﴿ فهرست الجلد الثانى من شرح الموقوفاتى ﴾

تمت

Mevḳūfātī, Meḥmed

Şerḥ ül-Mevḳūfātī

﴿ الجلد الثانی من الموقوفاتی من ترجمهٔ ملتقی الابحر ﴾

﴿ بسم الله الرحمن الرحیم ﴾

﴿ کتاب البیوع ﴾ بو کتاب بیوعك احکامی بیانندەدر معلوم اوله که بیعك مشروعیتی کتاب وسنت واجماعا وعقلا ثابتدر اما کتاب ایله ثابت اولدیغی حق تعالینك (احل الله البیع وحرم الربوا ولا تأکلوا اموالکم بینکم بالباطل الا ان تکون تجارة عن تراض) قول شریفیدر وسنتله ثابت اولدیغی نبی علیه السلامك (یامعشر التجار ان البیع یحضره اللغو والحلف فشوبوه بالصدق) قول شریفیدر واجماع ایله ثابت اولمسی ظاهردر عقلا ایله ثابت اولمسی نوع انسان مدنی بالطبع اولوب هر بری آخره محتاجدر اگر بیع وشرا اولمسه عالمده نظام وانتظام ممکن اولمزدی حاجهٔ ناس ایچون مشروع اولمشدر لفظ بیع اضداددندر شرادە دخی مستعملدر نته که نبی علیه السلامك قول شریفندە (ولا یخطب الرجل علی خطبة اخیه ولایبیع علی بیع اخیه ای لایشتری علی شراء اخیه) واقع اولمشدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (وشروه بثمن بخس) قولندە واقع اولمشدر ای باعوه دیمکدر وایکی مفعوله تعدیه ایدر بعت زیدا الدار وبعضا من داخل اولوب بعت من زید الدار کبی ومن مکاننه لام داخل اولوب بعته لك کبی که لكدە اولان لام زائددر ✻ ومصنف بیعی صیغهٔ جمع ایله ایراد ایلدیکی انواع قصد ایلشدر زیرا بیع مبیع اعتبار یله درت نوعدر برنوعی بیع مقایضەدر که سلعه یی سلعه یه بیعدر وبرنوعی دخی سلعه یی ثمنه بیعدر حالا تعامل ناس اولان بیع بودر وبرنوعی هر ثمنی ثمنه بیعدر اکا سلم تسمیه اولنور ✻ وثمن اعتبار یله دخی درت نوعدر بری بیع مساومەدر وبری دخی بیع مرابحەدر وبری دخی تولیەدر که آلدیغی بهایه بیع ایلمکدر وبری دخی بیع وضیعەدر که سرمایه سندن نقصانه بیعدر ✻ وبیعك شرائطی دردر شرط انعقاد وشرط صحت وشرط نفاذ وشرط لزوم ✻ شرط انعقاد دخی دردر بری عاقدده وبری نفس عقدده وبری مکان عقدده وبری معقود علیهدەدر ✻ وعاقدده تعدد لازمدر زیرا تعدد اولمیجق جانبیندن وکالت ایله بیع منعقد اولمز الا ابا ایله قاضی مال یتیمده طرفینه تولی ایدرلر نفع اولمق اوزره وبری دخی عبد کندی نفسنی افندیسنك امریله اشترا ایلك کبی بو دخی طرفینه تولی ایدر ومعراج الدرایەدە قاضینك طرفینه تولیسی کندی نفسی ایچون اولیجق منعقد اولمز زیرا قاضینك حکمی قضادر کندی نفسیچون قضا جائز دکلدر وعاقدك شرطی عاقلدر زیرا مجنون وصبینك عقدی صحیح دکلدر ونفس عقدده اولان شرط قبول وایجابه موافق اوله زیرا ایجاب اولان شیئك غیرنی قبول ایله بیع منعقد اولمز

صفقه متفرق اولدیغیچون امامکان عقدده اولان شرط ایجاب وقبول مجلس واحدده اولمق کرکدر ❊ امامعقود
علیهك شرطی موجود اولمق ومال متقوم اولمق ونفسنده مملوك اولمق ومقداری معلوم اولمق ومقدور التسلیم
اولمق کرکدر زیرا بیع معدوم منعقد اولمز ❊ و بیعك معناسی تملیکدر اولدخی ایکی وجه اوزرینه‌در بری تملیك
منافع اشیادرکه بدل ایله اجاره و بدلسز عاریه کبی و بری دخی تملیك اعیان اشیادرکه بدل ثمن وعوض شرطیله بعد
القبض هبه کبی من غیر بدل وعوض هبه وصدقه کبی ❊ ومبیعك احوالی یدی وجه اوزرینه‌در ❊ اولکی وجه
مبیع حاضر ومعین اولمسیدر ❊ ایکنجی مبیع حاضر اولمسیدر امابایع تسلیمنه قادر اوله متاع وحیوانات
واغصان اشجارده میوه کبی ❊ اوچنجیسی بایع تسلیمنه قادر اولمیه ظهر غنمده صوف و بطون حیوانده اولاد
وجنین وعبد آبق کبی و بونلره مشابه اولنلر کبی و بومقوله بیع فاسددر ❊ دردنجیسی مبیع مفقود اولمسیدر بودخی
فاسددر زیرا پیغمبر علیه السلام بیع مالیس عنده‌دن نهی بیورمشدر ❊ بشنجیسی مبیع که برکسنه‌نك اوزرنده دین
اولمسیدر اول دینی اوزرنده اولانه بیع جائزدر آخره بیع فاسددر ❊ التنجیسی مبیع امانت یاخود عاریه واجاره
ورهن یاخود سرمایه اولمسیدر یاخود اوزرنده امین اولمقدر ذکر اولنان مبیعی کندیده اولان کمسنه‌یه بیع
جائزدر لکن قبض جدیده محتاجدر زیرا قبض اول امانتدر وقبض ثانی قبض زماندر قبض امانت ایسه قبض
ضمان مقامنه قائم اوله‌مز اکر مبیع مشترینك ثانیا قبضندن اول هلاك اولسه بایع اوزرینه‌در اکر قبض
جدیددن صکره هلاك اولسه مشتری اوزرینه‌در ❊ یدنجیسی مبیع مشتری قتنده غصبا یاخود سرقة یاخود
خیانة موجود اولمسیدر مبیعی اول کمسنه‌یه بیع جائزدر قبض جدیده محتاج دکلدر زیرا قبض اول قبض
ضماندر وقبض ثانی دخی قبض زماندر وقبض ضمان مقامنه قائم اولور اکر مبیع قبل قبض الثانی هلاك اولسه
مشتری اوزرینه‌در وثمن دخی سکز وجه اوزرینه‌در ❊ اولکیسی فضه‌در ❊ ایکنجیسی ذهب یعنی دنانیردر ❊
اوچنجیسی مکیلدر ومکیل ایله نقد ونسیئة اشترا جائزدر اکر جنسی ومقداری وصفتی بیان اولنورسه ❊
دردنجیسی موزوندر حکمی مکیل حکمی کبیدر ❊ بشنجیسی مذروعدر مذروع ایله نقدا ونسیئة برشیء
اشترا ایلك جائزدر جنسی ومقداری وصفتی ووقتی بیان اولنورسه اتفاق اوزره ❊ اما امام اعظم قتنده اجل بیان
اولنمزسه ده جائزدر ❊ التنجیسی حیواندر اما بونك ایله و یرسیه برشیء اشترا ایلك جائز دکلدر ❊ یدنجیسی
معدوداندر سکزنجیسی عقاردر بونکله دخی ویرسیه جائز دکلدر ❊ و بیع صحیح یکرمی وجه ویا اقل ویا اکثر
اوله بیع صحیحك اولی بیع مساومه‌در ❊ ایکنجی بیع تولیه‌در ❊ اوچنجی بیع مرابحه‌در ❊ دردنجی بیع
مخاسره‌درکه بیع وضیعة دیمکدر ❊ بشنجی بیع شرکتدر ❊ التنجی بیع اقاله‌در ❊ یدنجی بیع صرافدر ❊ سکزنجی
بیع هبه‌در عوض شرطی اوزرینه اولورسه زیرا بونده شفیع ایچون شفعه واردر ❊ طقوزنجی بیع صلحدر فی
اقرار اوزرینه اولسه ❊ اونجی بیع مبادله‌در ❊ اون برنجی بیع موقوفدر بیع موقوف اولدرکه برآخرك اذنی
یوغیکن متاعنی بیعدر بو بیع صاحبنك اجازتنه موقوفدر اکر اجازت ویررسه بیع جائز اولورو یرمزسه بیع
جائز اولمز ❊ اون ایکنجی بیع النسیئه‌در بو بیع ویرسیه اولان بیعدر اکر وقتی معلوم اولمز ایسه فاسددر ❊ اون
اوچنجی بیع من یزیددر ❊ اون دردنجی بیع التراضیدر دخی بیع تعاطیدر ❊ اون بشنجی بیع خیاردر ❊ اون التنجیسی
بیع سلمدر ❊ اون یدنجیسی بیع البراءة من العیبدر ❊ اون سکزنجیسی بیع مختلف فیه‌در ❊ اون طقوزنجیسی بیع
مستحبدر ❊ یکرمنجی بیع فاسددر ❊ وقتاکه بیع فاسد اوله سلعه مشتری یدنده تلف اولسه مشتری اوزرینه قیمتی
لازمدر ثمنی لازم کلمز واکر مشتری اول سلعه‌یی بیع ایلسه یاخود هبه ایلسه یاخود دسمله ویرسه ویا عبد اولمغله اعتاق
ایلسه یاخود جاریه اولمغله اوطه‌لق ایلسه یاخود مدبر ویا مکاتب ایلسه بوذکر اولنان مسائل
جائزدر مشتری اوزرینه قیمتی لازمدر ❊ و بیوع فاسده اوتوز نوعدر ❊ اولی بیع محاقله درسنبله ده بغدایی
بغدایه بیعدر و بو بیعه بیع الزرع بالحنطه دینلور ❊ ایکنجیسی بیع المزابنه‌در شجرده خرمایی خرمایه بیع کبی ❊
اوچنجیسی بیع مخاطره‌در مثلا بر رجل رجل آخره بعت منك هذا المتاع بکذا وکذا ان قدم فلان من سفر
دیمك کبی ❊ دردنجیسی بیع ملامسه‌در بو بیع جاهلیتده ایچون برکسنه برمتاعی مساومه ایدر ایکن مس
ایلسه مراد ایلدیکی ثمن ایله اول شیء مشترینك اولوردی ❊ بشنجیسی بیع منابذه‌در بودخی جاهلیتده بایع
سلعه‌یی مشتری اوزرینه آتسه عند المساومه مشتری مراد ایلدیکی ثمن ایله بیع واقع اولوردی ❊ التنجیسی
بیع ملاقیحدر بهائمك ذکورینك ظهورنده اولان شیء بیعدر ❊ یدنجیسی بیع مضامیندر جنس انسان وحیوانك

بطوننده اولان شیئ بیعدر ❊ سکزنجیسی بیع حبل الحبله‌در حبلی نك حبلی طوغدقده ویوذکده بیع کبی
طقوزنجیسی بیع مخاضره در بو بیع میوه هنوز تمام ایرشمدن اشجار اوزرنده بیعدر ❊ اونجیسی بیع ضربهٔ
قانصدر وبیع غائص دخی دینلمشدر مثلا غواص اولان کمسنه بعت منك ضربة بکذا من الثمن دیوقعر بحره
غوص ایلسیدر ❊ اون برنجیسی بیع غرردر مثلا برکمسنه برآدمه بوسنه خرما آغاجلری نه ویررسه یاخود
زراعت اولنان ارضدن نه خروج ایدرسه آنی بیع ایلکدر ❊ اون ایکنجیسی مضطردر مثلا برکمسنه طعام
وشراب ولباسه مضطر اولدقده یابعك اکثر بهایه بیع ایلسیدر وشرا دخی بویلجه‌در ❊ اون اوچنجیسی بیع
الکالی ذربوایسه هرشیئده ویره سی ویره سی‌یه بیع ایلکدر ❊ اون دوردنجیسی سنا حیوانی حیوانه بیعدر
بوایسه فرسی عبده بیع ایلکدر لکن عبد غائب اولمقدر ❊ اون بشنجیسی بیع مقاومه درمثلا بعت منك
ما یخرج من ارضی او شجری کذا عامابکذا درهما کبی ❊ اون التنجیسی بیع ما لم یقبض در امام مالك قتنده
بونك معناسی طعامده درغیرینده دکلدر وابو یوسف قتنده طعامده ومنقولاتده درعقارده دکلدر اما امام محمد
وشافعی قتنده جمله سنه اطلاق اولنور ❊ اون یدنجیسی بیع سلفدر مثلا برکمسنه رجل آخره شوشیئ سکا بیع
ایده‌یم امابکا قرض و یرمك اوزره یاخود سکا شوقدر شیئ قرض ویره‌یم دیمك کبی ❊ اوسکزنجیسی بیعتان
فی بیع واحددرمثلا شوجاریة یی سکا شومقدار درهمه بیع ایدرم شونك اوزرینه که فلان غلامی بومقدار
درهمه بکا بیع ایده سن دیمك کبی ❊ اون طقوزنجیسی شرطان فی بیعه‌در مثلا برکمسنه آخره شوشیئ سکا
اون درهمه بیع ایدرم اکر نقد ویررسك اون بش درهمه ویریرم برآیه دکین ادا ایدرسك دیمك ❊ یکرمنجی
بیع الثنیادرمثلا برکمسنه آخره شو بغدایی جزافا یعنی اولچوسز شوقدر درهمه بیع ایدرم اما اون قفیزنی بیع
ایلم دیمك کبی ❊ یکرمی برنجیسی بیع المواضعه درمثلا برشیئ بیع ایلیه لکن اول شیئ کندو قتنده اولمیه ❊
یکرمی ایکنجیسی بیع اربان در مثلا برکمسنه برمتاعی اشترا ایدوب بایعه درهمی شوشرط اوزرینه تسلیم
ایلیه که اکر متاعی آلورسم اول درهم متاعك ثمنی اولسون اکر متاعی آلمزسم درهم رد اولنه دیمك کبی ❊
یکرمی اوچنجیسی بیع الماء والناردرقچن صوبی برظرفه اخراج ایلسه تحقیق مالك اولوب بیعی جائز اولور وآتش
کمور اولدقده بیعی جائزدر ❊ یکرمی دردنجیسی ممده سودی بیعدربو بیع نهی اولنمشدر ❊ یکرمی بشنجیسی
بیع الدین بالدیندرمثلا متاع بهاسندن برکمسنه‌ده دین اولسه اول دینی ویره‌سی‌یه رجل آخره بیع ایتك کبی ❊
یکرمی التنجیسی بیع صدقه‌در وانك اهلی حق تعالینك (انما الصدقات للفقراء) قول شریفنده واقع اولنلردر
واول شیئ اهلنه ویرلمدین بیع اولنمق جائز دکلدر ❊ یکرمی یدنجیسی قسمت اولنمدین غنایمی بیعدر ❊
یکرمی سکزنجیسی قیونك ارقه سنده اولان شیئ بیعدر ❊ یکرمی طقوزنجیسی میشه ده اولان صیدی بیع
ایلکدر ❊ اوتوزنجیسی هواده طیری وصوده بالغی بیعدر ❊ وبیعی بدی شیئ افساد ایدراولکیسی جهالت
ثمن ❊ ایکنجیسی جهالت وقت ❊ اوچنجیسی جهالت مبیعدر ❊ دردنجیسی اوچ کوندن زیاده اولان شرط
خیاردر ❊ بشنجیسی بیعده برشرط اوله که بایع ایچون منفعت اوله مثلا بن سکا شوشیئ بیع ایلدم اماسندن
مرادا ایلدیکمده ینه بکا بیع ایده سن یاخود بکا قرض ویره سن ویا بکا برشیئ هبه ایلیه سن دیمك کبی ❊
التنجیسی شرط اوله که مشتری ایچون منفعت اوله مثلا مشتری بایعه‌دیه که سندن شوشیئ اشترا ایلرم
شونك وزرینه که اویمه کتوره سن یاخود بندن شوقدر شیئه اشترا ایلیه سن وبومقداره بنم ایچون بیع
ایلیه سن یاخود بندن استیجار ایلیه سن ❊ یدنجیسی بیعده برشرط اوله که متاعه منفعت اوله مثلا
شوعبدی سکا بیع ایدرم شوشرط اوزرینه که اعتاق یاخود مدبر ایلیه سن وشوجاریه‌یی سکا بیع ایدرم
شوشرط اوزرینه که اوطه‌لق ایلیه‌سن یاخود شوارضی سکا بیع ایدرم وقف ایلیه‌سن دیمك کبی (البیع
مبادلة مال بمال) بیع مالی مال مقابله‌سنده مبادله در بالتراضی قیدی لازم ایدی لکن کمال ظهوری ایچون
مصنفك تراضی قیدنی ترك ایلدی (وینعقد بایجاب وقبول) وبیع ایجاب وقبول ایله منعقد اولور وعاقدیندن
هرقنغیسی اول تکلم ایدرسه ایجاب اولدرصکرکی کلام قبولدر کرکسه بعت کلامی اولسون کرك اشتریت
کلامی اولسون ❊ وانعقاد عاقدینك کلامی شرعا آخره بروجهله متعلق اوله که محلنده اثری ظاهر اوله حاصل
کلام اجزاء تصرف شرعیسی ارتباطدر مجرد ایجاب ایله بیع منعقد اولمز بابانك ابن صغیری حقنده کمال شفقتی

اولدیغیچون عبارت واحدی ایکی عبارت مقامنه قائم اولور مثلا اشتریت هذا من ابنی فلان بکذا یاخود بعت هذا منه بکذا دیسه بیع منعقد اولور قبوله احتیاج یوقدر و یتیمه نفع اولیجق وصی دخی بابا کبیدر ❊ بیعك تعریفنده علل اربعه‌یه اشارت واردر مبادلة المال بالمال قولی علت فاعلیه‌یه اشارتدر زیرا مبادله ایکی کسنه ماییننده اولور (بایجاب وقبول و بتعاط) قولی علت مادیه‌یه اشارتدر زیرا بونلر بیعك ارکان و موادندرو ینعقد قولی علت صوریه‌یه اشارتدر زیرا شول انعقاد که ارتباط شرعیدر علت مادیه‌نك عوارضندندر ❊ ومحشی قاضی شیخ زاده علت غائیه‌یه مبادلة مال بمال قولیله اشارت ایلشدر بحر رائق صاحبی بو محلده علت غائیه ملکدر دیو تصریح ایلشدر (بلفظ الماضی کبعت واشتریت) بعت واشتریت کبی لفظ ماضی ایله بیع منعقد اولور زیرا بیع تصرف شرعی‌یی انشادر وشرع شریف لغة اخبار ایچون موضوع اولان لفظ ماضی‌یی انشاده استعمال ایلدی ولفظ ماضی‌یی تخصیص مخبر بهك وجودینك تحققی ایچوندر لفظ مضارعك وجوداوزرینه جزما دلالتی یوقدر اگر لفظ مستقبل جانب بایعدن صدور ایدرسه وعده اولور بیع اولمز واگر جانب مشتریدن صادر اولورسه مساومه اولور یعنی بیعی سو یلشمك وبازارلشمق اولور انعقاد بیع اولمز ❊ ونبی علیه السلام دخی لفظ ماضی ایله بیعی استعمال بیورمشلردرو بعضیلر دیمشلردر که مجاز طریقیله در بو محلده بعت حقنده کلام چوقدر حاصل کلام صیغهٔ مضارع ایله بیع منعقد اولمز ❊ واگر سؤال اولنورسه که خذ هذا بالالف دینلدکده مشتری دخی قبول ایلسه بلا نیة فی الحال بیع منعقد اولور اکا جواب و یریلور که بایعك مشتری‌یه خذه امری کانه بعتك هذا بالالف فخذه دیمش اولدی زیرا مشتری‌یه ولایت اخذ یوقدر الا اقتضاء ثابت اولان بیع ایله‌در (ومادل علی معناهما) و بعت واشتریت معناسنه دلالت ایدن لفظ ایله دخی بیع منعقد اولور اعطیتك بکذا یاخود ملکتك بکذا دینلدکده مشتری دخی اخذت و یارضیت و یا امضیت و یاقبلت دیسه بونلر ایله بیع منعقد اولور (و بالتعاطی) وتعاطی ایله دخی بیع منعقد اولور تعاطی اولدر که بایع مبیعی و یروب ومشتری ثمنی و یروب ماییتلرنده لفظ بعت واشتریت اولمامقدر (فی النفیس والخسیس هو الصحیح) تعاطی ایله بیع ایله بیع منعقد اولور اشیاء نفیسه‌ده وخسیسه‌ده صحیح اولان بودر (ولو قال خذه بکذا فقال اخذت او رضیت صح) واگر بایع شونی اخذ ایله شوقدر ثمنه دیسه مشتری دخی اخذت و یارضیت دیسه بیع صحیح اولور زیرا خذه بدل ایله اخذه امردر اقتضاء بیع تقدیر اولنور کانه بعته منك فخذه دیمش اولدی (واذا اوجب احدهما فللاخر ان یقبل کل المبیع بکل الثمن فی مجلس او یترك) وعاقدیندن بری بیعی ایجاب ایلسه یعنی بعت هذا بکذا دیسه آخر ایچون مبیعك کلیسنی کل ثمن ایله مجلسده قبول ایلك یاخود ترك ایلك واردر یعنی دیلرسه قبول ایدرو دیلرسه رد ایدر بوکا خیار قبول تسمیه اولنمشدر (لا ببعضه دون بعض) وآخر ایچون مبیعك بعضنی قبول ایدوب بعضنی ترك ایلك یوقدر (الا اذا بین ثمن کل) مگر که کلیسنك ثمنی بیان اولنمش اوله مثلا بعت هذا الثوب بدرهم وهذا الثوب بدرهمین دیسه ومشتری دخی ایکیسنك برینی قبول ایلسه جائزدر یاخود شو اثوابلرك هر بریسی اونر اقچه‌یه‌در دیوب ومشتری دخی بعضیسنی قبول ایلسه جائزدر (وان رجع الموجب او قام احدهما من المجلس قبل القبول بطل الایجاب) واگر موجب یعنی ایجاب ایدن رجوع ایلسه یاخود عاقدیندن بری قبولدن اول مجلسدن قالقسه ایجاب باطل اولور زیرا قبل القبول مجلسدن قالقمق اعراضدر اما ایکی کسنه یورر کن بری ایجاب ایلسه اگر مخاطب جوابنی متصل ایدرسه عقد تمام اولور اگر بر مقدار مشی ایلدکدنصکره تکلم ایلسه جوابنی فصل اتمش اولور بیع منعقد اولمز یاخود قبول ایلدن ایکیسی یورر کن معا مشی ایلسه‌لر یاخود بری طوروب آخری مشی ایلسه بیع منعقد اولمز اگر کمی جریان اوزره ایکن تبایع ایلسه‌لر و ایکیسنك خطابی بیننده برسکته واقع اولسه بیعی منع ایلمز (واذا وجد الایجاب والقبول لزم البیع بلا خیار مجلس) وقچن ایجاب وقبول بولنسه بلا خیار مجلس بیع لازم اولور (و یصح فی العوض المشار الیه بلا معرفة قدره و وصفه) و بیع عوض مشار الیهده قدر و وصفی بلنمکسزین صحیح اولور وعوض گرك مبیع اولسون و گرك ثمن اولسون برابردر زیرا اشارت تعریفك اسبابندن ابلغدر وصف و قدرك بیاننه احتیاج یوقدر اما مشار الیه اولمیان بونك خلافنجه‌در سلم کبی زیرا سلمده وصف وقدر بیان اولنمق لازمدر وقبل العقد عوض تسمیه‌سی مایؤول الیه اعتباریله‌در (لا فی غیره) مشار الیه اولمیان غیریده قدر و وصفی بلنمکسزین بیع صحیح اولمز زیرا قدر و وصف معلوم اولمیجق نزاعه مؤدی اولور اول

ثوب بخار یدر یاخود سمرقندیدر دیمك لازمدر (وبثمن حال ومؤجل باجل معلوم) و بیع ثمن ومؤجل ایله صحیح
اولور اجل معلومه دکینز یرا حق تعالینك (احل الله البیع وحرم الربوا) قول شریفی مطلق اولوب و نبی علیه
السلام بر یهودیدن اجل ایله طعام اشترا ایدوب درعنی رهن قودیغی اجلدن معجل ومؤجل ثمن ایله بیع جائز اولور
(ولو اشتری باجل سنة) و برکسنه برسنه یه دکین برشیئ اشترا ایلسه (فمنع البایع المبیع حتی مضت ثم سلم) و بایع
سنه مرور ایدنجه مبیعی منع ایدوب بعده تسلیم ایلسه (فله اجل سنة اخری) مشتری ایچون برسنه دخی
تأجیل ایلك واردر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) وامامین ایچون خلاف واردر اجل وقت عقدده واقع
اولمشدر اول اجل ایسه تمام اولدی بوتقدیرجه مشتری ایچون تأجیل ایلك یوقدر (وان اطلق الثمن) واکر ثمنی
اطلاق ایلسه یعنی صفتی ذکر اولنمیوب انجق بعته بعشرة دیسه (فان استوت مالیة النقود ورواجها) اکر
نقودك مالیتی ورواجی برابر اولسه (صح ولزم ماقدر من ای نوع کان) بیع صحیح اولور هر قنغی نوعدن اولورسه
تقدیر اولنان شیئ لازم اولور (وان اختلف رواجا فن الاروج) واکر نقود رواج جهتندن مختلف اولورسه تقدیر
اولنان اروجندن لازم اولور (وان استوی رواجها لامالیتها فسد البیع مالم یبین) واکر مالیتی برابر اولمیوب
رواجی برابر اولورسه بیع فاسد اولور قنغی نوعدن ایدیکی بیان اولمنجه (وصح البیع فی الطعام) طعامده دخی بیع
صحیح اولور طعامدن مراد حنطه ودقیقدر (وکل مکیل وموزون کیلا ووزنا) وهر مکیل وموزونده کیلا ووزنا
بیع صحیح اولور (وکذا جزافا ان بیع بغیر جنسه) وجزافا دخی بیع جائز اولور اکر جنسندن غیری یه بیع اولور ایسه
زیرا غیر جنس حقنده (اذا اختلف النوعان فبیعو الثن شئتم) حدیثی وارد اولمشدر اما جنسنه مجازفة بیع صحیح
اولمز زیرا ربوا احتمالی واردر جزاف معرب کزافدر (وباناء او حجر معین لایدری قدره) واناء وحجر معین که مقداری
بلنمیه انکله دخی بیع صحیح اولور (ومن باع صبرة کل صاع بدرهم صح فی صاع فقط الا ان یسمی جملتها) و برکسنه
برصبره یعنی حرمن اوزرنده برچاج بغدایی هر صاعی بردرهم مقابله سنده اولمق اوزره بیع ایلسه انجق برصاعده
بیعی صحیح اولور مکر که صاعك جمله سنی تسمیه ایلیه مثلا یوز صاع بغدایی یوز درهمه دیو بیع ایلسه جائزدر زیرا
جهالت مرتفعه اولور (وللمشتری الفسخ بالخیار وان کیل او سمی جملتها فی المجلس بعد ذلك) ومشتری ایچون
فسخ خیار واردر اکر بعد انعقاد البیع مجلسده کیل اولنورسه ده یاخود صاعك جمله سی تسمیه اولنورسه ده
ینه خیار فسخ واردر (ومن باع قطیع غنم کل شاة بدرهم لایصح فی شیئ منها) و برکسنه برقطیعه غنمی هر قیونی
بردرهمه بیع ایلسه ومجموع مجهول اولسه اول قطیعه دن برشیده بیع صحیح اولمز زیرا بعضی بعضندن متفاوت
اولمغله نزاعه مؤدی اولور ذکر اولنان بیع ابو حنیفه قتنده بیع فاسددر اما جمله قطیعه یوز قیوندر بیك درهمه
بیع ایلدم دیسه اتفاق اوزره بیع صحیح اولور کرك متفاوت اولسون کرك اولمسون برابردر ثمن مبیع معلوم اولمغله
بیع صحیح اولور (وکذا لو باع ثوبا کل ذراع بدرهم) واکر ذراعی بردرهمه اولمق اوزره برثوب بیع ایلسه ینه
بیع صحیح اولمز ابو حنیفه قتنده زیرا جمله مبیع وثمن معلوم اولمیوب جهالت اولدیغیچون (وکذا کل معدود
متفاوت) ومعدودات متفاوته نك کلیسنده دخی بیع صحیح اولمز مثلا شوقار بوزلرك هر بری بردرهمه اولمق اوزره
بیع ایلسه صحیح اولمز زیرا متفاوتدر (وعندهما یصح فی الکل فی جمیع ذلك) وامامین قتنده مبیع اولان شیئك
جمیعسنده یعنی صبره وقطیعه وثوب وعدد متفاوتده بیع صحیح اولور (وان باع صبرة علی انها مائة قفیز بمائة درهم
فوجدت اقل او اکثر اخذ المشتری الاقل بحصته او فسخ) واکر برکسنه برصبره یی یوز کیل اولمق اوزره
یوز درهمه بیع ایلسه وصبره یوز کیلدن اقل یاخود یوز کیلدن اکثر بولنسه مشتری حصه سیله اقلنی اخذ ایدر
یاخود بیعی فسخ ایدر صفقه متفرق اولدیغیچون (والزائد للبائع) واکر صبره یوز قفیزدن زیاده اولورسه بایع
ایچوندر زیرا یوز قفیز اوزرینه زیاده اولان معقود علیه دکلدر (وفی المذروع یأخذ الاقل بکل الثمن او یفسخ) و بیع
مذروعده مشتری کل ثمن ایله اخذ یاخود بیعی فسخ ایدر مثلا برکسنه برثوب یوز ذراع اولمق اوزره یوز درهمه
بیع ایلسه لکن یوز ذراعدن اقل بولنسه مشتری دیلرسه کل ثمنکه یوز درهمدر انکله یوز ذراعدن نقصان بولدیغی
ثوبی آلور دیلرسه بیعی فسخ ایدر زیرا مذروعده ذراع زیاده اولمغله ثوبك قیمتی زیاده اولور نقصانی ایله ناقص
اولور بوتقدیرجه ثمن وصفه مقابل اولمیان وصف فوت اولمغله مخیر اولور دیلرسه آلور دیلرسه بیعی فسخ ایدر
(والزائد له ولاخیار للبایع) وزائد مشتری ایچوندر و بایع ایچون خیار یوقدر (وان سمی لکل ذراع قسطا

اخذ الاقل بحصته) اكر هر ذراع ایچون قیمت تسمیه اولنورسه مشتری حصه سیله اقلی اخذ ایدر (وكذا الزائد) زائدی دخی خصه سیله اخذ ایدر (وله الخيار فى الوجهين) مشتری ایچون ایکی وجهده دخی خیار واردر یعنی اکر اقل بولورسه دیلرسه حصه سیله اخذ ایدر دیلرسه بیعی فسخ ایدر اکر اکثر بولورسه دیلرسه زیاده سیله اخذ ایدر دیلرسه بیعی فسخ ایدر (وصح بیع عشرة اسهم من مائة سهم من دار) وداركٔ یوز سهمندن اون سهمنك بیعی صحیحدر بالاتفاق زیرا سهم شایع غیر معین ایچون اسمدر ✲ امدی اون سهم صاحبی طقسان سهم صاحبنه شریك اولوب دار دن هر قنغی موضعندن مراد ایدرسه اخذ ایدر نزاعه مؤدی اولمز (لا بیع عشرة اذرع من مائة ذراع منها) داركٔ یوز ذراعندن اون ذراعنی بیع صحیح دكلدر ابو حنیفه قتنده مثلا بر دار یوز ذراع اولوب اون وارثه اون ذراع خصه دکسه بریسی ذکر اولنان یوز ذراعدن اون ذراعنی بیع ایلك صحیح دكلدر زیرا نزاعه مؤدی اولور (وعندهما يصح فيهما) و امامین قتنده سهم و ذراعده بیع صحیح اولور (ولو باع عدلا على انه عشرة اثواب فاذا هو اقل او اكثر فسد البيع) واكر بردنك ثوبی اون ثوب اولمق اوزره بیع ایلسه حالبوكه اول دنك اوندن اقل یاخود اكثر اولسه بیع فاسد اولور (ولو فصل الثمن) واكر بیع فاسد اولور بایع ثمنی تفصیل ایدرسه ده (فكذا فى الاكثر من الثوب) كذلك بیع فاسد اولور اکثر اولدیغی صورتده مثلا بر عدل ثوب كه اون ثوب اولمق اوزره هر ثوبی بردرهمه بیع ایلسه لكن اون بر ثوب چقسه بیع فاسد اولور (ويصح فى الاقل بحصته) و اوندن اقلده حصه سیله بیع صحیح اولور مثلا بر عدل اون ثوب اولمق اوزره و هر ثوب بردرهمه بیع اولنسه لكن طقوز ثوب چقسه حصه سیله طقوزی آلور (ويخير المشترى) و مشتری مخیر اولور دیلرسه خصه سیله الور دیلرسه رد ایدر (وان باع ثوبا على انه عشرة اذرع كل ذراع بدرهم اخذه المشترى بعشرة لو عشرة ونصفا بلا خيار وتسعة لو تسعة و نصفا بخيار) بركمسنه بر ثوبی اون ذراع اولمق اوزره و هر ذراعی بردرهمه بیع ایلسه مشتری اول شیئ اون درهمه بلاخیار الور اون بچق ذراع اولورسه اون درهمه الور طقوز ذراع و نصف اولورسه طقوز درهمه آلور خیار ایله ابو حنیفه قتنده (وعند ابى يوسف يخير فى اخذه باحد عشر فى الاول و بعشرة فى الثانى) وابو یوسف قتنده مشتری اولکی مسئله ده یعنی اون بچق ذراع بولندقده اون بردرهمه و ایکنجی مسئله ده یعنی طقوز بچق بولندقده اون درهمه اخذ ایلكده مخیردر (وعند محمد يخير فى اخذه فى الاول بعشرة و نصف وفى الثانى بتسعة و نصف و امام محمد قتنده اولده یعنی اون بچق ذراع بولندقده اون بچق درهم ایله اخذده مخیردر ثانیده یعنی طقوز بچقده طقوز بچق درهم ایله اخذده مخیردر

✲ فصل ✲ يدخل البناء والمفاتيح فى بيع الدار بلا ذكر) بیع دارده بنا و مفتاحلر بلا ذکر داخل اولور (وكذا الشجر فى بيع الارض) و ینه بیع ارضده شجر داخل اولور (ولو اطلق شراء شجرة دخل مكانها عند محمد وهو المختار) و اكر بر شجرك شراسنی اطلاق ایلسه یعنی قطع و قرارنی ذکر ایلیوب انجق اطلاق اوزره شرا ایلسه اول شجرك مكانی داخل اولور امام محمد قتنده و مختار اولان دخی بودر (خلافا لابى يوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر زیرا ارض اصلدر و شجر اكا تابعدر اكر شجرك بیعنده ارض داخل اولسه لازم كلور دیکه اصل فرعه تابع اوله بو ایسه جائز دكلدر اكر قطع ایچون اشترا ایلسه بالاتفاق ارض داخل اولمز اكر قرار ایچون اشترا ایدرسه ارضده شجرك قالنلغی مقداری داخل اولور یوخسه كوكلری ایرشدیكی ارض مقداری داخل اولمز (ولا يدخل الزرع فى بيع الارض ولا الثمر فى بيع الشجر الا باشتراطه وان ذكر الحقوق والمرافق) و بیع ارضده زرع داخل اولمز و بیع شجرده میوه داخل اولمز الا شرط ایلكله داخل اولور مثلا ارضی اشترا ایدرم زرعیله و شجری اشترا ایدرم ثمری ایله دیو شرط اولورسه داخل اولور اكر حقوق و مرافقنی ذکر ایدرسه ده اشتراطسز داخل اولمز زیرا ثمر و زرع حقوق و مرافقدن دكلدر (ويقال للبايع اقلعه واقطعها وسلم المبيع) و بایع مزبور ارضی بیع ایدوب مشتری یه تسلیم ایلدكدنصكره دینلور كه ارضده اولان زرعی قلع ایله یعنی قوپار و شجرده اولان ثمری قطع ایله یعنی ارضی زرعدن و شجری ثمردن خالی مشتری یه تسلیم ایله زیرا ارض مشتری نك ملكی اولمشدر (وكذا لا يدخل حب بذره ولم ينبت بعد) و ینه بیع ارضده داخل اولمز شول دانه كه اكلمش اوله لكن هنوز بتمش اوله بو تقدیرجه اول حب متاع كبی امانتدر (وان نبت ولم يصر له قيمة دخل) واكر اول حبه بتسه لكن اول بتن شیئ ایچون قیمت ولمسه بیعه داخل اولور (وقيل لا) و دینلدیكه داخل اولمز ✲ بیعه داخل اولمز دین ابو القاسم الصفادر (ومن باع ثمرة بدا صلاحها اولم يبد صح) و شول كمسنه كه بر شجرك ثمرەسنیكه ...

صلاحيتى ظاهر اولسون ياخود ظاهر اولمسون بيع ايلسه اصح اقوالده بيعى صحيحدر زيرا اول ميوه حالا وما لا مال متقومدر (و يقطعها المشترى للحال) و مشترى اولان كمسنه اول اشترا ايلديكى ثمره يى فى الحال شجرندن قطع ايدوب بايعك ملكنى تفريغ ايدر (وان شرط تركها على الشجر فسد) واكر مشترى ثمره نك شجر اوزرنده ابقا اولنمسنى شرط ايدرسه بيع فاسد اولور زيرا بو شرط مقتضاى شرطك خلافيدرو بو بيع صفقه ايچنده صفقه در يا اعاره در ياخود اجاره ده اجرتسز شرط ايلديسه اعاره در بو ايسه منهيدر (ولو بعد تناهى عظمها) يعنى ثمره نك مقدارى عظمده متناهى اولدقدنصكره اولورسه ده اشتراط ابقا بيعى ينه افساد ايدر ابو حنيفه وابو يوسف قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر انك قتنده بيوكلكى متناهى اولدقدنصكره بيع فاسد اولمز (وكذا شراء الزرع) شراء زرع دخى ذكر اولنان جميع مسائل كبيدر (وان تركها باذن البايع بلا اشتراط) واكر ميوه يى شجر اوزرنده بايعك اذنيله ترك ايلسه اما حين عقدده شرط ايتمسه لر (طاب له الزيادة) مشترى ايچون نما جهتندن زياده لك طيب اولور زيرا مباح طريقيله حاصل اولمشدر (وان بغير اذنه تصدق بما زاد فى ذاتها) واكر بايعك اذنى يوغيكن ترك ايلسه اول ميوه نك ذاتنده زياده اولان شيئى تصدق ايليه مثلا حين عقدده كمال اوزره ايرشمدن قيمت تقدير اولنوب بعده قيمتى تقدير اولندقده بو ايكيسنك ماييننده زياده اولانى تصدق ايليه زيرا حاصل اولان زياده لك ارض مغصوبه نك قوتيله حاصل اولمشدر بو تقديرجه مشترى ايچون اول زياده لك كوكجك اولمز (وان بعد ما تناهت لا يتصدق بشئ) واكر ميوه متناهى اولدقدنصكره بايعك اذنى اولمدين ترك ايلسه برشئ تصدق ايلمز زيرا ميوه كمالنى بولدقدنصكره جسمده زياده لك متحقق اولمزو حق سبحانه وتعالينك اراده عليه سيله شمس طبخ ايدر قمر لون و يرر كواكب طعم اعطا ايدر بو تقديرجه زياده لك اولمش اولور (وان استأجر الشجر الى وقت الادراك بطلت الاجارة وطابت الزيادة) واكر ميوه يى اشترا ايلدكدنصكره وقت ادراكه دكين شجرى استيجار ايلسه اجاره باطل اولوب حاصل اولان زياده لك مشترى يه كوكجك اولور (وان استأجر الارض لترك الزرع فسدت ولا تطيب الزيادة) واكر اشترادنصكره ترك زرع ايچون ارضى استيجار ايلسه اجاره فاسد اولورو حاصل اولان زياده لك مشترى يه كوكجك اولمز زيرا زرعك ايرشمك وقتى مجهولدر احيانا شدت حرارتدن ادراك تقدم ايدر واحيا ناشدت برودتدن تأخر ايدر (ولو اثمرت ثمرا آخر قبل القبض فسد البيع) واكر اول اشترا اولنان ثمره نك شجرى بعد الشراء والقبض بر ثمره دخى ويرسه بيع فاسد اولور زيرا اولكى ثمره نك تسليمى ايكنجى مرة ده حاصل اولان ثمره نك اختلاطى ايله متعذردر (و بعد القبض يشتركان) واكر قبضدنصكره ميوه حاصل اولسه بايع ايله مشترى حادث اولان ميوه ده مشتركلردر (والقول فى قدر الحادث للمشترى) وحادث اولان ميوه نك مقدارنده اختلاف ايلسه لر قول مشترينكدر ظاهر حال ايسه مشترى يه شاهددر (ولو باع ثمرة او استثنى منها ارطالا معلومة صح) واكر برآدم آخره شجرى اوزرنده ياخود قطع اولنمش ثمره يى بيع ايلسه واندن برقاچ رطل استثنا ايلسه بيع صحيح اولور ذكر اولنان استثنا ايله مثلا بعتك هذه الثمرة الاعشرة ارطال ديسه بيع صحيحدر (وقيل لا) وديلديكه استثنا ايله بيع صحيح اولمز (و يجوز بيع البر فى سنبله ان بيع بغير جنسه) و بغداى بشاغنده بيع ايلك جائز اولور اكر جنسندن غيرى يه بيع اولنورسه اما جنسنه بيع جائز اولمز (وكذا الباقلاء فى قشره والارز والسمسم) كذلك بقله يى و پرنجى و سمسمى هر برينى قشرنده بيع ايلمك جائزدر (وكذا اللوز والفستق والجوز فى قشرها الاول) كذلك بادامى وفستقى وجوزى ايچ قشرى ايله بيع ايلمك جائزدر (واجرة الكيل وعد المبيع ووزنه وذرعه على البايع) ومكيل اولان مبيعده كيالك اجرتى ومعدود اولانده صايجينك اجرتى وموزون اولانده وزانك اجرتى ومذروع اولانده اولچوجينك اجرتى بايع اوزرينه در قچان بو شرط ايله بيع اولنسه زيرا مبيعى مشترى يه تسليم بايع اوزرينه لازمدر (واجرة نقد الثمن ووزنه على المشترى) و اما مبيعك ثمنى نقد ايدوب وزن ايلين كمسنه نك اجرتى مشترى اوزرينه در (وفى بيع سلعة بثمن سلم هو اولا ان لم يكن مؤجلا) و براسبابى نقد ثمن ايله بيع ايلمكلك صورتنده اولا مشترى اولان كمسنه ثمنى تسليم ايليه بعده بايع اول مبيعى تسليم ايليه مكر اول مبيعك ثمنى مؤجل اوله بو صورتده ثمنى اول دفع ايلمك لازم اولمز (وفى بيع سلعة بسلعة او ثمن بثمن سلما معا) وقچان بر سلعه يى بر سلعه يه يعنى برمتاعى برمتاعله ياخود برثمن ايله يعنى برنقدى برنقد ايله بيع ايلسه لر ايكيسى معا تسليم اولنه لر

یاخود بایع ومشتری معا تسلیم ایلیه لر

❁ باب الخیارات ❁

بو باب خیار احکامی بیانندهدر (صح خیار الشرط لکل من العاقدین ولهما معا ثلاثة ایام فادونها لا اکثر) عاقدیندن هر بری ایچون خیار شرط صحیحدر وعاقدین ایچون معا اوچ کون شرط خیار واردر واوچ کوندن اقلده دخی شرط خیار واردر اما اوچ کوندن زیاده خیار شرط صحیح اولمز زیرا بو مسئله نك اصلی بودر که حبان ابن منقذ الانصاری رضی الله تعالی عنه نك باشنه برشیٔ اصابت ایلکله دائما بیعده مغبون اولوردی نبی علیه السلام مشار الیه حبانه (اذا بایعت فقل لاخلابة ولی الخیار ثلاثة ایام) دیو تعلیم بیورمشلردر ❁ معلوم اوله که خیار شرط برقاچ نوعدر هر نوعی بالاتفاق فاسددر مثلا اذا قال اشتریت علی انی بالخیار اوعلی انی بالخیار ایاما اوعلی انی بالخیار شهورا وبرنوعی دخی بالاتفاق جائزدر مثلا اذا قال اشتریت علی انی بالخیار ثلاثة ایام اومادونها دیمك کبی وبرنوعی دخی مختلف فیهدر مثلا اذا قال اشتریت علی انی بالخیار شهرا اوشهرین دیسه ابوحنیفه وزفر وشافعی قتلرنده فاسددر ابو یوسف ومحمد قتنده جائزدر (الا ان اجازه فی الثلاثة) مکر که زیادهیه شرط خیاری اولان اوچ کون ایچنده اجازت ویره مثلا حین بیعده شرط خیاری اوچ کوندن زیاده ایلسهلر واوچ کون مرور ایلزدن مقدم بیعه اجازت ویرسهلر عقد جوازه منقلب اولور ابوحنیفه قتنده وزفر ایچون خلاف واردر ❁ امام زفرك جوابی بودر که اوچ کوندن زیاده ایله شرط خیاری اولان بیع فاسدا منعقد اولور صحیحه عودت ایلز بغیر شهود اولان نکاح کبی وبیك درهم ایله بر رطل خمره برعبد اشترا ایدوب بعده درهمی اسقاط وخمری ابطال ایلك کبی وبرکمسنهنك تحت نکاحندهدرت خاتون وارایکن بردخی نکاح ایدوب اندنصکره دوردك برینی تطلیق ایلك کبی بونلرك بریسی صحیح دکلدر زیرا ابتداسی فاسد اولمغله صحیحه منقلب اولمز ابوحنیفه ایچون دلیل عقلی بودر که مفسد اولان شرط تقررندن اول زائل اولدی بو تقدیرجه عقد صحیح اولور مثلا برکمسنه سقفندهء برستونی بیع ایلسه اندنصکره اخراج ایدوب تسلیم ایلسه بیع صحیح اولور ابوحنیفه حضرتلرینك بو قولی اصحابمزدن اهل عراق قتنده صحیحدر زیرا آنلرك قتنده بیع فاسدا منعقدا اولور اندنصکره شرط حذف اولنمغله فساد مرتفع اولور زیرا مفسد اولان یوم رابعك اتصالیدر چونکه یوم رابعدن مقدم مفسد که شرط ایدی حذف اولنمغله عقد صحیح اولور کویاکه شرط یوم رابعه مشروط اولمامش بولندی واهل خراسان قتندهء اسقاط شرطه دکین عقد موقوف ایدی اکر یوم رابعدن برجزء مرور ایدجك اولورسه عقد فاسد اولور اکر مرور ایتمیوب اجازت ویررسه بیع صحیح اولور (وعندهما یجوزان بین مدة معلومة ای مدة کانت) وامامین قتنده خیار شرط جائز اولور اکر بایع ومشتریدن هر بری مدت معلومه بیان ایدرسه قنغی مدت اولورسه یعنی اکر مدت طویله واکر مدت قصیره هر قنغیسی اولورسه اولسون امامین ایچون دلیل عقلی بودر که خیار شرطك مشروعیتی دفع غبنی تفکر ایچوندر بو تقدیرجه مدت کثیرهیه محتاجدر (وان اشتری علی انه ان لم ینقد الثمن الی ثلاثة ایام فلا بیع صح) اکر برکمسنه برشیٔ اشترا ایلسه شونك اوزرینه که اکر اوچ کونه دکین ثمنی نقد ایلزسه بیع منعقد اولمیه صحیحدر ائمة ثلاثه قتندهء ❁ قیاس بو ایدیکه صحیح اولمیه بو قول زفرکدر زیرا بو قول بربیعدر که بونده اقاله شرط اولمشدر که اول شرط عدم نقددر مثلا برکمسنه بیعه اقالهٔ صحیحهیی شرط ایلسه یعنی بن سکا شونی بیع ایدرم اما بیعی اقاله ایلك شرطیله دیو قول ایلسه شرط فاسد اولور اویله اولنجه اقالهٔ صحیحه ایله فاسدهء اولیجق اقالهٔ فاسده ایله خود بالطریق الاولی فاسد اولور (والی اربعة ایام لا الا ان ینقد فی الثلاثة) اکر درت کونه دکین ثمنی انقاد ایدوب تسلیم ایلزسم دیو شرط ایلسه بیع صحیح اولمز ابوحنیفه قتنده مکر مشتری اوچ کونه دکین ثمنی انقاد ایدوب بایعه تسلیم ایلیه بو تقدیرجه بیع صحیح اولور (وعند محمد یجوز الی اربعة ایام او اکثر) امام محمد قتنده درت کونه ودرت کوندن اکثره اشتراط جائزدر (وخیار البایع یمنع خروج المبیع عن ملکه) بوندن اسبق بیان اولنمشدر که شرط خیار متعاقدینك هر برینه جائزدر امدی بو تقدیرجه بایع اولان کمسنهنك خیاری اول مبیعك کندی ملکندن خارج اولمسنه مانعدر (فان قبضه المشتری فهلك لزمته قیمته) بو صورتدهء اکر مشتری اول مبیعی مدت خیارده اذن بایعله قبض ایدوب النده هلاك اولسه مشتریه قیمتی لازم اولور (وخیار المشتری لا یمنع) واما مشترینك خیاری

مبیعك بایع ملكندن خروجنه مانع دكلدر بیع بایع جانبندن لازم اولدیغی اجلدن (فان هلك فی یده لزم الثمن)
اكر اول مبیع مشترینك یدنده هلاك اولسه مشتری یه ثمنی لازمدر (وكذا لو تعیب) وكذلك مبیع مشتری
یدنده معیب اولسه ثمنی لازم اولور زیرا مشتریده معیوب اولمق ردی منع ایدر (الا انه لایدخل فی ملك المشتری)
لكن لاتحقیقا اول مبیع قچن بایعك ملكندن خارج اولسه مشترینك ملكنه داخل اولمز ابو حنیفه قتنده زیرا ثمن
مشترینك ملكندن چقمامشدر وخیار ایسه من له الخیار ده عمل ایدر زیرا مبیع مشترینك ملكنه داخل اولمز
اكر داخل اولسه بلاعوض داخل اولمش اولور شخص واحدك ملكنده بدل ومبدل منه جمع اولمق شرعده
نظیری یوقدر ❊ امدی واجب اولدر كه مشترینك ملكنه داخل اولمیه (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف
واردر زیرا مبیع مالككك ملكندن خروج ایتشدر اكر مشترینك ملكنه داخل اولمسه ملك بلامالك لازم كلوردی
شرعده ایسه بونك نظیری یوقدر (فلو اشتری زوجته بالخیار لا یفسد النكاح) اكر بركسنه اسیر اولمش
زوجه سن خیار ایله اشترا ایلسه ابو حنیفه قتنده نكاح فاسد اولمز زیرا خیار شرط اعتباریله ملكنه داخل اولمز
امامین قتنده فاسد اولور زیرا مشترینك ملكنه داخل اولور (ولو وطئها فله ردها لانه بالنكاح الا فی البكر)
واكر خیار ایله اشترا ایلدیكی زوجه سنی وطی ایلسه ابو حنیفه قتنده مشتری ایچون انی رد ایتمك جائزدر زیرا
انی وطئ ایتمك مابینلرنده اولان نكاحله درملك یمین ایله دكلدر الا قچن بكر اولسه وانی وطئ ایلسه انی رد ایتمك
جائز دكلدر زیرا ازالۀ بكر عیبدر ردی ابطال ایدر (ولو ولدت فی مدته لاتصیر ام ولده) واكر اول مشترینك اشترا
ایلدیكی زوجه سی مدت خیارده ولد كتورسه ام ولدی اولمز ابو حنیفه قتنده زیرا مشترینك ملكنه
داخل اولمامشدر ❊ امامین قتنده خیاری باطل اولوب مشترینك ملكنده ولد كتورمشدر رده مالك اولهمز
(ولو اشتری قریبه او عبدا بعد قوله ان ملكت عبدا فهو حر لایعتقان فی مدته) وبركسنه قریب محرمنی خیار
شرط ایله اشترا ایلسه یاخود اكر بر عبده مالك اولورسم اول عبد حردر قولندنصكره خیار شرط ایله بر عبد
اشترا ایلسه ایكیسی دخی مدت خیارده معتق اولمز ابو حنیفه قتنده اما امامین قتنده معتق اولورلر زیرا
مشترینك ملكنه داخل اولمشلردر اما ان ملكت مقامنه ان اشتریت دیسه مدت خیارده ائمۀ ثلاثه قتنده
معتق اولور زیرا اول كسنه بعد الشراء عتق انشا ایتمش اولور (ولا یعد حیض المشتراة به فی مدته من الاستبراء)
وشرط خیار ایله اشترا اولنمش جاریه نك مدت خیارده كوردیكی حیض استبرادن عد اولنمز ابو حنیفه قتنده
ملكیت ثابت اولمدیغی اجلدن اما امامین قتنده استبرادن عد اولنور (ولا استبراء علی البایع ان ردت به)
یعنی خیار شرطله رد اولنان جاریه نك بایعنه استبرا یوقدر ركرکسه رد قبل القبض اولسون كركسه بعد القبض
اولسون ابو حنیفه قتنده اما امامین قتنده بایع اوزرینه استبرا لازمدر اكر بعد القبض رد اولنورسه قیاسا
واستحسانا استبرا لازمدر واكر قبل القبض رد اولنور ایسه قیاسا واجبدر استحسانا واجب دكلدر
(ولو قبض المشتری به المبیع باذن البایع ثم اودعه عنده فهلك فهو علی البایع لارتفاع القبض بالرد لعدم الملك)
اكر مشتری شرط خیار ایله اولان مبیعی اذن بایعله قبض ایلسه صكره مشتری ینه اول مبیعی بایعك یاننه
ودیعه طریقیله قوسه مدت خیار اثناسنده بایعك یدنده هلاك اولسه امدی هلاك اولان مبیع بایعه
لازم اولور زیرا مبیعی بایعه رد ایتمك ایله قبض مرتفع اولدی عدم ملك ایچون زیرا ابو حنیفه قتنده مالك
اولمامشدر امدی مالك اولمیحق امانت دخی صحیح دكلدر اما امامین قتنده مالك اولور وامانت دخی صحیح اولور
ومبیعك هلاكی مشتری اوزرینه در (ولو اشتری المأذون به شیأ فابرأه بایعه عن ثمنه یبقی خیاره وله الرد لانه یلی
عدم التملك) واكر عبد مأذون خیار شرطله برشیٔ اشترا ایلسه واول شیئك بایعی عبد مأذونی ثمنندن ابرا ایلسه
اول ابرا صحیحدر ومشتریٔ مأذونك خیاری باقی قالور وآنك ایچون اول شییٔ رد ایتمك واردر استرسه اول مبیعی
بلاثمن اخذ ایدر استرسه فسخ ایدوب اول مبیعی بایعه بلاثمن رد ایدر زیرا مشتری ایچون رد جائز اولدیغی عدم
ملكی ولی ایلدیكی اجلدندر ابو حنیفه قتنده اول مبیع مأذونك ملكی اولمامشدر بایع آنی دخی ملك ایدر
وامامین قتنده خیار باطل اولور زیرا قتلرنده بایع انی مأذونه ملك ایتمشدر (ولو اشتری ذمی من ذمی خمرا به
فاسلم فی مدته بطل شراؤه كیلا یتملكها مسلما بالاجازة) واكر بر ذمی بر ذمیدن شرط خیار ایله خمر اشترا ایلسه
بعد الشراء اول مشتری مدت خیارده ایكن اسلامه كلسه اشتراسی باطل اولور مسلم اولدیغی حالده خمره بیعی

جائز كورمكله تملك ايلسون ايچون شراسى باطل اولور (خلافالهما فى الجميع) امامين ايچون خلاف واردر جميع مسائلده يعنى فلو اشترى زوجته قولندن بو مسئله يه كلنجه يعنى اشتراسى باطل اولمز امامين قتنده (ومن له الخيار يجيز بحضرة صاحبه وغيبته ولايفسخ الا بحضرته) من له الخيار كرك بايع اولسون كرك مشترى اولسون صاحبنك حضورنده وغيبتنده بيعه اجازت ويرمك واردر كرك قولا كرك فعلا لكن بيعى فسخ ايلمز الاحضورنده فسخ ايدر ابوحنيفه ومحمد قتنده (خلافالابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر وابو يوسفك قولى امام شافعينك قوليدر صاحبنك حضور وغيبتنده فسخ ايلك واردر صاحبندن مراد عاقدينذن بريدر معلوم اوله كه فقهانك حضرت ايله مرادلرى علمدن كنايه‌در زيرا مراد حضور علميه سيدر (فان فسخ وعلم به فى المدة انفسخ والاتم العقد) اكر من له الخيار بيعى فسخ ايلسه وصاحبى اولان كمسنه اول فسخ ايلديكنى مدت خيارده بلسه بيع فسخ اولور اكر بلمزايسه عقد صحيح اولور (ويتم العقد ايضا بموت من له الخيار) ومن له الخيارك موتى ايله ينه عقد تمام اولوب خيار باطل اولورو امام مالك قتنده بيع منفسخ اولور بزم ايچون دليل بودركه لزوم عقدده مانع اولان خيار ايدى خيار ايسه موتله باطل اولوب عقد لازم اولور ورثه يه انتقال ايلمز وشافعى قتنده خيار ورثه يه انتقال ايدر ومن له الخيارك وارثى كندى مقامنه قائم اولور (وكذا يتم بمضى المدة) وينه عقد تمام اولور وخيار شرط باطل اولور مدت خيارك مرورى ايله (وبالاخذ بشفعة بسبب المبيع) وينه عقد تمام اولور قچن مبيع سبيله بردارى اخذ ايلسه مثلا بركسنه اوچ كون خيار شرطيله بردارى اشترا ايدوب ومدت خيارده جوارنده اولان دار بيع اولندقده شفعه ايله اول دارى اخذ ايلدكده اول كمسنه نك شفعه ايله اشتراسى بيعه رضادر عقد تمام اولوب خيار باطل اولور (وبكل مايدل على الرضاء كالركوب لغير الاختيار والوطئ والاعتاق وتوابعه) دخى عقد هر رضايه دلالت ايدن شيئله تمام اولور وخيار باطل اولور دابه يه لغير الاختيار ركوب كبى وجاريه وطئ كبى وعبد اعتاق كبى وتوابع كتابت وتدبير كبى (ولوشرط المشترى الخيار لغيره جاز واى‌هما اجاز او فسخ صح) واكر مشترى خيارى غيرى ايچون شرط ايلسه جائزدر اكر مشترى وغيرى هرقنغيسى بيعه اجازت ويرسه صحيحدر ياخود فسخ ايدرسه جائزدر مشترى قيدى اتفاقيدر زيرا بايع دخى غير ايچون شرط ايلسه جائزدر مسطوردركه اكر خيارى جيرانى ايچون شرط ايلسه اكر اسملرينى ذكر ايدرسه جائزدر اكر ذكر ايلمزسه جائز دكلدر (وان اجاز واحد وفسخ الآخر اعتبر السابق وان كانا معا فالفسخ) واكر متعاقدينك برى بيع تنفير ايدوب برى فسخ ايلسه سابق هرقنغيسى ايسه اول اعتبار اولنور كرك ردو كرك اجازت اولسون واكر برينك اجازتى وبرينك فسخى آن واحدده معا واقع اولسه برروايتده فسخ معتبردر زيرا اجازه مشترى ايچون حلى اثباتدر واثر فسخ اول حلى بايعه ابقادر چونكه ايكى كلام آن واحدده واقع اوليجق ابقا اثباتدن اولى‌در زيرا مشترى اوزرينه حرمتى ايجاب ايدر اجازت ايسه اباحتى ايجاب ايدر بو تقديرجه قچن محرم ايله مبيح جمع اولسه محرم مبيح اوزرينه ترجيح اولنور (ولو باع عبدين بالخيار فى احدهما فان عينه وفصل ثمن كل صح والا فلا) واكر بركمسنه ايكى عبد بيع ايدوب ايكيسندن برنده خيار شرط ايلسه واكر عبدى تعيين ايدوب وهر برينك ثمنى تفصيل ايلسه بيع صحيح اولور اكر خيار ايله اولان عبد تعيين اولنميوب وهر برينك ثمنى تفصيل اولنمسه بيع صحيح اولمز بو مسئله درت وجه اوزره‌در بروجهى ثمن تفصيل اولنوب خيار شرطله اولان عبد تعيين اولنه بو قسمك بيعى جائزدر زيرا مبيع وثمن معلومدر وايكنجى وجهى ثمن تفصيل اولنميه وخيار اولان عبد دخى تعيين اولنميه واوچنجى وجهى ثمن تفصيل اولنه وخيار شرط اولان عبد تعيين اولنميه ودردنجى ثمن تفصيل اولنميه خيار شرط اولان عبد تعيين اولنه بو درت قسمك اولكيسى جائزدر واوچ قسمى جائز دكلدر (ويجوز خيار التعيين وهو بيع احد شيئين او ثلاثة على ان يأخذ المشترى ايا شاء) وخيار تعيين جائز اولور خيار تعيين ايكى شيئك ويا اوچ شيئك برينى بيعدر شونك اوزرينه كه مشترى اول شيئلردن ايستديكنى اخذ ايليه (ولا يجوز فى اكثر من ثلاثة) وخيار تعيين اوچ شيئدن زياده‌ده جائز دكلدر قياس بو ايديكه ايكيده واوچده دخى جائز اولميه لكن وجه استحسان بودركه بو مقوله بيعده معناى شرط خيار واردر بو محلده جواز دفع غبن ايچوندركه كندويه موافق اولانى اختيار ايلمكه تأمل ايليه بيعدن بو نوعه خود حاجت متحققدر بو ايسه معناى خيار شرطدر جهالتى نزاعه مؤدى دكلدر (ويتقيد تخييره بمدة خيار الشرط)

اول خیاری تعیین صاحبی اولان کمسنه نك خیاری خیار شرطك مدتیله مقید اولور (علی الاختلاف) شول اختلاف اوزره که ابو حنیفه ایله امامین بیننده واقع اولمشیدیکه مدت خیار ابو حنیفه قتنده اوچ کوندر و امامین قتنده مدت معلومه ایله جائزدر (والمبیع واحد والباقی امانة) و بو ذکر اولنان ایکی شیئدن یاخود ثلاثه دن مبیع اولان شیٔ واحددر وواحددن زیاده سی یدمشتریده امانتدر زیرا اول باقی اولان بایعك ملکیدر انجق تحت عقدده داخل اولان بریدر ومصنفك بیع احدشیئین دیدیکی بوکا اشارتدر (فلو قبض الکل فهلك واحد او تعیب لزم البیع فیه وتعین الباقی للامانة) واکر مشتری خیار تعیین اولنان ایکی شیئك ویا اوچ شیئك کلیسنی قبض ایتسه و بریسی هلاك اولسه یاخود مشتری یانده معیوب اولسه اول معیب اولانده بیع لازم اولور بهاسیله وسائری امانت اولمغه متعین اولور وهلاك اولدیغی تقدیرجه بلاشیٔ هلاك اولور امانت اولدیغی اجلدن فیه ده اولان ضمیر تعیبه راجعدر (وان هلاك الکل لزمه نصف ثمن کل او ثلثه) اکر ایکی شیئك کلیسی هلاك اولسه مشتری یه ایکیسنك نصف ثمنی لازم اولور اکر شیٔ اوچ ایسه ثلث قیمتی لازم اولور مثلا ایکی شیٔ یوزر درهمه اولسه وایکیسی هلاك اولسه اللیشر درهمدن مشتری یه یوز درهم لازم اولور واکر اوچ شیٔ اولسه هر برینك ثلث ثمنی لازم اولور هر بری یوزر درهمه اولیجق ینه مشتری یه یوز درهم لازم اولور زیرا اوچیوز درهمك ثلثی یوز درهمدر (ولیس له رد الکل الا ان ضم الیه خیار الشرط) دخی خیار تعیین ایله مشتری اولان کمسنه یه اول مبیعك کلیسنی رد ایلمکلك یوقدر مکر مشتری خیار تعیینه خیار شرطی ضم ایتمش اوله اول زمانده کل مبیعی رد ایلمك جائز اولور لهده اولان ضمیر مشتری یه عائددر والیه ده اولان ضمیر خیار تعیینه راجعدر (و یورث خیار التعیین والعیب) یعنی وارث اولان کمسنه کندی مورثنك خیار تعیننه وخیار عیبنه وارث اولور مثلا برکمسنه آخردن خیار تعیینیله یاخود خیار عیبله برشیٔ صاتون السه ومدت خیار اثناسنده فوت اولسه اول مشترینك خیاری وارثنه انتقال ایدرزیرا وارث مورثك قائم مقامی اولمشدر (لا الشرط ولا الرؤیة) اما خیار شرطله خیار رؤیت وارثنه انتقال ایتمز (ولو اشتریا علی انهما بالخیار فرضی احدهما لا یرد الآخر) واکر ایکی کمسنه هر بریسی صاحب خیار اولمق اوزره برشیٔ اشترا ایلسه لر وایکیسنك بری بیعه راضی اولوب قبول ایلسه برینه اول بیعی رد ایلمك جائز دکلدر ابو حنیفه قتنده زیرا شرط اولنان ایکیسنك معا مخیر اولملریدر بو تقدیرجه ایکیسنك بری خیار ایله منفرد اولمق جائز دکلدر (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر یعنی ایکیسنك بری بیعه راضی اولسه واول برینه رد ایلمك جائزدر زیرا خیارك مشروعیتی بیعده واقع اولان عیبك دفعی ایچوندر (وعلی هذا خیار العیب والرؤیة) ای علی هذا الاختلاف دیمکدر یعنی خیار عیبده وخیار رؤیه ده حکم وخلاف ماقبلنده اولان مسئله نك حکم وخلافی کبیدر مثلا خیار عیبده ایکیسی برعبد اشترا ایلدکدنصکره عیبی ظهور ایتسه ایکیسنك بری راضی اولوب بری اولمسه راضی اولمیانه رد جائز دکلدر وخیار رؤیه ده اولان قچن ایکیسی قبل الرؤیه برعبد اشترا ایلسه لر بعد الرؤیه بری راضی اولوب بری اولمسه اولمیانه رد جائز دکلدر ابو حنیفه قتنده اما امامین قتنده آخر رده قادر اولور (ولو اشتری عبدا علی انه خباز او کاتب فظهر بخلافه اخذه بکل الثمن او ترك) واکر برکمسنه برعبدی خباز اولمق اوزره یاخود کاتب اولمق اوزره اشترا ایلسه بعده ذکر اولنان وصفك خلافی ظهور ایتسه یعنی خباز و یا کاتب اولمسه اول حینده مشتری مخیر اولور استرسه اول عبدی کل ثمنله اخذ ایلر استرسه ترك ایدر زیرا خبازلق وکاتبلك وصف مرغوبدر اما کل ثمنله اخذ خبازلق وکاتبلك وصفدر اول وصفه ثمندن برشیٔ مقابل اولمز بو وصفه ثمندن برشیٔ مقابل اولمامق مبیعك ردی ممکن اولدقده در اکر اسبابدن برسبب ایله مبیعك ردی ممکن اولماز ایسه مشتری وصفك حصه ثمنی ایله بایعك اوزرینه رجوع ایدر

﴿ فصل فی خیار الرؤیة ﴾

بو فصل خیار رؤیه یه متعلق نیچه مسائل بیان اولنه جقدر (من اشتری ما لم یره جاز) شول کمسنه که کورمدیکی شیٔ اشترا ایلسه اشتراسی جائزدر شافعی قتنده جائز دکلدر بزم دلیلمز نبی علیه الصلاة والسلامك (من اشتری شیأ لم یره فله الخیار) قول شریفیدر بو حدیث شریف بو بابده نصدر بلا معارض ترك اولنمز اکر دینلورسه که حکیم بن حزامن روایت ایلدیکی اوزره حدیث بو مسئله یه معارضدر زیرا نبی علیه السلام حکیم بن حزامه (لا تبع ما لیس عندك) بیورمشدر بوندن مراد ما لیس یعنی من المشتری دیمکدر

بزجواب ویررز که بو نهیدن مراد نهی عن بیع مالیس فی ملکه دیمکدر حکیم بن حزامك قصهٔ حدیثی دخی بوکا
دلالت ایدر برکون حکیم مذکور نبی علیه السلامه کلوب یارسول الله بعض کمسنه لر کلوب بندن شیٔ استرلر حالبوکه
استدکاری شیٔ بنده یوقدر لکن بیع ایدرم واروب چارشودن طلب ایدوب اشترا ایدرم دیدکده حضرت نبی
علیه الصلاة والسلام دخی (لا تبع مالیس عندك) بیورمشلردر امدی بومسئله نك اوزرینه اجماعدر برکمسنه
مالك اولمدیغی مرئی شیئی بیع ایلسه بعدنصکره اول شیئه مالك اولسه بعده تسلیم ایلسه اول بیع جائز دکلدر
بومسئله دلیل واضحدر که مراد مالیس فی ملکه دیمکدر (وله رده اذا رآه) ومشتری اول شیئی کوردکدنصکره
مخیر اولوردیلرسه آلور استرسه رد ایدر (مالم یوجد ما یبطله) واول مبیعی رد ایلك جائزدر مادامکه مشتریدن
خیار رؤیتی ابطال ایدر برشیٔ ظهور ایلیه ظهور ایدرسه رد جائز اولمز ❊ یبطله ده اولان ضمیر رده راجعدر
(وان رضی قبلها) واکر مشتری قبل الرؤیة اول اشترایه راضی اولورسه ده رد ایلك جائزدر مشتری رضیت
بما اشتری قبل رؤیة دیسه بنه کوردکدنصکره رد ایلك جائزدر (ولاخیار لمن باع مالم یره) وکورمدیکی شیئی
بیع ایدن کمسنه یه خیار رؤیت یوقدر یعنی جائز دکلدر مثلا برکمسنه نك مورثی فوت اولوب کندویه میراثدن
بعض شیٔ حاصل اولسه کورمدن اول شیئی بیع ایلسه بیعی صحیح اولور لکن خیار رؤیت یوقدر (ویبطل
خیار الرؤیة ما یبطل خیار الشرط من تعییب وتعیب فی یده وتعذر رد بعضه او تصرف لایفسخ کالاعتاق
وتوابعه) وهر شیئکه خیار شرطی ابطال ایدر خیار رؤیتی دخی ابطال ایدر مثلا مبیع مشترینك یدنده تعییب
وتعیب اولمق کبی دخی مبیعك بعضی هلاك اولوب بعضیسنك ردی متعذر اولمق کبی دخی فسخ اولمز
شول تصرفکه اعتاق وتدبیر وکتابت واستیلاد کبی بوجمله خیار رؤیتی ابطال ایدر ❊ فی یده ده اولان ضمیر
مشتری یه راجعدر (او یوجب حقا للغیر کالبیع المطلق والرهن والاجارة قبل الرؤیة وبعدها) مصنفك او یوجب
قولی ماقبلده ما یبطل خیار الشرطده اولان ماء موصوله معطوفدر تقدیر کلام هر شیئکه خیار شرطی ابطال
ایلیه خیار رؤیتی ابطال ایلر شول شیئی دخی ابطال ایدر که غیره حق ایجاب ایلیه بیع مطلق کبی یعنی بایعك
خیارنده مطلق بیع کبی دخی رهن واجاره کبی قبل الرؤیه اولسون کرك بعد الرؤیه اولسون زیرا بونلرده فسخ
شرعا متعذر اولدیغی اجلدن خیار باطل اولور یاخود معنی بویله اوله که یوقاروده وتصرف لایفسخ کالاعتاق
وتوابعه قولنه معطوف اوله ❊ او تصرف یوجب حقا للغیر قولنك معناسی یاخود بر تصرف اوله که غیره حق
ایجاب ایلیه (ومالا یوجب حقا للغیر کالبیع بالخیار والمساومة والهبة بلا تسلیم یبطل بعدها لا قبلها) دخی شول
تصرفکه غیر ایچون حق ایجاب ایلیه خیار ایله اولان بیع کبی ومساومه کبی وتسلیم اولنمیان هبه کبی بعد الرؤیه
خیار رؤیتی ابطال ایدر اما قبل الرؤیه ابطال ایلز (وکفت رؤیة وجه الرقیق والدابة وکفلها) واسقاط خیارده
رقیقك وجهنی کورمك کفایت ایدر ودابه ده یعنی آت وقاطر وحمار کبیلرده یوزین وصغریسن کورمك کفایت
ایدر اما بعض علما قتنده دابه نك قوایمنی دخی کورمك شرطدر (وفی شاة اللحم لابد من الجس) وات ایچون اشتراسی
مراد اولان شاتك اسقاط خیارنده جس ایلك لابددر یعنی ال ایله مس ایلمکه محتاجدر که سمز وارق ایدیکی
معلوم اولسون ایچون (وفی شاة القنیة لابد من رؤیة الضرع) واما اقتنا ایچون یعنی بسلیوب اولادنی اتخاذ
ایچون اشتراسی مراد اولان شاتك اسقاط خیارنده ضرعنی یعنی ممه سنی کورمك لازمدر (ورؤیة ظاهر الثوب
ان لم یکن معلما کافیة) ومعلم اولمیان ثوبك اسقاط خیارنده ظاهرنی کورمك کفایت ایدر زیرا ظاهرنی کورمکله
نه ایدیکی معلوم اولور ایچون ظاهر وباطنی متفاوت اولمدقده در اما متفاوت اولورسه ظاهر وباطنن کورمکه
محتاجدر (ورؤیة علمه ان معلما) واکر اول ثوب معلم ایسه علمنی کورمك کفایت ایدر زیرا مقصود علمی کورمکله
حاصل اولور (ورؤیة داخل الدار وان لم یشاهد بیوتها) دخی دارك داخلنی کورمك اسقاط خیارده
کفایت ایدر اکر اول دارك بیوتنی مشاهده ایلمز ایسه ده (وعند زفر لابد من مشاهدة البیوت وعلیه الفتوی
الیوم) وامام زفر قتنده اول دارك بیوتنی مشاهده دن لابددر زیرا فی زماننا بیوتك تفاوتی تفاوت فاحشدر
وبوکون یعنی فی زماننا فتوی امام زفر قولی اوزره در (وان رأی بعض المبیع فله الخیار اذا رأی باقیه) واکر
برکمسنه مبیعك بعضن کوروب بعضیسن کورمزسه ایچن باقیسنی کورسه اول کمسنه ایچون خیار واردر یعنی
مخیردر زیرا بعضیسنی کورمکله مقصود حاصل اولمز جائزدر که کوردیکی شیئله کورمدیکی شیٔ ماییننده تفاوت

فاحش اوله (ومايعرف بانموذج كالمكيل والموزون فرؤية بعضه كرؤية كله) وشول شيئكه انموذج ايله يعنى
نمونه ايله بيعه تعريف اولنور مكيل وموزون كبى اسقاط خيارده بعضيسن كورمكله كليسن كورمك كبيدر
مثلا برآدم برآخره مكيلاتدن و ياموزوناتدن برمقدار شئ كوسترسه اول شيئك اصلنى كوردكدنصكره مخير
اولمز مكرصكره كورديكى اصل نمونه دن الجق اوله (وفيما يطعم لابدمن الذوق) ومطعومات يعنى يننشيلرده
اسقاط خيار اولمق ايچون ذوقدن لازمدر يعنى آغز ايله طاتمغه محتاجدر (ونظر الوكيل بالشراء او القبض
كاف لانظر الرسول (و برشيئك شراسنه وكيل اولان كمسنه نك نظرى ياخود مبيعك قبضنه وكيل اولانك
نظرى اسقاط خيارده كافيدر امامبيعك قبضنه ارسال اولنان رسولك نظرى اسقاط خيارده كافى دكلدر ※
معلوم اوله كه بو اوچ مسئله ده برى شرايه وكيلدر و برى دخى قبضه وكيلدر و برى دخى رسولدر اما شرايه
وكيل اولانه ديه كه شول شيئك اشتراسنه وكيلم اول وقبضه وكيل اولانه ديه كه بنم كورديكم واشترا ايلديكم
شيئك قبضنه وكيلم اول ※ ورسوله ديه كيم سن بنم رسولم اول شويله كه فلان كمسنه بنى سكا ارسال ايلدى سندن
اشترا ايلديكى شيئ بكا تسليم ايليه سن بو تقديرجه شرايه وكيل اولانك نظرى بالاجماع خيارى اسقاط ايدر
وقبضه وكيل اولانك نظرى ابو حنيفه قتنده خيارى اسقاط ايدر و رسولك نظرى بالاجماع خيارى اسقاط ايلمز
(وعندهما هو كالوكيل) وامامين قتنده رسول وكيل كبيدر يعنى انك مبيعى قبض ايلسيله مشترى
مخير اولمز (و بيع الاعمى وشراؤه صحيح) واعمانك بيع وشراسى وعقود وتصرفاتى صحيحدر مكلف اولديغى
حيثيتدن امام شافعى قتنده اول كوزلى اولوب بعده اعمى اولمش ايسه بيع وشراسى صحيح اكر اناسندن
كوزسز طوغمش ايسه اصلا بيع وشراسى صحيح دكلدر زيرا الوان صفاتدن اصلا علمى يوقدر (وله الخيار
اذا اشترى) مذكور اعمى برشيئ اشترا ايلسه اكا خيار فسخ واردر (و يسقط بجسه المبيع او شمه او ذوقه)
اعمى قچن ايديله مبيعى جس ايلسه ياخود شم ايلسه ياخود ذوق ايلسه خيارى ساقط اولور (فيما يعرف
بذلك) واعمانك خيارى جس وشم وذوقيله ساقط اولمسى شول شيلرده اولور كه ذكر اولنان حواسلر ايله
بيلنور اوله (و بوصف العقار له) و بوصف ماقبلنده اولان يسقط به متعلقدر يعنى اعمانك خيارى شول يرده دخى
ساقط اولور كه عقارى وصف ايله اشترا ايلمش اوله زيرا وصف رؤيت مقامنه قائم اولور شجر دخى وصف ايله
اولنجق خيارى ساقط اولور ابو يوسفدن روايتدر كه اعمى برمكانده واقف اولسه اكر اول مكانده كوزلى
اولسه انى كورر اوله اول عقارى اكا توصيف ايتسه لر اولدخى ديسه كه راضى اولدم خيارى ساقط اولور زيرا
توصيف موضع عجزده حقيقت مقامنه قائم اولور معلولدركه بى زبانك صلاتده شفتينى تحريك ايلسى قراءت مقامنه قائم
اولور و حجده باشنده قيل اولميان كمسنه اوستره يى باشنه اجرا ايلسه تراش مقامنه قائم اولور (ومن رأى احد
الثوبين فشراهما ثم رأى الاخر فله ردهما او ردهما لارداحدهما) وشول كمسنه كه ايكى ثوبك برينى كوروب
ايكيسنى اشترا ايلسه اشترادنصكره اول ثوب آخرى كورسه اوكمسنه مخير اولور استرسه ايكيسن اخذ ايلر
ديلرسه رد ايلر زيرا برينى كورمك ايكيسنه كافى دكلدر اول اجلدن آخرده خيارى باقيدر اما برينى اخذ ايدوب
برينى رد ايلك جائز دكلدر تفريق صفقه واردر حضرت نبى عليه السلام تفريق صفقه دن نهى بيورمشلردر
(ومن رأى شيأ ثم شراه فوجده متغيرا تخير) وشول كمسنه كه برشيئ كوروب اشترا ايلسه اشترادنصكره
اول كوردیكى وصفدن متغير بولسه اول كمسنه مخيردر ديلرسه قبول ايدر ديلرسه رد ايدر (والافلا)
واكر اول كورديكندن متغير دكل ايسه مخير اولمز (واختلفا فى تغيره فالقول للبائع) واكر بايع ايله مشترى
اول شيئك متغير وغير متغير اولديغنده اختلاف ايلسه لر قول يمينيله بايعكدر ومشترى يه بينه لازمدر زيرا
لزوم عقده سبب رؤيت سابقه ايديكى ظاهردر تغير ايسه حادثدر كرك عيبله وكرك تبدل هيئت ايله ايكيسى دخى
عارضدر مشترى ايسه عارضى ادعا ايدر بايع ايسه حادثه منكردر واصله تمسك ايلمشدر قول ايسه ظاهر ايله
تمسك ايدنكدر (وان فى الرؤية فللمشترى) واكر بايع ومشترى رؤيت وعدم رؤيتده اختلاف ايلسه لر مثلا
بايع ديسه كه رأيت ومشترى مارأيت ديسه قول بو صورتده مشترينكدر يمينيله زيرا رؤيت انكار در بايع
اوزرينه مشترينك كوردیكنه بينه لازمدر (ومن اشترى عدل زطى فباع منه ثوبا او وهب وسلم فله ان يرده
بعيب) وشول كمسنه كه برزطيدن يعنى طائفهٔ هنوددن يعنى برهنه يدن برعدل يعنى بردنك قماش اشترا ايلسه

وشرادنصكره اول عبدلدن بر ثوبی بیع ایلسه یاخود برکمسنه‌یه هبه ایدوب تسلیم ایلسه اول مشتری‌یه واردرکه اشترا ایلدیکی ثوبی عیب ایله ردایلیه ✻ منه‌ده اولان ضمیر عبدله راجعدر فله‌ده اولان ضمیر مشتری‌یه راجعدر ویرده‌ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر (لابخیار رؤیة اوشرط) اول مشتری اشترا ایلدیکی ثوبی خیار رؤیت وخیار شرط ایله رد ایلمك جائز دکلدر زیرا کلیسن رد ایتمك متعذر اولمشدر بعضیسی ملکندن چقمسی سببیله

فصل

بو فصل خیار عیبه متعلق نیجه مسائل بیانده‌در (مطلق البیع یقتضی سلامة المبیع) مطلقك بیعه اضافتی صفتك موصوفنه اضافتی قبیلندندر یعنی بیع مطلق شول بیعدرکه مبیعك هر عیبدن سالم اولمسنی اقتضا ایدر زیرا اصل اولان سلامتدر سلامت ایسه عرفا وعادة بر وصف مطلوب ومرغوبدر اویله اولسه عرفا مطلوب اولان نقلا مشروط کبیدر (فمن وجد فی مشریه عیبا رده او اخذه بکل ثمنه) امدی اشترا ایلدیکی شیئده عیب بولان کمسنه‌یه جائزدرکه انی رد ایلیه یاخود کلی ثمن ایله اخذ ایلیه ✻ رده مبتدا وخبری فلمن قولدر (لاامساکه ونقص ثمنه الا برضی بائعه) اما اول مشترایی امساك ایدوب وثمننی تنقیص ایلمك جائز دکلدر مکر بایعك رضاسی اولمش اوله (وکل مااوجب نقصان الثمن عند التجار فهو عیب) وهر شیئکه مبیعه نقصان ثمن ایجاب ایلیه عند التجار اول شیء عیبدر (فالاباق ولو الی مادون السفر من صغیر یعقل عیب) امدی بو تقدیرجه عاقل اولان عبد صغیردن مادون السفر اباق ایلمك عیبدر تنقیص ثمنی موجبدر تجار قتنده الی مادون السفر دیمکدن مراد یعنی شهردن چقمسه‌ده اصح قول اوزره اباق عد اولنور اما شهردن خروج ایلسه اتفاق علما ایله اباق عد اولنور اما جاریه غاصبدن افندیسنه اباق ایلسه اول اباق عد اولنمز اما غاصبدن آخر یره اباق ایلسه حالبوکه افندیسنك اوینی ویولنی بیلور اولسه اول اباق عد اولنور عیبدر (وکذا السرقة والبول فی الفراش) وکذلك عاقل اولان عبد صغیردن سرقه وفراشه بول ایلمك عیبدر تنقیص ثمنی موجبدر تجار قتنده (وهی فی الکبیر عیب آخر) وبو مذکورات یعنی سرقه واباق وبول فی الفراش کبیر السن اولان کمسنه‌ده عیب آخردر سبب مختلف اولدیغی اجلدن زیرا صغیرده اولان سبب کبیرده اولان سببك غیریسیدر (فلو ابق او سرق او بال فی صغره ثم عاوده عند المشتری فیه رد به) واکر اول صغیر اولان عبد اباق ایلسه یاخود سرقه ایلسه یاخود صغرنده بول ایلسه صکره بو اشیانك بری مشترینك یاننده ایکن ینه صغیرده عودت ایلسه اول عیب ایله رد اولنور ایکیسنده سبب متحد اولدیغیچون (وان عاوده عنده بعد البلوغ لایرد) واکر بو اشیاء ثلاثه‌نك بری ینه مشترینك یاننده ایکن بعد البلوغ عودت ایلسه رد اولنمز زیرا ایکیسنده سبب مختلف اولدیغی اجلدن زیرا صغیرده اولان بول فی الفراش مثانه‌نك ضعفندندر کبیرده ایسه باطنده مرضدندر وصغیرده اباق لهو ولعبه محبتدندر سرقه ایسه قلت مبالاتندندر وبعد الکبر اباق وسرقه باطنده اولان خباثتدندر (والجنون عیب مطلقا) وجنون مطلقا عیبدر جمهور مشایخ قتنده کرك کبرده وکرك صغرده اولسون زیرا جنون دماغ آفتندندر واندن انتفاع مفقوددر (فلو جن فی صغره وعاوده عند المشتری فیه او فی کبره رد به) ومصنفك فلو جن قولی ما قبلنده والجنون عیب مطلقا قولنه تفریعدر یعنی اکر بر عبد صغرنده مجنون اولسه صکره مشتری یاننده ایکن صغرنده ینه یاخود کبرنده ینه جنون عودت ایلسه اول جنون ایله رد اولنور (والبخر والزفر والزنا والتولد منه عیب فی الجاریة لافی الغلام) دخی بخرکه اغزك بدرایحه سیدر دخی زفرکه قولتغك بدرایحه سیدر وزنا وزنادن متولد اولمق جاریه‌ده عیبدر غلامده عیب دکلدر وبو اشیانك جاریه‌ده عیب اولوب غلامده عیب اولمدیغنك حکمتی بودرکه زیرا جاریه‌دن مراد استفراشدر غلامده مجرد استخدامدر (الا ان یکون من داء) مکر بخر وزفر غلامده عیب دکلدر دیو بیان اولنمشیدی الا قچن بو ایکیسی مرضدن اولسه‌لر اول تقدیرجه عیوبدن عد اولنورلر زیرا تجار قتنده ثمنی تنقیص ایدن اشیادندر وشافعی قتنده غلام وجاریه‌ده مطلقا زنا عیبدر کفر کبی زیرا طبع سلیم صحبتندن تنفر ایدر (والاستحاضة عیب) دخی استحاضه‌که جاریه‌نك قانی مستمر اولوب منقطع اولمامقدر جاریه‌ده عیبدر زیرا مستمر اولمسی مرض عد اولنور (وکذا عدم حیض بنت سبع عشرة سنة) وکذلك اون یدی سنه‌لك بنتك عدم حیضی عیبدر زیرا دمك مستمر اولمسی ویا بالکلیه منقطع اولمسی مرضدن ناشیدر بو تقدیرجه عیوبدن اولور (لا اقل) واما اون یدی سنه‌دن اقلده منعدم اولمسی عیب دکلدر زیرا اون یدی سنه انسانك اقصای

بلوغیدر و نساده ایسه عادت اصلیه وقتنده حائض و وقتنده طاهر اولوب سلامت اوزره اولمقدر خلافی
اولیجق مرضدن ناشی اولمش اولور (و یعرف ذلك بقول الامة) واستحاضه واونیدی سنه لك اولان بنتك
عدم حیضی ینه اول امه نك قولی ایله بیلنور مثلا استحاضه مستمر اولدی دیمسیله یاخود اونیدی سنه لك اولان بنت
الی الان حیض کورمدم دیمسیله بیلنور (فتردا اذا انضم الیه نکول البائع قبل القبض و بعده هو الصحیح) امدی
ذکر اولنان امه ذکر اولنان عیب ایله رد اولنور قچن اول جاریه نك قولنه بایعك یمیندن نکول ایلسی ضم اولنسه
چونکه عیب اول جاریه نك قولیله ثابت اولور بو عیب بایعك یاننده اولمدیغنه تحلیف اولنورو بایعك نکولی
یعنی کرك قبل القبض و کرك بعد القبض اولسون برابردر و صحیح اولان بودر امام محمد قتنده بایعك یمینی اولمدین
قبل القبض رد ایدرز یرا قبل القبض بیع ضعیفدر ٭ وشرح وافی اولان کافیده مسطوردر که قچنکم مشتری
انقطاع حیضی دعوی ایلسه قاضی انقطاع مدتدن سؤال ایلر اکر مدت قصیره ده ادعا ایدرسه دعواسی
استماع اولنمز اکر مدت مدیده ادعا ایدرسه دعواسی استماع اولنور مدت مدیده ابو یوسف قتنده اوچ آیدر
امام محمد قتنده درت آیدر و ابو حنیفه قتنده که قول زفر در ایکی سنه در (والکفر عیب فیهما) دخی کفر غلام
وجاریه ده عیبدر زیرا مسلمك طبعی انك صحبتندن نفرت ایدر عدوی دین اولدیغیچون (وکذا الثیب
والدین والسعال القدیم) دخی ثیبلك عیبدر زیرا علامت کبردر ودین دخی عیبدر زیرا مالیتی حق غرما ایله
مقیددر دخی سعال قدیم عیبدر زیرا یورکنده متمکن اولان مرضدن ناشیدر اما قدیم اولمسه عیب اولمز
(والشعر والماء فی العین) و کوزده قیل اولمق وصو اولمق عیوبدندر زیرا بصری ضعیف ایدن شیلردندر
وجائزدر که عمایه مؤدی اوله (فان ظهر عیب قدیم بعد ماحدث عند المشتری آخر یرجع بالنقصان) وقچن برکسنه
برشیئ اشترا ایلسه مشترینك یاننده ظهور ایدوب حادث اولان عیبدنصکره برعیب قدیم ظاهر اولسه
مشتری اولان کسنه بایعك اوزرینه نقصان ثمن ایله رجوع ایدر (کثوب شراه فقطعه فاطلع علی عیبه)
شول ثوب کبیکه انی مشتری اشترا ایلدی اندنصکره قطع ایلدی یعنی بچدکدنصکره برعیبه مطلع اولدی
مثلا بلا عیب بیك درهم قیمتی وار ایدی واول عیب ایله قیمتی طقوز یوزدرهم اولدی مشتری بایعك اوزرینه
یوزدرهم ایله رجوع ایدر (ولیس له الرد) واول مشتری یه اول مبیعی رد ایلك یوقدر یاننده حادث اولان
عیبدن اوتری (الا ان یرضی البائع یأخذه کذلك فله ذلك) وانی رد ایلك یوقدر الاقچنکه بایع انی اول حادث
اولان عیبله المغه راضی اولسه اول حینده مشتری یه جائزدر انی بایعه حادث اولان عیب ایله رد ایلیه
کذلك قولی معیبا ومقطوعا اخذ اولنان شیئه اشارتدر ٭ یأخذه ده اولان ضمیر مبیعه راجعدر فله ده اولان ضمیر
مشتری یه راجعدر (حتی لو باعه المشتری سقط رجوعه) وقچن مشتری عیب قدیم ظهور ایدن ثوبی بیع
ایلسه نقصان ثمن ایله رجوع ساقط اولور (فان خاط الثوب اوصبغه احمر اولت السویق بسمن ثم ظهر عیبه
رجع بنقصانه) واکر مشتری اولان کسنه اشترا ایلدیکی ثوبی قطعدنصکره دیکسه یاخود قرمزی یه
بویاسه یاخود سویق یعنی قاورلمش اولان حبوبك اونی یاغ ایله لت یعنی مزج ایلسه بوندنصکره بو ذکر اولنان
اشیانك هر برینك عیبی ظهور ایلسه مشتری اولان کسنه هر برینك نقصانیله رجوع ایدر (ولیس لبایعه
ان یأخذه) واول عیبی ظهور ایدن ثوبك یاخود سویقك بایعنه انی اخذ ایلك یوقدر مشتری راضی اولسه ده
زیرا اول مبیع مشترینك ملکیله مختلط اولمشدر ٭ معلوم اوله که زیاده متصله یاخود منفصله در و بونلردن
هر بریسی یا مبیعدن متولددر یاخود غیر متولددر ٭ امدی مبیعدن متولد اولان زیادهٔ متصله کوزللك
وسمزلك کبی بونلر ردی منع ایلمز ظاهر روایتده وغیر متولد اولان زیادهٔ متصله بویامق ودیکمك کبی بالاتفاق
ردی منع ایدر وزیادهٔ منفصلهٔ متولده ولد ومیوه کبی ردی منع ایدر وغیر متولده کسب کبی ردی منع
ایلمز (حتی لو باعه بعد رؤیة عیبه لا یسقط الرجوع) واکر مشتری اول احره بویانمش ثوبی یاخود سمنله
لت اولنمش قاورلمش بغدای اونی عیبك رؤیتندنصکره بیع ایدرسه ده عیبك نقصانی ایله رجوع ساقط اولمز ٭ حاصل
کلام هر قچنکه مشتری مبیعی حابس اولورسه یعنی بایعه تسلیم ممکن اولمز ایسه نقصدن عیب ایله رجوع ایدهمز
اکر حابس اولمز ایسه رجوع ایدر بو اجلدندر که برکسنه برثوب اشترا ایلسه وولد صغیری ایچون قطع ایلسه
ودیکسه اندنصکره اول ثوبك عیبنه مطلع اولسه نقصانی ایله رجوع ایدهمز زیرا خیاطه دن اول اول ولد

صغیر کدر تملیك وهبه ایلمش اولدی و بابانك ولد صغیری ایچون قبضی نفس ایجاب ایله هبه تمام اولور بو تقدیرجه قطع عیب حادث اولدی مشتری ایچون نقصانی ایله رجوع جائز اولور ولکن لچن مشتری نقصانی ایله رجوعی مراد ایلدکده بایع ثوبی اول هیئتله قبول ایدرم دیسه مشتری ولد صغیری ایچون ثوبی قطع ایلمك ایله تملیکدر بو تقدیرجه مبیعی حابس اولوب نقصان عیبیله رجوعی ممتنع اولور (ولو اعتق بلا مال او دبر او استولد ثم ظهر العیب رجع) ومشتری اولان کمسنه اول مشتری اولان عبدی بلا مال اعتاق ایلسه یاخود مدبر ایلسه یاخود جاریه یی استیلاد ایلسه بونلردنصکره عیب ظاهر اولسه مشتری نقصان عیب ایله رجوع ایدر استحسان وقیاس ایسه عدم رجوع ایدی (وکذا ان ظهر بعد موت المشتری) و ینه نقصان عیب ایله رجوع ایدر مشترینك موتندنصکره ظهور ایدرسه مشتری فتح را ایله اسم مفعول معناسنه اشترا اولنان شیدر (وان اعتق علی مال اوقتل المشتری لایرجع بشیء) واکر مشتری اولان کمسنه اول عبد مبیعی مال اوزرینه اعتاق ایلسه یاخود قتل ایلسه هیچ بایعك اوزرینه برشیئله رجوع ایلمز زیرا اول مبیعك بدلنی حبس ایلمشدر وقتل دخی برفعل مضموندر غیرك ملکنده ایکن مباشرت ایدوب قتل ایلسه ضامن اولور ❊ حاصل کلام امتناع رد بودر که لچنکه فعل مضمون مشتریدن اولورسه رجوع ایدهمز زیرا اکر فعل مضمون اولورسه معنی مبیع ایچون امساك بولنمش اولور نقصان ایله رجوعك شرطی ایسه امساك بولنمامق کرکدر اما لچن فعل مضمون بولنمسه هلاك کبی یاخود فعل بولنسه اما غیر مضمون اولسه رجوع ایدر زیرا امساك بولنمامش اولور امام ابو یوسف قتنده رجوع ایدر زیرا (ان المقتول میت باجله) فحواسنه ذاهب اولمشلردر (وکذا لو اکل الطعام کله او بعضه اولبس الثوب فتخرق لایرجع) وکذلك مشتری اولان کمسنه اشترا ایلدکدنصکره اول طعامك جمله سن یاخود بعضیسن اکل ایلسه یاخود اشترا ایلدیکی ثوبی لبس ایله تخریق ایلسه نقصان عیب ایله بایعك اوزرینه رجوع ایلمز ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده نقصان عیب ایله رجوع ایدر (وان اشتری بیضا اوجوزا او بطیخا او قثاء او خیارا فکسره فوجده فاسدا فان کان ینتفع به رجع بنقصانه والا فبکل ثمنه) واکر مشتری یمورطه و یا جوز و یا قاربوز و قاون یاخود قثاء یا اخیار اشترا ایلسه و بعده کسر وقطع ایدوب فاسد بولسه فی الجمله منتفع به اولورسه نقصان عیب ایله رجوع ایدر واکر اصلا منتفع به اولمز ایسه کل ثمنی ایله رجوع ایدر یعنی مبیعی و یروب اقچه سنی رد ایدر و بو ردنقصان عیب ایله دکلدر مبیعك بطلانی ایله در (ولو وجد البعض فاسدا وهو قلیل کالواحد او الاثنین فی المائة صح البیع) واکر مشتری اشترا ایلدیکی شیئك بعضیسنی فاسد بولوب حالبوکه فاسد اولان قلیل اولسه یوزده بر ویا ایکی دانه اولمق کبی بو تقدیرجه بیع صحیح اولور (والا فسد ورجع بکل ثمنه) واکر فاسد اولان چوق بولنورسه بیع فاسد اولور مشتری بایع اوزرینه کل ثمن ایله رجوع ایدر ابو حنیفه قتنده زیرا عقده ذی قیمت وغیر ذی قیمت جمع اولدیغی ایچون بیع فاسد اولور وعبد ایله حری بیع ایلمك کبی اولور اما امامین قتنده قیمتی اولانده عقد صحیح اولور ودینلمشدر که صحیح وفاسدنده اجماعا عقد فاسد اولور زیرا ثمن تفصیل اولنمامشدر (ومن باع ماشراه فرد علیه بعیب بقضاء باقرار او نکول او بینة رده علی بائعه ولو قبله برضاء لایرده علیه) وشول کمسنه که اشترا ایلدیکی شیئ برآخره بیع ایلسه و کیرو اول شیئ ایکنجی بایعك اوزرینه عیب سببیله رد ایلسه اکر اول رد قضاء قاضی ایله اولدیسه کرك قضاء قاضی اقرار ایله اولسون وکرك یمیندن نکول ایله اولسون وکرك بینه ایله اولسون زیرا قضاء قاضی جمله سنك حقنده فسخدر ❊ مسئله برکمسنه برآخردن برشیء اشترا ایلسه و بو اشترا ایدن دخی برآخره بیع ایلسه بیع ایلدکدنصکره ایکنجی مشتری مبیع اولان شیء انده اولان عیب ایله قضاء قاضی ایله ایکنجی بایعك اوزرینه رد ایلسه وقاضینك قضاسی ایکنجی بایعك بو مبیع معیبدر دیو اقراری ایله اولسه یاخود ایکنجی بایع عیبیله بیع ایلدیکنه یمین تکلیف اولنوب نکولی ایله اولسه و یاخود ایکنجی مشتری معیب اولدیغنه بینه احضار ایتمسیله اولسه اول شیء اولکی مشتری بایعه رد ایدر واکر قضاء قاضی ایله اولمیوب رضاسیله رد اولنسه بایع اولك اوزرینه رد ایلمز (ومن قبض ماشراه ثم ادعی عیبا لایجبر علی دفع ثمنه ولکن یبرهن او یحلف بائعه) وشول کمسنه که اشترا ایلدیکی شیء بایعدن قبض ایلسه وقبض ایلدکدنصکره بوشیده عیب واردر دیو دعوی ایلسه

بوتقدیرجه اول مشتری اول شیئك ثمنی بایعه دفع ایلمکه جبر اولنمز لکن مشتری اولان کمسنه دعواسنه شاهد کتوره یاخود بایعه اول مبیع اولان شیده عیب اولمدیغنه یمین و یریله (فان قال شهودی غیب دفع ان حلف بائعه) واکر مشتری اولان کمسنه بوشیئ عیبلو اولدیغنه شاهدم واردر لکن غائبلردر دیسه ثمنی دفع ایدر اکر بایع عدم عیبنه یمین ایدرسه زیرا شاهدلری کلنجه انتظارده بایعه ضرر واردر (ولزم العیب ان نکل) واکر بایع یمیندن نکول ایدرسه عیب ثابت ولازم اولور زیرا بایعك یمیندن نکولی حجتدر (ومن ادعی اباق مشتریه یبرهن اولا انه ابق عنده) وشول کمسنه که اشترا ایلدیکی عبدك اباقنی دعوی ایلسه و بایع انی تکذیب ایلسه اولا مشتری یه لازمدر که عبد کندو یانده اباق ایلدیکنه شاهد احضار ایلیه (ثم یحلف بالله لقد باعه وسلمه وما ابق قط) مشتری شاهد احضار ایلدکدنصکره اول عبدك بایعنه لفظة الله ایله یمین و یریلور که تحقیق بوعبدی بیع ایلدیکنه ومشتری یه تسلیم ایلدیکنه و بوندن اسبق اصلا کندو یانده اباق ایلدیکنه دیو (او بالله ماله حق الرد علیك من الوجه الذی یدعی) یاخود بایع اولان کمسنه یه لفظة الله ایله تحلیف اولنور که مشترینك دعوی ایلدیکی وجهدن اوزریکه حق ردی یوقیدر ☼ وماله ده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر (او بالله ما ابق عندك قط) یاخود ینه بایع اولان کمسنه یه لفظة الله ایله یمین و یریلور که بوعبد سنك یانکده اصلا اباق ایلدیمی دیو (لا بالله لقد باعه ومابه هذا العیب) اما بیع وقتنده تحقیق بوعبدی بیع ایلیوب بوعیب انده اولمدیغنه تحلیف اولنمز (او لقد باعه وسلم ومابه هذا العیب) یاخود تحقیق بوعبدی بیع ایدوب ومشتری یه تسلیم ایدوب و بوعیب انده اولمدیغنه دیو تحلیف اولنمزو بوایکی صورتده تحلیف اولنمدیغنك عدم جوازی بودر که بعد البیع وقبل التسلیم بومقوله عیب حادث اولمق جائز اولدیغی اجلدندر (وفی اباق الکبیر یحلف بالله ما ابق منذ بلغ مبلغ الرجال) واکر دعوا عبد کبیرك اباقنده اولورسه بایعه لفظة الله ایله یمین و یریلور که بوعبد مبلغ رجاله بالغ اولدیغی کوندن بوکونه دکین اباق ایلدیمی دیو زیرا حالت صغرده اباق بعد البلوغ ردی ایجاب ایلمز (وعند عدم بینة المشتری علی اباقه عنده یحلف البائع عندهما انه ما یعلم انه ابق عنده) ومشتری اولان کمسنه بوعبدك کندی یانده اباق ایلدیکنه بینه سی اولمدقده اول عبد کندی یانده ایکن اباق ایلدیکنه علمی اولمدیغنه یمین و یریلور بوتحلیف امامین قتنده در (واختلفوا علی قول الامام) وامام اعظم قولنده ایکی قول اوزره اختلاف اولنمشدر برقولده تحلیف اولنور و برقولده تحلیف اولنمز و بوقول اصح قولیدر (فان نکل علی قولهما حلف ثانیا کامر) اکر بایع اولان کمسنه یمیندن نکول ایدرسه امامین قولی اوزره ینه عبد رد اولنمق ایچون ثانیا تحلیف اولنور یعنی برکره دخی تحلیف اولنور تکیم بیانی مرور ایلمشدر (ولو قال بائعه بعد التقابض بعتك هذا مع آخر وقال المشتری بل وحده فالقول له) واکر مبیع اولان شیئك بایعی بعد التقابض یعنی مشتری مبیعی و بایع ثمنی قبض ایلدکدنصکره بایع بن سکا بوشیئ برآخر ایله بیع ایلدم دیسه ومشتری دخی اویله دکلدر سن بکا بونی یالکز بیع ایلدك دیسه بوتقدیرجه قول مشترینکدر یمین ایله زیرا حاصل اختلاف مقبوضك مقدارنده واقع اولمشدر بوتقدیرجه قول قابضکدر زیرا قبضك زیادهسنه منکردر حتی غاصب اولان کمسنه مغصوبده زیادهیی منکر اولسه قول غاصبکدر ☼ امدی غاصبده بویله اولیجق بومسئله ده خود اولی بالطریقدر (وکذا لو اتفقا فی قدر المبیع واختلفا فی المقبوض) دخی قول مشترینکدر قچن بایع ایله مشتری اول مبیعك مقدارنده اتفاق ایدوب مقبوضنده اختلاف ایلسهلر مثلا برآدم ایکی جاریه اشترا ایلسه بایع اولان کمسنه ایکیسن معاقبض ایلدك دیسه مشتری اولان کمسنه برین قبض ایلدم دیسه قول مشترینکدر زیرا قول قابضکدر (ولو اشتری عبدین صفقة وقبض احدهما ووجد بالمقبوض او بالاخر عیبا ردهما او اخذهما) واکر برکمسنه ایکی عبدی صفقهٔ واحده ده اشترا ایدوب برین قبض ایلسه مقبوضده یاخود اول برآخرده عیب بولسه استرسه ایکیسن بیله رد ایدر استرسه ایکیسن بیله اخذ ایدر زیرا صفقه ایکیسنك قبضی ایله تمام اولور (ولا یرد المعیب وحده الا ان ظهر العیب بعد قبضهما) واول معیب اولمیانی آلوب معیب اولانی یالکز رد ایلمیه زیرا تفریق صفقه واردر وتفریق صفقهدن ایسه نهی وارد اولمشدر دیو بیان اولنمشیدی الاشو زمانده معیبك ردی جائز اولور دیچن اول عیب ایکی عبدك قبضندنصکره ظهور ایلیه (ولو وجد بعض الکیلی

اوالوزنی معیبا بعد القبض رد کله اواخذه) وقچن برآدم بر مکیل و یا بر موزون شیئ اشترا ایلسه و او مکیلك
یاخود اول موزونك بعد القبض بعضیسن معیب بولسه جمله سن رد ایلیه یاخود جمله سن اخذ ایلیه زیرا
مکیلات وموزونات حکما وتقدیرا شیٔ واحد حکمنده در اکر حقیقتده اشیاء متعدده ایسه ده زیرا بونلرده مالیت
وتقوم اجتماعی اعتباری ایله در یوخسه بردانه سی مال متقوم اولمغه صالح دکلدر (وقیل هذا) ودینلدیکه
کلیسن اخذ ایلك یاخود کلیسن رد ایلك (ان لم یکن فی وعائین) قچن بو مبیع اولان کیلی یاخود وزنی
ایکی وعاده اولمدیغی تقدیرجه در (والا فهو کالعبد) واکر ایکی وعاده اولسه اول شیٔ عبدین حکمنده اولور
معنی اول معیب اولانی رد ایلیه قچن عیب اول ایکیسنك قبضندنصکره ظهور ایلسه (ولو استحق بعضه
بعد القبض لیس له رد ما بقی) وقچن اول کیلینك یاخود وزنینك بعضیسی بعد القبض غیری اکا مستحق چیقسه
مشتری ایچون اول باقی قلانی رد ایلك یوقدر زیرا تبعیض او نمقده ضرر یوقدر بلکه معیب اولانی رد
ایلك جائز اولور واستحقاق تمام صفقه یی منع ایلمز (بخلاف الثوب) ثوب بو مسئله نك خلافیدر مثلا مبیع
قچن ثوب اولسه و بعضیسی غیر مستحق اولسه باقیسنك ردنده مخیردر زیرا تبعیض بونده عیبدر ومضردر
(ومداواة المعیب بعد رؤیة العیب ورکوبه رضی) ومعیب اولان مبیعه عیبك رؤیتندنصکره مداوات یعنی
دوا ایدوب تیمار ایلك دخی معیب اولان دابه یی کندو حاجتی ایچون رکوب قبوله رضادر زیرا دوا ایلك
وبنمك ابقایه دلیلدر (ولو رکبه لرده او سقیه او شراء علفه ولا بدله منه فلا) واول معیب اولان دابه یی واروب
بایعك اوزرینه رد ایلك ایچون راکب اولسه یاخود صو ویرمك ایچون راکب اولسه یاخود علفن اشترا
ایچون راکب اولسه حالبوکه اول راکبه بورکوبدن چاره یعنی غنا یوقدر بو تقدیرجه رضا اولمز ٭ له ده
اولان ضمیر مشتری یه راجعدر منه ده اولان ضمیر رکوبه راجعدر (ولو قطعت ید المبیع بعد قبضه او قتل بسبب
عند البائع رده واخذ ثمنه) واکر برکمسنه اشترا ایلدیکی عبد مبیعك قبضندنصکره سرقه سبیله یدی قطع اولنسه
یاخود برسببله بایعك یاننده قتل اولنسه قطع اولندیغی صورتده انی رد ایلیه وقتل اولندیغی صورتده ثمنی اخذ
ایلیه امام اعظم قتنده زیرا بو صورتلرده غیره مستحق اولمق مرتبه سنده در (وقالا رجع بفضل ما بین کونه سارقا
وغیر سارق) وامامین دیدیلر که مشتری اولان کمسنه اول عبدك سارق اولمقلغنك وغیر سارق اولمقلغنك ما بیننده
اولان فضله ایله رجوع ایلر مثلا غیر سارق ایکن یوز درهمه دکردی سارق اولدیغی حالده سکسان درهمه
دکر اولسه یکرمی درهم ایله رجوع ایلیه (او قاتلا وغیر قاتل) یاخود قاتل وغیر قاتل اولمقلغنك ما بیننده اولان
فضل ایله رجوع ایلیه مثلا قاتل اولمدیغی حالده بیك درهمه دکردی قاتل اولدیغی حالده بشیوز درهم دکر اولسه
بشیوز درهم ایله رجوع ایلیه (ان لم یعلم بالعیب عند الشراء والا فلا) مشترینك ذکر اولنان عبدی
رد ایلمسی یاخود ثمنی اخذ ایلمسی قچن شرا وقتنده اول عیبك وجودینی بلمسه واکر وقت شراده اول عیبك
موجود اولدیغنی بیلور ایسه رد ایلمك ونقصان ثمن ایله رجوع ایلمك جائز دکلدر (ولو تداولته الایدی ثم قطع
فی ید الاخیر رجع الباعة بعضهم علی بعض کما فی الاستحقاق) واکر مبیع اولان شیٔ نیجه کیمسه لر تداول ایلسه یعنی
بر الدن بر اله یعنی بر ملکدن بر ملکه انتقال ایلسه واخیر اولان مشترینك یدنده قطع اولنسه بایعلر بر برلری اوزرینه
رجوع ایدرلر ابو حنیفه قتنده استحقاقده اولان حالت کبی ٭ لفظ باعة بایعك جمعیدر (وعندهما یرجع الاخیر
علی بایعه لا بایعه علی بایعه) وامامین قتنده اول اخیر اولان مشتری کندو بایعنك اوزرینه رجوع ایلر مثلا
بر مبیعی زید عمروه بیع ایلدی عمرو دخی بکره بیع ایلدی و بکر خالده بیع ایلدی امدی خالد که اخیر مشتریدر
بایعی اولان بکرك اوزرینه رجوع ایدر و بکر عمروه رجوع ایلمز امامین قولنده اما امام اعظم قولنده زیده
وارنجه رجوع اولنور (ولو باع بشرط البراءة من کل عیب صح وان لم یعد العیوب) وقچن بایع اولان کمسنه
برشیٔ هر عیبدن بری اولمق شرطیله بیع ایلسه بیع صحیح اولور واکر اول مبیعده اولان عیوبی بایع اولان
کمسنه عد ایلمدی ایسه ده (ویدخل فی البراءة الحادث قبل القبض عند ابی یوسف) وکل عیبدن برائت شرطیله
اولان بیعده قبل القبض حادث اولان عیب داخل اولور ابو یوسف قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف
واردر انك قتنده حین عقدده موجود اولان عیب داخل اولور قبل القبض حادث اولان داخل اولمز

٭ باب البیع الفاسد ٭

بو باب بیع فاسدك احكامی بیانندەدر وقتاكه مصنف بیع صحیحدن فارغ اولدی ایسه بیع فاسده شروع ایلدی
✵ و بیع برقاج نوعدر بری بیع صحیحدر و بری بیع فاسددر و بری بیع باطلدر و بری بیع مكروهدر و بری بیع
موقوفدر ✵ بیع صحیح اولدر كه ذاتا و صفة مشروع اوله و بیع فاسد اولدر كه ذاتا مشروع اولوب صفة مشروع
اولمیه و بیع باطل اولدر كه ذاتا و صفة مشروع اولمیه و بیع مكروه اولدرر كه اصلی و وصفی صحیح اوله لكن بر منهی
شیئه مجاورت ایتمش اوله جمعه اذانی وقتنده اولان بیع كبی و بیع موقوف اولدر كه اصلی و وصفی صحیح اولوب
علی سبیل التوقف ملكی افاده ایلیه اما غیرك حق تعلق ایتمكله تمام ملكی افاده ایلز (بیع مالیس بمال و البیع به
باطل كالمیتة و الدم و الحر) مال اولمیان شیئی بیع ایتمك و مال اولمیان شیئله برشیء آخری بیع ایتمك باطلدر میته
ودم و حر كبی زیرا بیعك شرطی ثمن و مثمن مال غیر محرم اولمقدر مذكورات ایسه مال عد اولنور اشیادن
دكلدر ✵ به ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر و شیء آخری مال اولمیانه بیعه مثال بعت هذا الشیء
بهذه المیتة كبی (و كذا بیع ام الولد و المدبر) دخی ام ولدك و مدبرك بیع اولنملری باطلدر و ام ولدك بیع اولنمسی باطل
اولدیغنك وجهی حضرت نبی علیه السلامك (اعتقها ولدها) قول شریفیدر و مدبرك بیعی باطل اولمسنك
وجهی بودر كه سبب حریت فی الحال منعقد اولدیغی اجلندر اگر حین تدبیرده حریت منعقد اولمسه بعد موت
المولی مدبر اولان عبد معتق اولمزدی (و كذا بیع المكاتب الا ان یجیزه) دخی عبد مكاتبك بیع اولنمسی باطلدر
مگر كه مكاتب كندیسی بیع اولنمغه اجازت ویره بو تقدیرجه بیع اولنمسی صحیح اولور و بر روایتده اجازت ویرسه ده
بیعی صحیح دكلدر (و كذا بیع مال غیر متقوم كالخمر و الخنزیر بالثمن) دخی متقوم اولمیان مالی بیعدر خمر و خنزیر كبی
ثمن ایله یعنی دراهم و دنانیر ایله بیع ایتمك باطلدر اما عروض ایله یعنی متاعله بیع ایتمك فاسددر زیرا خمر و خنزیر
اهل ذمت قتنده مالدر اما مال غیر متقومدر زیرا شرع شریف خمر و خنزیرك اهانتنه و ترك اعزازنه امر
ایلشدر (و بیع قن ضم الی حر و ذكیة ضمت الی میتة و ان بین ثمن كل) دخی حره ضم اولنمش قنك یعنی عبدك
بیع اولنمسی و میته یه ضم اولنمش ذكیه نك یعنی مذكاتك بیعی باطلدر ابو حنیفه قتنده اگرهر برینك ثمنی
بیان اولنمش ایسه ده بنه باطلدر زیرا مال دكلدر (و عندهما یصح فی العبد و الذكیة ان بین الثمن) و امامین قتنده
عبدده و ذكیه ده بیع صحیح اولور اگرهر برینك ثمنی بیان اولنور ایسه زیرا ثمن معین ایله ایكیسی حقنده عقد
صحیح اولدیغیچون ضم اولدیغی حالده بیعلری صحیح اولور (و صح فی قن ضم الی مدبر او الی قن غیره بالحصة)
و مدبره ضم اولنمش عبدده یاخود برآخرك قننه ضم اولنمش عبدده بیع صحیح اولور حصه سیله یعنی ثمندن
بهاسیله زیرا بعض علماء مدبرك جواز بیعنه ذاهب اولمشلردر (و كذا فی ملك ضم الی وقف فی الصحیح) دخی
بیع صحیح اولور شول ملكده كه بر وقفه ضم اولنمش اوله قول صحیحده زیرا وقف مال متقومدر فی الجمله بیعه قابلدر
بو اجلدن اتلاف ایدن ضامن اولور و وقف ابتداء عقدنده داخل اولور اندن صكره عقددن چقار بو تقدیرجه
ضم اولان ملكه و وقفدن فساد سرایت ایلز و بعضیلر قتنده بیعی صحیح اولمز حر ایله عبدده صحیح اولمدیغی كبی
اما اصح اولان اولكی مسئله دریعنی صحیح اولاندر (و بیع العرض بالخمر او بالعكس فاسد) و عروض تجارتدن
اولان اشیایی خمره یاخود خمری عروض ایله بیع ایتمك فاسددر (و كذا بیعه بالخنزیر) دخی عروضی خنزیره
بیع ایتمك فاسددر (و لا یجوز بیع طیر فی الهواء) دخی هواده اولان طیرك بیعی جائز اولمز قبل الاخذ مملوك
اولمدیغی اجلدن (و سمك لم یصد او صید و القی فی حظیرة لا یؤخذ منها بلا حیلة او دخل الیها بنفسه و لم یسد
مدخله) دخی صوده اولوب صید اولمیان بالغك یاخود صید اولنوب بر كوله القا اولنسه كه اول كولدن
اخذ بلا حیلة قابل اولمیه یاخود بالق كندی بنفسه اول كوله داخل اولسه اما مدخلی سد اولنمسه بو مقوله
بالغك بیعی جائز دكلدر ✵ منها ده و الیها ده اولان ضمیر حظیره یه راجعدر بنفسه و مدخله ده اولان ضمیرلر سمكه
راجعدر (و ان صید و القی فیها و امكن اخذه بلا حیلة صح) و اگر سمك صید اولنوب كیر و اول كوله القا اولنسه
و حیله سز اخذ اولنمسی ممكن اولور ایسه بیع صحیح اولور زیرا تسلیمنه قادر برشیء بیع ایلمش اولور (و لا بیع الحمل
و النتاج) دخی بطننده اولان حمل و نتاجك بیعی جائز دكلدر حمل آدمیه قارننده اولان جنیندر و نتاج حیوانات
قارننده اولان اولاددر و بو مذكورات معدوم قبیلندن اولدقلری اجلدن حضرت رسول علیه السلام
بیع اولنمسندن نهی بیورمشلردر (و اللبن فی الضرع) دخی ممه ده اولان سودی بیع ایتمك جائز دكلدر مقداری

معلوم دکلدر و یمه ده اولانر بحمیدر یوخسه قانمیدر معلوم اولمادیغله بیعی جائز دکلدر (وکذا اللؤلؤ فی الصدف
والصوف علی ظهر الغنم) دخی صدفده اولان انجو یی وظهر غنمده اولان صوفی بیع ایتمک جائز دکلدر زیرا
صدفده لؤلؤ اولمسی مجهول الوجود والمقداردر وصوفک ظهر غنمده بیعی جائز اولمدیغی موضع قطع معلوم
اولمدیغیچوندر (خلافا لابی یوسف فیهما) لؤلؤده وصوفده ابو یوسف ایچون خلاف واردر یعنی انک قتنده
بونلرک بیعی جائزدر (ولا بیع اللحم فی الشاة) دخی اتی شاة ده بیع ایتمک جائز دکلدر مثلا ذبح اولمش
قیونک اتی شوقدر وقیه در دیو بیع ایتمک جائز دکلدر زیرا احتمالدر که ات ارق اوله یاخود سمز اوله نزاعه
مؤدی اولور (وضربة القانص) دخی ضربهٔ قانصک بیعی جائز دکلدر ضربة القانصدن مراد صیاد
بر آخره شو المده اولان شبکه یعنی آغی بر کره آتمقده صیددن نه حاصل اولورسه سکا بیع ایدرم دیمکدر مجهول
اولدیغی اجلدن باطل اولمشدر وتهذیب ازهریده قانص لفظی غائص دیو روایت ایلمشدر بوتقدیرجه
صیادک صید ایچون صویه طالمسندن یاخود انجو ایچون دریایه غوص ایلمسندن صیادتدن کنایه اولور
(وجذع فی سقف وذراع من ثوب وان ذکر قطعه) دخی سقفده اولان دیره کی وثوبدن برذراع بیع ایلمک
جائز دکلدر اگر اول مبیعک قلع وقطعنی عند البیع ذکر ایدرسه ده زیرا بلا ضرر تسلیمی ممکن دکلدر
(فلو قطع الجذع او قطع الذراع وسلم قبل الفسخ عاد صحیحا) پس بایع اول جذعی قطع یا ثوبدن برذراعی قطع
ایدوب مشترییه فسخدن اول تسلیم ایلسه بیع صحیحه عودت ایدر یعنی صحته منقلب اولور مفسد زائل
اولدیغی اجلدن (ولا المزابنة وهی بیع التمر علی النخل بتمر مجذوذ مثل کیله خرصا) دخی بیع مزابنه جائز
دکلدر بیع مزابنه اکادیرلر که خرما شجرینک اوزرنده اولان تمری ظن وتقدیر ایله اولان کیلی قدر قطع
اولنمش تمره بیع ایلمکدر مثلا برخرمانک اوزرنده اولان تمری ظن وتخمین ایله بومقدار کیلدر دیو قطع اولنمش
خرمایه بیع ایلمکدر مزابنه نک معناسی مدافعه در وبو بیعه مزابنه تسمیه اولنمسنک وجهی بودر که مدافعه
منازعه یه مؤدی اولور (والمحاقلة وهی بیع البر فی سنبله ببر مثل کیله خرصا) دخی بیع محاقله جائز دکلدر بیع
محاقله اکادیرلر که سنبلنده اولان بغدایی ظن وتخمین ایله نقدر کیل ایسه خارجدن اول قدر بغدایه بیع
ایلمکدر زیرا مماثل اولان اشیاده جهالت ربایه مفضیدر (ولا البیع بالملامسة والمنابذة والقاء الحجر
بان یتساوما سلعة فیلزم المبیع لو لمسها المشتری او وضع علیها حجرا او نبذها الیه البائع) دخی بیع ملامسه
ومنابذه والقاء حجر ایله جائز دکلدر مثلا ایکی کمسنه برسلعه تساوم ایلسه لر وقچنکم مشتری اول سلعه یی الیله
لمس ایلسه یاخود اوزرینه برحجر وضع ایلسه یاخود بایع انی مشترییه نبذ یعنی طرح ایلسه بیع لازم اوله
و بوذکر اولان اقسام بیع جاهلیتده جاری ومتعارف ایدی نبی علیه السلام اوچندن دخی نهی بیورمشلردر
ولمسها او علیها او نبذها ده اولان ضمائر سلعه یه راجعدر (ولا بیع ثوب من ثوبین الا بشرط ان یأخذ ایهما شاء)
دخی ایکی ثوبدن برثوبی بیع ایلمک جائز دکلدر مگر که مشتری اول ایکی ثوبدن هر قنغیسن مراد ایدینورسه
انی اخذ ایلمکی شرط ایلسه بوتقدیرجه مجهولیت مرتفع اولوب بیع صحیح اولور (ولا بیع المراعی ولا اجارتها)
دخی مرعیلرک یعنی اوتلاقلرک بیعی واجاره سی صحیح دکلدر زیرا بین الناس مشترک اولان اشیادندر نبی
علیه السلامک (الناس شرکاء فی ثلاث الماء والنار والکلاء) حدیث شریفیجه (ولا النحل بلا کوارات خلافا
لمحمد) دخی کواره سز یعنی قوانسز اروییی بیع ایلمک جائز دکلدر امام محمد ایچون خلاف واردر انک قتنده
بیعی جائزدر وفتوی امام محمد قولی اوزرینه در (ولا بیع دود القز وبیضه) دخی ابریشم قوردنی و یمرطه سنی
یعنی تخمنی بیع ایلمک جائز دکلدر ابو حنیفه قتنده زیرا هوام قسمندندر ویمرطه سی ایسه بعینه منتفع به دکلدر
(وعند ابی یوسف یجوز فی الدود اذا کان مع القز وفی البیض عنه قولان) وابو یوسف قتنده قوردی بیع صحیح اولور
قچن ابریشمی معا اولسه و یمرطه سنده ابو یوسفدن ایکی قول واردر برقولده ضرورت ایچون بیعی مطلقا جائزدر
بو قولده امام محمد ایله بیله در وبرقولده بیعی جائز دکلدر وبو قولده ابو حنیفه ایله بیله در (وعند محمد یجوز بیعهما
مطلقا وهو المختار) وامام محمد قتنده ایکیسینک دخی بیعی جائزدر مطلقا گرک ابریشم ایله اولسون گرک ابریشمسز اولسون
و یمرطه سن دخی بیع ایلمک جائزدر ومختار اولان بودر (ولا بیع الآبق الا ممن یزعم انه عنده) دخی عبد آبقک
بیعی جائز دکلدر زیرا بایع تسلیمنه قادر دکلدر الا شول کمسنه یه جائز اولور که اول عبد آبق کندو یاننده اولدیغی

زعم ایلیه مثلا برکمسنه عبد آبقك صاحبنه دیسه که اباق ایلین عبدك موجوددر بکابیع ایله بوتقدیرجه بیع صحیح اولور زیرا یدنده اولمغله تسلیمنده عجز زائل اولمش اولور ❊ یزعمك تحتنده اولان ضمیر مستتر الامن ده اولان من لفظنه راجعدر ❊ انه ده اولان ضمیر آبقه راجعدر وعنده ده اولان ضمیر ینه من لفظنه راجعدر (فان عاد قبل الفسخ لا ینقلب صحیحا) اکر اول عبد آبق قبل الفسخ عودت ایلسه عقد صحیحه منقلب اولمز زیرا واقع اولان عقد باطل ایدی (وقیل ینقلب) ودینلدیکه عقد صحیحه منقلب اولور وبو قول ابوحنیفه دن روایتدر زیرا عقد مالیتك قیامی ایچون منعقد اولمشیدی مانع اولان تسلیمده عجز ایدی اول عجز ایسه زائل اولدی بوتقدیرجه عقد صحیحه منقلب اولور (ولا لبن المرأة ولو بعد الحلب) دخی نسا طائفه سنك سودینی بیع جائز دکلدر اکر صاغلدقدنصکره ده اولورسه آدمینك جزئی اولمغله جائز دکلدر زیرا بیعنده اهانت واردر حره وامه بوحکمده برابردر (وعند ابی یوسف یصح فی لبن الامة) وابو یوسف قتنده جاریه نك سودنده بیع صحیح اولور چونکه نفسنده جائز اولدی جزئنده دخی اولمق جائزدر (ولا شعر الخنزیر ولکن یباح الانتفاع به للخرز ضرورة) دخی شعر خنزیرك بیعی جائز دکلدر لکن انکله انتفاع مباح اولور بعض نعال دیکمك ضرورتی ایچون خرز خاء معجمه نك فتحیله ورانك سکونیله دیکمك معناسنه در (ویفسد الماء القلیل عند ابی یوسف لا عند محمد) دخی اول شعر خنزیر ماء قلیله دوشمسی ماء قلیلی افساد ایدر ابو یوسف قتنده اما امام محمد قتنده ماء قلیلی افساد ایلمز زیرا انك قتنده انتفاعی مباح اولمقلق طهارتنه دلیلدر (ولا بیع شعر الادآمی ولا الانتفاع به ولا بشیٔ من اجزائه) دخی بنی آدمك شعرینی بیع ایلمك جائز دکلدر وانکله انتفاع دخی جائز دکلدر اجزاسندن برشیئله بیع وانتفاع دخی جائز دکلدر زیرا آدمی مکرمدر کرامتی ایچون جائز دکلدر (ولا بیع جلود المیتة قبل الدباغ ویجوز بعده وینتفع بها) دخی دباغتدن مقدم جلود میته یی بیع ایلمك جائز دکلدر زیرا نجاستی ایچون منتفع به دکلدر اما دباغتدنصکره بیعی جائز اولور وانکله انتفاع دخی جائز اولور (ویباع عظمها وینتفع به) دخی میته نك کوکی بیع اولنور وانتفاع دخی اولنور ❊ عظمهاده اولان ضمیر میته یه راجعدر (وکذا عصبها وقرنها وصوفها وشعرها ووبرها) وکذلك میته نك سکری وبوینوزی وصوفی وقیلی ووبری که دوه نك یوکیدر بیع اولنور دخی انکله انتفاع اولنور زیرا بومذکورات طاهر اولان اشیادندر معدوم الحیات اولدقلری ایچون موت حلول ایلمز (وکذا عظم الفیل) وکذلك فیل کوکی بیع اولنور وانکله انتفاع اولنور ابو حنیفه وابو یوسف قتلرنده زیرا فیل انلرك قتنده سباع بهایم منزله سنه در نجس العین دکلدر (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر یعنی امام محمد قتنده فیلك کوکی بیع اولنمز وانتفاع دخی اولنمز زیرا انك قتنده خنزیر کبی نجس العیندر اما مختار اولان امامین قولیدر (ولا یجوز بیع علو سقط) دخی ساقط اولمش علوك بیعی جائز دکلدر مثلا ایکی کمسه برداردهساکن اولسهلر بری علونه مالك اولسه وبری سفلنه مالك اولسه وعلوده اولان بنا ساقط اولسه بو ساقط اولان علوی بیع ایلمك جائز دکلدر زیرا حق تعلی مال دکلدر ومحل بیع ایسه مال اولان شیئدر وبعد السقوط صاحبنه انجق حق تعلی وبرینه ارجاع ایلمك حق واردر (ولا المسیل ولا هبته) دخی سیل جاری اولان یری بیع وهبه جائز دکلدر زیرا اکن سیل صوینی نه مقدار یری اشغال ایلدیکی معلوم اولمدیغی اجلدن ❊ اما موضع وحد بیان اولنسه بیع جائز اولور بو مسئله قاضیخانده مسطوردر (ویجوز صحا فی الطریق) واما طریقده بیع وهبه جائز وصحیح اولور طول وعرض ایله معلوم اولدیغی اجلدن (ولا بیع شخص علی انه امة فاذا هو عبد) دخی شول شخصك بیعی جائز اولمز که انی جاریه اولمق اوزره بیع ایدهلر حالبوکه اول شخص عبددر عکسی دخی ذکر وانثاده جائز دکلدر (ولو باع کبشا فاذا هو نعجة صح ویخیر) واکر برکمسنه ارکك قیونی بیع ایلسه حالبوکه اول قیون نعجه در یعنی انثادر بیع صحیح اولور ومشتری مخیر اولور استرسه قبول ایدر استرسه رد ایدر زیرا ذکر وانثی بو مسئله ده جنس واحد حکمنده در مقصود دخی متقاربدر (ولا شراء ماباع باقل مما باع قبل نقد الثمن) دخی برکمسنه بیع ایلدیکی شیٔ اقچه سن نقد ایلمزدن مقدم یعنی بهاسن ویرمزدن مقدم بیع ایلدیکی شیٔ بهاسندن اقل ایله اشترا ایلمك جائز دکلدر مثلا برکمسنه برجاریه یی بیك درهمه بیع ایدوب مشتری دخی مزبور جاریه یی قبض ایدوب ثمنی ویرمزدن مقدم بایع مزبور مشتریدن جاریه یی بشیوز درهمه اشترا ایلسه بیع ثانی فاسددر

(وكذا شراؤه مع غيره بثمنه الاول قبل نقده) و ينه بيع ايلديكي شيئله معا بر غيري شيئي ثمن اول ايله ثمنني تسليم ايلمزدن مقدم اشترا ايلمك جائز دكلدر (و يصح في الغير بحصته) واما بيع غير يده حصه سيله صحيح اولور مثلا بر كمسنه بشيوز درهمه بر جاريه بيع ايدوب و مشتري دخي جاريه يي قبض ايلسه بعده مشتري اولان كمسنه مز بور جاريه نك بهاسني بايعه و يرمزدن مقدم بر آخر جاريه ايله اشترا ايلديكي جاريه يي بايع مزبوره ينه بشيوز درهمه بيع ايلسه ثمني مقبوض اولميوب كندو بيع ايلديكي جاريه نك اشتراسي جائز دكلدر زيرا بيع فاسد در اما ضم اولان جاريه ده حصه سيله اشتراسي صحيحدر ✻ بحصته ده اولان ضمير غير لفظنه راجعدر (ولا شراء زيت على ان يزنه بظرفه و يطرح عنه لكل ظرف مقدار معين) دخي شول زيتك اشتراسي جائز دكلدر شونك اوزرينه كه ظرفي ايله وزن اولنه و اول زيتدن ظرف ايچون مقدار معين مثلا اللي بطمان طرح اولنه زيرا بو شرط عقدك اقتضا ايلمديكي شرطلردندر ✻ يزنه و بظرفه و عنه ده اولان ضميرلر زيته راجعدر (وان شرط طرح مثل وزن الظرف يصح) واكر اول زيت اولان ظرفك وزني مثلي طرح اولنمق شرط اولنسه بيع وشرا صحيح اولور زيرا عقدك اقتضا ايلديكي شروطدندر (وان اختلفا في الظرف وقدره فالقول للمشتري) واكر بايع ايله مشتري ظرفده و ظرفك مقدارنده اختلاف ايلسه لر قول مع اليمين مشتري نكدر مثلا بر كمسنه بر طلوم ايله زيت اشترا ايدوب طلومي وزن ايدوب اون رطلدر ديو بايعه رد ايلسه بايع دخي بو طلوم اول دكلدر بنم طلومم بش رطلدر ديو اختلاف ايلسه لر بو تقديرجه قول مع اليمين مشتري نكدر (ولو امر مسلم ذميا ببيع خمر او شرائها صح) واكر مسلم بر ذمي يه خمر بيع ايلمسني ياخود اشترا ايلمسني امر ايلسه بيع و شراسي صحيح اولور ابو حنيفه قتنده زيرا وكيل اولان كمسنه كه ذميدر بيع و شراسنه اهلدر و ملكك موكله كه مسلمدر انتقال ايلمسي امر حكميدر زيرا اسلام بو ملكك انتقالنه مانع اولمز كورمزميسنكه خمر ايله خنزير ارث طريقيله مسلمه انتقال ايدر مثلا بر ذمينك خمر و خنزيري اولسه هداية اللهه مظهر اولوب مسلم اولسه خنزيري اطلاق و خمري تخليل ايلمزدن مقدم وفات ايلسه اول خمر و اول خنزير مسلم اولانك وارثلرينه انتقال ايدر (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر يعني اول خمرك بيع و شراسي قتلرنده صحيح دكلدر زيرا وكيل اولان ولايتي موكلدن استفاده ايدر موكلك ايسه بو خصوصده ولايتي يوقدر وكيلنك دخي اولمز شول مسلم كبي كه بر مجوسي يي وكيل ايدوب اول مسلمه بر مجوسيه مرأه تزويج ايلمك استيه بو ايسه اجماعا جائز دكلدر (وكذا لو امر المحرم غيره ببيع صيده) و بونك كبيدر اكر محرم اولان كمسنه كندو صيدني غيري كمسنه يه بيع ايلمكه امر ايلسه بو ذكر اولنان خلاف اوزره در ابو حنيفه قتنده صحيح اولور امامين قتنده صحيح اولمز (ولو شرى كافر عبدا مسلما او مصحفا صح و يجبر على اخراجهما من ملكه) واكر بر كافر بر عبد مسلمي ياخود بر مصحف شريفي اشترا ايلسه اشتراسي صحيحدر بيع اهلندن واقع اولديغيچون اما ايكيسنك دخي ملكندن اخراج اولنمسنه جبر اولنور اخراجهماده اولان ضمير عبد مسلم ايله مصحفه راجعدر و ملكه ده اولان ضمير كافره راجعدر (والبيع بشرط يقتضيه العقد صحيح كشرط الملك للمشتري) دخي بيع شول شرطله كه عقد آني اقتضا ايليه صحيحدر مبيع مشتري نك ملكي اولمق شرطي كبي زيرا بيع بو شرطي ايلمكسزين ثابت اولور ايدي شرط بو محلده تأكيد افاده ايدر (وكذا بشرط لا يقتضيه العقد ولا نفع فيه لاحد كشرط ان لا يبيع الدابة المبيعة) و ينه بيع صحيح اولور بر شرطله كه عقد اني اقتضا ايليه و حالبوكه اول شرطده احد متعاقدين ايچون نفع يوقدر بايع مشتري يه مبيع اولان دابه يي غيره بيع ايلمامك شرطي كبي مثلا بر كمسنه آخره دابه بيع ايلدكده شول شرطله بيع ايدر مكه سنك ملككده طور وب آخره بيع ايليه سن ديه زيرا بو مقوله شرطي نه عقد اقتضا ايدر و نه متعاقدينه نفعي واردر ✻ ولا يقتضيه ده اولان ضمير شرطه راجعدر و بو ربا و منازعه يه مؤدي اولمغله لغو اولور ابو يوسفدن بر روايتده بو شرط بيعي افساد ايدر (ولو بشرط لا يقتضيه العقد فيه نفع لاحد العاقدين او لمبيع يستحق فهو فاسد كبيع عبد على ان يعتقه المشتري او يدبره او يكاتبه او امة على ان يستولدها) واكر بيع بر شرطله اولسه كه اول شرطي عقد اقتضا ايلمسه و حالبوكه اول شرطده احد متعاقدين ايچون نفع واردر ياخود مبيع ايچون آدمي اولديغي تقديرجه مستحق اوله جق نفع اولسه بيع فاسد اولور مثلا ✻ بايع بر عبدي مشتري يه آزاد ايتمك شرطيله بيع ايلمك كبي ياخود عبدي مدبر ايلمك كبي ياخود عبدي مكاتب

ایلمك شرطی کبی یاخود امه یی استیلاد ایلمك شرطی کبی بومقوله شروطله اولان بیع فاسد اولور ※ مصنفك کبیع عبد قولی علی ان یستولدها قولنه وارنجه اول مبیعك نفعه مستحق اولد یغنه مثالدر ※ یقتضیه ده وفیه ده اولان ضمیرلر شرطه راجعدر وان یعتقه و یدبره و یکاتبه ده اولان ضمیرلر عبده راجعدر ان یستولدهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر (فلو اعتقه المشتری عاد البیع صحیحا فیلزم الثمن) اکر مشتری عتق شرطیله اشترا ایلدیکی عبدی آزاد ایلسه بیع صحیحه عودت ایدوب مشتری یه انجق ثمن لازم اولور ابو حنیفه قتنده (وعندهما لایعود فیلزم القیمة) وامامین قتنده صحیحه عودت ایلمز بو تقدیرجه بایعه مشتری اوزرینه انجق قیمت لازم اولور زیرا ابتدادن فاسد واقع اولمشدر (وکشرط ان یستخدمه البائع شهرا او لیسکنها او یسلمه الی رأس الشهر او یقرضه المشتری درهما او یهدی له هدیة او یقطع البائع الثوب او یخیطه قباء او قیصا او یحذو النعل او یشرکه) مرحوم مصنفك وکشرط قولی ماقبلنده کبیع قولنه معطوفدر یعنی دخی شول شرط کبی که بایع مبیع اولان عبدی برشهر استخدام ایلمك اوزره بیع ایلسه یاخود بیع اولان دارده بایع ساکن اولمق اوزره بیع ایلسه یاخود بیع اولنان دارك ثمنی آی باشنه دکین تسلیم ایلمك اوزره بیع ایلسه یاخود مشتری بایعه درهم یعنی آقچه قرض ویرمك اوزره بیع ایلسه یاخود بایعه مشتری بایع ایچون هدیه ویرمك اوزره بیع ایلسه زیرا بو شرطلر عقدك اقتضا ایلدیکی شرطلردندر و بایع ایچون نفعی واردر دخی شول شرط کبی که بایع ثوبی قطع ایدوب مشتری ایچون قفتان دیکمك اوزره بیع ایلسه و یاقیص دیکمك اوزره بیع ایلسه یاخود نعلی حذو یعنی تسویه واصلاح ایلمك اوزره بیع ایلسه یاخود نعله شراك وضع ایلمك اوزره بیع ایلسه شراك ایسه نعلك اوزرنده کی ظهر قدمك اوزرنده وضع اولنان قایشه دیرلر و بو اهل مکه نك نعالنه مخصوص اولان اشیادندر ※ حاصل کلام قچنکه عقد شرط اقتضا ایلسه یاخود ایلسه واول عاقده عاقدیندن بری ایچون نفع اولمسه بیع صحیح اولور وقچنکه عقد شرط اقتضا ایلیه یاخود مشتری یا مبیع ایچون نفع اوله بیع فاسددر ※ ان یستخدمه ده اولان ضمیر عبده راجعدر ولیسکنهاده اولان ضمیر داره راجعدر و یسلمه ده اولان ضمیر ثمنه راجعدر و یخیطه ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر و یشرکه ده اولان ضمیر نعله راجعدر (و یصح فی النعل استحسانا) ونعلك بیعنده اشتراط حذو واشتراط وضع شراك استحسانا صحیح اولور بین الناس آنکله تعامل ایلدکاری ایچون وقیاس صحیح اولمامقدر عقدك اقتضا ایلدیکی شرطك وجودندن اوتری بو قول زفرکدر (ولا یجوز بیع امة الا حملها) وحملی اولان جاریه یی قارننده اولان ولدسز بیع ایلمك جائز دکلدر مثلا بعتك هذه الامة الا حملها دیسه یعنی سکا بو حامله اولان جاریه یی بیع ایلدم الا قارننده اولان ولدنی بیع ایلم دیو استثناء ایلسه جائز دکلدر زیرا هر شیکه عقد ایله افرادی صحیح اولمیه آنی استثنا ایلمك صحیح دکلدر بطن حامله ده اولان حملی بیعه افرادجائز اولمدیغیچون استثناسی دخی جائز اولمز بو شرط فاسددر بیع بونکله فاسد اولور (ولا البیع الی النیروز والمهرجان وصوم النصاری وفطر الیهود ان لم یعلم العاقدان ذلك) دخی نوروزه ومهرجانه وصوم نصارایه وفطر یهوده دکین اجل ایله بیع ایلمك جائز دکلدر اکر عاقدان اول وقتلری بلمزلر ایسه زیرا عدم علملری مجهول اولور ومجهول اولدیغی تقدیرجه نزاعه مؤدی اولور (ولا البیع الی الحصاد والدیاس والقطاف والجزاز وقدوم الحاج) دخی حصاده که اکین بچمی زمانیدر ودیاسه که خرمن دوکمك زمانیدر وقطافه که اوزم قطعی زمانیدر وجذاذه که صوفی قیونلرك ظهرندن قص ایلمك زمانیدر وجذاذ ذال معجمله خرمانك قطعی زمانیدر وحجاجك قدومی زمانه دکین تأجیل ایله بیع ایلمك جائز دکلدر که تقدم که تأخر ایلدکاری ایچون (وتصح الکفالة الی هذه الاوقات) وبو ذکر اولنان اوقاته دکین بیع صحیح اولمدی ایسه بو اوقاته دکین کفالت صحیحه اولور زیرا بو اوقاته جهالت یسیره در وجهالت یسیره ایسه کفالتده تحمل اولنور اشیادندر امابیعده بونك خلافیدر (فان اسقط الاجل قبل حلوله صح) اکر بایع اولان کمسنه بو ذکر اولنان اوقاتك برینه تأجیل ایلدیکی وقتك حلولندن اول اجلی اسقاط ایلسه صحیح اولور مثلا برکمسنه بالاده ذکر اولنان اوقاته دکین بیع ایلسه اندنصکره اول وقتلر کلمزدن مقدم اجلی اسقاط ایلسه بیع صحیح اولور (وکذا لو باع مطلقا ثم اجل الی هذه الاوقات) و ینه بیع صحیح اولور قچن بایع اولان کمسنه بیعی اطلاق ایلسه یعنی ذکر اولنان اوقاتدن بروقت تعیین ایلمسه اندنصکره بو اوقاتك برینه دکین تأجیل ایلسه زیرا

تأجيل دين صحيحدر تأجيل دينده ايسه جهالت تحمل اولنور كفالت منزله سنده در (ومن باع نصيبه من دار يجوز ان علمه المتعاقدان) وشول كمسنه كه مشاع اولان داردن كندو نصيبني يعنى حصه سنى بيع ايلسه بيع جائز اولور اكر متعاقدين اول نصيبى بيلوب تميز ايدرسه زيرا جهالت بيعك جوازنه مانعدر (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر زيرا انك قتنده مطلقا جائزدر كرك متعاقدين اول نصيبى بلسونلر كركسه بلسونلر نزاعه مفضى دكلدر (ويكفى علم المشترى عند محمد) وامام محمد قتنده مشترينك علمى كافيدر زيرا مبيع اكا رجوع ايلسه كركدر بوتقديرجه علمى كافى اولور

فصل

بو فصل ينه بيعه متعلق نيجه اشيانك احكامى بيانندهدر (قبض المشترى المبيع بيعا باطلا باذن بائعه لا يملكه) مشترى اولان كمسنه بيع باطل ايله اولان مبيعى اذن بايع ايله قبض ايلسه اول قبضله اكا مالك اولمز زيرا بيع كه مبادلة مال بمالدر منعدم اولديغى اجلدن زيرا بيع باطل اوزرينه حكم ترتب ايتمز بيع فاسد بونك خلافيدر ❊ قبض المشترى لفظنده حرف شرط اولدر محذوفدر لا يملكه شرطك جوابيدر (وهو امانة فى يده عند البعض ومضمون عند البعض وقيل الاول قول الامام والثانى قولهما) واول بيع باطل ايله بيع اولنان مبيع مشترينك يدنده امانتدر بعضيلر قتنده زيرا عقد ابتدادن باطل اولسه اذن بايعله انجق قبض قالور اول قبض ايسه ضمانه موجب دكلدر وبعضيلر قتنده قيمتيله مضموندر زيرا سوم شرا ايله مقبوض اولان شئ كبيدر وديلديكه قول اول امام اعظم قوليدر وقول ثانى امامين قوليدر (اخذ من الاختلاف فيما لو بيع مدبر او ام ولد فمات فى يد مشتريه حيث لا يضمن عنده) وبو بيع باطلده ذكر اولنان اختلاف شول صورتك اختلافندن مأخوذدر كه مدبر ياخود ام ولد بيع اولنسه بعده مشتريسنك يدنده وفات ايتسه ابو حنيفه قتنده مضمون اولمز (خلافا لهما) امامين قتنده خلافيدر يعنى مضمون اولور (ولو قبض المبيع بيعا فاسدا باذن بائعه صريحا او دلالة كقبضه فى مجلس عقده وكل من عوضيه مال ملكه) واكر مشترى بيع فاسد ايله بيع اولنان مبيعى اذن بايعله صريحا ياخود دلالة قبض ايلسه مبيعى مجلس عقدنده قبض ايلديكى كبى حالبوكه اول مبيعك ايكى عوضنك هر بريسى يعنى ثمنله ثمنى مالدر مشترى اولان كمسنه آنى ملك ايدر زيرا مبادلة مال بمال واقع اولمشدر (ولزمه لهلاكه مثله حقيقة او معنى كالقيمة فى القيمى) دخى مشترى اولان كمسنهيه بيع فاسد ايله اشترا ايلديكى مبيعك هلاك اولمسنده حقيقة مثلى لازم اولور اكر مثلياتدن ايسه ياخود معنى لازم اولور نتكيم قيمى اولان شيده قيمتى لازم اولور يعنى يوم قبضده اولان قيمتى لازم اولور يوم هلاك قيمتى دكلدر ❊ لزمهده اولان ضمير مشترىيه راجعدر لهلاكهده اولان ضمير مبيعه راجعدر ومثلهده اولان ضمير هالك اولان شيئه راجعدر (ولكل منهما فسخه قبل القبض) وبيع فاسدده متعاقدينك هر بريسى ايچون اول برآخرك حضورنده جائزدر كه بيعى قبل القبض فسخ ايليه بيعده واقع اولان فسادك دفعيچون ❊ فسخهده اولان ضمير بيعه راجعدر (وبعده مادام فى ملك المشترى اذا كان الفساد فى صلب العقد كبيع درهم بدرهمين) دخى بعد القبض متعاقدينك هر بريسى ايچون فاسد اولان بيعك فسخى جائزدر مادامكه مبيع ملك مشتريده اوله زيرا مبيع بايعدن خروج ايلدكدنصكره حق فسخ ساقط اولور وفسخك بعد القبض جائز اولمسى وقتا كه فساد صلب عقدده اولسه بر درهمى ايكى درهمه بيع ايلمك كبى وايكى بدلك بري خمر ياخود خنزير اولمق كبى ❊ بعدهده اولان ضمير قبضه راجعدر (وان كان لشرط زائد كشرط ان يهدى له هدية فكذا قبل القبض) واكر عقدده واقع اولان فساد بر شرط زائدك وقوعيله اولسه مشترى بايعه هديه اهدا ايلمك شرطى كبى ينه متعاقدينك هر برينه اول بيع فاسدى قبل القبض فسخ ايلمك جائز اولور (واما بعده فالفسخ لمن له الشرط لا لمن عليه) اما بعد القبض فسخ ايلمك شول كمسنه نكدر كه اول شرطى ايلمش اوله اوزرينه شرط اولنه نك دكلدر مثلا بايع مشترىيه سكا بوشيئى بر هديه وير مك شرطيله بيع ايدرم ديسه امدى فسخ بايعندر زيرا شرطى كندو ايلمش مشترينك دكلدر (ولا يأخذه البائع حتى يرد ثمنه) وبايع اولان كمسنه اول مبيعى بعد الفسخ اخذ ايلمسون تا كيم اول مبيعك ثمننى مشترىيه رد ايدنجه (فان مات البايع فالمشترى احق به حتى يأخذ ثمنه) واكر بو اثناده بايع اولان كمسنه وفات ايلسه مشترى اولان كمسنه اول مبيعى اخذ ايلمكه احقدر تا كيم ثمننى اخذ ايدنجيه دكين زيرا مشترى حال حياتنده بايعك اوزرينه مقدم اولور ❊ بهده اولان ضمير مبيعه راجعدر ثمنهده اولان ضمير ينه مبيعه راجعدر

(وطاب للبايع ربح ثمنه بعد التقابض لا للمشترى ربح مبيعه فيتصدق به) و بايع ايچون بعد التقابض ثمننك ربحى طيب يعنى حلال اولور اما مشترى ايچون مبيعك ربحى طيب اولمز بلكه انى تصدق ايليه مثلا بركسنه بيع فاسد ايله برجاريه اشترا ايلسه وثمن وجاريه تقابض اولنسه صكره مشترى اولان كمسنه اشترا ايلديكى جاريه‌يى ربح ايله بيع ايلسه بايع دخى ثمنده ربح ايلسه بايع اولان كمسنه‌يه ثمنده ربح ايلديكى حلال اولور مشترينك جاريه‌ده ربح ايلديكى طيب اولمز (كما طاب ربح مال ادعاه فقضى ثم تصادقا على عدمه فرد بعدما ربح فيه المدعى) بايعه ثمننك ربحنك طيب اولمسى شول ربحك طيب اولمسى كبيدركه نچون برآدم برآخردن مال دعوى ايلسه ومدعى عليه دخى اول مالى قضا يعنى مدعى به ادا ايلسه ادا ايلدكدنصكره اول دعوى ايلديكى مالك عدمنه تصادق ايلسه‌لر مدعى قبض ايلديكى مالى كيرو مدعى عليهه رد ايلسه اول مالدن حاصل اولان ربح مدعى‌يه طيب يعنى حلال اولور انى تصدق ايلمك لازم دكلدر زيرا مال مدعينك اداسيله حاصل اولمشدر ※ عدمه‌ده اولان ضمير ماله راجعدر (فان باع المشترى ماشراه شراء فاسدا صح وكذا لو اعتقه او وهبه وسلمه سقط حق الفسخ وعليه قيمته) كذلك شراء فاسد ايله اشترا ايلديكى عبدى اعتاق ايلسه ياخود بركسنه‌يه هبه ايدوب تسليم ايلسه صحيح اولور وحق فسخ ساقط اولور مشترينك اوزرينه انجق قيمتى لازم اولور زيرا قبض ايله مضمون اولمشدر ※ اعتقه‌ده ووهبه‌ده وسلمه‌ده اولان ضميرلر مايه راجعدر وعليه‌ده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر (ولو بنى فى دار اشتراها فاسدا اوغرس فعليه قيمتها) واكر مشترى اولان كمسنه شراء فاسد ايله اشترا ايلديكى دارده برمكان تعمير ايتسه ياخود آنده برمقدار اشجار ديكسه اول مشترينك اوزرينه اول دارك قيمتى واردر ابو حنيفه قتنده (وقالا ينقض البناء والغرس ويردها) وامامين ديديلركه اول دارك ايچنده بنا ايلديكى ابنيه‌يى وغرس ايلديكى اشجارى نقض ايليه يعنى بنايى هدم وشجرى قلع ايليه ※ يردهاده اولان ضمير داره راجعدر (وشك ابو يوسف فى روايته لمحمد عن الامام لزوم قيمتها ولم يشك محمد) وامام ابو يوسف امام اعظم روايتنده قيمت لازم اولور يوردقلرينى محمده روايت ايلمسنده شك ايلمشدر ※ يعنى ايلديكى روايتى انكار ايلدى وامام محمد روايت ايلديكنده شك ايتامشدر مثلا امام ابو يوسف امام محمده ديديكه دارده لزوم قيمت لازم ايدوكنى ابو حنيفه‌دن بن سكا روايت ايلدم انجق بنايى نقض وغرس اولان اشجارى قلع ايتمكى روايت ايلدم امام ديديكه لزوم قيمتى روايت ايلدك بو نزاع روايتده در يوخسه بيان مذهبده دكلدر ※ قيمتهاده اولان ضمير داره راجعدر (وكره النجش) نجش فتح نون وفتح جيم ايله در وسكون جيم ايله دخى جائزدر برسلعه‌نك ثمنى بلا قصد الشراء زياده ايتمكدر انى غيره ترغيب ايتمك ايچون بو ايسه مكروهدر ونبى عليه السلامدن (لاتناجشوا) قول شريفى ايله نهى واقع اولمشدر (والسوم على سوم غيره اذا رضيا بثمن) دخى غيرينك اوزرينه سوم ايتمك مكروهدر نچون متبايعان برثمنه اتفاق ايدوب راضى اولسه‌لر مثلا برآدم برآخردن برشيئ اون درهمه فصل ايدوب بايع ومشترى رضا و برمشيكن بريسى دخى كلوب بن بونى اون ايكى درهمه آلوردم ديسه اكرچه بو بيع جائزدر لكن مكروهدر (لايسوم الرجل على سوم اخيه ولايخطب على خطبة اخيه) حديث شريفى ايله نهى اولنمشدر (وتلقى الجلب المضر باهل البلد) جلب بمعنى مجلوب مصدر بمعنى المفعولدر تلقى الجلب اكا ديرلركه يولده كلان متاع وادواتى تلقى ايدوب قارشولامقدر بو ايسه مكروهدر اهل بلده مضر اولسه مثلا شهرلرده اولان تجار يولده كلان متاع وارزاقه قارشو واروب اربابندن ثمن قليل ايله اشترا ايدوب كتوروب مخزنلره وضع ايليوب زياده بها ايله بيع ايلدكارى ايچون مكروه اولمشدر (وبيع الحاضر للبادى طمعا فى غلاء الثمن زمن القحط) دخى حاضرك بادى‌يه غلاء ثمنده طمع ايتمك ايچون قحط زماننده بيع ايلمسى مكروهدر ※ للباديده اولان لام من معناسنه اولورسه شهرلى اهل قريه‌يه بيع ايلمك معناسنه اولور اما لام كندو معناسنه اولورسه صورت مسئله بويله اولوركه باديه خلقندن برآدم قريه‌سندن كتورديكى طعامى كندو بيع ايليميوب بلكه اهل بلدن بركسنه‌يى كندو طرفندن زياده بها ايله بيع ايلمكه وكيل طوته نبى عليه السلامك (لايبيع الحاضر للبادى) قول شريفى ايله نهى اولنمشدر (والبيع عند اذان الجمعة) دخى جمعه كونى اذان اول وقتنده بعد الزوال

واقع اولسه مكروهدر (لا بيع من يزيد) برسلعه نك ثمنندن ثمنی مقرر اولمزدن مقدم زياده لك ايله
بيع ايلك مكروه دكلدر (وصح البيع فی الجمع) وجمله مصنفك ذكر ايلديكی صورتلرده وكره النجش قولندن
تا والبيع عنداذان الجمعة قولنه كلنجه‌دكين اولان بيع صحيحدر شروط صحت موجود اولديغی اجلدن ومكروه
اولمسی بيعك صحتنه منافی دكلدر (ومن ملك مملوكين صغيرين او صغيرا وكبيرا احدهما ذورحم محرم من الآخر
كره له ان يفرق بينهما بدون حق مستحق) وشول كمسنه كه ايكی عبد صغير ياخود بری صغير وبری كبير
اولان مملوكاره مالك اولسه وايكيسنك بری اول آخردن محرم اولسه مثلا اوغل آنه كبی ياخود ايكی قرنداش
كبی مالكه مكروهدر كه حق مستحقسز آنلری برندن تفريق ايليه زيرا نبی عليه الصلوة والسلامدن (من فرق
بين والدة وولدها فرق الله بينه وبين احبته يوم القيامة) حديث شريفی وارد اولمشدر ※ روايت اولنمشدر كه
نبی عليه الصلوة والسلام علی رضی الله تعالی عنه‌يه ايكی كوچك اخوين عبد هبه ايدوب بعد زمان نبی عليه السلام
غلاملرنه ايشلرلر ديو سؤال بيوردقده علی رضی الله عنه بريني بيع ايلدم ديو جواب ويردكده نبی عليه السلام
(ادرك ادرك) بيوردقلری محققدر وبر روايتده (اودر اودر) بيورمشلردر خصوصا صغير اوله (من لم يرحم
صغيرنا ولم يوقر كبيرنا فليس منا) وعيدی خودقتی ظاهردر اما حق مستحق اولسه مثلا بری جنايت
ايدوب جنايته دفع ايلك كبی ياخود عيبله رد اولنمسی كبی اولزمانده تفريق مكروه اولمز (ويصح البيع)
وذكر اولنان مملوكينده بيع صحيح اولور اهلندن محلنه واقع اولديغيچون (خلافا لابی يوسف فی قرابة الولاد
فی رواية وفی الجميع فی اخری) ابو يوسف ايچون ولاد قرابتنده بر روايتده خلاف واردر يعنی ولاد قرابتده
تفريق اولنمق انك قتنده جائز دكلدر وبر روايت اخراده جميعسنده خلاف واردر (فان كانا كبيرين فلا بأس
بالتفريق) اكر تملك ايلديكی مملوكين كبيرين ايسه تفريقده بأس يوقدر يعنی تفريق جائز اولور زيرا
مصر حاكمی امير قبط نبی عليه السلامه ايكی جاريه كوندرديكه ايكی قزقرنداشلر ايدی برينك آدی ماريه
وبرينك اسمی سيرين ايدی اما بيولك ايديلر ماريهٔ قبطيه‌يی استيلاد ايدوب حضرت ابراهيم اندن متولد
اولدی وسيرينی حسان بن ثابته باغشلدی

باب الاقاله

بو باب اقاله نك احكامی بيانندهدر اقاله بعض علما قتنده قولدن مشتقدر علی كل تقدير شرعده معناسی
بيعك عقدنی رفع ايلكدر اقاله عقلا ونقلا جائزدر نقلا جائز اولديغنه مثال نبی عليه السلامك (من اقال
نادما بيعته اقال الله عثرته يوم القيامة) وعقلا جائز اولمسنه مثال زيرا عقد عاقدينك حقيدر ايكيسنك
رضاسيله منعقد اولمشدر بوتقديرجه رفع دخی ايكيسنك حقيدر ورضالريله متحقق اولور (تصح بلفظين
احدهما مستقبل) اقاله‌مز بوره ايكی لفظك بريسی مستقبل اولان لفظله صحيح اولور ابو حنيفه قتنده
متبايعينك بريسی اقلنی ديدكده آخر دخی اقلتك ديه (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر
زيرا انك قتنده اقاله نك لفظی ماضی اولمق شرطدر بيعده شرط اولديغی كبی (وتتوقف علی القبول
فی المجلس كالبيع) واقاله اول برآخردن مجلس عقدده بيع كبی صراحة ياخود دلالة قبول ايلكه
متوقفدر (وهی بيع جديد فی حق غير المعاقدين اجماعا) دخی اقاله غير معاقدينك حقنده اجماع ايله
بيع جديددر وبيع جديد اولديغنك مثالی بودركه اكر مبيع عقار اولسه شفيع اولان كمسنه دعوای شفعه‌يی
فارغ اولوب تسليم ايلسه اندنصكره عاقدين اقاله ايدوب مبيع بايعك ملكنه عودت ايلسه شفيع اولان
كمسنه‌يه شفعه واجب اولور عاقديندن غيری‌يه بيع جديد اولديغی ايچون واكر مبيع جاريه اولسه
بعد الاقاله بايعه استبراسی واجب اولور زيرا بيع جديددر عاقديندن غيری‌يه ثالث كه الله سبحانه وتعاليدر
يعنی حق الله ديمكدر وبرمثال دخی بركمسنه حولان حولان ايلمش عروض تجارت ايله خدمت ايچون
برعبدی اشترا ايلسه اندنصكره بغير قضاء برعيب سببيله رد ايلسه ومردود اولان عروض بونك يدنده
هلاك اولسه اول كمسنه‌دن زكاة ساقط اولمز زيرا حقنده بيع جديددر واوچنجی ديديكم
فقرادر (وفی حقهما بعد القبض فسخ) ومعاقدين حقنده بعد القبض فسخدر ابو حنيفه قتنده
بوتقديرجه ثمن اول نه ايسه اول لازم اولور واول زياده ونقصان وتأجيل شرط اولنديسه باطل اولور

(فان تعذر جعلها فسخا بطلت) واكر اول اقاله‌يى فسخ قيلمق مبيعك طغورمسى سببيله متعذر اوله‌جق اولورسه اقاله باطل اولور ابو حنيفه قتنده زيرا بو زيادهٔ منفصله كه حاصل اولمشدر عقدك فسخنه مانعدر جعلهاده اولان ضمير اقاله‌يه راجعدر (وعند ابى يوسف بيع فان تعذر ففسخ) واما ابو يوسف قتنده‌بيعدر اكر بيع اولمسى متعذر اولورسه فسخ اولور (فان تعذر بطلت) اكر فسخ دخى متعذر اوله‌جق اولورسه باطله اولور (وعند محمد فسخ فان تعذر فبيع فان تعذر بطلت) وامام محمد قتنده فسخدر اكر فسخ متعذر اوله‌جق اولورسه بيع اولور اكر بيع اولمق دخى متعذر اولورسه اقاله باطله اولور (وقبل القبض فسخ فى النقل وغيره) واقاله قبل القبض منقولده وغيرده فسخدر ابو حنيفه وامام محمد قتنده (وعند ابى يوسف فى العقار بيع) وامام ابو يوسف قتنده عقارده بيعدر (فلو شرط فيها اكثر من الثمن الاول او خلاف الجنس بطل الشرط ولزم الثمن الاول) اكر اقاله‌ده ثمن اولدن اكثر برشئ شرط اولنسه ياخود خلاف الجنس برشئ شرط اولنسه شرط باطل اولوروا اولكى ثمن لازم اولور ابو حنيفه قتنده (وعندهما يصح الشرط لو بعد القبض ويجعل بيعا) وامامين قتنده شرط صحيح اولور اكر اقاله بعد القبض ايسه واول اقاله بيع قلنور زيرا ابو يوسف قتنده بيع اصلدر امام محمد قتنده فسخ متعذر اولورسه بيع قلنمسى ممكندر (وان شرط اقل من غير عيب لزم الثمن الاول ايضا) دخى اقاله‌ده اكر ثمن اولدن اقل شرط اولنورسه عيبسز ينه ثمن اول لازم اولور امام محمد قتنده (وعند ابى يوسف يجعل بيعاً ويصح الشرط) وامام ابو يوسف قتنده اقاله بيع قلنور واولان شرط دخى صحيح اولور (وان تعيب صح الشرط اتفاقا) واكر مبيع عيبلو اولسه اتفاقا شرط صحيح اولور (ولا تصح بعد ولادة المبيع) ومبيعك ولادتندنصكره اقاله صحيحه اولمز ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلافى واردر يعنى انلرك قتلرنده ولادتدنصكره اقاله صحيحه اولور (ولا يمنعها هلاك الثمن بل هلاك المبيع وهلاك بعضه يمنع بقدره) ومبيع اولان شيئك ثمنى هلاك اولمق اقاله‌يه مانع اولمز بلكه اقاله‌يه مانع اولان اول مبيعك هلاك اولمسيدر وبعضسنك هلاك اولمسى نه مقدار ايسه اقاله‌دن اول مقداره مانع اولور يعنى هالك اولان مقدارده اقاله اولمز هالكدن باقى نه قدر ايسه آنده اقاله جائز اولور

﴿ باب المرابحة والتولية ﴾

وقتاكيم مصنف بيع صحيحك وبيع فاسدك احكامى بياننده فارغ اولديسه ثمنه متعلق اولان انواعك بيانه شروع ايلدى (المرابحة بيع ماشراه بماشراه به وزيادة) مرابحه رابحك مصدريدر اصطلاح شرعيده معناسى بر آدم اشترا ايلديكى شيئى ينه اشترا ايلديكى شيئك مثلى ايله مع الزياده بيع ايلمكدر مثلا مشترى اولان كمسنه بر آخره اشتريت هذا بعشرة وابيعه لك باثنى عشر ديه (والتولية بيعه به بلا زيادة ولا نقص) وتوليه ولاه جعله واليا لفظنك مصدريدر واصطلاح شرعده معناسى اشترا ايلديكى شيئى بلا زيادة ولا نقص ينه اشترا ايلديكى شيئه بيع ايلمكدر مثلا مشترى اولان كمسنه بر آخره اشتريت هذا بعشرة وابيعه لك بعشرة ديه ❊ بيعه‌ده اولان ضمير ما يه راجعدر به‌ده اولان ضمير بماده اولان ما يه راجعدر. (والوضيعة بيعه بانقص منه) ووضيعه وضعه لفظنك مصدريدر حط معناسنه اصطلاح شرعده معناسى اشترا ايلديكى شيئى اشترا ايلديكى شيئدن انقصه يعنى اكسكه بيع ايلمكدر مثلا مشترى اولان كمسنه بر آخره اشتريت هذا بعشرة وابيعه لك بتسعة ديه (ولا يصح ذلك مالم يكن الثمن الاول مثليا او فى ملك من يريد الشراء) وذكر اولنان مرابحه وتوليه ووضيعه‌نك معاقده اولنمسى صحيح اولمز مادامكه ثمن اول مكيلات وموزونات كبى مثلى اولميه ياخود شرا مراد ايدن كمسنه‌نك ملكنده اولميه (والربح معلوما) دخى مادامكه ربح معلوم اولميه عقد صحيح اولمز (ويجوز ان يضم الى رأس المال اجر القصارة والصبغ والطراز والفتل والحمل وسوق الغنم والسمسار) يعنى مرابحه ايله بيع اولنان شيئده جائز اولوركه قصارك يعنى چرپيجينك وصبغك يعنى بوياسيك وطرازك يعنى نقاشك وفتلك يعنى بورمنك وحملك يعنى كوتورمه‌نك وسوق غنمك يعنى قيون سورمه‌نك وسمسارك يعنى ميانجينك اجرتلرى رأس ماله ضم اولنه زيرا تجارك عادتلرى بو اشيانك اجرتنى رأس ماله الحاق ايلمك ايمش (لكن يقول قام على بكذا لا اشتريته) لكن مرابحه ايله اشترا ايلين كمسنه‌يه لازمدركه بو شئ بنم اوزريمه شوقدر شيئه طورمشدر ديه شو قدر شيئه اشترا ايلدم ديميه كذبدن احتراز ايلمك ايچون

(ولا يضم نفقته ولا اجر الراعى والطبيب والمعلم و بيت الحفظ) اما مشترينك طلب مبيعده صرف ايلديكى نفقه دخى راعينك اجرتى وطبيبك ومعلمك ومبيعك حفظ اولنه جق بيتك اجرتلرى رأس ماله ضم اولنمسى جائز دكلدر ☼ نفقته ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر (فان ظهر للمشترى خيانة فى المرابحة خير فى اخذه بكل ثمنه او تركه) اكر مشترى ايچون مرابحه ايله اشترا ايلديكى شيئده بايعك ر بحده خيانتى ظهور ايتسه اول مشترى مخير اولور استرسه اول مبيعى كل ثمن ايله اخذ ايدر استرسه ترك ايدر ☼ خيرده اولان ضمير مشترى يه راجعدر فى اخذه ده وثمنه ده اولان ضميرلر مبيعه راجعدر (وفى التولية يحط من ثمنه بقدر الخيانة وهو القياس فى الوضيعة) واكر بايعك خيانتى توليت بيعنده ظهور ايلسه اول مبيعك ثمنندن خيانت مقدارنجه حط يعنى وضع اولنور امام ابو حنيفه قتنده وحط اولنمق وضيعه ده قياسدر زيرا حط اولنمسه ثمن ثانى ثمن اولدن زياده اولمق لازم اولور بو تقديرجه توليه اولمز (وعند ابى يوسف يحط فيهما قدر الخيانة مع حصتها من الربح فى المرابحة) وامام ابو يوسف قتنده مرابحه وتوليه ده خيانت مقدارنجه حط اولنور ربحدن اول خيانتك حصه سنى بيله قومغله مثلا برآدم ثوبى اون درهمه اشترا ايلدم مرابحه ايله اون بش درهمه بيع ايدرم ديدكده بركمسنه آنى اون بشه اشترا ايلدكدنصكره اول مشترى اول ثوبى سكز درهمه اشترا ايلديكى ظهور ايلسه امدى مشترى اول ثوبى اون ايكى درهمه اشترا ايدر (وعند محمد خير فيهما) وامام محمد قتنده ايكيسنده ده يعنى مرابحه وتوليه ده مخير اولور ومرابحه وتوليه ذكرى ترويج وترغيب ايچوندر ☼ امدى بو عبارتلر وصف مجراسنه جارى اولدى وخيانت ظهور ايلدكده اول وصف مرغوب فوت اولمش اولور بو تقديرجه مشترى اخذ وتركده مخير اولور (فلو هلك قبل الرد وامتنع الفسخ لزم كل الثمن اتفاقا) اكر اول مبيع اولان شئ بايعه قبل الرد مرابحه ده ظهور ايدن خيانتدنصكره هلاك اولسه ياخود برعيب سببيله ياخود مبيعده زياده لك سببيله فسخ ممتنع اولسه اتفاقا كل ثمن لازم اولور (ومن اشترى شيأ بعشرة فباعه بخمسة عشر ثم شراه ثانيا بعشرة يرابح على خمسة) وشول كمسنه كه برشيئ اون درهمه اشترا ايدوب بش درهم ربحله اون بش درهمه بيع ايليه صكره اون بش درهمه بيع ايلديكن اون درهمه اشترا ايلسه بش درهم اوزرينه مرابحه ايليه يعنى بوشيئ بنم اوزريمه اون بش درهمه طورمشدر مرابحه ايله بيع ايدرم ديه (وان شراه ثانيا بخمسة عشر لايرابح) واكر اول شيئ ايكنجى كره ده اون بش درهمه اشترا ايلسه انى اصلا مرابحه ايله بيع ايلسون ابو حنيفه قتنده (وعندهما يرابح على الثمن الاخير مطلقا) وامامين قتنده اخير اولان ثمنك اوزرينه مرابحه ايليه مطلقا يعنى كرك انى اون درهمه اشترا ايلسون كرك بشه (وان اشترى مأذون مديون بعشرة و باع من سيده بخمسة عشر او بالعكس يرابح على عشرة) واكر مديون اولان عبد مأذون اون درهمه اشترا ايلديكى شيئ سيدينه اون بش درهمه بيع ايلسه ياخود سيدى اون درهمه اشترا ايلديكى شيئ عبد مأذونه اون بش درهمه بيع ايلسه اون درهم اولمق اوزرينه مرابحه ايليه ☼ مأذونك مديون ايله تقييد اولنمسنك فائده سى بودركه عبد مأذونك دينى اولمسه بيع صحيح اولمز ايدى مرابحه ايله اولمامق بطريق الاولى (والمضارب بالنصف لو شرى بعشرة و باع من رب المال بخمسة عشر يرابح رب المال على اثنى عشر ونصف) وشول كمسنه كه برآخر ايله مضاربه بالنصف ايليه قچن برشيئ اون درهمه اشترا ايلسه ومضاربه مالنك صاحبنه اون بش درهمه بيع ايلسه رب المال اولان كمسنه اون ايكى درهم و بچق درهم اولمق اوزره مرابحه ايليه مثلا بر رجل بر رجله مضاربه طريقيله اون درهم و يروب اون درهمدن حاصل اولان ربح نصفين اولمق اوزره مضارب دخى اول اون درهمه برثوب اشترا ايدوب رب المال اولان كمسنه يه اون بش درهمه بيع ايلدى و بو بيع ايسه جائزدر اما امام زفر قتنده جائز دكلدر (و يرابح بلا بيان لو اعورت المبيعة او وطئت وهى ثيب او اصاب الثوب قرض فأرة او حرق نار) وشول كمسنه كه بيعده مرابحه مراد ايدينه قچن برجاريه اشترا ايلسه يانده ايكن آفت سماويه ايله ياخود جاريه كندو ايله اعور اولسه ياخود مز بوره جاريه ثيبه ايكن وطئ اولنسه ياخود برثوب اشترا ايلسه واول ثوبه قطع فاره ياحرق نار اصابت ايلسه يانده حاصل اولان عيبنى بيان ايلمكسزين مرابحه ايله بيع ايلك جائز اولور (فان فقئت عينها او وطئت وهى بكر او تكسر الثوب من طيه

ونشره لزم البيان) واكر اول اشترا ايلديكى جاريه نك كوزى چيقسه يعنى كوزينك صوبى آقسه كور اولسه ياخود بكر ايكن وطئ اولنسه واول مبيع ثوب جديد ايسه اجيلوب بوكله دن متكسر اولسه بانده حادث اولديغن بيان ايلكه محتاجدر ❊ فى طيه ونشره ده اولان ضميرلر ثوبه راجعدر (وان اشترى بنسيئة ورابح بلا بيان خير المشترى) واكر بركمسنه نسيئه ايله يعنى اجل ايله برشئ اشترا ايلسه وبيا نسز مرابحه ايلسه مشترى اولان كمسنه مخيردر استرسه اول مبيعى رد ايدر استرسه كل ثمنى ايله اخذ ايدر (فان اتلفه ثم علم لزم كل ثمنه وكذا التولية) واكر اول مشترى اولان كمسنه بعد الشراء اول مبيعى اتلاف ايلسه اتلا فدنصكره ثمنك مؤجل اولديغن بيلسه اول اتلاف ايلديكى شيئك على سبيل الحلول كل ثمنى لازم اولور وتوليه ده دخى كذلك يعنى سائر ذكر اولنان احكامده مرابحه كبيدر ❊ اتلفه ده اولان ضمير مبيعه راجعدر وكل ثمنه ده اولان ضمير دخى اكا راجعدر (ولو اشترى ثوبين صفقة كلا بخمسة كره بيع احدهما مرابحة بخمسة بلا بيان) واكر بركمسنه ايكى ثوبى هر برينى بشر درهمه صفقهٔ واحده ايله اشترا ايلسه اول كمسنه يه مكروهدركه برينى مرابحه ايله بلا بيان بش درهمه بيع ايليه مصنفك ثوبين ايله تعبير ايلسى شول اجلدندركه قيچن ثوب واحدك نصفنى مرابحه ايله بيع ايلسه اتفاق علما ايله جائزدر (ومن ولى بما قام عليه ولم يعلم مشتريه قدره فسد وان علمه فى المجلس خير) وشول كمسنه كه اشترا ايلديكى شيئ اوزرينه طورديغى بها ايله غيره بيع ايلسه حالبوكه مشترى اولان كمسنه اول توليه اولنديغى قدرى بلسه اول بيع فاسد اولور واكر مجلسده ايكن اول قدرى بيلور ايسه مخير اولور استرسه قبول ايدر استرسه رد ايدر

❊ فصل ❊

بو فصل قبل قبض المبيع اولان بيعك احكامى بياننده در دخى ثمنده زياده ونقصان واقع اولان تصرفك بياننده در (لايصح بيع المنقول قبل قبضه) نقل اولنان شيئك بيعى قبل القبض صحيح اولمز زيرا حضرت رسول الله عليه السلام قبض اولنميان شيئك بيعندن نهى بيورمشلردر (ويصح فى العقار) اما عقارده قبل القبض بيع صحيح اولور ابو حنيفه وابو يوسف قتلرنده (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر يعنى انك قتنده عقارده دخى بيع قبل القبض صحيح اولمز زيرا وارد اولان نهى منقوله وعقاره شاملدر (ومن اشترى كيليا كيلا لايجوز له بيعه ولا اكله حتى يكيله) وشول كمسنه كه كيلى بى يعنى كيل ايله اولجولن شيئ كيل ايله اشترا ايلسه مشترى ايچون اول شيئى بيع ايلك واكل ايلك جائز دكلدر مادامكه مشترى تكرار كيل ايليه زيرا نبى عليه السلامدن اويله امر وارد اولمشدر (وكفى كيل البائع بعد العقد بحضرته هو الصحيح) وكيل اولان شيئك بيعنده بايع اولان كمسنه نك كيلى بعد العقد مشترينك حضورنده كفايت ايدر وصحيح اولان بودر زيرا غيبتنده واقع اولسه معتبر اولمز بحضرته ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر (ومثله الوزنى والعددى لا المذروع) وزنى اولان شئ وعددى اولان شئ دخى كيلى كبيدر ذكر اولنان احكامده اما مذروع اولان انلر كبى دكلدر ❊ ومثله ده اولان ضمير كيلى يه راجعدر (وصح التصرف فى الثمن قبل قبضه) وبايع ايچون صحيحدركه كندو مبيعنك ثمنى قبل القبض تصرف ايليه مثلا بايع اولان كمسنه مشترى يه متاعى بيع ايدوب هنوز اقچه سن قبض ايلميوب مشترينك بانده ثمندن برثوب ياخود غير شئ اشترا ايلسه صحيح اولور (والحط منه والزيادة فيه حال قيام المبيع لا بعد هلاكه) دخى بايع ايچون ثمندن برمقدارينى اشاغه وارمق صحيح اولور مبيعك قيامى وعدم قيامى برابردر دخى بايع ايچون صحيحدركه اول مبيعك حال حياتنده يعنى وقت وجودنده اول مشترينك اوزرنده اولان بهادن برمقدار زياده ايليه اما بعد الهلاك ثمنده زياده ايلك صحيح دكلدر (وكذا الزياده فى المبيع ويتعلق الاستحقاق بكل ذلك) وكذلك مبيع اولان شيئده زياده لك واقع اولمش اوله ثمن كبى وثمنده واقع اولان زياده لك كبى شيئه بايع ومشترينك استحقاقى تعلق ايدر (فيرابح ويولى فى الكل ان زيد وعلى مابقى ان حط) بوتقديرجه مشترى اولان كمسنه اول ثمنده وزياده لكده مرابحه وتوليه ايليه قيچن ثمنده زياده لك اولسه دخى مرابحه وتوليه باقى قلان شيئك اوزرينه در قيچن ثمندن برمقدار حط اولنسه مثلا بركمسنه برعبدى بيك درهمه اشترا ايلدى صكره بايعله مشترى يوز درهم زياده اولمق اوزره اتفاق ايلسه لر امدى بيك ويوز درهم اوزرينه مرابحه وتوليه ايده لر واكر يوز درهم حط اولنمق اوزرينه اتفاق ايلسه لر طقوز يوز درهم اوزرينه مرابحه وتوليه ايده لر (والشفيع يأخذ بالاقل فى الفصلين) وصاحب شفعه اولان

كمسنه اول شيئ ثمنده زياده اولمق فصلنده وثمنده حط اولنمق فصلنده، واقع اولان شيئك اقلى ايله اخذ ايلر
(ومن قال بع عبدك من زيد بالف على انى ضامن كذا من الثمن سوى الالف اخذ الالف من زيد والزيادة منه)
وشول كمسنه كه برآخره عبديكى زيده بيك درهمه بيع ايله سكا ثمنندن اول ذكر اولنان بيك درهمدن غيرى
بشيوز درهمه ضامن اولمق اوزره ديسه اول برآخر دخى انى بيع ايلسه بيك درهمى زيددن اخذ ايدر وزياده‌يى
ضامن اولان كمسنه دن اخذ ايدر مثلا بركمسنه بركمسنه‌يه بوعبديكى بكا بيك درهمه بيع ايله ديسه اولدخى
بيك بشيوزدن اكسكه بيع ايلم ديسه بركمسنه دخى عبدصاحبنه عبديكى بيك درهمه‌و بربن سكا
بشيوز درهمه ضامن اوله‌يم ديسه امدى بايع اولان كمسنه بيك درهمى مشتريدن آلور و بشيوز درهمى
ضامندن آلور ❊ منه‌ده اولان ضمير ضامنه راجعدر (وان لم يقل من الثمن فالالف على زيد ولاشيئ عليه)
واكر ضامن اولان آخره (اناضامن من الثمن كذا) ديمز ايسه اول ثمن اولان بيك درهمى زيددن الور واول ضامن
اولان كمسنه نك اوزرينه لازم كلمز (وكل دين اجل باجل معلوم صح تأجيله الا القرض والا فى الوصية)
هردينكه اجل معلوم ايله تأجيل اولنمش اوله اول تأجيل صحيح اولور الاقرض اولان دينده تأجيل صحيح اولمز
زيرا ابتداده عاريه حكمنده در بوتقديرجه تأجيل اولنمز صاحبى اولان كمسنه نه زمان طلب ايدرسه
المغه قادر اولور الا وصيتده واقع اولان قرضده تأجيل صحيح اولور مثلا برمريض كمسنه مرض موتنده
فلان كمسنه‌يه برسنه‌يه دكين بيك درهم قرض ويره سز ديو وصيت ايلسه وارثلره ثلث مالندن اقراض ايتمك
لازم اولور بووصيتده واقع اولان تأجيل صحيح اولور (ولايصح التأجيل الى مجهول متفاحش كهبوب الريح
ويصح فى المتقارب كالحصاد ونحوه) وجهل فاحش ايله مجهول اولان وقته دكين هبوب الرياح زمانلرى
ويغمور ياغمق زمانلرى كبى تأجيل صحيح اولمز ومجهول متقاربه دكين حصاد يعنى بچمك زمانى
واكابكزر زمان كبى تأجيل صحيح اولور ❊ ونحوه‌ده اولان ضمير حصاده راجعدر

باب الربوا

چون مصنف مرابحه وتوليه ووضيعه‌نك احكاملرى بياندن فارغ اولديسه ينه بيعده واقع اولان ربانك
احكامى بيانه شروع ايلدى (هو فضل مال خال عن عوض) ربا كسر را ايله ربا الشيئ يربو اذا زاد
لفظنك مصدريدر اصطلاح شرعده معناسى هو فضل مال آخريعنى ربا اصطلاح فقهاده شول شيدركه
عوضدن خالى اولان مالك فاضليدر (شرط لاحد العاقدين فى معاوضة مال بمال) شول فضلدركه برمالى
برمالك معاوضه سنده متعاقدينك برينه شرط اولنان شيدركه اكر متعاقدينك برينه شرط اولنميوب
خارجدن برآخره شرط اولنسه ربا اولمز (وعلته القدر والجنس) وربانك علتى قدردر يعنى مكيلاتده
كيلدر وموزوناتده وزندر دخى جنسدر يعنى جنس متحد اولوب ايكى عوض جنس واحددن اولمقدر
بوتقديرجه كيل تحتنده داخل اولميان شيده ربا اولمز برآوچ بغداى كبى دخى وزن تحتنه داخل اولميان
شيئ ربا اولمز التوندن بر بغداى كبى دخى غير جنس ايله بيع اولنان مكيل وموزونده ربا اولمز ربانك علتى قدر
وجنس اولديغنه نبى عليه السلامدن (الحنطة بالحنطة مثلا بمثل يدا بيد والفضل ربوا) حديث شريفى
وارد اولمشدر واشياء سته كه حنطه وشعير وتمر وملح وذهب وفضه‌در ذكر اولنان التى شيئ ذكر ايتمشدر
باب ربا ده وارد اولان حديث شريف معلل ميدر يوخسه دكلميدر ديو سؤال اولندقده معللدر لكن علتنده
اختلاف اولنمشدر بزم اصحابمز قتلرنده علت قدر وجنسدر ذكر اولنان حكم هر مكيل وموزونه شاملدر
جص ده ونوره ده و بونلره مشابه اولنلرده دخى بو حكمى اثبات ايتمشلر زيرا بونلرده كيل موجوددر حديد
ونحاس ورصاص و بونلره بكزر اشياده دخى اثبات ايلديلر وزنلك موجود اولديغيچون (فحرم بيع الكيلى
والوزنى بجنسه متفاضلا اونسيئة) بوتركيب ماقبلنده وعلته القدر والجنس قولنه تفريع واقع اولمشدر
بوتقديرجه فاكرك ايدى يعنى كيلى ووزنى اولان شيئ كندو جنسى ايله متفاضلا ياخود نسيئة يعنى زياده‌لك ايله
ويا ويره‌سيه بيع ايتمك حرامدر مثلا بغداىى بغدايه والتونى التونه بيع ايتمك كبى ربا اولديغى اجلدن (ولو غير
مطعوم كالجص والحديد) لووصليه‌در يعنى اكر اول كيلى ووزنى غير مطعوم دخى اولورسه بيعى حرامدر
مثلا جص وحديد كبى (وحل متماثلا مع التقابض اومتفاضلا غير معير كحفنة بحفنتين وبيضة ببيضتين وتمرة

تمرتین) وذکر اولنان اشیاده بیع حلال اولدی قچن مبیع متماثل اولسه مع التقابض یاخود متفاضل اوله اما معیار ایله غیرمعیر اولسه یعنی معیار تحتنه داخل اولمسه برآوج شیئی ایکی آوج شیئه و بر بیضه‌یی ایکی بیضه‌یه و بر تمره‌یی ایکی تمره‌یه و التوندن یاخود کمشدن بر بغدایی ایکی بغدایه بیع ایلمك کبی زیرا بو تفاضل که بو اشیاده واردر معیار شرعله دکلدر ✳ محصل کلام مادامکه معیار شرعی‌یه بالغ اولمیه جنسی جنس ایله بیع ایلمك جائزدر (فان وجد الوصفان حرم الفضل والنساء) اکر بیعده ذکر اولنان ایکی وصف یعنی قدر ایله جنس موجود اولسه فضله که برقفیزی ایکی قفیزه بیع ایلمکدر ونساء فتح نون ومد ایله تأخیردر یعنی ویره‌سیدر ایکیسی دخی حرام اولور (وان عدما حلا) واکر اول ایکی وصف که قدر ایله جنسدر منعدم اولسه‌لر فضل ایله نساء حلال اولورلر علت تحریم منعدم اولدیغی اجلدن ✳ عدماده اولان ضمیر مثنی وصفه راجعدر وحلاده اولان ضمیر مثنی فضل ایله نسایه راجعدر (وان وجد احدهما فقد حل التفاضل لا النساء) واکر اول ایکی وصفك انجق بریسی بولنسه تفاضل حلال اولور نساء اولمز مثلا برقفیز بغدایی ایکی قفیز ارپه‌یه یدا بید بیع اولنمق کبی زیرا ایکی وصفك بری موجوددرکه کیلدر و بری مفقوددرکه جنسدر(فلایصح سلم هروی فی هروی ولابر فی شعیر) مصنفك فلایصح قولی وان وجد احدهما قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی قچن عقدده قدر یاخود جنس بولنسه تفاضل حلال اولور ونساء حرام اولور امدی بر ثوب هروی‌یی بر ثوب هروی‌یه سلم و یرمك حلال اولمز زیرا جنس متحد اولمغله نساء حرام اولدی دخی برقفیز بغدایی برقفیز ارپه‌یه سلم و یرمك حلال اولمز زیرا قدر متحد اولمغله نساء حرام اولدی (وشرط التعیین والتقابض فی الصرف) وصرفده تعیین وتقابض شرطدر تعیینك شرط اولمسی ظاهردر وتقابضکه ایکی عوضی مجلسده قبض ایلمکدر اولدخی شرطدر زیرا حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلم (الفضة بالفضة هاوها) بیورمشلردر معناسی یدا بید در زیرا ها خذ معناسنه‌در (والتعیین فقط فی غیره) وصرفك غیریسنده شول شیلرده که انده ربا واقع اولور انجق تعیین شرطدر زیرا مبیع متعین اولمسیله تقابضه حاجت قالمز مثلا ایکی کمسنه هر بریسی اول آخره برمعین بغدایی برمعین بغدایه بیع ایلسه‌لر وقبل القبض منصرف اولسه‌لر جائز اولور ✳ فی غیره‌ده اولان ضمیر صرفه راجعدر (ومانص علی تحریم الربا فیه کیلا فهو کیلی ابدا کالبر والشعیر والتمر والملح) وشول شیئکه کیلی اولدیغی حیثیتدن انده ربانك تحریمنه نص وارد اولمش اوله اول دائما کیلیدر بغدای وارپه وخرما وطوز کبی شیلر(اوعلی تحریمه وزنا فهو وزنی ابدا کالذهب والفضة) وشول شیکه وزنی اولدیغی جهتدن انده ربانك تحریمنه نص وارد اولمش اوله اول وزنیدر دائما التون وکومش کبی (ولو تعورف بخلافه) لوکلمه‌سی وصلیه‌در یعنی اکر ناسده متعارف بونك خلافی ایسه‌ده بنه نص وارد اولدیغی اوزره‌در زیرا نص عرفدن اقوادر ضعیف ایله قوی ترك اولنمز (ومالا نص فیه حمل علی العرف کغیر الستة المذکورة)وشول شیده که کیلی یاخود وزنی اولمغله حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلمك انده حدیث شریفی نص اولمیه اول عرف ناسه حمل اولنور اول تقدم ایلاین ستهٔ مذکوره‌نك غیریسی کبی محصل کلام نص وارد اولان التی شیدن غیریده عادت ناس معتبره‌در زیرا نبی علیه السلامك (ماراه المؤمنون حسنا فهو عندالله حسن) قول شریفی دلالتیله (فلایجوز بیع البر بالبر متماثلا وزنا) امدی بو تقدیر اوزره وزنله متماثلا بغدایی بغدایه بیع ایلمك جائز دکلدر زیرا کیلیدر وکیل ایله اولچولدیکی تقدیرجه تفاضل ظهور ایدر (ولا الذهب بالذهب متماثلا کیلا) دخی ذهبی ذهبه کیل ایله متماثل اولدیغی حالده بیع ایلمك جائز دکلدر زیرا وزنیدر وزن اولندیغی تقدیرجه جائزدرکه تفاضل ظاهر اوله (وجاز بیع فلس معین بفلسین معینین خلافا لمحمد) برفلس معینی ایکی فلس معینه بیع ایلمك جائز اولدی ابو یوسف قتنده زیرا فلس حقیقتده اثماندن دکلدر امامین قتلرنده وامام محمد ایچون خلاف واردر زیرا انك قتنده برفلس معینی ایکی فلس معینه بیع ایلمك جائز دکلدر زیرا اصطلاح ناسده فلس ثمن اولمشدر(ویجوز بیع الکرباس بالقطن) دخی بوق ایلکندن اولان بزی پموغه بیع ایلمك جائزدر باعتبار القطن جنس مختلف اولدیغی اجلدن (وبیع اللحم بالحیوان) دخی اتی حیوان ایله بیع ایلمك جائزدر زیرا موزونی غیرموزون ایله بیع ایلمك قبیلندندر (وعند محمد لایجوز بیعه بحیوان جنسه) وامام محمد قتنده اتی کندو حیوانی جنسیله بیع ایلمك جائز دکلدر

حیوان مختلف اولسه جائز اولور (حتی یکون اللحم اکثرمما فی الحیوان من اللحم) وانی حیوان ایله بیع ایلك جائز دکلدر تاکیم اولات اول حیوانده اولان اتدن اکثر اوله زیرا اول زیاده اول حیوانده کی اتدن غیری اولان شیئك مقابلنده واقع اولور (و یجوز بیع الدقیق بالدقیق متماثلا کیلا لابالسویق اصلا) ودقیقی دقیق ایله متماثل اولدیغی حالده بیع ایلك جائزدر ابوحنیفه قتنده امادقیقی سویقه بیع ایلك جائز دکلدر اصلا یعنی متفاضل اولسون کرك متساوی اولسون (خلافالهما) امامین ایچون خلاف وارد زیرا انلرك قتنده دقیقی سویقه بیع ایلك جائزدر جنسین مختلفین اولدقلر یچون (و یجوز بیع الرطب بالرطب متماثلا) و ینه رطبی رطبه یعنی تازه خرمایی تازه خرمایه متماثل اولدیغی حالده بیع ایلك جائزدر زیرا تمری تمر ایله بیع ایلك قبیلندندر (وکذا بیع الرطب بالتمر والعنب بالزبیب متماثلا) وکذلك رطبی تمر ایله وعنبی یعنی تازه اوزمی زبیب یعنی قوری اوزم ایله متماثلا بیع ایلك جائزدر ابوحنیفه قتنده (خلافالهما) امامین ایچون بومذکوراتده خلاف واردر زیرا رطبی رطب ایله یاخود رطبی تمر ایله وعنبی زبیب ایله بیع ایلك قتلرنده جائز دکلدر تازه اولان شیلر قورومغله ناقص اولدیغیچون (وکذا بیع البر رطبا اومبلولا بمثله او بالیابس) دخی یاش اولان بغدایی یاخود اصلنمش اولان بغدایی کندو مثلی ایله یعنی مبلول ایله یاخود یابس یعنی قورو بغدای ایله بیع ایلك جائزدر (والتمر والزبیب منقعین بمثلهما متساویان) دخی اصلنمش اولان تمری یاخود اصلنمش اولان زبیبی متساوی اولدقلری حالده کندو مثللریله بیع ایلك جائزدر (خلافالمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر زیرا انك قتنده متساوی اولدیغیچون جائز دکلدر (و یجوز بیع لحم حیوان بلحم حیوان غیرجنسه متفاضلا) و برحیوانك لحمنی کندی جنسندن غیری برحیوانك لحمیله متفاضلا بیع ایلمك جائزدر جنس مختلف اولدیغیچون (وکذا اللبن) سود دخی کذلك یعنی برحیوانك سودی کندی جنسندن غیری برحیوانك سودیله متفاضلا بیع اولنمسی جائزدر هر برینك اصلی بشقه اولدیغیچون (والجاموس مع البقر جنس واحد) وجاموس ایله بقر جنس واحددر جنس واحد اولدقلر یچون برینك لحمنی اول برینك لحمیله متفاضلا بیع جائز اولمز وکذلك برینك سودنی اول برینك سودیله بیع ایلمك جائز دکلدر (وکذا المعز مع الضأن) دخی قیون ایله کچی جاموس ایله بقر کبی ایکیسی جنس واحددر جاموس ایله بقرده حکم نه ایسه قیون ایله کچیده کذلك حکم اودر (والبخت مع العراب) بخت عربی بیدن وغیرعربی بیدن متولد اولان دوه در عراب ایسه خالص عربی بیدن متولد اولاندر دخی بختی اولان دوه وعربی اولان دوه جنس واحددر بونك دخی حکمی ماقبلنده کی کبیدر (و یجوز بیع خل العنب بخل الدقل متفاضلا) دقل فتح دال وفتح قاف ایله خرمانك فناسیدر یعنی اوزم سرکه سن اول فنا اولان تمرك سرکه سیله بیع ایلمك جائزدر متفاضل اولدیغی حالده (وکذا شحم البطن بالالیة اوباللحم) دخی بونك کبیدر ایچ یاغنی قویرق یاغیله یاخود اتله بیع ایلمك جائزدر اجناس مختلفه اولدقلر یچون (والخبز بالبر او الدقیق او السویق) دخی اتمکی بر ایله یاخود دقیق ایله یاخود سویق ایله بیع ایلمك جائزدر زیرا خبز مکیلاتدن چیقوب معدوداتدن اولمشدر (وان کان احدهما نسیئة به یفتی) ان وصلیه در یعنی هرنقدر اول شیئك بریسی نسیئه ده اولورسه بیع جائز اولور فتوی بونك اوزرینه در (ولایجوز بیع الجید بالردیء مما فیه الربا الامتساویا) وایو اولان شیء یرامز اولان شیئه که ربا اولان اشیادن اوله بیع اولنمسی جائز دکلدر مکرکه متساوی اوله (وکذا البسر بالتمر)دخی بسری تمر ایله یعنی قزارمش تازه خرمایی کمال بولمش خرما ایله بیع ایلمك جائز دکلدر (ولا بیع البر بالدقیق او بالسویق اوبالنخالة مطلقا) دخی بغدایی دقیق ایله یاخود سویق ایله یاخود کپك ایله بیع اولمز مطلقا یعنی کرك متساوی اولسون کرك متفاضل اولسون زیرا بر وجهدن جنسیت باقیدر (ولا بیع الزیتون بالزیت) دخی زیتونی زیت ایله بیع ایلمك جائز دکلدر (او السمسم بالشیرج)یاخود صوسامی صوسام یاغی ایله بیع ایلمك جائز دکلدر (حتی یکون الزیت والشیرج اکثرمما فی الزیتون والسمسم لتکون الزیادة بالثجیر) زیتونی زیت ایله سمسمی شیرج ایله بیعك جائز اولمدیغی تاکیم زیت ایله شیرج اول زیتونده وصوسامده اولان مقداردن زیاده اوله زیتده وشیرجده اولان زیاده لك اول زیتوندن وسمسمدن چقان ثجیر مقابله سنده اولدیغیچون ثجیر فتح ثاء مثلثه ایله اوزم صقندیسندن وزیتون صقندیسندن حاصل اولان جبره در (ولایستقرض الخبز اصلا) امام ابوحنیفه قتنده اتمکی اصلا

نه‌عدد ایله ونه‌وزن ایله استقراض ایتمك جائز اولمز زیرا برقاچ جهتدن متفاوتدر (وعند ابی یوسف یجوز وزنا وبه یفتی) وامام ابو یوسف قتنده وزن ایله استقراض اولنمسی جائزدر و بو قول ایله افتا اولنور یعنی فتوی بونك اوزرینه‌در (وعند محمد یجوز عددا ایضا) وامام محمد قتنده‌ده عدد ایله استقراض اولنمسی جائزدر (ولا ربا بین السید وعبده) وسید ایله عبدنك ماییننده ربا واقع اولمز زیرا عبدك یدنده اولان شیٔ سیدینك ملکیدر سید ایله عبد ماییننده ربا واقع اولمدیغی قچن عبد مأذون غیرمدیون اولسه امامدیون اولسه‌عبدك یدنده اولان سیدك ملکی اولمز بوصورتده ربا تصور اولنور (والمسلم والحربی فی دار الحرب) دخی دار الحربده اولان مسلم ایله حربینك ماییننده ربا اولمز زیرا اهل حربك مالی دار الحربده مباحدر ومسلم غیرمستأمن اولان کمسنه اول حربینك مالنی برطریق ایله اخذ ایلسه مباح اولور ربا اولمز

باب الحقوق والاستحقاق

بو باب مبیعده داخل اولان بعض حقوقی واستحقاقی بیان ایدر (یدخل العلو والکنیف فی بیع الدار لاالظلة) مبیع اولان دارك بیعنده علو یعنی عالی مکانلر دخی کنیف که آبخانه‌در داخل اولور ظله داخل اولمز ظله لفظنده علمانك تعریفلری مختلف اولمشدر کیمسی هی السدة فوق الباب دیو تعبیر ایتمش وکیمسی شول سایباندرکه برطرفی اشترا ایده‌جکی دارك اوزرنده اوله و برطرفی برغیر دارك اوزرنده اوله‌دیو تعریف ایتمش حاصل کلام ظله‌دن مراد شول قپو اوزرنده اولان کولکه لکدر ودار اطلاقی دیوارلرك احاطه ایلدیکی یره‌دیرلر ظله ایسه انده داخل دکلدر بو تقریب ایله ظله دارك بیعنده داخل اولمدی (الابذکر کل حق هو لها و بمرافقها او بکل قلیل وکثیر هو فیها اومنها) ظله دارك بیعنده داخل اولمز دیو تقریر اولندی ایدی لکن قچن دارك هر اکا متعلق اولان حقی ذکر اولنسه یاخود کل منافع ومرافقی ایله دیو ذکر اولنسه یاخود انده اولان قلیل وکثیر ذکر اولنسه اول ظله بیعده داخل اولور ابوحنیفه قتنده مثلا برآخره سکا بو داری هر اکا متعلق اولان حقی ایله وجمله منافعی ومرافقی ایله وایچنده قلیل وکثیر اولان هرشیٔ ایله بیع ایلدم دیسه ظله دخی داخل اولور ❊ جمله بو مسئله‌ده اولان ضمائر مؤنث داره راجعدر هو ضمیری ایکی یرده کله راجعدر (وعندهما تدخل ان کان مفتحها فی الدار) وامامین قتنده اوظله بیعده داخل اولور قچن ظله‌نك مفتحی یعنی آچه‌جق قپوسی دارده اولسه (ولایدخل العلو فی شراء منزل الابذکر نحو کل حق) واشترا اولنان منزلده علو داخل اولمز الاقچن دارك هرحقی مثلی اولان شیٔ بیعده ذکر اولنسه اول حینده داخل اولور (ولافی شراء بیت وان ذکر کل حق) دخی بر بیتك شراسنده هرحق ذکر اولنسه‌ده علو داخل اولمز زیرا بیت بیتوتت یریدر یعنی کیجه‌لمك یریدر وعلو ایسه بو مقوله‌دن دکلدر ❊ محصل کلام علو اوچ قسم اوزره‌در قسم اول اکر مبیع اولان دار ایسه بیعده داخل اولور زیرا توابع ولواحقندندر ❊ قسم ثانی اکر مبیع اولان بیت ایسه داخل اولمز زیرا علو بیت کبیدر وشیٔ کندوکبی‌یه داخل اولمز ❊ قسم ثالث اکر مبیع منزل اولسه حقوق ومرافق ذکر اولنسه داخل اولور ذکر اولنمز ایسه داخل اولمز (ولاالطریق ولاالمسیل والشرب الابذکر نحو کل حق) وطریق ومسیل که صو آقه‌جق یردر وشرب کسر شین ایله که اقرصودن اولان حصه‌در ارضك ومنزلك ودارك بیعلرنده داخل اولمز زیرا بونلر حدوددن خارجدر الاقچن اول مبیع کندویه متعلق اولان هرحقك ذکری ایله اولورسه اول حینده داخل اولورلر مثلا سکا بو ارضی یاخود بو داری یاخود بو منزلی جمله حقوق ومرافقی ایله بیع ایلدم دیسه داخل اولور (وتدخل فی الاجارة بدون ذکر کل حق) وذکر اولنان طریق ومسیل وشرب اجاره‌ده هرحق ذکر اولنمقسزن داخل اولورلر یا حقوق ومرافقی ذکر ایلمکسزن داخل اولورلر زیرا بو اشیا انتفاع ایچون وضع اولنمشلردر وبو اشیاسز انتفاع ممکن دکلدر

فصل

بو فصل استحقاقك احکامی بیاننده‌در (البینة حجة متعدیة) بینه غیره متعدی اولان حجتلردندر کافۀ ناس حقنده ظاهر اولور رچن قضاء قاضی‌یه متصل اولسه زیرا قاضی ولایت عامه صاحبی اولدیغی اجلدن کافۀ ناس حقنده قضاسی نافذ اولور مثلا برعبد برانسانك اوزرینه حرلك دعواسن ایلسه قاضی دخی معتق اولدیغنه قضا ایلسه صکره برکمسنه دخی بو بنم عبدمدر دیو دعوی ایلسه دعواسی استماع اولنمز زیرا قاضینك عتق ایله قضا ایلدیکی کافۀ ناس اوزرینه قضادر (والاقرار حجة قاصرة) واقرار نفس مقرك اوزرینه حجت قاصرة

غير متعدی او لان حجتلردندر (والتناقض يمنع دعوى الملك) وانسانك كلامنده حين دعواده تناقض واقع اولمق ملكيت دعواسنی منع ايدر مثلا بررجل برآخرك اوزرينه شوقدر حقم واردر ديو دعوى ايلسه مدعى عليه دخی انكار ايلسه صكره ينه مدعى يوق دين دكلدر شركت جهتيله و يردم ديو دعوى ايلسه دعواسی استماع اولنمز تناقض واقع اولديغی اجلدن (لا الحرية) وتناقض حريت دعواسنه مانع اولمز مثلا عبد مكاتب كندو سيدينك اوزرينه بينه كتورسه كه سيدی كندوسنی قبل الكتابه عتق ايلشيدی ديو بينه سی استماع اولنور عتقده واقع اولان تناقض صحت دعوايه مانع دكلدر زيرا جائزدر كه سيدی انی قبل الكتابه عتق ايلش اوله (والطلاق) دخی طلاق دعواسنه مانع اولمز مثلا برخاتون زوجندن خلع اولسه خلع اولدقدنصكره زوجی كندوسنی قبل الخلع اوچ طلاقله تطليق ايلديكنه بينه كتورسه بينه سی استماع اولنور و ويرديكی بدل خلعی زوجندن استرجاع ايدر واقع اولان تناقض مانع اولمز براجائزدر كه زوجی اول خاتونی غيبتنده تطليق ايلش اوله (والنسب) دخی تناقض دعواسی نسبه مانع اولمز مثلا بركمسنه كندو يانندە طوغن عبدی بيع ايلسه اشترا ايدن دخی بركمسنه يه بيع ايلسه بوندنصكره اولكی بايع اوغليدر ديو دعوى ايلسه دعواسی استماع اولنور اول وثانيده واقع اولان بيع باطل اولور وواقع اولان تناقض مانع اولمز (فلو ولدت امة مبيعة فاستحقت ببينة تبعها ولدها ان كان فی يده وقضى به ايضا) مصنفك فلو ولدت قولی البينة حجة متعدية قولنه تفريع واقع اولمشدر يعنی اكر مبيعه اولان جاريه مشترينك يانندە استيلادسز وضع حمل ايلسه و بعد الولادة مزبوره امه بينه ايله غيره مستحق اولسه وضع ايلديكی ولد دخی اكا تابع اولور اكر مدعى عليهك يدنده ايسه غيره مستحق اولديغنه قضا اولنور اناسنك اوزرينه قضا اولنديغی كبی تبعهاده اولان ضمير امه يه راجعدر فی يده ده اولان ضمير مشتری يه راجعدر و به ده اولان ضمير ولده راجعدر (وقيل يكفی القضاء بالام) وديلديكه ام ايله قضا ايلك كفايت ايدر يعنی امه نك غيره مستحقه اولمسنك قضاسی كفايت ايدر زيرا بينه حجت متعديه اولمسی سببيله ظهور ايدر ولد ايسه اكا متصلدر (وان اقر بها لرجل لايتبعها) واكر امه يانندە اولان كمسنه برآخره بو امه سنكدر ديو اقرار ايلسه ولد اكا تابع اولمز زيرا اقرار حجت قاصره در ملكيت انجق مقر به ده ثابت اولور ❊ بهاده اولان ضمير امه يه راجعدر و يتبعهاده اولان ضمير مستتر ولده راجعدر وها ضميری ينه امه يه راجعدر (وان قال شخص لاخر اشترنی فانا عبد فاشتراه فاذا هو حر) واكر برشخص برآخره بنی اشترا ايله بن عبدم ديسه اول برآخر دخی آنی اشترا ايلسه حالبوكه اول شخص حردر بو مسئله مصنفك اوالتناقض يمنع دعوى الملك لاالحرية والطلاق والنسب قولنه تفريع واقع اولمشدر زيرا اشترنی فانا عبد ديمسی رقيق اولديغنه اعترافدر صكره حر بولنسه بايعك اوزرينه رجوع ايدرلر واول تناقض عفو اولنور حريت ايچون ❊ فاشتراه ده اولان ضمير شخصه راجعدر هو ضميری ينه شخصه راجعدر (فان كان البايع حاضرا اوكان مكانه معلوما لايضمن الآمر) امدی اكر بايع اولان كمسنه غائب اولميوب حاضر اولسه ياخود مكانی معلوم اولسه اول اشترنی دين شخص بهايه ضامن اولمز ❊ مكانه ده اولان ضمير بايعه راجعدر (والاضمن) واكر بايع اولان كمسنه حاضر اولمسه ومكانيده معلوم اولمسه اول اشترنی دين كمسنه مشترينك دفع ايلديكی شيئه ضامن اولور (ورجع على البائع اذا حضر) وقچن بايع حاضر اولسه عبدانك اوزرينه بهاسيله رجوع ايليه (وان قال ارتهنی فلاضمان اصلا) واكر برشخص برآخره بن عبدم بنی رهنكه آل ديسه الدقدنصكره حر اولديغی ظهور ايلسه اوقائله ضمان يوقدر اصلا كرك حاضر اولسون كرك غائب اولسون زيرا اشترنی كبی عقد معاوضه دكلدر (ومن ادعى حقا مجهولا فی دار فصولح على شئ فاستحق بعضها فلا رجوع عليه) وشول كمسنه كه بر دارده بر حق مجهول دعوى ايلسه واولدخی برشئ اوزرينه صلح اولنسه مثلا انی برقاچ درهم ايله صلح ايلسه‌لر بوندنصكره اول دارك بعضيسی مستحق اولنسه امدی اول حق مجهول دعوى ايدوب صلح اولنان كمسنه نك اوزرينه رجوع يوقدر زيرا جائزدر كه دعواسی اول داردن باقی قلاننده اوله ❊ بعضها اولان ضمير داره راجعدر وعليه ده اولان ضمير مدعی يه راجعدر (ولو استحق كلها رد كل العوض) واكر اول دارك جمله سی مستحق چيقلسه اول جمله اخذ ايلديكی عوضی رد ايلر (وفهم منه صحة الصلح عن المجهول) و بو كلامدن ياخود بو كلامك تقريرندن مجهول اولان

شیئدن صلحك صحتی فهم اولندی بعض شراح (دلت هذه المسئلة علی ان الصلح عن المجهول علی معلوم جائزة) دیو معنی و یرمش نهایة الامر منه ضمیری نه یره واقع اولدیغی معلوم اولمز تأمل (ولو کان ادعی کلها ردحصة مایستحق ولو بعضا) واکر اول دارك جمله سنی دعوی ایتمش اولسه ایدی مستحق اولنان مقدارك حصه سن رد ایلیه بعضیسیده رد اولورسه مثلا بر رجل دارك جمله سن دعوی ایلسه مالك انی یوز درهمه صلح ایلسه صلح اولدقدنصکره اکر اول دارك کلیسی مستحق اولنسه یوز درهمی مالکه رد ایدر واکر نصفی مستحق اولنسه اللی درهم رد ایلیه وعلی هذا فقس ❊ کلهاده اولان ضمیر داره راجعدر (ولمن باع فضولی ملکه ان یفسخه وله ان یجیزه بشرط بقاء العاقدین والمعقود علیه والمالك الاول) وشول کمسنه که فضولی اولان کمسنه انك ملکنی بیع ایتمش اوله اکا جائز اولور که اول بیعی فسخ ایلیه وجائزدر که اجازت و یره شول شرطله که متعاقدین ومعقود علیه که مبیعدر ومالك اولکه اسکی صاحبیدر انلر موجود کرکدر مثلا برکمسنه فضولا برکمسنه نك ملکنی بیع ایلسه ملك صاحبنه جائز درکه بیعه اجازت و یره یعنی تنفیذ ایلیه شول شرطله که متعاقدین ومعقود علیه ومالك اول باقی وموجود اوله لر ❊ ملکه ده اولان ضمیر لمن لفظنه راجعدر ان یفسخه و یجیزه ده اولان ضمیرلر بیعه راجعدر وله ده اولان ضمیر منه راجعدر (وکذا بقاء الثمن ان کان عرضا) وکذلك ثمن عرض ایسه یعنی متاع ایسه ثمن باقی اولمسی شرطدر (واذا اجاز فالثمن العرض ملك للفضولی وعلیه مثل المبیع لو مثلیا او الاقیمته) واکر اول مالك اولان کمسنه فضولیدن واقع اولان بیعی فسخ ایلیوب اجازت و یرسه ذکر اولنان شروط خمسه نك وجودی قتنده اول عرض ایچون اولان ثمن فضولینك ملکی اولور واوزرینه اول مبیعك مثلی واردر اکر مثلی ایسه یعنی مثلی لازم اولور واکر مثلی اولمز ایسه قیمتی لازم اولور (وغیر العرض ملك للمجیز امانة فی ید الفضولی) واکر ثمن عرض اولمیوب غیر عرض اولسه اول مجیزك یعنی مالکك ملکی اولور وفضولینك یدنده ثمن امانت اولور (وللفضولی ان یفسخ قبل اجازة المالك) دخی فضولی ایچون جائزدر که ایلدیکی عقدی مالکك بیعه اجازتندن مقدم فسخ ایلیه (وصح اعتاق المشتری من الغاصب اذا اجیز البیع) ومشترینك غاصبدن اشترا ایلدیکی عبدك اعتاق اولنمسی صحیحدر چون اول عبدك مالکی اولان کمسنه بیعه اجازت و یرسه (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر یعنی انك قتنده اول عبدك اعتاق اولنمسی صحیح اولمز (ولایصح بیعه) دخی اول غاصبدن اشترا اولنان عبدك بیعی صحیح دکلدر مالك اولان کمسنه بیع اوله اجازت و یرر ایسه ده (ولو قطعت یده عند المشتری فاجیز فارشه له) واکر اوغاصبدن اشترا اولنان عبدك مشتری یاننده یدی قطع اولنسه مالك دخی غاصبك بیعنه اجازت و یرسه امدی اول غصب اولنان عبدك قطع اولنان یدینك ارشی مشترینکدر زیرا آنك بیعنه اجازت و یرلمسیله ملکی کبی اولمشدر ❊ یده ده اولان ضمیر عبده راجعدر وله ده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر (و یتصدق بمازاد علی نصف ثمنه) چون مشترینك الدیغی ارش نصف ثمنندن زیاده اولسه اول نصفدن زیاده اولان ایله تصدق ایلیه ❊ ثمنه ده اولان ضمیر عبده راجعدر (ومن اشتری عبدا من غیر سیده ثم اقام بینة علی اقرار البائع او السید بعدم الامر وارادرده لاتقبل) و برکمسنه سیدندن غیری کمسنه دن برعبد اشترا ایلسه لکن اول عبدی رد ایلمك مراد ایلیوب بایعك اقراری اوزرینه بینه اقامت ایلسه مثلا اول عبدك صاحبی بکا بیع ایچون اذن ویرمش ایدی دیو یاخود سیدینك اقراری اوزرینه بن اول عبدی بیع مراد ایلمدم دیو مشترینك بو بابده اقامت ایلدیکی بینه قبول اولمز واقع اولان تناقض ایچون ❊ سیده ده اولان ضمیر عبده و رده ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (ولو اقر البائع بذلك عند القاضی فله رده) واکر بایع اولان کمسنه قاضی یاننده سیدینك امر ایلمکسزین بیع ایلدیکنه اقرار ایلسه مشتری ایچون انی رد ایلمك واردر زیرا تناقض بو صورتده اقرارك صحتنه مانع دکلدر (ولو اشتری دارا من فضولی وادخلها فی بنائه فلاضمان علی الفضولی خلافا لمحمد) واکر برکمسنه برفضولیدن بردار اشترا ایلسه واول داری کندی بناسنه ادخال ایلسه اول فضولی اولان کمسنه یه بو صورتده ضمان یوقدر وامام محمد ایچون خلاف واردر زیرا امام محمد قتنده ضامن اولور وبو مسئله نك بیانی غصب العقارده کلور ان شاء الله تعالی

﴿ باب السلم ﴾

مصنف انواع بیعك احكامی بیانندن فارغ اولوب احكام سلمك بیانه شروع ایلدی سلم لغتده سلف معناسنه در واصطلاح شرعده (هو بیع آجل بعاجل) سلم اصطلاح فقهاده مؤجلا اولان شیئ معجل اولان شیئه بیع ایلمكدر بلمكل كه فقها عقد سلمده واقع اولان مبیعه مسلم فیه و ثمنه رأس المال وبایعه مسلم الیه ومشتری یه رب السلم تسمیه ایدرلر و عقد بیع ایجاب وقبوله محتاج اولدیغی كبی سلم دخی ایجاب وقبوله محتاج اولان عقودندر مثلا رب السلم برآخره (اسلمت الیك عشرة دراهم فی كر حنطة) دیدكده مسلم الیه دخی (قبلت) دیمك كركدر و سلم كتاب وسنت ایله مشروع اولمشدر كتاب ایله مشروع اولدیغنه دلیل حق تعالینك (یا ایها الذین آمنوا اذا تداینتم بدین الی اجل مسمی فاكتبوه) قول شریفیدر وسنتله مشروع اولدیغنه دلیل نبی علیه السلامك (من اسلم منكم فلیسلم فی كیل معلوم و وزن معلوم واجل معلوم) قول شریفیدر (ویصح فیما امكن ضبط صفته و معرفة قدره لا فی غیره) و سلم شول شیلرده صحیح اولور كه انك صفتی یعنی ایولكنی وبدلیكنی ضبط ایلك ممكن اوله دخی مقدارینك معرفتی یعنی مكیل وموزون ومذروع اولدیغنی ضبط ایلك ممكن اوله وصفتنك وقدرینك ضبطی ممكن اولمیان شیده سلم صحیح دكلدر (فیصح فی المكیل والموزون سوی النقدین) امدی سلم نقدینك ماسواسنده یعنی غیریسنده مكیلده وموزونده صحیح اولور كرچه نقدین موزوناتدندر اما حق تعالی حضرتلری انلری ثمن خلق ایلمشدر مثمن اولمزلر بو اجلدن انلرده سلم صحیح اولمدی (وفی العددی المتقارب كالجوز والبیض عددا او كیلا) دخی سلم حجمده متقارب اولان عددیده یعنی غیرمتفاوت اولان عددیده جوز كبی ویمورطه كبی اولان شیلرده عدد ایله و كیل ایله صحیحدر (وكذا الفلوس) وفلوسده عدد ایله سلم صحیح اولور (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر یعنی انك قتنده فلوسده سلم ویرمك صحیح اولمز زیرا فلوس انك قتنده اثمان قسمندندر (وفی اللبن والآجر اذا سمی ملبن معلوم) دخی سلم كرپچده وآجرده یعنی طوغله ده و كرمیدده قچن بر ملبن معلوم ایله كرپچی قطع ایده جك آلت تسمیه اولنسه زیرا لبن قطع اولنه جق آلت تسمیه اولنوب معلوم اولسه لبنك اجادتده تفاوتی قالمز (وفی المذروع كالثوب ان بین طوله وعرضه ورقته) دخی مذروع اولان شیده ثوب كبی اكر طولی وعرضی وانجه لكی بیان اولنسه صحیح اولور (وفی السمك الملیح وزنا ونوعا معلومین) دخی طوزلو اولان بالقده یعنی قدید اولمشده وزن ونوعی معلوم اولدقده سلم صحیح اولور (وكذا الطری فی حینه فقط) دخی بونك كبی تازه سمكده سلم صحیح اولور حیننده یعنی چقاجق وقتنده فقط اكر وقتندنصكره اولسه جائز دكلدر زیرا صیف ایامنده ظاهر وشتا ایامنده خفی اولور اما بر یرده كه غیرمنقطع اولسه مطلقا سلم صحیح اولور (ولا یجوز فیهما عددا) وطوزلی وتازه بالقده عدد ایله سلم جائز دكلدر صغیر وكبیر ایله متفاوت اولدیغیچون (ولا فی الحیوان واطرافه) دخی حیوانده واطرافنده یعنی باش واایاقلرنده سلم جائز دكلدر زیرا حیوانده واطرافنده تفاوت واردر (ولا فی جلوده عددا) دخی حیواناتك دریسنده عدد ایله سلم جائز دكلدر متفاوت اولدیغیچون مكر كه طولی وعرضی وصفتی بیان اولنه جائز اولور (ولا فی الحطب حزما) وحزم ضم حاء مهمله وزا ایله جمع حزمه در باغ معناسنه وفارسیده اكا بندهیزم دیرلر یعنی حطبده محزوم اولدیغی حالده یعنی باغ باغ ایكن سلم جائز دكلدر متفاوت اولدیغیچون مكر برطریقله اول حزمه نك طولی وعرضی بیان اولنسه جائز اولور (والرطبة جرزا) دخی رطبه تازه سبزه در جرز ضم جیم ایله جمع جرزه در تام معناسنه در فارسیده اكا دستة دیرلر ودخی سبزوات اولان شیئ جرز اولدیغی حالده یعنی طوتم طوتم اولمشیكن سلم جائز دكلدر بو دخی متفاوت اولدیغیچون (ولا فی الجوهر والخرز) وجوهر فروشان قتنده معلومدر وخرز ایسه فتح خاء معجمه وفتح راء مهمله ایله بونجق معناسنه در یعنی جواهرده و بونجقده سلم جائز اولمز زیرا بونلرده دخی تفاوت فاحش واردر اما جوهرك حبه جكلری صغار اولسه میزانله بیع اولان لؤلؤ حبه لری كبی میزانله آنده سلم جائزدر (ولا فی اللحم طریا) دخی لحمده طری یعنی تازه اولدیغی حالده سلم جائز دكلدر ابو حنیفه قتنده زیرا سمن ایله وضعف ایله دخی كمكك قلتی و كثرتیله مختلف اولدیغیچون (وقالا یصح اذا وصف موضع معلوم منه بصفة معلومة) وامام محمد وابو یوسف دیدیلر كه طری اولان لحمده سلم صحیح اولور قچن لحمدن برموضع معلوم برصفت معلومه ایله وصف اولنسه زیرا بووصفله صفتی مضبوط اولور (ولا یجوز السلم بكیل اوذراع معین لا یدری قدره) ومقداری بلنمز كیل معین ایله یاخود

مقداری بلنمز ذراع معین ایله سلم جائز اولمز زیرا احتمالدرکه اول کیل یاخود اول ذراع وقت تسلیمه دکین ضائع اوله زیرا ضائع اولدقده نزاعه مؤدی اولور (ولا فی طعام قریة او تمر نخلة معینة) دخی برقریهٔ معینه‌نك طعامنده یاخود برنخلهٔ معینه‌نك تمرنده سلم جائز اولمز جائزدرکه وقت تسلیمه دکین بونلره برآفت عارض اوله لکن قریه‌نك ذکری اول مسلم فیه اولان طعامك صفتنك بیانی ایچون اولسه تعیین ایچون اولمسه جائزدر (ولا فیما لا یبقی من حین العقد الی حین المحل) دخی حین عقددن وقت تسلیمه دك باقی قالمیان شیئده سلم جائز اولمز زیرا جائزدرکه وقت تسلیم کلمزدن مقدم اکا برآفت عارض اوله (وشرطه بیان الجنس کبر او شعیر) سلمك جائز اولمسنك شرطلری طقوز شرطدر مصنف سکزین بیان ایلدی طقوزنجیسی دخی بیان اولنور ❊ اولکیسی بیان الجنسدر مثلا مسلم فیه بغدای یاخود شعیر اولمق کبی امدی مسلم فیهك جنسی بیان اولنمق شرطدر (والنوع کسقیة او بخیة) وایکنجیسی بیان النوعدر یعنی اول مسلم فیه اولان شیٔ سقیه کبیدر سقیه فتح سین ایله وکسر قاف ایله وفتح یاء مشدده ایله انهار صویی ایله صوار یلان اکندر یاخود بخیه کبیدر بخیه باء موحده وسکون خاء معجمه ایله امطار صویله صوار یلان اکندر (والصفة کجید او ردی) واوچنجیسی بیان الصفه‌در یعنی اول مسلم فیه جید یاخود ردی یعنی ایو یاخود کم اولمق کبی (والقدر نحو کذا رطلا او کیلا بما لا ینقبض ولا ینبسط) ودردنجیسی بیان القدردر یعنی مسلم فیه بوقدر رطل یاخود بوقدر کیل بیان اولنمق کبی کیلده وزنده منقبض ومنبسط اولمیان شیئلرده یعنی انقباض وانبساط قبول ایتمز برکیل ایله اوله تفاوت ظهور ایتمامك ایچون مثلا زنبیل اولمیه زیرا زنبیل منقبض ومنبسط اولور بوتقدیرجه منازعه‌یه سبب اولور (واجل معلوم واقله شهر فی الاصح) وبشنجیسی بیان الاجلدر یعنی مسلم فیه قاچ آیه دکین تسلیم اولنور بیان اولنمسی کبی زیرا نبی علیه الصلوة والسلامك (من اسلم منکم فلیسلم فی کیل معلوم ووزن معلوم الی اجل معلوم) قول شریفی وارد اولمشدر واقلی قول اصحده برآیدر زیرا برآیدن اقل اولسه معجلدر وبرآی یاخود برآیدن زیاده اولسه مؤجل اولور ودینلدیکه اوچ کونله مقدردر (وقدر رأس المال ان کان کیلیا او وزنیا او عددیا) والتنجیسی رأس مالی بیان ایلمکدر مثلا بش درهم یاخود اون درهمی بیان اولنمق کبی اکر کیلی یاخود وزنی یاخود عددی اولسه مثلا برکمسنه برآخره سلمت الیك هذه الدراهم فی کر بر دیسه یاخود اسلمت الیك هذا البر فی کذا منا من الزعفران دیسه حالبوکه اول دراهمله اول برك وزن ومقداری بلنمسه صحیح اولماز ابوحنیفه قتنده (فلا یجوز فی جنسین بلا بیان رأس مال کل منهما) چونکه رأس مال سلمی بیان ایتمك شرط اولدی ایسه امدی جنسین مختلفینده هربرینك رأس مالنی بیان ایتمکسزین سلم صحیح وجائز دکلدر مثلا برکر بغدای ایله برکر شعیره یوز درهم سلم ویرسه هربرینك مقداری بیان اولنمسه سلم صحیح اولماز (ولا بنقدین بلا بیان حصة کل منهما من المسلم فیه) دخی سلم نقدین مختلفین ایله که هربرینك مسلم فیه‌ده اولان حصه‌سی بیان اولنمقسزین جائز دکلدر مثلا برکر بر وبرقاچ دینار وبرقاچ درهم سلم ویرسه وهربرینك وزنی بیان اولنمسه سلم صحیح اولمز (ومکان ایفائه ان کان له حمل ومؤنة) ویدنجیسی اول مسلم فیهك مکان ایفاسنی بیان ایلمکدر ایچون مسلم فیهك حمل ومؤنتی اولسه مثلا بغدای واربه‌نك حمل ومؤنتلری کبی ایفائه‌ده اولان ضمیر مسلم فیهه راجعدر (وعندهما لا یشترط معرفة قدر رأس المال اذا کان معینا) واما امامین قتنده رأس مال سلمك مقدارینی بیلمك شرط اولمز ایچون رأس مال معین اولسه مثلا برکمسنه برآخره اسلمت الیك هذه الدراهم فی کر بر دیسه واول دراهمك وزنی بلنمسه سلم صحیح اولور امامین قتنده (ولا مکان الایفاء ویوفیه فی مکان عقده) امامین قتنده مکان ایفا دخی شرط دکلدر واول مسلم فیه اولان شیئی مکان عقدده ایفا وتسلیم ایدر ❊ یوفیه‌ده اولان ضمیر مسلم فیهه راجعدر وکذلك عقدده اولان ضمیر اکا راجعدر (ومثله الثمن والاجرة والقسمة) ومسلم فیهك ثمننده واجرتنده وقسمتنده اولان خلاف مسلم فیه‌ده اولان خلاف کبیدر ❊ خلافك ثمننده واقع اولمسنك صورتی مثلا برکمسنه برحاضر عبدی اجل ایله ذمتنده اولان برکر بغدایه بیع ایلسه ابوحنیفه قتنده مکان ایفانك بیانی اشتراط اولنور وامامین قتنده اشتراط اولنمز بلکه آنی مکان عقدده وفا ایتمك متعین اولور واجرتده واقع اولمسنك صورتی

مثلا بر کمسنه بر اجرتله بر دار یاخود بر دابه اجاره یه آلسه ابو حنیفه رحمه الله تعالی قتنده مکان ایفانك بیانی
اشتراط اولنور و امامین قتنده اشتراط اولنمز موضع دار و موضع اجارهٔ دابه وفایه متعین اولور و قسمتده واقع
اولمسنك صورتی مثلا ایکی کمسنه برداری قسمت ایلسه‌لر ایکیسنك بری اول بر آخرك اوزرینه مؤنة
وحمله محتاج برشیٔ اشتراط ایلسه اغاج دیکمك کبی و کندو حصه سنده بر یاپی یاپمق کبی قسمت صحیحه اولور
ابو حنیفه قتنده مکان ایفانك بیانی اشتراط اولنور و امامین قتنده اولنمز (ومالا حمل له یوفیه حیث شاء
فی الاصح اتفاقا) وشول شیٔ که سلمده حملی اولمیه مسك و کافور کبی بایع آنی استدیکی یرده ایفا و تسلیم
ایلر اصح اقوالده جمله علمانك اتفاقلریله (وقبض رأس المال قبل التفرق شرط بقائه) وسکز نجیسی متعاقدینك
تفرقلرندن مقدم اول رأس مالی قبض ایتمك عقد سلمك بقاسنه شرطدر و اول طقوزنجی شرطکه مصنف
انی ذکر ایتمامشدر مسلم فیهك تحصیلنه قادر اولمقدر (فلو اسلم مائة نقدا ومائة دینار علی المسلم الیه فی کر بطل
فی حصة الدین فقط) مصنفك فلو اسلم قولی ماقبلنده وقبض رأس المال قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی قچن
برکمسنه یوزدرهم نقد ایله و مسلم الیه‌ده اولان یوزدرهم دینی برکر بغدایه یاخود برکر ارپه یه سلم ویرسه
دین حصه سنده اول سلم باطل اولور و مقبوض اولان یوزده صحیح اولور مجلسده مقبوض اولدیغی اجلدن
و دینده صحیح اولمز زیرا دینده اولان یوزدرهم معدوم قبیلندندر (ولایجوز التصرف فی رأس المال او المسلم
فیه قبل قبضه بشرکة او تولیة) و رأس مال مسلمده یاخود مسلم فیه‌ده قبل القبض شرکت ایله یاخود
تولیه ایله تصرف جائز دکلدر زیرا مسلم فیه مبیعدر و مبیعده تصرف قبل القبض جائز دکلدر رأس مال ایسه
مبیعه مشابهدر ❊ وقبل قبضه‌ده اولان ضمیر رأس ماله راجعدر (ولاشراء شیٔ من المسلم الیه برأس المال
بعد التقایل قبل قبضه) دخی رأس مال ایله مسلم الیهدن یعنی بایعدن بعد التقایل اول رأس مالی قبض
ایلزدن مقدم برشیٔ اشترا ایتمك جائز دکلدر مثلا بر رجل بر رجله برکر بره اون درهم سلم ویرسه صکره
اول احکام سلمی تقایل ایلدکدنصکره یعنی اقاله ایلدکدنصکره رب السلم اولان کمسنه اول رأس مال
سلم ایله قبل القبض مسلم الیهدن برشیٔ اشترا ایلمك مراد ایلسه جائز دکلدر (ولو اشتری کرا وامر رب السلم
بقبضه قضاء لایصح) واکر اول مسلم الیه اولان کمسنه برکر بغدای اشترا ایلسه و انی قبض ایلمکه رب سلمه
امر ایلسه که کندو اوزرنده اولان دینی قضا ایلمك ایچون صحیح اولمز صفقتین اولدیغی اجلدن ❊ بقبضه‌ده
اولان ضمیر کره راجعدر (ولو امر مقرضه بذلك صح) واکر مدیون اولان کمسنه برکر بغدای اشترا ایلسه
وکندو مقرضنه اول اشترا ایلدیکی کری اوزرنده اولان قرضدن قبض ایلمکه امر ایلسه صحیح اولور مثلا
بر رجل بر آخردن برکر بغدای استقراض ایلسه صکره مستقرض اولان کمسنه بر آخردن برکر بغدای اشترا
ایلسه و مقرضنه امر ایلسه که کندو قرضندن آنی قبض ایلیه صحیح اولور ❊ ومقرضه‌ده اولان ضمیر مدیونه
راجعدر (وکذا لو امر رب سلم بقبضه له ثم لنفسه فاکتاله لاجل المسلم الیه ثم لنفسه صح) واکر رب سلم اولان
کمسنه اول مسلم الیه اولان کمسنه یه اول اشتری اولنان کری اول رب السلم اولان کمسنه قبض ایلیه صکره
نفسنه قبول ایلیه دیو امر ایلسه رب السلم اولان کمسنه‌ده مسلم الیه ایچون انی اکتیال ایلسه یعنی اولچسه
صکره کندو نفسیچون اولچسه صحیح اولور کیلینی جمع ایلدیکی اجلدن ❊ بقبضه‌ده اولان ضمیر کره راجعدر
له‌ده اولان ضمیر رب السلمه راجعدر اکتاله‌ده اولان ضمیرینه رب سلمه راجعدر لنفسه‌ده اولان ضمیرینه
اکاراجعدر (ولو اکتال المسلم الیه فی ظرف رب السلم بامره وهو غائب لایکون قبضا) واکر مسلم الیه اولان
کمسنه ذکر اولنان کری رب السلمك ظرفنه کیل ایلسه حالبوکه رب السلم غائب اولسه ذکر اولنان اولچمك
رب السلمك حقنه قبض اولمز (ولو اکتال البائع کذلك کان قبضا) واکر بایع اولان کمسنه مشتری اولان
کمسنه‌نك امریله اول کری مشترینك ظرفنه غائب ایکن کیل ایلسه قبض اولور امریله واقع اولدیغی اجلدن
(بخلاف مالو اکتاله فی ظرف نفسه او فی ناحیة بیته) امابایع کندو نفسنك ظرفنه کیل ایلسه یعنی اولچسه
یاخود کندی اوینك بر ناحیه سنه کیل ایلسه تقدم ایلین مسئله‌نك خلافیدر (ولو اکتال الدین والعین
فی ظرف المشتری ان بدأ بالعین کان قبضا وان بدأ بالدین فلا) واکر بایع اولا دین ایله عینی مشترینك
ظرفنه کیل ایلسه اکر عین ایله ابتدا ایدرسه قبض اولور واکر دین ایله ابتدا ایدرسه قبض اولمز مثلا برکمسنه

برآخردن عقد سلم ایله بر کر بغدای اشترا ایلسه صکره وقتنك حلولندنصکره عقد بیع ایله بر کر بغدای دخی اشترا ایلسه و مشتری بایعه دیسه که بو ایکی کری بنم ظرفمه قو واکر عین ایله ابتدا ایدرسه ایکیسیده قابض اولور زیرا کندو امریله واقع اولمشدر واکر دین ایله ابتدا ایدرسه قابض اولمز ابو حنیفه قتنده زیرا رب السلمك مسلم الیهده امری اول مسلم فیهی کندو نفسنه قبض ایله دیمسی صحیح دکلدر (وعندهما صح قبض العین) واما مین قتنده عینك قبضی صحیح اولور (فان شاء رضی بالشرکة وان شاء فسخ البیع) امدی مشتری اولان کمسنه استرسه شرکت ایله راضی اولور اول مخلوطده استرسه بیعی فسخ ایدر زیرا خلط انلرك قتنده استهلاك دکلدر (ولو اسلم امة فی کر وقبضت ثم تقایلا فماتت قبل ردها بقی التقایل وتجب قیمتها یوم قبضها) واکر برکمسنه برامه یی بر کر بغدایه سلم ویرسه ومسلم الیه اولان طرفندن اول امه قبض اولنسه قبض اولندقدنصکره عقد سلمی تقایل ایلسه لر مسلم الیهك یدنده ایکن رب السلمه رد اولنمزدن مقدم امه فوت اولسه واقع اولان تقایل باقی قالور واول امه نك یوم القبضده اولان قیمتی واجب اولور ردهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر وکذلك قیمتهاده ویوم قبضهاده اولان ضمیرلر امه یه راجعدر (ولو ماتت ثم تقایلا صح) واکر امه اولدکدنصکره تقایل ایلسه لر اول تقایل صحیح اولور وصورت اولاده کبی اول امه نك قیمتی واجب اولور زیرا جاریه رأس مال اولمغین عقدده ثمن حکمنده در مبیع ایسه مسلم فیه در واقاله نك صحتی مبیعك قائم اولمسنه اعتماد ایدر بو خسه ثمنك قیامنه دکلدر بو تقدیرجه جاریه نك هلاکی اقاله یی تغییر ایلز (وکذا المقایضة فی الوجهین) مقایضه دخی ایکی وجهده بویلجه در یعنی صحیح اولور مثلا برکمسنه برامه یی عروض ایله یاخود عبد ایله بیع ایلسه اول تقایلدنصکره بریسی هلاك اولسه اول تقایل باقی قالور واکر تقایلدن اول اولسه ینه تقایل صحیح اولور بیع مقایضه عینی عینه بیعدر (بخلاف الشراء بالثمن فیهما) اما ثمن ایله اشترا ایلدده ایکی وجهده دخی ذکر اولنانك خلافیدر مثلا برکمسنه برامه یی بیك درهمه اشترا ایلسه اشترادنصکره عقد بیعی تقایل ایلسه لر وتقایلدنصکره امه ید مشتریده فوت اولسه اقاله باطله اولور وموتندنصکره واقع اولسه تقایل ینه باطل اولور (ولو ادعی احد عاقدی السلم بیان الاجل او اشتراط الرداءة وانکر الآخر فالقول لمدعیهما مطلقا) واکر سلمك عاقدینك بری یعنی مسلم الیه یاخود رب السلم اجلك بیاننی ادعا ایلسه یعنی براجله شرط ایلدم دیسه یاخود رداءت اشتراط اولنمسن ادعا ایلسه ومتعاقدینك بری آنی انکار ایلسه قول مطلقا ابو حنیفه قتنده اول رداءت ایله اجلی ادعا ایلینکدر ٭ ولمدعیهماده اولان ضمیر مثنی اجل ایله رداءته راجعدر (وقالا للمنکر ان کان رب السلم فی الاولی والمسلم الیه فی الثانیة) وامامین دیدیلرکه قول اجلی منکر اولانکدر اکر رب السلم اولیده ایسه یعنی قول رب السلمکدر قچن مسلم الیه تأجیلی ادعا ایلسه دخی قول منکرکدر قچن مسلم الیه ثانیه ده اولسه یعنی رداءتنی اشتراط ایلمك صورتنده اولسه مثلا رب السلمکه مشتریدر ومسلم الیه که بایعدر اکر مسلم الیه فلان زمانه دکین تأجیل ایلمشیدك دیو ادعا ایلسه و رب السلم اجلی انکار ایلسه قول رب السلمکدر صورت اولی دیدیکی تأجیل مسئله سیدر صورت ثانیه دیدیکی رداءتدر رب السلمده رداءت شرط اولنمشدر دیو دعوی ایلسه مسلم الیه انکار ایلسه اما مین قتنده قول مسلم الیهکدر (والاستصناع باجل سلم) واستصناع برصانعه مثلا برکمسنه بر خفافه بکا کندو مالکدن بوجنسدن بو صفت ایله فلان بهایه برخف ایشله دیسه بو استصناع ایله اجل معلوم سلمدر (فیصح فیما امکن ضبط صفته وقدره تعورف اولا) امدی صفتنك وقدرینك ضبطی ممکن اولان شیئده صحیح اولور کرك بین الناس متعارف اولسون خف وقمقمه وازارو بونلره بکزر شیئ کبی کرکسه متعارف اولمسون ثیاب وثیابه بکزر شیلر کبی (وبلا اجل یصح فیما تعورف کخف وطست وقمقمة) یعنی استصناع اجلسز صحیح اولور متعارف اولان شیلرده خف وطست وقمقمه کبی (وهو بیع لاعدة) واول استصناع بیعدر وعده دکلدر (فیجبر الصانع علی عمله ولا یرجع المستصنع عنه) مصنفك فیجبر قولی بیع لاعدة قولنه تفریعدر یعنی صانع اصمرلندیغی عملندن امتناع ایدرسه عمل ایله جبر اولنور ومستصنع اولان عملندن رجوع ایدرسه رجوع ایلسی جائز دکلدر زیرا عقد ایله واقع اولمشدر (والمبیع هو العین لاعمله) ومبیع اولان اول عیندر اول صانعك صنعی دکلدر بو عبارت معقود علیه اولان عملدر عین دکلدر

دین کسنلرك قوللری یڭی رددر (فلو اتی بماصنعه غیره او بماصنعه هو قبل العقد فاخذه صح) امدی اکر اول صانع
اولان کمسنه یه غیر یسنك صنع ایلدیکی شیئ کتورسه یاخود قبل العقد صنع ایلدیکی شیئ کتورسه مستصنع
اولان کمسنه دخی آلسه صحیحدر (ولا یتعین للمستصنع بلا اختیاره) واول صانعك بعد العقد صنع ایلدیکی
شیئ مستصنع اولان کمسنه یه اختیار سز یعنی رضاسز متعین اولمز (فیصح بیع الصانع له قبل رؤیته)
صانعك بعد العقد صنع ایلدیکی شیئ مستصنعك رؤیتدن مقدم بیع ایلسی صحیحدر له ده اولان ضمیر مستصنعه
راجعدر رؤیته اولان ضمیرده اکا راجعدر (وله اخذه وترکه) ومستصنع ایچون اول صنع اولنان شیئ اخذ
ایلك وترك ایلك جائزدر ❊ له ده اولان ضمیر مستصنعه راجعدر اخذه وترکه ده اولان ضمیرلرده اکا راجعدر
(ولا یصح فیما لم یتعارف کالثوب) وغیر متعارف اولان شیده استصناع صحیح اولمز ثوب کبی اولان اشیاده
مثلا برکسنه چولحه اولان کمسنه یه امر ایلسه که کند و یانندن ایلکدن دراهم معلومه ایله برثوب طقو یه
بو خصوصه جبر اولنمز زیرا بین الناس جاری وتعامل اولان شیلردن دکلدر ❊ مسائل شتى ❊
هذه مسائل شتى تقدیرنده در شتى جمع شتیت در متفرق معناسنه یعنی ذکر اولنه جق برآلای مسائل متفرقه در ابواب
متفرقه دن جمع اولنمشلردر (یصح بیع الکلب والفهد وسائر السباع علمت اولا) کلب وفهد یعنی پارس وسائر
سباع بهایمك بیعلری صحیحدر کرك تعلیم اولنسون کرك اولنمسون آلات صید وحراست اولدقلری اجلدن
دخی هر ذی مخلب اولان طیرك بیعی صحیح اولور منتفع به اولدقلری اجلدن زیرا شرع شریف انلر ایله
انتفاعی مباح ایلمشدر حراسة واصطیاد ابوتقدیرجه مال متقوم اولور ابن عمردن روایت اولنمشدرکه
نبی علیه السلام کلب حقنده قرق درهم قضا ایلمشدر وکلب مال متقوم اولیجق اتلافنده ضمان لازم کلور
(والذمی فی البیع کالمسلم) وذمی اولان کمسنه احکام بیعده مسلم کبیدر (الا فی الخمر فانها فی حقه کالخل
والخنزیر فانه فی حقه کالشاة) الا خمرده ذمی مسلم کبی دکلدر زیرا خمر ذمی حقنده مسلم حقنده
خل کبیدر والا خنزیرده ذمی مسلم کبی دکلدر زیرا ذمی حقنده خنزیر مسلم حقنده شاه کبیدر یعنی
ایکیسنك بیعی ذمی قتنده جائزدر ❊ فانها ده اولان ضمیر خمره راجعدر فی حقه ده اولان ضمیر ذمی یه
راجعدر فانه ده اولان ضمیر خنزیره راجعدر (ومن زوج مشتریته قبل قبضها جاز) وشول کمسنه که کندو
اشترا ایلدیکی امه یی قبل القبض غیره تزویج ایلسه جائز اولور (فان وطئت کان قبضا) واکر زوج انی وطئ
ایدرسه قبض اولور زیرا وطئ مشترینك تزویجیله واقع اولمشدر (والا فلا) واکر آنی زوج وطئ ایلمزسه
قبض اولمز (ومن اشتری شیأ فغاب غیبة معروفة لا یباع فی دین بائعه) وشول کمسنه که برشیئ اشترا ایلمش
اوله اول شیئك ثمننی نقد ایدوب تسلیم ایلمزدن مقدم غیبت معروفه ایله غائب اولسه یعنی غائب اولدیغی
مکان معلوم اولسه اول اشترا ایلدیکی شیئ اول بایعك دینی ایچون بیع اولنمز (وان لم تکن معروفة یباع فیه
اذا برهن انه باعه منه اذا لم یکن قبضه) واکر غیبتی معروفه دکل ایسه یعنی غائب اولدیغی مکان معروف
اولمز ایسه اول اشترا ایلدیکی شیئ اول بایعك دینی ایچون بیع اولنور فقط بایع انی قبض ایلمش اوله دخی فقط
اول بایع اولان کمسنه اول غائب اولان مشتری یه برهان ایلسه یعنی شاهد کتورسه اول مشتری غائب
مبیعی قبض ایلمش اولسه بایعك بینه سی مقبوله اولمز زیرا مبیعده علاقه سی بوقدر اقامت ایلدیکی
بینه مشتری غائبك ذمتی ایچون اولمش اولور غائب اوزرینه اثبات دین ایسه متعذر (وان غاب احد
المشتریین فللحاضر دفع کل الثمن وقبض المبیع وحبسه اذا احضر الغائب حتى ینقد حصته) واکر ایکی مشترینك
بریسی غائب اولسه اول برحاضر اولنه کل ثمنی دفع ایلمك لازم اولور وحتى مبیعی قبض ایدوب حبس
ایلمکلك واردر تا کیم غائب اولان حاضر اوله وکندو حصه سنك ثمننی نقد ایدوب ادا ایلیه زیرا کندو
حصه سنك ادا ایلمسنه مضطردر حاضر اولان ایسه آنده وکیلدر متبرع دکلدر (وان اشتری بالف مثقال
ذهب وفضة فهما نصفان) واکر برکسنه بیك مثقال التون وکموش ایله برشیئ اشترا ایلسه اول التون ایله
کمش نصفاندر یعنی بشیوز مثقال التون و بشیوز مثقال کمش لازم اولور (وان قال بالف من الذهب
والفضة فمن الذهب خمسمائة مثقال ومن الفضة خمسمائة درهم وزن سبعة) واکر مشتری اولان کمسنه
اشتریت بالف من الذهب والفضة دیسه ذهبده بشیوز مثقال لازم اولور وفضه ده بشیوز درهم واجب اولور

هر اون درهمی یدی مثقال وزنی ایله اوله (ومن قبض زیفا بدل جید غیر عالم به فانفقه او هلك فهو قضاء)
وشول کمسنه که ابو اولان اقچه نك بدلنی زیوف قبض ایلسه غیر عالم اولدیغی حالده وانی انفاق ایلسه یاخود
النده هلاك اولسه اول قبض ایلدیکی کندی حصه سنده قضا اولور اول کمسنه نك اوزرینه برشیء لازم اولمز
ابو یوسف قتنده زیرا قبض ایلدیکی جنس حقندندر (وقال ابو یوسف یرد مثل الزیف ویقضی الجید)
وابو یوسف دیدیکه اول زیوفك مثلنی رد ایلیه واول جیدی قضا ایلیه (وان فرخ طیر او باض فی ارض
او تکنس ظبی فهو لمن اخذه) اکر برطیر برارضده یاورولسه یاخود یمورطه لسه یاخود برظبی کندو کناسنه
داخل اولسه اول شیلر وضع ید ایدوب اخذ ایدنکدر ارضنده بولنانك دکلدر (وکذا صید تعلق بشبکة
منصوبة للجفاف او دخل دارا) بنه بونك کبیدر قوروملق ایچون نصب اولنان شبکه یه تعلق ایلین یعنی آصلان صیدن
وداره داخل اولان صید قبض ایدنکدر شبکه ودار صاحبنك دکلدر (ودرهم او سکر نثر فوقع علی ثوب)
دخی نثار اولوب ثوب اوزرینه واقع اولان دراهم ایله شکر الانکدر (فان اعده صاحبه لذلك او کفه
بعد السقوط او اغلق باب الدار بعد الدخول ملکه) بوترکیبده لف ونشر مشوش واردر زیرا فان اعده ده
اولان ضمیر ثوبه راجعدر یعنی اول ثوبك اوزرینه واقع اولان دراهم ایله شکر انلری اولان کمسنه نکدر
قچن اول ثوبی اول معنا به معدومهیا قیلسه ※ وکفه ده اولان ضمیر اول شبکه ده واقع اولان صیده راجعدر
یعنی اول شبکه یه دوشوب آصلان صید اول کمسنه نك اولور قچن کف یعنی منع ایلسه او اغلق باب الدار
بعد الدخول او دخل دارا قوله معطوفدر یعنی صید اول کمسنه نك اولور قچن او بنه کیرسه وقپویی اوزرینه
قپاسه انی ملك ایدر (ولیس للغیر اخذه) وذکر اولنان صیدی غیری کمسنه ایچون اخذ ایلمك جائز دکلدر اخذه ده
اولان ضمیر صیده راجعدر (کما لو عسل النحل فی ارضه او نبت فیها شجر او اجتمع تراب بجریان الماء)
بو اوچ مسئله شول تقدم ایلین اوچ مسئله کبیدرکه قچن بال آروسی برآدمك ارضنده بالنی جمع ایلسه
یاخود ارضنك ایچنده برشجر بتسه یاخود اول ارضده صویك جریانی سببیله طبراق جمع اولسه بوذکر اولنان
اشیا ارض صاحبنکدر غیری کمسنه نك دکلدر ※ (ما لا یصح تعلیقه بالشرط ویبطله الشرط الفاسد)
بو محلده فصل فی بیان ما لا یصح تعلیقه بالشرط دیه جك برایدی لکن مصنف رحمه الله تعالی کنز صاحبنه
تابع اولوب بو ترتیب اوزرینه ذکر ایلدی ※ امدی مصنف بو محلده شرطله تعلیق صحیح اولمیان وانی شرط فاسد
ابطال ایدن اشیانك بیانی ذکر ایدر بو اشیا ایسه اون درت مسئله در (البیع) اولکیسی بیعدر مثلا برعبدی
بیع ایلسه وکندویه برشهر خدمت ایلمسی شرط ایلسه یاخود بردار بیع ایدوب انده برآی ساکن اولمسن
شرط ایلسه بیع فاسد اولور (والاجارة) ایکنجیسی اجاره در مثلا برکمسنه برکیمسه یه دارنی اجاره یه ویرسه
کندویه یوز درهم قرض ویرمك شرطیله یاخود برهدیه ویرمك شرطیله بو اجاره فاسده اولور (والقسمة)
اوچنجیسی قسمتدر مثلا برآدم فوت اولسه ومخلفاتنك برمقداری عین وبرمقداری ذمتلرده دین اولسه
جمله دین وعین هرنه که وار ایسه قسمت اولنوب ذمتلرده اولان دینی وارثلردن برینه اولمینی شرط ایلسه لر
بو قسمت باطله اولور (والاجازة) دردنجیسی اجازتدر زاء معجمه ایله مثلا فضولی برکمسنه نك عبدنی بیع ایلسه
عبدك صاحبی اولان کمسنه بیعه اجازت ویردم بکا یوز درهم قرض یاخود برهدیه ویرمك شرطیله دیسه
بو اجازت باطله اولور (والرجعة) بشنجیسی رجعه در مثلا برکمسنه کندو مطلقهٔ رجعیه سنه سنی
مراجعت ایلدم باکه یوز درهم قرض ویرمك شرطیله یاخود زید سفردن کلورسه دیسه رجعه بو تعلیق ایله
باطله اولور (والصلح عن مال) التنجیسی مالی مال ایله صلح ایلمکدر مثلا برکمسنه برآخره سنده اولان
مالدن بنی او که برآی ساکن قیلمق شرطیله صلح اولدم دیسه بو صلح بو شرط ایله فاسد اولور (والابراء
عن الدین) یدنجیسی دیندن ابرا ایلمکدر مثلا برکمسنه برآخره سنده اولان دینندن باکه برآی خدمت
ایلمك شرطیله سنی ابرا ایلدم دیسه بو ابراء بو تعلیق ایله فاسد اولور (وعزل الوکیل) سکزنجیسی وکیلی عزلدر
مثلا برکمسنه کندو وکیلنه سنی وکالتدن معزول ایلدم فلان کمسنه سفردن کلورسه یاخود باکه برهدیه
ویرمك شرطیله دیسه بو تعلیق بو شرطله باطل اولور (والاعتکاف) طقوزنجیسی اعتکافدر مثلا برکمسنه
اکر حق تعالی حضرتلری بومرضمه شفا ویرسه بوقدر کون اعتکاف ایلمك نذرم اولسون دیسه بو تعلیق

فاسداولور (والمزارعة) اوننجیسی مزارعه‌در مثلا برکمسنه برآخر کیمسه‌یه سکا بوارضی مزارعه‌یه ویردم بکا بوقدر درهم قرض و یرمك شرطیله دیسه بوتعلیق فاسد اولور (والمعاملة) اون برنجیسی معامله‌در یعنی مساقات مثلا برکمسنه برآخره سکا بوشجری یاخود بو باغمی مساقات ایله ویردم بکا شوقدر قرض و یرمك شرطیله دیسه بوتعلیق فاسد اولور (والاقرار) اون ایکنجیسی اقراردر مثلا برکمسنه فلانك بنده شوقدر شیئی واردر اکر بکا یوز درهم قرض و یررسه دیسه بوشرطله تعلیق فاسداولور (والوقف) اون اوچنجیسی وقفدر مثلا برکمسنه فلان کمسنه سفردن کلورسه دارم وقف اولسون دیسه بوشرطله تعلیق فاسد اولور (وکذا التحکیم عندابی یوسف) اون دردنجیسی تحکیمدر مثلا ایکی رجل برآخره اکر فلان کمسنه سفردن کلورسه مابینمزده بوقضیه‌ده حکم ایله دیسه بوتعلیق صحیح اولمز ابو یوسف قتنده وفتوی بونك اوزرینه‌در (خلافالمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر زیرا انك قتنده بوتعلیق صحیح اولور (ومالا یبطله الشرط الفاسد) وشول شیلر که انلری شرط فاسد ابطال ایلمز بوشیلر ایسه یکرمی یدی شیئدر (القرض) اولکیسی قرضدر مثلا برکمسنه برآخره بن سکا بو یوز درهمی قرض و یردم بکا بر آی خدمت ایلمك شرطیله دیسه بوشرطله قرض باطل اولمز (والهبة) ایکنجیسی هبه‌در مثلا برکمسنه برآخره سکا بوجاریه‌یی هبه ایلدم قارنده اولان حملی بنم اولمق شرطیله دیسه هبه بوشرطله فاسد اولمز (والصدقة) اوچنجیسی صدقه‌در مثلا برکمسنه برآخره سکا شوجاریه‌یی صدقه ویردم بکا برهفته خدمت ایلمك شرطیله دیسه بوصدقه بوشرطله باطل اولمز (والنكاح) دردنجیسی نکاحدر مثلا برکمسنه برخاتونه مهرك اولمامق شرطیله سنی تزوج ایلدم دیسه نکاح صحیح اولور وشرط فاسد اولور (والطلاق) بشنجیسی طلاقدر مثلا برکمسنه کندوخاتوننه غیره تزویج ایلمامك اوزره سکا طلاق و یردم دیسه طلاق واقع اولور وشرط فاسداولور (والخلع) التنجیسی خلعدر مثلا برکمسنه کندوخاتوننه‌سنی خلع ایلدم بر آی مخیر اولمق شرطیله دیسه شرط باطل اولور وطلاق واقع اولور وخلع مقابله سنده تسمیه اولنان مال واجب اولور (والعتق) یدنجیسی عتقدر مثلا برکمسنه کندو مملوکه‌سنی آزاد ایلدم اوچ کون مخیر اولمق شرطیله دیسه اول مملوکه معتق اولور وشرط فاسداولور (والرهن) سکزنجیسی رهندر مثلا برکمسنه برآخره عبدمی سکا رهن قودم بنه باکه خدمت ایلمك شرطیله دیسه رهن صحیح اولور وشرط فاسداولور (والایصاء) طقوزنجیسی ایصادر مثلا برکمسنه برآخره بن سنی وصی ایلدم شول شرطله که قزیمی تزوج ایلیه سن دیسه شرط باطل اولور وصیت صحیحدر (والوصیة) اوننجیسی وصیتدر مثلا برکمسنه برآخره سکا مالمك ثلثنی وصیت ایدرم اکر فلان کمسنه اجازت و یررسه دیسه وصیت صحیحه اولور وشرط فاسداولور (والشركة) اون برنجیسی شرکتدر مثلا برآخره سنی بکا شریك ایلدم فلان شیئی هدیه و یرمك شرطیله دیسه شرکت صحیحه اولور وشرط فاسداولور (والمضاربة) اون ایکنجیسی مضاربه‌در مثلا برکمسنه برآخره سنی بیك درهم نصفیله مضاربه ایلدم اکر فلان کمسنه راضی اولورسه دیسه مضاربه صحیحه اولور وشرط فاسداولور (والقضاء) اون اوچنجیسی قضادر مثلا خلیفه اولان کمسنه بر کمسنه‌یه سکا مکه قضاسنی و یردم بر کمسنه معزول ایلمامك شرطیله دیسه قولی صحیح اولور وشرط فاسداولور (والامارة) اون دردنجیسی امارتدر مثلا خلیفه اولان کمسنه بر کمسنه‌یه سکا شام امارتنی و یردم آته بنمامك شرطیله دیسه اماره صحیحه اولور وشرط فاسداولور (والكفالة) اون بشنجیسی کفالتدر مثلا برکمسنه برآخره فلان غریمکه کفیل اولدم بکا فلان مقداری قرض و یرمك شرطیله دیسه کفالت صحیحه اولور وشرط فاسداولور (والحوالة) اون التنجیسی حواله‌در مثلا برکمسنه برآخره سنی فلان شیئله فلانك اوزرینه حواله ایلدم محال علیهك هلاکی قتنده اوزریمه رجوع ایلمامك شرطیله دیسه حواله صحیحه اولور وشرط فاسداولور (والوكالة) اون یدنجیسی وکالتدر مثلا برکمسنه برآخره سنی فلان خصوصده وکیل ایلدم ذمتمده اولان حقکدن ابرا ایلمك شرطیله دیسه وکالت صحیحه اولور وشرط فاسد اولور (والاقالة) اون سکزنجیسی اقاله‌در مثلا بایع مشتری‌یه سنی بو بیعدن اقاله ایلدم بکا فلان قدر درهم و یرمك شرطیله دیسه اقاله صحیحه اولور وشرط فاسداولور (والكتابة) اون طقوزنجیسی کتابتدر مثلا سید عبدینه سنی بیك درهم اوزرینه کتابت ایلدم بو بلده دن چقمامق یاخود فلان ایله معامله ایلمامك شرطیله دیسه کتابت صحیحه وشرط فاسداولور (واذن العبد فی التجارة) یکرمنجیسی

عبده تجارتده اذندر مثلا سید عبدینه سکا تجارت ایتمکه اذن و یردم بنم ایچون برآی خدمت ایتمك وفلان
متاعده تجارت ایتمامك شرطیله دیسه اذن تجارتده عام اولور و ایلدیکی شرط فاسد اولور (ودعوة الولد)
و یکرمی برنجیسی دعوة الولددر مثلا بر کمسنه کندودن طقورن امه‌سنه بوطغوردیغك ولدبندر اکر زوجهم
اکا راضی اولورسه دیسه ولدك نسبی اندن ثابت اولور وشرط فاسد اولور (والصلح عن دم العمد)
یکرمی ایکنجیسی دم عمددن صلح اولمقدر مثلا عمدا قتل اولنمش کمسنه‌نك ولیسی قاتل ایله برشیء او زرینه
صلح اولسه‌لر قاتل ولی مقتوله برهدیه و یرمك شرطیله صلح صحیح وشرط فاسد اولور (والجراحة) یکرمی
اوچنجیسی جراحتدن صلح اولمقدر مثلا صاحب جراحه اولان کمسنه اکا برهدیه و یرلمك شرطیله صلح اولسه
صلح صحیح اولور وشرط فاسد اولور (وعقد الذمة) یکرمی دردنجیسی عقد الذمه‌در مثلا امام اولان کمسنه
بر حربی یه عقد ذمت طلب ایلدیکی اجلدن عقد جزیه‌یی او زرینه ضرب ایلدم اکر فلان کمسنه راضی
اولورسه دیسه عقد الذمه صحیح اولور وشرط فاسد اولور (وتعلیق الرد بعیب) یکرمی بشنجیسی مبیعك
ردنی عیب ایله تعلیق ایلمکدر مثلا مشتری اولان کمسنه بایعه اکر بومبیعده عیب بولورسم او زریکه رد
ایدرم فلان کمسنه راضی اولورسه دیسه رد صحیح اولور شرط فاسد اولور (او بخیار شرط) یکرمی التنجیسی
مبیعی خیار شرطله رد ایلمکدر مثلا من له الخیار اولان کمسنه بو بیعی رد ایدرم اکر فلان کمسنه راضی
اولورسه دیسه رد صحیح اولور وشرط فاسد اولور (وعزل القاضی) یکرمی یدنجیسی عزل قاضیدر مثلا
خلیفه اولان کمسنه بر قاضی‌یه سنی عزل ایلدم فلان کمسنه راضی اولورسه دیسه قاضی عزل اولور وشرط فاسد اولور

﴿ کتاب الصرف ﴾

چون مصنف رحمه الله کتاب السلم ومسائل شتانك احکامی بیانندن فارغ اولدیسه صرفك احکامی بیانینه
شروع ایلدی صرف لغتده نقل وزیاده معناسنه کلور زیرا نقل اولدیغنه حدیث شریفده دخی واقع اولمشدر
(قال النبی علیه السلام من انتمی الی غیر الله لایقبل الله منه صرفا وعدلا) بو محلده لفظ صرف نافله در وعدل
فرضدر واصطلاح شرعده (هو بیع ثمن بثمن) صرف بر ثمنی بر ثمن ایله بیع ایلمکدر (تجانسا اولا) استرسه اول ایکی
ثمن متجانس اولسون ذهبی ذهبه یاخود فضه‌یی فضه‌یه بیع ایتمك کبی یاخود اولمسون (وشرط فیه التقابض
قبل التفرق) وصرفده ابدانله تفرق اولنمزدن مقدم تقابض شرطدر تقابض ایسه تفاعل بابندندر متبایعینك
هر بری اول برآخرده اولان شییء قبض ایلمکدر ※ فیه‌ده اولان ضمیر صرفه راجعدر (وصح بیع الجنس بغیره
مجازفة و بفضل) وصرفده برجنسی کندی جنسنك غیری ایله ذهبی فضه‌یه وفضه‌یی ذهبه بیع ایتمك کبی
مجازفة یعنی مقداری غیر معلوم اولدیغی حالده یاخود فضل ایله بیع اولنمسی صحیحدر جنس مختلف
اولدیغی اجلدن ※ بغیره‌ده اولان ضمیر جنسه راجعدر (لا بیعه بجنسه الا متساویا) اما برجنس کندو جنسی ایله
بیع اولنمق صحیح اولمز ذهبی ذهبه وفضه‌یی فضه‌یه بیع ایتمك کبی الا قچن مساوی اولسه جائز اولور (وان اختلفا
جودة وصیاغة) ان وصلیه در یعنی برجنسی کندو جنسی ایله بیع ایتمك صحیح دکلدر اکرچه جوده یعنی ایولکده
وصیاغتده مختلف اولور ایسه‌ده زیرا جوده ایله صیاغه محدر اعتبار یوقدر (فان باع مجازفة ثم علم التساوی
قبل التفرق جاز) اکر برجنسی جنسی ایله فضه‌یی فضه‌یه بیع ایتمك کبی مجازفة یعنی مقداری بلنمکسزین
بیع اولنسه بعد البیع وقبل التفرق مساوی اولدقلری بیلنسه جائز اولور (ولایجوز التصرف فی بدل الصرف
قبل قبضه) و بدل صرفده قبض اولنمزدن مقدم تصرف ایتمك جائز اولمز شرطی قبضدر مفقود اولدیغی اجلدن
قبضه‌ده اولان ضمیر بدل صرفه راجعدر (فلو باع ذهبا بفضة واشتری بها ثوبا قبل قبضها فسد بیع الثوب)
ولایجوز التصرف فی بدل الصرف قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی اکر بر کمسنه ذهبی فضه ایله بیع ایلسه
واول فضه‌یی قبض ایتمازدن مقدم انکله بر ثوب اشترا ایلسه اول ثوبك بیعی فاسد اولور واقع اولان صرف
حالی اوزره قالور ※ بهاده وقبضهاده اولان ضمیرلر فضه‌یه راجعدر (ولو اشتری امة تساوی الفا مع طوق قیمته
الف بالفین ونقد الفا فهو ثمن الطوق) واکر بیك درهم دکر بر امه‌یی قیمتی بیك درهم بر طوق ایله ایکی بیك
درهمه اشترا ایلیوب بیك درهمنی نقد ویرسه بو نقد ایلیوب ویردیکی بیك درهم یالکز طوقك ثمنی واقع اولور

زیرا طوقك ثمنی مجلسده قبض اولنمغه محتاجدر بدل صرف اولدیغیچون و باقی قلان بیك درهم اول امه نك ثمنی اولور ❊ قیمته ده اولان ضمیر طوقه راجعدر (ولو اشتراها بالفین الف نقد و الف نسیئة فالنقد ثمن الطوق) واکر اول امه یی طوق ایله بیك درهم نقد و بیك درهم مؤجل ایله اشترا ایلسه اول نقد اولان بیك درهم طوقك ثمنی واقع اولور زیرا صرفده اجل باطلدر و اول مؤجل اولان بیك درهم امه نك ثمنی واقع اولور وجاریه ده جائزدر ❊ اشتراهاده اولان ضمیر امه یه راجعدر (وان اشتری سیفا حلیته خمسون بمائة و نقد خمسین فهی حصة الحلیة وان لم یبین او قال هی من ثمنهما) واکر حلیه سی اللی درهم یعنی اوزرنده اولان فضه سی اللی درهم اولان سیفی یوز درهمه اشترا ایلسه و اللی درهمنی نقد و یرسه بو نقد اولان اللی درهم اول سیفك اوزرنده اولان حلیه نك حصه سیدر یعنی بهاسیدر و اکر مشتری اولان کمسنه انی بیان ایلز ایسه یاخود مشتری اولان بو اللی درهم سیفك یاخود حلیه نك ثمنندندر دیسه زیرا احیانا واحدی تثنیه ایله تعبیر ایدرلر نتکیم حق تعالینك (یخرج منهما اللؤلؤ والمرجان) قول شریفنده واقع اولمشدر مراد ایکیسندن بریدر ❊ وحلیته ده اولان ضمیر سیفه راجعدر ثمنهماده اولان ضمیر سیفله حلیه یه راجعدر (وان تفرقا بلا قبض صح فی السیف دونها ان تخلص بلا ضرر و الا بطل فیهما) واکر بایع ایله مشتری تبایع ایدوب بلا قبض متفرق اولسه لر انجق سیفده صحیح اولور حلیه ده اولمز اکر اول حلیه نك اول سیف اوزرندن خلاص اولمسی بلا ضرر ولا کلفة ممکن اولور ایسه و اکر ضررسز ممکن اولمز ایسه بیع ایکیسنده دخی یعنی سیفله حلیه ده باطل اولور (وان باع اناء فضة وقبض بعض ثمنه وافترقا صح فیما قبض فقط والاناء مشترك بینهما) وشول کمسنه که فضه دن بر انا یعنی قاب بیع ایلسه و مجلسده ایکن بعض ثمنی قبض ایلسه صکره اول بایعله مشتری تفرق ایلسه لر بیع انجق قبض ایلدیکنده صحیح اولور و اول انا بایعله مشتری ماییننده مشترك اولور (وان استحق بعضه اخذ المشتری مابقی بحصته اورده) واکر اول بیع اولنان انانك بعضیسی مستحق اولنسه مشتری اولان کمسنه باقی قلان حصه سیله یعنی بهاسیله اخذ ایلیه یاخود انی رد ایلیه مثلا انایی بیك درهمه اشترا ایلسه و نصفی مستحق اولنسه اول باقی اولان نصفی استرسه بشیوز درهمه اخذ ایدر استرسه رد ایدر زیرا اناده شرکت عیبدر ❊ بعضه ده اولان ضمیر انایه راجعدر بحصته ده اولان ضمیر مابقی یه راجعدر رده ده اولان ضمیر مایه راجعدر (ولو استحق بعض قطعة نقرة اشتراها اخذ الباقی بحصته بلا خیار) واکر اشترا ایلدیکی بر قطعه نقره نك یعنی کوش قطعه سنك بعضی مستحق اولنسه اول مستحقدن باقی قلانی بلا خیار حصه سیله اخذ ایلیه زیرا نقره ده شرکت عیب دکلدر تبعیض ایله تنقیص اولمدیغی اجلدن ❊ اشتراهاده اولان ضمیر قطعه یه راجعدر بحصته ده اولان ضمیر باقی یه راجعدر (وصح بیع درهمین و دینار بدینارین و درهم) وایکی درهم ایله دیناری ایکی دینار ایله بر درهمه بیع ایلمك صحیحدر (و بیع کر بر و کر شعیر بکری بر و کری شعیر) دخی بر کر بر ایله بر کر شعیر ایکی کر بر و ایکی کر شعیر ایله بیع اولنمسی صحیحدر واقع اولان اختلافی ایچون (و بیع احد عشر درهما بعشرة دراهم و دینار) دخی اون بر درهمی اون درهم ایله بر دیناره بیع ایلمك صحیحدر (و بیع درهم صحیح و درهمین غلة بدرهمین صحیحین و درهم غلة) غله فتح غین معجمه ایله بیت المالك قبول ایلیوب تجارك اخذ ایلدیکی درا همدر مغشوش والجق معناسنه در یعنی دخی بر درهم صحیح ایله ایکی درهم غله یی ایکی صحیح درهمله بر درهم غله یه بیع ایلمك صحیحدر هر جنس خلاف جنسه مقابل اولمق اعتباریله (و بیع دینار بعشرة هی علیه او بعشرة مطلقة ان دفع الدینار) دخی بر دینار اوزرنده یعنی ذمتنده اولان اون درهم ایله یاخود مطلق اون درهم ایله بیع اولنمسی صحیح اولور چون اول دیناری دفع ایلسه مثلا بر رجلك بر آخرده اون درهمی اولسه و اول اون درهمی اکر بر دیناره بیع ایلسه یاخود اوزرنده درهم اولان کمسنه بر دیناری کندو داینه اون درهمه بیع ایلسه صحیح اولور (و یتقاصان العشرة بالعشرة) و متداینین اولان کمسنه لر اول درهمی اول بر آخردن تقاص ایلمك صحیحدر مثلا زیدك عمروده اون درهم دینی اولسه عمرو دخی زیده اون درهمه بر دینار بیع ایلسه و بو وجهله هر برینك اول بر آخرده اون درهمی اولور تقاص ایدوب اول زیدك عمروده اولان اون درهمی اول عمروك زیده ثمن دینار دن اولان اون درهم مقابله سنده قیلنور زیرا زیدك عمروده اولان اون درهمی دیندر

وعمروك زیدده اولان اون درهمی ثمندر عیندر بوتقدرجه ما بینلرنده مجانست اولمز (وماغالبه الفضة
اوالذهب فضة وذهب حکما) بوترکیبده لف ونشر مرتب واردر یعنی شول نقدکه غالبی یعنی اکثری
فضه اوله حکمااولفضه‌دروشول نقدکه غالبی یعنی اکثری ذهب اوله حکما اولذهبدر دارهم ودنانیر کبی
غالبه ده اولان ضمیر ماقبلده که مایه راجعدر (فلا یجوز بیع الخالص به ولا بیع بعضه ببعض الامتساویا
وزنا ولا استقراضه الا وزنا) چونکه اول نقدک اکثریکه فضه‌در اول فضه قسمندندر واول نقدککه
اکثری ذهبدر اول ذهب قسمندندر امدی خالص اولان ذهب وفضه مغشوش ایله بیع اولنمق جائزدکلدر
دخی بعض مغشوشی بعضیسنه بیع ایلمك جائز اولمز الاقچن وزنده متساوی اولسه‌لر بیعی جائزاولور ※به‌ده
اولان ضمیر و بعضه ده اولان ضمیر اول غالبی ذهب وفضه اولان شیئه راجعدر دخی اول ذهب وفضه‌سی
غالب اولانی استقراض جائزدکلدو الا وزنا جائز اولور ※استقراضه ده اولان ضمیرینده غالبی فضه وذهب اولان
شیئه راجعدر (وماغلب علیه الغش منهما فهو فی حکم العروض) وشول شیکه غش غلبه ایلیه فضه‌دن
وذهبدن اول شیٔ عروض التجاره حکمنده‌در مثلاذهب وفضه‌یه باقر وسائر شیٔ غالب اولسه اول شیٔ باقر
حکمنده‌در ※منهما ده اولان ضمیر ذهب ایله فضه‌یه راجعدر (فبیعه بالخالص علی وجوه حلیة السیف)
مصنفك فبیعه قولی وماغلبه علیه الغش قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی اوشیده که غش غالب اوله ذهبدن
وفضه‌دن انی خالص اولان ذهب ایله یاخود خالص اولان فضه ایله بیع ایلمك سیفك حلیه‌سی وجهلری
اوزرینه‌در یعنی اکر اول خالص اولان فضه یاخو خالص اولان ذهب مغشوشده اولاندن اکثر ایسه
بیع جائز اولور و بوخالص اولان مقداردن برمقداری مغشوشده اولان خالص مقابله سنده قلنور واول
زیاده‌لك که واردر غشر مقابله سنده اولور واکر اول خالص مغشوشده اولان خالصك مثلی ایسه یاخود
اندن اقل ایسه یاخود مقداری بلنمز ایسه جائز اولمز سیفك حلیه سنده کی کبی ※فبیعه ده اولان ضمیر غش غلبه
ایلین شیئه راجعدر (و یصح بیعه بجنسه متفاضلا بشرط التقابض فی المجلس) وشول شیئك که غشی
غلبه ایتمش اوله مجلسده شرط تقابض ایله متفاضلا کندو جنسی ایله بیع ایلمك جائزدر فضه ایکی جانبدن
اولدیغی اجلدن ※بیعه ده و بجنسه ده اولان ضمیرلر اول غشی غلبه ایدن شیئه راجعدر (والتبایع
والاستقراض بما یروج منه وزنا اوعددا اوبهما) و اول غالبی مغشوش اولان دراهمك رایجیله وزنا
یاخود عددا یاخود ایکیسی ایله تبایع واستقراض صحیح اولوراکر رواج وزنده ایسه وزنله تبایع اولنور
واکر ایکیسنده ایسه ایکیسی ایله بیله تبایع اولنور (ولایتعین بالتعیین لکونه ثمنا) واول غالبی غش اولان
شیٔ رواج جهتنده ثمن اولمقلغه تعیین ایله متعین اولمز (ولو اشتری به فکسد بطل البیع) واکر اول غالبی غش
اولان شیئله برشیٔ اشترا ایلسه اولدخی کاسد اولسه یعنی انکله معامله اولنمق ترك اولنسه بیع باطل اولور
ابوحنیفه قتنده زیرا ثمن اولمسی اصطلاحیدر کساد اولمسیله ثمنیتی هلاك اولمشدر ثمن هلاك اولیجق
بیع بلاثمن اولمق لازم کلور اول ایسه جائز دکلدر ※به‌ده اولان ضمیر اول غالبی غش اولنه راجعدر
(وقالا لا یبطل و یجب قیمته یوم البیع عندابی یوسف) وامامین دیدیلرکه بیع باطل اولمز ابو یوسف قتنده
یوم البیعده اولان قیمتی واجب اولور (وآخر ماتعومل به عندمحمد) وامام محمد قتنده کساد اولدیغی کونلرك
صوك کوننده تعامل ایلدکلری شیٔ واجب اولور (ومالایروج منه یتعین بالتعیین) وشول مغشوشدن
اولوب رواج بولمین شی تعیین ایله متعین اولور زیرا اصلده سلعه ایدی وثمن اولمسی اصطلاحیدر (والمتساوی
الغش کمغلوبه فی التبایع والاستقراض) وغشی متساوی اولان دراهم مغلوبی کبیدر یعنی غشی ناقص
اولان تبایع واستقراضده یعنی انکله بیع واستقراض اولنمز الا وزنله (وکذافی الصرف وقیل کغالبه)
دخی غشی متساوی اولان مغلوبی کبیدر صرفده ودینلدیکه غالبی کبیدر بوتقدیرجه کندو جنسی ایله
بیع اولنمسی جائزدر ※کغالبه ده اولان ضمیر غشه راجعدر (و یجوز البیع بالفلوس النافقة وان لم تعین)
ونافقه یعنی رایجه اولان فلوس ایله بیع جائز اولور تعیین اولنمز ایسه ده (فان کسدت فالخلاف کمافی کساد
المغشوش) واکر اول معامله اولنان فلوس کاسد اولوب انکله معامله اولنمدن قالور ایسه مغشوشك
کسادنده ذکر اولنان خلاف کبیدر (وان استقرضها فکسدت یرد مثلها) واکر اول فلوس استقراض

ایلدکدنصکره کاسداولسه اول کاسد اولان فلوسك مثلنی رد ایلر ابو حنیفه قتنده زیرا قرض عاریت کبیدر استقرضهاده اولان ضمیر فلوسه راجعدر ومثلهاده اولان ضمیرده فلوسه راجعدر (وعندابی یوسف قیمتها یوم القرض) و امام ابو یوسف قتندهیوم قرضده اولان قیمتی لازم اولور یعنی قیمتنی رد ایلر (وعند محمد یوم الکساد) و امام محمد قتنده کساد کوننك قیمتی لازم اولور یعنی اول کوننك قیمتنی در ایلر (ولا یجوز البیع بغیر النافقة مالم تعین) وغیر نافقه یعنی غیر رایجه اولان فلوس ایله بیع جائز اولمز مادامکه تعیین اولمیه زیرا سلعه در تعیینه محتاجدر (ومن اشتری بنصف درهم فلوس اودانق فلوس اوقیراط فلوس جاز البیع) وشول کمسنه که نصف درهم فلوس ایله یاخود بردانق فلوس ایله یا برقیراط فلوس ایله برشیٔ اشترا ایلسه بیع جائز اولور دانق سدس درهمدر قیراط ایسه معلومدر (وعلیه مایباع بنصف درهم اودانق اوقیراط منها) واول مشتری اولان کمسنه نك اوزرینه اول فلوسدن نصف درهم ایله یاخود بردانق ایله یاخود برقیراط ایله بیع اولنور شیٔ واردر ٭ علیهده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر منهاده اولان ضمیر فلوسه راجعدر مایباع دهاولان ضمیر مایه بیان واقع اولمشدر (ولو دفع الی صیرفی درهما وقال اعطنی بنصفه فلوسا و بنصفه نصفا الاحبة فسد البیع فی الکل) واکر برکمسنه برصیرفی یه بردرهم دفع ایدوب بکا بودرهمك برنصفنه فلوس وبرنصفنه برنصفدن برحبه اکسك و یردیسه جملهسنده بیع فاسد اولور ابو حنیفه قتنده زیرا معناسی برنصفنه فلوس و بر برنصفنه برحبه اکسك دراهم و یردیمك فضه یی فضه یه متفاضلا بیع ایلمش اولور بو ایسه ربادر (عندهما صح فی الفلوس) وامامین قتنده فلوسده صحیحدر شق ثانیده صحیح اولمز (ولو کرر اعطنی به صح فی الفلوس اتفاقا) واکر اعطنی لفظنی تکرار ایلسه بیع اتفاقله فلوسده صحیح اولور زیرا اعطنی لفظی مکرر اولمسیله عقد متفرق اولور (ولو قال اعطنی به نصف درهم فلوس ونصفا الاحبة صح فی الکل والنصف الاحبة بمثله والفلوس بالباقی) واکر بکا بودرهمه نصف درهم فلوس و یر و برنصفدن برحبه اکسك و یردیسه جملهسنده صحیح اولور واول نصف الاحبه که دیمشدر کندو مثلی ایله واقع اولور واول فلوسکه واردر درهمك باقیسنك مقابلهسنده واقع اولور اتفاقله ٭ بهده اولان ضمیر درهمه راجعدر

﴿ کتاب الکفالة ﴾

چونمصنف رحمه الله تعالی انواع بیعدن واحوال سلمدن واقسام صرفدن فارغ اولدیسه کفالت احوالنك بیاننه شروع ایلدی کفالتك محاسنی عقلا ونقلا ثابتهدر عقلا ثابته اولمسی مؤمن قرنداشنه اعانتدر و بو اعانت ایکی امری متضمندر اولکی امر کندو حقنده حق تعالینك اعانتنی استجلابدر ٭ لان الله عزوجل فی عون العبد مادام العبد فی عون اخیه المسلم ٭ حدیثی وارد اولمشدر ایکنجی امر غیریدن طلب احسانه فرعدر زیرا غیر حقنده احسان سبب انعکاس امردر ٭ اذا القلوب مجبولة علی حب من احسن الیها ٭ بو یله اولدیغی اجلدن نبی علیه السلام (اللهم لاتجعل لفاجر عندی یدافیحبه قلبی) بیورمشلردر بعض عارفلر دیمشلردر که من احسن فقد استحسن لان نفس الانسان ابلغ طلب لاحسان المحسن الیه ٭ زیرا حق سبحانه وتعالینك (هل جزاء الاحسان الا الاحسان) قول شریفی واقع اولمشدر اما نقلا ثابت اولمسی حق سبحانه وتعالینك (وکفلها زکریا) قول شریفیله در کفالت لغتده مطلقا برشیٔ برشیئه ضم معناسنه کلور واصطلاح شرعده (هی ضم ذمة الی ذمة فی المطالبة) کفالت اصطلاحده برذمتی برذمته مدیونده اولان دینی مطالبه ایلدهده ضم ایلمکدر بو تقدیرجه ذمتده اولان دین کفیلك اوزرینه واجب اولور واندن طلب اولنور واصیلك ذمتی بری اولمز (لا فی الدین هو الاصح) وکفالت برذمتی برذمته ضم ایلمکدر لکن دینده دکلدر اصح بودر (ولا تصح الامن یملك التبرع) وکفالت صحیحه اولمز الا تبرعه مالك اولان کمسنهدن صحیح اولور مثلا عاقل و بالغ اوله حر اوله اما عبد اولسه بعد العتق اندن مطالبه اولنور (وهی ضربان بالنفس وبالمال) وذکر اولنان کفالت ایکی ضربدر یعنی ایکی قسم اوزرهدر برقسمی کفالت بالنفسدر که برآدمك نفسنه کفیل اولمقدر و برقسمی دخی کفالت بالمالدرکه برآدمك ذمتنده اولان ماله کفیل اولمقدر (فالاولی تنعقد بکفلت بنفسه او برقبته ونحوهما مما یعبر به عن البدن) امدی کفالتك اول قسمیکه کفالت بالنفسدر کفلت بنفسه او برقبته یعنی فلان کمسنه نك نفسنه یاخود رقبهسنه کفیل اولدم دیمسیله منعقد اولور یاخود بو ایکی لفظك مثللر یکه

شول الفاظدنكه بدندن انكله تعبير اولنور مثلا روح وجسد ورأس كبى اولان الفاظلة (او بجزء شائع منه كنصفه وعشره) دخى كفالت صحيح ومنعقد اولور ڤچن مكفولدن جزء شايعه كفيل اولدم ديسه مثلا نصفى كبى وعشرى كبى ٭ منه ده اولان ضمير مكفول عنهه راجعدر نصفه ده وعشره ده اولان ضميرلر بنه اكا راجعدر (و بضمنته اوهو على او الى اوانازعيم اوقبيل به) دخى كفالت ضمنته لفظيله يعنى شوشيئ بنم اوزريمه در ياخود بكادر ياخود انازعيم يعنى كفيلم اوقبيل به يعنى كفيلم ديمسيله منعقد و صحيح اولور ٭ ضمنته ده اولان ضمير دينه ياخود مكفوله راجعدر و به ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر وزعيم وقبيل كفالت معناسنه در (لاباناضا من لمعرفته) كفيلك اناضا من لمعرفته يعنى بن بو آدمك معرفتنه ضامنم ديمسيله كفيل اولمز زيرا بو لفظ معرفته مستلزمدر مطالبه ايلمكه مستلزم دكلدر ٭ معرفته ده اولان ضمير مكفول اولان شخصه راجعدر (وصح اخذ كفيلين او اكثر) و بر آدم بر آخرده اولان دينه ايكى كفيل وايكيدن اكثر اخذ ايتمك صحيحدر (و يجب فيها احضار المكفول به اذا طلبه المكفول له) وكفالتدن اول مكفول بهك احضارى واجبدر قچن مكفول له اولان كمسنه انى طلب ايلسه ٭ فيها ده اولان ضمير كفالته راجعدر (فان لم يحضره حبس) اكر كفيل اولان كمسنه اول مكفول بهى احضار ايتمز ايسه اول كفيل اولان حبس اولنه تا كيم قاضى يه عدم احضارك وجهى ظاهر اوله ٭ يحضره ده اولان ضمير بارز مكفول بهه راجعدر (وان عين وقت تسليمه لزمه ذلك فيه اذا طلبه) واكر اول كفيل اولان كمسنه اول مكفول بهك وقت تسليمنى تعيين ايلسه اول كفيله انى اول وقتده تسليم ايتمك لازم اولور قچن اول مكفول له طلب ايلسه ٭ تسليمه ده اولان ضمير مفعول بهه راجعدر ولزمه ده اولان ضمير كفيله راجعدر فيه ده اولان ضمير وقته راجعدر طلبه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر (فان سلمه قبل ذلك برئ) اكر كفيل اولان كمسنه اول مكفول به اولان شيئ قبل الوقت تسليم ايلسه اول كفيل برى اولور مقصود حاصل اولديغى اجلدن ٭ سلمه ده اولان ضمير بارز مكفول بهه راجعدر (فان غاب المكفول به وعلم مكانه امهله الحاكم مدة ذهابه وايابه فان مضت ولم يحضره حبسه) واكر اول مكفول به غائب اولسه وغائب اولديغى مكان بلنسه حاكم اولان كمسنه كفيل اولان كمسنه يه اول مكفول بهك ذهاب وايابى مدتى مقدارى مهلت ويره اكر اول مدت كچوب اول كفيل اولان كمسنه اول مكفول بهى احضار ايتمز ايسه حاكم اول كفيلى حبس ايليه زيرا اكا لازم اولان حقك وفاسندن امتناع ايتمشدر ٭ مكانه ده وامهله ده وذهابه ده وايابه ده اولان ضميرلر مكفوله راجعدر ولم يحضره ده اولان ضمير بارز بنه اكا راجعدر (وان غاب ولم يعلم مكانه لايطالب به) واكر اول مكفول به اولان كمسنه غائب اولوب وغائب اولديغى مكان بلنمسه كفيل اولان كمسنه اول مكفول بهك احضارنه مطالبه اولنمز زيرا مكانى لامعلوم اولديغيچون احضارندن عاجز اولمشدر ٭ مكانه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر به ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر حبسه ده اولان ضمير بارز كفيله راجعدر (وتبطل بموت الكفيل والمكفول به ولوعبدا) وكفالت كفيل اولان كمسنه نك موتيله دخى مكفول بهك موتيله عبد ايسه ده باطل اولور اول مطلوب اولان شيئك تحصيلندن عجز حاصل اولديغى اجلدن (دون موت المكفول له بل يطالب وارثه اووصيه الكفيل) اما اول مكفول له اولان كمسنه نك موتيله كفالت باطل اولمز بلكه اول مكفول لهك وارثى ياخود وصيسى اولان كمسنه اول كفيلدن طلب ايدر ٭ وارثه ووصيه ده اولان ضميرلر مكفول لهه راجعدر (و يبرأ اذا سلمه حيث يمكن مخاصمته وان لم يقل اذا دفعته اليك فانا برئ) قچان كفيل اولان كمسنه اول مكفول به اولان شيئ تسليم ايلسه برى اولور شول حيثيتدنكه و يرديكنه مخاصمه ايلمسى ممكن اوله يعنى شهره ياخود حاكمه كتورمك ممكن اولديغى يرده اوله واكر كفيل اولان كمسنه قچن سكا مكفول بهى دفع ايلرسم برى اولورم ديمز ايسه ده زيرا تسليم برائتى موجبدر ٭ سلمه ده اولان ضمير مكفول بهه راجعدر مخاصمته ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر دفعته ده اولان ضمير ده اكا راجعدر (و بتسليم وكيل الكفيل ورسوله) دخى كفيلك وكيلنك تسليمى ايله ياخود كفيلنك رسولنك تسليمى ايله كفيل برى اولور ٭ رسوله ده اولان ضمير كفيله راجعدر (و بتسليم المكفول به نفسه من كفالته) دخى مكفول به كندو نفسنى اول كفيلك كفالتندن ايچون تسليم ايلمسيله كفيل برى اولور مثلا مكفول به آدم اولسه و كندو نفسنى

تسلیم ایلسه اکا کفیل اولان کمسنه بری اولور زیرا مقصود که تسلیمدر حاصل اولمشدر ❊ نفسه‌ده اولان ضمیر مکفول بهه راجعدر و کفالته ده اولان ضمیر کفیله راجعدر (فان شرط تسلیمه فی مجلس القاضی فسلمه فی السوق قالوا یبرأ) اکر کفیل اولان کمسنه اول مکفول به اولان شیئی قاضی مجلسنده تسلیم ایلمسنی شرط ایلسه صکره انی سوقده تسلیم ایلسه علماء دیدیلر که اول کفیل بری اولور زیرا مقصود که تسلیمدر حاصل اولمشدر تسلیمه‌ده اولان و فسلمه ده اولان ضمیرلر مکفول بهه راجعدر (والمختار فی زماننا انه لایبرأ) لکن زمانمزده مختار اولان اول کفیل بری اولمه‌مقدر زیرا ظاهر اولان بودر که شرع شریف قاضیلری احضار ایلمه‌ده تهاون ایلمشلردر ❊ انه‌ده اولان ضمیر کفیله راجعدر (وان سلمه فی مصر آخر لایبرأ عندهما) واکر اول کفیل اولان کمسنه اول مکفول به اولان شیئی بر آخر شهرده تسلیم ایلسه امامین قتنده بری اولمز زیرا احتمالدر شاهدلری تسلیمنی تعیین ایلدیکی شهرده اوله (و یبرأ عند الامام) و امام ابو حنیفه قتنده بری اولور زیرا معتبر اولان انك قتنده تسلیم اولنمسیدر (وان سلمه فی بریة اوفی السواد لایبرأ) واکر کفیل اولان کمسنه اول مکفول به اولان شیئی بریه‌ده یعنی صحرای واسعه‌ده یاخود برسوادده یعنی حاکمی اولمیان برقریه‌ده تسلیم ایلسه بری اولمز خصومته قدرتی اولمدیغی اجلدن ❊ سلمه ده اولان ضمیر مکفول بهه راجعدر (وکذا ان سلمه فی السجن وقد حبسه غیر الطالب) دخی کفیل بری اولمز قچن اول مکفول بهی سجنده تسلیم ایلسه حالبو که انی طالبدن غیریسی حبس ایلمش اوله زیرا انی مجلس شرعه احضار ایلمه‌ده مقتدر اولمز ❊ سلمه ده اولان ضمیر مکفول بهه راجعدر حبسه‌ده اولان ضمیر کفیله راجعدر (فان کفل بنفسه علی انه لم یواف به غدا فهو ضامن لما علیه فلو لم یواف به غدا لزمه ما علیه وان مات) واکر بر کمسنه بر کمسنه‌نك نفسنه شول شرطله کفیل اولسه که اول مکفول عنه اکر یارن اول مکفول به اولان شیئی احضار ایلمز ایسه اوزرنده اولان شیئه ضامن اوله اول مکفول بهی یارنکی کون احضار ایلمز ایسه کفیل اولان کمسنه‌یه اول مکفول عنهك اوزرنده اولان شیء لازم اولور واکر مکفول عنه اولان کمسنه فوت اولسه کفیل اولان کمسنه ماله ضامن اولور ❊ بنفسه‌ده اولان ضمیر مکفول عنهه راجعدر انه‌ده اولان ضمیرینه اکا راجعدر به‌ده اولان ضمیر مکفول بهه راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر مکفول عنهه راجعدر لزمه‌ده اولان ضمیر بارز کفیله راجعدر (ولایبرأ من کفالة النفس) یعنی کفیل اولان کمسنه‌یه اول مکفول عنهك اوزرنده اولان شیء لازم اولور ودخی نفسنك کفالتندن بری اولمز (ومن ادعی علی آخر مائة دینار بینها اولم یبینها فکفل بنفسه رجل علی انه ان لم یواف به غدا فعلیه المائة فلم یواف به غدا لزمه المائة خلافا لمحمد) وشول کمسنه که بر آخرك اوزرینه یوز دینار دعوی ایلسه کرك اول آلتونك جیدوردی و یا افرنجی ایدیکنی بیان ایلسون کرك ایلمسون بعده بر رجل اومدعی علیهك نفسنه کفیل اولسه شول شرط اوزرینه که اکر یارن دعوی اولنان یوز دیناری وفا ایلمز ایسه اول یوز دینار بنم اوزریمه اولسون دیسه و کفیل اولدیغی کمسنه یوز دیناری ویرمسه یوز دینار کفیله لازم کلور بو مسئله ده امام محمد ایچون خلاف واردر (ولایجبر علی اعطاء کفیل بالنفس فی حد وقصاص فان سمحت نفسه به صح) یعنی شول کمسنه‌نك اوزرینه حد یاخود قصاص لازم اوله اکا کندو نفسنه کفیل ویرمك جبر اولنمز ابو حنیفه قتنده واکر کندو نفسنی سماحت ایدوب ویرسه صحیح اولور (وقالا لایجبر فی القصاص وحد القذف) وامامین دیدیلر که قصاصده وحد قذفده کفیل ویرمکه جبر اولنور زیرا حق عبددر (فان شهد علیه مستوران فی حد اوقود حبس) یعنی قچن ایکی مستور آدم یعنی فساد وعدالتلری غیر ظاهر ایکی کمسنه بر آخرك اوزرینه حد یاخود قود ایله شهادت ایلسه‌لر اول کمسنه حبس اولنور (وکذا ان شهد علیه عدل واحد خلافا لهما فی روایة) دخی قچن انك اوزرینه عدل واحد شهادت ایلسه حبس اولنور امامین ایچون بر روایتده خلاف واردر یعنی حدودده وقصاصده عدل واحدك شهادتیله حبس اولنمز (وصح الرهن والکفالة بالخراج) خراجه رهن و کفالت صحیح اولور مثلا بر کمسنه اوزرنده اولان خراجه کفیل ویرسه یاخود رهن قوسه صحیح اولور زیرا خراج طلب اولنور دیون‌ندر و استیفاسی ممکن اولان اشیادندر چونکه مصنف رحمه الله تعالی کفالت بالنفس اولانك احوالندن فارغ اولدی کفالت بالمال اولانك احکامنه شروع ایلیوب دیدی (والکفالة بالمال صحیحة ولو مجهولا اذا کان دینا صحیحا) مال ایله کفالت

يعنی ماله كفيل اولمق مجهولده اولورسه صحيحدر قيچن اول مالدين صحيح اولسه و بو محلده اولان جهالت مضر دكلدر (بتكفلت عنه بالف او بما لك عليه او بما يدركك فی هذا البيع) يعنی ماله كفيل اولمق مثلا بونك اوزرنده اولان بيك درهمه ياخودانده اولان شيئه ياخود بو بيعدن سكا دكهجك شيئه كفيل اولدم ديمسيله كفالت صحيحه اولور ٭ و بتكفلت ده اولان با صحيحة لفظنه متعلقدر و بو كفالتلره ضمان الدرك و ضمان الاستحقاق كفالتی تسميه ايدرلر (و كذا لو علقها بشرط ملايم كشرط وجوب الحق نحو ما بايعت فلانا او ما غصبك او ماذاب لك عليه او ان استحق المبيع فعلی) دخی كفالت صحيحه اولور قيچن انی كفالته ملايم برشرطله تعليق ايلسه حق واجب اولمغی شرط كبی مثلا مادامكه فلان ايله مبايعه ايدرايسك بنم اوزريمه در ياخود فلان سنك نه شيئكی غصب ايدرسه بنم اوزريمه در و ياخود سنك ايچون انك اوزرينه لازم اولان شیء بنم اوزريمه درو ياخود اشترا ايلديكك شيئه مستحق چيقلسه بنم اوزريمه دردبمسی كبی شيلر ايله ٭ و ذاب لفظی وجب معناسنه در و علقهاده اولان ضمير كفالته راجعدر (و كشرط امكان الاستيفاء نحو ان قدم زيد و هو المكفول عنه) و كشرط امكان قولی وجوب الحق قولنه معطوفدر يعنی دخی كفالت صحيحه اولور استيفاسی ممكن اولان شيئله تعليق ايلك شرطی كبی مثلا اكر زيد كه مكفول عنهدر سفردن كلور ايسه ديو شرط اولنمسی كبی (و كشرط تعذر الاستيفاء نحو ان غاب عن البلد) دخی كفالت صحيح اولور استيفاسی متعذر اولان شرط كبی مثلا زيد بلددن غائب اولورسه شرطی كبی (وان علقها بمجرد الشرط كهبوب الريح و مجیء المطر بطل التعليق و صح الكفالة) و اكر كفالتی مجرد شرط ايله مثلا يل اسمك و يغمور كلمك كبی شيئه تعليق ايلسه اول تعليق باطل اولوب كفالت صحيح اولور ٭ علقهاده اولان ضمير كفالته راجعدر (و كذا ان جعل احدهما اجلا فتصح الكفالة و يجب المال حالا) و كذلك شرط باطل اولور قيچن اول ايكی شرطك بريني كه هبوب الريحدر و ياخود مجیء المطردر اجل قيلسه كفالت صحيح اولور و اول مال حالا واجب اولور صورت مسئله بودر كه بر كمسنه هبوب ريحه دكين ياخود يغمور كلنجه فلان مقدار شيئه كفيل اولدم ديسه ايلديكی شرطكه هبوب ريحدر و مجیء مطردر باطل اولوب كفالت صحيحه اولور و كفيل اولديغی مال فی الحال واجب اولور ٭ احدهماده اولان ضمير تثنيه هبوب الريح ايله مجیء مطره راجعدر (و للطالب مطالبة ای شاء من كفيله و اصيله) و طالب ايچون ايكی كمسنه نك كه بری كفيل و بری ذمتنده دين اولان اصيلدر هرقنغيسندن استرسه مطالبه يعنی طلب ايلمكلك واردر (الا اذا شرط براءة الاصيل فتكون حوالة) الا قيچن كفيل اولان كمسنه حين كفالتده اول اصيلك بری اولمسن شرط ايلسه بو شرطله مطالبه اولنمز بو تقديرجه حواله اولور (كما ان الحوالة بشرط عدم براءة المحيل كفالة) نتكيم حواله محيلك عدم براءتی شرطيله كفالت اولور عقودده اعتبار معانی يه در الفاظه دكلدر (و لو طالب احدهما له مطالبة الآخر) و اكر اول طالب اولان كمسنه اول ايكيسنك برندن يعنی مديون و كفيلدن مطالبه ايلسه اول برندن مطالبه ايلمكلك واردر يعنی برندن طلب ايلمكله آخردن طلب ايلمكه مانع يوقدر ايكيسندن دخی طلب ايدر ٭ احدهماده اولان ضمير مديون ايله كفيله راجعدر (فان كفل بماله عليه فبرهن علی الف لزمه) اكر بر كمسنه بر كمسنه نك اوزرنده اولان شيئه كفيل اولسه صاحب حق اولان كمسنه اول مكفول عنهده بيك درهمی اولديغنه شاهد كتورسه اول كفيل اولان كمسنه يه اول بيك درهمی و يرمك لازم اولور ٭ لهده اولان ضمير صاحب حقه راجعدر و عليه ده اولان ضمير مكفول عنهه راجعدر لزمه ده اولان ضمير كفيله راجعدر (و ان لم يبرهن صدق الكفيل فيما اقر به مع يمينه) و اكر شاهد كتورمزسه كفيلك اقرار ايلديكی شیء يمينيله تصديق اولنور (و الاصيل فی اقراره باكثر علی نفسه خاصة) و اصيل اولان كمسنه كفيلك اقرار ايلديكی شيدن زياده يه اقرار ايلسه خاصة اول زيادهلك كندو نفسنك اوزرينه در زيرا اقرار علی الغير اول غيره سرايت ايلمز انجق مقرك اوزرينه واقع اولور مثلا داين اولان كمسنه شاهددن عاجز اولسه كفيل اولان كمسنه يوز درهمی واردر ديو اقرار ايلسه اصيل دخی اندن زياده اقرار ايلسه اول كفيلك اقرارندن زياده اولان اصيله لازم اولور زيرا اقرار علی الغير در انجق كندو نفسنده تصديق اولنور ٭ اقراره ده و نفسه ده اولان ضميرلر اصيله راجعدر (فان كفل بلا امره لا يرجع عليه بما ادی عنه) اكر بر كمسنه بر آخر كمسنه يه بكا كفيل اول ديمكسزين كفيل اولسه و اوزرينه لازم كلانی اداء

ایلسه اول کمسنه مکفول عنه ایچون ادا ایلدیکی شیئله رجوع ایده‌مز امری اولمدیغیچون متبرع اولور امره ده وعنده ده اولان ضمیرلر مکفول عنهه راجعدر (وان اجازها المکفول عنه) ان وصلیه‌در یعنی اکر مکفول عنه اولان کمسنه کفیل اولدیغنه عالم اولدیغند نصکره اول کفالته اجازت ویرسه ده ینه رجوع ایده‌مز متبرع اولور ❊ اجازهاده اولان ضمیر کفالته راجعدر (وان کفل بامره رجع ولایطالبه قبل الاداء) اکر کفیل اولان کیمسه مکفول عنهك امریله کفیل اولسه ادا ایلدیکی شیئله رجوع ایدر واول مکفول عنه اولان کیمسه کفیل اولان کیمسه‌دن قبل الادا یعنی مکفول به‌اداولنمزدن مقدم طلب ایلیه ❊ بامره‌ده اولان ضمیر مکفول عنهه راجعدر یطالبه‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (فان لوزم فله ملازمته) امدی اکر اول کفیل ملازمت اولنسه یعنی اکا آدم حواله قویوب ملازمت ایلسه‌لر کفیل دخی اول مکفول عنهی ملازمت ایلك جائزدر ❊ فله‌ده اولان ضمیر مکفول عنهه راجدر (وان حبس فله حبسه) واکر کفیل حبس اولنسه اکا دخی اول مکفول عنهی حبس ایلکلك واردر ❊ فله ده اولان ضمیر کفیله راجعدر حبسه‌ده اولان ضمیر مکفول عنهه راجعدر (و یبرأ الکفیل باداء الاصیل) واصیل اولان کیمسه اوزرنده اولان شیء ادا ایلسه کفیل اولان کیمسه کفیل اولدیغی شیئدن بری اولور (وان ابرأ الطالب الاصیل اواخر عنه بریء الکفیل وتأخر عنه) واکر طالب رب الدین اولان کیمسه اول اصیلی یعنی مدیون اولان کیمسه‌یی ابرا ایلسه یاخود برقاچ کون تأخیر ایلسه کفیل اولان کیمسه دخی ابرا اولور یعنی طالب اصیلی ابرا ایلدیکی صورتده کفیل بری اولور وتأخیر اولندیغی صورتده کفیلك اوزرندن دخی تأخیر اولنور بوتقدیرجه ترکیبده لف ونشر مرتب واردر ❊ عنه‌ده اولان ضمیر اصیله راجعدر ایکنجی عنه کفیله راجعدر (وان ابرأ الکفیل اواخر عنه لایبرأ الاصیل ولایتأخر عنه) واکر طالب اولان کیمسه کفیل اولان کیمسه‌یی ابرا ایلسه یاخود دینی اوزرندن تأخیر ایلسه اصیل اولان کیمسه ابرا اولنمز واوزرندن تأخیر اولنمز (فان کفل بالدین الحال مؤجلا الی وقت یتأجل عن الاصیل ایضا) اکر کفیل اولان کمسه اول حال اولان دینی بر وقت مؤجله کفیل اولسه اصیلك اوزرندن دخی مؤجل اولور (ولوصالح الکفیل عن الف علی مائة برئا) واکر اول کفیل اولان کمسنه بیك درهم حقدن یوز درهم اوزرینه مصالحه ایلسه اصیل ایله کفیل بری اولورلر (ورجع بها فقط ان کفل بامره الاصیل) وکفیل اولان کمسنه یوز ایله اصیلك اوزرینه رجوع ایلیه فقط اکر اصیلك امریله کفیل اولمش اولسه ❊ بهاده اولان ضمیر مائه‌یه راجعدر (وان صالح عن الالف بجنس آخر رجع بالالف) واکر اول کفیل اولان کمسنه ایله اول اصیلده اولان بیك درهمی جنسندن غیری برشیئله مصالحه ایلسه اول کفیل اول بیك درهم ایله اصیلك اوزرینه رجوع ایلر (وان صالح عن موجب الکفالة بریء هو دون الاصیل) واکر کفیل اولان کمسنه کفالته موجب شیئدن یعنی کفیل اولمقلغندن صلح اولسه کفالتدن بری اولور واصیل اولان کمسنه بری اولمز (وان قال الطالب للکفیل بالامر برئت الی من المال رجع علی اصیله) واکر طالب اولان کمسنه امر ایله کفیل اولان کمسنه‌یه برئت الی سن بکا بری اولدك یعنی بنم جهتمدن سنده اولان مالمدن بری اولدك دیسه کفیل اولان کمسنه اصیلك اوزرینه رجوع ایدر زیرا بو اقرار که طالبدن واقع اولمشدر آلدم قبض ایلدم مرتبه‌سنده‌در اویله اولسه کفیل اصیله رجوع ایدر (وکذا فی برئت عندابی یوسف خلافا لمحمد) وکذا کفیل اولان کمسنه اصیل اوزرینه رجوع ایدر یالکز برئت دیسه ابو یوسف قتنده امام محمد ایچون خلاف واردر امام محمد قتنده کفیل اولان کمسنه رجوع ایده‌مز (وفی ابرأتك لایرجع) وابرأتك لفظنده کفیل اصیلك اوزرینه رجوع ایلمز زیرا ابرأتك ابرا ایلمده صریحدر (وان کان الطالب حاضرا یرجع الیه فی البیان فی الکل) واکر طالب اولان کمسنه حاضر اولسه بیاننده اکا رجوع اولنور جمله صورتلرده زیرا مجملدر تاکیم اجمال بیان اولنه ❊ الیه‌ده اولان ضمیر طالبه راجعدر (ولایصح تعلیق البراءة من الکفالة بالشرط کسائر البراءة والمختار الصحة) وکفالتدن اوتری براءتی شرط ایله سائر براءت کبی تعلیق ایلمك صحیح اولمز اما مختار اولان صحیح اولمسیدر مثلا طالب اولان کمسنه کفیل اولان کمسنه‌یه (اذاجاء غدفقد ابرأتك من الکفالة) یعنی یارنکی کون کلدکده سنی کفالتدن ابرا ایلدم دیسه بعضیلر قتنده صحیح دکلدر اما مختار اولان قول اوزره اول تعلیق دخی صحیح اولور (ولایجوز الکفالة

بما تعذر استيفاؤه من الكفيل كالحدود والقصاص) يعنى كفيل اولان كمسه دن استيفاسى متعذر اولان شيئله كفالت جائز دكلدر حد ودوقصاص كبى ❋ استيفاؤده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر (ولا بالعيان المضمونة بغيرها كالمبيع قبل القبض والمرهون) دخى غير يسى ايله مضمون اولان اعيانله كفالت جائز دكلدر مبيع كبى ومرهون اولان شيلرده مثلا بعدالقبض بركمسه مشترى ايچون بايعك بيع ايلديكى شيئه كفيل اولسه كه چون مبيع هلاك اولسه بدلنى ويره ياخود قيمتنى ويره صحيح اولمز زيرا چون مبيع يد بايعده هلاك اولسه وثمن ايله حق مطالبه قالماسه كفالتك معناسى قالمز وراهن ايچون مرتهندن اوترى كفيل اولسه كه اكر مرهون هلاك اولسه بدلنى ويره ياخود قيمتنى ويره صحيح اولمز زيرا هلاك اولسه مرتهنه برشئ لازم اولمز (ولا بالامانات كالوديعة والمستعار والمستأجر ومال المضاربة والشركة) دخى امانات ايله كفالت جائز دكلدر وديعه ومستعار ومستأجر كبى ومال مضاربه كبى ومال شركه كبى زيرا بو اشيا غير مضموندر (ولا بدين غير صحيح كبدل الكتابة حر كفل به او عبد)دخى دين غير صحيح ايله كفالت صحيحه دكلدر بدل كتابت كبى استرسه اول دينه حر كفيل اولسون استرسه عبد كفيل اولسون (وكذا بدل السعاية عند الامام) دخى بدله سعايه ايله كفالت صحيحه دكلدر امام ابو حنيفه قتنده (ولا بالحمل على دابة معينة او بخدمة عبد معين بخلاف غير المعين) دخى دابهٔ معينه نك اوزرينه حمل ايلمكه يعنى كوتورمكه كفيل اولمق ياخود برعبد معينك خدمتنه كفيل اولمق صحيح دكلدر اما بو ايكى شئ غير معين اولسه لر ذكر اولنانلرك خلافيدر يعنى بردابهٔ غير معينه نك اوزرينه حمل ايلمكه ياخود برعبد غير معينك خدمتنه كفيل اولسه صحيح اولور (ولا عن ميت مفلس خلافا لهما) دخى مفلس اولان ميتدن كفالت صحيحه دكلدر زيرا دين ميتك ذمتنه متعلقدر مادامكه دنياده ادا اولنميه آخرتده مطالبه اولنور بو مسئله ده امامين ايچون خلاف واردر يعنى امامين قتلرنده ميتدن كفالت صحيحه اولور ولا بلا قبول الطالب فى المجلس) دخى طالبك مجلسده قبول ايلمكسزين كفالت صحيحه اولمز (وقال ابو يوسف يجوز مع غيبته اذا بلغه فاجاز) وامام ابو يوسف ديديكه كفالت طالب اولان كيمسه نك غيبتنده جائزدر قچن اكا كفيل اولديغنك خبرى واصل اولسه اولدخى اكا اجازت ويرسه ❋ غيبته ده اولان ضمير طالبه راجعدر بلغه ده اولان ضمير فاعل خبر كفالته راجعدر ومفعول ضميرى طالبه راجعدر (فان قال المريض لوارثه تكفل عنى بما على فكفل مع غيبة الغرماء جاز اتفاقا) واكر مريض اولان كمسنه كندو وارثنه اوزرمده اولان دينه بندن كفيل اول ديسه پس مزبور وارث غرمانك غيبتنده اكا كفيل اولسه اتفاق علماء ايله كفالت جائز اولور ❋ لوارثه ده اولان ضمير مريضه راجعدر (ولو قاله لاجنبى اختلف فيه المشايخ) واكر اول مريض اولان كمسنه براجنبى كمسنه يه اوزرمده اولان ماله كفيل اول ديسه مشايخ انده اختلاف ايلشلردر كيمسى صحيح ديمش وكيمسى صحيح دكلدر ديمش (ويجوز بالاعيان المضمونة بنفسها كالمقبوض على سوم الشراء والمغصوب والمبيع فاسدا) دخى بنفسها مضمون اولان اعيانله كفالت صحيحه اولور على سوم الشراء مقبوض اولان شئ كبى ومغصوب كبى وبيع فاسد ايله مبيع اولان شئ كبى صورت مسئله بركمسنه برشئ اشترا ايلك اوزره بلاصفقه آلسه وبرآدم دخى اكا كفيل اولسه كفالتى صحيحه اولور اكر اول موجود ايسه عينى تسليم اولنور اكر هلاك اولورسه قيمتنى ضامن اولور ومغصوب وبيع فاسد ايله اولان مبيع دخى بويلجه در ❋ بنفسهاده اولان ضمير اعيانه عائددر (وبتسليم المبيع الى المشترى والمرهون الى الراهن والمستأجر الى المستأجر وبالثمن) دخى مبيعى مشترى يه تسليم ايلمكه ياخود مرهونى راهنه تسليم ايلمكه ياخود مستأجر اولان شئ مستأجر اولان كمسنديه تسليم ايلمكه كفالت جائزه وصحيحه در زيرا كندو نفسنه الزام ايلديكى حيثيتدن واجب اولور وثمنه كفيل اولمق دخى جائزدر زيرا اودخى ذمتده واجب اولان حقوقدر

﴿ فصل ﴾

بو فصل ينه كفالته متعلق نيجه اشيابيانندهدر (ولو دفع اصيل المال الى كفيله قبل دفع الكفيل الى الطالب لا يسترده منه)واكر اصيل اولان كمسنه يعنى ذمتنده مال اولان كمسنه ذمتنده اولان مالى كفيله دفع ايلسه كفيلك طالبه يعنى دين صاحبنه دفع ايلمسندن مقدم كيرو اول اصيل اولان كمسنه كه مكفول عنه در انى كفيلدن استرداد ايلمز زيرا قابضك حقى آكا تعلق ايلمشدر كفيلده اولان ضمير اصيله راجعدر يسترده ده اولان ضمير ماله ومنه ده اولان ضمير كفيله راجعدر

(وماربح فيه الكفيل فله ولا يتصدق به ورده الى المطلوب احب ان كان المدفوع شيأ يتعين كالبر) وكفيلك قبض ايلديكي مالدن حاصل اولان ربح انكدر انكله تصدق ايليه ز يرا قبض ايتسيله ملكي اولمشدر وانى يعوب مطلو به يعني مديونه رد احب واولى در اكر اول مدفوع اولان شيء متعين اولان اشيادن ايسه مثلا بغداى كبي (خلافا لهما) امامين قتنده خلاف واردرز يرا اول ربح كفيلكدر انى مكفول عنهه رد ايتز (ولو امر الاصيل كفيله ان يتعين عليه ثوبا ففعل فالثوب للكفيل والربح عليه) واكر اصيل اولان كمسنه كفيل اولان كمسنه يه كندو يه برثوب عينه ايلسون ديو امر ايلسه كفيل دخي امرينه مطيع اولوب امر ايلديكني ايشلسه اول ثوب كفيلكدر وربح دخي كندو اوزرينه در وامر ايدنه برشيء لازم اولمز مثلا اصيل اولان كمسنه كندو كفيلنه بكا برثوب اشترا ايله و بايعك سندن ربح ايدوب سنك خسارت ايلديكك بنم اوزريمه اولسون ديسه كفيل دخي برتاجره كلوب برثوب ياخود برعرض طلب ايلسه تاجر اولان ربح طلب ايدوب ربادن خوف ايلسه كيرو اكا اون درهم دكر ثوبي اجل ايله اون بش درهمه بيع ايلسه كه آني مشتري بازارده اون درهمه بيع ايليه وكندو اوزرينه بايع ايچون اون بش درهم ادا ايتمك واجب اولور امدي بو تقديرجه ثوب كفيلكدر واول بش درهم ربحكه بايع ايتمشدر ينه كفيل اوزرينه در بوكا بيع العينه تسميه ايدرلر كفيله ده اولان ضمير اصيله راجعدر (ومن كفل الآخر بما ذاب له على غريمه او بما قضى له به عليه فغاب الغريم فبرهن الطالب على الكفيل بان له على الغريم الفا لاتقبل) وشول كمسنه كه برآخره كندو غريمنك اوزرينه مقر وثابت اولان شيئه كفيل اولسه ياخود اول آخر غريمنك اوزرينه كندو يه قضا اولنمش حقه كفيل اولسه صكره غريم اولان كمسنه غائب اولسه غائب اولدقدنصكره طالب اولان كمسنه دخي كفيلك اوزرينه اشهاد ايدوب يعني شاهد كتورسه كه اول غائب اولانك غريمده بيك درهمي واردر اول طالبك ايلديكي برهان واحضار ايلديكي شاهد قبول اولنمز زيرا مستقبلده قضا ايله واجب اوليسان شيئه كفيل اولمشدر ※له ده اولان ضمير آخره راجعدر غريمه ده اولان ضميرينه آخره عائددر عليه ده اولان ضمير غريمه راجعدر ايكنجي له ده اولان ضمير طالبه راجعدر (ولو برهن ان له على زيد الفا وهذا كفيله بامره قضى به عليهما) واكر طالب اولان كمسنه اول غائب اولان زيدك اوزرنده بيك درهمي اولديغني اشهاد ايلسه و بوكمسنه كندو امريله انك كفيلدر ديو دعوى ايلسه ذكر اولنان بيك درهم ايله ايكيسنك اوزرينه يعني كفيل ايله اصيلك اوزرينه قضا يعني حكم اولنور ※ له ده اولان ضمير طالبه راجعدر كفيله ده اولان ضمير زيده راجعدر بامره ده اولان ضميرينه زيده راجعدر به ده اولان ضمير الفه راجعدر و بعض شراح به ده اولان ضميري برهانه ارجاع ايتمش اي قضى بالبرهان ديمك اولور عليهماده اولان ضمير كفيل ايله اصيله راجعدر (ولو بلا امره قضى على الكفيل فقط) واكر طالب اولان كيمسه غائب اولان كمسه نك اوزرينه امرسز كفيل اولديسه يالكز كفيل اوزرينه قضا اولنور وغائبده اولانك اوزرينه قضا اولنمز (وضمان الدرك للمشترى عند البيع تسليم يبطل دعوى الضامن المبيع بعد ذلك) ضمان الدرك مبتدأ ومضاف اليهدر وتسليم خبري واقع اولمشدر يعني مشتري ايچون بيع قتنده دركه ضامن اولمق تسليمدر واول مبيعده حقي اولمديغنه اقراردر واول ضامنك ضماندنصكره رجوع ايدوب اول مبيعي دعوى وطلب ايلمسني مبطلدر زيرا ضامن اولمغه اقدام ايلمسي حقي اولمديغنه اقراردر آني طلب ايلمك صحيح دكلدر (وكذا لو كتب شهادته وختم على صك كتب فيه باع ملكه او بيعا باتا) دخي دعوى باطل اولور قچن بر كيمسه كندو شهادتني برصكه يعني بروثيقه يه يازسه واول صكك اوزرينه ختم ايلسه كه فلان كيمسه ملكني بيع ايلدي ديو يا خود بيع بات يعني بيع ناقد وقاطع ايله بيع ايلدي ديو زيرا رسم شهادتي بو وجهله بيع ايلديكنه اقراردر صكره رجوع ايدوب طلب ايلمسي صحيح دكلدر (بخلاف مالو كتبها على اقرار العاقدين) اما بر كيمسه شهادتني متعاقدينك اقرارلرينه يازسه تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر يعني متعاقدينك اقرارلرينه شهادتني يازمق اول مبيعي دعوى ايلمسنه مبطل ومانع دكلدر (وضمان الوكيل بالبيع الثمن للموكل باطل) ومبيعه وكيل اولان كيمسه نك موكل ايچون اول مبيعك ثمننه ضامن اولمسي باطلدر (وكذا ضمان المضارب الثمن لرب المال) دخي مضارب اولان كيمسه رب مال ايچون ثمنه ضامن اولمق

باطلدر زیرا کفالت برآدمك ذمتنده اولان مالی طلب ایلمکه التزامدر طلب بونلره مخصوصدر بوتقدیرجه
هر بریسی کندی نفسنه ضامن اولمش اولور (وضمان احد الشریکین حصة شریکه من ثمن ماباعه صفقة
واحدة) دخی ایکی شریکك بریسی صفقهٔ واحده ایله بیع ایلدکاری شیئك ثمنندن کندو شریکنك
حصه سنه ضامن اولمق باطلدر مثلا ایکی رجل بر رجله صفقهٔ واحده ایله برعبد بیع ایلسه‌لر ایکیسنك
بریسی کندو شریکنه ثمنندن حصه سنه ضامن اولسه باطل اولور زیرا صفقهٔ واحده اولدیغیچون
ثمن ایکیسنك ماییننده مشترك اولور وایکیسنك بری اول برآخرك حصه سنه ضامن اولمسی صحیح اولیدی
کندو نفسنه ضامن اولمق لازم اولوردی اول ایسه باطلدر (وصح لو بصفقتین) وضمان صحیح اولور چونکه
بیع صفقتین ایله اولسه زیرا بوصورتده اشتراك اولمز (وضمان الدرك والخراج والقسمة صحیح) وضمان الدرك
اتفاقله جائزدر وضمان حراج دخی جائزدر زیرا دین مقوله سیدر وضمان القسمه دن مراد قسامك اجرتنه
ضامن اولمقدر بعضیسی دیدیکه ضمان قسمتدن مراد ضمان النوائب ایمشکه بیان اولنسه کرکدر امدی
نوائبی اوزرینه عطف ایلك عطف تفسیردر و بعضیلر دیدیکه عطف الخاص علی العام قبیلندندر محصل کلام
بو انواع ثلاثه‌نك ضمانی صحیحدر (وکذا ضمان النوائب سواء کانت بحق ککری النهر واجرة الحارس
او بغیر حق کالجبایات) نوائب شول نازله درکه مسلمینه حوایجدن اصابت ایدر صویوللری اصلاح ایلك
وسد ثغور ایتمك کبی بو مقوله شیلر ظهور ایدوب مسلمین بیننده توزیع وتقسیم اولدقده بعضیلری اول حوایجی
ویرمه‌ده تردد ایلسه تردد ایدن کیمسه ایچون برآخر کیمسه کفیل اولسه کفالتی صحیحه اولور کرك اول نوائب
حق ایله اولسون ذکر اولنان صویوللری اصلاح وسد ثغور کبی وحارسك اجرتی کبی وکرك بغیر حق اولسون
انواع جبایات کبی اولکیسی ضمان قسمتك کفالتی کبی اتفاقله صحیحدر قسم ثانیکه جبایاتدر انده خلاف واردر زیرا
بعضیلر کفالت جائزدکلدر دیدیلر و بعضیلر کفالت صحیحه‌در سائر دیون کبی مطالبه اولنور لکن فتوی صحیح
اولمسنك اوزرینه‌در جبایات دیدیکی فی زماننا شول شیدرکه ظلمه بغیر حق عباددن اخذ ایدرلر عوارض وبدل
نزل کبی اولان تکالیفدر (وضمان العهدة باطل) مثلا بر رجل بر رجلدن برعبد اشترا ایلدی بر رجل دخی عهده‌سنه
ضامن اولدی باطلدر زیرا لفظ عهده بر قاچ معنایه اطلاق اولنور بری صك قدیمه اطلاق اولنور و بری عقد
وحقوق عقده اطلاق اولنور و بری بودرکه خیار شرطه اطلاق اولنور بونلر ایله قبل البیان عمل ایلمك متعذردر
اول اجلدن ضمانی باطل اولدی (وکذا ضمان الخلاص) ضمان الخلاص دخی باطلدر ابو حنیفه قتنده زیرا
خلاص ابو حنیفه قتنده مبیعی مستحقدن تخلیص ایدوب مشتری یه تسلیم ایلمکدر و بو ایسه باطلدر زیرا بوکه
هر کس قادر دکلدر (خلافا لهما) امامین قتنده خلاف واردر یعنی ضمان الخلاص قتلرنده جائزدر زیرا عینك
تسلیمنه قادر اولمز ایسه ثمنه ضامن اولور (ولو قال الکفیل ضمنته الی شهر وقال الطالب بل حالا فالقول
للکفیل) و قچن کفیل ایله طالب نزاعه دوشوب کفیل اولان کیمسه بن بر آیه دکین ضامن اولدم دیسه
طالب اولان کیمسه حالا ضامن اولدك دیسه قول کفیلکدر زیرا حال اولمق معناسنی منکردر ※ ضمنته‌ده
اولان ضمیر دینه راجعدر وجائزکه مدیونه راجع اوله (وفی الاقرار للمقر له) واقرارده قول مقر له کدر
مثلا بر کیمسه برآخره سنك بنده بر آیه دکین یوز درهم حقك واردر دیو اقرار ایلسه مقر له اولان کیمسه
یوز درهمی اولدیغنه تصدیق ایدوب اجلی انکار ایلسه قول مقر له کدر (ولا یؤخذ ضامن الدرك
ان استحق المبیع مالم یقض بثمنه علی بائعه) ومبیع اولان شیء مستحق چیقلدیغی ظهور ایلسه ضامن الدرك اولان
کیمسه اخذ اولنمز مادامکه اول بایعك اوزرینه اول مبیعك ثمنیله قضا اولنمیه ※ بثمنه‌ده اولان ضمیر مبیعه راجعدر
و بایعه‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر

باب كفالة الرجلين والعبدين

چون مصنف رحمه الله تعالی رجل واحدك کفالتی بیانندن فارغ اولدیسه ایکی رجلك کفالتلری بیاننه
شروع ایلدی ودیدی (دین علیهما کفل کل عن صاحبه فما اداه احدهما لایرجع به علی الآخر الا اذا زاد
علی النصف) بر رجلك متاعنك بهاسندن ایکی رجل اوزرنده دینی اولوب هر بریسی کندو صاحبنه
کفیل اولسه امدی ایکیسنك بریسی شول ادا ایلدیکی شیء ایله اول برینك اوزرینه رجوع ایلمز الا اچون

ادا ایلدیکی مقدار نصفدن زیاده اولسه اول زیادهیه رجوع ایدر زیرا ایکی رجلك هر بریسی اوزرندهاولان
نصفی ادا ایلهده اصیلدر واول برنصف آخره کفیلدر وشول ادا ایلدیکی شیٔ کندی اوزرنده اولاندن
حساب اولنور ❊ علیهماده اولان ضمیر رجلینه راجعدر اداهده اولان ضمیر فاده اولان مایه راجعدر بهده
اولان ضمیر ادا ایلدیکی شیئه راجعدر (ولو کفلا بمال عن رجل و کفل کل منهما به عن صاحبه فما اداه
رجع بنصفه علی شریکه او بکله علی الاصیل لو بامره) واکر ایکی رجل بر رجلك اوزرندهاولان ماله کفیل
اولسهلر و بو ایکی رجلك هر بری کندی صاحبنك اوزرنده اول جمله ماله کفیل اولسهامدی بو ایکیسنك
بریسی شول ادا ایلدیکی شیئك نصفی ایله کندو شریکنك اوزرینه رجوع ایدر یاخود جمله ادا ایلدیکی شیئله
اول اصیلك اوزرینه رجوع ایدر اکر اصیلك امری ایله کفیل اولدیسه زیرا ایکیسنك دخی اورزلرندهاولان
شیده برابرلردر وادا ایلدکاری شیٔ شیوع ایله ایکیسنك اوزرینهدر ❊ بهده اولان ضمیر فادهاولان مایه راجعدر
بنصفهده او بکلهده اولان ضمیرلر اداهده اولان ضمیره راجعدر بامرهده اولان ضمیر اصیله راجعدر
(وان ابرأ الطالب احدهما فله اخذ الآخر بکله) واکر طالب اولان کمسنه ایکی کفیلك بر ینی ابرا ایلسه
طالب ایچون کفیل آخری جمله مال ایله اخذ ایلك واردر زیرا کفیلی ابرا ایلك اصیلك ابراسنی موجب دکلدر
او یله اولسه مالك کلیسی اصیلك اوزرینه باقی قالور اول بر آخر ایسه کلی ماله کفیلدر ❊ فلهده اولان ضمیر طالبه
راجعدر بکلهده اولان ضمیر ماله راجعدر (ولو فسخت المفاوضة فلرب الدین اخذ من شاء من شریکیها
بکل دینه) واکر شرکت مفاوضه ایله شریك اولان کمسنهلر اول شرکت مفاوضهیی فسخ ایلسهلر رب الدین
اولان کمسنه ایچون جائزدر اول مفاوضهیی شریکلرینك هرقنغسنی استرسه کلی دین ایله اخذ ایلر شریکیهاده
اولان ضمیر مفاوضهیه راجعدر دینهده اولان ضمیر رب الدینه راجعدر (وما اداه احدهما لا یرجع به
علی الآخر ما لم یزد به علی النصف) وشول شیکه ایکی شریکك بریسی انی رب الدینه ادا ایلمش اوله اول بر آخرك
اوزرینه رجوع ایلز مادامکه نصفندن زیاده اولمیه ❊ اداهده اولان ضمیر مایه راجعدر بهده اولان ضمیر اداهده
اولان ضمیره راجعدر ایکنجی بهده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (واذا کوتب العبدان بعقد واحد
وکفل کل عن صاحبه رجع کل علی الآخر بنصف ما ادی) وقچن ایکی عبد عقد واحد ایله مکاتب اولسهلر
واول ایکی عبدك هر بریسی صاحبنه کفیل اولسه یعنی هر بریسی کندو رفیقنه کفیل اولسهلر
هر بریسی مال کتابتدن و یردیکی شیئك نصفی ایله اول بر آخرك اوزرینه رجوع ایلر بو عقد استحسانا جائزدر
وقیاس اولان جائز اولمقدر زیرا بو عقدده کفالت مکاتب و کفالت بدل کتابت واردر بونلر ایسه هر بریسی علی حدة
باطلدر ایکیسی بر عقدده باطل اولمق بالطریق الاولی در ❊ صاحبهده اولان ضمیر ایکی عبدك بر ینه راجعدر
(وان اعتق السید احدهما قبل الاداء صح) واکر اول ایکی عبدك سیدی اولان کمسنه اول ایکی عبد مکاتبك
بر ینی مال کتابت ادا اولنمزدن مقدم اعتاق ایلسه صحیح اولور ❊ احدهماده اولان ضمیر عبدانه راجعدر
(وله ان یأخذ حصة الآخر منه اصالة او من المعتق کفالة) دخی سید ایچون جائزدر که اول بر آخر مکاتبك
حصهسنی سید کندودن اخذ ایلیه اصالت طریقیله زیرا کندوسی اصیلدر و یاخود معتقدن اخذ ایلیه
کفالت طریقیله زیرا صاحبنه کفیل ایدی محصل کلام اول ایکی عبدك سیدی مخیردر دیلرسه بدل کتابتی
کفالت طریقیله معتقدن اخذ ایلر دیلرسه اصالت طریقیله اخذ ایدر (و یرجع المعتق فقط بما ادی
علی صاحبه) ومعتق اولان کمسنه صاحبنك اوزرینه انجق ادا ایلدیکی شیئله رجوع ایدر زیرا
کندو امریله ادا ایلشدر (لو کان علی عبد مال لا یجب علیه الا بعد عتقه) واکر بر عبد مملوکك اوزرنده
غیرك مالی اولسه اول عبد اوزرینه اداسی واجب اولمز الا عتق اولدقدنصکره زیرا مملوکیتی حالنده جمله
مالك اولدیغی شیٔ سیدینکدر ❊ وعلیهده اولان ضمیر عبده راجعدر وعتقهده اولان ضمیر ینه عبده راجعدر
(فکفل به رجل کفالة مطلقة لزم الکفیل حالا) یعنی اول عبد مملوکك اوزرنده اولان ماله بر رجل کفالت
مطلقه ایله یعنی حال وتأجیل قیدندن مطلق کفیل اولسه اول کفیل اولدیغی مال کفیله فی الحال لازم اولور
اکر مطلق اولمیوب مؤجل اولیدی قبل حلول الاجل طلب اولنمز ایدی ❊ بهده اولان ضمیر ماله راجعدر
(واذا ادی لا یرجع علی العبد الا بعد عتقه) وقچن کفیل اولان کمسنه عبدك اوزرنده اولان مالی ادا ایلسه

انكله عبدك اوزر ينه رجوع ايلر الاعتقدنصكره (ولو ادعى رقبة عبد فكفل به رجل فمات العبد فبرهن المدعى له انه ضمن الكفيل قيمته) واكر بركمسنه برعبدك رقبه سن دعوى ايلسه يعنى بوشخص بنم عبدمدر ديو دعوى ايلسه اول رقبه سى دعوى اولنان عبده برآخر كمسنه كفيل اولسه مزبور عبد بعد الكفاله فوت اولسه اولدكدنصكره مدعى اولان كمسنه كندو عبدى اولديغنه شاهد كتورسه اول عبده كفيل اولان كمسنه آنك اوزرينه قيمتنى ضامن اولور زيرا عين اولذيغى تقديرجه قيمتى لازم اولور ✻ بهده اولان ضمير عبده راجعدر انه ده اولان ضمير ينه عبده راجعدرله ده اولان ضمير مدعى يه راجعدر قيمته ده اولان ضمير عبده راجعدر (ولو كفل سيد عن عبده بامره او عبد غير مديون عن سيده فعتق فاى ادى لايرجع على الاخر) واكر برسيد كندو عبدنه امر يله كفيل اولسه ياخود برعبد غيرمديون كندوسيدنه سيدك امر يله كفيل اولدقدنصكره معتق اولسه عبددن وسيددن هر قنغيسى كه برشيئ ادا ايتمش اولسه قول افندينك اوزرينه وافندي يسى قولك اوزرينه ادا ايلدكلرينى رجوع ايلز

✻ كتاب الحواله ✻

چون مصنف رحمه الله تعالى كفالت احوالندن فارغ اولديسه حوالهنك احكامى بيانه شروع ايلدى حواله لغتده نقل وتحويل معناسنه در واصطلاح شرعده (هى نقل الدين من ذمة الى ذمه) يعنى حواله بردينى بر ذمتدن بر ذمته نقل ايلكدر يعنى محيل اولان كمسنه نك ذمتندن اول محتال عليهك ذمتنه نقل اولنمقدر (وتصح فى الدين لافى العين) حواله دينده صحيح اولور عينده صحيحه اولمز زيرا حواله نقل معناسنه در عينده ايسه نقل تصور اولنمز (برضى المحتال والمحال عليه) يعنى حواله صحيحه اولور محتالك يعنى حواله اولانك ودخى محال عليهك يعنى حواله يى قبول ايدنك مديونيدر رضالر يله ✻ محيل حواله ايدن زيدمديون اوزرنده اولان حقى يعنى دينى عمر ومحتال يعنى حواله اولان عمر ومحال عليه يعنى حواله يى قبول ايدن بشر ذمتنده متقرر اولان ثمنى آلسون ديو زيددن طلب ايتديكى دين مقابله سنده اكا محيل ديرلر (وقيل لابد من رضى المحيل ايضا) ودينلديكه محيل اولان كمسنه نك دخى رضاسندن لابددر (واذا تمت برئ المحيل بالقبول فلا يأخذ المحتال من تركته لكن يأخذ كفيلا من الورثة او الغرماء مخافة التوى) وقچن حواله تمام اولسه محيل اولان كمسنه برى اولور يعنى محتال ومحال عليهك قبوللر يله تمام اولسه ومحيل اولان كمسنه فوت اولسه محتال اولان كمسنه انك تركه سندن اخذ ايلمز لكن ورثه دن ياخود غرمادن كفيل اخذ ايلر هلاك اولمه نك خوفندن اوترى ✻ تركته ده اولان ضمير محيله راجعدر (ولا يرجع عليه المحتال الا اذا توى حقه) واول محتال اولان كمسنه اول محيلك اوزرينه رجوع ايلمز الاقچن حقى هلاك اولسه اول حينده رجوع ايدر عليه ده اولان ضمير محيله راجعدر (وهو بموت المحال عليه مفلسا او انكاره الحوالة وحلفه ولا بينة عليها) يعنى اول توى كه هلاك اولمقدر ابو حنيفه قتنده ايكى شيئك بريسيله اولور برى اول محال عليهك حواله يى انكار ايدوب يمين ايلمسيله حالبوكه محتالك ومحيلك بينه لرى يوقدر ✻ وهو ضميرى توى يه راجعدر وانكاره ده اولان ضمير محال عليهه راجعدر وحلفه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر عليهاده اولان ضمير حواله يه راجعدر (وعندهما بتفليس القاضى اياه ايضا) وامامين قتنده اول توى برقاضينك اول محال عليهى حال حياتنده مفلس حكميله دخى ثابت اولور يعنى مفلسدر ديو اوزرينه حكم ايلك ايله اولور ✻ اياه ده اولان ضمير محتال عليهه راجعدر (وتصح بالدراهم المودعة) دخى حواله وديعه اولان دراهم ايله صحيحه اولور مثلا زيد عمروك يانده وديعه طريقيله بيك درهم امانت قوسه زيدك دخى بكره بيك درهم دينى اولسه زيد بكرى اول عمروده اولان بيك درهمه حواله ايلسه صحيحه اولور (والمحال عليه يبرأ بهلاكها) ومحال عليه اولان كمسنه برى اولور اول وديعه اولان دراهمك هلاك اولمسيله زيرا حق اكا متعلق ايدى (وبالمغصوبة ولا يبرأ بهلاكها) دخى حواله غصب اولنمش دراهم ايله صحيحه اولور اما هلاك اولمسيله محال عليه اولان كمسنه برى اولمز بهلاكهاده اولان ضمير وديعه يه راجعدر (واذا قيدت الحوالة بالدين او الوديعة او الغصب لايطالب المحيل المحال عليه) يعنى قچن حواله دين ايله ياخود وديعه ايله ياخود غصب له قيد اولنسه اول محيل اولان كمسنه محال عليه اولان كمسنه دن طلب ايلمز زيرا محتالك حقى تعلق ايلمشدر (مع ان المحتال اسوة غرماء المحيل بعد موته)

مع هذا محتال اولان کمسنه اول محیل اولان کمسنه نك غرماسنه اسوه در یعنی برابردر محیلك موتندنصکره موتهده اولان ضمیر محیله راجعدر (وان لم تقید بشیٔ فله المطالبة) واکر حواله برشیئله قید اولنمز ایسه یعنی دین ایله یاخود ودیعه ایله یاخود غصب اولمسیله قید اولنمز ایسه محیل ایچون مطالبه ایتمك واردر مثلا مدیون اولان کمسنه رب الدینه بورجلك اولان زرنده اولان بیك درهمه سنی حواله ایلدم دیسه محتال اولان کمسنه نك حقی اول محال علیه اولان کمسنه ده اولان دینه وودیعه یه وغصبه تعلق ایتمز بلکه محال علیه اولان کمسنه او زرینه واجب اولان اول محتالك دینی کندو مالندن وفا ایلمکدر واول محیل اولان کمسنه اول محتال علیهده اولان دیننه ودیعه سنی ومغصوبنی قبض ایلر (ولا تبطل الحوالة باخذه ما علی المحال علیه اوعنده) ومحال علیهك یانده یاخود اوزرنده اولان شیئ محیل اولان کمسنه اخذ ایلمکله حواله باطله اولمز عنده ده اولان ضمیر محال علیهه راجعدر (واذا طالب المحال علیه المحیل بمثل ما احال به فقال احلت بدین لی علیك لا یقبل بلا حجة) وقچن محتال محتال علیه اولان کمسنه یی حواله ایلدیکی شیئك مثلیله مطالبه ایلسه محیل دخی محال علیهه بنم سنده اولان دینم ایله حواله ایلدم دیسه بو قول حجتسز یعنی بینه سز قبول اولنمز زیرا دینم وار دیو دعوی ایلدیکی اجلدن بینه یه محتاج اولدی زیرا البینة علی المدعی در ※ به ده اولان ضمیر مایه راجعدر (ولو طالب المحیل المحتال بما احال فقال احلتنی بدین لی علیك لا یقبل بلا حجة) وقچن محیل اولان کمسنه اول محتاله حواله ایدوب قبض ایلدیکی شیئله مطالبه ایلسه محتال دخی اول محیل اولان کمسنه یه سز بنی اوزرکده اولان دین ایله حواله ایلدك دیسه محتالك قولی حجتسز قبول اولنمز وقول محیلکدر (وتکره السفتجة وهی الاقراض لسقوط خطر الطریق) وسفتجه ضم سین ایله وسکون فاء ایله وفتح تاء فوقانیه ایله واحد السفاتج درسفته لفظندن تعریب اولنمشدر لغتده حکم معناسنه در اصطلاح فقهاده مصنفك ذکر ایلدیکیدر سفتجه مکروه اولور وبو سفتجه اقراضدر یعنی بر کمسنه بر بلد آخره اقچه کوندرمك مراد ایدوب لکن حرامی خوفندن امانت طریقیله کوندرمکدن خوف ایلمکله بر کمسنه یه قرض ویروب فلان بلدهده شریکم فلانه تسلیم ایله دیمکدر ومکروه اولدیغنك سببی زیرا حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلم نفع جر ایدن قرضدن نهی بیورمشلردر

※ كتاب القضاء ※

چون اکثر بیع وشراده وربا وسلمده وکفاله وحوالهده نزاع واختلاف واقع اولور قضاء قاضی یه احتیاج اولنور مصنف رحمه الله تعالی مذکوراتك عقیبنده کتاب القضاء ذکر ایلدی قضا لغتده برقاچ معنایه کلور بری الزام وتقدیر معناسنه کلور (وقضی ربك الا تعبدوا الا ایاه) کبی وبری فارغ اولمق معناسنه کلور (فاذا قضیتم الصلاة) کبی وبری فرض وتقدیر معناسنه کلور (قضی الحاکم بالنفقة) کبی واصطلاح شرعده الزام وفصل معناسنه در (القضاء بالحق من اقوی الفرائض وافضل العبادات) قضا اجماع علما ایله فرض کفایه دندر وایکی خصمك ما بیننده حق وعدل ایله قضا ایلمك اقوی اولان فرائضدندر وافضل اولان عبادتدندر (واهله من هو اهل للشهادة) واهل قضا اول کمسنه در که شهادته اهل اوله یعنی هر شیکه شاهدده اشتراط اولنور قاضیده دخی اشتراط اولنور ※ اهله ده اولان ضمیر قضایه راجعدر (وشرط اهلیته شرط اهلیتها) وقضا نك اهلیتنك شرطی شهادتك اهلیتنك شرطیدر یعنی شاهدده عقل وحریت وعدالت اشتراط اولندیغی کبی کذلك قاضیده ده اولمسی اشتراط اولنور ※ اهلیته ده اولان ضمیر قضایه راجعدر واهلیتها ده اولان ضمیر شهادته راجعدر (والفاسق اهل له) وفاسق اولان کمسنه قضایه اهلدر وبعضیلر قتنده قضاسی صحیح دکلدر اصلا زیرا فاسق کندو نفسنه امین دکلدر غیره امین اولمق بالطریق الاولی در (ویصح تقلیده ویجب ان لا یقلد) وفاسق اولان کمسنه ائمه نك قوللری اوزره تقلیدی صحیح اولور لکن واجب اولان تقلید اولنممقدر کرچه تقلید اولندقده صحیح اولور ومقلدی آثم اولور ※ تقلیده ده اولان ضمیر فاسقه راجعدر (کما یصح قبول شهادته) وفاسق قضایه اهلدر شهادتنك قبولی صحیح اولدیغی کبی (ویجب ان لا تقبل) اما واجب اولان شهادتی مقبول اولممقدر (ولو فسق العدل یستحق العزل ولا ینعزل فی ظاهر المذهب وعلیه مشایخنا) واکر عدل اولان کمسنه رشوت اخذ ایلمکله یاخود زنا وشرب خمر ایله فاسق اولسه

عزله مستحق اولور وظاهر مذهبده عزل اولنمز واکثر مشایخ عزل اولنمق اوزره‌در ☼ علیه‌ده اولان ضمیر عدم عزله راجعدر (ولو اخذ القضاء بالرشوة لایصیر قاضیا) واکر قاضی قضایی رشوت ایله آلسه قاضی اولمز و برماده‌ده حکم ایلدیکی تقدیرجه حکمی نافذ اولمز صحیح بودر (والفاسق یصلح مفتیا وقیل لا) وفاسق اولان کمسنه‌نك مفتی اولمغه صلاحیتی واردر یعنی مفتی اولمسی صحیحدر و بعضیلر قتنده مفتی اولمغه صلاحیتی یوقدر (ولا ینبغی ان یکون القاضی فظا غلیظا) وقاضی او لان فظ غلیظ یعنی سیئ الخلق و کلامی شدید اولمق لایق دکلدر (وجبارا عنیدا) دخی جبار عنید یعنی متکبر وحقه مخالف اولمق لایق دکلدر حسن خلق صاحبی اولمق کرکدر زیرا حضرت رسول صلی الله تعالی علیه و سلمك خلیفه‌سیدر (و ینبغی ان یکون موثوقا به فی دینه) دخی قاضی اولان کمسنه لایقدر که دیننده موثوق به یعنی معتمد علیه اوله (وعفافه) دخی عفافنده یعنی عفیف اولمه‌ده زیرا عفاف اساس دیندر (وعقله) دخی عقلنده زیرا عقل مدار تکلیفدر (وصلاحه) دخی صلاحنده زیرا ضدنده فساد واردر (وفهمه) دخی فهمنده زیرا فهمی اولمسه خصمانك کلاملرینی تعقل وتصور ایده‌مز (وعلمه بالسنة) دخی حضرت رسول علیه السلامك سننه عالم اولمه‌ده یعنی اول حضرتك اقوال وافعالنه مطلع اولمسنده (والآثار) دخی آثارده عالم اولمه‌ده یعنی اصحاب کزینیدن مروی ووارد اولان احکامده عالم وفاضل اولمسنده (ووجوه الفقه) دخی وجوه فقهده یعنی احکام وقایعه متعلق اولان مسائلده وقیاساتده عالم اولمقدر محصل کلام قاضی اولان کمسنه‌یه لایقدر که بوجمله ذکر اولنان اشیاده موثوق به ومعتمد علیه اوله (وکذا المفتی) وکذلك مفتی اولان کمسنه‌یه لایقدر که بوذکر اولنان اوصاف ایله موصوف اوله (والاجتهاد شرط الاولویة) واجتهادك معناسی (بذل المجهود لنیل المقصود) در یعنی انسان مقدور ومجهودنی نیل مقصوده بذل وصرف ایلمکدر ومجتهد اکا دیرلر که کتاب الله وسنت رسول اللهده اولان احکام واشیانك جمیعسنه عالم اولمقدر یعنی قاضینك مجتهد اولمسی شرط اولویتدر وائمهٔ ثلاثه قتنده شرط جوازدر (فیصح تقلید الجاهل) چونکه قاضینك مجتهد اولمسی شرط اولویت اولور بوتقدیرجه قضایی جاهله تقلید ایلمك صحیح اولدی زیرا قضا غیرینك فتواسیله جائزدر شافعی قتنده جائز دکلدر (ویختار الاقدر والاولی) و برکمسنه‌یه قضا تولیه اولنمق اقتضا ایلسه اقدر اولان کمسنه یعنی احکامده وعلمده زیاده قدرتلویی وغیریدن اولی اولان کمسنه‌یی تولیه ایلمك اختیار اولنمق کرکدر زیرا حدیث شریفده (من قلد انسانا عملا وفی رعیته من هو اولی منه فقد خان الله ورسوله وجماعة المسلمین) وارد اولمشدر (وکره التقلد لمن خاف الحیف والعجز عن القیام به) وارتکاب قبایح ایله حیف خوف ایلین کمسنه‌یه قضایی تقلد ایلمك مکروهدر دخی قضایه قائم اولمسنده عاجز اولدیغی خوف ایلین کمسنه‌یه قضایی تقلید ایلمك مکروهدر (ولابأس به لمن یثق من نفسه باداء فرضه) وتقلید قضا لابأسدر شول کمسنه‌یه که کندو نفسندن فرضك اداسنه واثق اوله بومعنی فیجز فرضه‌ده اولان ضمیر لمن ده اولان منه راجع اولورسه اما قضایه راجع اولسه معنی شویله اولور قضا لابأس اولور شول کمسنه‌یه که کندو نفسندن اول قضانك اداء فرضنه واثق اوله ☼ من نفسه‌ده اولان ضمیر لمن ده اولان منه راجعدر (ومن تعین له فرض علیه) وشول کمسنه که اول قضایه متعین اوله آنك اوزرینه قاضی اولمق فرض عین اولور فرض کفایه ایکن یاخود اختیار ایلمسی فرض اولور اندن غیری اولمامغله عباد اللهك حقوقی صیانت اولنمق ایچون ☼ له‌ده اولان ضمیر قضایه راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر منه راجعدر (ولا یطلب القضاء ولا یسئله) وهیچ کمسنه قضایی قلبی ایله طلب ایلمیه ولسانیله سؤال ایتمیه زیرا حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلم (من طلب القضاء وکل الی نفسه) بیورمشلردر یسئله‌ده اولان ضمیر قضایه راجعدر (و یجوز تقلده من السلطان الجائر) دخی قضایی جور صاحبی اولان سلطاندن تقلد ایلمك یعنی انك تقلیدی ایله قاضی اولمق جائزدر تقلده‌ده اولان ضمیر قضایه راجعدر (ومن اهل البغی) دخی قضایی اهل بغیدن تقلد ایلمك جائزدر واهل بغی شول کمسنه‌لردر که سلطانك طاعتندن خارج اولمشلردر (الا اذا کان لایمکنه من القضاء بحق) الا فیچن اول سلطان جائر یاخود باغی اول قاضی‌یی حق ایله قضا ایلمکدن تمکین ایتدرمیه مثلا اکا شرع شریفه مخالف شیئلر ارتکاب ایلمکه امر ایلسه اول حینده اندن تقلد جائز دکلدر ☼ لایمکنه‌ده اولان ضمیر قاضی‌یه راجعدر (وان تقلد یسئل دیوان قاض قبله وهو الخرائط

التی فیها السجلات والمحاضر وغیرها) وقچن قاضی سلطان طرفندن مولی اولسه ابتداکندودن اول اولان قاضینك دیوانی طلب ایلیه دیوان ایسه شول خرائطدرکه یعنی شول کیسه‌لردرکه انده سجلات وضع اولنور ومحاضر یکه جمع محضردر صکوکدر طلب ایلیه وبونلردن غیری اولان شیلری طلب ایلیه مثلا وصیلرك واوقاف وفرض وتقدیر اولنان نفقاتك کتب وتحریر اولنان صکوکی کبی ﷻ قبله ده اولان ضمیر قاضی‌یه راجعدر فیهاده اولان ضمیر خرائطه راجعدر (ویبعث امینین یقبضانها بحضرة المعزول اوامینه) ویکی حاکم اولان قاضی کندو طرفندن اول معزول اولان قاضیده اولان محاضر وخرائطی قبض ایلك ایچون ایکی امین ارسال ایلیه اول خرائطی معزول اولان قاضینك حضورنده یاخود امیننك حضورنده قبض ایلیه‌لر ﷻ یقبضانهاده اولان ضمیر خرائطه راجعدر اوامینه‌ده اولان ضمیر معزوله راجعدر (ویسئلانه شیأ فشیأ) واول ارسال اولنان ایکی امین اول سجلاتی معزول اولان قاضیدن شیأ فشیأ یعنی بر بر طلب ایلسونلر ﷻ یسئلانه ده اولان ضمیر معزوله راجعدر (ویجعلان کل نوع فی خریطة علی حدة) واول یکی امین اولان کمسنه‌لر اول سجلاتك هرنوعنی بر خریطه‌یه علی حدة بشقه‌جه قویه‌لر مثلا اموال ایتامده نصب وصی ایچون اولان سجلات بشقه بر کیسه‌ده اوله وقس علی هذا (وینظر فی حال المحبوسین) واول قاضئ جدید اولان کمسه ابتداکه محل حکومته حلول ایلر اول محلده محبوس اولان آدملرك حاللرینه نظر ایلیه وهر بریسی‌نه خصوص ایچون حبس اولندیغن استفسار ایلیه (فمن اقر بحق اوقامت علیه بینة الزمه) امدی شول کمسنه که برحق ایله اقرار واعتراف ایلیه یاخود انکار ایدوب اوزرینه اول حق ثابت اولدیغنه اقامت بینه اوله انی الزام ایلیه ﷻ علیه‌ده اولان ضمیر منه راجعدر الزمه‌ده اولان ضمیر بارزینه اکا راجعدر (ولایعمل بقول المعزول) وقاضئ جدید اولان کمسنه اول محبوسلرك حقنده معزول اولان قاضینك قولیله عمل ایلیه زیرا معزول اولمغله آحاد رعایایه الحاق اولنمشدر واحدك ایسه شهادتی کفایت ایلمز (والاینادی علیه ثم یخلی سبیله بعد ما استظهر فی امره ویأخذ منه کفیلا) واکر اقرار ایلیوب بینه دخی قائمه اولمسه اول محبوسك اوزرینه ندا اولنه که هرکیمك محبوس اولان فلان ابن فلانك اوزرنده حقی وارایسه مجلس شرع شریفه حاضر اوله ﷻ برکمسنه کلوب دعوی ایدوب برشئ اثبات ایدرسه اوزرینه حکم اولنور هیچ برکمسنه کلیوب برشئ اثبات اولنمز ایسه سبیلی تخلیه اولنور یعنی اطلاق اولنور امرنه استظهار اولندقدنصکره یعنی احتیاط ایدوب تفحص ایلدکدنصکره اطلاق ایلیه واطلاق اولندیغی تقدیرجه نفسنه برکفیل اخذ ایلسون بوترکیبده اولان ضمایرك جمله‌سی محبوسه راجعدر (ویعمل فی الودائع وغلات الوقوف بالبینة اوباقرار ذی الید) ویکی حاکم اولان قاضی ودایعه متعلق اولان ماده‌لرده واوقافك غلاتنه متعلق اولان دعوالرده بینه ایله عمل ایلیه یاخود ذوالید اولان کمسنه‌نك اقراری ایله عمل ایلیه زیرا اجنبینك اقراری مقبول دکلدر (لابقول المعزول الا ان اقر ذوالید بالتسلیم منه) وعزل اولنان قاضینك قولی ایله عمل اولنمیه دیو حکمی بیان اولندی ایدی الاقچن ذوالید اولان کمسنه یدنده اولان شیئ معزول اولان قاضیدن اخذ ایلدیکنه اقرار واعتراف ایلسه اول حینده معزول اولان قاضینك قولیله عمل اولنور ﷻ منه‌ده اولان ضمیر قاضی‌یه راجعدر (ویجلس للحکم جلوسا ظاهرا فی المسجد والجامع اولی) واول یکی حاکم اولان قاضی وصاحب امر اولان سلطان ناس ارasında حکم ایلك ایچون مسجدده جلوس ظاهر ایله یعنی غیر مختفی وغیر محتجب اولان جلوس ایله جلوس ایلسون لکن جامعده جلوس ایلمسی اولیدر زیرا جامع مسجددن زیاده شهرتلودر (ولوجلس فی داره واذن فی الدخول فلابأس به) واکر قاضی اولان کمسنه کندو دارنده جلوس ایدوب ناسه کندو اوزرینه دخول ایلمکه اذن ویرسه لابأسدر یعنی دارنده جلوس ایلمده ضرر یوقدر زیرا حکم عبادتدر مکان واحده مخصوص اولمز اماوسط بلده‌ده جلوس ایلمسی افضل وعامه‌یه انفعدر ﷻ به‌ده اولان ضمیر جلوسه راجعدر (ولایقبل هدیة الامن قریبه اوممن جرت عادته بمهاداته ان لم یکن لهما خصومة ولم یزد علی العادة) وقاضی اولان کمسنه هیچ کمسنه‌دن هدیه قبول ایلسون الاکندی قریبندن یعنی خصمندن یاخود اکا هدیه وبرمکله عادتی سبق ایتمش اولان کمسنه‌دن وبو ایکی کمسنه‌نك هدیه‌لرینك قبول اولنمسنك شرطی خصومتلری اولمدیغی تقدیرجه وهدیه‌لری معتاددن زیاده دکل ایسه‌در زیرا زیاده اولسه قضا مصلحتی ایچون اولور ﷻ قریبه‌ده اولان ضمیر قاضی‌یه راجعدر وعادته‌ده اولان ضمیر منه راجعدر

عهداتده ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر اهداده اولان ضمیر قریب ایله هدیه عادتی اولانه راجعدر (و یحضر الدعوة العامة لا الخاصة) دخی قاضی اولان کمسه عامة اولان دعوتلره حاضر اوله خاصه لره حاضر اولمیه (و هی ما لا یتخذ ان لم یحضر) و دعوت خاصه شول ولیمه در یاخود شول طعاملردر که کندوسی حاضر اولمیه ایدی اتخاذ اولنمز ایدی (و یشهد الجنازة و یعود المریض) دخی قاضی اولان کمسه جنازه نمازنه حاضر اوله و مریض اولان کمسنه لری عیاده ایلیه یعنی زیارتلرینه واره (و یتخذ مترجما و کاتبا عدلا) و دخی قاضی اولان کمسنه یه لازمدر که مترجم یعنی ترجمان اتخاذ ایلیه که خصملرده واقع اولان سوزلری اکا افهام ایلمك ایچون و بر کاتب اتخاذ ایلیه واقع اولان ماده لری قید و تحریر ایلمك ایچون (و یسوی بین الخصمین جلوسا و اقبالا و نظرا) دخی قاضی یه لازمدر که ایکی خصمك ما بینی تسویه ایلیه جلوسده و اقبالده و نظرده (و لا یسار احدهما) دخی قاضی اولان کمسنه یه لایقدر که ایکی خصمك بریسیله مسار ایلیه یعنی سراسو یلشمیه (و لا یشیر الیه) دخی اول ایکینك برینه اشارت ایلیه (و لا یضیفه دون الآخر) و اول ایکی خصمك برینه ضیافت ایدوب اول برینه ایلامکی ایلیه زیرا متهم اولور (و لا یضحك الیه) دخی بر خصمك یوزینه کولوب اول برینك یوزینه تعبیس ایلیه (و لا یمزح معه) دخی انکله مزاح ایلیه یعنی لطیفه ایتمیه (و لا یلقنه حجته) دخی اول ایکی خصمك برینه حجتنی تلقین ایلیه یعنی خصمه سکا جواب مانع و واقع سویله درد یه سن دیمیه زیرا قاضی متهم اولدیغندن غیری اول بر خصمك قلبی منکسر اولور و جائز که بر خصوصدن اوتری حقنی ترك ایلیه ❊ یلقنه و حجته ده اولان ضمیرلر خصمه راجعدر (و کره تلقینه الشاهد بقوله اتشهد بکذا) دخی قاضی اولان کیمسه یه مکروهدر شاهد اولان کیمسه یه حجتنی تلقین مثلا شاهده اتشهد بکذا یعنی فلان معنایه شهادت ایدر میسك دیمیه (و استحسنه ابو یوسف فی غیر موضع التهمة) و امام ابو یوسف شاهده تلقین ایلمکی حسن کورمشدر غیر موضع تهمتده اما موضع تهمت اولیحق اتفاقله جائز دکلدر استحسنه ده اولان ضمیر تلقینه راجعدر (و لا یبیع و لا یشتری فی مجلسه) یعنی قاضی اولان کمسنه لایقدر که مجلس قضاده بیع و شرا ایلمیه زیرا بیع و شراده دخی تهمت واردر مجلسه ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر (و لا یمازح) دخی قاضی اولان کیمسه یه لایقدر که نه خصم ایله و نه غیریسیله مجلس حکمده مزاح ایلمیه زیرا خلق اراسنده مهابتی ساقط اولور (فان عرض له هم او نعاس او غضب او جوع او عطش او حاجة کف عن القضاء) و اکر قاضی اولان کیمسه یه غم و یاخود اویقو یاخود غضب یاخود آجلق و یاخود صوسزلق یاخود قضای حاجت عارض اولسه ایکی خصمك ما بیننده قضا ایلمدن کف ایلیه یعنی امتناع ایلیه زیرا قضا تفکره محتاجدر و بو اشیا ایله تفکر قابل دکلدر و دخی هر برنده نهی خاص وارد اولمشدر ❊ له ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر (فاذا تقدم الیه الخصمان فان شاء قال لهما ما لکما و ان شاء سکت و اذا تکلم احدهما اسکت الآخر) وقتاکه ایکی خصم تقدم ایدوب قاضی حضورنده واقف اولسه لر قاضی اولان کیمسه مخیر اولور استرسه ایکی خصمه ما لکما یعنی ندر دعواکز دیه استرسه سکوت ایلیه وقتاکه ایکی خصمك بری تکلم ایلسه اول بری سکوت ایدرتا که اول خصم کلامندن فارغ اولوب اول برینه سؤال اوله

فصل

وقتاکه حبس احکام قضادن اولوب و اکا نیجه احکام تعلق ایلدیسه مصنف رحمه الله تعالی بو فصلی حبسك احکامی بیاننه وضع ایلمشدر (و اذا ثبت الحق للمدعی و طلب حبس خصمه فان ثبت بالاقرار لا یحبسه الا اذا امره بالاداء فابی) وقتاکه حق مدعی اولان کیمسه ایچون ثابت اولسه و کندو خصمنك حبسنی طلب ایلسه اکر اول حق اقرار ایله ثابت اولدیسه مادامکه اول خصم ثابت اولان حقك دفعنه امر اولنوب ابا یعنی امتناع ایلیه انی حبس ایلیه و وقتاکه ادا ایلسنه امر ایدوب ابا ایلسه حبس اولنه ❊ خصمه ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر (و ان ثبت بالبینة حبسه قبل الامر بالدفع و قیل لا) و اکر اول حق بینه ایله ثابت اولسه حقك مستحقنه دفع ایلمکه امر ایلزدن مقدم حبس ایلیه و دینلدیکه قبل الامر حبس اولنمیه (فان ادعی الفقر حبسه فی کل ما لزمه بدل مال کالثمن و القرض) امدی مدعی علیه اولان خصم فقیر اولدیغنی ادعا ایلسه قاضی انی حبس ایلیه هر شیده که بدل اولمسی طریقیله لازم اولمش اوله ثمن و قرض کبی شیلرده ❊ حبسه ده اولان ضمیر بارز خصمه راجعدرلزمه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر

(او بالتزامه كالمهر المعجل والكفالة) ياخود قاضى اول فقرد عواسن ايدن خصمى حبس ايليه هر شيده كه
كندى نفسنه التزامى طريقيله لازم اولمش اوله مثلا خاتونك مهر معجلى كبى وكفالتى كبى شيلرده ✻ بالتزامه ده
اولان ضمير خصمه راجعدر (لا فى ماعدا ذلك) بو ذكر اولناندن ماعدالرده حبس اولنميه مثلا ضمان متلفات
وارش جنايات ونفقات اقارب وزوجات كبى شيلرده (الا اذا برهن خصمه على يساره) الا قيچن اول فقر
دعوى ايدن كمسنه نك خصمى يسارى اوزرينه برهان ايلسه يعنى مالى اولديغنه شاهد كتورسه اول حينده
حبس اولنور ✻ خصمه ده اولان ضمير فقيره راجعدر يساره ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (ويحبسه مدة
يغلب على ظنه انه لو كان له مال لاظهره وهو الصحيح) وقاضى اولان كمسنه مدعى عليه اولان فقيرى
برمدت حبس ايلسونكه تا بو فقيرك اكر مالى اوليدى بو مدتده اظهار ايدردى ظنى غلبه ايدنجيه دكين
صحيح دخى بودر ✻ يحبسه ده وعلى ظنه ده اولان ضميرلر قاضى يه راجعدر انه ده له ده لاظهره ده اولان ضميرلر
فقيره راجعدر (وقيل شهرين اوثلاثة) وديندليكه ايكى آى ياخود اوچ آى حبس ايليه (فان لم يظهر له مال
خلى سبيله) واكر بو مدتدنصكره مالى ظهور ايلز ايسه قاضى انك سبيلنى تخلية ايليه يعنى اطلاق ايليه ✻ له ده
اولان ضميرلر فقيره راجعدر (الا ان يبرهن خصمه على يساره فيؤبد حبسه) الا قيچن اول فقيرك خصمى
اولان كمسنه انك يسارينه يعنى وارلغى اولديغنه برهان ايلسه اول زمانده حبسى تأبيد اولنور زيرا
اول آدمك حقنى ويرمكه قادر ايكن منع ايلديكى اجلدن تأبيد ايله حبسه مستحق اولور ✻ جمله بو تركيبده
اولان ضمائر فقيره راجعدر (ولا يسمع البينة على اعساره قبل حبسه وعليه عامة المشايخ) يعنى قاضى اولان
كمسنه بر كمسنه يى حبس اولنمغه امر ايلدكده اول كمسنه بن معسرم ومعسر اولديغمه بينه م واردر ديسه
قاضى انى حبس ايلزدن مقدم بينه سن استماع ايليه عامهٔ مشايخ بونك اوزرينه در زيرا بينه سى نفى در
مادامكه رمؤيد ايله تأييد اولنميه قبول اولنمز اول مؤيد ايسه حبسدر ✻ اعساره وحبسه ده اولان ضميرلر
فقيره راجعدر (ويحبس الرجل لنفقة زوجته) ورجل كندو زوجه سنك نفقه سيچون حبس اولنور زيرا ويرمه
سندن امتناع ايلكله ظالم اولمشدر زوجته ده اولان ضمير رجله راجعدر (لا والد فى دين ولده الا ان ابى من الانفاق
عليه) يعنى والد اولان كمسنه كندو ولدينك دينده حبس اولنمز الا قيچن والد كندو ولدينه انفاق ايلدن ابا يعنى امتناع
ايلسه اول زمانده حبس اولنور زيرا بو صورتده حبس اولنمسى ظلم دكلدر ولده ده اولان ضمير والده راجعدر عليه ده
اولان ضمير ولده راجعدر (ولو مرض فى الحبس لا يخرج ان كان له من يخدمه فيه والا اخرج) واكر اول حبسده
اولان كمسنه مريض اولسه اول حبسدن اخراج اولنميه اكر اول مريضك حبس ايچنده اكا خدمت ايدر كمسنه سى
وار ايسه اكر خدمت ايدر كمسنه سى يوغيسه حبسدن اخراج اولنه له ده ويخدمه ده اولان ضميرلر محبوسه راجعدر
فيه ده اولان ضمير حبسه راجعدر (ولا يمكن المحترف من اشتغاله فيه هو الصحيح) وصاحب حرفت يعنى اهل صنعت
اولان كيمسه حبسده اولديغى تقديرجه حبس ايچنده حرفتنى اشتغال ايلكه تمكين اولنميه صحيح بودر اشتغاله ده
اولان ضمير محترفه راجعدر وفيه ده اولان ضمير حبسه راجعدر (ويمكن من وطئ جاريته ان كان فيه خلوة)
واول محبوس اولان كيمسه كندو جاريه سن وطئه تمكين اولنور اكر اول محبسده بو معنايه قابل بر خلوت
وار ايسه جاريته ده اولان ضمير محبوسه راجعدر فيه ده اولان ضمير محبسه راجعدر (واذا تمت المدة
ولم يظهر له مال خلى سبيله) وقيچن اول محبوسك حبسى مدتى تمام اولسه واصلا مالى ظهور ايلسه قاضى
انك سبيلنى تخليه ايليه يعنى اطلاق ايليه ✻ له ده وسبيله ده اولان ضميرلر محبوسه راجعدر (ولا يحول بينه
وبين غرمائه بل يلازمونه ولا يمنعونه من التصرف والسفر ويأخذون فضل كسبه يقسم بينهم بالحصص)
دخى قاضى اولان كمسنه اول حبسدن اطلاق اولنان فقيرك وغرماسنك بيننه حائل ومانع اولمسون
يعنى ارباب حقوقه حقلرينى طلب ايلدن مانع اولمسون واول ارباب حقوق اولان كمسنه لر دخى اول كمسنه يى
ملازمت ايلسونلر واكا تصرفدن وسفره كتمه دن مانع اولمسونلر وبرشئ كسب ايلديكى تقديرجه
اول كسبك فضله سن اخذ ايلسونلر وماينلرنده حصه لرى مقدارنجه قسمت ايلسونلر ✻ بينه ده اولان ضمير
محبوسه راجعدر (والملازمة ان يدور وامعه حيث دار) ومحبوس اولان كمسنه اطلاق اولسون

دیو بیان اولنمشیدی امدی ملازمتك معناسی غرما اول حبسدن اطلاق اولنان کمسنه ایله دور ان ایلسونلر یعنی بیلجه کزسونلرهر نه یره کیدر ایسه ✻ معده اولان ضمیر حبسدن اطلاق اولانه راجعدر (فان دخل داره جلسوا علی الباب) وچون اول محبوس کندو دارینه داخل اولدقده اول غریملر قپوده جلوس ایلسونلر دارەده اولان ضمیر اول حبسدن اطلاق اولانه راجعدر (ولو کان الدین لرجل علی امرأة لایلازمها بل یبعث امرأة تلازمها) واکر رجلك دینی بر امرأەنك یعنی خاتونك اوزرنده اولسه دین صاحبی اولان رجل اول خاتونه ملازمت ایدوب بیلجه کزمسون بلکه انی ملازمته برکندوکبی خاتون کوندرسون یلازمها ده اولان ضمیر امرأەیه راجعدر (وقالا اذا فلسه الحاکم یحول بینه وبین غرمائه الی ان یبرهنوا ان له مالا) وامامین دیدیلرکه قچن اول محبوس اولان کمسنەیی حاکم تفلیس ایلسه یعنی مفلس اولدیغنه حکم ایلسه اول حینده کندوسیله غرماسنك ماییننده حائل ومانع اوله تاکیم غرمانك مالی اولدیغنه برهان ایدەلر یعنی شاهد کتورەلر فلسەده اولان ضمیر محبوسه راجعدر غرمائه دە اولان ضمیر ینه اکا راجعدر له ده اولان ضمیر کذلك محبوسه راجعدر

فصل

بو فصل مجلس شرعده حاضر اولوب یا مجلس شرعدن غائب اولوب اوزرلرینه شهادت اولنلرك بیاننده‌در (اذا شهدوا عند القاضی علی خصم حاضر حکم بها وکتب بالحکم وهو السجل) یعنی قچن شاهدلر حضور قاضیده حاضر اولان خصمك اوزرینه شهادت ایلسەلر اول شهادلرك شهادتلریله حکم اولنه و اول قاضینك ایلدیکی حکم کتب اولنه یعنی اول یازدیغی حکم سجلده مثلا قاضینك حکمت بکذا او ثبت عندی کذا دیدیکی سجله قید اولنه زیرا قولی حکمدر بهاده اولان ضمیر شهادتەراجعدر (وان شهدوا علی غائب لایحکم بها بل یکتب بها لیحکم المکتوب الیه) وقچن قاضینك حضورندن غائب اولان کمسنەنك اوزرینه شهادت ایلسەلر اول شهادتله اول غائبك اوزرینه حکم ایلیه بلکه اول شهادتی بر قاضییەدخی یازه تاکیم اول مکتوب الیه انکله حکم ایلیه ✻ ایکی بهاده اولان ضمیرلر شهادتە راجعدر (وهو کتاب القاضی الی القاضی) یعنی بو مکتوب منه دن اول مکتوب الیهه یازیلان کتاب کتاب القاضی الی القاضیدر (والکتاب الحکمی وهو نقل الشهادة فی الحقیقة) وحقیقتده کتاب حکمی اول شهادتی مکتوب منه اولان قاضی اکا حکم ایلیوب اول مکتوب الیه اولان قاضییه تفوض ایلمشدرکه اول مادەده کندو رأیی ایله حکم ایلیه (ویقبل فی کل مالایسقط بالشبهة کالدین والعقار والنکاح والنسب والغصب والامانة والمضاربة المجحودتین) وقاضینك کتابی بر آخر قاضییه شبهه ایله ساقط اولمیان اشیاده قبول اولنور مثلا دین کبی زیرا دینقدر وصفت ایله بیلنور وعقار کبی زیرا عقار تحریر ایله بیلنمکه محتاجدکلدر ونکاح کبی مثلا بررجل برخاتونك اوزرینه نکاح دعوی ایلك یاخود برخاتون رجلك اوزرینه نکاح دعوی ایلك کبی ونسب کبی زیرا نسب اب وجد ذکریله وذکر قبیله ایله بیلنور وغصب کبی زیرا غصب دخی دین کبی تعریف اولنور اکا اشارت ایلمکه محتاج دکلدر دخی مجحود اولان امانت ومجحود اولان مضاربه کبی زیرا بونلر دخی دین منزلەسندەدر مجحود اولمسەلر اعیان منقوله قبیلندن اولورلر واعیان منقوله اولدیغی تقدیرجه انده کتاب قاضی قبول اولنمز (وعن محمد قبوله فی کل ماینقل وعلیه المتأخرون وبه یفتی) امام محمددن روایتدرکه قاضینك کتابی هر نقل اولنان شیدەدخی قبول اولنور ومتأخرون بونك اوزرینەدرو بونك ایله فتوی ویریلور زیرا خلقك بوکا حاجتلری اولدیغیچون جائز اولمشدر ✻ قبولەده اولان ضمیر کتابه راجعدر بەده اولان ضمیر قول محمده راجعدر (ولابد ان یکون الی معلوم بان یقول من فلان الی فلان ویذکر نسبهما) دخی لابدرکه ارسال اولنان مکتوب معلوم اولان کمسنەیه اوله مثلا فلان ابن فلان دیمکله دخی ایکیسنك نسبلرینی ذکر ایلیه یعنی کاتبك ومکتوب الیهك (فان شاء قال بعده والی کل من یصل الیه من قضاة المسلمین) واکر اول کاتب اولان قاضی استرسه الی فلان ابن فلان یازدقدنصکره دخی بو کتاب قضاة مسلمیندن هرکیمه واصل اولورسه دیه ✻ بعدەده اولان ضمیر فلان ابن فلان قولنه راجعدر (ویقرؤه علی من یشهدهم علیه ویعلمهم بما فیه) وکاتب اولان قاضی یازدیغی مکتوبی اول مکتوبه شاهد ایده جکی کمسنەلره اوقویه واکر اوزرلرینه اوقومز ایسەدرونندەنه یازلدی ایسه اعلام ایلیه ✻ یقرأەده اولان ضمیر مکتوبه راجعدر ویشهدهمده اولان ضمیر علی من لفظیله فیەیه راجعدر

عليه‌ده اولان ضمير مكتوبه راجعدر ويعلمهم ده اولان ضمير بنه منه راجعدر فيه‌ده اولان ضمير مكتوبه راجعدر (وتكون اسماؤهم داخله و يختمه بحضرتهم و يحفظون مافيه ويسلمه اليهم) دخی اول شاهد ایده‌جکی کسنه‌لرك اسملری اول مكتوبك داخلنده اوله وانی حضورلرنده ختم ایلر وانلر دخی درونده اولان شيئی حفظ ايلرلر و اول مكتوبی انلره تسليم ايليه وجمله بو ذكر اولنان اشيا امام ابو حنيفه و امام محمد قتلرنده‌در اسماؤهم‌ده اولان ضمير شاهدلره راجعدر بحضرتهم‌ده اولان ضمير بنه شاهدلره راجعدر داخله‌ده و يختمه‌ده اولان ضميرلر مكتوبه راجعدر فيه‌ده ويسلمه‌ده اولان ضميرلر بنه مكتوبه راجعدر (وابو يوسف لم يشترط شيأ من ذلك سوى اشهادهم انه كتابه لما ابتلى بالقضاء) و امام ابو يوسف بو ذكری تقدم ايدندن هيچ برشيئی اشتراط ايلامشدر شاهدلرك اشهادلرندن غيريكه بو كتاب كندو كتابيدر اول قاضی‌يه بو اشيايی شرط قيلدی كندوسی قضايه مبتلی اولديغيچون ✻ اشهادهم‌ده اولان ضمير شاهدلره راجعدر انه‌ده اولان ضمير كتابه راجعدر كتابه‌ده اولان ضمير قاضی‌يه راجعدر (واختار السرخسی قوله وليس الخبر كالعيان) يعنی امام سرخسی امام ابو يوسفك قولنی اختيار ايلدی وخبر عيان كبی دكلدر يعنی امام ابو يوسف قضايه مبتلا اولمزدن مقدم واحوال قضايی مشاهده ايلزدن مقدم ابو يوسفك قولی ابو حنيفه وامام محمد قوللری كبيدر وقچن قضايه مبتلا اولدی واحوالنه واقف اولدی ومشاهده ايلدی اول ذكر اولنان اشيايی شرط دكلدر ديدی قوله‌ده اولان ضمير ابو يوسفه راجعدر (واذا وصل المكتوب اليه نظر الى ختمه ولايقبله الا بحضرة الخصم و بشهادة رجلين اورجل وامرأتين) وقچن مكتوب اول مكتوب ايله اولان قاضی‌يه واصل اوله اولا ختمنه نظر ايليه واول مكتوبی قبول ايليه الا اول خصم اولان كسنه‌نك حضورنده وايكی رجلك شهادتلريله ياخود بررجل ايله ايكی خاتونك شهادتلريله قبول ايليه ختمه‌ده ولايقبله‌ده اولان ضميرلر مكتوبه راجعدر (انه كتاب فلان القاضی قرأه علينا وختمه وسلمه الينا فی مجلس حكمه) ومكتوب ايله اولان قاضی اكا واصل اولان مكتوبی قبول ايليه الا ايكی رجلك شهادتلريله بو كتاب فلان قاضينك كتابيدر واوزريمزه اوقويوب وختم ايليوب يعنی مهرليوب مجلس حكمنده بزه تسليم ايلمشدر ديو تقرير ايده‌لر ✻ انه‌ده اولان ضمير كتابه راجعدر وقرأه‌ده وختمه وسلمه‌ده اولان ضميرلر مكتوبه راجعدر وحكمه‌ده اولان ضمير قاضی‌يه راجعدر (وعند ابی يوسف انه كتاب فلان وختمه) و امام ابو يوسف قتنده بو كتاب فلان كسنه‌نك كتابيدر وختميدر و برنسخه‌ده خاتميدر ديمك كفايت ايدر قرأه علينا وختمه وسلمه الينا ديمك شرط دكلدر ✻ انه‌ده اولان ضمير كتابه راجعدر وختمه‌ده اولان ضمير فلانه راجعدر (وعنه ان الختم ليس بشرط) دخی ابو يوسفدن روايتدركه مكتوبی ختم ايلك شرط دكلدر (فاذا شهدوا فتحه وقرأه على الخصم والزمه مافيه) وقچن اول مكتوبك شاهدلری مكتوبك مضموننه شهادت ايلسه‌لر اولزمانده قاضی اول مكتوبی آچه و اول خصمك اوزرينه اوقويه واچنده اولان شيئله الزام ايليه ✻ فتحه وقرأه‌ده اولان ضميرلر مكتوبه راجعدر والزمه‌ده اولان ضمير خصمه راجعدر فيه‌ده اولان ضمير مكتوبه راجعدر (و يبطل الكتاب بموت الكاتب وعزله قبل وصول الكتاب) وكتب اولنان كتابك حكمی باطل اولور كاتب اولان قاضينك موتی سببيله ياخود معزول اولمسی سببيله كتاب واصل اولمزدن مقدم ✻ عزله‌ده اولان ضمير كاتبه راجعدر (و بموت المكتوب اليه الا ان كتب بعد اسمه والى كل من يصل اليه من قضاة المسلمين) دخی مكتوب اليهك موتی سببيله كتاب باطل اولور مكركه مكتوب اليه اولان قاضينك اسمندن صكره بو كتاب قضاة مسلميندن هر كيمه واصل اولورسه ديو تعيين ايدرسه بو تقديرجه مكتوب اليهك موتيله باطل اولمز اسمه‌ده اولان ضمير قاضی‌يه راجعدر (لابموت الخصم بل ينفذ على وارثه) وقاضينك كتابی خصمك موتيله باطل اولمز بلكه وارثی اولان كسنه‌نك اوزرينه نافذ اولور زيرا مقامنه قائمدر وارثه‌ده اولان ضمير خصمه راجعدر (واذا علم القاضی بشیء من حقوق العباد فی زمن ولايته ومحلها جازله ان يقضی به) وقچن قاضی اولان كسنه‌كه كندينك زمان ولايتنده ومحل حكومتنده حقوق عباددن برشيء برآخرك ذمتنده اولديغنه علمی واصل اولسه واكا احاطه ايلسه اكا جائزدركه اول حقی تكرار بينه‌سز حكم ايدوب قضا ايليه وحق مستحقنه ايرشدرمكه سبب اوله ولايته‌ده اولان ضمير قاضی‌يه راجعدر ومحلهاده اولان ضمير ولايته

راجعدر له ده اولان ضمير قاضى يه راجعدر به ده اولان ضمير شيئه راجعدر

فصل

بو فصل قضاسى جائز اولان و قضاسى اجائز اولميان كمسنه لرك تفصيلارينى بيان ايدر (و يجوز قضاء المرأة
فى غير حد وقود) مرأتك يعنى خاتونك قضاسى حدودك وقودك غيريلرنده جائزدر زيرا بيان اولنمشيدى
هر كمسنه كه شهادته اهل اوله قضايه اهل اولور حدود ايله قودك غيريسنده حد عقوبت مقدره يى اقامت
ايلمكدر (صحاح) قود قاتلى مقتول يرينه قتل ايلمك (اخترى) (ولا يستخلف قاض الا ان يفوض اليه ذلك بخلاف
المأمور بالجمعة) وقاضى اولان كمسنه يه يرينه آخرينى خليفه استخلاف ايلمك جائز دكلدر مكر اول قاضى يه استخلاف ايلمك
سلطان طرفندن تفويض اولنمش اوله مثلا اكا (استخلف مكانك من شئت) دينلمش اوله اول حينده اكا استخلاف
ايلمك جائز اولور اما جمعه نمازينه مأمور اولان خطيب بوذكر اولنان مسئله نك خلافيدر زيرا خطيب اولان
كمسنه يه نمازده استخلاف ايلمك صحيحدر جمعه نمازينك فوت اولمسى خوفندن اوترى ❊ اليه ده اولان ضمير
قاضى يه راجعدر (واذا استخلف المفوض اليه فنائبه لا ينعزل بعزله) چون اول مفوض ايله اولان قاضى بر نائب
استخلاف ايلسه اول قاضى معزول اولمغله نائب عزل اولنمز ❊ فنائبه ده اولان ضمير اول استخلاف ايدن
قاضى يه راجعدر بعزله ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (ولا بموته بل هو نائب الاصيل) دخى مذكور نائب
اول قاضينك موتيله عزل اولنمز بلكه اول نائب اصيلك نائبيدر كه سلطاندر ❊ بموته ده اولان ضمير قاضى يه
راجعدر (وغير المفوض ان قضى نائبه بحضرته او بغيبته فاجازه جاز كما فى الوكالة) واستخلافى مفوض
اولميان قاضى چونكه نائبى انك حضورنده ياخود حال غيبتنده برماده ده قضا يعنى حكم ايلسه اول قاضى
اول نائبك قضاسنه اجازت ويرسه يعنى جائز كورسه جائز اولور وكالتده جائز اولديغى كبى مثلا وكيل
غير مفوض اولان كمسه بر وكيل نصب ايلسه بو وكيلك تصرفى موكلك حالِ حضورنده وحال غيبتنده عمل
ايلسه وموكل دخى اجازت ويرسه جائز اولور ❊ نائبه ده اولان ضمير قاضى يه راجعدر بحضرته ده او غيبته ده
اولان ضميرلر ينه قاضى يه راجعدر اجازه ده اولان مفعول ضميرى عمله راجعدر (واذا رفع الى القاضى
حكم قاض آخر فى امر اختلف فيه الصدر الاول امضاه ان لم يخالف الكتاب او السنة المشهورة او الاجماع)
وچون برقاضى يه برماده خصوصنده برآخر قاضينك حكمى رفع اولنسه بو نده صدر اولكه صحابه رضى الله
تعالى عنهم در اختلاف ايتمشلردر اول حكمى امضا ايليه اكر كتابه وسنت مشهوره يه واجماعه مخالف
دكل ايسه ❊ محصل كلام قچن برقاضى يه برآخر قاضينك برماده ده قضاسى يعنى حكم ايلديكى ماده نك صورتى
رفع اولنسه اول حكمى امضا ايلمك واجب اولور مكركه كتابه وسنته واجماع امته مخالف اوله اول حينده
امضا ايلسون ❊ فيه ده اولان ضمير اول رفع اولنان حكمه راجعدر امضاه ده اولان ضمير ينه حكمه راجعدر
(وما اجتمع عليه الجمهور لا يعتبر فيه خلاف البعض) وشول حكمه كه جمهور علما اول مسئله ده اجماع ايلسه لر
بعضينك انده اختلاف ايلسنه اعتبار اولنمز زيرا اصول فقهده بيان اولنمشدر كه اكثر علمانك اتفاقى بر حكمك
ثبوتنده كافيدر جمله نك اتفاقنه احتياج يوقدر ❊ عليه ده اولان ضمير ماقبلنده حكم معناسنه اولان مايه راجعدر
فيه ده اولان ضمير اجتماع اولنان حكمه راجعدر (والقضاء بحل او حرمة ينفذ ظاهرا و باطنا ولو بشهادة زور
واذا ادعى بسبب معين) وقچن برشيئك حلال اولمسنه ياخود حرام اولمسنه قضا ايلمك يعنى حكم ايلمك ظاهرده
و باطنده نافذ و صحيح اولور ابو حنيفه قتنده اكر شهادت زور ايله اولورسه ده قچن دعواسى برسبب معين ايله
اولسه مثلا نكاح كبى وطلاق كبى و بيع وشرا كبى شيلرده وهبه اولەجق صدقه ده ايكى روايت واردر
(وعندهما لا ينفذ باطنا بشهادة الزور) وامامين قتنده اكركه ظاهرده نافذ و صحيح اولور اما باطنده قضا نافذ
و صحيح اولمز قچن شهادت زور ايله اولسه (فلو اقامت بينة زور انه تزوجها وحكم به حل لها تمكينه خلافا لهما
واكر برخاتون بررجلك اوزرينه بينهٔ زور اقامت ايلسه كه بو رجل كندويى تزوج ايلمشيدى وقاضى اولان
كمسه اول بينه موجبنجه حكم ايلسه اول خاتونه حلال وجائزدر كه كندو نفسنى اول رجله تمكين ايده امام
ابو حنيفه قتنده امامين ايچون خلاف واردر يعنى انلرك قتنده نفسنى تمكين ايلمك جائز دكلدر اما ابو حنيفه
حضرتلرينك دليلى بودر كه ❊ على رضى الله تعالى عنه زماننده بر كمسه برخاتون اوزرينه دعوى ايدوب بو خاتون
بنم نكاحلى خاتونمدر ديو ايكى شاهد كتوروب شهادت ايلدكلرنده حضرت على رضى الله تعالى عنه شاهدلرك

شهادتلر يله منكوحه سی اولديغنه حكم ايلدكده خاتون مز بوره علی حضرتنه خطاب ايدوب يا امير المؤمنين كرچه بنم او زر يمه نكاح ثابت اولدی لكن حقيقتده مقدم نكاح اولمشيدی شمديكی حالده باری رضام ايله نكاح ايله ديدكده علی رضی الله تعالی عنه شاهداك طلقاك شاهداك زوجاك بيورمشلردر و امامينك دليلی بودر كه شهادت زور باطنا حجت دكلدر انجق ظاهرا حجتدر وقضانك نفوذی حجتك قوتنه كوره در ❊ انه ده اولان ضمير مقدر اولان رجله راجعدر تزوجهاده اولان ضمير اقامتده اولان تاء تأنيثه راجعدر به ده اولان ضمير تزوجه راجعدر لهاده اولان ضمير مرأه يه راجعدر وتمكينه ده اولان ضمير زوجه راجعدر (وفی الاملاك المرسلة لا ينفذ باطنا اتفاقا) دخی املاك مرسله ده يعنی مطلقه ده كه اكا سبب معين ذكر اولنمامش اوله شهادت زور ايله ظاهرده نافذ اولورسه اما باطنده اتفاق علما ايله نافذ اولمز زيرا ملك مطلق بغير سبب اثبات ايلك طاقة بشرده كلدر (والقضاء فی مجتهد فيه بخلاف رأيه ناسيا او عامدا لا ينفذ عندهما وبه يفتی) وقاضی اولان كمسنه مجتهد فيه اولان مسئله ده بر مجتهد اولان كمسنه نك رأينك خلافنجه ناسی وكرك عامد اولديغی حالده قضا ايلك نافذ اولمز امامين قتنده يعنی كتابه وسنته واجماع امته مخالف اولمامق شرطيله و بونكله يعنی امامين قوليله فتوی اولنور مثلا حنفی المذهب اولان كمسنه شافعی مذهبی اوزره ناسيا ياخود عامدا حكم ايلسه قضاسی نافذ اولمز امامين قتنده اما حنفی المذهب اولان كمسنه ابو يوسفك ومحمدك ذاهب اولدقلری قول ايله ياخود ائمهٔ حنفيه دن بريسنك ذاهب اولديغی قول ايله قضا ايلسه خلاف رأی اولمز رأيه ده اولان ضمير مجتهده راجعدر وعندهماده اولان ضمير تثنيه امامينه راجعدر به ده اولان ضمير امامين قولنه راجعدر (وعند الامام ينفذ لو ناسيا) وامام ابو حنيفه قتنده نافذ اولور اكر ناسی اولورسه (وفی العمد روايتان) وعمدده ايكی روايت واردر يعنی اكر عامد اولورسه ايكی روايت واردر (ولا يقضی علی غائب الا بحضرة نائبه حقيقة كوكيله) وقاضی اولان كمسنه غائب اولان كمسنه نك اوزرينه حقيقة نائبی حضورنده قضا ايليه مثلا اول غائبك وكيلی كبی ووصيسی اولان كمسنه حضورنده قضا ايليه زيرا بونلر انك مقامنه قائم اولورلر نائبه ده اولان ضمير غائبه راجعدر كوكيله ده اولان ضمير ينه غائبه راجعدر (او شرعا كوصی نصبه القاضی) مصنفك او شرعا قولی حقيقة قولنه معطوفدر دخی غائب اولان كمسنه نك شرعا نائبی اولان كمسنه نك حضورنده قضا ايليه اول قاضينك نصب ايلديكی وصی كبی مثلا مدعی عليه اولان كمسنه ميت اولسه وانك برغائب صغير اوغلو اولسه حاكم اكا بر وصی نصب ايلسه اول وصينك اوزرينه قضا اولنه ❊ نصبه ده اولان ضمير وصی يه راجعدر (او حكما بان كان ما يدعی علی الغائب سببا لما يدعی علی الحاضر) مصنفك او حكما قولی شرعا قولنه معطوفدر دخی قاضی اولان كمسنه غائب اولان كمسنه نك اوزرينه حكم ايليه الا اول غائب اولان كمسنه نك حكما نائبی اولان كمسنه نك حضورنده يعنی اول غائبك اوزرينه دعوی اولنان شیٔ حاضرك اوزرينه دعوا اولنغه سبب اولمق كبی اول حينده غائبك اوزرينه حكم ايلمك جائزدر مثلا بر كمسنه برغيری كمسنه نك يدنده اولان داری دعوی ايلسه اول ذو اليدده انكار ايدوب داربنم ملكمدر ديوب غائب اولان فلاندن اشترا ايلديكنه بينه اقامت ايلسه بينه سی قبول اولنور وحكم اول غائب ايله حاضرك اوزرينه ثابت اولور صكره اول غائب حاضر اولسه تكرار اول بينه نك استماع اولنمسنه احتياج يوقدر (فان كان شرطا لا يصح) واول غائبك اوزرينه دعوی اولنان شیٔ شرط ايسه صحيح اولمز نه حاضرك اوزرينه ونه غائبك اوزرينه مثلا برخاتون كندو زوجنه سن بنم طلاقمی غائب اولان فلانك تعليق ايلديكی طلاق ثلاثه ايله تعليق ايلدك ديسه واول غائب اولان فلان كندو زوجه سنی طلاق ثلاثه ايله تطليق ايلديكنه خاتون بينه اظهار ايلسه بينه سی قبول اولنمز زيرا اول غائب اولان كمسنه بوندن متضرر اولور واكر متضرر ومتأذی اولمز ايسه جائز اولور (ويقرض القاضی مال اليتيم ويكتب ذكر الحق) وقاضی اولان كمسنه مال يتيمی اقراض ايلر يعنی قرض ويرر واول حقيكه اقراضدر ذكرنی كتب ايلر يعنی فلان مقداری فلان كمسنه يه اقراض ايلديكنه حجت يازر (ولا يجوز ذلك للوصی ولا للاب فی الاصح) ومال يتيمی وصی ايله اب ايچون اقراض ايلمك جائز دكلدر زيرا استخلاص ايلمسنده عاجزلردر

فصل

بو فصل خصمين طرفندن قاضيدن غيری تحكيم اولنان كمسنه نك بيانندهدر و بعض علما بونی فروع قضادن

عدايتشلردر (ولوحكم الخصمان من يصلح قاضيا ليحكم بينهما صح ونفذ حكمه عليهما ببينه اواقرار اونكول) اكر متداعى اولان كمسنه لر يعنى ايكى خصم قضايه صلاحيتى اولان بركمسنه يى مابينلرين فصل ايتمك ايچون تحكيم ايتسه لر تحكيم صحيح اولور وايلديكى حكم اوزرلرينه نافذ وجارى اولور مدعينك بينه سيله ياخود مدعى عليهك اقراريله ياخود يميندن نكول ايتمسيله * بينهماده اولان ضمير خصمانه راجعدر حكمه ده اولان ضمير حكم نصب اولنان كيمسه يه راجعدر عليهماده اولان ضمير ينه خصمانه راجعدر (اواخباره صح باقرار احد الخصمين و بعدالة الشاهد حال ولايته) واول تحكيم اولنان كيمسه نك ايكى خصمك برينك اقرار ايلديكنه اخبارى وشاهد اولان كيمسه نك عدالتنه اخبارى حال ولايتده صحيح ومقبولدر * اخباره ده اولان ضمير محكم اولانه راجعدر وولايتده ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (ولكل منهما ان يرجع قبل حكمه لابعده) واول ايكى خصمك هر بريسى ايچون جائزدركه اول محكمك حكمندن اول رجوع ايليه صكره دكل * منهماده اولان ضمير خصمينه راجعدر حكمه ده اولان ضمير محكمه راجعدر بعده ده اولان ضمير حكمه راجعدر (واذا رفع حكمه الى قاض امضاه ان وافق مذهبه والا نقضه) واكر اول محكم اولان كيمسه نك حكمى برقاضى يه رفع اولنسه انى تنفيذ ايدوب امضا ايليه اكر كندو مذهبنه موافق ايسه واكر مذهبنه موافق دكل ايسه انى نقض ايليه زيرا اول محكمك حكمى قاضى يه لازم اولور امور دن دكلدر * حكمه ده اولان ضمير محكمه راجعدر امضاه ده اولان ضمير ينه محكمه راجعدر مذهبه ده اولان ضمير قاضى يه راجعدر و نقضه ده اولان ضمير حكمه راجعدر (ولا يصح التحكيم فى حد وقود) وقاضيدن غيرى حدده وقودده تحكيم ايتمك صحيح دكلدر (ويصح فى سائر المجتهدات) وسائر مجتهداتده تحكيم صحيح اولور مضاف اولان طلاق كبى واكا مشابه اولان شيلر كبى (قالوا ولا يفتى به دفعا لتجاسر العوام) ومشايخ ديديلركه اول محكم اولان كيمسه نك حكمنه فتوى ويرلميه يعنى حكمى جائز اولمديغنه فتوى ويرلميه عوام ناسك تجاسرلرى دفع اولنمق ايچون دخى مولى اولان قاضيلره احتياج واعتبار قالمزو شرع شريفك رونق وبهجتى مضمحل اولور (ولو حكماه فى دم خطاء فحكم فى الدية على العاقلة لاينفذ) واكر اول ايكى خصم اولان كيمسه لر اول محكم اولان كمسنه يى خطا ايله واقع اولان دمده تحكيم ايلسه لر محكم دخى اول دمك ديتنى عاقله نك اوزرينه دريو حكم ايلسه بو خصوصده حكمى نافذ اولمز زيرا حكمى خصملر حقنده نافذ اولور عاقله حقنده نافذ اولمز حكماه ده اولان ضمير محكمه راجعد (ولا يصح حكم المحكم ولا المولى لابويه وولده وزوجته ويصح عليهم) ومحكم اولان كمسنه نك حكمى ابوينلرينه وولدلرينه وزوجه لرينه صحيح دكلدر اما اوزرلرينه حكم ايتلرى صحيحدر (ويصح لمن ولاه وعليه) ومولى اولان قاضينك حكمى انى توليه ايدن سلطان ايچون حكم ايتمسى دخى اوزرينه حكم ايتمسى صحيح ونافذدر * ولاه ده اولان ضمير بارز قاضى يه راجعدر وعليه ده اولان ضمير سلطانه راجعدر ﴿ مسائل شتى ﴾ مبتداء محذوفك خبريدر تقدير كلام هذه مسائل شتى ديمكدر وشتى مسائلك صفتى واقع اولمشدر يعنى بوذكر اولنه جق مسائل بر آلاى مسائل متفرقه در احكام قضايه متعلقدر استدراك طريقيله بومحلده ذكر اولنمشدر (ليس لذى سفل عليه علو لغيره ان يتد فى سفله او ينقب كوة بلا رضى ذى العلو) برغيرى كمسنه نك فوقانى بيتى اولسه سفلنده اولان كيمسه ايچون اكا مسمار رقمق ياخود پنجره اچمق يوقدر مكر رضاسيله اوله يوخسه بلا رضا جائز دكلدر كرك مضر اولسون كرك اولمسون عليه ده اولان ضمير سفله راجعدر لغيره ده اولان ضمير لذى سفله راجعدر (ولا لذى العلو ان يبنى عليه) دخى علو صاحبى اولان كيمسه يه جائز دكلدر كه اول سفلك اوزرينه بنا ايليه ابو حنيفه قتنده عليه ده اولان ضمير سفله راجعدر (وعندهما لكل منهما فعل مالا ضرر فيه بلا رضى الآخر) وامامين قتنده هر برينه جائزدركه كندو مكاننده ضررى اولميان فعلى اشلمك واردر اول برآخرك رضاسنسز زيرا كندى ملكنده تصرف ايتمكدر (وقيل قولهما تفسير لقوله) وديندلديكه امامينك قوللرى امامك قولنى تفسيردر زيرا ابو حنيفه نك اول ذكر اولنان اشيايى منع ايلديكنك علتى قچن ضررى اولسه وامامين قچن ضررى اولمسه جائزدر ديمشلر بو تقديرجه قوللرى امامك قولنه تفسير واقع اولور * قولهماده اولان ضمير امامينه راجعدر لقوله ده اولان ضمير ابو حنيفه يه راجعدر (وليس لاهل زائغة مستطيلة تتشعب منها مستطيلة

غير نافذة فتح باب في المنشعبة) معلوم اوله كه ليس اخوات كان دن اسمنى رفع ايدوب خبرنى نصب ايدن كلماتدندر لاهل زائغة جار مع المجرور محلا منصوب اولوب ليس يه خبر واقع اولمشدر فتح لفظا مرفوع عدر اسمى مؤخر واقع اولمشدر امدى معناى تركيب بودر كه اول زائغهٔ مستطيله نك يعنى محلهٔ طويله نك كه اندن مستطيله برغير نافذه يعني بر موضع آخره منشعب اوله اهلنه جائز دكلدر كه اول منشعبه ده بر قپو اچه لر زيرا باب مرور ايچون فتح اولنور وغير نافذه اولمغله حق دخول بوقدر بوسببدن جائز اولمدى بعض فضلا اول زايغهٔ مستطيله كه انده برمستطيلهٔ غير نافذه فتح اولنمشدر تمثيل ايدوب تصوير ايلشلردر صورتى بودر (وفى النافذة والمستديرة لزق طرفا هالهم ذلك) واول نافذه اولان منشعبه ده وايكى طرفى ملتصق اولان مستديره ده بو ايكى محله نك اهلنه جائزدر كه اول منشعبه ده فتح باب ايده لر زيرا هر برينه انده حق مرور واردر زيرا ساحهٔ مشتركه مقوله سيدر و اول مستديره اولوب ايكى طرفى ملتصق اولانى تمثيل ايدوب تصوير ايلشدر صورتى بودر (ومن ادعى هبة فى وقت فسئل بينة فقال جحدنى الهبة فاشتريته منه اولم يقل ذلك فبرهن على الشراء بعد وقت الهبة تقبل ولو قبله لاتقبل) وشول كيمسه كه بردارك بروقتده هبه اولديغنى ادعا ايلسه قاضى اولان كيمسه اندن هبه اولديغنه بينه طلب ايلسه موهوب اولان كيمسه قاضى يه اول واهب اولان كيمسه بكا هبه ايلديكنى انكار ايلدى و بن انى اندن اشترا ايلدم وياخود جحدنى الهبة قولنى ديميوب هبه وقتندنصكره اشترا ايلديكنه برهان ايلسه يعنى بينه اقامت ايلسه بينه سى قبول اولنور واكر هبه وقتندن اول اشترا ايلديكنه برهان ايلسه قبول اولنمز ✵ فاشتريته ده اولان ضمير بارز مقدر اولان داره راجعدر منه ده اولان ضمير واهبه راجعدر قبله ده اولان ضمير وقت هبه يه راجعدر (ومن ادعى ان زيدا اشترى جاريته فانكر زيد وترك هو خصومته حل له وطئها) وشول كيمسه كه زيد كندودن جاريه سن اشترا ايلدى ديو ادعا ايلسه زيد دخى اندن اشترايى انكار ايدوب خصومتى ترك ايلسه مدعى ايچون اول جاريه يى وطئ ايلمك حلال اولور ✵ جاريته ده اولان ضمير من ادعى ده اولان منه راجعدر وهو ضميرى مدعى يه راجعدر خصومته ده اولان ضمير ينه مدعى يه راجعدر وطئها ده اولان ضمير جاريه يه راجعدر (ومن اقر بقبض عشرة وادعى انها زيوف او نبهرجة صدق لا ان ادعى انها ستوقة) وشول كيمسه كه بركيمسه دن اون درهم قبض ايلديكنه اقرار ايلسه صكره زيوفدر ياخود نبهرجه در ديو ادعا ايلسه يمينيله تصديق اولنور زيرا جمله سى جنس دراهمدندر اما اول عشره يى ستوقه در ديو ادعا ايلسه تصديق اولنمز زيرا ستوقه جنس دراهمدن دكلدر تتميم هر برى بيان اولنسه كركدر ✵ انهاده اولان ضمير عشره يه راجعدر (ولا ان اقر بقبض الجياد اوحقه او الثمن او بالاستيفاء) واكر اول كمسنه جياد قبض ايلديكنه اقرار ايلسه ياخود حقنى قبض ايلديكنه اقرار ايلسه وحق جياددر ياخود ثمندر ديو قبض ايلديكنه اقرار ايلسه ياخود استيفاء ايلديكنه اقرار ايلسه صكره زيوفدر ياخود نبهرجه در ديو ادعا ايلسه تصديق اولنمز (والزيوف ما يرده بيت المال والنبهرجة ما يرده التجار ايضا والستوقة ما غلب غشه) وزيوف شول دراهمدركه انى بيت المال رد ايدر ونبهرجه تجارك رد ايلدكارى بدر دخى دار السلطنه نك غير يسنده ضرب اولنمش اوله وستوقه شول دراهمدركه غشى غالب اولمش اوله يعنى باطنى نحاس ظاهرى فضه ايله محلى اولان دراهمدر ✵ يرده ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر وايكنجى يرده ده اولان ضمير دخى كذلك وغشه ده اولان ضمير دخى كذلك (ومن قال لمن اقرله بالف ليس لى عليك شئ ثم قال فى مجلسه نعم لى عليك الف لايقبل منه بلا حجة) وشول كيمسه كه كندويه بيك درهم اقرار ايدن كيمسه يه بنم سنده هيچ نسنه م يوقدر ديسه صكره ينه اول مجلسده بنم سنك اوزركده بيك درهمم واردر ديسه صكره كى واقع اولان قولى حجتسز يعنى بينه سز قبول اولنمز دعوى اولديغى اجلدن ✵ مجلسه ده اولان ضمير مقر لهه راجعدر ومنه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (بخلاف مالو كذب من قال له اشتريت منى هذا ثم صدقه) اما اشتريت منى هذا يعنى سن بندن بوشيئى اشترا ايلدك دين كمسنه نك قولنى تكذيب ايليوب بعده تصديق ايلمك تقدم ايلين مسئله نك خلافيدر يعنى صكره ايلديكى تصديق صحيح اولور (ومن قال لمن ادعى عليه مالا ما كان لك على شئ قط فبرهن عليه به فبرهن هو على القضاء او الابراء قبل برهانه) وشول كيمسه كه اوزرينه مال ادعا ايدن كيمسه يه بنم اوزرمده

برشیئك بوقدر دیسه مدعی دخی اول ادعا ایلدیکی شیئه برهان ایلسه اول مدعی علیه دخی اوزرنده اولانی قضا ایلدیکنه یاخود ابرا اولدیغنه برهان ایلسه اول مدعی علیهك برهانی قبول اولنور ☼ اولکی علیه‌ده اولان ضمیر لمن ده اولان منه راجعدر ایکنجی علیه‌ده اولان ضمیر ماله راجعدر برهانه ده اولان ضمیر مدعی علیه راجعدر (وان زاد علی انکاره ولا اعرفك فلا) وقچن اول انکار ایدوب هیچ سنك بنم اوزرمده برشیئك بوقدر دین کمسنه ولا اعرفك قولنی زیاده ایلسه یعنی هیچ سنك بنم اوزرمده برشیئك بوقدرو بن سنی بلم دیسه برهانی قبول اولنمز یعنی قضا ایلدیکنه یاخود ابرا اولندیغنه بینه‌سی قبول اولنمز ☼ انکاره‌ده اولان ضمیر مدعی علیهه راجعدر (فلو ادعی علی آخر بیع امته منه واراد ردها بعیب فانکر فبرهن المدعی علی البیع والمنکر علی البراءة من کل عیب لا یسمع برهان المنکر) واکر بر کمسنه بر آخرك اوزرینه بو آدم بکا جاریه سن بیع ایلدی دیو ادعا ایدوب وانی برعیب ایله ردایتك مراد ایلسه مدعی علیه اولان کمسنه انی انکار ایلسه صکره مدعی اولان کمسنه منکرك انی بیع ایلدیکنه برهان ایلسه صکره منکر اولان کمسنه دخی هر عیبدن بری اولدیغنه برهان ایلسه اول منکر اولان کمسنه‌نك برهانی قبول اولنمیه زیرا عقد هر عیبدن بری اولمسن اقتضا ایدر و براءتك اشتراط اولنمسی عقد ایچون معتبردر واول وجود بیعه مستدعیدر انی ایسه بایع انکار ایلشدر امدی برهان ایدوب شهادت ایتدرمسی دعواسنه مناقض اولور بو اجلدن برهانی استماع اولنمدی ☼ امته‌ده اولان ضمیر آخره راجعدر منه‌ده اولان ضمیر مدعی‌یه راجعدر وردهاده اولان ضمیر امه‌یه راجعدر (وذکر ان شاء الله فی آخر الصك یبطل کله وعندهما یبطل آخره فقط وهو استحسان) وقچن برخصوص ایچون برصك یعنی برحجت کتب اولنسه واول صکك آخرنده ان شاء الله ذکر اولنسه اول جمله صکی ابطال ایدر امام ابو حنیفه قتنده بوایسه قیاسدر زیرا اول صکك جمله‌سی جملهٔ واحده حکمنده‌در اول بری برینه عطف اولان اشیا اعتبار یله‌در وامامین قتنده انجق اول صکك آخری ابطال اولنورو بوایسه استحساندر زیرا صکره اولان جمله‌لر کندو نفسی ایله مستقلدر ☼ کله‌ده اولان ضمیر صکه راجعدر

﴿ فصل ﴾

بو فصلده یمینه وشاهده متعلق نیجه شیلر بیان اولنور (مات نصرانی فقالت زوجته اسلمت بعدموته وقال وارثه لابل قبله فالقول له) بر نصرانی مرد اولسه ومرد اولدقدنصکره انك زوجه‌سی بن فلان زوجك موتندنصکره اسلامه کلدم دیسه واول هلاك اولان نصرانینك وارثی اولان کمسنه بلکه موتندن اول مسلمان اولدك دیسه قول وارثك قولیدر یمینی ایله زیرا بو حالده ثابتدر وحال ایسه ماقبلنه دلالت ایدر معلوم اولدیکه قبل الموت مسلمه ایمش بو تقدیرجه قول وارثکدر ☼ زوجته‌ده اولان ضمیر نصرانی‌یه راجعدر بعدموته‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر وارثه‌ده اولان ضمیر ینه نصرانی‌یه راجعدر قبله ده اولان ضمیر موته راجعدر فالقول له‌ده اولان ضمیر وارثه راجعدر (وکذا لو مات مسلم فقالت زوجته اسلمت قبل موته وقال الوارث بل بعده) وکذلك قول وارثك قولیدر یمینیله اکر برمسلم وفات ایلسه اندنصکره انك زوجه‌سی بن فلان زوجك موتندن اول مسلمه اولدم دیسه وارثی اولان کیمسه بلکه سن موتندنصکره مسلمه اولدك دیسه قول ینه وارثکدر زوجته ده اولان ضمیر مسلمه راجعدر قبل موته ده اولان ضمیر دخی اکا راجعدر بعده ده اولان ضمیر موته راجعدر (وان قال المودع هذا ابن مودعی المیت لا وارث له غیره دفع الودیعة الیه) واکر مودع اسم مفعول صیغه‌سی اوزره که یانده ودیعه اولان کیمسه‌در بر کیمسه‌یه هذا ابن مودعی المیت دیسه یعنی بو آدم بنده ودیعه قویان کیمسه‌نك اوغلیدر و بوندن غیری وارثی بوقدر دیسه اول ودیعه‌یی اکا دفع ایلمه‌ز بر اکندوسی اقرار ایلدیکه تحت یدنده اولان حق وارثکدر خلاف طریقیله (وان قال لآخر هذا ابنه ایضا وکذبه الاول قضی للاول) واکر اول مودع اولان کیمسه بو فلان مودع میتك اوغلیدر و بوندن غیری وارثی یوقدر دیدکدنصکره بر آخره بودخی فلان مودعك اوغلیدر دیسه واول اولکی اوغل انی تکذیب ایلسه اولکی اوغله قضا اولنور یعنی ودیعه اولکی اوغله حکم اولنور زیرا مودعك قولی اولکینك اوزرینه شهادت واقع اولمشدر امدی انك یدی ودیعه‌دن رفع اولندقدنصکره قبول اولنمز ☼ ابنده‌اولان ضمیر مودعه راجعدر کذبه‌ده اولان ضمیر ینه مودعه راجعدر (ولو قسم المیراث بین الورثة او الغرماء بشهادة شهود لم یقولوا فیها لا نعرف له وارثا او غریما آخر لا یؤخذ منهم کفیل) واکر قاضی اولان کیمسه متوفی اولان

كمسنه نك ميراثنى ورثه بيننده ياخود غرما بيننده ايكى شاهدك شهادتيله قسمت ايلسه وشاهدلر شهادتلرنده
بز بو متوفايه بو وارثلردن غيرى وارث و بو غريملردن غيرى غريم بلمزديمسه‌لر اول ورثه‌دن كفيل اخذ اولنمز
ابو حنيفه قتنده ✻ فيهاده اولان ضمير شهادته راجعدرله ده اولان ضمير متوفايه راجعدر منهم ده اولان ضمير
ورثه‌يه راجعدر (وهو احتياط ظلم) حالبوكه وارثلردن كفيل اخذ ايتمك احتياطدر اما حاضر اولان وارثلره
وغرمايه ظلمدر (وعندهما يؤخذ) و امامين قتنده وارث اولان كمسنه‌لردن وغرمادن كفيل النور احتمالدركه
خارجده بر غائب وارث ظهور ايليه (ومن ادعى عقارا ارثا له ولاخيه الغائب وبرهن عليه دفع اليه نصفه
وترك باقيه مع ذى اليد بلا اخذ كفيل منه ولو جاحدا) وشول كمسنه كه بر عقارى كندويه وغائب اولان
قرنداشنه ارث طريقيله انتقال ايلديكن ادعا ايلسه وكندويه ارثله انتقال ايلديكنه برهان ايلسه يعنى شاهد
كتورسه اكا اول عقارك نصفى دفع وتسليم اولنور واول نصف آخرى ذواليدك يدنده كفيلسز ترك وابقا
اولنور اكر ذواليد منكر اولورسه‌ده ✻ له‌ده ولاخيه ده اولان ضميرلر من ادعى ده اولان منه راجعدر وعليه‌ده
اولان ضمير عقاره راجعدر اليه ده اولان ضمير مدعى يه راجعدر نصفه‌ده وباقيه ده اولان ضميرلر ينه
عقاره راجعدر منه ده اولان ضمير ذواليده راجعدر (وقالا ان كان جاحدا اخذ النصف الآخر منه ووضع
عند امين) و امامين ديديلر كه اكر اول ذواليد اولان كمسنه جاحد ايسه يعنى منكر ايسه اول نصف آخر اندن
اخذ اولنور وبر امين كمسنه نك يانته وضع اولنور اكر جاحد دكل ايسه يدنده ترك اولنور منه‌ده اولان ضمير
ذواليده راجعدر (وفى المنقول يؤخذ منه بالاتفاق) ومنقول اولان شيئده جمله سنك اتفاقيله اول منقول
ذواليددن اخذ اولنور زيرا منقول اولان شئ حفظه محتاجدر منه ده اولان ضمير ذواليده راجعدر
(وقيل على الخلاف) وديلنديكه منقولده خلاف عقارده اولان خلاف كبيدر يعنى منقولك نصفى مدعى يه
دفع اولنور ونصفى ذواليدده ابقا وترك اولنور (واذا حضر الغائب دفع اليه نصيبه بدون اعادة البينة)
وقچن اول مدعى اولان كمسنه نك غائب اولان قرنداشى حاضر اولسه اكا نصيبى يعنى حصه‌سى كه باقى قلان
نصفدر بينه اعاده اولنمقسزن دفع اولنور نصيبه‌ده اولان ضمير غائبه راجعدر (ومن اوصى بثلث ماله فهو
على كل مال له) وشول كمسنه كه حين موتنده ثلث مالى ايله وصيت ايلمش اوله اول ثلث جمله مالى اوزره‌در
يعنى جمله مالندن اخراج اولنور زيرا وصيت ميراثك اختيدر ميراث جمله مالده جارى اولديغى كبى وصيت
دخى جمله مالده جاريدر ماله‌ده اولان ضمير منه راجعدر (ولو قال مالى اوما املك صدقة فهو على مال الزكاة)
واكر اول كمسنه جمله مالم ياخود جمله مالك اولديغم صدقه‌در ديسه اول وصيت مال زكاته حمل اولنور وقياس
ايسه جمله مالى تصدق ايتمك ايدى (ويدخل فيه ارض العشر عند ابى يوسف) جمله مالم ياخود جمله مالك
اولديغم صدقه‌در دين كمسنه نك قولنده ارض عشريه دخى داخل اولور ابو يوسف قتنده زيرا ارض عشريه
صدقه‌يه سببدر (خلافا لمحمد) بو مسئله‌ده امام محمد ايچون خلاف واردر يعنى ارض عشريه انك قتنده
داخل اولمز زيرا سبب مؤنتدر وكذلك اراضئ خراجيه اتفاقله داخل اولمز زيرا مؤنت ايچوندر فقط
(فان لم يكن له مال غيره امسك منه قوته فاذا اصاب مالا تصدق بمثل ما امسك) امدى جمله مالم ياخود
مالك اولديغم صدقه اولسون دين كمسنه نك تصدق ايلديكندن غيرى مالى اولمسه اندن قوتى مقدارنى
امساك ايليه يعنى اليقويه اكر اهل حرفت ايسه بر كونلك قوتنى اليقويه واكر اصحاب غله‌دن ايسه بر آيلق
اليقويه واكر اهل قرادن ايسه بر سنه لك اليقويه واكر ارباب تجارتدن ايسه مالنه واصل اوله‌جق
مقدار اليقويه واكر بو حالتده نصكره اول كمسنه ماله اصابت ايلسه يعنى اكا مال حاصل اولسه اول امساك
ايلديكى مال مقدارنجه تصدق ايليه يعنى صدقه ويره ✻ له ده اولان ضمير ولو قالده اولان فاعله راجعدر
غيره ده اولان ضمير مالى اوما املك‌يه راجعدر منه‌ده اولان ضمير مالك اولديغى ماله راجعدر قوته ده اولان
ضمير ينه قالك فاعلنه راجعدر (ومن اوصى اليه ولم يعلم فهو وصى) وشول كمسنه كه بر كمسنه‌يى حال
غيبتنده وصى ايلسه حالبوكه انك علمى اولمسه اول كمسنه وصى اولور وصى اولديغنه علمى ده اولمسه
(بخلاف التوكيل) يعنى وكيل اولمق وصى اولمنك خلافيدر زيرا قچن بر كمسنه بر كمسنه‌يى حال غيبتنده
وكيل ايلسه ووكيل اولديغنه علمى اولمسه وكيل اولمز (وقيل فى الاخبار بالتوكيل خبر فرد وان كان فاسقا)

بركمسنه بركمسنه يى وكيل ايلدى برآدمك اخبار يله قبول اولنور فاسقده اولورسه ياخود صغير مميزده
اولورسه زيرا الزام اولمديغى اجلدن واحدك خبرى كافيدر (لانى العزل منه الاخبر عدل او مستورين
وعند هما هو كالاول) يعنى وكيل توكيلدن عزل اولنمده خبر واحد مقبول دكلدر الاعدل اولان واحدك
خبرى يامستور العداله اولان ايكى كمسنه نك خبرلريله مقبولدر واما مين قتنده كالاول در يعنى توكيلده
فرد واحدك خبرى مقبول اولديغى كبى عزلده دخى كذلك ❊ منه ده اولان ضمير توكيله راجعدر وكالت
تأويلى ايله هو ضميرى عزله راجعدر (وكذا الخلاف فى اخبار السيد بجناية عبده) دخى سيدك كندى
عبدى جنايت ايلديكنه خبر اولنمسنده اختلاف توكيلده وعزلده واقع اولان اختلاف كبيدر مثلا سيده
واحد غير عدل عبدك جنايت ايلدى ديو خبر ايلسه عقيب الاخبار سيد انى اعتاق ايلسه ابو حنيفه قتنده
سيده ارش جنايه لازم اولمز امامين قتنده ارش لازم اولور زيرا انى اعتاق ايلكله فدايه مختار اولمشدر اخبارك
سيده مضاف اولمسى مصدرك مفعولنه مضاف اولوب فاعلى محذوف اولان اضافات قبيلندندر عبده ده
اولان ضمير سيده راجعدر (والشفيع بالبيع) دخى بو مسئله ده خلاف ماقبلنده كى مسئله كبيدر مثلا
شفيع شفعه ايله مستحق اولديغى دارك بيعنه واحد فاسق خبر ويرسه شفيع اولان كمسنه سكوت ايلسه
شفعه يى تارك اولمز ابو حنيفه قتنده اما امامين قتنده تارك اولور (والبكر بالتزويج) بو مسئله ده دخى
خلاف ماقبلنده اولان خلاف كبيدر مثلا واحد فاسق بر بكرى كندويى تزويج ايلدكارينه خبر ويرسه
اول بكر دخى سكوت ايلسه سكوت ايله نكاحه راضى اولمز ابو حنيفه قتنده وامامين قتنده اولور (ومسلم
لم يهاجر بالشرايع) دخى بو مسئله ده خلاف ما قبلنده اولان مسئله ده كى خلاف كبيدر مثلا برحربى
دار الحربده مسلم اولسه واحكام اسلامى تعليم ايلكه مهاجرت ايلسه بو اثناده واحد فاسق اكا شرايع اسلامى
اخبار ايلسه ابو حنيفه قتنده اول شرايعى ترك ايلكله مؤاخذه اولمز وامامين قتنده مؤاخذه اولور
(ولو باع القاضى او امينه عبدا للغرماء واخذ المال فضاع واستحق العبد لا يضمن) واكر قاضى اولان
كمسه مديون اولان كمسه نك عبدنى غرما ايچون بيع ايلسه وكندو ياخود امينى اول ماليكه ثمندر
اخذ ايلسه اخذ ايدوب قبض ايلدكدنصكره مال قاضيده ياخود امينده ضايع اولسه عبد دخى
مستحق چيقلسه ويد مشتريدن اخذ واستخلاص اولنسه قاضى ياخود امينى اولان كمسه اول عبدك ثمننه
ضامن اولمز زيرا امين قاضينك مقامنه قائمدر وقاضى خليفه مقامنه قائمدر واكر تضمين اولنسه مصالح
مسلمين معطل اولمق لازم اولوردى (ويرجع المشترى على الغرماء) واول عبدى اشترا ايدن كمسه
عبدك بهاسيله اول غرمانك اوزرلرينه رجوع ايليه زيرا بيع انلر ايچون واقع اولمشدر عهده سى دخى
انلرك اوزرينه در (ولو باعه الوصى لاجلهم بامر القاضى ثم استحق او مات قبل قبضه وضاع المال
رجع المشترى على الوصى) واكر مزبور عبدى وصى اولان كمسه امر قاضى ايله غرما ايچون بيع ايلسه
بعدنصكره مستحق چيقلسه ياخود وصيدن قبض ايلزدن مقدم وفات ايلسه مال دخى ضايع اولسه مشترى
اولان كمسه ثمن عبد ايله وصينك اوزرينه رجوع ايدر زيرا عقد ايلين كندوسيدر ❊ باعه ده اولان ضمير
عبده راجعدر لاجلهم ده اولان ضمير غرمايه راجعدر قبل قبضه ده اولان ضمير عبده راجعدر (وهو على
الغرماء) وصى اولان كمسه دخى اول غرمانك اوزرينه رجوع ايلر (ولو قال لك قاض عدل عالم قضيت
على هذا بالرجم او القطع او الضرب فافعله وسعك فعله) واكر سكا برقاضى عدل احوال شرعه عالم
بن بو كمسه نك اوزرينه حد رجم ايله ياخود قطع يد ايله ياخود ضرب ايله قضا ايلدم يعنى حكم ايلدم سندخى
بو ذكر اولنان اشيانك هرقنغيسى ايسه ايشله ديسه سكا جائزدركه امر ايلديكى شئ هرنه حد ايسه ايشليه سن
وسكا حضورحقده لوم وعتاب يوقدر زيرا حق تعالى حضرتلرينك امرنه واولو الامرنه اطاعت ايلك
واجبدر ❊ فافعله ده اولان ضمير اول ذكر اولنان اشيانك برينه راجعدر فعله ده اولان ضمير كذلك
(وكذا فى العدل غير العالم ان استفسر فاحسن تفسيره والافلا) وكذلك بو مسئله ده حكم تقدم ايدن مسئله
كبيدر اكر عادل غير عالم اولان قاضى بر كمسه يه بر كمسه نك رجمنه ياخود يدنك قطعنه ياخود ضربنه
امر ايلسه مأمور دخى اندن سببنى استفسار ايدوب قاضى اكا على احسن وجه تفسير ايلسه اول حينده

آنی تصدیق ایلمك واجب اولور واكر اول قاضی عادل وعالم اولمیوب احسن تفسیر ایله تفسیر ایتسه قولی قبول اولنمز (ولایعمل بقول غیر العدل مطلقا مالم یعاین سبب الحکم) دخی اول غیر عدل اولان قاضینك قولنه مطلقا یعنی استرسه عالم اولسون استرسه جاهل اولسون عمل اولنمز مادامکه حکمك سببی معین اولمیه زیرا احتمالدرکه اندن خطا وغلط واقع اوله (ولوقال قاض عزل لشخص اخذت منك الفا ودفعتها الی فلان قضیت بها علیك اوقال قضیت بقطع یدك فی حق فقال بل اخذتها اوقطعت ظلما واعترف بکون ذلك حال ولایته) و برعزل اولنمش قاضی برشخصه بن سنك اوزریكه بیك درهم دین ایله قضا ایلدم سندن اول بیك درهمی اخذایدوب فلان کمسنه یه دفع ایلدم دیسه یاخود سنك الك قطعنه برحق سببیله قضا ایتمشیدم دیسه اول کمسنه دخی اول قاضی یه بلکه سن اول بیك درهمی بندن ظلما اخذایلدك یاخود یدیمی ظلما قطع ایلدك دیسه دخی اول شخص بواشیا قاضینك زمان ولایتنده اولدیغنه اعتراف ایلسه (صدق القاضی ولایمین علیه) قاضی تصدیق اولنور و اوزرینه یمین یوقدرزیرا قاضی یه یمین لازم اولیدی خصم اولمق لازم کلوردی خصم اولدیغی تقدیرجه قضاسی نافذ اولمزدی ※ دفعتهاده اولان ضمیر الفه راجعدر اخذتهاده اولان ضمیر ینه الفه راجعدر ولایته ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر (ولوقال ان فعلته قبل ولایتك او بعد عزلك وادعی القاضی فعله فی ولایته فالقول له ایضا هو الصحیح) واكر اول شخص اول قاضی یه سن اول ذکر اولنان اشیایی زمان ولایتکدن اول یاخود عزلکدنصکره ایلدك دیسه وقاضی اولان کمسنه ولایتی حالنده واقع اولندیغنی ادعا ایلسه قول قاضینکدر صحیح بودر زیرا چونکه قاضی اولدیغنه اعتراف ایلسه اخذ ایلدیکی اشیایی حالت قضایه اضافت ایلمسی صحیح اولور حالت قضا ایسه ضمانی منافیدر امدی اول اشیایی حالت قضایه اضافت ایلسیله ضمانه منکر اولور بوتقدیرجه قول انك اولدی ※ فعلته ده اولان ضمیر بارز اخذه یاخود قطعه یه راجعدر فعله ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر فی ولایته ده اولان ضمیر قاضی یه راجعدر له ده اولان ضمیر ده قاضی یه راجعدر (والقاطع اوالآخذ ان کانت دعواه کدعوی القاضی ضمن هنا) وقبل التولیه یاخود بعدالعزل ایلدك دیدیکی نسنه ده ضامن اولور یعنی حکم قاضی ایله قاطع یدو آخذ مال اولان کمسنه لر قچن هر برینك دعواسی قاضینك دعواسی کبی اولسه ضامن اولور سبب ضمانی مقر اولدقلرندن اوتری (لافی الاول) وقاطع ایله آخذ اولکی صورتده ضامن اولمزلر یعنی شول صورتده که قاضی کندو تولیتنده حکم ایدوب تصدیق اولندیغیدر زیرا کندو فعلی قضاسنده انلرك تصادقلریله ثابتدر

❊ کتاب الشهادة ❊

چون مصنف رحمه الله تعالی قضانك احوالی بیانندن فارغ اولدیسه اکالازم اولان شیئك بیانه شروع ایلدیکه شهادتدر شهادت لغتده صحاح صاحبنك تعریف ایلدیکی اوزره اخبار قاطعدر دیو تعریف ایتمشدر یعنی هر اخبار که عن عیان ومشاهدة اوله اکا لغتده شهادت دیرلر واصطلاح فقهاده (هی اخبار بحق للغیر علی الغیر) وشهادت غیر ایچون برغیرك اوزرنده اولان حقه اخبار ایتمکدر (عن مشاهدة لاعن ظن) وشهادتك صحیح اولمسنك شرطی شهادت ایده جکی شیئ مشاهده ایتمش اوله ظن وتخمین ایله دکل زیرا حدیث شریفده (اذا علمت مثل الشمس فاشهد والا فدع) وارد اولمشدر (ومن تعین لتحملها لایسعه ان یمتنع منه و یفترض اداؤها بعد التحمل اذا طلبت منه) وشول کمسنه که شهادتك تحملنه متعین اوله اکا جائز دکلدرکه اول شهادتی تحملدن امتناع ایلیه واول شهادتی بعد التحمل ادا ایلمك فرض اولور اکر اندن طلب اولنورسه زیرا حق سبحانه وتعالی (ولایأب الشهداء اذامادعوا) بیورمشدر یعنی قچن شاهدلر شهادت ایلمکه دعوت اولنسهلر ابا وامتناع ایلمسونلر مازائده در و برآیت اخری ده (ولاتکتموا الشهادة ومن یکتمها فانه آثم قلبه) بیورلمشدر یعنی تحمل ایلدیککز شهادتی کتم ایلمکز وشول کمسنه که انی کتم ایلیه قلبی آثم اولور وآثم قلب اکبر الآثامدر ※ لتحملهاده اولان ضمیر شهادته راجعدر یسعه ده اولان ضمیر شاهده راجعدر منه ده اولان ضمیر تحملهاده اولان ضمیر مصدره راجعدرکه تحملدر اداؤهاده اولان ضمیر شهادته راجعدر منه ده اولان ضمیر شاهده راجعدر (الا ان یقوم الحق بغیره) الا اکر اول مدعی اولان کمسنه نك حق شهادتی تحمل ایلیه نك غیریله قائم اوله یعنی ثابت اوله اول حینده ادا ایلمسی فرض اولمز ※ بغیره ده

اولان ضمیر شاهده راجعدر (وسترها فی الحدود افضل) وحدوده متعلق اولان شهادتی ستر ایلمك افضلدر
زیرا حدیث شریفده (من ستر مسلما ستره الله فی الدنیا والآخره) بیورلمشدر دخی انده صون دم مسلم واردر
ستر هاده اولان ضمیر شهادته راجعدر (و یقول فی السرقة اخذ لا سرق) دخی سرقه‌ده اولان شهادتده شاهده
اولی اولدر که اخذ فلان الشیٔ دیه سرقه دیمیه زیرا اخذه دیمکده ستر واردر و سرقه دیمه‌ده قطع لازم اولور
(وشرط للزنا اربعة رجال) وزنا ثبوتی ایچون درت شاهدك شهادتی شرطدر و نسانك شهادتی جائز دكلدر
زیرا حدودده وقصاصده نسانك شهادتی جائز دكلدر (وللقصاص و بقية الحدود رجلان) وقصاصده و باقی قلان
حدودده یعنی زنانك ماعد اسنده ایکی رجلك شهادتی شرط قلندی (وللولادة والبكارة وعیوب النساء
مما لا یطلع علیه الرجال امرأة) دخی ولادت ایچون وثبوت بكارت ایچون یعنی قز اوغلان اولمسنده وعیوب
نساء ایچون شول عیبلر دنکه رجال اول شیئك اوزرینه مطلع اولمز اول مقوله‌ده بر امرأه‌نك شهادتی کافیدر
حدیث شریفده بویله وارد اولمشدر علیه‌ده اولان ضمیر عیب معناسنه اولان مایه راجعدر (وكذا استهلال
المولود فی حق الصلاة لا الارث) وكذلك مولودك استهلالی ایچون یعنی اناسنك رحمندن ساقط اولدقده
صیحه ایدوب اغلامسی حق صلاتده یعنی اوزرینه نماز قلنمق ایچون بر امرأه‌نك شهادتی کافیدر اما ارث
حقنده بر امرأه‌نك شهادتی کافی دكلدر ابو حنیفه قتنده زیرا رجال اطلاع ایده‌جك امور دندر (وعندهما فی حق
الارث ایضا) وامامین قتنده حق ارثده دخی بر امرأه‌نك شهادتی کافیدر (ولغیر ذلك رجلان او رجل
وامرأتان مالا كان او غیر مال كالنكاح والرضاع والطلاق والوكالة والوصیة) واول ذكری تقدم ایدن
اشیالرك غیریسنه ایکی رجلك یاخود بر رجل ایله ایکی امرأه‌نك شهادتلری کافیدر استرسه شهادتلری مال
اولسون استرسه غیر مال اولسون مثلا نكاح ورضاع وطلاق ووكاله ووصیت کبی شیلرده زیرا حق سبحانه
وتعالی حضرتلری كلام عزتنده (فان لم یكونا رجلین فرجل وامرأتان) بیورمشلردر زیرا آیت کریمه‌نك
سیاقنده ذكر اولنمشدر یعنی ایکی رجل اولمزسه بر رجل ایله ایکی امرأه کفایت ایدر وقبول اولنور ذكر اولنان
اشیاده (وشرط للكل الحریة والاسلام) وشاهدك كلیسنده حریت واسلام شرط قلندی بو تقدیرجه ذمینك مسلم
اوزرینه شهادتی جائز دكلدر وعبدك دخی شهادتی جائز دكلدر و بعض علما لفظ حریتی اسقاط ایدوب
اعتبار ایلمامشدر زیرا ذمی فی الجمله شهادته اهلدر (والعدالة) عدالت دخی شرطدر بو تقدیرجه فاسقك
شهادتی قبول اولنمز عدالت دیمك بر کمسنه‌نك حسناتی سیئاتنه غالب اوله اما قاضی اولان کمسنه فاسقك
شهادتنی قبول ایلسه قضاسی نافذ اولور وحرام اولان شیئی ارتكاب ایتمش اولور (ولفظ الشهادة)
وقاضی حضورنده شهادت ایلمده لفظ شهادت شرطدر یعنی اشهد دیمك لازمدر (فلا تصح لو قال اعلم او اتیقن)
بو فا فاء تفریعیه‌در یعنی چونكه لفظ شهادت شرط اولدی ایسه امدی بر آدم شهادتنده اعلم یاخود اتیقن
دیسه شهادتی صحیح اولمز (ولا یسأل قاض عن شاهد بلا طعن الخصم فیه الا فی حد او قود) وقاضی
اولان کمسنه حضورنده شاهد شهادت ایلدیكی زمان مادامكه خصم اول شاهدك حقنده طعن ایلمیه قاضی
شاهدك حالندن سؤال ایلمیه الا حد ودده وقودده حاللرندن سؤال ایلیه بو خصوص ابو حنیفه قتنده‌در
(وعندهما یسئل فی سائر الحقوق سرا وعلنا) وامامین قتنده قاضی اولان کمسنه اول شاهدلرك حاللرندن
سائر حقوقده سرا وعلانیة سؤال ایلیه (وبه یفتی فی زماننا) فی زماننا فتوی بونك اوزرینه‌در زیرا قاضی
اولان کمسنه‌یه حكمنده احتیاط ایلمك واجبدر واول ایسه شاهدلرك سرا وعلانیة حاللرندن سؤال
ایلمك ایله اولور (و یجزی الا كتفاء بالسر) وفی زماننا شاهدك حالندن سرا سؤال ایلمك کافیدر فتنه
واقع اولمق خوفندن اوتری (ویكفی بالتزكیة هو عدل فی الاصح) وشاهدی تزكیه ایلده‌ده مزكینك
هو عدل قولی کفایت ایدر اصح اولان اقوالده (وقیل لابد من قوله عدل جائز الشهادة) ودینلدیكه
شاهدی تزكیه‌ده مزكینك (هو عدل جائز الشهادة) دیمسندن لابددر یعنی بو کیمسه شاهد عادلدر دیه
قولده اولان ضمیر مزكی‌یه راجعدر (ولا یصح تعدیل الخصم بقوله هو عدل لكن اخطأ او نسی) وخصمكه
مدعی علیه‌در شاهد اولان کیمسنه‌یه هو عدل لكن اخطأ او نسی یعنی بو شاهد عدلدر اما خطا ایلمشدر
یاخود نسیان ایلمشدر قولی ایله تعدیل یعنی تزكیه صحیح دكلدر زیرا مدعی علیه اولان کمسنه شاهدلر ایله

[illegible]

انكار ايدرسه شهادتلری قبول اولنمز (ولو شهدا ان اباهما الغائب وكله لا تقبل و ان ادعاه) واكر بر رجلك ايكی اوغلو غائب اولان بابالری زيدی فلان كمسنه ده اولان دينك قبضنه وكيل ايلديكنه شهادت ايلسه‌لر شهادتلری قبول اولنمز زيد هرنه نقدر وكيل اولديغنی ادعا ايلسه ده زيرا قاضی اولان كمسنه غائب ايچون وكيل نصب ايتمكه قادر دكلدر (ولو شهدا دائنا ميت انه اوصی الی زيد وهو يدعيه قبلت) واكر برميتك ايكی داينی بزم مديونمز اولان فلان ميت زيدی وصی ايلدی ديو شهادت ايلسه‌لر حالبوكه زيد اول وصی اولمقلغی ادعا ايلسه اول ايكی داينك شهادتلری قبول اولنور (وكذا لو شهد مديوناه اومن اوصی لهما او وصياه) مديوناه شهدك فاعلی واقع اولمشدر ونون اضافت ايچون حذف اولنمشدر وميت محلا مرفوعدر فاعلك اوزرينه معطوفدر وصياه لفظا مرفوعدر بنه فاعله معطوفدر ونون اضافت ايچون حذف اولنمشدر يعنی برميتك ايكی مديونی ياخود كندو وصيت ايلديكی ايكی كمسنه ياخود كنديك ايكی وصيسی اولان كمسنه‌لر زيدی وصی ايلديكنه شهادت ايلسه‌لر شهادتلری قبول اولنور وقياس جائز اولمقدر زيرا مذكورلره بو شهادتده منفعت واردر مديوناه ده اولان ضمير ميته راجعدر وصياه ده اولان ضمير كذلك اكا راجعدر (ولا تقبل الشهادة علی جرح مجرد وهو ما يفسق به من غير ايجاب حق للشرع اوللعبد نحو هو فاسق اوآكل الربا اوانه استأجرهم) جرح مجرد اوزرينه شهادت قبول اولنمز وجرح مجرد شول شيدركه آدم آنك سببی ايله فاسق اولور شرعه ياخود عبده حق ايجاب ايلمكسزين مثلا مدعی عليه اولان كمسنه اول مدعينك شاهدی حقنده بونلر فاسقلردر ياخود بونلر آكل ربادر ياخود بونلری اجاره ايله طوتدی ديمك كبی وجرح مجرد اوزره شهادت قبول اولنمديغی فسق مجرد حكم محتنه داخل اولان اشيادن دكلدر وقاضی اولان كمسنه طائفه مسلمينك عيبلرينی ستر ايتمك ايله مأموردر واول بينه‌یی استماع ايلده هتك حرمات واشاعه فاحشه واردر واول ايسه حرامدر مكر اول بينه‌نك استماعی حق شرعه ياخود حق عبده متضمن اولسه اولزمانده قبول اولنور بهده اولان ضمير جرح مجرده راجعدر (وتقبل علی اقرار المدعی بفسقهم وعلی انهم عبيد اومحدودون فی قذف اوشارب الخمر اوقذفه اوشركاء المدعی اوانه استأجرهم لهابكذا او اعطاهم ذلك من مالی عنده اوانی صالحتهم بكذا ودفعته اليهم علی ان لا يشهدوا علی فشهدوا) ومدعی اولان كمسنه اول شاهدلرك فاسق اولدقلرينه اقرار ايلديكنه شهادت ايلسه قبول اولنور دخی عبيد اولدقلرينه ياخود قذفده محدود اولدقلرينه وياشارب خمر اولدقلرينه ويا قذف ايدجيلر اولدقلرينه ياخود مدعينك شريكلری اولدقلرينه يامدعی آنلری فلان مقداره شهادت ايچون اجاره‌يه طوتدی واول اجاره اقچه‌سن بنم كندويا عنده اولان اقچه‌دن ويردی ياخود بن آنلری فلان مقداره مصالحه ايلدم واول مقداری انلره بنم اوزريمه شهادت ايلممك ايچون دفع ايلدم علی انيوب شهادت ايلديلر زيرا بوصورتلرك بعضيسنده حق شرع واردر بعضيسنده حق عبد واردر بواجلدن بومحللرده شهادت قبول اولنور ✽ وجمله بو مسائلده اولان ضمير جمع شاهدلره راجعدر لهاده اولان ضمير شهادته راجعدر دفعته ده اولان ضمير بكذاده اولان مقداره راجعدر (ومن شهد ولم يبرح حتی قال اوهمت بعض شهادتی قبل ان كان عدلا) وشول كمسنه بر مجلسده قاضی حضورنده شهادت مجلسندن زائل اولمسه برخصوص ايچون شهادت ايدوب واول شهادت مجلسندن زائل اولميوب تاكيم بن شهادتمده ايهام وخطا ايلدم ديمجيه دكين يعنی شهادتمده زياده ياخود نقصان ايلدم ديسه اول شاهد عدل ايسه شهادتی قبول اولنور زيرا شاهدلر كاهيده واقع اولوركه مجلس شرعده غلط ونسيانه مبتلا اولورلر مجلس شرعده اولان مهابتدن اوتری

❁ باب الاختلاف فی الشهادة ❁

بوباب شهادتده واقع اولان اختلافی بيان ايدر شهادتك دعوايه موافق اولمسی شرطدر يعنی شهادتك دعوايه معناده موافق اولمسی شرطدر لفظده دكلدر زيرا دعوانك تقدم اولنمسی عبد حقنده شهادتك قبول اولنمسنه شرطدر مثلا بركسنه بركسنه‌نك اوزرينه بوشيئی بندن غصب ايلدی ديو دعوی ايلسه وغصب ايلديكنه ايكی شاهد احضار ايلسه بريسی غصب ايلديكنه شهادت ايلسه واول آخر شاهد مدعی عليهك غصب ايلديكنه

(وتقبل الشهادة لاخيه وعمه) وآدمك كندو قرنداشنه وعمیسنه شهادت ایلمسی قبول اولنور غیر متهم
اولدقلری یچون (ومحرمه رضاعا او مصاهرة) دخی رضاع یاخود مصاهره جهتندن مثلا کندو زوجه سنك
اناسی و زوجه سنك قر عی وکندو قرینك زوجی و باباسنك زوجه سی واوغلنك زوجه سی کبی
اولان محرملرك شهادتلری قبول اولنور غیر متهم اولدقلری یچون (وشهادة اهل الاهواء الاالخطابیة) دخی
اهل اهوا اولان کمسنه لرك شهادتلری قبول اولنور زیرا بونلر اعتقاد حیثیتندن فاسقلر ایسه ده کذبدن
فرار ایدوب صدق اوزره اولدقلری بن دعوی ایدرلر بو اجلدن شهادتلری قبول اولندی اهل اهوادن مراد
صاحب بدعت اولنلر در و بونلرك اصوللری التی بلوك طائفه در ❊ اولکیسی خارجیلردر ❊ ایکنجیسی
رافضیلردر ❊ اوچنجیسی جبریلردر ❊ دردنجیسی قدریلردر ❊ بشنجیسی مشبهلردر ❊ التنجیسی معطللردر
و بو التینك هر بری اون ایکی قسمه منقسمدر ضرب طریقیله جمله سی یتمش ایکی قسم اولور والاخطابیة اولان
طائفه نك شهادتلری قبول اولنمز زیرا انلر شهادت زوری استحلال ایدرلر و بو طائفه خطابیه رافضیلردن
بر فرقه در ابو الخطاب محمد بن وهب الاجدع نام کمسنه یه منسو بلردر و بو طائفه نك مذهب و اعتقادلری بودر که
مدعی اولان قچن قتلرنده زعمنجه دعواسی حق اولدیغنه یمین ایلسه اول یمینی و شهادت زوری تجویز ایدرلر
بو خصلت ایچون شهادتلری قبول اولنمدی (والذمی علی مثله) دخی ذمینك شهادتی کندو مثلنه جائز و مقبولدر
زیرا حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلم ذمیلرك شهادتلری بربرلرینه تجویز بیورمشلر در مثله ده اولان
ضمیر ذمی یه راجعدر (وان اختلفا ملة) وذمیلرك کندو مثللرینه شهادتلری مقبولدر واکر ملت جهتندن
مختلف اولور ایسه ده مثلا نصرانینك یهود اوزرینه و یهودینك نصرانی اوزرینه شهادتی جائز و مقبولدر
زیرا الکفر کله ملة واحدة در (و علی المستأمن دون عکسه) دخی ذمینك مستأمن اوزرینه
شهادتی قبول اولنور عکسی دکل یعنی مستأمنك ذمی اوزرینه ولایتی یوقدر (والمستأمن علی مثله ان کانا
من دار واحدة) دخی مستأمنك کندو مثلنه یعنی مستأمنه شهادتی قبول اولنور قچن ایکیسی
دار واحددن اولسه لر واکر دارلری مختلف اولسه شهادتلری قبول اولنمز زیرا دارلرك اختلافی ولایتی قطع ایدر
(وعدو بسبب الدین) دخی دین سببیله اولان عدونك شهادتی قبول اولنور غیر متهم اولدیغی اجلدن
(ومن الم بصغیرة ان اجتنب الکبائر وغلب صوابه) وشول کیمسه که صغیره یه المام ایلیه یعنی ارتکاب ایلیه
شهادتی قبول اولنور واکر کبائرك کلیسندن اجتناب ایدوب صوابی خطاسنه غالب اوله یعنی حسناتی
سیأتی اوزرینه غالب اولورسه حد عدالتده صحیح اولان بودر ❊ کاهاده اولان ضمیر کبائره راجعدر صوابه ده
اولان ضمیر من الم به راجعدر (والاقلف) دخی اقلف اولان یعنی سنتسز غیر مختون اولان کیمسه نك
شهادتی قبول اولنور (والخصی) دخی خصی اولان یعنی ایکی خصیه سی چقمش کیمسه نك شهادتی
قبول اولنور (وولد الزنا والخنثی) دخی ولد زنا ایله خنثانك شهادتی قبول اولنور خنثی اولان اکر مشکل
دکل ایسه شهادتنك قبول اولنمسنده اشکال یوقدر واکر مشکل ایسه شهادت خصوصنده احتیاطا امرأه
حکمنده قیلنور کندوسیله برامرأه دخی اولورسه رجل مقابله سنده عداولنور (والعمال) عمال عاملك جمعیدر جمع
عاملدر اول انواع صدقات وجزیه و خراجی جمع ایدن کیمسه لردر یعنی عمالك دخی شهادتلری قبول اولنور زیرا
عمالری فسق دکلدر قچن اوضاع شرعیه اوزره اولسه لر بو تقدیرجه بو زمانده شهادتلری قبول اولنمز زیرا
ظلمدن خالی دکللردر امام ابو اللیث دیمشدر که اکر عامل عمر بن عبد العزیز کبی واکابر کبی اولورسه شهادتی
مقبول اولور واکر یزید کبی اولورسه شهادتی مقبول اولمز (والمعتق لمعتقه) دخی عتق اولنمش کیمسه نك
کندو معتقنه شهادتی قبول اولنور عکسی دخی قبول اولنور تهمت اولمدیغی اجلدن (والمعتبر حال الشاهد
وقت الاداء لا التحمل) وحال شاهدده معتبر اولان شهادتی ادا ایلدیکی وقتدر شهادتی تحمل ایلدیکی وقت
دکلدر زیرا شهادت ایله عمل اولنمق والزام اولنمق حالت اداده واقع اولور (ولو شهدا ان اباهما اوصی الی زید
وزید یدعیه قبلت وان انکر فلا) واکر برمیتك ایکی اوغلو بابالری فلان زیدی وصی ایلدیکنه شهادت ایلسه لر
حالبوکه زید دخی وصی اولدیغنی دعوی ایلسه اول ایکی اوغلنك شهادتلری قبول اولنور وقیاس
قبول اولنمق ایدی زیرا بیان اولنمشیدیکه فرعك اصله شهادتی جائز دکلدر واکر زید وصی اولدیغنی

بیورمشلردر (الا ان حد کافرا ثم اسلم) سبب قذف ایله حد اولنمش کمسنه‌نك شهادتی قبول اولنمز الاچقن
کافر اولدیغی حالده حد اولنسه صکره اسلامه کلسه اول حینده شهادتی قبول اولنور ❊ لان الاسلام یجب
ماقبله در (ولا الشهادة لاصله وان علا وفرعه وان سفل) دخی کندو اصلنه یعنی والدنه وان علا والددن نقدر
یوقرو اولسه یعنی والدك والدی وفرعنه یعنی اوغلنه وان سفل واکر اوغلندن اسفل اولسه یعنی اوغلنك اوغلنه
شهادتی قبول اولنمز (وعبده ومکاتبه ومن احد الزوجین للآخر) دخی کندو عبدنه وعبد کندوسیدنه
ومکاتبنه وایکی زوجك بری اول برآخره شهادتلری قبول اولنمز زیرا حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلم
بیوررلر لاتقبل شهادة الولد لوالده ولا الوالد لولده ولا المرأة لزوجها ولا الزوج لامرأته ولا العبد لسیده
ولا المولی لعبده ولا الاجیر لمستأجره) زیرا بابا و اوغل بیننده اولان منافع متصله در بو اجلدن مذکورلره بر بر ینه
زکاة دفع ایلك جائز اولمدی وعبد وزوج ومکاتب مابینلرنده اولان منافع دخی متصله در بو تقدیرجه
کندو نفسلرینه شهادت ایلش اولورلر بو ایسه جائز دکلدر (والشریك لشریکه فیما هو من شرکتهما) دخی شریکك
کندو شریکنه شهادتی قبول اولنمز کندو شرکتلرینه متعلق اولان شیلرده زیرا منفعت اول برشریکه عائددر
اما کندو شرکتلرینه متعلق اولمیان شیلرده بری برینه شهادتلری مقبوله در ❊ شریکه ده اولان ضمیر شریك آخره
راجعدر شرکتهماده اولان ضمیر تثنیه شریکینه راجعدر (ولا شهادة المخنث الذی یفعل الردی) دخی
کندوبی نسایه تشبیه ایدوب کندوبه فاحشه ایتدیرن دینك شهادتی قبول اولنمز زیرا فاسق قسمندندر
(والنائحة والمغنیة) دخی نائحه ایله مغنیه‌نك شهادتلری قبول اولنمز نائحه اول خاتونه دیرلر که غیریلرك
میتنه رفع صوتله محاسن میته متعلق نیجه شیلر سویلر مغنیه شول خاتوندر که آلات لهو ایله یاخود آلاتسز
اجنبیلره تغنی ایدندر زیرا خاتونلرك مجرد رفع صوتی تغنیدر ونوح ایله اولمسی بالطریق الاولی در (والعدو
بسبب الدنیا علی عدوه) دخی دنیا سببیله اولان عدوك عدوسنه شهادتی قبول اولنمز یعنی چن ایکی رجالك
بیننده امور دنیا ایچون عداوتلری اولسه اول بررجالك اول برآخر اوزرینه شهادتی جائز دکلدر (ومدمن
الشرب علی اللهو) دخی لهو اوزره یعنی آلات لهو ایله شرب خمره مدمن اولان کمسنه‌نك شهادتی
قبول اولنمز زیرا دیننده حرام اولان شیئ ارتکاب ایلشدر (ولا بشارب الخمر بدون اللهو لانه ارتکب محرما)
لهوسز شارب خمر اولانك دخی شهادتی مقبول اولمز زیرا حرامی ارتکاب ایتمشدر (ومن یلعب بالطیور
او بالطنبور) دخی انواع طیور ایله وطنبور ایله لعب ایلین کمسنه‌نك شهادتی قبول اولنمز زیرا اوقاتنی
لهو ایله تضییع ایلدیکی اجلدن ❊ مصنفك لعب دیمسنده اشارت واردر که کندو اونده استیناس ایچون
بعض کوکرجن اتخاذ ایدوب بسلسه مباح اولوب حرام اولمز (او یغنی للناس) یاخود لهو ولعب ایله
ناسی جمع ایدوب انلره تغنیسن اشتدیرن مغنینك شهادتی قبول اولنمز حرام اولانی ارتکاب ایلدیکی اجلدن
(او یلعب بالنرد او یقامر بالشطرنج او تفوته الصلاة بسببه) معلوم اوله که نرد یعنی طاوله ایله مجرد لعب مطلقا حرامدر
ومسقط شهادتدر زیرا نبی علیه السلامدن (من لعب بالنرد فقد عصی اباالقاسم) حدیث شریفی وارد اولمشدر
اما شطرنج ایله لعب ایلمه‌نك شهادتی مسقط اولمسی اوچ شرطله مشروطدر بری مدمن اولمقدر ❊ وایکنجیسی
قمار ایله اوینامقدر ❊ اوچنجیسی صلاتی تفویت ایلمکدر امدی بو اوصاف ایله اولنلرك شهادتلری قبول اولنمز
اما بو اوصاف ثلاثه‌نك بری اولمسه شهادتی رد اولنمز زیرا تشحیذ عقله دائر برشیدر بو اجلدن امام شافعی قتنده
جائز اولدی ❊ تفوته ده اولان ضمیر لاعبه راجعدر بسببه ده اولان ضمیر شطرنجه راجعدر (او یرتکب
مایوجب الحد) یاخود حدی موجب اولان شیئ ارتکاب ایدنك دخی شهادتی قبول اولنمز زیرا حدی
موجب اولان شیئ کبائردندر (او یأکل الربا) یاخود ربا اکل ایلین کمسنه‌نك شهادتی قبول اولنمز کبائردن
اولدیغی اجلدن (او یدخل الحمام بلا ازار) یاخود حمامه ازارسز یعنی فوطه سز داخل اولان کمسنه‌نك
شهادتی قبول اولنمز زیرا کشف عورت حرامدر (او یفعل ما یستخف به کالبول والاکل علی الطریق)
یاخود کندوبه استخفاف ویرن شیئ ایشلسه مثلا طریقده بول ایلمك کبی دخی طریقده اکل ایلمك کبی انك دخی شهادتی
قبول اولنمز زیرا اکل علی الطریق و بول علی الطریق شهادتی مسقطدر زیرا امور دینده متهاوندر (او یظهر سب
السلف) یاخود سلف یعنی اصحاب کزین وسادات تابعینك سبنی اظهار ایلیه انك دخی شهادتی قبول اولنمز

عدالت رجل یاخود بر اهل عدالت رجل ایله ایکی اهل عدالت خاتون اخبار ایلسه ❊ اخبره ده اولان ضمیر شاهده راجعدر بهاده اولان ضمیر ذکری تقدم ایدن اشیایه راجعدر (وفی الموت یکفی العدل ولو انثی وهو المختار) و برکمسنه نك موتی ثبوتنده بر عدلك شهادتی کفایت ایدر انثی دخی اولورسه مختار اولان قول بودر (و یشهد من رأی جالسا مجلس القضاء یدخل علیه الخصوم انه قاض) وشول کمسنه که برکمسنه یی بر محلده قضاء مجلسنده جلوس ایلدیکن کورسه و برالای اصحاب خصومتك و ارباب دعوانك اوزرینه دخول ایلدیکن کورسه قاضیدر دیو شهادت ایلسون وانی قاضی ایلین کمسنه یی مشاهده ومعاینه ایلز ایسه ده زیرا ارباب خصومتك انك اوزرینه داخل اولمسی قاضی اولدیغنه دلالت ایدر ❊ علیه ده اولان ضمیر حالسه راجعدر انه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (ومن رأی رجلا وامرأة یسکنان معا وبینهما انبساط الازواج انها زوجته) وشول کمسنه که بر رجل ایله بر امرأه یی معا برمسکنده ساکن اولدقلرین کورسه واول رجل ایله اول امرأه نك ماییننده زوجله زوجه ماییننده واقع اولان انبساط وملاعبه کبی ملاعبه واقع اولور انی زوجه سیدر دیو شهادت ایلسون زیرا ظاهر حال اکا دلالت ایدر زوجته ده اولان ضمیر رجله عائددر (ومن رأی شیأ سوی الآدمی فی ید متصرف فیه تصرف الملاك انه له ان وقع فی قلبه ذلك) وشول کمسنه که بر غیری کیمسه نك النده آدمیدن غیری برشیء کورسه واول یدنده شیء اولان کیمسه اول شیده اصحاب ملاك املاکارنده تصرف ایلدکلری کبی تصرف ایدر اول شیء انکدر دیو شهادت ایلیه اکر اول شاهدك قلبنه بو شیء انکدر دیو دوشر ایسه زیرا بحسب الظاهر اول شیء یدنده اولمق دلیل ملکیتدر فیه ده اولان ضمیر شیئه راجعدر انه ده اولان ضمیر بنه اول شیئه راجعدر له ده اولان ضمیر منه راجعدر قلبه ده اولان ضمیر شاهده راجعدر (والادمی ان علم رقه او کان صغیرا لایعبر عن نفسه فکذلك) واکر اول غیرك یدنده اولان آدمی ایسه اکر رقیق اولدیغی بیلسه یاخود صغیر اولسه کندی نفسندن تعبیر ایلمکه قادر اولمسه کذلك اول یدنده اولان کیمسه نك ملکیدر دیو شهادت ایلسون زیرا رقیق کندو نفسنك یدنده اولمز (ولو فسر للقاضی انه یشهد بالتسامع او بمعاینة الید لایقبلها) واکر اول شاهد اولان کیمسه قاضی اولان کیمسه یه تسامع ایله یاخود معاینهٔ ید ایله شهادت ایلدیکن تفسیر ایلسه اول شاهدك شهادتنی قبول ایلیه الاوقفده تتکیم بیانی کچمشدر یقبلها ده اولان ضمیر شهادته راجعدر (ومن شهد انه حضر دفن زید وصلی علیه قبلت وهو عیان) وشول کیمسه که زیدك دفننه حاضر اولدیغنه واوزرینه نماز قیلدیغنه شهادت ایلسه انك شهادتی قبول اولنور بو ایسه عیاندر یعنی دفننه ونماز ینه حاضر اولمق موتنه مشاهده ومعاینه در ❊ انه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان لفظ منه راجعدر علیه ده اولان ضمیر زیده راجعدر

❊ باب من تقبل شهادته ومن لاتقبل ❊

بو باب شهادتلری قبول اولنوب وشهادتلری قبول اولنمیان کیمسه لرك بیاننده در (لاتقبل شهادة الاعمی) واعمی اولان کیمسه نك شهادتی قبول اولنمز ابو حنیفه قتنده وامام محمد قتنده تسامع ایله جائز اولان اشیاده جائزدر (خلافا لابی یوسف فیما اذا تحملها بصیرا) امام ابو یوسف ایچون خلاف واردر شول صورتده که تحمل اول شهادتی بصیر اولدیغی حالده تحمل ایلسه اعمی اولدیغی حالتده انی ادا ایلمك جائز اولور زیرا اعتبار حالت تحمله در معاینه ایله اولدیغیچون (ولاشهادة المملوك والصبی الا ان تحملا حال الرق والصغر وادیا بعد العتق والبلوغ) دخی مملوك ایله صبینك شهادتلری قبول اولنمز مکرکه مملوك اول شهادتی حال رقده وصغیر حال صغرنده تحمل ایدوب رقیق معتق اولدقدنصکره وصغیر اولان بلوغدنصکره ادا ایلش اوله اولزمانده شهادتلری جائز اولور زیرا حال صغرده وحال رقده ولایتلری یوقدر و بو ایکی وصف زائل اولدقدنصکره شهادتی تحمل ایلمکه اهل اولورلر (ولاشهادة المحدود فی قذف وان تاب) دخی سبب قذف ایله حد اولنمش کیمسه نك شهادتی قبول اولنمز توبه ایدرسه ده زیرا حق تعالی حضرتلری محصناتی قذف ایدنلرك حقنده (ولاتقبلوا لهم شهادة ابدا) بیورمشلر وآیهٔ کریمه نك اولی والذین یرمون المحصنات ثم لم یأتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانین جلدة ولاتقبلوا لهم شهادة ابدا) در امام شافعی قتنده توبه ایدرسه شهادتی قبول اولنور زیرا حق سبحانه وتعالی حضرتلری ذکر اولنان آیتك آخرنده (الاالذین تابوا)

[illegible]

[illegible]

اثنان) دخی شهود اصلك هر برينك برينه ايكی شاهد شهادت ايتك شرط اولنمشدر (لاتغاير فرعی الشاهدين) واصل شاهدك فرعلری بری اصل آخرك فرعلر ينه مغاير اولمسی يعنی غير اولمسی شرط دكلدر مثلا ايكی رجل اصل شاهدك بری ايچون شهادت ايلسه‌لر بعده بعينه اول براصل شاهد ايچون دخی انلر شهادت ايلسه‌لر ابو حنيفه قتنده قبول اولنور شاهد اصلك هر بری ايچون بشقه ايكی شاهد اولمسی لازمدر (وصفتها ان يقول الرجل الاصل اشهد علی شهادتی انی اشهد بكذا و يقول الفرع عندالاداء اشهد ان فلانا اشهدنی علی شهادته بكذا وقال لی اشهد علی شهادتی به) وشهادت اوزرينه شهادت اولنمسنك صفتی اول اصل اولان شاهد فرع اولان شاهده اشهد علی شهادتی انی اشهد بكذا يعنی فلان شيئه فلان منوال اوزره شهادت ايلديكمه شهادت ايله ديه واول فرع اولان كمسنه عندالاداء اشهد ان فلانا اشهدنی علی شهادته بكذا وقال لی اشهد علی شهادتی به يعنی بن شاهدلك ايدرمكه تحقيقا فلان كمسنه فلان شيئه شهادتنه بنی شاهد قيلدی و بكا ديديكه فلان معنايه شهادتم اوزرينه شهادت ايله و بعض مشايخك بو شهادتی ادا ايتلك بياننده زياده ونقصانلری واقع اولمشدر لكن بو كيفت كمال ملاحتده در (ويصح تعديل الفرع اصله) وفرع اولان شاهد اصل اولان شاهدی تعديل ايتك صحيحدر زيرا اهل تزكيه‌دندر (واحد الشاهدين الآخر) وايكی شاهدك بريسی اول آخری تعديل ايلمك صحيحدر بودخی اهل تزكيه‌دن اولديغيچون (فان سكت عنه جاز) واكر اول فرع اولان كمسنه اول اصلك تعديلندن ساكت اولوب تعديل ايلمسه فرعك اصل اوزرينه شهادتی جائز در عنده‌ده اولان ضمير تعديله راجعدر (ونظر فی حاله عند ابی يوسف وقال محمد ترد شهادته) وقاضی اولان كمسنه اول اصيل اولان شاهدك حالنه نظر ايلر اكر حضورنده اصلك عدالتی ثابت اولورسه اول فرعك دخی شهادتی قبول اولنور وامام محمد ديديكه اول اصلك شهادتی رد اولنور زيرا شهادت صحيحه اولمز الا عدالت ايله اولور ٭ حاله‌ده اولان ضمير اصله راجعدر شهادته‌ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وتبطل شهادة الفرع بانكار الاصل الشهادة) وفرع اولان شاهدك شهادتی باطله اولور شاهد اصل شهادتی انكار ايلمسيله يعنی چن شاهدين شاهد دكلم ديسه اول فرع اولان شاهدك شهادتی باطله اولور (وان شهدا علی شهادة اثنين علی فلانة بنت فلانة الفلانية وقالا اخبرانا انهما يعرفانها وجاء المدعی بامرأة لم يدر يا انها هی ام لاقيل له هات شاهدين انها هی) واكر ايكی نفر شاهد ايكی نفر شاهدك شهادتلری اوزره برخاتونك اوزرينه كه بو خاتون فلانه بنت فلانه‌در واول ايكی فرع اولان شاهدلر ديديلر كه اول اصل اولان شاهدلر بزه خبرويرديلر كه كندولر بو خاتونی فلانه بنت فلانه ايدوكنی بيلورلر مدعی دخی مجلس شرعه برخاتون كتوروب اول ايكی شاهد بو اول خاتونميدر دكلميدر بلمسه‌لر قاضی اولان كمسنه اول مدعی‌يه بو اول خاتون ايدوكنه ايكی شاهد كتورديه كه بو اول خاتوندر كه اوزرينه شهادت اولنمشيدی ديه ٭ قالاده اولان ضمير تثنيه شهود فرعه راجعدر اخبراناده اولان ضمير تثنيه شهود اصله راجعدر يعرفانهاده اولان ضمير امرأه‌يه راجعدر (وكذا فی نقل الشهادة) وكذلك نقل شهادتده كه كتاب القاضی الی القاضيدر ايكی شاهد آخره محتاجدر كه بو خاتون اول مشهود عليها اولان خاتوندر ديو مثلا برقاضی‌يه يازسه كه فلان كمسنه‌لر بنم حضورمده شهادت ايلديلر كه فلان كمسنه‌نك فلانه بنت فلانه‌ده فلان قدر حقی واردر ديو مكتوب اليه اولان قاضی‌يه مكتوب وصول بولدقده مدعی اولان كمسنه مكتوب اليه اولان قاضينك مجلسنه برخاتون احضار ايدوب بو خاتون اول مشهود عليها اولان خاتوندر ديسه خاتوندن سؤال اولندقده انكار ايلسه قاضی‌يه لازم اولور كه بو اعتراف ايتميوب اوزرينه اشهاد اولنان خاتون ايدوكنه ايكی شاهد كتوره‌لر ديو امر ايليه (فان قالا فيها التميمية لايجوز حتی ينسباها الی فخذها) واول ايكی شاهد اول سابق الذكر اولان ايكی صورتده كه بری شهادة علی الشهادة‌در و بری كتاب القاضی الی القاضيدر اول خاتون اوزرينه شهادت ايدبجك فلانة التميميه‌در ديسه‌لر جائز اولمز تاكيم اول خاتونی فخذه يعنی قبيله خاصه‌سنه منسوب ايده‌لر زيرا بو نسبت تعريف مقامنه قائمدر (والتعريف يتم بذكر الجد او الفخذ او بنسبة خاصة) و بركمسنه‌يی ذكر جدايله ياخود فخذايله و ياخود نسبت خاصه ايله تعريف ايلمك ايله تعريف تام حاصل اولور (والنسبة الی المصر او المحلة الكبيرة عامة) و بركمسنه‌يی برمصره ياخود محله كبيره‌يه نسبت ايلمك نسبت عامه‌در

(والی السکة الصغیرة خاصة) وسکهٔ صغیره‌یه نسبت ایلمك نسبت خاصه‌در

باب الرجوع عن الشهادة

بو بابده مصنف رحمه الله تعالی شهادتدن رجوع ایلمه‌نك احکامنی بیان ایدر ابن عمر رضی الله عنه بیورمشدر که (الرجوع الی الحق خیر من التمادی فی الباطل (لایصح الرجوع عنها الاعند قاض) وشهادت ایلدکدنصکره شهادتدن رجوع ایلمك صحیح اولمز الاقاضی اولان کمسنه‌نك حضورنده اولورز یرا شهادت فسخ مقوله‌سیدر او یله شهادته مخصوص اولان مجلس ایله مفسوخ اولور (فلو ادعی المشهود علیه رجوعهما عند غیره لایحلفان ولایقبل برهانه علیه) امدی ایچون مشهود علیه اولان کمسنه اول شاهدك شهادتدن رجوع ایلدکلرین قاضی حضورندن غیریده دعوی ایلسه مزبور شاهدلر رجوع ایلدکلرینه تحلیف اولنمزلر دخی مدعی علیه اولان کمسنه‌نك شاهدك شهادتدن رجوع ایلدیکنه بینه‌سی قبول اولنمز زیرا شهادتدن رجوع ایلمك مجلس قضادن غیریده باطلدر ❊ رجوعهماده اولان ضمیر تثنیه ایکی شاهده راجعدر غیره‌ده اولان ضمیر قاضی‌یه راجعدر برهانه‌ده اولان ضمیر مدعی علیهه راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر شاهده راجعدر (بخلاف ما لو ادعی وقوعه عند قاض وتضمینه ایاهما) اما ایچون مدعی علیه اولان کمسنه اول رجوعك قاضی مجلسنده واقع اولوب مالی اول ایکی شاهده تضمین ایلدیکنی ادعا ایلسه اول تقدم ایدن مسئله‌نك خلافیدر یعنی دعواسی قبول اولنور زیرا سببکه قاضی یاننده رجوع ایلکدر صحیحدر ❊ وقوعه‌ده اولان ضمیر رجوعه راجعدر (فان رجعا قبل الحکم لایحکم وان بعده لاینقض) اگر شاهد اولان کیمسنه‌لر بعد اداء الشهاده وقبل الحکم اول ایلدکاری شهادتدن رجوع ایلسه‌لر اول ایلدکاری شهادتله حکم اولنمز واگر بعد الحکم رجوع ایلسه‌لر قاضی انلرك شهادتلریله ایلدیکی حکمی نقض ایلمز زیرا اولکی به حکم اتصال اولدیغیچون مترجح اولمشدر بعده‌ده اولان ضمیر حکمه راجعدر (وضمنا ما اتلفاه بهما اذا قبض المدعی مدعاه دینا کان اوعینا) وشاهد اولان کیمسنه‌لر ایچون شهادتلری سببیله برشیئك اتلافنه سبب اولسه‌لر اول شیئه ضامن اولورلر ایچون اول مدعی اولان کیمسنه اول ادعا ایلدیکی شیئ قبض ایلسه گرك اول شیئ دین اولسون گرك عین اولسون اما اول ادعا اولنان شیئ قبض اولنمسه ضمان واجب اولمز قبضه متوقف اولدیغی اجلدن بوقول امام سرخسینك مختاریدر و بعضیسی عین ایله دین بیننی تفریق وتفصیل ایلمشدر ❊ اتلفاه‌ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر بهاده اولان ضمیر شهادته راجعدر (فان رجع أحدهما ضمن نصفا والعبرة لمن بقی لالمن رجع) واگر ایکی شاهدك بری ایلدیکی شهادتدن رجوع ایلسه اول شهادت ایلدیکی شیئك نصفنه ضامن اولور دخی شهادتدن رجوع ایلمه‌ده اعتبار رجوع ایدنلردن باقی قلانلره کدر رجوع ایدنلره دکلدر (فان شهد ثلاثة ورجع واحد لایضمن فان رجع الآخر ضمنا نصفا) امدی اول تقدم ایدن مسئله‌نك تعریفی بودرکه ایچون برماده‌ده اولان اوچ شاهدك بری شهادتدنصکره رجوع ایلسه برشیئه ضامن اولمز اندنصکره بریسی دخی رجوع ایلسه اول رجوع ایدن ایله صکره رجوع ایدنك ایکیسی اول شهادت ایلدکاری مالك نصفنه ضامن اولورلر اگر دینلورسه لایق اولان بوایدیکه شاهد ثانی رجوع ایتلکله انجق ثانی تضمین ایلیه زیرا تلف مال ثانی‌یه مضاف اولور جواب ویریلورکه تلف مال جمله‌یه مضافدر الابوقدر واردرکه مانع اولمغه شاهد اولك رجوعندن اثر ظاهر اولمدی ایچون که ثانی رجوع ایلدی ظاهر اولدیکه تلف مال ایکیسنك سببیله‌در بوتقدیرجه ایکیسی ضامن اولور (وان شهد رجل وامرأتان فرجعت واحدة ضمنت ربعا) واگر برماده‌ده بررجل ایله ایکی خاتون شهادت ایلسه‌لر صکره اول ایکی خاتونك بریسی شهادتدن رجوع ایلسه ربع ماله ضامن اولور زیرا رجل ایله برخاتونك باقی قالمسیله اوچ ربع باقی قالور (وان رجعتا ضمنتا نصفا) واگر اول ایکی امرأه رجوع ایلسه‌لر نصف ماله ضامن اولورلر زیرا نصف مال اول رجلك باقی قالمسیله باقی قالمشدر (وان شهد رجل وعشر نسوة فرجع ثمان لایضمن شیأ) واگر برماده‌ده بررجل ایله اون خاتون شهادت ایلسه‌لر صکره اول اون خاتونك سکزی شهادتدن رجوع ایلسه‌لر رجوع ایدنلر برشیئ ضامن اولمزلر زیرا جمله حق باقی قلان کمسنه‌لر ایله که بررجل ایکی خاتوندر باقی قالمشدر (فان رجعت اخری ضمن التسع ربعا) واگر اول رجوع ایدن سکز خاتونك رجوعندنصکره

اول باقی قلان ایکی خاتوندن بری دخی رجوع ایلسه طقوزی ربع ماله ضامن اولورلر واوچ ربعی بر رجل
و برخاتونك بقاسیله باقی قالمشدر (وان رجع العشر ضمن نصفا) واكر اون خاتون شهادتدن رجوع ایلسه لر
مالك نصفنه ضامن اولورلر (وان رجع الكل فعلى الرجل سدس وعليهن خمسة اسداس) واكر اول ذكری
تقدم ایدن خاتون ایله بر رجل شهادتدن رجوع ایلسه لر مزبور رجلك اوزرینه سدس واردر یعنی سدس
مالی تضمین ایدر واول خاتونلر مالك بش سدسنی تضمین ایدرلر امام ابوحنیفه قتنده (وعندهما عليه نصف
وعليهن نصف) وامامین قتنده رجلك اوزرینه نصف واردر وخاتونلرك اوزرینه دخی نصف واردر یعنی
هر فریقه نصف مالی تضمین واردر (وان شهد رجلان وامرأة ورجعوا فالغرم على الرجلين خاصة)
واكر برماده یه ایكی رجل ایله برخاتون شهادت ایلسه لر صكره ایلدكاری شهادتدن رجوع ایلسه لر غرامت
ایكی رجلك اوزرینه در انجق زیرا برخاتونك شهادتی شهادت عد اولنمز زیرا مالی غرامت ایدوب قضایه
سبب اولان اول ایكی رجل اولمشدر الغرم بالضم والغرامه بالفتح اداسی لازم اولان نسنه در
یعنی اودمك (اخترى) (ولا يضمن راجع شهد بنكاح بمهر مسمى عليها اوعليه) واكر بركمسنه برخاتونه
یاخود بر رجل ما بینلرنده مهر مسمی ایله واقع اولان نكاحه شهادت ایلدكدنصكره شهادتندن رجوع
ایلسه اول شهادتدن رجوع ایتمك ایله تلف اولان مهره ضامن اولمز مثلا بر رجل بوخاتونه مهر مسمی ایله
بنم منكوحه مدر دیو دعوی ایلسه مزبوره خاتون دعوی اولنان نكاحی انكار ایلسه مزبور رجل
كندو منكوحه سی اولدیغنه بینه اقامت ایدوب احضار ایلسه قاضی دخی بینه موجبنجه حكم ایتدكدنصكره
شاهدلر شهادتدن رجوع ایلسه لر هیچ مهردن انلره برشیء تضمین اولنمز یاخود خاتون رجلك اوزرینه
بیك درهم مهر اولدیغنه دعوی ایلسه رجل انكار ایدوب بشیوزدر دیو ادعا ایلسه شاهدلر بیك درهم
اولدیغنه شهادت ایلدكدنصكره رجوع ایلسه لر برشیئه ضامن اولمزلر ❊ عليها ده اولان ضمیر امرأه یه
راجعدر عليه ده اولان ضمیر رجله راجعدر (الا مازاد على مهر المثل) واكر شاهدلر مهر مثلدن زیاده
برمقدار ایله شهادت ایلسه لر صكره رجوع ایلسه لر اول زیاده یه ضامن اولورلر زیرا اول زیاده یی عوضسز
اتلاف ایلدیلر (ولا من شهد بطلاق بعد الدخول) وكذلك برخاتون نكاح اولوب بعد الدخول تطلیق اولدیغنه
شهادت ایدوب صكره رجوع ایلسه لر برشیئه ضامن اولمزلر زیرا رجوعله آنجق منافع بضع اتلاف اولنمشدر
(ويضمن فى الطلاق قبل الدخول نصف المهر) اما قبل الدخول طلاق ایلدی دیو شهادت ایدوب صكره
رجوع ایلسه لر نصف مهره ضامن اولورلر (وفى البيع مانقص عن قيمة المبيع) دخی بیعده اول مبیعك قیمتندن
اقل اولان مقدار ایله شهادت ایلسه لر اول نقصانه ضامن اولورلر (وفى العتق القيمة) دخی عتقده اول معتقك
قیمتنه ضامن اولورلر مثلا ایكی كمسنه بر رجلك اوزرینه بو رجل عبدنی اعتاق ایلدی دیو شهادت ایدوب
صكره شهادتدن رجوع ایلسه لر اول عبدك قیمتنه ضامن اولورلر (وفى القصاص الدية فقط) دخی قصاصده
دیته ضامن اولورلر فقط مثلا ایكی شاهد بر قصاص ایله شهادت ایلسه لر واولكه قصاصه شهادت ایلدیلر ایدی
قتل اولنوب قصاص اولنمشیدی بعده شهادتدن رجوع ایلسه لر انجق دیته ضامن اولورلر قصاص
لازم اولمز زیرا قصاص مباشرت مقابله سنده لازم اولور مباشرت ایسه شاهدلردن منتفیدر (ويضمن الفرع
ان رجع لا الاصل بقوله ان قال ما اشهدته على شهادتى) وشاهد فرع اولان كمسنه قچن شهادتدن
رجوع ایلسه اول شهادت ایلدیكی شیئه ضامن اولور زیرا حاصل اولان تلف كندو شهادتی سببیله
واقع اولمشدر وشاهد اولان كمسنه قچن شهادتدن رجوع ایدوب دیسه كه بن بو شاهدی شهادتمه اشهاد ایلدم دیدكده
تلف اولان شیئه ضامن اولمز زیرا شاهد فرعك كندو شهادتنه اشهاد ایتدردیكنی انكار ایلشدر ❊ بقوله ده
اولان ضمیر بارز مقدر یضمن یه متعلقدر مذكور اولان یضمن یه دكل واندهاولان ضمیر اصله راجعدر اشهدته ده
اولان ها ضمیری فرعه راجعدر (ولو قال اشهدته وغلطت ضمن عند محمد لا عندهما) وشاهد اصل اولان
كمسنه شهادتنی انكار ایتیوب بن اول شاهد فرعی شهادتمه اشهاد ایتدم اما غلط ایلدم دیسه امام محمد قتنده
ضامن اولور وامام ابوحنیفه وابو یوسف قتلرنده ضامن اولمز زیرا قضا فرع شاهدلرك شهادتلریله واقع
اولمشدر ❊ اشهدته ده اولان ضمیر فرعه راجعدر وعندهماده اولان ضمیر امام ابوحنیفه ایله امام ابو یوسفه

راجعدر (وان رجع الاصل والفرع ضمن الفرع فقط) واكر اصل ايله فرع شهادتدن رجوع ايلسه‌لر يالكز فرع اولان شاهدلر اول تلف اولان شيئه ضامن اولورلر زيرا فرعك شهادتيله واقع اولمشدر (وعند محمد يضمن المشهود عليه اى الفريقين شاء) وامام محمد قتنده مشهود عليه اولان كمسنه فريقك هر قنغيسنه استرسه تضمين ايدر يعنى استرسه شهودنى اصله تضمين ايتديرر استرسه شهود فرعه (وقول الفرع كذب اصلى اوغلط ليس بشئ) وفرع اولان شاهد اصل اولان يعنى بن شهادتنه شهادت ايلديكم اصل كذب سويلدى ياخود غلط سويلدى ديمسى برشئ دكلدر يعنى سوزى شاهدك حقنده كذب اصلى سويلكله حكمى منتقض اولمز وانلره غرامه دخى لازم اولمز زيرا شهادتدن رجوع ايلديلر انجق شاهد اصل اولنلرك اوزرينه كاذب اولدقلرينه شهادت ايلديلر (وان رجع المزكى عن التزكية ضمن خلافا لهما) واكر مزكى اولان كمسنه تزكيه سندن رجوع ايلسه اول شهادت اولنان شيئه ضامن اولور ابو حنيفه قتنده زيرا تزكيه شهادتك قبول اولنمسنه سبب واقع اولمشدر وامامين ايچون خلاف واردر يعنى انلرك قتنده ضامن اولمز (ولا يضمن شاهد الاحصان برجوعه) وبركمسنه بركمسنه‌نك محصن اولمسنه شهادت ايلدكدنصكره رجوع ايلسه برشيئه ضامن اولمز ونسنه لازم كلمز ۞ زفر قتنده ضامن اولور زيرا جنايت انك محصندر ديو شهادتى ايله حقيقة علت اولمشدر امام ابو حنيفه قتنده وابو يوسف وامام محمد قتلرنده احصان شرط محضدر حكم اكا مضاف اولمز زيرا شهادت على الزنا بغير احصان عقوبتى موجبدر بوتقديرجه رجوع ايدنه برشئ لازم كلمز (ولو رجع شاهد اليمين وشاهد الشرط ضمن شاهد اليمين خاصة) وشاهد اليمين ايله شاهد الشرط اولان كمسنه‌لر شهادتلرندن رجوع ايلسه‌لر شاهد اليمين اولان كمسنه انجق اول مشهود بهك قيمتنه ضامن اولور واول شاهد الشرط اولان كمسنه‌يه نسنه لازم كلمز ۞ مثلا ايكى كمسنه بركمسنه‌نك اوزرينه كه بو آدم كندو خاتونى ايچون والله اكر خاتونم فلان داره داخل اولورسه طالق اولسون ديديكنه شهادت ايلسه‌لر صكره ايكى رجل دخى اول خاتونك داره داخل اولديغنه شهادت ايلدكلرندنصكره اول شاهد اليمين اولان كمسنه‌لر ايله شاهد الشرط اولان كمسنه‌لر شهادتلرندن رجوع ايلسه‌لر انجق شاهد اليمين اولان كمسنه‌لر ضامن اولور زيرا طلاق بونلرك تعليقه شهادت ايلدكلرى اجلدن واقع اولمشدر (ولو رجع شاهد الشرط وحده اختلف المشايخ) واكر يالكز شاهد الشرط اولان كمسنه‌لر رجوع ايلسه‌لر مشايخ اختلاف ايتمشلر كيمسى ضامن اولور ديمش وكيمسى ضامن اولمز ديمش صحيحى ضامن اولمقدر (ومن علم انه شهد زورا يشهر ولا يعزر) وشول كمسنه كه زور شهادت ايلديكى معلوم اوله همان خلق ارasنده شاهد زور اولديغنه اشهار اولنوب تعزير اولنميه امام ابو حنيفه قتنده وكيفيت اشهار بودركه قاضى اولان كيمسه اول شاهد زور اولان كيمسه اهل سوقدن ايسه اهل سوقنه ارسال ايليه واكر اهل سوقدن دكل ايسه انى كندو قومنه واهالئ محله سنه ارسال ايليه كه بو آدم شاهد زوردر بوندن حذر اوزره اولكز ديو تنبيه ايليه‌لر زيرا قاضى شريح رضى الله تعالى عنه‌دن ابو حنيفه حضرتلرى بويله روايت ايتمشدر (وعندهما يوجع ضربا ويحبس) وامامين قتنده انى ضرب وجيع ايله ضرب ايدوب حبس ايليه‌لر زيرا حضرت عمر رضى الله تعالى عنه برشاهد زوره قرق سوط ضرب ايدوب يوزينى تسويد ايتمشدر

﴿ كتاب الوكالة ﴾

مصنف رحمه الله تعالى بوكتابده وكالتك كيفيت واحوالنى بيان ايدر وكالت لغتده حفظ معناسنه‌در واصطلاح شرعده (هى اقامة الغير مقام نفسه فى التصرف) وكالت برآدم كندودن غيرى كيمسه‌يى كندو نفسنك مقامنه قائم ايلمكدر تصرفده زيراكاه اولوركه آدم كندو نفسنك مصالحنه قائم اولمقدن عاجز اولور امدى آدم كندو مصالحنى اتمام ايلمكه وكيل نصب ايلمك جائز اولدى (وشرطها كون الموكل يملك التصرف) ووكالتك شرطى موكل اولان كيمسه تصرفه مالك اولمقدر مالك التصرف ديمكدن مراد موكل عاقل وبالغ وحر اولمقدرزيرا وكيل اولان كيمسه تصرفى موكلدن استفاده ايدر امدى مادامكه موكل بو اوصاف ايله موصوف اولميه توكيل ايلمسى جائز دكلدر شرطهاده اولان ضمير وكالته راجعدر (والوكيل يعقل العقد ويقصده) ووكالتك برشرطى دخى وكيل اولان كيمسه عقدى تعقل ايليه مثلا بيع سالب اولوب

وشرا جالب اولدیغنی تعقل ایلیه وقصدی اوله وغبن یسیردن غبن فاحشی فرق ایلیه (فیصح توکیل الحر البالغ اوالمأذون حرا بالغا اومأذونا اوصبیا عاقلا اوعبدا محجورین بکل مایعقده هو بنفسه) فیصحده اولان فامصنفك یعقل العقد و یقصده قولنه تفریع واقع اولمشدر یعنی حربالغ اولان کمسنه نك یاخود مأذون اولان کمسنه نك بر حربالغ یاخود مأذونی یاخود محجور اولان صبی عاقلی یاخود عبد محجوری توکیل ایتمسی صحیح اولور هرشیده که موکل انی کندو نفسیله عقد ایتمك صحیح اولور زیرا صبی عاقلك کندو ملکنده اذن ولی ایله تصرفی نافذ درامدی کندوینی وکیل ایتمك ایله ملك غیرك تصرفی صحیح اولور دخی عبد عاقلك کندو نفسنده تصرفی صحیحدر مثلا طلاق کبی وحدود ایله اقرار ایتمسی کبی امدی غیریده توکیل سبیله تصرفی دخی صحیح اولور یعقدهده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مالفظنه راجعدر بنفسهده اولان ضمیر وکیله راجعدر (و بایفاء کل حق وباستیفائه الا فی حد وقود مع غیبة الموکل) دخی هرحقی ایفا واستیفا ایتمك ایله توکیل صحیح اولور لکن حدودهوقودده توکیل صحیح اولمز اول موکل اولان کمسنه مجلسدن غائب اولمسیله زیرا بوایکی نسنه شبهه ایله دفع اولنور اشیادندر امدی غیرك مقامنه قائم اولانلرك استیفالری جائز دکلدر استفائهده اولان ضمیر حقه راجعدر (وبالخصومة فی کل حق بشرط رضی الخصم للزومها) دخی خصومت ایتمك ایچون جمله حقوقده توکیل ایتمك صحیحدر خصم اولان کمسنه نك راضی اولمسی شرطیله اول خصومت لازمه اولدیغیچون (الا ان یکون الموکل مریضا لایمکنه حضور مجلس الحکم اوغائبا مسافة سفر او مریدا للسفر) و هرحقده حصومت صحیحدر خصمك راضی اولمسی شرطیله الاقچن موکل اولان کمسنه بر وجهله مریض اولسه که مجلس حکمه حاضر اولمسی ممکن اولمسه یاخود سفر مسافهسی قدر مکانده غائب اولسه یاخود سفری مراد ایدنمش اولسه (اومخدرة غیر معتادة الخروج الی مجلس الحاکم) یاموکل اولان برمخدره خاتون که مجلس حاکمه چیقماغه غیرمعتاد اولسه بوتقدیرجه بوذکر اولنان صورتلرده خصمك رضاسی اشتراط اولنمز امام ابوحنیفه قتنده (وعندهما لایشترط رضی الخصم) واماماین قتنده مطلقا خصمك رضاسی شرط دکلدر زیرا توکیل موکلك حقی صرفیدر غیرك رضاسنه توقیفی یوقدر (وحقوق عقد یضیفه الوکیل الی نفسه کبیع واجارة وصلح عن اقراره تتعلق به ان لم یکن محجورا) وشول حقوق عقد که انلری وکیل اولان کمسنه کندو نفسنه اضافت ایلیه مثلا بیع واجاره وصلح عن اقرار کبی شیلر وکیله متعلقدرواکر وکیل اولان کیمسه محجور علیه اولمز ایسه مثلا صبی محجور علیه وعبد محجور علیه کبی زیرا عقد کندو کلامیله قائم اولمشدر زیرا صحت تعبیره قادر درامدی حقیقتده عاقد اولدر اما وکیل محجور علیه اولسه حقوق اکا تعلق ایلمز محجور اولدیغی حیثیتدن وامام شافعی قتنده حقوق عقد موکله متعلقدر یضیفهده اولان ضمیر عقده راجعدر (فیسلم المبیع) وکیل اولان کیمسه مبیعی تسلیم ایلیه قچن بیعه وکیل اولسه (ویتسلمه) دخی اول مبیعی تسلم یعنی قبض ایلیه قچن شرایه وکیل اولسه (ویقبض الثمن ویطالب به) ووکیل اولان کیمسه ثمنی قبض ایدروثمن ایله مطالبه اولنورواکر شرایه وکیل اولمش اولسه (ویرجع به عند الاستحقاق ویخاصم فی عیب مشریه ویرده به ان لم یسلمه الی موکله وبعد تسلیمه لا الاباذنه) دخی وکیل اولان کیمسه ثمن ایله رجوع اولنور قچن مبیع مستحق اولسه دخی موکلك اشترا ایلدیکی شیئك ظهور ایدن عیبنده وکیل مخاصمه ایلر دخی اول شیئی انده اولان عیب ایله رد ایلر اکر اول شئ اول وکیلك موکلنه تسلیم اولنمدیسه واکر تسلیم اولندی ایسه انی رد ایتمیه الااذن موکل ایله رد ایلیه ※بهده اولان ضمیر ثمنه راجعدر مشریهده اولان ضمیر موکله راجعدر یرجع بهده اولان ضمیر ثمنه راجعدر موکلهده اولان ضمیر وکیله راجعدر تسلیمهده اولان ضمیر مبیعه راجعدر باذنهده اولان ضمیر موکله راجعدر (ویخاصم فی عیب مبیعه وفی شفعته ان کان فی یده وکذا شفعة مشریه) دخی وکیل اولان کیمسه کندر مبیعنك عیبنده مخاصمه اولنور دخی اول مبیعك شفعه سنده مخاصمه اولنور اکر اول مبیع وکیلك یدنده ایسه دخی مشرینك شفعهسنده مخاصمه اولنورلر زیرا جمله بومذکورات حقوقدن اولدیغی اجلدن مخاصمه ایتمك جائز اولمشدر مبیعهده وشفعتهده وفی یدهده ومشریهده اولان ضمیرلر وکیله راجعدر (والملك یثبت للموکل ابتداء) وقچن وکیل اولان کیمسه برشیئ دعوی ایدوب اثبات ایلسه یاخود

برشيء اشترا ايلسه اول شيده ملكيت ابتداء موكل ايچون ثابت اولور وبعض علمانك قولى بودر وامام كرخى دديكه ملك ابتدادن وكيل اولان كمسنه يه ثابت اولور بعده موكلنه انتقال ايدر لكن اولكى قول صحيحدر (فلا يعتق قريب وكيل شراه) چونكه ملك ابتداده موكل ايچون ثابت اولور امدى وكيل اولان كمسنه كندو قريبنى وكالت طريقله اشتراء ايلسه اوزرينه عتق اولنمز زيرا ملك موكلكدر صحيح قول اوزره شراه ده اولان ضمير وكيله راجعدر (وحقوق عقد يضيفه الى موكله تتعلق بالوكيل كنكاح وخلع وصلح عن انكار اودم عمد وكتابة وعتق على مال وهبة وصدقة واعارة وايداع ورهن واقراض وشركة ومضاربة) وشول حقوق عقدكه وكيل انى موكله اضافت ايليه اول حقوق موكله متعلقدر مثلا نكاح وخلع وصلح عن انكار كبى زيرا صلح عن انكار انجق موكله اضافت اولنور اما صلح عن اقرار موكل ايله وكيلك هر برينه اضافت اولنمسى جائزدر ودم عمد كبى ومال اوزره عتق اولمق كبى وهبه وصدقه كبى واعاره وايداع كبى ورهن واقراض كبى يعنى قرض ويرمك كبى وشركت ومضاربه كبى (فلا يطالب وكيل الزوج بالمهر ولا وكيل المرأة بتسليمها) امدى زوجه نك وكيلى اولان كمسنه يه لازمدر كه زوج اولان كمسنه نك وكيلندن اول زوجه نك مهرنى طلب ايليه وكذلك زوجك وكيلى اولان كمسنه يه جائز دكلدركه مهرك خاتونه تسليم اولنمسنى طلب ايليه زيرا وكيل بو ايكى صورتده سفير محضدر يعنى واسطه در فقط كورلمزميكه وكيل اولان كمسنه اول عقدى موكله اضافت ايلمه دن مستغنى دكلدر (ولا ببدل الخلع) ووكيل اولان كمسنه دن بدل خلع دخى طلب اولنمز (وللمشترى منع الثمن عن الموكل) ووكيل اولان كمسنه قچن برشيء بيع ايلسه موكل كلوب اندن ثمن طلب ايلسه مشترى اولان كمسنه يه جائزدركه اول مبيعك ثمننى اندن منع ايليه زيرا عقددن اجنبيدر وحقوق عاقده راجعدر (فان دفعه اليه صح ولا يطالبه الوكيل ثانيا) واكر مشترى اولان كمسنه وكيلدن اشترا ايلديكى مبيعك ثمننى موكله دفع ايلسه صحيحدر صكره وكيل اولان كمسنه تكرار ثمنى اول مشتريدن طلب ايليه زيرا ثمن اصلده موكلك حقيدر واكا اصل اولمشدر واول ثمنى موكلدن اخذ ايدوب وكيله دفع ايتمك كه اولدخى انى موكله دفع ايليه بى فائده در ٭ اليه ده اولان ضمير موكله راجعدر يطالبه ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر (وان كان للمشترى على الموكل دين وقعت المقاصة به وكذا ان كان له على الوكيل دين) واكر مشترى اولان كمسه نك موكلك ذمتنده دينى اولسه اول مشتر ايله موكل اولان كمسه نك ما بيننده مقاصه يعنى حقلشمق واقع اولور وكذلك مشترينك وكيل جهتندن حقى اولسه مقاصه واقع اولور امام ابو حنيفه وامام محمد قتلرنده (خلافا لابى يوسف) وامام ابو يوسف ايچون خلاف واردر زيرا انك قتنده مقاصه واقع اولمز (ويضمنه الوكيل للموكل وان كان دينه عليهما فالمقاصة بدين الموكل دون الوكيل) وقچن مشترينك دينى وكيل اوزرينه اولسه وانكله مقاصه اولسه وكيل اولان كمسه موكلك حقنه ضامن اولور واكر مشترينك دينى وكيل ايله موكلك اوزرينه اولسه مقاصه انجق موكلك دينى ايله واقع اولور وكيلك دينى ايله واقع اولمز ٭ عليهما ده اولان ضمير تثنيه موكل ايله وكيله راجعدر

﴿ باب الوكالة بالبيع والشراء ﴾

مصنف رحمة الله تعالى عليه بو بابده بيع وشرايه توكيل اولنان كمسه نك احوالنى بيان ايدر (لا يصح التوكيل بشراء شيء يشمل اجناسا كالرقيق والثوب والدابة) اجناس مختلفه يه شامل اولان شيئك شراسنه توكيل صحيح دكلدر مثلا رقيق وثوب ودابه كبى اولان شيلرده توكيل جائز دكلدر زيرا رقيق برقاچ نوعدر وثوب برقاچ صنفدر ودابه دخى برقاچ قسمدر امدى مادامكه اول رقيقك واول ثوبك واول دابه نك نوعى وصنفى وقسمى بيان اولنميه انده توكيل صحيح دكلدر (اوماهو كالاجناس كالدار) ياخود اجناس مختلفه كبى اولان اشيايه شامل اولان شيئك شراسنه توكيل صحيح دكلدر مثلا دار كبى زيرا دار اجناس مختلفه كبى اولان اشيايى شاملدر محله كبى وقوكشولق كبى ومنافع ومرافق كبى بو اجلدن انده توكيل صحيح اولمدى (وان بين الثمن) ان وصليه در يعنى بو تقدم ايدن اشياده توكيل صحيح اولمز اكر ثمن بيان اولنسه ده (فان سمى نوع الثوب كالهروى جاز) امدى اول اشترا اولنه جق ثوبك نوعنى موكل تسميه ايلسه مثلا ثوب هروى كبى توكيل صحيح اولور وتحصيلنه دخى قدرت واردر (وكذا ان سمى نوع الدابة كالفرس والبغل) وكذلك توكيل

صحیح اولور قچن موکل دابه نك نوعنی تسمیه ایلسه مثلا آت وقاتر کبی (او بین ثمن الدار والمحلة او بین جنس
الرقیق کالعبد ونوعه کالترکی) یاخود توکیل صحیح اولور قچن دارك ومحله سنك ثمننی و یا رقیقك جنسنی بیان ایلسه
مثلا عبد کبی یاخود نوعنی بیان ایلسه مثلا ترکی وحبشی کبی (او ثمنا یعین نوعا) یاخود بر ثمن تسمیه ایلیه که
اول ثمن اول شیئك نوعنی بیان ایلیه (او عمم فقال ابتع لی ما رأیت) یاخود موکل اولان کمسنه توکیلنه
تعمیم ایدوب ابتع لی ما رأیت یعنی وکیله بکا هر مناسب کوردیکك شیئی اشترا ایت دیسه جائزدر زیرا امرینی شرا ده اکا
تفویض ایلشدر امدی نه اشترا ایلسه امری ایله اولمش اولور (ولو وکله بشراء الطعام فهو علی البر ودقیقه)
وقچن موکل اولان کمسنه وکیلنی طعام شراسنه توکیل ایلسه مثلا اشتر لی الطعام یعنی بکا طعام اشترا ایله
دیسه اول وکالت بغدایه ودقیقه حمل اولنور ※ وکله ده اولان ضمیر وکیله راجعدر ودقیقه ده اولان ضمیر
بره راجعدر (وقیل علی البر فی کثیر الدراهم وعلی الخبز فی قلیلها وعلی الدقیق فی وسطها) ودینلدیکه یعنی
بعض علما دیدیکه دراهم کثیره ده بره حمل اولنور ودراهم قلیله ده اتمکه حمل اولنور ودراهم وسطاده دقیقه حمل اولنور
یعنی قچن دراهم کثیره ویرسه بغدای اشترا ایله دیمك اولور واورطه دراهم ویرسه اون دیمك اولور واکر آز دراهم
ویرسه مراد اتمك دیمك اولور فی قلیلها ده وفی وسطها ده اولان ضمیرلر دراهمه راجعدر (وفی متخذ الولیمة علی الخبز
بکل حال) دخی ولیمه اتخاذ ایلین کمسنه ده خبزه حمل اولنور هر حالده یعنی صاحب ولیمه اولان کمسنه بر کمسنه یی وکیل
ایدوب بر مقدار دراهم ویروب بکا طعام اشترا ایله دیسه کرك اول دراهم قلیل اولسون کرك کثیر اولسون
کرك وسط اولسون اتمك اشترا اولنمسنه حمل اولنور (وصح التوکیل بشراء عین بدینه علی الوکیل) وموکل
اولان کمسنه نك وکیل ذمتنده اولان دینی بر عین اشترا ایلمکه توکیلی صحیحدر مثلا موکل اولان کمسنه بنم سنده
اولان دینم ایله بکا بو عبدی اشترا ایلك ایچون سنی وکیل ایلدم دیسه توکیل صحیح اولور (وفی غیر
العین ان هلك فی ید الوکیل فعلیه وان قبضه الموکل فهوله) وعینك غیرنده وکیل اولان کمسنه قچن اشترا
ایلدیکی شیء یدنده هلاك اولسه اول شیء انك اوزرینه در یعنی هلاك اولمسی کندو مالندندر واکر موکل
اولان کمسنه انی قبض ایلسه ویدنده هلاك اولسه اول موکل اوزرینه در امام ابو حنیفه قتنده ※ فعلیه ده
اولان ضمیر وکیله راجعدر قبضه ده اولان ضمیر معینه راجعدر له ده اولان ضمیر وکیله راجعد (وقالا هو
لازم للموکل ایضا وهلاکه علیه اذا قبضه الوکیل) وامامین دیدیلر که اول مبیع بنه موکله لازمدر وهلاکی
کندو اوزرینه در قچن وکیل انی قبض ایلسه ※ هلاکه ده اولان ضمیر مبیعه راجعدر علیه ده اولان ضمیر
موکله راجعدر قبضه ده اولان ضمر وکیله راجعدر (وعلی هذا اذا امره ان یسلم ما علیه او یصرفه)
وبو خلاف اوزرینه در یعنی بو مسئله ده اولان خلاف تقدم ایدن مسئله ده اولان خلاف کبیدر قچن
موکل اولان کمسنه وکیل اولان کمسنه یه اوزرنده اولان شیئی تسلیم ایلمکه امر ایلسه یاخود صرف ایله
دیو امر ایلسه واول فلانی تعیین ایلسه امام ابو حنیفه قتنده جائز اولمز وامامین قتنده جائز اولور ※ امرده
اولان ضمیر بارز وکیله راجعدر علیه ده اولان ضمیر وکیله راجعدر یصرفه ده اولان ضمیر ماقبلنده کی
مایه راجعدر (ولو وکل عبدا لیشتری نفسه له من سیده فان قال بعنی نفسی لفلان فباع فهوله وان لم یقل
لفلان عتق) وقچن بر رجل بر عبدی کندو نفسنی سیدندن اشترا ایلمکه وکیل ایلسه اکر عبد اولان کمسنه
کندو سیدنه بکا نفسمی فلان کمسنه ایچون بیع ایله دیسه سید دخی سکا کندو نفسکی بیع ایلدم دیسه
اول عبد اول رجلك اولور زیرا عبد اولان کیمسه کندو نفسنی شرا ایلده غیره وکیل اولمسی صالح وممکندر
واکر فلانه دیمسه اول عبد معتق اولور زیرا قول مطلقدر ومطلقك ایکی وجهه احتمالی وار در نفسه ده
او لان ضمیر عبده راجعدر له ده اولان ضمیر اول مقدم اولان رجله راجعدر وسیده ده اولان ضمیر عبده
راجعدر (وان وکل العبد غیره لیشتریه من سیده فان قال الوکیل للسید اشتریته لنفسه فباع عتق
علی السید وولاؤه له وان لم یقل لنفسه فهو للوکیل وعلیه ثمنه) واکر اول عبد اولان کیمسه کندیدن غیری
بر آدمی کندونی سیدندن اشترا ایلمکه وکیل ایلسه اکر اول عبده وکیل اولان کیمسه عبدك سیدنه
بن بو عبدی کندو نفسنه اشترا ایلدم دیسه سید دخی بیع ایلسه سید اوزرینه معتق اولور زیرا سید عبدنی
کندو نفسنه بیع ایلك اعتاقدر وعبد دخی کندو نفسنی افندیسندن اشترا ایلك بدل ایله اعتاقی قبول ایلمکدر

بو بابده وكيل اولان كمسنه رسول كبيدر وولاسى سيدى ايچون ثابت اولور واكر وكيل اولان كمسنه
كندو نفسنه ديمز ايسه اول عبد وكيلك اولور واوزرينه ثمنى لازم اولور ❊ غيره ده وليشتريه ده و من سيده ده
اولان ضميرلر عبده راجعدر واشتريه ده ولنفسه وولاؤه ده اولان ضميرلرينه عبده راجعدر ولهده اولان ضمير
سيده راجعدر ثمنه ده اولان ضمير عبده راجعدر (وما اعطاه العبد لاجل الثمن للمولى) مصنفك مااعطاه
قولى مبتدادر للمولى خبرى واقع اولمشدر يعنى شول شيكه عبد انى ثمن اولمغيچون وكيله ويرمش اوله اول
مولى سنكدر زيرا عبدك حال قوللوغنده كسب وتحصيل ايلديكى مولى سنكدر ومشترى اولان كيمسه يه
اول عبدك ثمنى لازم اولور زيرا اشترا اكا واقع اولمشدر ❊ اعطاه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر
(واذا قال الوكيل لمن وكله بشراء عبد اشتريت لك عبدا فمات وقال الموكل اشتريته لنفسك فالقول للموكل
ان لم يكن دفع الثمن والافللوكيل) وبر عبدك شراسنه وكيل اولان كيمسه فچن كندو موكلنه سكا بر عبد
اشترا ايلدم واشترا ايلدكدنصكره اولدى ديسه موكل اولان كيمسه دخى سن انى كندو نفسكه اشترا ايلدك
بكا ايلمدك ديسه قول بو مسئله ده موكلكدر اكر اول وفات ايدن عبدك ثمنني وكيله دفع ايلمديسه زيرا وكيلك
اخباردن مقصودى ثمنه رجوع ايلمكدر موكل ايسه انكا منكردر امدى قول انك اولور واكر موكل
ثمنى وكيله دفع ايلدى ايسه قول بو صورتده وكيلكدر زيرا اميندر ومقصودى اول امانتك عهده سندن
چقمقدر بو تقديرجه قولى قبول اولنور ❊ وكلهده اولان ضمير وكيله راجعدر اشتريته ده اولان ضمير عبده
راجعدر (وللوكيل طلب الثمن من الموكل) ووكيل اولان كيمسه يه جائزدركه موكل ايچون اشترا ايلديكى
شيئك ثمنني موكلدن طلب ايليه زيرا وكيل بايع كبى اولمشدر (وان لم يدفع الى البايع وحبس المشترى لاجله)
واكر موكل اولان كيمسه اول مبيعك ثمنني بايع اولان كيمسه يه يعنى وكيله دفع ايليوب اول مشترى اولان شيء
ثمن ايچون حبس اولنسه (فان هلك قبل حبسه هلك على الآمر ولا يسقط ثمنه) امدى اكر اول مبيع اولان
شيء اول مشترينك حبسندن اول هلاك اولسه اول آمرك اوزرينه دريعنى موكلك اوزرينه هلاك اولور
زيرا مأمور آمرك وكيليدر واول ثمن ساقط اولمز بلكه وكيل اولان كيمسه انكله موكل اوزرينه رجوع ايدر
يدفعه ده اولان ضمير ثمنه راجعدر لاجله ده اولان ضمير ينه ثمنه راجعدر حبسه ده اولان ضمير مشترى يه
راجعدر ثمنه ده اولان ضمير مبيعه راجعدر (وان بعد حبسه سقط) واكر اول مبيع اول مشترينك
حبسندنصكره هلاك اولسه اول ثمن ساقط اولور زيرا بيع كبيدر حبسه ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر
(وعند ابى يوسف هو كالرهن) وامام ابو يوسف قتنده اول مبيع اولان شيء رهن كبيدر زيرا رهنك
حبس اولنمسى استيفا ايچوندر امدى قيمتندن ودينندن اقل اولان شيء ايله مضمون اولور مثلا ثمن اون بش درهم
اولسه ومبيعك قيمتى اون درهم اولسه وكيل اولان كيمسه موكل اولان كيمسه نك اوزرينه بش درهم ايله
رجوع ايدر (وليس للوكيل بشراء معين شراؤه لنفسه) وبر عينك شراسنه مأمور اولان كيمسه يه لايق
وجائز دكلدر اول عينى كندو نفسنه اشترا ايليه زيرا اول امرك تقريرينه مؤديدر آمر مأموره يعنى وكيله
اعتماد ايلديكى حيثيندن ❊ شراؤه ده اولان ضمير اول معين اولان شيئه راجعدر لنفسه ده اولان ضمير
وكيله راجعدر (فان شراه بخلاف جنس ما سمى من الثمن او بغير النقود وقع له) امدى اكر اول شراسنه وكيل
اولان كيمسه اول شيء ثمندن تسميه اولنان شيئك خلاف جنسى ايله اشترا ايلسه اول شرا وكيل ايچون
واقع اولور زيرا موكلك امرينه مخالفت ايلديكيچون اكا واقع اولمشدر (وكذا ان امر غيره فشراه بغيبته
وان بحضرته فللموكل) وكذلك شرا وكيله واقع اولور قچن وكيل اولان كيمسه اول وكيل اولديغى شيئله
شراسنه كندودن غيرى كيمسه يى وكيل ايدوب غيبتنده اشترا ايلسه زيرا موكله مخالفت ايلمشدر واكر اول
شرا موكلك حضورنده اولسه موكل ايچون واقع اولور ❊ غيره ده اولان ضمير وكيله راجعدر فشراه ده
اولان ضمير اشترا اولنان شيئه راجعدر بغيبته ده اولان ضمير موكله راجعدر بحضرته ده اولان ضميرينه
اكا راجعدر (وفى غير المعين هو للوكيل الا ان اضاف العقد الى مال الموكل او اطلق ونوى له) دخى غير معين
اولان شيئك شراسى وكيل ايچوندر الا قچن وكيل اولان كيمسه عقدى موكل اولان كيمسه نك مالنه
اضافت ايلسه مثلا وكيل اولان كيمسه اشتريت بهذه الالف وهذه الالف ملك الموكل يعنى بن فلان شيء

بيك درهمه اشترا ايلدم و بو بيك درهم موكلك ملكيدر ديسه ياخود اطلاق ايلسه يعنى فلان شيئ بيك
درهمه اشترا ايلدم ديسه اول حينده شرا موكلك اولور (و يعتبر فى السلم و الصرف مفارقة الوكيل لا الموكل)
وعقد سلمده وعقد صرفده وكيل اولان كمسنه نك مفارقتى اعتبار اولنور زيرا كندوسيدر عاقد اولان
وچون انى قبض ايليه عقد تمام اولور و اكر قبل القبض مفارق اولسه عقد باطل اولور و موكل اولان كمسنه نك
مفارقتى قبل القبض اعتبار اولنمز زيرا عاقد دكلدر (ولو قال يعنى هذا لزيد فباع ثم انكر كون زيد امره فلزيد
اخذه ان لم يصدق انكاره) واكر وكيل اولان كمسنه بر كمسنه يه بكا بو عبدى زيد ايچون بيع ايله ديسه
اول كمسنه دخى بيع ايلسه بيع ايلدكدنصكره وكيل اولان كمسنه زيدك اكا اول عبدك اشتراسنه امر
ايلديكنى انكار ايلسه امدى زيد ايچون اول عبدى اخذ ايلمك جائزدر اكر وكيلك انكارينى تصديق
ايلمزايسه زيرا يعنى لزيد ديمسى وكيل اولديغنه اقراردر صكره انكار ايلديكى قبول اولنمز ✵ امره ده اولان ضمير
وكيله راجعدر اخذه ده اولان ضمير هذايه راجعدر انكاره ده اولان ضمير وكيله راجعدر (فان صدقه
لا يأخذه جبرا) واكر زيد اول وكيل اولان مشترى يى شرايه امر ايلديكنى تصديق ايدرسه اول مبيع اولان
عبدى جبرا اخذ ايليه مز زيرا انكارينى تصديق ايلمشدر ✵ صدقه ده اولان ضمير مشترى اولان وكيله راجعدر
يأخذه ده اولان ضمير مبيع اولان عبده راجعدر (فان سلمه المشترى اليه صح) واكر وكيل اولان مشترى
اول مبيع اولان عبدى زيده تسليم ايلسه صحيح اولور تعاطى ايله بيع ايلمك قبيلندن اولور سلمه ده اولان ضمير
مبيعه راجعدر اليه ده اولان ضمير زيده راجعدر (ومن وكل بشراء رطل لحم بدرهم فشرى رطلين بدرهم
مما يباع رطل بدرهم لزم موكله رطل بنصف درهم) وشول كيمسه كه بر رجل بر بطمان اتى بر درهمه اشترا ايلمكه
وكيل ايلمش اولسه مز بور وكيل ايكى بطمانى بر درهمه اشترا ايدوب اخذ ايلمش اولسه موكل اولان كمسه يه
اول ايكى بطمانك بر بطمانى نصف درهم ايله لازم كلور ابو حنيفه قتنده (وعندهما يلزمه الرطلان بالدرهم)
وامامين قتنده اول ايكى بطمان بر درهمه لازم كلور زيرا موكل اولان كيمسه اول درهمى لحمه صرف
ايلمكه امر ايلمشدر طالعنه اول قدر كلدى ✵ موكله ده اولان ضمير وكيله راجعدر يلزمه ده اولان ضمير موكله
راجعدر (ولو وكل بشراء عبدين بعينهما فشرى احدهما جاز) واكر بر كيمسه بر كيمسه يى ايكى عبد معينك
شراسنه وكيل ايلسه وكيل دخى اول ايكى عبد معينك برينى اشترا ايدوب و برينى ترك ايلسه اول اشترا صحيح
وجائز اولور زيرا توكيل مطلقدر وجائزدر كه ايكيسى معا ميسر اولميه ✵ بعينهما ده اولان ضمير تثنيه عبدينه
راجعدر (وكذا ان وكل بشرائهما بالف وقيمتهما سواء فشرى احدهما بنصفه او باقل وان باكثر لا) وكذلك
شرا صحيح اولور چون اول كيمسه يى ايكى عبدى بيك درهمه اشترا ايلمكه وكيل ايلسه وحالبو كه اول ايكى
عبدك قيمتى برابردر پس عبدك برينى اول بيك درهمك نصفنه ياخود نصفندن اقلنه اشترا ايلسه جائز اولور
ابو حنيفه قتنده واكر نصفندن زياده اولورسه جائز دكلدر ✵ قيمتهما اولان ضمير عبدينه راجعدر بنصفه ده
اولان ضمير الف درهمه راجعدر (وقالا يجوز ايضا ان كان بما يتغابن فيه) وامامين ديديلر كه اول عبد
واحدى بيك درهمك نصفندن زياده ايله اشترا ايلمك جائزدر اكر اول عبده تغابن اولور اشيادن وار ايسه
فيه ده اولان ضمير عبده راجعدر (وقد بقى مايشترى بمثله الآخر فان شرى الاخر بما بقى قبل الخصومة جاز
اتفاقا) واكر اول وكيل اولان كمسه اول باقى قلان عبدى بيكدن باقى قلان دراهمله قبل الخصومة
اشترا ايلسه ائمۀ ثلاثه نك اتفاقيله جائزدر زيرا غرض اول عبدى تحصيل ايلمكدر (فان قال الوكيل
بشراء عبد غير معين بالف شريته بالالف وقال الموكل بنصفه فان كان قد دفع اليه الالف صدق الوكيل
ان ساوى الالف) واكر بر عبد غير معينك شراسنه وكيل اولان كيمسه بن بو عبدى بيك درهمه اشترا ايلدم
ديسه وموكل اولان كيمسه سن بو عبدى بشيوز درهمه اشترا ايلدك ديسه امدى اول موكل اولان كيمسه
اول بيك درهمى وكيله دفع ايلدى ايسه وكيل اولان تصديق اولنور وسوزى قبول اولنور اكر عبد
بيك درهمه دكرسه (وان لم يكن دفعها فان ساوى نصفها صدق الموكل وان ساواها تحالفا) واكر اول
بيك درهمى دفع ايلمديسه اكر بشيوزه دكر ايسه موكل اولان بلا يمين تصديق اولنور واكر اول بيك درهمه
دكر ايسه محالف ايلسونلر يعنى وكيل ايله موكل يمين ايلسونلر زيرا وكيل ايله موكل بايع ايله مشترى كبيدر

فچن مابینلرنده ثمننده اختلاف واقع اولسه تحالف ایدرلر ومابینلرنده اولان عقد فسخ اولنور (والعبد للمأمور) وتحالفدن صکره عبد مأمورك اولور یعنی وکیلکدر ❊ شریته ده اولان ضمیر عبده راجعدر نصفه ده اولان ضمیر الفه راجعدر الیه ده اولان ضمیر وکیله راجعدر ودفعهاده اولان ضمیر الفه راجعدر ساواهاده اولان ضمیر الفه راجعدر (وکذا فی معین لم یسم له ثمنا فشراه واختلفا فی ثمنه) وکذلك حکم بو مسئله ده ماقبلنده اولان حکم کبیدر یعنی وکیل اولان برمتعین اولان عبدك شراسنده وکیل اولسه وانك ثمنی تسمیه اولنمسه وکیل انی اشترا ایلدکدنصکره وکیل ایله موکل ثمننده اختلاف ایلسهلر مثلا وکیل بیك درهمه اشترا ایلدم دیسه موکل اولان کمسنه بشیوز درهمه اشترا ایلدك دیسه تحالف ایدهلر ❊ لهده اولان ضمیر معینه راجعدر فشراهده اولان ضمیرینه اکا راجعدر فی ثمنه ده اولان ضمیرینه اکا راجعدر (ولاعبرة لتصدیق البائع فی الاظهر) وبایعك تصدیقنه اعتبار یوقدر اظهر قولده زیرا بایع اولان کمسنه ثمنی استیفا ایلدکدنصکره انلردن اجنبیدر

❊ فصل ❊

بو فصلده وکیله متعلق نیجه اشیا بیان اولنور (لایصح عقد الوکیل بالبیع والشراء مع من ترد شهادته له) وبیعه وشرایه وکیل اولان کمسنهنك عقدی شول کمسنهلر ایله صحیح اولمز که کندو شهادتی انلرك حقنده رد اولنور اوله مثلا اصول وفروعی کبیکه شهادتی حقلرندهغیر صحیح و مردوده اولدیغی کبی وکالت طریقیله انلر ایله مبایعه دخی صحیح دکلدر زیرا محل تهمتدر (وقالا یجوز بمثل القیمة الا فی العبد والمکاتب) وامامین دیدیلر که وکیل اولان کمسه جائزدر که انلره برشیئی قیمت مثلی ایله بیع وشرا ایلیه الا عبدده ومکاتبده جائز دکلدر زیرا وکیلك بو ایکی بیع وشراسی اتفاقله جائز دکلدر شهادتهده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر (والوکیل بالبیع یجوز بیعه بما قل او اکثر وبالعرض) وبیعه وکیل اولان کیمسهیه جائزدر که اول مبیع اولان شیئی اقل ایله واکثر ایله وعروض ایله بیع ایلیه زیرا وکیل مطلقدر (وقالا لایجوز الا بمثل القیمة وبالنقود) وامامین دیدیلر که بیع جائز اولمز الا قیمت مثلی ایله دخی نقود ایله (ویجوز بیعه بالنسیئة) دخی وکیل اولان کیمسه نسیئه ایله یعنی اجل ایله بیعی جائزدر امام ابو حنیفه قتنده زیرا وکیل مطلقدر بیعهده اولان ضمیر وکیله راجعدر (وبیع نصف ما وکل ببیعه) دخی وکیل اولان کیمسهیه جائزدر که بیعنه وکیل اولدیغی شیئك نصفنی بیع ایلیه اکر تبعیضنده ضرر اولمز ایسه بیعهده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر (واخذه بالثمن کفیلا اورهنا فلا یضمن ان توی ما علی الکفیل اوضاع الرهن فی یده) دخی وکیل بالبیع اولان کمسنهیه جائزدر که بیع ایلدیکی شیئك ثمنی مقابلهسنده کفیل یاخود رهن اخذ ایلیه وقچن کفیلك اوزرنده اولان شیء هلاك اولسه یاخود یدنده اولان رهن ضایع اولسه وکیل اولان کیمسه اکا ضامن اولمز زیرا وکیل بالبیع اولان کیمسه اصالة ثمنی قبض ایلر امدی اخذ رهن واخذ کفیل دخی جائزدر ❊ اخذهده اولان ضمیر وکیله راجعدر وفی یدهده اولان ضمیرینه اکا راجعدر (ولو وهب الثمن من المشتری او ابرأه او حط منه جاز ویضمن) وقچن وکیل اولان کیمسه اول بیع ایلدیکی شیئك ثمننی مشتری اولان کیمسهیه هبه ایلسه یاخود انی اول ثمندن ابرا ایلسه یاخود اول ثمندن برمقدارینی مشترینك اوزرندن حط ایلسه جائز اولور ووکیل اولان کیمسه ثمنه ضامن اولور بو ذکر اولنان حالاتك جملهسنده ❊ ابرأهده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر منهده اولان ضمیر ثمنه راجعدر صکره کی منهده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر (وعند ابی یوسف لایجوز) وامام ابو یوسف قتنده جملهذکر اولنان صورتلرده جائز دکلدر زیرا موکلك مالنه تصرفدر (وکذا الخلاف لو اجله او قبل به حوالة) وبو مسئلهده اولان خلاف ماقبلندهکی اولان خلاف کبیدر قچن وکیل اولان کیمسه مشتری یی ثمن ایله تأجیل ایلسه یاخود ثمنی حواله ایله قبول ایلسه ❊ اجلهده اولان ضمیر مشتری یه راجعدر بهده اولان ضمیر ثمنه راجعدر (ولو اقاله صح وسقط الثمن عن المشتری ولزم الوکیل بالشراء) واکر وکیل بالبیع اولان کیمسه مشتری اولان کیمسهیه بیعدن اقاله ایلسه صحیحدر وذکر اولان ثمن مشترینك اوزرندن ساقط اولور وشرایه وکیل اولان کیمسهیه ثمنی لازم اولور (وعند ابی یوسف لایسقط عن المشتری) وامام ابو یوسف قتنده ذکر اولنان ثمن اول مشترینك اوزرندن ساقط اولمز بو مسئلهده (والوکیل بالشراء یجوز شراؤه بمثل القیمة وبزیادة ما یتغابن بها وهی ما یقوم به مقوم وقدر فی العروض ده نیم وفی الحیوان ده یازده وفی العقار ده دوازده)

یعنی شرایه وکیل اولان کمسنه یه جائزدرکه برشیئ قیمت مثلی ایله اشترا ایلیه دخی تغابن حاصل اولور
زیادەلك ایله اشترا ایلیه واول زیاده شول شیدرکه تقویم مقوم ایله تقویم اولنه اول ایسه عروضده ومتاعلرده
اونی اون بچقدر وحیواناتده اونی اون بردر وعقارانده اونی اون ایکیدر بو یله تقدیر اولنمشدرزیرا اولکی
قسمده تصرف ایچون واقع اولور واخیرده قلیلدر اوسطده متوسطدر وکثرت غبن قلت تصرف وتعاملدندر
شراؤه‌ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (لابما لایتغابن بها) وتغابن واقع وحاصل اولمیان اشیا ایله اشترا ایلك
جائز دکلدر زیرا تهمت متحققدر بهاده اولان ضمیر قیمته راجعدر (ولو وکل ببیع عبد فباع نصفه جاز)
واکر وکیل اولان کمسنه برعبدك بیعنه وکیل اولوب نصفنی بیع ایلسه بیعی جائزدر ابو حنیفه قتنده زیرا لفظ
اجتماع وافتراق قیدندن مطلقدر نصفه‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر (وقالا لایجوز) وامامین دیدیلرکه
عبدك نصفنی بیع ایلك جائز دکلدر زیرا غیر متعارفدر (الاان باع الباقی قبل الخصومة) مکرکه اول باقی قلان
نصفی قبل الخصومه بیع ایده اولزمانده بیع جائز اولورزیرا نصف اولك بیعی نصف آخرك بیعنه وسیله اولور
احتمالدرکه انی کامل الور آدم بولنمیه (وان وکل بشراء عبد فاشتری نصفه لایلزم الموکل الاان اشتری الباقی
قبل الخصومة اتفاقا) واکر وکیل بالشرا اولان کمسنه برعبدك اشتراسنه وکیل قلنوب نصفنی اشترا
ایلسه بوشرا موکله لازم اولمز مکرکه اول باقی نصفی دخی وکیل اشترا ایلیه موکل ایله خصومت ایلزدن
مقدم امدی اکر اول باقی قلان نصفی اشترا ایلر ایسه قبل الخصومه موکلك مقصودی حاصل اولور واکر بعد
الخصومه اشترا ایلرسه مخالفتی ظاهر اولور ونصفه‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر (ولو رد المبیع علی الوکیل
بعیب بقضاء رده علی آمره مطلقا) وقچن وکیل اولان کمسنه‌نك بیع ایلدیکی شیئ برعیب سببیله قضاء
قاضی ایله اوزرینه رد اولنسه وکیل دخی انی اول آمرك یعنی موکلك اوزرینه رد ایلیه مطلقا یعنی کرك رد
بینه ایله اولسون کرك نکول ایله اولسون کرك اقرار ایله اولسون زیرا قاضی اولان کمسنه عیبك حدوثنه
مطلع اولمشدر ※ رده‌ده اولان ضمیر مبیعه راجعدر وآمره‌ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (فیما لایحدث مثله)
مطلقا عیب ایله رد اولنان مبیعك رد اولنمسی شول شیده‌درکه اول مدتده انك مثلی حادث وموجود اولمیه
مثلا زائد اولان دیش کبی و زائد اولان بارمق کبی ※ مثله ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان مایه راجعدر
(وکذا فیما یحدث مثله ان ببینة او بنکول) دخی اول مبیع اولان عیب ایله رد اولنور شول شیده که
اول مدتده انك مثلی حادث اوله بینه سببیله یاخود نکول ایله (وان باقرار فلا ولزم الوکیل) واکر اول عیب
اقرار ایله ثابت اولسه آنی آمره رد ایلسون وکیله لازم اولور زیرا اقرار حجت قاصره‌در (ولو باع نسیئة وقال
الموکل امرتك بالنقد وقال بل اطلقت صدق الموکل) و وکیل بالبیع اولان کیمسه برشیئ نسیئه
یعنی اجل معینه ایله بیع ایلسه موکل ایله نزاع اولشوب موکل وکیله بن سکا نقد ایله بیع ایلیه سن دیو امر
ایلدم دیسه وکیل سن اطلاق ایلدك دیسه موکل اولان کیمسه تصدیق اولنور زیرا آمر کندو جهتندن
استفاده اولنور واطلاقه دلیل یوقدر (وفی المضاربة المضارب) وکذلك مضاربه‌ده مضارب اولان
کیمسه تصدیق اولنور مثلا رب المال اولان کیمسه بن سکا فلان نوعده مضاربه ایلیه سن دیو مضارب
ایلدم دیسه مضارب اولان دخی سن بنی سائر انواعده مضارب ایلدك دیسه مضارب تصدیق اولنور
(ولا یصح تصرف احد الوکیلین وحده فیما وکلا به) وایکی وکیلك معا وکیل اولدقلری شیده ایکیسنك
بری علی الانفراد انده تصرف ایلسی صحیح دکلدر ※ به‌ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان مایه راجعدر
(الافی خصومة ورد ودیعة وقضاء دین وطلاق وعتق لاعوض فیهما) وایکی وکیلك برینه علی الانفراد
تصرف ایلك صحیح دکل ایدی الاخصومتده ورد ودیعه‌ده وقضاء دینده وعوضسز زوجه‌سن طلاق ایلده
وعوضسز عبدنی عتق ایلده زیرا بو اشیاده رأیه محتاج دکلدر ※ فیهماده اولان ضمیر طلاق ایله عتقه
راجعدر (ولیس للوکیل ان یوکل الا باذن موکله او بقوله اعمل برأیك) ووکیل اولان کیمسه یه
جائز دکلدرکه کندی طرفندن وکیل نصب ایلیه مکر موکل اولان کیمسه‌نك اذنیله یاخود وکیله اعمل برأیك
یعنی کندو رأیك ایله عمل ایله دیمسیله زیرا رأینه تفویض ایلمش اولور موکله‌ده اولان ضمیر وکیله راجعدر
(فان اذن فوکل کان الثانی وکیل الموکل الاول لا الثانی فلا ینعزل بعزله ولا بموته وینعزلان بموت الاول)

امدی قچن موکل اولان کمسنه کندی وکیلنه وکیل نصب ایلمکه اذن ویروب اولدخی بر وکیل نصب ایلسه بو وکیل ثانی اولکی موکلك وکیلی اولور او یله اولسه بو ایکنجی وکیل اولکی وکیلك عزلی ایله وموتی ایله معزول اولمز و اولکی وکیل و ایکنجی وکیل اولکی موکلك موتیله معزول اولورلر ❊ بعزله ده و بموته ده اولان ضمیرلر وکیل اوله راجعدر (وان وکل بلا اذن فعقد الثانی بحضرته جاز) و اکر وکیل اولان کمسنه موکلك اذننسز بر وکیل نصب ایلسه و بو وکیل ثانی وکیل اولك حضورنده عقد ایلسه عقدی جائزدر زیرا مقصود اول اولکینك حاضر اولمسیدر ❊ بحضرته ده اولان ضمیر اولکی یه راجعدر (وکذا لو عقد بغیبته فاجازه او کان قدقدر الثمن) وکذلك عقد جائز اولور قچن وکیل ثانی وکیل اولك غیبتنده عقد ایلیوب آنی وکیل ایتدیکی استماع ایدوب تجویز ایلسه یاخود وکیل اول وکیل ثانی یه ثمنی تقدیر ایلسه یعنی بیان ایلسه اول حینده عقد صحیح اولور زیرا وکیل رأینه محتاجدر ❊ بغیبته ده اولان ضمیر وکیل اوله راجعدر فاجازه ده اولان ضمیر عقده راجعدر (ولا یجوز لعبد او مکاتب التصرف فی مال طفله ببیع او شراء) وعبد ایله مکاتب اولان کمسنه یه کندو طفلنك مالنه بیع و شرا ایله تصرف ایلمسی جائز دکلدر زیرا رقیت ولایتی قطع ایدر (ولا تزویجه) دخی عبد ایله مکاتبه جائز دکلدر که کندو طفللرینی تزویج ایلیه لر تزویجه ده اولان ضمیر طفله راجعدر (وکذا الکافر فی حق طفله المسلم) وکذلك کافر اولان کمسنه کندو طفل مسلمی حقنده یعنی کافر طفل مسلمی تزویج ایلمسی جائز دکلدر زیرا رق ایله کفر ولایتی قطع ایدر وکافرك مسلم اوزرینه ولایتی جائز دکلدر

❊ باب الوکالة بالخصومة والقبض ❊

بو بابده مصنف رحمه الله تعالی خصومت ایله وقبض ایله اولان توکیلك احوالنی بیان ایدر (للوکیل بالخصومة القبض) وکیل بالخصومه اولان کمسنه یه قبض ایلمکلك جائزدر اول قبض ایلدیکی استرسه دین اولسون استرسه عین اولسون زیرا خصومتك تمامی قبض ایله در (خلافا لزفر والفتوی الیوم علی قوله) امام زفر ایچون بو مسئله ده خلاف واردر یعنی زفر قتنده وکیل بالخصومه اولان کمسنه یه قبض ایلك جائز دکلدر وفتوی بوکون امام زفر قولی اوزرینه در زیرا وکلاده خیانت ظهور ایلمشدر علی قوله ده اولان ضمیر زفره راجعدر (ومثله الوکیل بالتقاضی) وکیل بالتقاضی اولان کمسنه دخی وکیل بالقبض اولان کمسنه کبیدر وکیل بالقبضده اولان خلاف وکیل بالتقاضیده جاریدر وفتوی ینه امام زفر قولی اوزرینه در مثله ده اولان ضمیر وکیل بالقبضه راجعدر (وللوکیل بقبض الدین الخصومة قبل القبض) وقبض دینه وکیل اولان کمسنه یه قبل القبض خصومت ایلمکلك جائزدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) وامامین ایچون بو مسئله ده خلاف واردر یعنی قتلرنده دینك قبضنه وکیل اولان کمسنه یه خصومت ایلمك جائز دکلدر و بو قول ابو حنیفه دن بر روایتدر زیرا قبض خصومتك غیریدر (وللوکیل باخذ الشفعة الخصومة قبل الاخذ اتفاقا) دخی شفعه نك اخذینه وکیل اولان کمسنه یه قبل الاخذ اتفاقا خصومت جائزدر زیرا اظهاری خصومته متوقفدر (وکذا الوکیل بالرجوع فی الهبة او بالقسمة او بالرد بالعیب) وکذا هبه ده رجوع ایلمکه وکیل اولان کیمسه یه یاخود قسمته وکیل اولان کیمسه یه یاخود مبیعده ظهور ایدن عیبك ردنه وکیل اولان کیمسه یه خصومت قبل الاخذ جائزدر (وکذا الوکیل بالشراء بعد مباشرته) دخی کذلك شرایه وکیل اولان کیمسه یه شرایی مباشرت ایلدکدنصکره خصومت جائزدر ومباشرتدن اول اولمز مباشرته ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (ولیس للوکیل بقبض العین الخصومة) امابر عینك قبضنه وکیل اولان کیمسه یه اتفاق علما ایله خصومت جائز دکلدر زیرا امین محضدر (فلو برهن ذو الید علی الوکیل بقبض عبد ان موکله باعه منه تقصر ید الوکیل) واکر ذو الید اولان کیمسه بر عبدك قبضنه وکیل اولان کیمسه نك اوزرینه برهان ایدوب یعنی شاهد کتوروب که تحقیق بو وکیلك موکلی اولان کیمسه کندو یه بو عبدی بیع ایلدی دیو او یله اولسه اول وکیلك یدی قصر اولنور یعنی منع اولنور زیرا بیعی ثابت اولیجق خصم اولور زیرا موکلك مقامنه قائمدر ❊ موکله ده اولان ضمیر وکیله راجعدر باعه ده اولان ضمیر عبده راجعدر منه ده اولان ضمیر ذو الیده راجعدر (ولا یثبت البیع فیلزم اعادة البینة اذا حضر الموکل) وذو الیدك برهان ایدوب عبدده ادعا ایلدیکی بیع ثابت اولمز ثابت اولمدیغی تقدیرجه بینه نك اعاده

اولنمسی لازم اولور موکل حاضر اولدیغی وقتنده (کما تقصر یدالوکیل بنقل الزوجة او العبد) اول وکیلك
یدینك قصر اولنمسی زوجه‌نك برمکاندن برمکانه نقل اولنمسنه یاخود برعبدی نقل ایتمکه نصب اولنان
وکیلك یدی قصر اولندیغی کبی (ولایثبت الطلاق والعتق ولو برهنا علیهما بلاحضور الموکل) واکر زوجه
ایله عبد طلاقله عتقه برهان ایلسه‌لر موکل حضور نسز اول طلاق ایله عتق ثابت اولمز ❊ برهناده اولان ضمیر
تثنیه زوجه ایله عبده راجعدر علیهماده اولان ضمیر طلاقله عتقه راجعدر (واقرار الوکیل بالخصومة علی موکله
عند القاضی صحیح) وخصومته وکیل اولان کیمسه‌نك موکل اولانك اوزرینه قاضینك یاننده اقرار
ایلسی صحیحدر کرك وکیل مدعی طرفندن قبض ایله یاخود ابرار ایله وکیل اولسون کرك مدعی علیهك
طرفندن اولوب ثبوت حق ایله اقرار ایتمش اولسون موکله‌ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (لاعند غیر القاضی)
قاضینك غیریسی عندنده اقراری صحیح دکلدر (خلافا لابی یوسف) امام ابو یوسف ایچون بومسئله‌ده خلاف
واردر یعنی انك قتنده قاضینك غیریسی عندنده اقراری صحیحدر (لکن لو برهن علیه انه اقر فی غیر مجلس
القضاء خرج عن الوکالة) اما قچن وکیلك اوزرینه برهان اولنسه که مجلس قضانك غیریده اقرار ایلدی
دیو وکالتدن چیقار ابو حنیفه قتنده (ولایدفع الیه المال) وچونکه انك اوزرینه غیر مجلس قضاده اقرار
ایلدی دیو برهان اولندی اول مال اکا دفع اولنمیه زیرا ماله ائتمان اولنمز اولدی تناقض ظهور ایلدیکی اجلدن
علیه‌ده اولان ضمیر وکیله راجعدر انه‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر والیه‌ده اولان ضمیرده اکا راجعدر
(کالاب او الوصی اذا اقر فی مجلس القضاء لایصح ولایدفع الیه المال) مثلا شول اب کبی یاخود شول
وصی کبیکه قچن مجلس قضاده اقرار ایلسه اقراری صحیح اولمز ومالی اکا دفع ایلك صحیح اولمز نته‌کیم
متن هدایه‌ده بیان اولنمشدر (ولایصح توکیل رب المال کفیله بقبض ماعلی المکفول عنه)
ورب المال اولان کیمسه مکفول عنهك اوزرنده مالك قبضنه کندو کفیلنی وکیل ایلك صحیح دکلدر زیرا وکیل
اولان کیمسه غیره عاملدر وبو صورتده توکیلی صحیح اولیدی کندو نفسه عامل اولور ایدی ینه کندو نفسنی
ابرا ایلده امدی رکن که غیر عامل اولمسیدی منتفی اولدیغیچون عقد وکالت دخی منتفی اولدی کفیله‌ده
اولان ضمیر رب الماله راجعدر (ومن صدق مدعی الوکالة بقبض الدین امر بالدفع الیه) وشول کیمسه که
برکیمسه بردینك قبضنه وکیل اولدیغی تصدیق ایلیه اول تصدیق ایدن کیمسه اول دینی وکیله دفع ایتسنه
امر اولنور (فان صدقه صاحب الدین فیها والا امر بالدفع الیه ایضا) واکر صاحب الدین اولان کیمسه
مدیون اولان کیمسه‌یی کندو دعواسنده تصدیق ایلسه اول مدیونك ذمتی بری اولور واکر تصدیق ایلمزایسه
اوزرنده اولان دینی دفع ایلمکه امر اولنور نته‌کیم وکیله دفع ایلمسنه امر اولنمشیدی الیه‌ده اولان ضمیر
داینه راجعدر (ورجع به علی الوکیل ان لم یهلك فی یده) ومدیون اولان کیمسه دفع ایلدیکی شیئله وکیل
اولان کیمسه‌نك اوزرینه رجوع ایلر قچن دفع ایلدیکی شیئ وکیلك یدنده هلاك اولمدیسه زیرا دفع ایلمدن
مراد ذمتنك بری اولمسیدر (وان هلك لا) واکر یدنده هلاك اولسه رجوع ایلمز زیرا تصدیق ایلمسیله
محق اولدیغنه اعتراف ایلمش اولور ❊ به‌ده اولان ضمیر دینه راجعدر فی یده‌ده اولان ضمیر وکیله راجعدر
(الا ان کان ضمنه عند دفعه) مکر قچن وکالته مدعی اولان کیمسه دیندن قبض ایلدیکی مقداره دفع قتنده
ضامن اولسه (او دفع الیه علی ادعائه غیر مصدق وکالته) یاخود وکالتده اولدیغی حالده دینی دفع ایلسه بو ایکی
صورتده رجوع ایلر ❊ الیه‌ده اولان ضمیر مدعی الوکاله‌یه راجعدر ادعائه‌ده اولان ضمیر وکیله راجعدر
(ومن صدق مدعی الوکالة بقبض الامانة لایؤمر بالدفع الیه) وشول کیمسه که برکیمسه بر امانتك قبضنه
وکیل اولدیغی تصدیق ایلیه اول تصدیق ایدن کمسنه اول یاننده اولان امانتی اول وکیله دفع ایلمسنه امر
اولنمز زیرا تصدیقی غیرك مالی اولدیغنه اعترافدر ❊ الیه‌ده اولان ضمیر مدعی الوکاله‌یه راجعدر (وکذا لو صدقه
فی دعوی شرائها من المالك) واکر اول یاننده امانت اولان کیمسه اول وکیلك اول امانتی مالکدن اشترا
ایلدیکنه تصدیق ایلسه کذلك اول امانتی دفع ایلمسنه امر اولنمز زیرا غیراقراردر ❊ صدقه‌ده اولان ضمیر
وکیله راجعدر شرائها‌ده اولان ضمیر امانته راجعدر (ولو صدقه فی ان المالك مات وترکها میراثا له
امر بالدفع الیه) واکر یاننده امانت اولان کیمسه اول وکیل اولان کیمسه صاحب امانت اولان مالك

وفات ایلدی و یانده اولان امانتی میراث ترك ایلدی دیدیکنی تصدیق ایلسه حالبوکه اندن غیری وارثی یوقدر امدی اول امانتی اکا دفع ایلمکه امر اولنور ﷺ ترکهاده اولان ضمیر امانته راجعدر لهده اولان ضمیر وکیله راجعد (ولو ادعی المدیون علی الوکیل بقبض الدین استیفاء الدائن ولا یبنقله امر بدفعه الیه) واکر مدیون اولان کمسنه بر دینك قبضنه وکیل اولان کمسنه نك اوزرینه که کندو اوزرنده اولان دینی داین استیفا ایلدی دیو دعوی ایلسه حالبوکه اول مدعینك بینه سی یوقدر امدی اول مدعی اولان کمسنه اول کندو اوزرنده اولان دینی وکیله دفع ایتمسنه امر اولنور زیرا وکالت اقرار ایله ثابت اولدی واول داینك مجرد دعوی ایله دینی استیفا ایلدیکی ثابت اولمدی ﷺ بدفعه ده اولان ضمیر دینه راجعدر والیه ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (ولا یستحلفه انه لم یعلم استیفاء موکله) واول مدیون اولان کمسنه موکلی دینی استیفا ایلدکنه اول وکیلی اولان کمسنه نك علمی اولمدیغنه استحلاف ایتمسون زیرا نائبدر ونائبه یمین یوقدر ﷺ یستحلفه ده اولان ضمیر بارز وکیله راجعدر انه ده اولان ضمیر بنه وکیله راجعدر وموکله ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (بل یتبع رب الدین و یستحلفه انه ما استوفی) بلکه اول مدیون اولان رب الدین اولان کیمسنه یی اتباع ایلسون و موکلك دینی استیفاء ایلدیکنه وکیلی دخی تحلیف ایلسون یستحلفه ده اولان ضمیر بارز وکیله راجعدر (ولو ادعی البایع علی وکیل الرد بالعیب ان موکله رضی به لایؤمر بدفع الثمن قبل حلف المشتری) واکر بایع اولان کمسنه رد بالعیبه توکیل اولنان کمسنه نك اوزرینه که تحقیق کندو موکلی بو مبیعده اولان عیبه راضی اولدی دیو دعوی ایلسه مزبور بایع اول مبیعك ثمننك ردینه یعنی نفس مبیعك ردنه امر اولنمز مشتری اولان کمسنه نك حلفندن اول ﷺ مثلا مشتری اولان کمسنه اول اشترا ایلدیکی شیئ انده اولان عیبله رد ایچون بر رجلی وکیل قیلوب غائب اولسه اول وکیل اولان کیمسه اول عیبلو اولان مبیعی رد ایتمك مراد ایتدکده بایع اولان کیمسه مشتری بو عیبه راضی اولوب اشترا ایلدی دیو ادعا ایلسه امدی وکیل اولان کیمسه اول مبیعك ردنه قادر اولمز تاکیم مشتری بو مبیعده اولان عیبه راضی اولدیغنه یمین ایلیه موکله ده اولان ضمیر وکیله راجعدر به ده اولان ضمیر عیبه راجعدر (ومن دفع الیه آخر عشرة ینفقها علی اهله فانفق علیهم عشرة من عنده فهی بها) وشول کیمسه که بر آخر کیمسه یه اون درهم دفع ایلیوب بو اون درهمی اهل وعیالم اوزرینه نفقه ایله دیه امدی اول انفاقه مأمور اولان کیمسه کندو یانندن یعنی کندو دراهمندن انفاق ایلسه اول کندو دراهمندن انفاق ایلدیکی اون درهم اول اکاویریلان اون درهم مقابله سنده عد اولنور و بو استحساندر وقیاسده جائز دکلدر زیرا کندو دراهمی ایله متبرعدر ﷺ علیهمده اولان ضمیر اهله راجعدر عنده ده اولان ضمیر مأموره راجعدر فهی ده اولان ضمیر کندو یانندن انفاق ایلدیکی دراهمه راجعدر بهاده اولان ضمیر اکاویریلان دراهمه راجعدر

باب عزل الوکیل

مصنف رحمة الله علیه بو بابده موکلك وکیلی عزل ایتمنك کیفیتنی بیان ایدر (للموکل عزل وکیله) موکل ایچون جائزدرکه هر قچن استرسه کندو وکیلنی عزل ایلیه زیرا وکالت موکلك حقیدر ابطال ایدر عقود لازمه دن اولمدیغی اجلدن وکیله ده اولان ضمیر موکله راجعدر (الا اذا تعلق به حق الغیر کوکیل الخصومة بطلب الخصم) وموکل ایچون وکیلك عزلی جائزدر الا قچن اول وکیله غیرك حقی تعلق ایلسه مثلا خصومت وکیلی کبی قچن خصمك طلبی ایله اولسه یاخود ضمن نکاحده و یاضمن رهنده اولسه بو صورتلرده اکا عزل یوقدر اول غیرك حقی ابطال اولمامق ایچون به ده اولان ضمیر وکیله راجعدر (ویتوقف انعزاله علی علمه فتصرفه قبله صحیح) و اکر موکل اولان کیمسه کندو وکیلنی عزل ایلسه اول معزول اولان وکیلك علمنه متوقف اولور امدی وکیلك عزله عالم اولمسندن اول اولان تصرفی صحیحدر زیرا وکیلده عزله ضرر واردر ولایتی ابطال اولدیغی حیثیتدن بو اجلدن علمنه متوقف اولدی ﷺ عزله ده اولان ضمیر بارز وکیله راجعدر علی علمه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر فتصرفه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر قبله ده اولان ضمیر عزله راجعدر (وتبطل الوکالة بموت الموکل وجنونه مطبقا) وعقد وکالت موکل اولان کیمسه نك موتیله یاخود مطبق اولان جنونی ایله یعنی دائم ومتلازم اولان جنونی ایله باطل اولور وجنون مطبق اولمسیله اعمی حکمنده اولور وانکله عقد

وكالت باطل اولمز جنونه ده اولان ضمير موكله راجعدر (وحده شهر عند ابي يوسف وحول عند محمد وهو المختار) وجنون مطبقك حكمى امام ابو يوسف قتنده شهر واحددر زيرا رمضانك صومى انكله ساقط اولور وامام محمد قتنده حدى بر حولدر يعنى برسنه‌در و بو مختار قولدر زيرا انكله جمله عبادات ساقط اولور اما قاضيخانده ابو حنيفه قولنده جنون مطبق شهر واحد ايله مقدر در و فتوى بونك اوزرينه‌در حده ده اولان ضمير جنون مطبقه راجعدر (و بلحاقه بدار الحرب مرتدا) دخى موكلك دار حربه مرتد اولديغى حالده لاحق ولمسيله العياذ بالله تعالى وكالت باطله اولور امام ابو حنيفه قتنده زيرا اهل حرب احكام اسلامده اموات حكمنده درلر امدى انلره لاحق اولمغله انلردن اولمشدر (خلافا لهما) وامامين ايچون بو مسئله ده خلاف واردر زيرا انلرك قتنده دار حربه لحوق ايله عقد وكالت باطل اولمز بلحاقه‌ده اولان ضمير موكله راجعدر (وكذا بعجز موكله مكاتبا وحجره مأذونا وافتراق الشريكين) دخى موكلك مكاتب اولوب مال كتابتدن عاجز اولمسى سببيله ياخود موكلك مأذون اولوب مولى‌سى انى تصرفدن واذندن حجر ايلمسى سببيله ياخود موكل ايله وكيل شريك اولوب افتراقلرى سببيله وكالت باطله اولور استرسه وكيل بو صورتده عالم اولسون استرسه اولمسون زيرا عزل امر حكميدر علمه متوقف دكلدر (وتصرف الموكل فيما وكل به) دخى موكل اولان كمسنه‌نك توكيل ايلديكى شيده تصرفى وكالتى مبطلدر ❊ به ده اولان ضمير فيما ده اولان مايه راجعدر (ولا يشترط فى الموت ومابعده علم الوكيل) وصورت موتده ومابعدنده اولان صورتلرده كه جنون مطبقدر وغيريسنده وكيل اولان كمسنه‌نك علمى اشتراط اولنمدى

❊ كتاب الدعوى ❊

وقتا كه مصنف وكالت بالخصومه‌دن فارغ اولدى عقبنده دعوايى ذكر ايلدى ❊ دعوى على وزن فعلى در الفى تأنيث ايچوندر جمعى دعاوى كلور رفتوى وفتاوى كبى لغتده معناسى آدم برشيئى حالت مسالمه‌ده ومنازعه‌ده كندو نفسنه اضافت ايتمكدر واصطلاح شرعده معناسى مصنفك ذكر ايلديكيدر (هى اخبار بحق له على غيره) دعوى بر آدم كندودن غيرى اولان كمسنه‌نك اوزرنده اولان حقى اخبار ايلمكدر ❊ له ده اولان ضمير دعوانك ضمننده اولان مدعى به راجعدر غيره ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (والمدعى من لا يجبر على الخصومة والمدعى عليه من يجبر) دعوى اوچ نسنه اوزرينه مشتملدر برى مدعى و برى مدعى عليه و برى مدعى كه دعوى اولنان ماده‌در و مدعى يه ديمك خطادر امدى مدعى شول كمسنه‌در كه خصومت اوزرينه جبر اولنميه ومدعى عليه اولان شول كمسنه‌در كه اوزرينه دعوى اولنمغه جبر اولنه و زمرۂ مشايخك عبارتلرى مدعى ايله مدعى عليهك حدلرنده مختلف اولمشدر واول عبارتلرك صحيحى مصنفك ذكر ايلديكيدر (ولا تصح الدعوى الا بذكر شئ علم جنسه وقدره) ودعوى صحيح ومسموع اولمز الا برشيئك ذكرى ايله اولور اول شيئك جنسى بغدايدر وقدر يكه بو قدر كيلدر مثلا بيلنمش اوله زيرا مادامكه معلوم اولميه الزام اولنمز ❊ جنسه وقدره ده اولان ضميرلر شيئه راجعدر (فان كان دينا ذكر انه يطالبه به) امدى اول مدعى اولان دين ايسه مدعى اولان كمسنه اول دينى اول مدعى عليهدن مطالبه ايلدكده ذكر ايلسون يعنى بنم بو آدمده وشو شيده دينم واردر وانى اندن طلب ايدرم ديه ❊ انه‌ده اولان ضمير مدعى يه راجعدر به‌ده اولا ضمير ينه اكا راجعدر (وان كان عينا نقليا ذكر انها فى يد المدعى عليه بغير حق وانه يطالبه بها) واكر اول مدعى عين نقلى ايسه مدعى اولان كمسنه اول عينى بو مدعى عليهك يدنده بغير حق اولديغنى ذكر ايلسون وانى اندن طلب ايلديكنى ذكر ايلسون يعنى بو آدمده فلان شيئم واردر وآنى اندن طلب ايدرم ديه مصنفك بغير حق قولى اول عينك مرهون ياخود ثمن ايچون محبوس اولمسنك احتمالى دفعيچوندن ❊ انهاده اولان ضمير عينه راجعدر انه‌ده اولان ضمير مدعى يه راجعدر يطالبه‌ده اولان ضمير مدعى عليهه راجعدر بهاده اولان ضمير عينه راجعدر (ولا بد من احضارها ان امكن ليشار اليها عند الدعوى وعند الشهادة او الحلف) واكر اول مدعى عين اولوب انى مجلس شرعه احضار ايتمك لازمدر اكر احضارى ممكن اولان اشيادن ايسه كه اكا مجلس شرعده دعوى قتنده وشهادت محلنده و يمين لازم اولدقده اشارت اولنمق ايچون ❊ احضارهاده و اليهاده اولان ضميرلر عينه راجعدر (وان تعذر يذكر قيمتها) واكر اول عينك حضارى متعذر اوله‌جق اولور ايسه قيمتنى ذكر ايليه اول مدعى معلوم اولمق ايچون ❊ قيمتهاده اولان ضمير ينه

عينه راجعدر (وفى العقار لايحتاج الى قوله وانه فى يده بغير حق) واكر مدعى عقار ايسه اثناء دعواده وانه فى يده بغير حق ديمكه حاجت يوقدر تكلم بوندن اول اولان مسئله ده بيان اولندى ايدى قولهده اولان ضمير مدعى به راجعدر (ولايثبت اليد فيه بتصادقهما بل ببينة او علم القاضى فى الصحيح) ومدعى اولان كمسنه نك يدى اول ادعا ايلديكى عقارده مدعى ايله مدعى عليهك تصادقلرى ايله ثابت اولمز زيرا تهمت مواضعه واردر بلكه يدى بينه ايله ياخود علم قاضى ايله ثابت اولور صحيحده بودر و بعض مشايخ قتنده تصادق كفايت ايدر (ولابد فيه من ذكر البلد والمحلة والحدود الاربعة فى الدعوى والشهادة) دخى عقار دعواسنده بلدى ومحله وحدود اربعه يى ذكر ايلمك لابدر دعواده وشهادتده زيرا عقار بو اشيانك ذكريله بيلنور (واسماء اصحابها ونسبهم الى الجد) دخى عقار دعواسنده حدود ذكرنده اول حدود صاحبلرينك اسمالرينك ذكرى لابدر دخى نسبلريني جدينه وارنجيه دكين ذكر ايلمك لابدر زيرا تعريف بونلرك ذكرلريله حاصل اولوب غيريلرندن تميز واقع اولسون ايچون ٭ اصحابهاده اولان ضمير حدوده راجعدر نسبهمده اولان ضمير اصحاب حدوده راجعدر (وفى الرجل المشهور يكتفى بذكره) ومشهور اولان رجلده يالكز ذكرى ايله اكتفا اولنور زيرا شهرتى نسب مقامنه قائمدر ومقصود حاصل اولور ابو حنيفه قتنده و امامين قتلرندهده دار دعواسنده قچن مشهوره اولسه حدودك ذكرنه حاجت يوقدر بذكرهده اولان ضمير رجله راجعدر (فان ذكر ثلاثة وترك الرابع صح) واكر اول عقار دعواسن ايدن كمسنه اول حدود اربعه نك اوچنى ذكر ايدوب دردنجيسنى ترك ايلسه صحيح اولور و امام زفر قتنده صحيح اولمز زيرا تعريف تمام دكلدر (وان ذكره وغلط فيه لايصح) واكر دردنجى حدى ذكر ايدوب انده غلط ايلسه يعنى دردنجى حدك خلافنى ذكر ايلسه صحيح اولمز زيرا مدعى مختلف اولور ذكرهده وفيهده اولان ضميرلر حده راجعدر (واذا صحت الدعوى سأل القاضى الخصم عنها) وچون دعوى صحيحه اولسه قاضى اولان كمسنه اول مدعى عليه اولان خصمه اول دعوانك حقيقتندن وصحتندن سؤال ايليه وجه حكم ظهور ايلمك ايچون (فان اقر حكم عليه) امدى مدعى عليه اولان كمسنه اعتراف ايليوب اقرار ايلرسه اقرارى موجبنجه انك اوزرينه حكم ايليه يعنى اقرار ايلديكى شيئله الزام اولنور عليهده اولان ضمير مدعى عليهه راجعدر (وان انكر سأل المدعى البينة فان اقامها قضى عليه والا حلف الخصم ان طلب خصمه) واكر مدعى عليه اولان كمسنه اول ادعا اولنان شيئ انكار ايدرسه قاضى اولان كمسنه مدعيدن بينه طلب ايلسون اكر بينه اقامت ايدوب احضار ايدر ايسه قاضى بينه سى موجبنجه قضا يعنى حكم ايليه واكر بينه احضار ايلمز ايسه قاضى مدعى عليه اولان خصمى تحليف ايليه اكر مال مدعى اولان خصم تحليفينى طلب ايدرسه ٭ اقامهاده اولان ضمير بينه يه راجعدر خصمهده اولان ضمير مدعى عليه راجعدر (فان حلف انقطعت الخصومة حتى تقوم البينة) اكر مدعى عليهه يمين تكليف اولنوب يمين ايلسه خصومت منقطعه اولور تاكيم بعد اليمين بينه قائم اولنجيه دكين يعنى مدعى عليه يمين ايلدكدنصكره مدعى اولان كمسنه بينه كتورسه قبول اولنور زيرا حضرت عمر رضى الله تعالى عنه بيوررلركه (اليمين الفاجرة احق من ان ترد من البينة العادلة) كذا فى مختار النوازل اما مبسوطده سلفده بعض قضاة بينه يى يميندنصكره طلب ايلمزلر بعده ديركه ٭ ولسنا نأخذ بذلك وانما نأخذ بقول عمر رضى الله تعالى عنه فانه جوز قبول البينة بعد حلف المدعى عليه انتهى (فان نكل مرة او سكت بلا آفة فقضى بالنكول صح) امدى قچن مدعى عليه اولان كمسنه يمين تكليف اولنوب بركره نكول ايلسه وياخود آفتسز وخوفسز سكوت ايلسه قاضى اولان كمسنه مرة واحده ده انك اوزرينه نكول ايله قضا ايلسه صحيحدر زيرا يمين ايلمك اوزرينه واجبدر (وعرض اليمين ثلاثا ثم القضاء احوط) اما يمينى منكره اوچ كره عرض ايدوب اندنصكره قضا ايلمك احوطدر احتمالدركه ايكنجى كره دنصكره يمين ايليه (ولا ترد يمين على مدع) ومدعى عليهه لازم اولان يمين مدعينك اوزرينه رد اولنمز مدعى عليهه يمين تكليف اولنديغى زمانده مدعى يه كل سن يمين ايله مدعامى ويره يين ديمك جائز دكلدر اما شافعى قتنده رد اولنمسى جائزدر (ولا يقضى بشاهد ويمين) دخى قاضى اولان كمسنه برشاهد ايله و بر يمين ايله كمسنه نك اوزرينه قضا ايلميه يعنى حكم ايلميه مثلا بركمسنه برآخردن برشيئ طلب ايلسه اندن دعواسنه موافق بينه طلب اولنسه برشاهد احضار ايدوب اول برشاهدك

بر ينه يمين ايده بن ديسه جائزدكلدر و امام‌شافعی قتنده جائزدر (ولا يحلف فی نكاح) ومدعی عليه اولان كمسنه
نكاحده تحليف اولنميه مثلا بر رجل برخاتونك اوزر ينه ياخود برخاتون بر رجلك اوزر ينه بو بنم زوجمدر
ديودعوی ايلسه‌مدعی عليه انكار ايلسه تحليف اولنمز (ورجعة) دخی مدعی عليه اولان كمسنه رجعه ده
تحليف اولنمز مثلا بر رجل ياخود برخاتون اول برآخرك اوزر ينه بو بنی عدتدنصكره مراجعت ايلدی
ديودعوی ايلسه واول بری منكر اولسه تحليف اولنمز (وفیٔ ايلاء) دخی فیٔ ايلاده مدعی عليه اولان
كمسنه تحليف اولنمز مثلا زوج مولی اولان كمسنه ايلا ايلديكی خاتونك اوز ينه ياخود خاتون زوجی
اوزر ينه مدت ايلادنصكره كه بن بوكامدت ايلاده وطیٔ ايله رجوع ايلدم كندو يه‌يعنی كندو يی وطیٔ
ايلدم ديسه واول بری انكار ايلسه تحليف اولنمز (واستيلاد) دخی استيلادده مدعی عليهه تحليف يوقدر
مثلا برامه كندو مولاسنك اوزر ينه بن بوندن ولد طغوردم ديودعوی ايدوب مولی انكار ايلسه امدی
اول ولد كندودن اولديغنه تحليف اولنمز (ورق) دخی رقده تحليف يوقدرمثلا بر رجل برمجهول النسب
كمسنه‌نك اوزر ينه بونك عبديدر ديودعوی ايلسه اول‌مجهول النسب اولان كمسنه انكارايلسه تحليف‌اولنمز
(ونسب) دخی نسبده تحليف يوقدر مثلا برمجهول كمسنه بركمسنه‌نك اوزر ينه بن‌بونك اوغلويم ديودعوی
ايدوب مدعی عليه انكار ايلسه تحليف اولنمز (وولاء) دخی ولاده يعنی عتقده ياخود موالاتده مثلا بركمسنه
برآخرك اوزر ينه بو بنم معتقمدر ياخود موالیمدر ديو دعوی ايدوب مدعی عليه انكار ايلسه تحليف
اولنمز بو يدی صورتده ابوحنيفه قتنده تحليف لازم اولمز (وعندهما يحلف وبه يفتی) واما مين قتنده
تحليف لازم اولور و بونك ايله فتوی اولنور يعنی بومسائلده‌فتوی امامين قولی اوزر ينه‌در (ولا فی حد) دخی
منكر اولان كمسنه حدده تحليف اولنمز مثلا بر رجل برآخرك اوزر ينه سن بنی زنا ايله قذف ايلدك‌اوزر يكه
حد لازمدر ديو دعوی ايدوب مدعی عليه انكار ايلسه‌اجماعله تحليف‌اولنمز زيرا نكول ايله حدساقط‌اولور
حاصل اولان شبهه ايچون نكولدر ونكول ايسه اقراردر (ولعان) دخی لعانده تحليف يوقدر مثلا
برخاتون زوجی اوزر ينه‌سن بنی زنا ايله قذف ايلدك اوزر يكه ملاعنه لازم اولدی‌ديودعوی ايدوب‌زوجی
دخی انكار ايلسه اتفاقله تحليف اولنمز (والسارق يحلف فان نكل ضمن ولا يقطع) وسارق‌اولان كمسنه
قچن اوزر ينه بينه اولمسه اول ادعا اولنان شيئ‌ی سرقه ايلديكنه تحليف اولنور واكر يميندن نكول‌ايلسه
اول مدعايه ضامن اولور و يدی قطع اولنمز واقع اولان شبهه ايچون (ويحلف الزوج ان ادعت طلاقا
قبل الدخول اجماعا فان نكل ضمن نصف المهر) دخی زوج اولان كمسنه تحليف اولنور قچن خاتونی
كندو اوزر ينه كندو يی قبل الدخول تطليق ايلديكنه دعوی ايدوب زوج انكار ايلسه واكر يميندن
نكول ايدرسه مهرك نصفنه ضامن اولور زيرا طلاق قبل الدخول اجماع ايله ثابت اولور (وكذا يحلف الزوج
فی النكاح ان ادعت مهرها) وكذلك زوج اولان كمسنه نكاحده تحليف اولنور قچن خاتون زوجندن
مهرن دعوی ايدوب زوج انكار ايلسه تحليف لازم اولور نكول ايدرسه مال لازم اولور (وفی النسب
ان ادعی حقا كارث) وكذلك منكر اولان نسبده تحليف اولنور قچن ارث كبی برحق دعواسن ايلسه
مثلا بر رجل برآخرك اوزر ينه قرنداشيدر ديودعوی ايلسه دعوادنصكره باباری فوت اولوب مدعی عليهك
يدنده برمقدار ميراث ترك ايدوب اليقوسه امدی يدنده مال اولان تحليف اولنور اكر يمين ايدرسه بری اولور
واكر نكول ايدرسه مال ايله حكم اولنور (ونفقة) دخی نفقه ده منكر اولان كمسنه تحليف اولنور قچن
نفقه كبی برحق دعواسن ايلسه مثلا بركمسنه برموسر كمسنه‌نك اوزر ينه قرنداشی اولديغنه ونفقه سی
اكا لازمدر ديو دعوی ايلسه مدعی عليه انكار ايدرسه استحلاف اولنور اكر يمين ايدرسه بریٔ اولور
واكر نكول ايدرسه قرنداشنك نفقه‌سنه حكم اولنور (وغيرهما) دخی بوذكر اولنان ايكی صورتك غير يسنده
تحليف لازم اولور قچن نسبدن غيری برشيئده برحق دعوی ايلسه لقيطده اولان حجر كبی مثلا حرة الاصيل
برخاتون بر رجلك يدنده التقاط اولنمش كندو نفسندن تعبيره قادر اولميان برصبی يی بو بنم قرنداشمدر
ديو دعوی ايدوب بن بونك حضانه سنه اولايم ديسه مدعی عليه اولان رجل تحليف اولنور اكر يميندن
امتناع ايدوب نكول ايلسه اول خاتونه اول صبی يی كندو حضانه سنه نقل ايتمك حق ثابت اولور

نهاية الامر نسب ثابت اولمز غيرهماده اولان ضمير ارثله نفقه يه راجعدر (وفى القصاص فان نكل فى النفس
حبس حتى يقر او يحلف وفيما دونها يقتص) دخى قصاصده منكر اولان كيمسه تحليف اولنور واكر نكول
نفسده واقع اولسه حبس اولنه تاكيم اقرار ايليه ياخود يمين ايليه واكر نكول نفسك غير يسنده واقع اولسه
اندن قصاص اولنه ابوحنيفه قتنده (وعندهما يضمن الارش فيهما) وامامين قتنده ارش لازم اولور نفسده
ونفسك غير يسنده وقصاص حكم ايلك لازم اولمز * دونهاده اولان ضمير نفسه راجعدر (فان قال المدعى لى
بينة حاضرة وطلب يمين خصمه لايحلف) واكر مدعى اولان كيمسه بنم مصرده حاضر بينه م واردر ديسه
كندو خصمنك يمينى طلب ايلسه تحليف اولنمز ابو حنيفه قتنده صحيح بو در وامامين قتنده تحليف اولنور
ومصرده ديدمز اول مصردن خارج اولاندن احترازدر زيرا خارج مصرده اولسه اتفاق علما ايله تحليف
اولنور ومجلس حكمده اولسه اتفاقله تحليف اولنمز (ويكفل بنفسه ثلاثة ايام) ومدعى عليه اولان كيمسه
اوچ كونه دكين نفسيله كفيله و يريله يعنى مدعى عليه اولان كيمسه يه اوچ كونه دكين نفسكه كفيل و يردينله
و بواوچ كونه دكين تقدير اولنمسى امام ابو حنيفه دن مرويدر صحيح بودر وامام ابو يوسفدن روايتدركه
قاضى مجلس قضايه جلوس ايدنجيه دكين كفيل آلنه * بنفسه ده اولان ضمير مدعى عليهه راجعدر (فان ابى
لازمه ودار معه حيث دار) واكر مدعى عليه اولان كيمسه كفيل و يرمه دن امتناع ايدوب ابا ايدرسه
مدعى اولان كيمسه اول مدعى عليهه ملازمت ايدوب مدت كفالتى دوران ايلسون يعنى مدعى عليه
هرنه يره كيدرسه مدعى بيلجه اولسون * لازمه ده اولان ضمير بارز مدعى عليه راجعدر معه ده اولان
ضمير بنه اكا راجعدر (وان كان غريبا يكفل او يلازم قدر مجلس القاضى) واكر مدعى عليه اولان كيمسه
غريب ايسه كفيله و يريله ياخود قاضينك مجلسى مقدارنجه ملازمت اولنه اكر مدعى اولان كيمسه
بينه كتورر ايسه فبها واكر كتورمز ايسه استرسه يمين و يرسون استرسه اطلاق ايلسون زيرا غريب اولان
كيمسه يه بوندن زياده ضرر واردر (واليمين بالله تعالى لابطلاق وعتاق) وچون برآدمه يمين مترتب اوله
امدى يمين ايلك لفظة الله ايله اولور طلاقله عتاقله يمين اولمز زيرا حضرت رسول صلى الله تعالى عليه وسلم
الله تعالينك غير يسيله يمين ايلمدن نهى بيورمشلردر دخى طلاق وعتاق ايله يمين ايلك حرامدر (وقيل ان الح
الخصم صح بهما فى زماننا) ودينلديكه اكر مدعى اولان كيمسه الحاح ايدوب لج ايدرسه خصم اولان كيمسه
طلاق ايله وعتاق ايله تحليف اولنور زيرا خلق بوزمانده الله ايله يمين ايلكده تهاون ايتشلردر * بهماده اولان
ضمير طلاقله عتاقه راجعدر (وتغلظ بذكر صفاته ان شاء القاضى) ولفظ الله ايله يمين ايلك حق تعالينك
صفاتنى يعنى بعض صفاتنى ذكر ايلك ايله تغليظ اولنور اكر قاضى تغليظ اولنمغى استرسه و بعض علما قتنده
اكر اول تحليف اولنان كيمسه صلاح حال ايله معروف ايسه اوزرينه يمين تغليظ اولنميه تغليظ ايلمه نك
صفتى (هو الله الذى لا اله الا هو عالم الغيب والشهادة هو الرحمن الرحيم الذى يعلم من السر مايعلم من العلانية)
ديمكدر صفاته ده اولان ضمير اللهه راجعدر (ويحترز من التكرار) ويمينده تكرار اولمدن احتراز اولنه
زيرا مستحق ولازم اولان يمين واحددر (لابزمان اومكان) ويمين ايلمك زمانله مثلا جمعه كونى كبى
ياخود مكانله مثلا شهرده معظم اولان جامع و بعض مراقد اوليا كبى ايله تغليظ اولنميه زيرا وارد اولان
نصدن زياده در (ويحلف اليهودى بالله الذى انزل التورية على موسى عليه الصلاة والسلام والنصرانى بالله
الذى انزل الانجيل على عيسى والمجوسى بالله الذى خلق النار) يهودى يه يمين و يرلك لازم اولديغى وقت اول
توراتى حضرت موسى پيغمبر عليه السلام اوزرينه انزال ايدن الله ايله تحليف اولنور زيرا يهودى طائفه سى
توراته تعظيم ايدرلر ونصرانى يه يمين و يرلك لازم اولديغى وقت اول انجيلى حضرت عيسى پيغمبر عليه السلامك
اوزرينه انزال ايدن الله ايله تحليف اولنور زيرا نصارى طائفه سى انجيله تعظيم ايدرلر ومجوسى يه يمين و يرلك
لازم اولديغى تقديرجه اول نارى خلق ايدن وايجاد ايدن الله ايله تحليف اولنه زيرا مجوسى ناره عبادت
واكا تعظيم ايدرلر (والوثنى بالله) ووثنى كه الله تعالينك غيرى يه عبادت ايدر الله ايله تحليف اولنه زيرا جمله
مخلوقات الله تعالى حضرتلرينه تعظيم ايدرلر (ولا يحلفون فى معابدهم) و بو مذكورلر تحليف اولندقلرنده
كندو بيوت عبادتلرنده تحليف اولنميه لر زيرا اول بيوته حاضر اولمقدن ممنوعدر (ويحلف على الحاصل

فی البیع والنکاح بالله ماینکما بیع قائم او نکاح قائم فی الحال) ومدعی علیه اولان کسنه حاصل اولان
شیئك اوزرینه تحلیف اولنه مثلا قچن دعوی بیعده اولسه ایکیسنك ماییننده بوحالده بیع قائم اولدیغنه
تحلیف اولنور بیع ایلمدك دیو تحلیف اولنمیه زیرا احتمالدر که اول سابقده واقع اولان بیعده اقاله واقع اولمش
اوله وقچن دعوای نکاحده واقع اولسه ماینلرنده بوحالده نکاح اولمدیغنه تحلیف اولنور نکاح ایلمدك
دیو تحلیف اولنمیه زیرا احتمالدر که ماینلرنده خلع واقع اولمش اوله (وفی الطلاق ماهی بائن منك الآن)
واکردعوی طلاقده ایسه بوخاتون سندن الآن بائن دکلدر دیو تحلیف اولنه سن بوکا طلاق ویرمدکمی
دیو تحلیف اولنمیه زیرا احتمالدر که بعد الطلاق تجدید اولنمش اوله (وفی الغصب مایجب علیك رده)
واکر دعوی غصبده ایسه اوزریکه بوشیئك ردی واجب دکلدر دیو تحلیف اولنه بو شیئی غصب ایلمدکمی
دیو تحلیف اولنمیه زیرا احتمالدر که غصبی هبه ایله یاخود بیع ایله فسخ ایلمش اوله ٭ رده ده اولان ضمیر ماقبلنده
اولان مایه راجعدر (وفی الودیعة ماله هذا الذی یدعی فی یدك ودیعة ولا شیئ منه ولا له قبلك حق) واکر دعوی
ودیعه ده اولسه بوسنك یدکده ودیعه دردیو دعوی ایلدیکی شیئ انك دکلدر واول شیئدن بعضیسی دخی
انك دکلیدر وهیچ سنك جهتکده حقی بوقدر دیو تحلیف اولنه ٭ له ده اولان ضمیر ایکی محلده مدعی به راجعدر
ومنه ده اولان ضمیر هذا انك مشار الیهنه راجعدر (لاعلی السبب نحو بالله مابعته) سبب اوزرینه تحلیف اولنمیه مثلا
والله بن بوکا بوشیئی بیع ایلمدم دیو تحلیف اولنمیه ٭ بعته ده اولان ضمیر مدعی به راجعدر (خلافا لابی یوسف)
ابو یوسف ایچون بوذکر اولنان مسائلده خلاف واردر زیرا انك قتنده بوجهله ذکر اولنان مسائلده سبب
اوزرینه تحلیف اولنور که یمین دعوایه مطابق اوله (فان کان فی الحلف علی الحاصل ترك النظر للمدعی
حلف علی السبب اجماعا) واکر حاصل اوزرینه یمین ایلمده مدعی ایچون ترك نظر اولسه اجماع علما ایله
اول زمانده مدعی اولان کسنه سبب اوزرینه تحلیف اولنور (کدعوی الشفعة بالجوار ونفقة المبتوتة
والخصم لایراهما) واجماعله سبب اوزرینه یمین اولنان مسئله نك صورتی حق جواری شفعه ایله دعوی ایلك
کبی واول مبتوته اولان خاتونك نفقه سی کبی حالبوکه خصم اولان کسنه بو ایکی مسئله یی کندی مذهبنده
جائز کورمیه مثلا اول شفعه ایله طلب اولنان دارك مشتریسی اولان کسنه شافعی المذهب اولسه شافعی
ایسه شفعه یی جائز کورنلردن دکلدر یاخود اول مبتوته اولان خاتونك زوجی شافعی المذهب اولسه شافعی
ایسه اول بتات ایله تطلیق اولنمش زوجه نك نفقه سن جائز کورنلردن دکلدر بوتقدیرجه حاصلی اوزرینه
الله اسمیله تحلیف اولنور که بوآدم سنك اوزریکه شفعه یه مستحق دکلدر دیو اولدخی یمین ایلسه یمیننده صادقدر
کندو اعتقادنده مدعی اولان کسنه متضرر اولور امدی سببه تحلیف اولنور که سن بوداری اشترا ایلمدکمی دیو
ومبتوته ده کذلك لایراهماده اولان ضمیر تثنیه شفعه ایله نفقه یه راجعدر (وکذا فی سبب لایرتفع کعبد
مسلم یدعی العتق) دخی منکر اولان کسنه سبب لایرتفعده تحلیف اولنور یعنی قچن دعوی وقوعندن صکره
بر رافع ایله مرتفع اولمز سببده واقع اولسه اول زمانده تحلیف سبب اوزرینه اولور عبد مسلمك مولاسی اوزرینه
عتق دعوی ایلسی کبی مثلا عبد کندو مولاسی اوزرینه عتق اولندیغنی دعوی ایدوب مولی انکار ایلسه
سبب اوزرینه تحلیف اولنور که والله بن بونی عتق ایلمدم دیو زیرا حاصل اوزرینه تحلیف اولنمغه ضرورت یوقدر
زیرا عبد عتقدن صکره کیرو رقیته عودت ایلسی جائز دکلدر (بخلاف الکافر والامة) اما کافر ایله امه تقدم
ایدن عبد دعواسنك خلافنجه دریعنی قچن کافر ایله امه مولالری اوزرینه عتق اولندقلرین دعوی ایلسه لر
مولی اولان کسنه الله اسمیله حاصل اوزرینه تحلیف اولنور که بوکافر حردکلدر وبو امه حره دکلدر زیرا سبب
بو ایکیده جائزدر که مرتفع اوله مثلا عبد نقض عهد ایله رقیق اوله یاخود دارحربه لاحق اولمغله وامه ده دخی
دارحربه لاحق اولمغله مرتفع اوله (ومن ورث شیأ فادعاه آخر حلف علی العلم) وشول کسنه که برشیئه وارث
اولوب صکره بر کسنه دخی اول شیئی کندونکدر دیو دعوی ایلسه اول وارث اولان کسنه علمه تحلیف اولنور
(وان اشتراه او وهب له فعلی البتات) واکر اول کسنه اول شیئی اشترا ایلسه یاخود اکا هبه اولنمش اولسه صکره
برآخر کسنه اول اشترا اولنان یااول هبه اولنان شیئی کندونکدر دیو دعوی ایلسه بتات اوزره تحلیف اولنه
یعنی والله بوشی بومدعینك ملکی دکلدر دیو یمین ایلیه زیرا اول شیئه سبب شرعی ایله مالك اولمشدر

(ولو افتدى المنكر يمينه او صالح عنها على شىء صح) وقچن يميندن نكول وانكار ايلين كمسنه يمين ايلمك ايچون برشيله يميني فدا ايلسه ياخود برشيله مصالحه ايلسه واقع اولان افتدا ايله صلح يعني صحيحدر زيرا حضرت عثمان رضى الله تعالى عنه اوزرينه قرق درهم دعوى اولنوب برمقدارينى ويروب برمقداريندن افتدا ايلدى اكاسن صادق سن نيچون يمين ايلمك ديد كلرنده (اخاف ان يوافق قدر يمينى فقال هذا سبب يمينه الكاذبة) ديو بيوردى يعنى قورقارمكه يمينه برامر مقدر موافق كله جمله خلق بو امره عثمان يمين ايلديكندن حاصل اولدى ديه لر (ولا يحلف بعده) و برمنكر يمينى افتدا ايلدكد نصكره تحليف اولنمسى جائز دكلدر بعده ده اولان ضمير افتدايه راجعدر

﴿ باب التحالف ﴾

مصنف رحمة الله عليه ايكى كمسنه نك ما بيننده واقع اولان تحالفى بيان ايدر (ولو اختلفا فى قدر الثمن او المبيع او فيهما حكم لمن برهن) وقچن بايع ايله مشترى اول بيع اولنان شيئك مقدارنده اختلاف ايلسه لر مثلا مشترى اون درهمه اشترا ايلدم ديسه بايع اون بش درهمه اشترا ايلدك ديسه ياخود نفس مبيعده اختلاف ايلسه لر مثلا بايع اولان كمسنه اون بطمان بيع ايلدم ديسه مشترى اون بش بطمان اشترا ايلدم ديسه ياخود ايكيسنده معا يعنى ثمن ومبيعده اختلاف ايلسه لر برهان ايدن كمسنه ايچون حكم اولنور يعنى بايعله مشترينك هر قنغيسيكه دعواسنه موافق بينه احضار ايدرسه قول انكدر ※فيهماده اولان ضمير قدر ثمنله مبيعه راجعدر (وان برهنا فلمثبت الزيادة) واكر بايعله مشترى هر برى برهان ايلسه يعنى هر بريسى دعواسنه موافق بينه احضار ايلسه بينه زياده لك اثبات ايليه نكدر زيرا اثبات لاجل الاثباتدر (وان عجزا عن البرهان قيل لهما اما ان يرضى احد كما بدعوى الاخر والا فسخنا البيع) واكر بايعله مشترينك هر بريسى برهاندن يعنى بينه احضارندن عاجز اولسه لر ايكيسنه دينلور كه يا بريكز اول برآخرك دعواسنه راضى اولسون ياخود بيعى فسخ ايده رز زيرا مقصود قطع نزاعدر بو ايسه قطع نزاعه بروجه‌در (فان لم يرض احدهما بدعوى الاخر تحالفا) امدى اكر ايكيسنك برى اول برآخرك دعواسنه راضى اولمزسه تحالف ايلسونلر يعنى حاكم اولان كمسنه هر برينه انكار ايلديكى شيئه يمين ويرسون مثلا مشترى اولان كمسنه والله بن بو شيئى ايكى بيك درهمه اشترا ايلدم ديو يمين ايلسون وبايع اولان والله بن بو شيئى بيك درهمه بيع ايلدم ايكى بيك درهمه بيع ايلدم ديو يمين ايليه (وبدأ بيمين المشترى) وقاضى اولان كمسنه عينى دين ايله بيع ايلده مشترى اولان كمسنه نك يمينى ايله بدأ ايلسون زيرا مشترينك انكارى بايعك انكارندن اشددر (وفى المقايضة بايهما شاء) دخى قاضى اولان كمسنه مقايضه ده يعنى عينى عين ايله ياخود دينى دينله بيع ايلده بايع ايله مشترينك هر قنغسنك يمينيله استرسه بدأ ايليه زيرا ايكيسيده مستويدر فائده نكولده (ومن نكل لزمه دعوى صاحبه) وشول كمسنه كه يميندن نكول ايليه اكا اول صاحبنك يعنى خصمنك دعوى ايلديكى شئ لازم اولور (وان حلفا فسخ القاضى البيع بطلب احدهما) واكر اول ايكى خصم برى بريله اتفاق ايديوب تحالف ايدرلر ايسه قاضى اولان كمسنه اول متحالفينك برينك طلبيله ما بينلرنده واقع اولان بيعى فسخ ايليه ما بينلرنده اولان نزاع قطع اولنمق ايچون وبو مسئله‌ده مادامكه برينك طلبيله اولميه فسخ واقع اولمز زيرا نفس تحالف ايله فسخ واقع اولمز اما لعانده قچن زوجين لعاندن فارغ اولسه لر قاضى ما بينلرين تفريق ايلسون استرسه ايكيسنك بريندن طلب واقع اولسون استرسه واقع اولمسون زيرا حرمت لعان حق شرعدر وفسخ عقد حق عبدر طلبه محتاجدر (ولا تحالف لو اختلفا فى الاجل او شرط الخيار او قبض بعض الثمن وحلف المنكر) وقچن اختلاف متبايعين بيننده اجلده اولسه ياخود شرط خيارده اولسه ياخود ثمنك بعضيسن باكايسن قبض ايلده اولسه تحالف اولمز منكر اولان كمسنه يمين ايلر يعنى اجله شرط خيارده وقبض ثمنده منكر اولان يمين ايليه وقول انك اولور يمينيله (ولا بعد هلاك المبيع وحلف المشترى) دخى ابو حنيفه ايله ابو يوسف قتنده مبيعك يد مشتريده هلاكندن نصكره تحالف يوقدر مشترى يمين ايلر (وعند محمد يتحالفان) وامام محمد قتنده اول ثمنك مقدارنده تحالف ايلسونلر (ويفسخ وتلزم القيمة) واول بيع فسخ اولنور وقيمتى لازم اولور زيرا سلعه نك هلاكى تحالفه مانع دكلدر

﴿ كذا ﴾

(وكذا الخلاف لو تعذر الرد وهو قائم) وكذلك بومسئله ده اولان خلاف ماقبلنده كى اولان مسئله نك
خلافى كبيدر يعنى قچن مبيعك ردى متعذر اولسه برعيبك ظهورى سببيله حالبوكه اول مبيع قائم وموجوددر
امام ابو حنيفه ايله امام ابو يوسف قتنده عيب مشتر ينك يدنده ايكن ظهور ايلسه تحالف لازم اولمز
وامام محمد قتنده لازم اولور (ولا بعد هلاك بعضه الا ان يرضى البايع بترك حصة الهالك) دخى مبيعك
بعضيسنك هلاك كندنصكره تحالف لازم اولمز الاچون بايع اولان كمسنه اول هالك اولان حصه نك تركنه
راضى اولسه يعنى اول هالك اولان حصه نك ثمنندن وقيمتندن برشيء المغه راضى اولميه بعضه ده اولان ضمير
مبيعه راجعدر (وعندهما يتحالفان ويرد الباقى والقول للمشترى فى حصة الهالك عندابى يوسف) وامامين
قتنده تحالف ايدهلر واول هلاكدنصكره باقى قلان رد اولنه واول هالك اولان حصه ده قول مشتر ينكدر
امام ابو يوسف قتنده (وتلزم قيمته عند محمد وتعتبر قيمتهما فى الانقسام يوم القبض) دخى مشترى
اولان كمسنه يه اول هالك اولان شيئك قيمتى لازم اولور وذكر اولنان قيمت انقسام اولمقده قبض كونيله
اعتبار اولنور ✳ قيمته ده اولان ضمير ها لكه راجعدر قيمتهما ده اولان ضمير تثنيه يه مصنفك كلامنده مرجع
يوقدر امدى بونك صوابى وتعتبر القيمة د يمكدر (وان اختلفا فى قيمة الهالك فيه فالقول للبايع) واكر بايع
ايله مشترى قبض كوننده اول هالك اولان حصه نك ثمننده اختلاف ايلسه لر قول بومسئله ده بايعكدر
زيرا ثمن ايكيسنك اتفاقيله واقع اولمشدر ومشترى اولان كمسنه اول هالك اولان حصه نك زياده سيله
ناقص اولديغنى دعوى ايدر بايع ايسه اكا منكردر بو اجلدن قول انك اولدى (وان برهنا فبرهانه اولى)
واكر بايع ايله مشتر ينك هر برى كندو دعواسنه برهان ايدوب بينه احضار ايلسه لر بايع اولان
كمسنه نك برهانى اولىدر زيرا اثباتى اكثردر برهانه ده اولان ضمير بايعه راجعدر (وان اختلفا فى قدر
الثمن بعد اقالة البيع ما تحالفا وعاد البيع ان لم يقبض البايع المبيع) واكر بايعله مشترى مبيعك اقاله سندنصكره
ثمنك مقدارنده اختلاف ايلسه لر تحالف ايليه لر بينه لرى اولمديغى تقديرجه ومابينلرنده واقع اولان
بيع عودت ايدر اكر بايع اولان كمسنه اول مبيعى قبض ايتمديسه (وان قبضه فلا تحالف) واكر بايع
اولان كمسنه اول مبيعى قبض ايلدى ايسه مابينلرنده تحالف لازم اولمز امام ابو حنيفه ايله ابو يوسف
قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر زيرا انك قتنده تحالف لازمدر قبضه ده اولان ضمير
مبيعه راجعدر (ولو فى قدر رأس المال بعد اقالة السلم فالقول للمسلم اليه فيه ولا يعود السلم) واكر
مسلم ايله مسلم اليه اولان كمسنه لر رأس سلمك مقدارنده عقد سلم اقاله سندنصكره اختلاف ايلسه لر قول بومسئله ده
مسلم اليهكدر ذكر ايلديكى مقدارده زيرا رب السلم اولان كمسنه مسلم اليهك اوزرينه زياده لك دعوى
ايدوب مسلم اليه انى انكار ايلر واول سلم عودت ايلمز بيع عودت ايلديكى كبى زيرا تحالفدن مقصود
اول عقدى فسخ ايلمكدر (ولو اختلفا فى قدر الاجرة او المنفعة او فيهما قبل استيفاء المنفعة تحالفا وترادا)
واكر موجر ايله مستأجر اولان كيمسه لر اوعين مؤجره نك منافعنى استيفا ايلمزدن مقدم اجرتك مقدارنده
ياخود اول مؤجر اولان عينك منفعتنده ياخود ايكيسنده معا اختلاف ايلسه لر ايكيسى تحالف ايدوب
عقد اجاره يى رد لشه لر يعنى برى برينه رد ايلسونلر زيرا اجاره بيعه مشابهدر (وبدأ بيمين المستأجر
ان اختلفا فى الاجرة وبين المؤجر لو فى المنفعة) ومؤجر ايله مستأجر بيننده تحالف واقع اولديغى
حينده مستأجر اولان كيمسه نك يمينى ايله بدأ اولنه اكر اختلاف اجرتده ايسه دخى موجرك يمينى ايله بدأ
اولنه اكر اختلاف منفعتده ايسه (وايهما نكل لزمه دعوى الاخر وايهما برهن قبل) وبوذكر اولنان
موجر ايله مستأجرك هرقنغيسى يميندن نكول ايدرسه اول برآخرك دعواسى اكا لازم اولور وهرقنغيسيكه
مدعاسنه برهان ايليه برهانى قبول اولنور لزمه ده اولان ضمير نكول ايدنه راجعدر (وان برهنا فحجة
المستأجر فى المنفعة) واكر مستأجر ايله مؤجرك هر برى دعواسنه برهان ايلسه مستأجر اولان كمسنه نك
حجتى يعنى بينه سى منفعتده اولىدر زيرا زياده لكى مثبتدر (وحجة الموجر فى الاجرة) ومؤجر اولان كيمسه نك
حجتى اجرتده اولىدر زيرا اثباتى اكثردر (وبعد استيفاء المنفعة لا يتحالفان) ومستأجر اولان كمسنه
اول عين مؤجره نك منافعنى استيفا ايلدكدنصكره ايكيسنك مابيننده تحالف يوقدر زيرا تحالف فسخ ايچون

اولور ومنافع استيفا اولنديغي صكره فسخ ممتنعدر (والقول للمستأجر) وقول مستأجر كدر يميني ايله (وبعد استيفاء البعض يتحالفان وتفسخ فيما بقى والقول للمستأجر فيما مضى) واول عين مؤجرەنك منافعنك بعضيسنى استيفا دن صكره تحالف ايدەلر واول باقى منافعده اجاره فسخ اولنه وقول مستأجر كدر (وان اختلفا فى قدر بدل الكتابة لايتحالفان والقول للعبد وقالا يتحالفان وتفسخ) واكر مولى ايله مكاتب بدل كتابتك مقدارنده اختلاف ايلسەلر تحالف ايليه وقول عبد كدر امام ابو حنيفه قتنده وامامين ديديلر كه تحالف ايلسونلر واول مابينلرنده اولان كتابت فسخ اولنه زيرا فسخى قبول ايدر عقدده اختلاف ايتشلردر (وان اختلف الزوجان فى متاع البيت فالقول لها فيما صلح لها وله فيما صلح له اولهما) وقچن زوج ايله زوجه مابيننده كندو اولرينك متاعنده اختلاف ايلسەلر قول زوجەنكدر اكا لايق وصالح اولان اشياده و بو زوجه ايله زوج مابيننده كرك نكاح قائم اولسون كرك اولمسون دخى قول زوجكدر اكا صالح اولان شيلرده ياخود زوجينكدر مثلا ايكيسنه صالح اولان اشياده دوشك و يورغان كبى وعقار ومواشى ونقود و بونلره بكزر اولان اشياده قول زوجكدر (وبعد موت احدهما القول فى المحتمل للحى) وزوجله زجەنك بريسنك موتندن صكره قول محتمله ده حى اچوندر يعنى اول شيكه زوجله زوجه يه محتملدر يعنى لايق وصالحدر اول شئ ايكى زوجدن حياتده قلانكدر دخى ميتك وارثلرينكدر زيرا انلر دخى احيادندر واول شيكه برينه لايق وصالحدر ينه اول شئ انكدر (وعند ابى يوسف كذلك فى الزائد على جهاز مثلها) وامام ابو يوسف قتنده كچن مسئله كبى قول زوجه نكدر يمينيله اول زوجەنك كندو مثلنك جهازندن زياده اولانده مثلهاده اولان ضميرا زوجه يه راجعدر (وفى جهاز مثلها لها) واول زوجەنك كندو مثلنك جهازنده قول زوجه نكدر (اولورثتها) ياخود اول زوجه نك وارثلرينكدر زيرا انلر زوجەنك مقامنه قائملردر مثلهاده ولهاده اولان ولورثتهاده اولان ضميرلر زوجه يه راجعدر (وعند محمد للرجل اولورثته) وامام محمد قتنده اول رجلك اولان اشيا رجلكدر ياخود ورثه نكدر لورثته ده اولان ضمير زوجه راجعدر (وان كان احدهما مملوكا فالكل للحر فى الحياة) واكر اول اولك متاعنده اختلاف ايدنلرك بريسى مملوك اولسه اول اولك ايچنده اولان متاعك جمله سى اول حر اولانكدر حال حياتنده زيرا حرلك يدى اقوى در (وللحى فى الموت) دخى اول اولك جمله متاعى حى اولان كيمسه نكدر حال موتده (وقالا المأذون والمكاتب كالحر) وامامين ديديلر كه مأذون ايله مكاتب حر كبيدر يعنى جمله اوده اولان اشيا انلركدر زيرا ايدلرى خصومتده معتبردر

فصل

بو فصلده مدعى ايله مدعى عليهك مابينلرنده دفع اولنان و دفع اولنميان خصومت بيان اولنور (قال ذو اليد هذا الشئ اودعنيه فلان الغائب او اعارنيه او آجرنيه او رهننيه او غصبته منه وبرهن على ذلك اندفعت خصومة المدعى) بر كيمسه بر كيمسه نك يدنده اولان شيئ دعوى ايدوب بوشيئ بنمدر ديو نزاع ايلسه ذو اليد اولان كيمسه بوشيئ بكا فلان غائب اولان كيمسه وديعه قودى ياخود عاريه طريقله ويرى ياخود اندن اجاره يه الدم ياخود بنده رهن قودى ياخود اندن غصب طريقيله الدم ديسه واول ديديكى سوزه برهان ايلسه اول مدعى اولان كيمسه نك خصومتى مندفع اولور بو بش صورتده زيرا خصومت اولمديغى بينه ايله اثبات ايلدى وبعض علماء خصومت مندفع اولمز ديدى ☼ و بو بش يرده اولان ضميرلر شيئه راجعدر منه ده اولان ضمير غائبه راجعدر (وقال ابو يوسف فيمن عرف بالحيل لاتندفع وبه يؤخذ) وامام ابو يوسف ديديكه شول كمسنه ده كه حلق اراسنده حيله ايله معروفدر انده خصومت مندفعه اولمز و بو قول ايله اخذ وعمل اولنور فتواده وقضاده (وان قال الشهود اودعه من لانعرفه لاتندفع) واكر شاهدلر بوشيئ بونك يانده بزم بلديكمز كيمسه وديعه قودى ديسەلر خصومت مندفعه اولمز زيرا احتمالدر كه مودع اولان بو دعوى ايدن كيمسه نك اوله اودعده اولان ضمير مدعى عليهه راجعدر لانعرفده اولان ضمير ماقبلده اولان من لفظنه راجعدر (بخلاف قولهم نعرفه بوجهه لا باسمه ونسبه حيث تندفع عند الامام) اما شاهدلرك بز بو آدمى يوزى ايله بيلورز اسمى ونسبى ايله بلمزديمەلرى تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر امام ابو حنيفه قتنده خصومت مندفعه اولديغى حيثيتدن (خلافا لمحمد) وامام محمدك بو مسئلەده خلافى واردر ☼ قولهم ده اولان ضمير شهوده راجعدر نعرفه و بوجههده و باسمه ده ونسبه ده اولان ضميرلر مدعى عليهه راجعدر (ولو قال

اشترىته منه لا تندفع) واكر مدعى عليه اولان كيمسه بن بوشيئى غائب اولان فلاندن اشترا ايلدم ديسه خصومت مندفع اولمز (وكذا لو قال المدعى سرقته او غصبته منى) دخى بونك كبى خصومت مندفعه اولمز قچن مدعى اولان كيمسه مدعى عليهه سن بوشيئى بندن سرقه ايلدك ياخود بندن غصب ايلدك ديسه (وان برهن ذواليد على ايداع الغائب) ان وصليه در يعنى خصومت قچن مندفعه اولمز اكر كه ذواليد اولان كيمسه اول يدنده اولان شيئى اول غائب اولان كيمسه وديعه قوديغنه برهان ايدر ايسه ده (وكذا ان قال سرق منى خلافا لمحمد) دخى خصومت مندفعه اولمز قچن مدعى اولان كيمسه بو شيئ بندن سرقه اولندى ديسه امام محمد ايچون بو مسئله ده خلاف وار در زيرا انك قتنده خصومت مندفعه اولور (ولو قال المدعى ابتعته من زيد وقال ذواليد اودعنيه هو اندفعت بلا حجة) واكر مدعى اولان كيمسه دعواسنده بن بوشيئى زيددن ابتياع يعنى اشترا ايلدم ديسه وذواليد اولان مزبور زيد بكا بونى وديعه قومشدر ديسه اول خصومت حجتسز يعنى بينه سز مندفعه اولور زيرا ملك غير كيمسه نك اولديغنه توافق ايلمشلر در ابتعته ده اولان ضمير واودعنيه ده اولان ضمير مدعى اولان شيئه راجعدر (الا اذا برهن المدعى ان زيدا وكله بقبضه) الا قچن مزبور زيد كندويى اول شيئك قبضنه وكيل ايلديكنه برهان ايلسه اول حينده خصومت مندفعه اولمز زيرا اول شيئك امساكنه كندوسى احق اولديغنى بينه ايله اثبات ايلمشدر

باب دعوى الرجلين

مصنف بو بابده ايكى رجلك برى برينك اوزرينه ايلدكلرى دعوانك احوالنى بيان ايدر (لا تعتبر بينة ذى اليد فى الملك المطلق) ملك مطلقده صاحب اليد اولان كيمسه نك بينه سى اعتبار اولنمز ملك مطلقك معناسى بر رجل دعواسنده بوشيئ بنمدر يعنى ملكمدر ديوب سببنى بيان ايلمكدر (و بينة الخارج فيه احق)و بو ملك مطلقده خارج اولان كيمسه نك بينه سى احق واولى در اول ذواليد اولان كيمسه نك بينه سندن زيرا انده زياده اثبات واردر وامام شافعى قتنده ذواليدك بينه سى اولى در ❊ فيه ده اولان ضمير ملك مطلقه راجعدر (برهنا على ما فى يد آخر قضى به لهما) اكر ايكى كيمسه بر آخر رجلك يدنده اولان شيئى دعوى ايدوب برهان ايلسه لر قاضى اولان كيمسه اول ايكى كيمسه يه برهانلرى موجبجه اول شيئه قضا ايليه يعنى حكم ايليه (ولو على نكاح امرأة سقطا) واكر ايكى كيمسه بر خاتونك نكاحنه برهان ايدوب بينه اقامت ايلسه لر ايكيسنك دخى بينه سى ساقط اولور زيرا ايكى بينه ايله عمل ايلمك متعذردر اول بضع اشتراكه قابل اولمديغى اجلدن (وهى لمن صدقته) واول خاتون بو بنم زوجمدر ديوب تصديق ايلديكى كمسه نكدر زيرا نكاح تصادقله حكم اولنور (فان ارخا فالسابق احق) واكر اول ايكى زوجك هر بريسى دعواسنده بن بو خاتونى فلان تاريخده تزوج ايلدم ديوب تاريخ ذكر ايدرلر ايسه تاريخى اسبق اولان كيمسه اول خاتونه احقدر زيرا اسبقده زياده اثبات واردر (وان اقرت لاحدهما قبل البرهان فهى له) واكر اول خاتون ايكى زوجك برينه قبل البرهان اقرار ايدوب بو بنم زوجمدر ديسه اول خاتون انك اولور تصادق ايلدكلرى اجلدن له ده اولان ضمير اقرار ايلديكى كيمسه يه راجعدر (فان برهن الآخر بعد ذلك قضى له)واكر اول خاتون اول برزوجه اقرار ايلدكدنصكره اول بريسى دخى كندو خاتونيدر ديو برهان ايلسه اول خاتون اول برهان ايدن كيمسه يه قضا اولنور يعنى اول خاتون انكدر ديو حكم اولنور زيرا بينه اقراردن اقوى در ❊ له ده اولان ضمير برهان ايدن كيمسه يه راجعدر (وان برهن احدهما فقضى له ثم برهن الآخر لا يقبل) واكر اول ايكى زوجك برى اول خاتون كندو زوجه سى اولديغنه برهان ايدوب اكا قضا اولند قدنصكره اول بر آخر دخى كندو زوجه سى اولديغنه برهان ايلسه قبول اولنمز زيرا قضاء اول محلنه واقع اولديغى اجلدن انك مثلى اكا نقض اولمز (الا ان اثبت سبقه)مكر اول آخر كندو نكاحى اسبق اولديغنى اثبات ايليه زيرا اولكيده بلاشبهه خطا ظهور ايلمشدر (وكذا لا يقبل برهان خارج على ذى يد نكاحه ظاهر الا ان اثبت سبقه) وكذلك خارج اولان كيمسه نك برهانى اول نكاحى ظاهر اولان ذواليدك اوزرينه قبول اولنمز الا قچن كندو نكاحنك سبقنى اثبات ايليه اولكى قضانك خطاسى ظهور ايلديكى اجلدن ❊ نكاحه ده اولان ضمير ذواليده راجعدر سبقه ده اولان ضمير نكاحه راجعدر (وان برهنا على شراء شئ من آخر فلكل نصفه بنصف ثمنه او تركه) واكر ايكى خارج

كمسنه بر آخردن برشيئك شراسنه برهان ايلسه لر اول ايكى كمسنه مخير اولور استرسه هر برى اول شيئك نصفنى نصف ثمنله اخذ ايلسون استرسه ترك ايلسون نصفه ده وثمنه ده او لان ضمير لر شيئه راجعدر (و بترك احدهما بعد ماقضى لهما لايأخذ الآخر كله) واول ايكى مبرهن اولان كمسنه ايكيسندن برينك تركيله حكم اولندقدنصكره اول شيئك كليسن آخر اخذ ايلسون زيرا اول شيئك نصفنه حكم اولنمشيدى كله ده اولان ضمير شيئه راجعدر (فان كان لاحدهما يد اوتاريخ فهو اولى) واكر ايكى مدعينك برينك اول مدعى اولان شيده يدى اولسه يعنى صاحب يد اولسه ياخود تاريخى اولسه امدى اول صاحب يد اولان كيمسه ياخود اول صاحب تاريخ اولان كيمسه اول شيئ اخذ ايلمكه اولىدر زيرا صاحب اولمسى شراسى اسبق اولمسنه دليلدر (وان ارخافا لسابق اولى) واول ايكى مدعينك هر برى دعواسنده تاريخ ذكر ايدوب اثبات ايلسه اول تاريخى اسبق او لان كيمسه اول شيئ اخذ ايلمكه اولى در (و ان كان لاحدهما يد وللآخر تاريخ فذو اليداولى) واكر ايكى مدعينك برينك يدى اولسه و برينك تاريخى اولسه ذواليداولان كيمسه اول شيئ اخذ وقبض ايلمكه اولىدر زيرا سبقتى واردر (والشراء احق من هبة وصدقة مع قبض) وشرانك بينه سى قبض ايله او لان هبه وصدقه نك بينه سندن احقدر مثلا بر كمسنه نك تحت يدنده وقبضنده بر شيئ اولوب اشترا ايلديكنه بينه سى اولسه بر كيمسه دخى بوشيئ دعوى ايدوب بينه احضار ايلسه كه بو شيئ فلان كيمسه بكا صدقه ياخود هبه و يردى ديو اول تحت يدنده وقبضنده اولوب شرا دعواسن ايدن كيمسه نك بينه سى احقدر (والهبة والصدقة فيما لايحتمل القسمة سواء) وقسمته محتمل اولميان اشياده هبه ايله صدقه اولديغنك بينه سى برابردر (وكذا الشراء والمهر عند ابى يوسف) وشرا ايله مهر هبه ايله صدقه كبيدر امام ابو يوسف قتنده زيرا ايكيسى قوتده مستويلردر (وقال محمد الشراء اولى وعلى الزوج القيمة) وامام محمد ديديكه شرا اولىدر يعنى شرا بينه سى مهرك بينه سندن اولىدر واول زوج اوزرينه اول شيئك قيمتى واردر واكثر اصحاب متون بومسئله ده ابو يوسف قولنه متابعت ايلشلردر و بو اجلدن بو متنده تقديم اولنمشدر (و الرهن مع القبض اولى من الهبة معه) و رهنك بينه سى قبض ايله بيله قبضده اولان هبه نك بينه سندن اولىدر استحسان جهتندن وقياس جهتندن هبه اولىدر زيرا ملكيت اثبات ايدر معه ده اولان ضمير قبضه راجعدر (فان كانت بشرط العوض فهى اولى) واكر اول هبه شرط عوض ايله اولدى ايسه رهندن اولى اولور زيرا بوصورتده بيع اولور و بيع ايسه رهندن اولىدر وهى ضميرى هبه يه راجعدر (وان برهن خارجان على ملك مؤرخ اوشراء مؤرخ من واحد غير ذى اليد فالسابق اولى) واكر ايكى خارج كيمسه نك هر برى اول دعوى ايلدكارى شيئ اول ذوااليد او لان كمسنه نك غيريسندن ملك مورخه يعنى فلان تاريخده مالك اولدقلرينه ياخود شراء مورخه يعنى فلان تاريخده اشترا ايلدكارينه برهان ايلسه لر بو ايكى صورتده سابق او لان كيمسه نك بينه سى اولىدر (وان برهن احدهما على الشراء من زيد والآخر من بكر واتفق تاريخهما فهماسواء) واكر ايكى مدعينك بريسى بوشيئ زيدن اشترا ايلديكنه برهان ايلسه واول بر آخر بكردن اشترا ايلديكنه برهان ايلسه وايكيسنك تاريخى متفق اولسه امدى اول ايكى مدعى دعواده برابردر واول ادعا اولنان شيئ ايكيسنك ماييننده ايكى نصفه قسمت اولنور كرك ايكى تاريخك برى مقدم اوله كرك اولميه (وكذا لووقت احدهمافقط) وكذلك اول ايكى مدعى اولان كيمسه لر دعواده برابر اولور فيچون ايكيسنك برى توقيت ايلسه فقط زيرا برينك توقيتى ملكك تقدمنه دلالت ايلز (ولو برهن خارج على الشراء من شخص وآخر على الهبة والقبض من غيره وآخر على الارث من ابيه وآخر على الصدقه والقبض من رابع قضى بينهم ارباعا) واكر خارج او لان كيمسه برشيئ بر شخصدن اشترا ايلديكنه برهان ايلسه و بر آخر دخى اول شيئ برغيرى كيمسه دن هبه ايله الوب قبض ايلديكنه برهان ايلسه و بر آخر دخى باباسندن ارثله انتقال اتمشدر ديو دعوى ايلسه و بر آخر دخى اول شيئ بر كيمسه دن صدقه طريقيله الوب قبض ايلديكنه برهان ايلسه قاضى اولان كيمسه اول مدعى اولان شيئ درت ربع ايليوب هر برينه بر ربع و يره زيرا هر برى كندو بايعنه ملك اثبات اتمشدر * من غيره ده او لان ضمير شخصه راجعدر من ابيه ده اولان ضمير ماقبلنده كى آخره راجعدر (ولو برهن خارج على ملك مؤرخ وذو اليد على ملك اقدم منه فهو اولى)

يعنی اكر خارج اولان كيمسه بر ملك مورخه برهان ايلسه وذواليد اولان كيمسه اندن اقدم بو ملكه برهان ايلسه امدی اول ذواليد اولان كيمسه اول خارجدن اولی در يعنی بينه سی اول خارجك بينه سی اوزرينه مقدمدر (خلافا لمحمد فی رواية) وامام محمد ايچون بر روايتده خلاف واردر يعنی اول ذواليدك بينه سی قتنده اولی دكلدر زيرا ايكيسی دخی ملك مطلقه قائم اولوب ملك خاص جهتنه تعرض اولنمامشدر بو اجلدن تقدم وتأخر برابر اولدی ❊ منه ده اولان ضمير ملك مورخه راجعدر فهو ضميری ذواليده راجعدر (وكذا الخلاف لو كانت اليدلهما) دخی يد ايكيسنك اولمق صورتنده خلاف تقدم ايدن مسئله نك خلافی كبيدر كه قچن ايكی مدعينك بری ملك مورخه برهان ايدوب و بری اندن اقدم بر تاريخه برهان ايلسه اول اقدم اولان تاريخ اولی در و امام محمدك بر روايتده خلافی واردر (ولو برهن خارج وذواليد علی ملك مطلق ووقت احدهما فقط فالخارج اولی وعند ابی يوسف ذوالوقت اولی) واكر بر خارج ايله بر ذواليد بر ملك مطلقه برهان ايلسه لر و بو ايكينك بری فقط كندو ملكی اولديغنه بر وقت معين ذكر ايلسه امدی اول خارج اولان كيمسه اول ذواليددن اولی در امام محمد ايله امام ابی حنيفه قتنده و امام ابو يوسف قتنده اول ذوالوقت اولان كيمسه اولی در زيرا اقدمدر (ولو كان المدعی فی ايديهما اوفی يد ثالث والمسئلة بحالها فهما سواء) ومدعی اولان شیء ايكی مدعينك يدنده اولسه ياخود بر ثالث كيمسه نك يدنده اولسه حال بو كه اول مسئله حالی ايله اولسه يعنی ايكيسنك بری ملك مطلقه برهان ايدوب بری وقت ذكر ايلسه ايكيسی برابر اولورلر امام ابو حنيفه قتنده (وعند ابی يوسف الذی وقت اولی) وامام ابو يوسف قتنده وقت ذكر ايدن اولی در (وعند محمد الذی اطلق اولی) وامام محمد قتنده اطلاق ايدوب وقت ذكر ايتمين اولی در (وان برهن خارج وذو يد علی النتاج فذواليد اولی) واكر بر خارج ايله بر ذو يد اولان كيمسه لر بر نتاجه يعنی بر حيوانك ولدنه برهان ايلسه لر ذواليد اولان كيمسه نك برهانی اولی در زيرا ذواليدك بينه سی يد ايله در بو اجلدن اكا قضا اولنور (وكذا لو برهن كل علی تلقی الملك من آخر وعلی النتاج عنده) دخی اول خارج ايله ذواليد اولان كيمسه لرك هر بری اول دعوی ايلديكی شيئك ملكنه بر آخردن تلقی ايلديكنه واول نتاجك يانده حاصل اولديغنه برهان ايلسه اول ذواليد اولان كيمسه اولی در يعنی ذواليدك برهانی قبول اولنمق اولی در عنده ده اولان ضمير مبرهنه راجعدر (ولو برهن احدهما علی الملك المطلق والآخر علی النتاج فهو اولی) واكر ايكی مدعينك بری ملك مطلقه واول بری نتاجه برهان ايلسه لر اول نتاجه برهان ايدن اولی در زيرا بينه سی اولويت ملكه قائمه اولمشدر (وكذا لو كانا خارجين) دخی بو وجهله نتاجك بينه سی اولی در قچن مدعينك ايكيسی خارج اولسه لر وهيچ بری صاحب يد اولمسه (ولو قضی بالنتاج لذی اليد ثم برهن ثالث علی النتاج قضی له الا ان يعيد ذواليد برهانه) واكر قاضی اولان كيمسه ذواليد اولان كيمسه يه نتاج ايله قضا ايلسه صكره اول مدعيدن غيری بر ثالث نتاج اوزرينه برهان ايلسه يعنی نتاج كندونك اولديغنه برهان ايلسه اول ثالثه قضا اولنور مكر ذواليد اولان كيمسه كيرو برهانی اعاده ايليه يعنی اول كتوردیكی بينه دن غيری بر بينه دخی احضار ايليه اول زمانده ينه اكا قضا اولنور ❊ له ده اولان ضمير ثالثه راجعدر برهانه ده اولان ضمير ذواليده راجعدر (كما لو برهن المقضی عليه بالملك المطلق علی النتاج يقبل وينقض القضاء) وبو تقدم ايدن مسئله كبيدر قچنكه اول اوزرينه ملك مطلق ايله قضا اولنمش اولان كيمسه نتاجه برهان ايدوب ينه احضار ايلسه اول بينه قبول اولنور واول واقع اولان قضا نقض اولنور زيرا بو برهان نقض منزله سنه منزلدر مثلا اوزرينه ملك مطلق ايله قضا اولنمش كيمسه اول دعوی اولنان شيئی كندو دابه سنك نتاجی اولديغنه برهان ايلسه اول نتاجه قائم اولان برهان قبول اولنور واول واقع اولان قضا نقض اولنور (وكل سبب لا يتكرر فهو مثل النتاج كنسج ثياب لا تنسج الامرة وحلب اللبن واتخاذ الجبن واللبد والمرعزی وجز الصوف) وهر سبب كه متكرر اولميه اول نتاج كبيدر يعنی نتاج حكمنده در شول ثيابك نسجی كبي كه بر كره نسج اولنور دخی سود صاغمق كبي دخی پنير اتخاذ ايتمك كبي دخی كچه اتخاذ ايتمك كبي دخی مرعز يعنی تفتك ديدكاری يومشق قيلدرانی قرقمق كبي دخی يوك قرقمق كبي مثلا بر كمسنه نك يدنده اولان ثوبی بو بندر بن نسج ايلدم ديو دعوی ايلسه اول يدنده اولان كيمسه دخی بن نسج ايلدم ديسه ياخود بر كمسنه نك يدنده اولان پنيری بو بندر

بن اتخاذ ایلدم دیو ادعا ایلسه یدنده اولان کمسنه دخی بونی کندو قیونمدن صاغوب کندم پنیر اتخاذ
ایلدم دیسه صاحب ید اولان کیمسه یه حکم اولنور زیرا سبب بو صورتلرده متکرر دکلدر و باقی صورتلرده
کذلك (ومایتکرر بمنزلة الملك المطلق کنسج الخز وکالبناء والغرس وزراعة البر والحبوب) وهر سببکه
متکرر اوله اول ملك مطلق منزله سنده در خز طوقومق و بنا یاپمق و اغاج دیکمك کبی و بغدای وسائر حبوبات
اکمك کبی مثلا بر کمسنه بر کمسنه نك یدنده اولان ثوبی کندو خزندن نسج ایلدم دیو دعوی ایدوب برهان
ایلسه وذو الید اولان کیمسه ینه بو منوال او زره دعوی ایدوب بینه کتورسه اول خارج اولان کیمسه نك
بینه سنه عمل اولنور واکا حکم اولنور سبب متکرر اولدیغی اجلدن زیرا استعمال اولنوب پاره لندقدنصکره
برکره دخی اکیروب نسج ایدرلر ایمش و بنا وغرس وزراعت حبوب ایکیشر کره واقع اولمسی ممکندر
(وما اشکل رجع فیه الی اهل الخبرة) وشول شیئك که حالی مشکل اوله متکررمیدر دکلمیدر متیقن اولمیه اندن
عدول ناسدن اهل خبره اولان کیمسه لره رجوع اولنور وحکم انلرك شوراریله اولور (فان اشکل علیهم
جعل کالمطلق) اکر حال اول عدول اولان کیمسه لرك اوزرلرینه دخی مشکل اولسه مطلق کبی قیلنور و اول
خارجه حکم اولنور وانك بینه سیله عمل اولنور (وان برهن خارج علی ملك مطلق وذو ید علی الشراء منه
فهو اولی) واکر خارج اولان کمسنه ملك مطلقه برهان ایدوب ذو الید اولان کمسنه اشترا ایلدیکنه برهان ایلسه
اول خارجدن اولیدر منه ده اولان ضمیر خارجه راجعدر (وان برهن کل منهما علی الشراء من صاحبه
ولا تاریخ تهاترا) واکر خارج ایله ذو الیدك هر بریسی کندو صاحبندن اشترا ایلدیکنه برهان ایلسه
حالبو که تاریخلری اولمسه اول ایکی بینه متهاتر اولور یعنی ساقط اولور (وترك المال فی ید ذی الید)
واول ثمن اولان مال اول ذو الید اولان کمسنه نك یدنده ترك اولنور یعنی ابقا اولنور امام ابو حنیفه
وابو یوسف قتلرنده (وعند محمد یقضی للخارج) وامام محمد قتنده اول مال خارج اولانکدر (وان ارخا
فی العقار بلا ذکر قبض وتاریخ الخارج اسبق قضی لذی الید) واکر خارج ایله ذو الید اولان کمسنه لر عقار
اولان شیده ذکر قبضسز تاریخ ذکر ایلسه لر حالبوکه اول خارج اولان کمسنه نك تاریخی اسبقدر اول ذو الید
اولان کمسنه یه حکم اولنور امام ابو حنیفه وابو یوسف قتلرنده (وعند محمد للخارج) وامام محمد قتنده
خارج اولان کمسنه یه حکم اولنور (وان اثبتا قبضا قضی لذی الید اتفاقا) واکر قبض اثبات ایدرلرسه
اتفاقله اول صاحب ید اولان کمسنه یه قضا اولنور زیرا اول ایکی بیع ایکی قول اوزره جائزدر (وان کان
وقت ذی الید اسبق قضی للخارج فی الوجهین) واکر اول ذو الید اولان کمسنه نك وقت ذکر ایلمسی اسبق ایسه
ذکر اولنان ایکی وجهده اول خارج اولان کیمسه یه قضا اولنور (ولا ترجیح بکثرة الشهود) وشاهدلرك
کثرتیله ترجیح یوقدر زیرا ترجیح قوت دلیل ایله در کثرت ایله دکلدر (وان ادعی احد خارجین نصف دار
والآخر کلها فالربع للاول) واکر ایکی خارجك بری بردارك نصفنی دعوی ایدوب اول برآخری کلیسن
دعوی ایلسه لر اول دارك ربعی اول ایچوندر یعنی نصف دعوی ایدن ایچوندر امام ابو حنیفه قتنده منازعه
طریقیله زیرا نصف صاحبی اولان کمسنه اول آخر کمسنه یه اول نصف آخرده منازعه ایلمز اویله اولسه
اول نصف آخر بینلرنده تنصیف اولنور کلها ده اولان ضمیر داره راجعدر (وعندهما الثلث) وامام محمد ایله
ابو یوسف قتلرنده اول اول ایچون ثلث واردر (والباقی للآخر) واول ثلثدن باقی قلان اول برآخرکدر
عول ومضاربه طریقیله زیرا مسئله ده کل ونصف واردر اصلی ایکیدندر اوچه عول ایلدی کل دعوی
ایدن ایکی سهم آلور ونصف دعوی ایدن برسهم آلور تمام بحث صدر الشریعه ده مسطوردر (وان کانت
فی یدهما فکلها لمدعی الکل نصف بقضاء ونصف بلا قضاء) واکر ذکر اولنان دار کلی ونصفی دعوی
ایدن کمسنه لرك یدلرنده ایسه اول دارك کلیسی اول کل دعوی ایده نکدر برنصفی قضا ایله و برنصفی قضاسز
زیرا کندوسی خارجدر برنصفی اکا بینه ایله قضا اولنور واول یدنده اولان نصفده صاحبی
اولان کمسنه اکا منازعه ایلمز ٭ یدهماده اولان ضمیر تثنیه مدعی النصف ایله مدعی الکله راجعدر
(وان برهن خارجان نتاج دابة وارخا قضی لمن وافق سنها تاریخه) واکر ایکی خارج کمسنه
بر دابه نك نتاجنه برهان ایدوب تاریخ ذکر ایلسه لر شول کمسنه یه قضا اولنور که تاریخی اول دابه نك

سنه‌موافق اوله‌یعنی هر کیمك که‌تاریخی اول دابه‌نك سنه موافق اوله اکا حکم اولنور زیرا موافق اولمسی علامت صدقدر کرك اول ایکیسنك یدنده اولسون کرك برینك یدنده اولسون سنهاده اولان ضمیر دابه‌یه راجعدر تاریخه‌ده اولان ضمیر برهنه‌یه راجعدر (وان اشکل فلهما) واکر اول دابه‌نك سنی اول ایکی تاریخك برینه موافقتده مشکل اولسه اول‌دابه ایکیسنك اولور واول تاریخ ساقط اولور (وان خالفهما بطلا) واکر اول ایکی تاریخ مختلف اولوب سنه موافق اولمسه بینه‌نك ایکیسیده باطل اولور زیرا اول ایکی فریقك کذبی ظاهر اولمشدر (وان برهن احدالخارجین علی غصب شئ والاخر علی ودیعته استویا) واکر ایکی خارجك بریسی برشیئك غصبنه یعنی کندودن غصب اولندیغنه برهان ایلسه اول آخر ودیعه اولدیغنه یعنی ودیعه قودیغنه برهان ایلسه ایکیسی مستوی اولورلر یعنی ایکیسنه تنصیف طریقیله حکم اولنور زیرا جحود ایله غصب اولور ﴿ فصل فی‌المتنازع بالایدی ﴾ بوفصل ید ایله متنازع اولان شیئك احکامی بیانده‌در (لابس الثوب اولی من الاخذ بکمه) برثوبك لابسی اولان کمسنه اول کمله یعنی یکندن آخذ اولان کمسنه‌دن اولی در زیرا لابسك تصرفی اول آخذ اولان کمسنه‌نك تصرفندن اظهردر (والراکب احق من الاخذ باللجام) دخی دابه‌یه راکب اولان کمسنه اول لجامندن آخذ اولان کمسنه‌دن احقدر زیرا راکبك تصرفی آخذ لجامك تصرفندن اظهردر (ومن فی السرج احق من الردیف) وشول کمسنه که بردابه‌نك سرجنده اوله یعنی اکراوزرنده اوله اول اردینه ردیف اولان کمسنه‌دن احقدر (وصاحب الجمل اولی ممن علق کوزه علیها) واوزرنده اولان جملك صاحبی اول‌اوزرینه برداق یاخود قربه تعلیق ایلیان کمسنه‌دن اولی در زیرا انك تصرفی اکثردر * کوزه‌ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر علیهاده اولان‌ضمیر دوه‌یه راجعدر (والراکبان بلاسرج اوفیه سواء) و بردابه‌نك اوزرینه سرجسز یاخود سرج ایله راکب اولان ایکی کیمسه برابرلردر یعنی دعوی ایلدکلری دابه‌ده برابر اولورلر ومابینلرنده علی السویه قسمت اولنور فیه‌ده‌اولان‌ضمیر سرجه‌راجعدر (وکذا الجالس علی البساط والمتعلق به) دخی بساط اوزرینه جلوس ایدن کمسنه ایله اکا متعلق اولان برابردر یعنی برکلیمك اوزرینه برکمسنه اوتورمش اولسه و بری برطرفندن یاپشمش اولسه بوصورتده ایکیسی برابرلردر زیرا اوتورمق یاپشمقدن زیاده دکلدر (کمن معه ثوب وطرفه مع آخر) شول‌مسئله کبیکه برآدم‌ایله برثوب اوله‌واول ثوبك برطرفی برآخرایله اوله ایکیسنك مابیننده برابر اولور زیرا هر برینك اول ثوبده یدی واردر معه‌ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر طرفه‌ده اولان ضمیرثوبه راجعدر (والحائط لمن جذوعه علیه او اتصل بنائه اتصال تربیع) ومتنازع فیه اولان دیوار شول کمسنه نکدرکه کندی جذوع یعنی‌ذیرکاری اول دیوارك اوزرنده اوله یاخود انك بنیانه اتصال تربیعله متصل اولمش اوله اتصال تربیعك معناسی برمحلده قجن دیوار کرپچدن اولسه بومتنازع فیه اولان دیوارك کرپچلرینك نصفلری اول متنازع فیه اولمیان دیوارك کرپچلرینك نصفلرینه داخل اولمش اوله واکردیوار اغاچدن اولسه براغاج براغاجك اوزرینه ترکیب اولنمش اوله * جذوعه‌ده اولان ضمیر ماقبلنده‌کی من لفظنه راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر حائطه راجعدر بنائه‌ده اولان ضمیر ینه من‌لفظنه راجعدر (لالمن له علیه هرادی) واول متنازع فیه اولان دیوار شول کمسنه‌یه اولمزکه انك اول دیوار اوزرنده هرادیسی اوله هرادی شول اغاچلردرکه اوزم اغاجینك تحتنه‌وضع ایلیوب اوزرینه اصمه ممتد اوله * له ذه اولان ضمیر ماقبلنده من‌لفظنه راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر حائطه راجعدر (بل الجاران فیه سواء) واول هرادی اولان دیوارده اول ایکی جار مساوی اولور یعنی اول دیوارك انتفاعنده برابر اولورلر فیه‌ده اولان ضمیر حائطه راجعدر (وان کان لکل علیه ثلثة جذوع فبینهما ولاترجیح بالاکثر منها) واکر ایکی کمسنه‌نك هر برینك اول حائط اوزرنده اوچردیرکی اولسه اول‌اوچ دیرك مابینلرنده علی السویه در زیرا ایکیسی مساویدر واول اوچدن زیاده‌ده ترجیح یوقدر مثلا برینك اوچ دیرکی و برینك اون دیرکی اولسه بومجموع ایکیسنك مابیننده نصفیندر منهاده اولان ضمیرجذوعه راجعدر (وان کان لاحدهما ثلاثة والاخر اقل فهو لصاحب الثلاثة وللاخر موضع خشبة) واکراول‌ایکی کمسنه‌نك برینك اوچ دیرکی اولسه اول برینك اوچدن‌اقل‌اولسه امدی

اول دیوار اول اوچ دیرك صاحبینکدر واول برآخره برخشبه یعنی بردیرك موضعی وبریلور وبر روایتده انلرك هر برینه کندو خشبی مقداری حکم اولنور (ولو لاحدهما جذوع وللآخر اتصال فلذی الاتصال وللآخر حق الوضع وقیل لذی الجذوع) وقچن اول ایکی کمسنه نك اول دیواراوزرنده جذوعی اولسه وبرینك اتصالی اولسه امدی اول دیوار اتصال صاحبکدر زیرا اول ایکی دیوار اتصال ایله شیء واحد حکمنده در واول برآخره حق وضع واردر یعنی جذوعی وضع ایتمكلك حقی واردر وبرروایتده دینلدیکه اول دیوار صاحب جذوع اولان کمسنه نکدر وهدایه نك عبارتی بوعبارهیه مخالفدر زیرا دیرکه صاحب جذوعك تصرفی واردر صاحب اوتصالك یدی واردر فتأمل (وذو بیت من دار کذی بیوت منها فی حق ساحتها) وبردارد ن بربیت صاحبی اولان کمسنه بنه اول داردن برقاچ بیتی اولان کمسنه کبیدر ساحه سی حقنده یعنی اول دارك حولیسنده انتقال ایلده زیرا ایکیسی استعمالده ومروروده مستویلردر ＊ منهاده اولان ضمیر داره راجعدر ساحتهاده اولان ضمیرینه داره راجعدر (ولو ادعیا ارضا کل منهما انها فی یده وبرهنا قضی بیدهما) واکر ایکی کمسنه برارضی دعوی ایلیوب هر بریسی کندو یدنده اولدیغنه برهان ایلسه برهانلری موجبجه یدلریله قضا اولنه یعنی هر بریسی صاحب ید اولدیغنه حکم اولنه بوندنصکره بوارضك قسمتنی طلب ایلسه لر قسمت اولنمز تاکیم هر بریسی ملکه بینه اقامت ایلیه انهاده اولان ضمیر ارضه راجعدر فی یده ده اولان ضمیر ایکی مدعینك برینه راجعدر (فان برهن احدهما او کان لبن فیها او بنی او حفر قضی بیده) واکر اول ارضی دعوی ایدن کمسنه نك بری اول ارضی کندو یدنده اولدیغنه برهان ایلسه یاخود اول ارضده کرپچ قطع ایتش اولسه یاخود انده برمکان بنا ایتش اولسه یاخود انده برقیو قازمش اولسه انك یدیله قضا اولنور یعنی صاحب ید اولدیغنه حکم اولنه زیرا بوذکر اولنان اشیادنصکره مدعی اولمسی صاحب ید اولمسنه دلیلدر ＊ فیهاده اولان ضمیر ارضه راجعدر بیده ده اولان ضمیر مبرهنه راجعدر (فی یده صبی یعبر عن نفسه قال انا حر فالقول له) برصبی کندو نفسندن تعبیره یعنی تکلمه قادر اولوب اناحر دیسه قول انکدر زیرا کندو نفسندن تعبیره قادر کندو نفسی نفسنك یدنده اولمسنه دلیلدر امدی غیرك بو بنم عبد مدر دیمسی قبول اولنمز اول صبینك انکاری قتنده مکرکه عبد اولدیغنه بینه قائم اوله ＊ لهده اولان ضمیر صبی یه راجعدر (وان قال انا عبد لفلان فهو عبد لذی الید) واکر صبی اولان کمسنه بن فلان کمسنه نك عبدی یم دیسه امدی اول ذی الید اولان کمسنه نك عبدی اولور زیرا رقیتله اقرار ایتشدر (وکذا من لا یعبر عن نفسه) دخی بونك کبی کندو نفسندن تعبیره قادر اولمیان صبی صاحب ید اولان کمسنه نك اولور زیرا بوصورتده متاع منزله سنده در (فلو ادعی الحریة عند کبره لا یقبل بلا حجة) امدی اکر بوذکر اولنان صبی کبری قتنده حر اولدیغنی دعوی ایلسه دعواسی حجتسز قبول اولنمز زیرا رقیت اوزرینه حالت صغرده ثابت اولمشیدی

باب دعوی النسب

بو بابده مصنف نسب دعوی ایتمنك کیفیتنی واحکامنی بیان ایدر (ولدت مبیعة لاقل من نصف سنة منذ بیعت فادعاه البائع فهو ابنه وهی ام ولده) بر بیع اولنمش امه بیع اولندیغی کوندن نصف سنه دن اقلده ولادت ایلسه یعنی وضع حمل ایلسه وضع ایلدکدنصکره بایع اولان کیمسنه اول وضع اولنان ولدی کندو ولدی اولدیغنی دعوی ایلسه اول ولد کندو اوغلی اولور واول وضع ایلین امه انك ام ولدی اولور (ویفسخ البیع ویرد الثمن) واول امه یه واقع اولان بیع فسخ اولنور وثمنی صاحبنه رد اولنور زیرا اصلده جائز دکل ایدی ＊ فادعاه ده اولان ضمیر ولدت قولنك مفعول محذوفنه راجعدر فهو ضمیری بنه اکا راجعدر ابنه ده اولان ضمیر بایعه راجعدر ام ولده ده اولان ضمیرینه بایعه راجعدر (وان ادعاه المشتری مع دعوته او بعدها) ان وصلیه در یعنی اول امه دن طوغن ولد بایعکدر واکرکه انی مشتری بایعك دعوتی ایله یاخود دعوتندنصکره دعوی ایلدی ایسه ده زیرا بایعك دعواسی اسبقدر ادعاه ده اولان ضمیر ینه ولده راجعدر دعوته ده اولان ضمیر بایعه راجعدر بعدهاده اولان ضمیر دعوته راجعدر (وکذا لو ادعاه بعد موت الام او عتقها) دخی بونك کبی اول ولدك نسبی اول بایعدن ثابت اولور وقچن بایع اولان کیمسه اول ولدی ام ولدك موتندنصکره

دعوى ايلسه ياخود اول امى عتق ايلسه زيرا ام ولدنه تابعدر اكا مضاف اولديغى جهدن (ويرد حصته من الثمن فى العتق وكل الثمن فى الموت) وبايع اولان كيمسه اول امه يه عتق ايلديكى صورتده اول ولدك ثمنندن حصه سن وموتنده جميع ثمنني رد ايليه امام ابو حنيفه قتنده (وقالا حصته فيهما) وامامين ديديلركه ايكى صورتده اول ولدك حصه سن رد ايليه زيرا حصه سى قتلرنده معتقدر (ولو ادعاه بعد موته او عتقه ردت) وقچن اول بايع اولان كمسنه اول ولدى موتندنصكره دعوى ايلسه ياخود انى عتق ايلسه دعواسى رد اولنور زيرا موتندنصكره نسبه حاجت يوقدر ※ ادعاه ده اولان ضمير بارز ولده راجعدر بعد موته ده اولان ضميرينه ولده راجعدر (ولو ولدت لاكثر من نصف سنة واقل من سنتين ان صدقه المشترى فالحكم كالاول) واكر اول مبيع اولان امه بيع اولنديغى كوندن نصف سنه دن اكثرده وايكى سنه دن اقلده طغورسه اكر مشترى اولان كيمسه بايعى بوخصوصده تصديق ايدرسه حكم كالاول اولور يعنى ولدك نسبى بايعدن ثابت اولور وواقع اولان بيع فسخ اولنور (والا فلا يثبت) واكر مشترى بايعى تصديق ايلز ايسه اول ولدك بايعه نسبى ثابت اولمز زيرا احتماللدركه اول ولدك علوقى مشترينك ملكنده واقع اولمش اوله ودعوى دخى در اولنور صدقه ده اولان ضمير بايعه راجعدر (وان اكثر من سنتين لا يصح دعوته) واكر اول امه بيع اولنديغى كوندن ايكى سنه دن اكثرده وضع ايلسه بايع اولان كيمسه نك دعوتى صحيح اولمز زيرا اول ولدك علوقى كندو ملكنده واقع اولمديغى متيقندر (فان صدقه المشترى ثبت نسبه وحمل على النكاح ولا يرد البيع ولا يعتق الولد) واكر اول مشترى بايعك ايكى سنه دن اكثرده وضع ايلديكنى تصديق ايلسه اول ولدك نسبى بايع اولان كيمسه يه ثابت اولور ونكاح صحيحه حمل اولنور يعنى بعد البيع بينلرنده نكاح صحيح واقع اولديغنه حمل اولنور حاللرى صلاحه حمل اولنوب تهمتدن برى اولمق ايچون واول مابينلرنده واقع اولان بيع رد اولنمز وولد دخى عتق اولنمز واول ولد ام ولد اولمز زيرا نكاحدنصكره بو اشيا متصور دكلدر (وان باع عبدا ولد عنده ثم ادعاه بعد بيع مشتريه صحت دعوته ورد بيع مشتريه) واكر بر كيمسه كندى يانده طوغن عبدى بيع ايدوب صكره اول عبدك مشتريسى اولان كيمسه انى بيع ايلدكدنصكره بايع دعوى ايلسه دعوتى صحيح اولور واول عبدى اشترا ايدن مشترينك بيعى رد اولنور ※ عنده ده اولان ضمير باعنك فاعلنه راجعدر ادعاه ده اولان ضمير بارز عبده راجعدر مشتريه ده اولان ضمير ينه عبده راجعدر دعوته ده اولان ضمير بايعه راجعدر (وكذا لو كاتبه المشترى او كاتب امه او رهن او آجر او زوجها ثم كانت الدعوة صحت ونقضت هذه التصرفات) دخى قچن مشترى اولان كيمسه اول بايعك يانده طوغن ولدى اشترا ايلدكدنصكره مكاتب ايلسه ياخود اناسن مكاتب ايلسه ياخود اول ولدى رهنه قوسه ياخود اجاريه ويرسه ياخود امه يى تزويج ايلسه صكره بو معاملاتك وقوعندنصكره بايع اولان كيمسه اول ولدى ادعا ايلسه دعوت صحيحه اولور واول ذكر اولنان تصرفاتكه مشتريدن واقع اولمشيدى نقض اولور زيرا بو ذكر اولنان تصرفات عوارض قبيلندندر نقضه محتملدر بو اجلدن نقض اولندى ※ كاتبه ده اولان ضمير عبده راجعدر امه ده اولان ضمير ولده راجعدر وزوجها ده اولان ضمير امه يه راجعدر (ولو باع احد توأمين ولدا عنده فاعتقه المشترى ثم ادعى البائع الاخر ثبت نسبهما وبطل عتق المشترى) وقچن بر كيمسه كندى يانده طوغن توأمينك برينى بيع ايلسه مشترى دخى انى اشترا ايلدكدنصكره عتق اولندقده بايع اولان كيمسه اول بر توأم آخرى كندى ولديدر ديو ادعا ايلسه نسبلرى ثابت اولوب واول مشترينك اشترا ايلديكى توأمده عتق باطل اولور زيرا توأمك برينك نسبنك ثابت اولمسى اول برينك نسبنك ثبوتنى مستلزمدر ※ عنده ده اولان ضمير باعنك فاعلنه راجعدر نسبهماده اولان ضمير توأمينه راجعدر (ومن فى يده صبى لو قال هو ابن زيد ثم قال هو ابنى لا يكون ابنه وان جحد زيد بنوته) وشول كيمسه كه يدنده بر صبى اوله سؤال اولندقده بو زيدك اوغليدر ديدكدنصكره كندى اوغلمدر ديسه زيدك اوغليدر ديدكدنصكره كندى اوغلى اولمز ابو حنيفه قتنده واكركه زيد اوغلانك بنوتن يعنى اوغللغن انكار ايدرسه ده (وعندهما يصح ان جحد) وامامين قتنده اكا اوغل اولور اكر زيد اوغللغى جحد ايدرسه ※ فى يده ده اولان ضمير ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر ابنه ده اولان ضميرينه من لفظنه راجعدر بنوته ده اولان ضمير صبى يه راجعدر (ولو كان فى يد مسلم وذمى فادعى المسلم رقه والكافر بنوته

فهو حر ابن الكافر) وقچن اوصبى برمسلم ايله برذمينك يدلرنده اولسه مسلم اولان كمسنه اول صبينك رقيق اولديغنى دعوى ايلسه وكافر اولان كمسنه بنوتن دعوى ايلسه امدى اول صبى حردر واول كافرك اوغليدر زيرا اوخالده شرف حريته نائل واو مآلده شرف اسلامه واصل اولور اما اول مسلم ايله ذمينك هر برى اول صبينك بنوتن ادعا ايلسه لر مسلم بوخصوصده اولى اولور اكركه ايكيسى دعواده برابرلردر زيرا شرف اسلام ايچون مسلك جانبى ترجيح اولنور ❊ رقه ده اولان ضمير صبى يه راجعدر بنوته ده اولان ضمير ينه صبى يه راجعدر (ولو كان فى يد زوجين فزعم انه ابنه من غيرها وزعمت انه ابنها من غيره فهو ابنهما) وقچن اول صبى برزوج ايله برزوجه نك يدلرنده اولسه زوج اولان كمسنه زعم ايدركه بوصبى غيرى زوجه دن كندو اوغليدر وزوجه زعم ايدركه بوصبى غيرى زوجدن كندى اوغليدر ديو ادعا ايدوب نسبنه اقرار ايتشلردر ❊ انه ده اولان ضمير صبى يه راجعدر ابنه ده اولان ضمير زوجه راجعدر (ولو استولد مشتراة ثم استحقت فالولد حر وعلى الاب قيمته يوم الخصومة) وقچن بر كمسنه كندى مشتراسى اولان امه يه استيلاد ايتدكدنصكره اول امه مستحقه اولنسه يعنى بر مستحق ظهور ايدوب انى اخذ ايلسه اول حاصل اولان ولد حر اولور واول ولدك والدى اوزرينه يوم الخصومة اول ولدك قيمتى لازم اولور ❊ مشتراة ده اولان ضمير استولدنك فاعلنه راجعدر قيمته ده اولان ضمير ولده راجعدر (فان مات الولد فلا شئ على ابيه وتركته للاب قبل الخصومة) مصنفك فان مات قولنده اولان فافاء تفريعيه در يوم الخصومة قولنه تفريع واقع اولمشدر يعنى اول مستحقه اولان مستولده نك ولدى كنديدن اول وفات ايلسه باباسنه برشئ لازم اولمز واول ولدك متروكاتى قبل الخصومة باباسنكدر زيرا باباسى حقنده حر الاصلدر ❊ على ابيه ده اولان ضمير ولده راجعدر تركته ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر له ده اولان ضمير مستولده راجعدر (وان قتله الاب غرم قيمته) واكر بابا انى قتل ايلسه قيمتنه غارم اولور (وكذا ان قتله غيره فاخذ ديته) وكذلك بابادن غيرى قتل ايلسه باباسنه قيمتنه غارم اولور يعنى بابا ديتن اخذ ايدر ❊ ان قتله ده اولان ضمير ولده راجعدر غيرده اولان ضمير ابه راجعدر ديته ده الان ضمير ولده راجعدر (ويرجع بقيمته وبالثمن على بائعه لا بالعقر) ومشترى اولان كيمسه اول ولدك قيمتيله واول جاريه نك ثمنيله كندى بايعنك اوزرينه رجوع ايدر زيرا سلامته ضامن ايدى اما عقر ايله رجوع ايتمز زيرا اول جاريه نك منافعنى استيفا ايتمك ايله لازم اولمشدر ❊ بقيمته ده اولان ضمير ولده راجعدر بايعه ده اولان ضمير ينه ولده راجعدر

﴿ كتاب الاقرار ﴾

وقتاكيم مصنف رحمة الله تعالى عليه كتاب الدعوانك احكامى بياندن فارغ اولدى دعوادنصكره واقع اولان اقرارك احكامنه شروع ايلدى معلوم اوله كه اقرار اقرنك مصدريدر لغتده ثبوت معناسنه در اقر الشئ واقره غيره اذا ثبت معناسندن اخذ اولنمشدر واصطلاح شرعده (هو اخبار بحق الآخر على نفسه) اصطلاح فقهاده اقرارك معناسى برآدم كندى نفسى اوزرينه برآخر ايچون حق ايله اخبار ايتمكدر مثلا بركيمسه فلان كمسنه نك بنم اوزرمده فلان شيئى واردر ديسه اول شئ اداسى لازم اولان اشيادن اولور مجلس قضاده اولسون كرك غير يسنده اولسون (ولا يصح الا لمعلوم) واقرار صحيح اولمز الا برشخص معلوم ايچون امدى مجهول ايچون اقرار ايتمك صحيح اولمز (وحكمه ظهور المقر به) واول اقرارك حكمى اول مقر به اولان شيئك ظهور ايتمسيدر ❊ حكمه ده اولان ضمير اقراره راجعدر (لا انشاؤه) اقرارى انشا ايتمك صحيح دكلدر زيرا ملكه سبب دكلدر شارح ايدركه بو لفظك محلى وحكمه قولندن اول ذكر اولنمقدر وفى الحقيقه ذكر اولنمسنه حاجت يوقدر نته كيم متأمله خفى دكلدر (فصح الاقرار بالخمر للمسلم) بو فا مصنفك وحكمه ظهور المقر به قولنه تفريع واقع اولمشدر زيرا اول مقر به اولان شئ قبل الاقرار ثابتدر ابتدادن واقع اولمش تمليك دكلدر امدى مسلم اولان كمسنه يه برمقدار خمر ايله اقرار ايتمك صحيحدر وچون برذمى بركمسنه يه برمقدار خمر اقرار ايليه انى مقر لهه تسليم ايلمك ايله امر اولنوز ابتدادن تمليك اوليدى صحيح اولمز ايدى (لا بطلاق وعتاق مكرها) طلاق وعتاق ايله مكره اولديغى حالده اقرار ايتمك صحيح دكلدر دليل الكذب كه اكراهدر قائم اولديغى اجلدن واكر انشا اوليدى صحيح اولوردى زيرا مكرهك طلاقى ايله عتاقى قمزده واقعدر (واذا اقر حر مكلف بحق معلوم او مجهول كشئ وحق صح) وقچن مكلف اولا كمسنه بركمسنه يه

برحق معلوم ایله یاخود مجهول ایله شیٔ وحق کبی برشیئله اقرار ایلسه اقراری صحیح اولور ومجهول ایله اقرار
ایلمك صحت اقراره مانع دکلدر (ولزمه بیان المجهول بماله قیمة) واول مکلف اولان کیمسه مجهول ایله
اقرار ایلدیکی تقدیرجه اکا اول مجهولی قیمتی اولان شیئله بیان ایلمسی لازم اولور زیرا ذمتندهٔ واجب الادا
اولان شیئدن خبر ویردی ※ لزمه‌ده اولان ضمیر اقراره راجعدرله‌ده اولان ضمیر مایه راجعدر (والقول قوله
مع یمینه ان ادعی المقرله اکثرمنه) واکر مقرله اولان کمسنه اکا اقرار اولنان شیئدن زیاده شیٔ دعوی
ایلسه قول بومسئله ده مقرکدر یمینی ایله زیرا منکردر ※ قوله ده ومع یمینه‌ده اولان ضمیرلر مقره راجعدر
منه‌ده اولان ضمیر مقربهه راجعدر (وفی مال لایصدق فی اقل من درهم) واکر مقر اولان کیمسه
له علی مال یعنی فلان کمسنه‌نك بنده مالی واردر دیسه درهمدن اقلده تصدیق اولنمیه زیرا درهمدن اقلك
اوزرینه مال اطلاق اولنمز (ومال عظیم نصاب مما بین فضة اوغیرها) دخی مقر اولان کمسنه‌نك له علی مال
عظیم دیمسنده برنصابدن اقلده تصدیق اولنمز بیان ایلدیکی نصابدن کرك فضه اولسون کرك غیری اولسون
زیرا نصاب شرعده عظیمدر وامام ابو حنیفه قتنده اون درهمدن اقلده تصدیق اولنمز زیرا نصاب سرقه‌در
واقل مهردر ※ به‌ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر اوغیره‌ده اولان ضمیر فضه‌یه راجعدر (ومن الابل
خمسة وعشرون) واکر اول مال عظیم ابلدن ایسه یکرمی بش دوه‌دن اقلده تصدیق اولنمز زیرا نصاب ابلدر
(ومن البر خمسة اوسق) واکر اول مال عظیم بردن ایسه بش وسقدن اقلده تصدیق اولنمز زیرا بش وسق
امامین قتنده بر نصاب ایله مقدردر و امام ابو حنیفه قتنده مقرك بیاننه راجعدر (ومن غیر مال الزکاة
قیمة النصاب) واکر اول له علی مال عظیم دین کمسنه‌نك قولی زکاة مالنك غیریسندن ایسه نصاب زکاتك
قیمتندن اقلده تصدیق اولنمز (واموال عظام ثلاثة نصب) واکر که له علی اموال عظام یعنی فلان کیمسه‌نك
بنده اموال عظیمه‌سی واردر دیسه اوچ نصابدن اقلده تصدیق اولنمز کندو بیان ایلدیکیماللردن واکر اموال
زکاتدن ایدوکن بیان ایلمز ایسه اوچ نصاب قیمتنه مساوی اولمسی معتبردر زیرا اقل جمع اوچدر اندن اقلده
تصدیق اولنمز (ودراهم ثلاثة) واکر دراهم اقرار ایلسه اوچ درهم لازم کلور (ودراهم کثیرة عشرة)
واکر برکمسنه فلان کمسنه‌نك بنده دراهم کثیره‌سی واردر دیسه اون درهمدن اقلده تصدیق اولنمز امام
ابو حنیفه قتنده (وعندهما نصاب) وامامین قتنده برنصابدن اقلده تصدیق اولنمز (وکذا درهما درهم)
واکر برکیمسه له علی کذا درهما دیسه بردرهم لازم اولور زیرا مبهمه تفسیر واقع اولمشدر وخانیه ده وذخیره‌ده
ایکی درهم لازم کلور دیو بیان ایلمشلردر زیرا کذا مقدار ایچوندر (وکذا احد عشر) واکر برکمسنه له علی
کذا وکذا درهما دیسه اون بردرهم لازم اولور واون بردن اقلده تصدیق اولنمز (وان ثلث فکذلك) واکر
لفظ کذایی تثلیث ایدوب له علی کذا کذا کذا درهما دیسه ینه اون بر درهمدن اقلده تصدیق اولنمز
واون بردرهم اولور (وکذا وکذا احد وعشرون) واکر برکمسنه له علی کذا وکذا درهما دیسه یکرمی
بردرهمدن اقلده تصدیق اولنمز ویکرمی بردرهم اولور (وان ثلث زید مائة) واکر لفظ کذایی واو ایله تثلیث
ایدوب له علی کذا وکذا وکذا درهما دیسه یوز درهم دخی زیاده اولنور یکرمی برك اوزرینه ویوز یکرمی بر
لازم اولور وبوندن اقلده تصدیق اولنمز (وان ربع زید الف) واکر لفظ کذایی واو ایله تربیع ایدوب له علی کذا
وکذا وکذا وکذا درهما دیسه یوز یکرمی بر اوزرینه بیك دخی زیاده اولنور واکا بیك ویوز یکرمی لازم اولور
اندن اقلده تصدیق اولنمز (وکذا کل مکیل وموزون) وسائر مکیلات وموزوناتك حکمی بوتقدم ایدن
اشیانك حکمی کبیدر وبو ذکر اولنان تفصیل که بیان اولنمشدر قچن لفظ درهم منصوب اولسه اما قچن
لفظ درهم مجرور اولسه مثلا له علی کذا درهم دیسه امام محمددیر که یوز درهم لازم اولور کذا کذا درهم
دیسه ایکیوز درهم لازم اولور وفی هذا القدر کفایة (وبشرکة فی عبد فهو نصف عند ابی یوسف) واکر
برکیمسه برعبده برکیمسه ایله شریك اولدیغنه اقرار ایلسه زیرا اصل ترکیب وان اقر بشرکة فی عبد در مثلا
بن بو آدم ایله بو عبدده شریکم دیسه امدی بو اقرار نصفدر یعنی اول عبدك نصفنه اقرار ایلمکدر امام ابو یوسف
قتنده زیرا شرکت غالبا تسویه معناسنه اولور (وعند محمد یؤمر بالبیان) وامام محمد قتنده اول شرکتده
نه مقدار ایله شریکدر دیو بیان ایلمسنه امر اولنور شرکت کاه نصف ایله وکاه اقل ایله وکاه اکثر ایله اولور

(وقوله على او قبلى اقرار بدين) ومقر اولان كمسنه له على او قبلى ديمسى يعنى فلان كيمسه نك بنم او زرمده ياخود بنم قتمده ديمسى دين ايله اقرار ايلمسنه حمل اولنور (فان وصل به هو وديعة صدق وان فصل لا) واكر اول مقر اولان كيمسه له على او قبلى قولنه هو وديعة قولنى ايصال ايلسه تصديق اولنور واول مال وديعه اولور واكر وصل ايتميوب فصل ايلسه تصديق اولنمز واول له على او قبلى ديديكى دين ايله اقرار اولنور (وعندى اومعى اوفى بيتى اوصندوقى او كيسى اقرار بامانة) واكر اول مقر اولان كيمسه عندى مال ياخود معى مال ياخود فى بيتى مال ياخود فى صندوقى مال ياخود فى كيسى مال ديسه بانده وبحث بدند بر امانت اولديغنه اقراردر وبعض شارح بو ذكر اولنان منوال اوزره لفظ مالى هر برنده ذكر ايلمش وشرح با قانيده واكثر يرلرده لفظ مال ذكر اولنمامش مثلا بر كيمسه نك اوزرينه برشئ دعوى اولنسه عندى ياخود معى فى بيتى الى آخره ديسه امانت ايله اقرار اولور (ولوقال لمن ادعى عليه الفا اتزنها او انتقدها او اجلنى بها او قدقضيتكها او ابرأتنى منها او وهبتها لى او تصدقت بها على او احلتك بها فقد اقر) واكر قچن مدعى عليه اولان كيمسه اوزرينه بيك درهم دعوى ايدن كيمسه يه اتزنها يعنى اول دعوى ايلديكك بيك درهمى وزن ايله ياخود انتقدها يعنى اول بنده اولان بيك درهمى نقاده كوستر يعنى صرافه ياخود اجلنى بها يعنى بانمده اولان بيك درهمى اوزريمه بروقت معينه تأجيل ايله ياخود قضيتكها يعنى بن سكا اول بنده اولان بيك درهمى قضا ايلدم ياخود ابرأتنى منها يعنى سنك بنده اولان بيك درهمدن بنى ابرا ايلمش ايدك ياخود وهبتها لى يعنى سن بكا اول بيك درهمى هبه ايلمش ايدك ياخود تصدقت بها على يعنى سن بنم اوزريمه اول بنده اولان بيك درهم ايله تصدق ايلمش ايدك ياخود احلتك بها يعنى بن سنى بنده اولان بيك درهمله فلان كيمسه يه حواله ايلمشيدم ديسه جمله بو مذكور اولان صورتلرده اول ادعا اولنان الفه اقرار اولور ※ وبو تركيبده اولان ضميرلر جميعا الفه راجعدر (وبلا ضمير لا) اما اتزنها او انتقدها لفظلرينى ضميرسز اتزن او انتقد ديسه اقرار اولمز زيرا ادعا اولنان الفه راجع اوله جق ضمير يوقدر (ولواقر بدين مؤجل وقال المقر له هو حال لزمه حالا وحلف المقر له على الاجل) وقچن بر كيمسه بردين مؤجل ايله اقرار ايلسه واول مقر له اولان كيمسه مؤجل دكلدر حالدر ديسه اول اقرار ايلديكى شئ حالا لازم اولور واول مقر له اولان كيمسه يه اجل اوزرينه يمين ايلمك لازم اولور يعنى اول دين غير مؤجل اولمسنك اوزرينه استحلاف اولنه اوزرنده اولان حقه منكر اولديغى اجلدن ※ لزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر (ولوقال على مائة ودرهم فالكل دراهم) واكر اول مقر اولان بنم اوزرمده يوز ايله بردرهم واردر ديسه امدى اول يوز ايله بردرهمك جمله سى دراهمه حمل اولنور ويوز درهم ايله بردرهم لازم اولور زيرا اول بردرهم يوزه بيان واقع اولمش اولور (وكذا كل مايكال ويوزن) دخى هر مكيل وموزونده حكم بو يلجه در مثلا على مائة وقفيز ديسه ياخود مائة ورطل ديسه اولكى صورتده يوز بر قفيز لازم اولور صورت ثانيه ده يوز بر بطمان لازم اولور اما ثيابده دكلدر (ولوقال مائة وثوب او مائة وثوبان لزمه تفسير المائة) وثيابده لازم اولمديغى اجلدن فلان كيمسه نك اوزرمده يوز ايله برثوبى ياخود يوز ايكى ثوبى واردر ديسه اكا اول ذكر ايلديكى مائه نك تفسيرى لازم اولور يعنى اول مائه قنغى اجناسدن ايدوكن بيان ايلمسى لازم اولور زيرا لفظ مائه مبهمدر ولفظ ثوب اوزرينه عطف واقع اولمشدر لزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر (وان قال مائة وثلاثة اثواب فالكل ثياب ولو اقر بتمر فى قوصرة لزماه) واكر فلان كيمسه نك بنده يوز اوچ اثوابى واردر ديو اقرار ايلسه جمله سى ثيابه حمل اولنوب مقره يوز اوچ اثواب لازم اولور مقر له ايچون ثلاثة مائه يه معطوف واثوابه مضاف اولديغيچون واكر بر كيمسه بر قوصره ايچنده يعنى قشدن اورولوسبت ايچنده برمقدار خرمايه اقرار ايلسه اكا اول قوصره ايله خرما لازم اولور زيرا مظروف ايله اقرار ايلمسى ظرفسز تحقق وتصور اولنمز (او بخاتم لزمه الحلقة والفص) ياخود اكر بر كيمسه بر آخره برخاتم اقرار ايلسه حلقه ايله طاشيده لازم اولور زيرا خاتم ايكيسندن مركبدر ※ لزمه ده اولان ضمير مقره راجعدر (او بسيف فالنصل والجفن والحمائل) واكر بر كيمسه بر آخره برسيف اقرار ايلسه دمير وقين وبندى لازم اولور زيرا عرفا قليج اوچينك مجموعندن مركبدر (او بحجلة فالكسوة والعيدان) وحجله تقديم حا وجيم ايله براودر كه عروس ايچون انواع ثياب وسريرلر ايله ودرلو پرده لر ايله تزيين اولنور يعنى قچن بر كيمسه

برآخره حجله اقرار ایلسه انجق انده اولان کسوه واغاجلر لازم اولور زیرا بو مجموعدن مرکب اولانه حجله دیرلر
(وان بدابة فی اصطبل لزمه الدابة فقط) واکر برکمسنه برآخره اصطبلده موجود بر دابه اقرار ایلسه او اقرار
ایلدیکی دابه لازم اولور فقط زیرا اصطبل ده ابو حنیفه وابو یوسف قتلرنده غصب عقار متحقق اولمدیغندن مضمون
دکلدر وامام محمدك قیاسی او زره ایکیسی دخی مضموندر ٭ لزمه ده اولان ضمیر مقره راجعدر (وثوب فی منديل لزماه
واکر برکمسنه برآخره منديل ایچنده برثوب اقرار ایلسه اول ثوب ایله منديلك هر بریسی لازم اولور ٭ لزماه ده
اولان ضمیر تثنیه ثوب ایله منديله راجعدر وانده اولان ها ضمیری مقره راجعدر (وكذا بثوب فی ثوب)
دخی ثوب ایچنده برثوبله اقرار ایلسه ایکی ثوب لازم اولور اما درهم فی درهم دیسه بر درهم لازم اولور
زیرا ضرب بده بردر (وان بثوب فی عشرة اثواب لزمه ثوب واحد عند ابی یوسف واحد عشر عند محمد)
واکر برکمسنه برآخره اون ثوب ایچنده صارلمش برثوب ایله اقرار ایلسه امام ابو یوسف قتنده ثوب واحد
لازم اولور وامام محمد قتنده اون برثوب لازم اولور عادت قدیمه ده برثوبی اون ثوب ایچنده صاررلر ایمش
لزمه ده اولان ضمیر مقره راجعدر (ولو قال علی خمسة فی خمسة لزمه خمسة وان نوی الضرب) واکر برکمسنه
فلان کمسنه نك اوزمده بش درهم ایچنده بش درهمی واردر دیسه انجق بش درهم لازم اولور واکر ضرب
دخی نیت ایلسه زیرا ضرب اجزاده تکثیردر مالده دکلدر وبعض علما یکرمی بش لازم اولور دیدی اهل
حساب عرفنده وقاعده سنده زیرا بشی بشه ضرب بدن یکرمی بش حاصل اولور لزمه ده اولان ضمیر مقره
راجعدر (وبنية مع يلزمه عشرة) واکر له علی خمسة فی خمسة دیوب فی لفظنی مع معناسنه استعمال
اولندیغن نیت ایلسه اون درهم لازم اولور زیرا فی لفظنك مع معناسنه استعمالی اولنمسی قرآن عظیمده
(فادخلی فی عبادی) آیتنده وارد اولمشدر (وفی قوله علی من درهم الی عشرة اوما بين درهم الی عشرة درهم
يلزمه تسعة) ومقر اولان کمسنه نك له علی من درهم الی عشرة یعنی فلان کمسنه نك بنده بر درهمدن
اون درهمه وارنجه دراهمی واردر دیسه یاخود بر درهم ایله عشره ماییننده اولان مقدارجه دراهمی
واردر دیسه طقوز درهم لازم اولور ابو حنیفه قتنده زیرا غایت عدده داخل دکلدر انحق ابتدا ایله
وسط داخلدر (وعندهما عشرة) واما مین قتنده اون درهم لازم اولور زیرا آنلرك قتلرنده غایت وابتدا
ووسط عدده داخلدر وامام زفر قتنده سکز درهم لازم اولور زیرا انك قتنده ابتدا ایله غایت عدده داخل
دکلدر (وان قال له من داری ما بين هذا الجدار الی هذا الجدار فله بينهما فقط) واکر مقر اولان کمسنه فلان
کمسنه نك بو دارمده بو جداردن شو جداره وارنجه اوزرمده حقی واردر دیسه انجق اول ایکی جدارك ماییننده
اولان مقدار لازم اولور نفس جدارلر لازم اولمز زیرا غایت مغیاده داخل دکلدر ٭ له ده اولان ضمیر مقر لهه
راجعدر (وصح الاقرار بالحمل) وامر أه نك قارننده اولان حمل ایله اقرار ایلك صحیحدر (وحمل علی الوصية
من غيره) واول حمل ایله واقع اولان اقرار غیر یسندن وصیته حمل اولنور مثلا برکمسنه یه برحمل
وصیت ایلسه وصیتدنصکره وفات ایلسه بعده وفات ایدن کمسنه نك وارثی بنم مورثم برحمل ایله فلان کمسنه یه
وصیت ایلدی دیسه صحیح اولور (وللحمل) دخی برحمل ایچون اقرار ایلك صحیحدر مثلا برکمسنه بو عبد فلان
جاریه حملندندر دیو اقرار ایلسه صحیح اولور (ان بين سببا صالحا كارث اووصية) حمله اقرار ایلك
اول زمانده صحیح اولور که اکر مقر اولان کمسنه اول حملك ملکی ثابت اولمسنه برسبب صالح بیان ایلسه ارث
ووصیت کبی زیرا ایکیسی دخی ملکی مثبتدر (فان ولدت حيا لاقل من نصف حول مذ اقر فله ما اقر به)
امدی اکر اول حملك اناسی اکا اقرار اولندیغی کوندن نصف سنه دن اقلده اول حملی دیری طغورر ایسه
اول اقرار اولنان شیء انکدر (وان حيين فلهما) واکر ایکی دیری اولاد طغورسه اول اقرار اولنان شیء انلرکدر
(وان ميتا فللموصی اوالمورث) واکر برمیت ولد طغورر سه اول اقرار اولنان موصی ایله مورثك او زرلرینه
رد اولنور زیرا اقرار حقیقتده بو ایکیسنندر (وان فسر ببيع اواقراض اوابهم الاقرار لغا) واکر اول
اقراری بیع ایله تفسیر ایلسه مثلا حمل بکا بیع ایلدی دیسه یاخود اقراض ایله تفسیر ایلسه مثلا حمل بکا اقراض
ایلدی دیسه اقراری لغو اولور زیرا بونلر ملکه سبب غیر صالحدر یاخود اقراری ابهام ایلیوب بیان ایلسه
اول اقرار لغو اولور زیرا مستحیل اولان شیء بیان ایلشدر بیع ایله اقراضك جنیندن صدوری غیر متصور

اولدیغی اجلدن (وان اقر بشرط الخیار لزمه المال و بطل الشرط) واکر کندوسی مخیر اولمق شرطیله اقرار ایلسه اول اقرار ایلدیکی مال لازم اولور و شرط خیار باطل اولور زیرا اقرار اخبار قبیلندندر و خیارک اقرارده مدخلی یوقدر

باب الاستثناء وما فی معناه

مصنف رحمه الله تعالی بو بابده اقرار اولنان شیئدن استثنا اولنان شیئک احکامی دخی استثنا معناسنده اولان شیئی بیان ایدر معلوم اوله که استثنانک معناسی ائمهٔ حنفیه قتنده باقی ایله تکلم ایلمکدر مثلا له علی عشرة الا درهم یعنی اوزرمده طقوز درهمی واردر و حق سبحانه و تعالی (ولقد ارسلنا نوحا الی قومه فلبث فیهم الف سنة الا خمسین عاما) یعنی قومنده طقوز یوز اللی ییل مکث ایلدی (صح استثناء بعض ما اقر به لو متصلا) و برکمسنه کندو اقرار ایلدیکی شیدن استثنا ایلمک صحیحدر اکر متصل اولورسه زیرا استثنا غیر متصل اولسه صحیح اولمز و بعض علما کلامک بری برینه متصل اولمسنی شرط عد ایلمشلردر زیرا کلام آخری ایله تمام اولور وچون کلام قطع اولنور تمام اولدی دینلور امدی بوندنصکره استثنایه اعتبار اولنمز (ولزمه باقیه) واول مستثنادن باقی قلان که مستثنی منهدر لازم اولور و کذلك له علی مائة الا عشرة دیسه طقسان درهم لازم اولور و کذلك له علی مائة الا تسعون دیسه اون درهم لازم اولور زیرا اکثری اقلدن استثنا ایلمک جائزدر (و بطل استثناء الکل) و برکمسنه اقرار ایلدیکی شیئی جملهٔ استثناء ایلمک باطلدر متصلده ذکر اولنسه زیرا کلامه بیان واقع اولمز مثلا له عندی عشرة وله علی قفیز بر الا بر دیمك کبی بلکه بو استثنا اقراردن رجوع اولور (وان اقر بشیئین واستثنی احدهما او احدهما و بعض الآخر بطل استثناؤه) واکر برکمسنه ایکی شیئی اقرار ایلیوب و ایکیسنک برینی استثنا ایلسه یاخود ایکیسنک بری ایله اول بر آخرک بعضیسن استثنا ایلسه استثناسی باطل اولور امام ابو حنیفه قتنده مثلا دیسه که له علی کر حنطة و کر شعیر الا کر حنطة دیسه یاخود الا کر حنطة وقفیز شعیر دیسه بو استثنا باطل اولور (خلافا لهما) اما مین ایچون بو مسئله ده خلاف واردر زیرا انلرك قتنده ایکی شیئك برینی یاخود ایکی شیئك بری ایله اول بر آخرك بعضیسن استثنا ایلمك صحیحدر (وان استثنی بعض احدهما او بعض کل منهما صح اتفاقا) واکر اول اقرار ایلدیکی ایکی شیئك برینك بعضیسن یاخود اول ایکی شیئك هر برینك بعضیسن استثنا ایلسه اتفاق علما ایله صحیحدر (ولو استثنی کیلیا او وزنیا او عددیا متقاربا من دراهم صح بالقیمة) واکر مقر اولان کمسنه اقرار ایلدیکی درهمدن بر کیلی اولان شیئی یاخود وزنی اولان شیئی یاخود متقارب اولان شیٔ عددیی استثنا ایلسه اول استثنا قیمت ایله صحیح اولور مثلا مقر اولان کمسنه له علی الف درهم الا قفیز حنطة او الا دینارا دیسه صحیح اولور و کذلك له مائة دینار الا قفیز شعیرا او الا عشرة دراهم دیسه صحیحدر امام ابو حنیفه و ابو یوسف قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ایچون خلاف واردر بو مسئله ده یعنی کیلینك و وزنینك دراهمدن استثنا اولنمسی صحیح دکلدر انك قتنده زیرا خلاف جنسدر (ولو استثنی منها شاة او ثوبا او دارا بطل اتفاقا) واکر برکمسنه بر قیونی یاخود بر ثوبی یاخود بر داری اقرار ایلدیکی دراهمدن استثنا ایلسه اتفاق علما ایله اول استثنا باطل اولور زیرا خلاف جنسدن استثنادر مثلا له علی مائة درهم الا شاة یاخود الا ثوبا یاخود الا دارا دیسه استثنا باطل اولور ❊ منهماده اولان ضمیر اقراره راجعدر (ومن وصل باقراره ان شاء الله بطل اقراره) وشول کمسنه اقرارنه ان شاء الله تعالی لفظنی ایصال ایلسه اول کمسنه نك اقراری باطل اولور و اول اقرار ایلدیکی شیٔ لازم اولمز زیرا حق سبحانه و تعالینك مشیتی ایله استثنا ایلمك یا ابطالدر یا تعلیقدر و ایکی صورتده بیله استثنا باطل اولور باقراره ده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر (وکذا ان علقه بمشیئة من لا تعرف مشیئته کالملائکة والجن) و کذلك اول کمسنه نك اقراری باطل اولور قچن اقرارنی مشیتی بلنمز کمسنه نك مشیتی ایله تعلیق ایلسه زمرهٔ ملائکه و طائفهٔ جنك مشیتلری کبی زیرا بونلرك مشیتلری غیر معروفدر مثلا له علی کذا ان شاء الله او الملائکة او الجن دیسه باطل اولور ❊ علقه ده اولان ضمیر اقراره راجعدر مشیته ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (ولو اقر بدار واستثنی بناءها کانا للمقر له) واکر برکمسنه بر آخره بر دار اقرار ایدوب انك ایچنده اولان بناسنی استثنا ایلسه اول دار ایله بنا اول مقر لهك اولور زیرا بنا دارده داخلدر ❊ بناءهاده اولان ضمیر داره راجعدر

ولوقال بناؤ ها لی والعرصة له كان كما قال) واكر اول مقر اولان كمسنه بو دارك بناسی بنم وعرصه سی
بر كمسنه نكدر دیسه دیدیكی كبی اولور یعنی اول عرصه مقر لهك اولور عرصه دیو دارك اوكنده اولان
واسع بقعه یه دیرلر ٭ بناء هاده اولان ضمیر داره راجعدر لهده اولان ضمیر مقر لهه راجعدر (وفص الخاتم
ونخل البستان كبنائها) وخاتمك فصی وبستانك نخلی دارك بناسی كبیدر یعنی اقرارده داخل اولور مثلا
بر كمسنه له علی خاتم الافصه یاخود هذا البستان لفلان الانخله دیسه استثناسی صحیح اولور اما حلقة هذا
الخاتم لفلان والفص لی یاخود هذا الارض لفلان والنخل لی دیسه صحیح اولماز (وان قال له علی الف من ثمن
عبد لم اقبضه فان عینه قیل للمقر له سلم او تسلم ان شئت) واكر بر كمسنه بر كمسنه ایچون فلان كمسنه نك بنم اوزرمده
اشترا ایدوب قبض ایلدیكم بر عبدك بهاسندن بیك درهمی وار دیسه مزبور مقر ذكر ایلدیكی عبدی
تعیین ایدر ایسه اول مقر له اولان كمسنه یه دینلور كه مزبور عبدی مشتری یه تسلیم ایله واول اقرار
ایلدیكی بیك درهمی اندن تسلم ایله اكر استر ایسك ٭ لهده اولان ضمیر مقر لهه راجعدر (وان لم یعینه
لزمه الالف ولغا قوله لم اقبضه) واكر اول مقر اولان كمسنه اول عبدی تعیین ایتمز ایسه اول اقرار ایلدیكی
بیك درهم ابو حنیفه قتنده اكا لازم اولور واول عبد ایچون لم اقبضه دیدیكی لغو اولور استرسه كلامنی وصل
ایلسون استرسه فصل ایلسون ٭ یعینه ده اولان ضمیر عبده راجعدر لزمه ده اولان ضمیر مقره راجعدر قوله ده
اولان ضمیر بنه اكا راجعدر قبضه ده اولان ضمیر عبده راجعدر (ولو قال من ثمن خمر او خنزیر لایصدق)
واكر اول مقر اولان كمسنه اول اقرار ایلدیكی بیك درهم بنم اوزریمه خمر یا خنزیر بهاسندندر دیسه
تصدیق اولنمز ابو حنیفه قتنده (وعندهما ان وصل صدق) واما مین قتنده اكر كلامنی وصل ایدرسه
تصدیق اولنور واول بیك درهم اكا لازم اولور (ولو قال من ثمن متاع او اقرضنی وهی زیوف او نبهرجة لزمه
الجیاد) واكر اول مقر اولان كمسنه فلان كمسنه نك متاع بهاسندن اوزرمده بیك درهمی واردر یاخود
بكا بیك زیوف درهم یاخود بیك نبهرجه درهم اقراض ایلدی دیسه اكا بیك دانه جیاد دراهم لازم كلور
امام ابو حنیفه قتنده استرسه وصل ایلسون استرسه فصل ایلسون زیرا عقد اول عوضك عیبدن سالم اولمسن
اقتضا ایدر (وقالا یلزمه ما قال ان وصل) واما مین دیدیلر كه اكر وصل ایدرسه دیدیكی لازم اولور نتكیم بیانی
كچدی (وان قال من غصب او ودیعة وهی زیوف او نبهرجة صدق) واكر مقر اولان كیمسه فلان كیمسه نك
بنده غصبدن یاخود ودیعه دن بیك درهمی واردر حالبوكه اول دراهم زیوف یاخود نبهرجه در دیسه
تصدیق اولنور كرك وصل ایلسون كرك فصل ایلسون ٭ یلزمه ده اولان ضمیر مقره راجعدر (ولو قال ستوقة
او رصاص فان وصل صدق والافلا) واكر اول بنده اولان بیك درهم ستوقه یاخود رصاصدر دیسه اكر وصل
ایدرسه تصدیق اولنور واكر وصل ایتمیوب فصل ایدرسه تصدیق اولنمز (ولو قال غصبته ثوبا وجاء بمعیب صدق
واكر بر كیمسه اقرار ایلیوب بن فلان كیمسه دن بر ثوب غصب ایلدم دیوب و بر معیب ثوب كتوروب احضار
ایلسه تصدیق اولنور زیرا مغصوبك عیبدن سالم اولمسی شرط دكلدر ودیعه نك عیبدن سالم اولمسی لازمدر
غصبته ده اولان ضمیر مقر لهه راجعدر (ولو قال علی الف الا انه ینقص مائة صدق ان وصل والا لزم الالف)
واكر بر كیمسه اوزرمده فلان كیمسه نك بیك درهمی واردر الا اول بیك درهمك یوز درهم نقصانی واردر
دیسه تصدیق اولنور اكر وصل ایلسه واكر وصل ایتمز ایسه اول بیك درهم علی التمام لازم اولور ٭ انه ده
اولان ضمیر الفه راجعدر (ولو قال اخذت منك الفا ودیعة فهلكت وقال المقر له اخذتها غصبا ضمن
ولو قال بدل اخذت اعطیتنی لایضمن) واكر بر كیمسه بر كیمسنه یه بن سندن ودیعه طریقیله بیك درهم اخذ
ایلدم و بنده هلاك اولدی دیسه واول مقر له اولان كیمسه سن بندن اول بیك درهمی غصب طریقیله اخذ
ایلدك دیسه اول الفه ضامن اولور واكر مقر اولان كیمسه اخذت دیدیكنك بدلنه اعطیتنی دیسه یعنی
بن سندن اخذ ایلدم اول بیك درهمی امانی سن بكا ویردك دیسه ضامن اولمزو بو ایكی صورتك برنده ضامن اولوب
برنده ضامن اولمامق لازم كلور زیرا اولكی صورتده سبب ضمانكه اخذدر اول الفه اقرار ایلدكدنصكره انی
بری ایدر شیء ادعا ایلدیكه اذندر واول بر آخر ایله انی انكار ایدر امدی قول انكدر یمینله وایكنجی صورتده
اول فعلكه اخذدر انی غیری یه مضاف قیلدی واول غیری ایسه سبب ضمانی كه غصبدر ادعا ایدر امدی

قول منكرك اولدی يميله (ولو قال غصبت هذا الشیء من زيد لابل من عمرو فهو لزيد وعليه قيمته لعمرو) واكر مقر اولان كمسنه بن بو شيیء زيددن غصب ايلدم ديسه صكره يوق بلكه عمرودن غصب ايلدم ديسه امدی اول ديديكی شیء زيدكدر واول مقر اولان كمسه نك اوزرينه اقرار ايلديكی شيئك قيمتی واردر زيرا ابتدادن من زيد ديميسی اكا اقرار در صكره لاديمسی اقراردن رجوعدر قبول اولنمز وصكره بل لعمرو ديمسی عمرو ایچون اقراردر واول شیء ايسه زيده اقرار اولنمغله مستهلك اولدی امدی عمروه قيمتی لازم اولدی وقيچن (وله علی الف لابل الفان) ديسه استحسانا ايكی بيك لازم اولور وقياسده اوچ بيك لازم اولور ❊ فهو ضميری شيئه راجعدر عليه ده اولان ضمير مقره راجعدر قيمته ده اولان ضمير شيئه راجعدر (ولو قال هذا كان لی وديعة عندك فاخذته وقال الآخر هو لی دفع اليه) واكر بر كمسنه بر آخرك يدنده اولان شيیء بونمدر ديو دعوی ايلسه اول مدعی عليه اولان كمسنه دخی بو شیء نمدر سنده وديعه ايدی صكره سندن اخذ ايلدم اول مدعی اولان خير بونمدر ديسه اول مقرله اولان كمسنه يه كه مدعيدر دفع اولنه زيرا مقر اولان كمسنه ايكی شيئله اقرار ايلمشدر بری اول مقرلهك صاحب يد اولديغی وبری اول مقرلهدن اخذ اولديغيدر فاخذته ده اولان ضمير هذايه راجعدر اليه ده اولان ضمير اخذه راجعدر (وان قال اجرت فرسی او ثوبی هذا فلانا فركبه اولبسه ورده علی او اعرته او اسكنته داری ثم ردها علی صدق) واكر بر كمسنه بن بو فرسی ياخود بو ثوبمی فلان كمسنه يه اجاريه ويردم واول فرسی ركوب واول ثوبی لبس ايلدكدن صكره اوزريمه رد ايلدی ديسه ياخود بوداری اكا عاريةً ويردم ياخود كندوبی انده اسكان ايلدم صكره اوزريمه رد ايلدی ديسه تصديق اولنور ابو حنيفه قتنده (وعندهما القول للمأخوذ منه) وامامين قتنده قول بو مسئله ده مأخوذ منهكدر ❊ ركبه ده اولان ضمير فرسه راجعدر لبسه ده اولان ضمير ايكيسنك برينه راجعدر اعرته واسكنته ده اولان ضميرلر فلانه راجعدر ثم ردهاده اولان ضمير داره راجعدر (ولو قال خاط ثوبی هذا بكذا ثم قبضته منه وادعاه الآخر فعلی هذا الخلاف فی الصحيح) واكر بر كمسنه بر آخر ايچون فلان كمسنه بنم بو ثوبمی بر درهمه ديكدی تمام اولدقدنصكره انی اندن قبض ايلدم ديسه واول آخر بنمدر ديو ادعا ايلسه امدی بو مسئله ده خلاف اول ماقبلنده اولان مسئله نك خلافی كبيدر صحتده يعنی اول قبضته دين كمسنه تصديق اولنور ابو حنيفه قتنده واما مين قتنده قول مأخوذ منهكدر ❊ قبضته ده اولان ضمير ثوبه راجعدر منه ده اولان ضمير خاطدن مفهوم اولان خياطه راجعدر ادعاه ده اولان ضمير ثوبه راجعدر (ولو قال اقتضيت من فلان الفا كانت لی عليه او اقرضته الفا ثم اخذتها منه وانكر فلان فالقول له) واكر بر كمسنه بنم فلان كمسنه نك اوزرنده اولان بيك درهمی تقاص ايلدم يعنی الدم حقلشدم ديسه ياخود اكا اقراض ايلديكم بيك درهمی اندن اخذ ايلدم ديسه واول فلان كمسنه انكار ايلسه قول انكدر يعنی قول مقرله اولان فلانكدر منكر اولديغی اجلدن ❊ عليه ده اولان ضمير فلانه راجعدر اواقرضته ده اولان ضمير ينه فلانه راجعدر له ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (ولو قال زرع فلان هذا الزرع او بنی هذه الدار او غرس هذا الكرم لی استعنت به فيه وادعی فلان ذلك فالقول للمقر) واكر بر كمسنه بو اكنی فلان كمسنه بنم ايچون اكدی وبن اندن استعانه طلب ايليوب بكا انده يارديم ايلمشدر ياخود بو داری فلان كمسنه بنم ايچون ياپدی وبن اندن ياپمغه استعانه طلب ايدوب بكا مساعده ايلمشدر ياخود بو باغی فلان بنم ايچون غرس ايلدی اندن استعانه رجا ايدوب بكا يارديم ايلمشدر ديسه واول فلان كمسنه اول شیء كندونكدر ديو دعوی ايلسه قول بو مسئله ده مقرله اولان كمسنه نكدر زيرا اول صاحب يددر ❊ به ده اولان ضمير فلانه راجعدر فيه ده اولان ضمير اول اقرار اولنان اشياء ثلاثه نك برينه راجعدر

﴿ باب اقرار المريض ﴾

مصنف بو بابده مريض اولان كمسنه نك حالت مرضنده واقع اولان اقرارينك احكامنی بيان ايلدی (دين فی صحته وما لزمه فی مرضه بسبب معروف سواء) مريض اولان كمسنه نك حال صحتنده ايدنديكی دين دخی حالت مرضنده بر سبب معروف ايله اكا لازم اولان دين برابردر (ويقدمان علی ما اقر به فی مرضه والكل مقدم علی الارث) وحالت صحتنده اولان دين وحالت مرضده لازم اولان دين حالت مرضنده

اقرار ایلدیکی دینك اوزرینه تقدیم اولنورلر و بو وجهله ذکر اولنان صورتلر ارث اوزرینه تقدیم اولنورلر یعنی اول حال صحتنده حاصل اولان دین قضا اولنور اندنصکره سبب معروفله مرضنده اولان دین قضا اولنور بوندنصکره برشیء قالورسه مرضنده اقرار ایلدیکی شیء قضا اولنور بونلردنصکره برشیء قالورسه وارثلره فرایض شرعیه ایله تقسیم اولنور ✻ صحتده ومالزمه ده وفی مرضه ده اولان ضمیرلر مریضه راجعدر اقربه ده اولان ضمیر ماقبلنده کی مایه راجعدر (ولایصح تخصیصه غریما بقضاء دینه) ومریض اولان کمسنه ارباب دیوندن برغریمی قضاء دینی ایله تخصیص ایلمك صحیح دکلدر زیرا بو برینی تخصیص ایلمکده اول باقیلرك حقلرینی ابطال ایلمك واردر ✻ دینه ده اولان ضمیر مریضه راجعدر (ولاقراره لوارثه الاان یصدقه بقیة الورثة) دخی مریض اولان کمسنه نك کندو وارثلرندن برینه بنده برشیء واردر دیو اقرار ایلمك بینه صحیح دکلدر مکرکه بقیهٔ ورثه اول مریضی اقرار ایلدیکنده تصدیق ایده لر ✻ و بو ترکیبده اولان ضمیرلر مریضه راجعدر (وان اقر لاجنبی صح ولو احاط بماله) واکر مریض اولان کیمسه براجنبی ایچون برشیء اقرار ایلسه اقراری صحیح اولور اکرکه جمله مالنه احاطه ایدرسه ده وقیاس ثلثدن زیاده ده صحیح اولمقدر لکن ابن عمر حضرتلری (اذا اقر لرجل فی مرضه بدین لرجل غیر وارث فاجاز به وان احاط بماله) بیوردقلری ایچون قیاس ترك اولندی بماله ده اولان ضمیر مریضه راجعدر (وان اقر لاجنبی ثم اقر انه ابنه ثبت نسبه و بطل اقراره) واکر مریض اولان کیمسه براجنبی یه برشیء اقرار ایدوب صکره کندی اوغلیدر دیو اقرار ایلسه اول مقرله اولان اجنبینك نسبی ثابت اولور واول واقع اولان اقرار باطل اولور ✻ انه ده اولان ضمیر اجنبی یه راجعدر ابنه ده اولان ضمیر مقره راجعدر نسبه ده اولان ضمیر اجنبی یه راجعدر اقراره ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وان اقر لاجنبیة ثم تزوجها لایبطل اقراره) واکر اول مریض اولان کمسه براجنبیه خاتون ایچون برشیء اقرار ایدوب صکره انی تزوج ایلسه اقراری باطل اولمز ✻ تزوجهاده اولان ضمیر اجنبیه یه راجعدر اقراره ده اولان ضمیر مقره راجعدر (ولو اوصی لها ثم تزوجها بطلت) وقچن اول اجنبیه یه وصیت ایدوب صکره انی تزوج ایلسه اول وصیت باطل اولور زیرا وصیتك صحیح اولمسی بعد الموتدر (ولو وهبها ثم تزوجها فلا رجوع) وقچن اول اجنبیه یه برشیء هبه ایدوب صکره انی تزوج ایلسه اول هبه ایلدیکی شیئه رجوع یوقدر بو مسئله ده جمله ملتقانك کوریلن نسخه لرنده بویله واقع اولمش بو ایسه اکثر متونه و کنزك عبارتنه مخالفدر زیرا کنزده دیرکه (وان اقر لاجنبیة ثم نکحها صح بخلاف الهبة والوصیة) اویله اولیجق جائزدرکه بو محلده ملتقی نك عبارتی تحریف نساخ اوله فتأمل (وان اقر بغلام مجهول النسب یولد مثله لمثله انه ابنه وصدقه الغلام ثبت نسبه منه ولو مریضا) واکر اول مریض اولان کمسنه برمجهول النسب اولان غلامه که اول غلامك مثلی اول کمسنه نك مثلنه طوغمسی ممکن اوله کندی اوغلیدر دیو اقرار ایلسه غلام دخی انی تصدیق ایلسه اول غلامك نسبی اول کمسنه دن ثابت اولور مریضده اولورسه زیرا اول کمسنه نك اقرارینك صحتنه مانع یوقدر مصنفك وصدقه الغلام دیمسندن فهم اولنور که اول غلامك ادراکنك شرطی کندی نفسندن تعبیر ایلمکه قادر اوله امدی غلام صغیر اولسه کندی نفسندن تعبیره قادر اولمسه تصدیقنه اعتبار یوقدر مثله ده اولان ضمیر غلامه راجعدر لمثله ده اولان ضمیر مقره راجعدر انه ده اولان ضمیر غلامه راجعدر ابنه ده اولان ضمیر مقره وصدقه ده اولان ضمیر مقره راجعدر نسبه ده اولان ضمیر غلامه راجعدر منه ده اولان ضمیر مقره راجعدر (وشارك الورثة) واول نسبی ثابت اولمش غلام اول اقرار ایدن کمسنه نك ورثه سنه میراثده مشارك اولور زیرا نسبی ثابت اولمغله انلردن اولدی (وصح اقرار الرجل بالوالدین والولد والزوجة والمولی وشرط تصدیق هولاء) والدینه و ولده وزوجه یه ومولایه اقرار ایلمك دخی صحیحدر امامذکورلرك انلرده اولان اقراره تصدیقلری شرطدر مثلا بو بنم بابامدر یاخود انامدر یاخود اوغلمدر یاخود زوجه مدر یاخود مولامدر دیسه صحیح اولور زوجه نك نکاح وعدتدن خالی اولمسی شرطدر (وکذا اقرار المرأة لکن شرط فی اقرارها بالولد تصدیق الزوج ایضا اوشهادة قابلة) رجلك اقراری صحیح اولدیغی کبی خاتونك دخی اقراری صحیحدر لکن امرأة نك برولده اقرار ایلسنده کندو زوجنك تصدیقی شرط اولدی زیرا حق انکدر یاخود قابله نك شهادتی زیرا قابله نك قولی بو محلده مقبولدر (وصح تصدیقهم بعد موت المقر) و بو ذکر

اولنلرك تصديقلری اول مقر اولان كمسنه نك مدتند نصكره صحيحدر زيرا نسب مدتدنصكره باقی قالور (الاتصديق الزوج بعدموتها) الازوج اولان كمسنه نك زوجه نك موتندنصكره تصديق ايلسی صحيح دكلدر زيرا زوجه نك موتند نصكره نكاح منقطع اولور ابو حنيفه قتنده (وعندهما يصح ايضا) وامامين قتلرنده تصديقی صحيح اولور زيرا ميراث حقنده زوجه نك موتدنصكره نكاح باقيدر (وان اقر بنسب غير الولادكاخ وعم لايثبت) واكر ولاددن غيری بوكمسنه نك نسبنه اقرار ايلسه اخ كبی وعم كبی نسبی ثابت اولمز زيرا انده غيره تحميل نسب واردر بوايسه جائز دكلدر (ويرثه ان لم يكن له وارث معروف ولو بعيدا) وبوغير ولاددن كمسنه كه نسبنه اقرار اولنمشيدی اول مقرك وارث معروفی اولمديغی تقديرجه كندوسی وارث اولور وارث بعيد اولديغی تقديرجه بنه وارث اولور زيرا ميراث حقی اولور مزاحم اولمديغی ايچون ✲ يرثه ده اولان ضمير بارز مقره راجعدر له ده اولان ضمير بنه مقره راجعدر (ومن مات ابوه فاقر باخ شاركه فی الارث ولايثبت نسبه) وشول كيمسه كه بر كيمسه نك اخوتنه يعنی اكا اخ اولديغنه اقرار ايليه اول اكا ارثده مشارك اولور لكن نسبی ثابت اولمز زيرا اقراری ثابت ومقبولدر كندی حقنده ✲ ابوه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر شاركه ده اولان ضمير بارز مقره راجعدر نسبه ده اولان ضمير اخه راجعدر (ولوكان لابيهما الميت دين علی شخص فاقر احدهما بقبض ابيه نصفه فالنصف الباقی للآخر ولاشیٔ للمقر) وباباری اولمش ايكی قرنداشك برشخصده اله جق دينی اولسه بو ايكی قرنداشك بريسی بنم بابام حال حياتنده بوشخصده اولان دينك نصفنی قبض ايلدی ديو اقرار ايلسه اول باقی قلان نصف اول بر قرنداشك اولور واول اقرار ايدن كمسنه يه نسنه يوقدر زيرا ايلديكی اقرار كندی نصيبنه منصرف اولور ✲ لابيهما ده اولان ضمير اخوينه راجعدر ابيه ده اولان ضمير مقره راجعدر نصفه ده اولان ضمير دينه اكا راجعدر

كتاب الصلح

چون مصنف رحمة الله تعالی عليه كتاب اقرارك احكامی بياندن فارغ اولدی كتاب صلحك احكامی بيانه شروع ايلدی زيرا اكا اولور كه اقراردن صلح واقع اولور تكميل بيان اولنسه كركدر بو اجلدن كتاب الاقرارك عقبنده ذكر اولندی معلوم اوله كه صلح لغتده اسمدر مصالحه معناسنه در اصلی صلاحدن مأخوذدر كه ضد فساددر واصطلاح شرعده (هو عقد يرفع النزاع) صلح شرعده بر عقددر كه مدعی ومدعی عليهك مابينلرنده اولان نزاعی وواقع اولان خصومتی قطع ايلر (ويجوز مع اقرار وسكوت وانكار) وصلح ايكی خصم آراسنه صلح واقع اولمق اقرار وسكوت ايله وانكار ايله جائزدر زيرا حق سبحانه وتعالينك (والصلح خير) بيوردقلری مطلقدر واقسام ثلاثه يه شاملدر (فالاول كالبيع ان وقع عن مال بمال فتثبت فيه الشفعة والرد بالعيب وخيار الرؤية والشرط) امدی صلحك قسم اوليكه صلح عن اقراردر بيع كبيدر جميع احوالنده چون ذمتنده اولان مالدن بنه مال ايله صلح اولنسه زيرا معنای بيع انده موجود مالی مال ايله مبادله ايلمكدر بو وفاء تفريعيه در يعنی چونكه صلحك اولكی قسمی بيع كبی اولدی امدی انده شفعه اكر عقار ايسه ومعيب رداولنمق وخيار رؤيت وخيار شرط ثابت اولور ✲ فيه ده اولان ضمير صلحه راجعدر (ويفسده جهالة البدل لاجهالة المصالح عنه) واكر بدل صلح مجهول اولسه اول واقع اولان صلحی افساد ايدر زيرا نزاعه مؤديدر اما اول مصالح عنهك مجهول اولمسی واقع اولان صلحی افساد ايلمز زيرا اسقاط قبيلندندر ✲ يفسده ده اولان ضمير صلحه راجعدر (وتشترط القدرة علی تسليم البدل) دخی واقع اولان صلحك بدلنی تسليم ايلمكه قادر اولمق شرط قلنور بو اجلدن عبد آبقك اوزرينه صلح اولنمق جائز اولمدی زيرا تسليمنه قدرت يوقدر (وان استحق بعض المصالح عنه اوكله رجع بكل البدل او بعضه) واكر اول مصالح عنهك بعضيسی ياخود كليسی مستحق اولنسه اول مدعی عليه اولان كمسنه كل بدل ايله رجوع ايدر چون اول مصالح عنهك كليسی مستحق اولنسه وبعضيسی ايله رجوع ايدر قچن بعضيسی مستحق اولنسه ✲ كله ده اولان ضمير ابداله راجعدر بعضه ده اولان ضميرده بدله راجعدر (وان استحق بعض البدل اوكله رجع بكل المصالح عنه او بعضه) واكر بدل صلحك بعضيسی ياخود كليسی مستحق اولنسه مصالح عنهك كليسی ايله ياخود بعضيسی ايله رجوع ايدر ✲ كله ده اولان ضمير بدله راجعدر وبعضه ده اولان ضمير مصالح عنهه راجعدر (وان وقع عن مال

بمنفعة اعتبر اجارة) واكر صلح برمالدن برمنفعت ايله واقع اولسه اجاره اعتبار اولنور مثلا بر كيمسه برآخردن برمال دعوى ايدوب اول آخر اعتراف ايلسه صكره اول مدعى اولان كيمسه بردارده ساكن اولمق اوزره ياخود برمعلوم دابه‌نك اوزرينه بنمكه ياخود برثوبى كيمكه مصالحه ايلسه جائزدر وعقد اجاره معناسنه اولور (فيشترط فيه التوقيت و يبطل بموت احدهما) بوفاء فاء تفريعيه‌در يعنى چونكه مالدن منفعت ايله واقع اولان صلح اجاره معناسنه اولدى ايسه انده توقيت اشتراط اولنور عين مؤجره‌ده اشتراط اولنديغى كبى دخى مصالحينك برينك موتيله باطل اولور اجاره باطل اولديغى كبى (والاخير ان معاوضة فى حق المدعى وفداء اليمين وقطع المنازعة فى حق الاخر) والاخيران مصنفك فالاول قولنه معطوفدر يعنى انواع صلحك باقى قلان ايكى قسميكه برى صلح عن انكار و برى صلح عن سكوتدر معاوضه‌در مدعى اولان كمسنه حقنده وفداء يمين وقطع نزاعدر اول برآخر كه مدعى عليه‌در انك حقنده (فلا شفعة فى دار صولح عنها مع احدهما) امدى سكوت ايله ياخود انكار ايله مصالحه اولنان دارده شفعه يوقدر ※ عنهاده اولان ضمير داره راجعدر احدهماده اولان ضمير تثنيه سكوتله وانكار ايله اولان صلحه راجعدر (وتجب فى دار صولح عليها) ودارده شفعه واجب وثابت اولور كه انك اوزرينه مصالحه اولنمش اوله ※ عليهاده اولان ضمير داره راجعدر (وما استحق من المدعى كلا او بعضا رد المدعى حصته من البدل) وشول شيكه مدعادن يعنى متنازع فيه‌دن مستحق اولنه كل اولسون بعض اولسون مدعى اولان كيمسه انك حصه‌سن يعنى مقدارن بدلدن رد ايلسون ※ حصته‌ده اولان ضمير ما استحق يه راجعدر (و يرجع بالخصومة فيه) ومدعى اولان كيمسه مستحق اولان كيمسه ايله مستحق اولنان شيده خصومت ايليه ※ فيه‌ده اولان ضمير مستحق اولان شيئه راجعدر (وما استحق من البدل بعضا او كلا يرجع المدعى الى دعواه فى قدره) وشول شيكه بدلدن مستحق اوله بعض اولسون كل اولسون مدعى اولان كيمسه انك مقدارنده دعواسنه رجوع ايليه مثلا بر كيمسه برآخردن برشيئ دعوا ايليوب مدعى عليه انكار ايلدكدنصكره اول مدعى اولان كيمسه برثوب ايله صلح اولسه صلح اولندقدنصكره اول مصالح به اولان ثوب مستحق اولسه مدعى اولان كيمسه اول دعوى ايلديكى شيئله رجوع ايدر واول مصالح به اولان ثوبك دعواسنه رجوع ايلز مثلا چون بر كيمسه برآخردن بردار دعوى ايدوب مدعى عليه اولان كيمسه اول مدعى اولان كيمسه‌يه برثوب بيع ايليوب وانك اوزرينه مصالحه اولندقدنصكره اول ثوب مستحق اولنسه مدعى اولان كمسنه مدعى عليه اوزرينه اول ثوبله رجوع ايليه دعوايه رجوع ايليه دعواده اولان ضمير مدعى به راجعدر فى قدره‌ده اولان ضمير بدله راجعدر (وهلاك البدل قبل التسليم كاستحقاقه فى الفصلين) و بدل صلحك تسليمدن اول هلاك اولمسى مستحق اولمسى كبيدر تقدم ايلين ايكى فصلده كه برى فصل اقرار و برى فصل انكاردر يعنى صلح باطل اولور زيرا بدلك هلاكى مبيعده بيعى ابطال ايدر بودخى كذلك ※ استحقاقه‌ده اولان ضمير بدله راجعدر (ولو صالح على بعض دار يدعيها لا يصح) وقچن مدعى اولان كيمسه دعوى ايلديكى دارك بعضيسنه مصالحه ايلسه اول صلح صحيح اولمز واول داردن باقى قلانى دعوى ايلك اوزره باقيدر ※ يدعيهاده اولان ضمير داره راجعدر (وحيلته ان يزيد فى البدل شيأ او يبرأ عن دعوى الباقى) ودارك بعضيسنه صلح ايله‌نك جائز اولمسنك حيله سى بودركه اول مدعى عليه اولان كمسه اول واقع اولان بدلده برشيئ زياده ايليه مثلا برثوب كبى ياخود دراهم كبيكه بو زياده اول باقيدن عوض واقع اوله ياخود اول مدعى اولان كيمسه اول مدعى عليه اولان كيمسه‌يى اول باقيدن ابرا ايليه مثلا ابرأتك من دعوى هذه الدار ديه

※ فصل ※

بو فصل ينه صلحه متعلق اولان نيجه اشيا بيانده‌در (يجوز الصلح عن مجهول) مجهول اولان شيدن صلح واقع اولمق جائزدر اسقاط اولديغى اجلدن (ولا يجوز الا على معلوم) دخى صلح جائز اولمز الا معلوم اولان شيئك اوزرينه زيرا تمليكدر معلوم اولماسى منازعه‌يه مؤدى اولور ※ بوندنصكره معلوم اوله‌كه صلح درت قسم اوزره‌در برقسمى معلوم ايله معلوم اوزره صلح اولمقدر و برقسمى مجهول ايله معلوم اوزره صلح اولمقدر بو ايكى قسم جائزدر و برقسمى مجهول ايله مجهول اوزرينه صلح اولمقدر و برقسمى معلوم ايله مجهول اوزره صلح اولمقدر بو ايكى قسم فاسددر (و يجوز عن دعوى المال) ومال دعوى سندن صلح اولنمق جائزدر زير

بيع معناسنه‌در (والمنفعة) دخی منفعتی دعوی اولنمقدن صلح جائزدر و بوصلح اجاره معناسنه واقع اولور (والجناية فی النفس وما دونها عمدا او خطأ) دخی نفسده ونفسدن دونده واقع اولان جنايه‌ده كرك عمدا اولسون كرك خطأ اولسون صلح واقع اولمق جائزدر زيرا حق تعالی حضرتلرينك (فمن عفی له من اخيه شیء) قوللری درجنايت عمددن واقع اولان صلحده نازل اولمشدر (وعن دعوی الرق وكان عتقا بمال) دخی رق دعواسندن صلح اولنمق جائزدر وبوواقع اولان صلح مدعی عليهك طرفندن مدعی‌يه صلح ايچون ويريلان مال ايله مدعی جانبندن عتق واقع اولور (ولاولاء له عليه) واول مدعی اولان كمسه‌نك اول عتق اولنان عبدك اوزرينه ولاسی يوقدر اول مدعی عليه رقيتی انكار ايلديكی اجلدن ٭ له‌ده‌اولان ضمير مدعی عليهه راجعدر عليه‌ده اولان ضمير قيتی دعوی اولنانه راجعدر (ودعوی الزوج النكاح وكان خلعا) دخی بر رجل برخاتونك نكاحنی دعوی ايلكدن مال ايله صلح واقع اولمق صحيحدر اول مال ايله واقع اولان صلح اول خاتونه خلع واقع اولور مثلا بر رجل برخاتونك اوزرينه بو بنم خاتونمدر ديو دعوی ايدوب خاتون انكار ايلسه واول رجلی برمقدار مال ايله صلح ايلسه جائزدر وخلع واقع اولور (ويحرم عليه ديانة ان كان مبطلا) واكر اول زوجيت دعواسن ايدن كمسه دعواسنده باطل اوزره ايسه اول بدل انك اوزرينه حرام اولور ديانت جهتندن (ولوصالحها بمال لتقر له بالنكاح جاز ولايجوز ان ادعته المرأة) واكر مرأه نكاح ايله اقرار ايلمسی ايچون بر رجل انكله مال ايله صلح اولسه جائزدر واكر خاتون اول رجلك منكوحه‌سی اولديغنی دعوی ايلسه اول بدل صلحی ويرمك جائز دكلدر (وقيل يجوز) وبعض روايتده جائز دينلدی زيرا اول خاتونك مهرينه زياده قيلنور ٭ ادعته‌ده اولان ضمير نكاحه راجعدر (ولا عن دعوی الحد) دخی بر رجلك اوزرينه حدی موجب اولان دعوی اولنمق ايچون مال ايله صلح اولمق جائز دكلدر واو اخذ ايلديكی مالی رد ايليه مثلا بركيمسه برزانی يی ياخود برشارب خمری حاكمه اخذ ايلكه مراد ايلسه اومأخوذ انی حاكمه اخذ ايلامك ايچون برمقدار مال ايله صلح ايلسه اول صلح باطل اولور ومال اخذ اولنديغی تقديرجه صاحبنه رد اولنه زيرا اول حد حق اللهدر انی مال ايله صلح ايلك جائز دكلدر (وان قتل عبد مأذون رجلا عمدا وصالح عن نفسه لايجوز) واكر برعبد مأذون بر رجلی قصدا قتل ايليوب كندو نفسنی مال تجارتدن برمقدار مال ايله صلح ايلسه جائز دكلدر زيرا اول عبد انجق تجارتده تصرف ايلكه مأذوندر كندو نفسنده تصرف ايلكه مأذون دكلدر ٭ نفسه‌ده اولان ضمير عبده راجعدر (بخلاف صلحه عن نفس عبد له قتل رجلا عمدا) اما اول عبد مأذونك عبدی بر رجلی عمدا قتل ايليوب سيد اول قتل ايدن عبدك نفسنی مال ايله صلح ايلك اول تقدم ايدن مسئله‌نك خلافيدر مثلا عبد مأذونك برعبدی اولسه بر رجلی قصدا قتل ايلسه سيدی اولان كيمسه انی مال ايله صلح ايلسه جائزدر زيرا اول عبد مأذون كندی كسبندن وتجارتندن اولان شيده تصرفی جائزدر واول قاتل اولان عبد ايسه كندی كسبندندر ٭ صلحه‌ده اولان ضمير عبد مأذونه راجعدر له‌ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان صالح عن مغصوب تلف باكثر من قيمته جاز وقالا يبطل الفضل ان كان لايتغابن فيه) واكر بركمسه برتلف اولنمش مغصوبی قيمتندن اكثر برشيئله صلح ايلسه جائزدر امام ابو حنيفه قتنده زيرا تراضی ايله اولسه عوض اولور ربا اولمز وامامين ديديلر كه انك قيمتندن حاصل اولان يعنی زياده اولان باطل اولور اكر اول فضلده تغابن بولنمز ايسه زيرا اول زياده‌لك ربادر قيمته‌ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر فيه‌ده اولان ضمير فضله راجعدر (ان كان بعرض صح مطلقا اتفاقا) واكر عروض ايله اولسه مطلقا اتفاق علما ايله جائزدر زيرا اول زياده‌لك واقع اولان اختلاف قتنده ظاهر اولمز (وان اعتق موسر عبدا مشتركا وصالح عن باقيه باكثر من نصف قيمته بطل الفضل) واكر موسر اولان كيمسه مشترك اولان عبدی عتق ايلسه وباقيسنی كندی شريكندن نصفنك قيمتندن زياده ايله مصالحه ايلسه اول نصفدن زياده اولان فضل باطل اولور ائمه‌نك اتفاقيله ٭ باقيه‌ده اولان ضمير عبده راجعدر قيمته‌ده اولان ضميرينه اكا راجعدر (وان بعرض صح) واكر عروض ايله اولور ايسه صحيح اولور بوبيان اولنمشدر كه اول فضل اختلاف جنس قتنده ظاهر اولمز (ويجوز صلح المدعی بمال يدفعه الی المنكر ليقر له) ومدعی اولان كيمسه منكره كه يعنی مدعی عليهدر اقرار ايلمسی ايچون مال دفع ايدوب صلح اولنمق جائزدر واول ويريلان مال بدل صلح واقع اولور وبوصلح منكر اولان كمسنه‌نك حقنده بيع كبی اولور ومدعی اولانك حقنده

ثمنده واقع اولان زيادهلك كبى اولور ❊ بدفعهده اولان ضمير بار زماله راجعدر له ده اولان ضمير مدعى يه راجعدر (و بدل الصلح عن دم عمدا وعلى بعض دين يدعيه يلزم الموكل لا الوكيل) ودم عمددن اولان بدل صلح ياخود مدعينك ادعا ايلديكى دينك بعضيسى اوزره واقع اولان بدل صلح موكل اولان كيمسه يه لازم اولور وكيله لازم اولمز زيرا وكيل اولان كمسنه واسطه اولديغى اجلدن بدل صلح اكا لازم اولمز (الا ان ضمنه) الا قچن وكيل اولان كمسنه اول بدله ضامن اولسه اول زمانده لازم اولور ❊ ضمنهده اولان ضمير بدله راجعدر (و بدل ما هو كبيع يلزم الوكيل) وشول بيع كبى اولان شيئك بدلى مثلا بر مقدار مالدن ينه مال ايله صلح اولنسه وكيله لازم اولور زيرا بيعده واقع اولان حقوق وكيله راجعدر (وان صالح فضولى) واكر فضولى اولان كمسنه مدعى عليه طرفندن مدعى اولان كمسنه ايله مصالحه ايلسه (وضمن البدل واضافه الى ماله) دخى ايلديكى صلحك بدلنه ضامن اولسه ياخود كندى مالنه اضافت ايلسه مثلا على الف من مالى ياخود على عبدى هذا ديسه (او اشار الى عرض اونقد بلا اضافة) ياخود بر عرضه يابر نقده اضافتسز اشارت ايلسه مثلا على هذا الالف ياخود على هذا العبد ديسه (او اطلق وسلم صح) ياخود اطلاق ايلسه مثلا على الف ديسه وتسليم ايلسه اول فضولينك صلحى صحيح اولور بو ذكر اولنان مسائلك هر برينك علتنى ذكر ايلهده تطويل وار در اكا مراجعت اولنه ماله ده اولان ضمير فضولى يه راجعدر (وكان متبرعا) واول فضولى اولان كيمسه مدعى عليه ايچون متبرع اولور (وان اطلق ولم يسلم توقف) واكر فضولى اولان كيمسه اطلاق ايدوب يعنى على الف درهم ديوب تسليم ايلسه صلح توقف اولنور (فان اجازه المدعى عليه جاز ولزمه البدل والابطل) امدى اكر اول مدعى عليه اولان كيمسه اول صلحه جواز ويررسه جائز اولور واكا بدل لازم اولور واكر جواز كوسترمزسه باطل اولور زيرا مصالح فضوليدر مطلق بهه ولايتى يوقدر بو اجلدن تصرفى جائز اولمز

﴿ باب الصلح فى الدين ﴾

بو بابده دينده واقع اولان صلحك احكامى بيان اولنور (الصلح عما استحق بعقد المداينة على بعض جنسه اخذ لبعض حقه واسقاط لباقيه لا معاوضة) عقد مداينه ايله مستحق اولان شيئك جنسنك بعضيسى اوزرينه صلح اولمق مثلا بر كمسنهنك بر آخرده بيك درهمى اولوب بشيوز درهمه صلح اولسه بعض حقنى اخذ ايدوب باقيسن اسقاط ايتمك قبيلندن اولور معاوضه اولمز زيرا معاوضه اولسه ربا اولور ❊ جنسهده اولان ضمير عما استحق يه راجعدر حقهده اولان ضمير مصالحه راجعدر لباقيهده اولان ضمير حقه راجعدر (فلو صالح عن الف حال على مائة حالة او الف مؤجل صح) امدى قچن بر كمسنه حال اولان بيك درهمى ينه حال اولان يوز درهمه ياخود حال اولان بيك درهمى بيك درهم مؤجله صلح اولسه صحيح اولور زيرا اولكى صورتده بعض حقنى الوب بعضيسن اسقاط ايلمش اولور وايكنجى صورتده معاوضه قلنمسى ممكن دكل امدى تأخير اولنمغه محتاجدر (وكذا عن الف جياد على مائة زيوف) دخى بيك ايو درهمدن بيك زيوف درهم اوزرينه صلح اولسه صحيح اولور (ولا يصح عن دراهم على دنانير مؤجلة) وحال اولان دراهمدن مؤجل دنانير اوزرينه صلح اولمق صحيح اولمز (اوعن الف مؤجل على نصفه حالا) دخى بيك مؤجل درهمدن بشيوز حال درهم اوزرينه صلح اولمق صحيح دكلدر (اوعن الف سود على نصفه بيضا) دخى بيك قره درهمدن بشيوز بياض درهم اوزرينه صلح اولمق صحيح دكلدر (ولو صالح عن الف درهم ومائة دينار على مائة درهم حالة او مؤجلة صح وان قال من له على آخر الف ادغدا نصفه على انك برئ من باقيه ففعل برئ والا فلا يبرأ) واكر بيك درهم ويوز دينار دن يوز درهم حاله وياخود يوز درهم مؤجله اوزرينه صلح ايلسه صحيح اولور يعنى شول كمسنهنك كه بر آخر اوزرنده بيك درهمى اوله بكا يارن نصفنى ادا ايله اول باقيسندن برى اولمق اوزره ديسه اول مديون اولان كمسنه او بيكك نصفنى باقيسندن برى اولمق ايچون ادا ايلسه برى اولور امام ابو حنيفه قتنده اكر يارن ادا ايلسه برى اولمز (خلافا لابى يوسف) وابى يوسف ايچون خلاف واردر بو مسئلهده يعنى انك قتندهبرى اولمز زيرا ابراء مطلقدر (وان قال صالحتك على نصفه على انك ان لم تدفع غدا النصف فالالف عليك لا يبرأ اذا لم يدفع اجماعا) واكر اول بيك درهم صاحبى اولان كمسنه مديون

اولان كيمسه يه سنى سنده اولان بيك درهمك نصفنه مصالحه ايلدم شول وجه اوزره كه اكرسن بكا يارن اول مصالحه ايلديكم نصفى دفع ايلز ايسك ينه اول الف اوزريكه لازم اوله ديسه اجماع ائمه ايله اول نصفى دفع ايلسيجق برى اولمز زيرا شرط صريح ايله ذكر اولنمشدر ✻ نصفه ده اولان ضمير الفه راجعدر (وان قال ابرأتك من نصفه على ان تعطينى نصفه غدا برئ من نصفه اعطى اولم يعط) واكر اول بيك درهم صاحبى اولان كيمسه مديون اولان كيمسه يه سنى سنده اولان بيك درهمك نصفندن ابرا ايلدم يارن بكا اول برنصفى ويرمك اوزره ديسه اول مديون اولان كيمسه بو قول اوزره برى اولور استرسه نصفى ويرسون استرسه ويرمسون زيرا ابرا مطلق واقع اولمشدر ✻ من نصفه ده اولان ضمير الفه راجعدر (وكذا لو قال ادالى نصفه على انك برئ من باقيه ولم يوقت) دخى بو كبيدر اكر صاحب دين اولان كيمسه مديونه بكا سنده اولان بيك درهمك نصفنى ادا ايله اول بيكك باقى قلان نصفندن برى اولمق اوزره ديسه واداىه بر وقت توقيت ايلسه اول مديون برى اولور ✻ باقيه ده اولان ضمير الفه راجعدر (ولو قال ان اديت الى نصفه فانت برئ اواذا اديت اومتى اديت لايصح الابراء (وان ادى) واكر بركمسنه مديون اولان كمسنه يه اكر سنده اولان بيكك نصفنى بكا ادا ايدرسك اول برنصفندن برى اوله سن ديسه ياخود قچن اول سنده اولان بيك درهمك نصفنى ادا ايلسك اول برنصفندن برى اوله سن ديسه اول ابرا صحيح اولمز اكر اداده ايلسه زيرا شرط صريحه تعليق ايلشدر و براءتك شروطله تعليق اولنمسى باطلدر (ومن قال سرا الرب دينه لا اقرلك حتى تؤخره عنى اوتحط عنى ففعل جاز) وشول كمسنه كه كندو دينى صاحبنه سرا بن سنك بنده اولان حقكه اقرار ايلم تاكيم برقاچ آى تأخير ايليجه ياخود اقرار ايلم تا انك برازينى اوزرمدن اشاغه وارميجه ديسه صاحب دين اولان كمسنه دخى امتثال ايدوب برقاچ كون تأخير ايلسه ياخود برازينى اشاغه وارسه جائز اولور زيرا مالندن اكراهسز صادر اولمشدر ✻ دينه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر تؤخره ده اولان ضمير دينه راجعدر (وان اعلن لزمه فى الحال) واكر سرا سو يليوب آشكاره سو يلسه تأخيرسز وحطسز حالا لازم اولور

﴿ فصل ﴾

بو فصل ينه صلحه متعلق نيجه اشيا بيانندهدر (ان صالح احد ربى الدين عن نصفه على ثوب فلشريكه ان يتبع المديون بنصفه او يأخذ نصف الثوب) اكر ايكى صاحب دين اولان كمسنه لرك برى مديون اوزرنده اولان كندو نصفندن بر ثوب اوزرينه مصالحه ايلسه اول برشريكنه جائزدر كندو نصفنى استخلاف ايلمده اول مديونه تابع اوله يعنى نصفنى اندن طلب ايليه ياخود اول ثوبك نصفنى شريكندن اخذ ايليه ✻ من نصفه ده اولان ضمير احده راجعدر شريكه ده اولان ضمير ينه احده راجعدر بنصفه ده اولان ضمير شريكه راجعدر (الا ان يضمن له المصالح ربع الدين) الا قچن مصالح اولان كمسنه اول شريكه ربع دينه ضامن اولسه كندو نصفنى اول مديون طلب ايليه اول ثوبك نصفنى اخذ ايليه زيرا حقى دينده در ثوبده دكلدر ✻ له ده اولان ضمير شريكه راجعدر (وان قبض شيأ من الدين شاركه شريكه فيه واتبعا الغريم بما بقى) واكر ايكى شريكك برى مديون اولان كمسنه دن ذمتنده اولان دينندن برشئ قبض ايلسه اول برشريك اولان كمسنه اول قبض ايلديكى شيده اكا مشاركت ايلر واول باقى قلانده غريمه كه مديوندر متابعت ايدرلر يعنى اندن اخذ ايدوب قسمت ايدهلر ✻ شاركه ده اولان ضمير قابضه راجعدر شريكه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر فيه ده اولان ضمير شيئه راجعدر (وان اشترى بنصيبه شيئا ضمنه شريكه ربع الدين اواتبع الغريم ومن ابرأ عن نصيبه اوقاص الغريم بدين سابق لايضمن لشريكه)واكر كندى نصيبندن برشئ اشترا ايدرسه انك شريكى ربع دينه ضامن اولور ياخود اول غريمه كه مديوندر تابع اولور وشول شريككه مديون اولان كمسنه يى كندو حصه سندن ابرا ايلمش اوله ياخود كندوده اولان دين قديمى كندو غريمنه تقاص ايلمش اوله ذكر اولنان صورتلرده شريكك حصه سنه ضامن اولمز ✻ نصيبه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر لشريكه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان ابرأ عن بعض قسم الباقى على سهامه) واكر ايكى شريكك برى كندو حصه سندن مديونده اولان دينك بعضيسندن ابرا ايلسه اول باقى قلان دين اوزرلرينه سهاملرى قدر قسمت اولنور مثلا ايكى شريكك بركمسنه ده يكرمى درهم دينلرى اولسه ايكيسنك برى مديون اولان كمسنه يى كندو حصه سندن بش درهمدن ابرا ايلسه اول باقى قلان

اون بش درهم سهاملری قدر قسمت اولنور ابرا ایدن کمسنه بش درهم الور واول بریسی اون درهم الور
(وان اجل نصیبه لایصح) واکر ایکی شریکك بری کندو نفسنی تأجیل ایلسه صحیح اولمز امام ابو حنیفه ایله
امام محمد قتنده (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون بو مسئله ده خلاف واردر یعنی انك قتنده شریك
کندو حصه سن تأجیل ایلك صحیحدر ابرا ده صحیح اولدیغی کبی (و بطل صلح احد ربی سلم عن نصیبه
علی مادفع) وایکی صاحب سلم اولان کمسنه لر بر ینك کندو نصیبندن دفع ایدوب و یردیکی شیئك اوزرینه
صلح ایلسی باطل اولور (خلافاله ایضا) ابو یوسف ایچون بو مسئله ده دخی خلاف واردر مثلا دفع ایلدیکی
رأس مالی یوزدرهم ایدی ینه انك اوزرینه صلح اولسه صلح صحیح اولور زیرا اذن شریکسز ذمتنده اولان
دینك قسمتی لازم اولور اول ایسه جائز دکلدر (وان اخرج الورثة احدهم عن عرض اوعقار بمال اوعن احد
النقدین بالآخر اوعنهما بهما صح قل البدل او کثر) واکر وارث اولان کمسنه لر کندولر دن برینی
متروکاتدن اولان عروضدن یاخود عقاردن برمقدار مال ایله مصالحه ایدوب اخراج ایلسه لر یاخود
موجود اولان ایکی نقدك برندن اول برآخره صلح ایدوب اخراج ایلسه لر مثلا متروکات التون اولوب
انك یرینه کومش ویرسه لر یاخود نقدیندن ینه نقدین ایله صلح ایلیوب اخراج ایلسه لر صحیح اولور کرك
ویردکاری بدل قلیل اولسون کرك کثیر اولسون زیرا حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه عبد الرحمن بن عوفك
خاتونی ربع ثمنندن سکسان بیك و بعض نسخه لرده سکسان اوچ بیك التونه مصالحه ایلش ❊ عنهماده
اولان ضمیر نقدینه راجعدر بهماده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وعن نقدین وغیرهما باحد النقدین لایصح)
واکر ایکی نقددن وایکی نقدك غیریلرندن ایکی نقدك بریله صلح ایدوب اخراج ایلسه لر صحیح اولمز (الاان یکون
المعطی اکثر من نصیبه من ذلك الجنس) مکر اول معطی که وارثه ویریلن بدلدر کندو جنس متروکاتده
اولان نصیبندن اکثر اوله زیرا اول زیاده لك متروکاتك بقیه سنك مقابله سنده واقع اولور ❊ من نصیبه ده
اولان ضمیر وارثلرك اخراج ایلدکاری واحده راجعدر (وان بعرض جاز مطلقا) واکر وارث اولان کمسنه لر
کندولردن برینی نقدیندن عروض ایله صلح ایدوب اخراج ایلسه لر مطلقا جائز اولور زیرا ربا اولمز
(وان فی الترکة دین علی الناس فاخرجوه لیکون الدین لهم بطل الصلح) واکر برمیتك متروکاتنده ناس
اوزرنده برمقدار دیون اولوب وارث اولان کمسنه لر کندولردن برینی صلح ایدوب اخراج ایلسه لر اول ناسده
اولان دین کندولره اولمق ایچون صلح باطل اولور زیرا مصالحك حصه سی لغیر من علیه الدین تملیك اولور
فاخرجوه ده اولان ضمیر بارز اخراج اولنان وارثه راجعدر (فان شرطوا براءة الغرماء من نصیبه صح)
واکر اول میتك وارثلری اولان کمسنه لر اول موجود اولان غرمانك ینه کندولردن بر وارثك نصیبندن
بری اولملرینی شرط ایلسه لر صحیح اولور زیرا اسقاط قبیلندندر (و کذا ان قضوا حصته منه تبرعا
او اقرضوه قدرها واحالهم به علی الغرماء وصالحوه من غیره) دخی قچن وارث اولان کمسنه لر اول وارثك
حصه سن اول دیندن متبرع اولدقلری حالده قضا ایلسه لر یاخود اکا حصه سی قدر برشیء اقراض ایلسه لر
یاخود وارث اولان کمسنه اول وارثلری اول دین ایله غرمایه حواله ایلسه وارثلر دخی اول وارثی اول دینك
غیریسی ایله مصالحه ایلسه لر صحیح اولور ❊ حصته ده اولان ضمیر مصالح اولان وارثه راجعدر منه ده اولان ضمیر
دینه راجعدر اقرضوه ده اولان ضمیر مصالحه راجعدر وقدرهاده اولان ضمیر حصه یه راجعدر به ده
اولان ضمیر دینه راجعدر صالحوه ده اولان ضمیر وارثه راجعدر من غیره ده اولان ضمیر دینه راجعدر
(وفی صحة الصلح عن ترکة هی اعیان غیر معلومة علی مکیل اوموزون اختلاف) وفی صحة ده اولان جار ومجرور
محلا مرفوعدر خبر مقدمدر اختلاف لفظا مرفوعدر مبتداء مؤخردر یعنی اعیان غیر معلومه اولان
متروکاتده مکیل یاخود موزون اوزرینه صلح اولنمسنك صحتنده اختلاف واردر برفرقه عدم جوازه ذاهب
اولمشلردر و برطائفه جوازه سالك اولمشلردر زیرا مسئله ده شبهة الشبهه واردر (والاصح الجواز ان علم انها
غیر المکیل او الموزون اذا کانت کلها فی ید البقیة) اما اصح اولان جائز اولمسیدر قچن اول مصالح اولان کمسنه
اول اعیانی مکیل ایله موزونك غیریسی اولدیغنی بلسه وقتا کیم اول اعیانك جمله سی باقی قلان وارثلرك
یدنده اولسه ❊ انهاده اولان ضمیر اعیانه راجعدر کلهاده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (و بطل الصلح و القسمة

ان كان على الميت دين مستغرق وان غير مستغرق فالاولى ان لايصالح قبل قضائه ولو فعل قالوا يجوز) اكر ميت اوزرنده دين مستغرق اولورسه صلح وقسمت باطل اولور وقچن دين مستغرق اولمسه اولى اولان بودركه اول دين قضا اولنمزدن اول مصالح اولنميه وصلح اولسه ائمهٔ علما جائز اولور ديديلر ❊ قضائه ده اولان ضمير دينه راجعدر (والقسمة تجوز قياسا لا استحسانا) وقسمت قياسده جائز اولور استحسانده جائز اولمز (وقيل القياس ان يوقف الكل والاستحسان ان يوقف قدر الدين ويقسم الباقى) دخى ديندلديكه قياس اول مالك كليسى موقوف اولوب قسمت اولنمقدر واستحسان دين مقدارى موقوف اولوب باقيسى تقسيم اولمقدر

﴿ كتاب المضاربة ﴾

چون مصنف رحمة الله تعالى عليه كتاب صلحك احكامى بياننده فارغ اولدى مضاربه نك احكامى بيانه شروع ايلدى مضاربه ضارب نك مصدريدر لغتده ضرب فلان فى الارض اذا سار قوللرندن مشتقدر زيرا قرآن عظيمده (وآخرون يضربون فى الارض يبتغون من فضل الله) ده مفسرلر اى يسافرون للتجارة بيورمشلردر وجه تسميه بودركه مضارب اولان كمسه ارضه ضربه يعنى سير وسفره محتاج اولمسيدر واصطلاح فقهاده (هى شركة فى الربح بمال من جانب وعمل من جانب) مضاربه اصطلاح شرعده ايكى كيمسه برمالك ربحنده شريك اولمقدر برينك جانبندن مال ايله وبرينك جانبندن عمل ايله مثلا بركيمسه برآخره بيك درهم ويروب بو بيك درهم ايله سفر ايليوب تجارت ايله وحاصل اولان ربح بنم ايله سنك ماينكده برابر اوله ديه (والمضارب امين) ومضارب اولان كيمسه امينذر مال مضاربه يدنده تلف اولديغى تقديرجه ضامن اولمز (فاذا تصرف فوكيل فان ربح فشريك وان خالف فغاصب) وچون اول مضارب اولان كيمسه اول مالده تصرف ايلسه وكيل اولور زيرا رب المالك كندو ايله عمل ايلر وچون مالده ربح حاصل اوله شريك اولور زيرا اول ربح مال وعمل سببيله تحصيل اولنمشدر وچون مضارب مخالفت ايليه غاصب ومتعدى اولديغى اجلدن بو تقديرجه ضامن اولور (وان شرط كل الربح له فمستقرض) واكر اول مضارب اولان كيمسه ربحك جمله سن كندويه شرط ايلسه مستقرض اولور زيرا ربحك كليسنه مستحق اولمز مالك كليسى انك اولميجه (وان شرط لرب المال فمستبضع) واكر مضارب اولان كمسه اول مال مضاربه دن حاصل اولان ربحى رب الماله شرط ايلسه مستبضع اولور يعنى وكيل متبرع اولور شارح باقانى بويله معنى ويرمش (وان فسدت فاجير فله اجر مثله ربح اولمز يربح) واكر اول مضاربه فاسد اولسه اول مضارب اولان كيمسه اجير اولور اجير اولديغى تقديرجه اكا اجر مثل لازم اولور استرسه ربح ايلسون استرسه ايلسون زيرا مضاربهٔ فاسده ده اجر مثل لازم اولور ولايزاد على ماشرط له عند ابى يوسف) وابو يوسف قتنده اجر مثل لازم اولديغى تقديرجه شرط اولنان مقدارك اوزرينه زياده اولنميه (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر زيرا امام محمد ديديكه اكا اجر مثل واردر واكركه شرط اولنان مقدارك اوزرينه زياده اولورسه (ولايضمن المال فيها ايضا) ومضارب اولان كيمسه مضاربهٔ فاسده ده ماله ضامن اولمز زيرا مال مضاربهٔ فاسده ده غير مضموندر (ولاتصح المضاربة الابمال تصح به الشركة) وعقد مضاربه صحيح اولمز الاشول مال ايله كه عقد شركت انكله صحيح اوله يعنى لابدركه رأس مال دراهم ياخود دنانير ياخود فلوس نافقه اوله نتكيم شركتده بيان اولنمشدر (وان دفع عرضا وقال بعه واعمل فى ثمنه مضاربة اوقال اقبض مالى على فلان واعمل فيه مضاربة جازت ايضا) واكر مضارب اولان كيمسه برآخره عروض تجارتدن برعرض دفع ايدوب بونى بيع ايله وثمنى ايله مضاربه ايله ديسه ياخود فلان كيمسه ده اولان مالمى قبض ايله وانى مضاربه ايله ديسه جائز اولور ❊ بعده ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر (وشرط تسليم المال الى المضارب بلايد لرب المال فيه) ومال مضاربه مضارب اولان كيمسه يه رب المالك انده يدى اولمقسزين تسليم اولنمسى شرط اولدى زيرا مال يدنده امانتدر اول مضاربه تسليم اولنمسى لابدر ❊ فيه ده اولان ضمير ماله راجعدر (عاقدا كان اوغير عاقد كالصغير اذا عقد ابه وليه واحد الشريكين اذا عقدها الآخر) كرك رب المال اولان كيمسه اول عقد مضاربه يه كندوسى بالذات عاقد اولسون كرك اولمسون شول صغير كبيكه وليسى اكا اول عقد مضاربه يى عقد ايلمش اوله ياخود ايكى شريكك بريكه قچن اول برآخر اكا عقد ايلش اوله زيرا مالكك يدى ثابتدر وبدينك بقاسى مضاربه

تسليم اولنمقدن مانعدر ٭ عقدهاده اولان ضمير مضاربه يه راجعدر لهده اولان ضمير صغيره راجعدر وليه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وكون الربح بينهما مشاعا) دخی مضارب ايله مضاربك ماييننده ربح مشاع اولمسی شرط اولنديغی (فتفسد ان شرط لاحدهما عشرة دراهم مثلا) امدی قچن ايكی شريكك برينه اون درهم شرط اولنسه مثلا اول مضاربه باطله اولور (وكل شرط يوجب جهالة الربح يفسدها) وهر شرطكه ربحك جهالتنه موجب اوله مضاربه‌يی افساد ايدر ٭ يفسد هاده اولان ضمير مضاربه‌يه راجعدر (ومالا فلا) وهر شرطكه ربحك مجهول اولمسنه موجب اولميه مضاربه‌يی افساد ايتمز (و يبطل الشرط كشرط الوضيعة على المضارب) وعقد مضاربه ده شرط ذكر اولنمق باطلدر مضاربك اوزرينه وضيعه يعنی حاصل اولان زيان وخسرانی شرط ايتمك كبی زيرا شرط زائددر شركتك قطعنه موجب دكلدر واول اثناده عقدده ذكر اولنان وضيعه رب المالك اوزرينه حساب اولنور (وللمضارب فی مطلقها ان يبيع و يشتری و يوكل بهما و يسافر و يبضع و يودع و يرهن و يرتهن و يؤجر و يستأجر و يحتال بالثمن على الايسر وغيره) وزمان ومكان ايله مقيد اولميان مضاربه ده مضارب اولان كمسنه ايچون جائزدر كه اول مالی مضاربه ايله بيع وشرا ايليه دخی بيع وشرايه وكيل نصب ايليه وسفر ايليه وابضاع ايليه يعنی مال مضاربه‌نك برمقدارنی برنوع متاع اشترا ايتمك ايچون بركمسنه‌يه و يرمكدر ووديعه‌يه و يره ورهنه قويه ورهنه يانه قويه‌لر واجاره‌يه و يره واستيجار ايليه ودخی صاحب يسار وغيره كه صاحب اعسار در اوزرلرنده اولان ثمنه حواله ايليه زيرا عقد مطلقدر و بوعقودن مراد ربح حاصل اولمقدر ربح ايسه بو اشيا ايله حاصل اولور ٭ مطلقهاده اولان ضمير مضاربه‌يه راجعدر غيره ده اولان ضمير ايسره راجعدر (ولو ابضع رب المال صح ولا تفسد به المضاربة) واكر رب المال اولان كمسنه مال مضاربه‌يی ابضاع ايلسه صحيح اولور وانك ايله مضاربه فاسده اولمز ٭ به ده اولان ضمير ابضاعه راجعدر (وليس له ان يضارب الا باذن رب المال او بقوله اعمل برأيك) ومضارب اولان كمسنه‌يه مضاربه ايتمك جائز اولمز الا رب المال اولان كمسنه‌نك اذنيله ياخود كندو رأيك ايله عمل ايله ديمسيله ٭ بقوله‌ده اولان ضمير مضاربه‌يه راجعدر (ولان يقرض او يستدين او يهب او يتصدق الا بتنصيص) دخی مضارب اولان كمسنه‌نك قرض و يرمسی ياخود استدانه ايتمسی ياخود هبه و يرمسی و ياتصدق ايتمسی جائز دكلدر مكر كه رب المال اولان كمسنه بو اشيايی تنصيص وتعيين ايليه اول زمانده جائز اولور زيرا توكيل كبی اولور (فان شرا بمالها بزا وقصره او حمله بماله فهو متبرع) واكر مضارب اولان كمسنه مال مضاربه ايله بز يعنی ثوب اشترا ايدوب وقصار ايتدرسه ياخود انی برمكاندن برمكانه نقل ايتمك ايچون حماليه سن و يرسه متبرع اولور ٭ بمالها ده اولان ضمير مضاربه‌يه راجعدر قصره ده اولان ضمير بزه راجعدر اوحمله ده اولان ضميرينه بزه راجعدر بماله ده اولان ضمير شرانك فاعلنه راجعدر (وان قيل له اعمل برأيك) واكر كه رب المال اولان كمسنه اول مضاربه اعمل برأيك ديسه ده (وله الخلط بماله) دخی مضارب اولان كمسنه‌يه جائزدر كه مال مضاربه‌يی كندی ماليله خلط ايليه وايكی مالی بر ايدوب تجارت ايليه (والصبغ ان قيل له ذلك) ومضارب ايچون جائزدر كه صبغه يعنی بوياتمغه محتاج اولان شيئی صبغ ايليه اكر صبغ اولنمق لابد ايسه بعض شراح ان قيل له ذلك قيدنی صبغه ارجاع ايتمش وبعضيلر اعمل برأيك قولنه ارجاع ايتمش اماتركيبه تأمل اولنسه صبغه ارجاع اولنمسی كورينور ٭ له ده اولان ضمير مضاربه راجعدر (فلا يضمن به و يصير شريكا بمازاد الصبغ) اويله اولسه مضارب اولان اولزياده ايلديكی صبغ سبيله ضامن اولمز واول صبغك زياده ايلديكی شيده شريك اولور ٭ به‌ده اولان ضمير صبغه راجعدر (وحصته له اذا بيع) واول زياده اولان صبغك حصه‌سی مضاربك اولور قچن اول مصبوغ اولان ثوب بيع اولنسه (وحصة الثوب فی المضاربة) دخی مضارب ايچون اول مضاربه‌ده اولان ثوب ابيضك حصه‌سی واردر مثلا برثوبك بهاسی آق ايكن بيك درهم اولسه مصبوغ اولدقدنصكره بيك ايكيوز درهم اولسه بيك درهمی مضاربه‌نك اولور وايكيوز درهمی مضاربك اولور بدل صبغ ٭ حصته ده اولان ضمير صبغه راجعدر له ده اولان ضمير مضاربه راجعدر (وان قيدت ببلد او سلعة او وقت او معامل معين فليس له ان يتجاوز كما فی الشركة) واكر اول

ایکی کمسنه نك مابیننده واقع اولان عقد مضاربه بر بلده ایله تقیید اولنسه مصرده تجارت ایله دیسه یاخود برسلعهٔ معینه ایله تقیید اولنسه مثلا بزدن غیری نسنه ده تجارت ایله دیسه یاخود بر وقت معین ایله تقیید اولنسه مثلا جمعه کونندن غیری کونده بیع وشرا ایله دیسه یاخود بر معامل معین ایله تقیید اولنسه مثلا فلان تاجردن غیری کمسنه ایله معامله ایله دیسه مضارب اولان کمسنه یه جائز دکلدر که ذکر اولنان قیودی تجاوز ایلیه شرکتده تجاوز جائز اولمدیغی کبی (فان تجاوز ضمن والربح له) امدی اکر اول مضارب اولان کمسنه ذکر اولنان قیودی تجاوز ایدوب برشیٔ تلف ایلسه ضامن اولور واول تجاوزدن حاصل اولان ربح انکدر زیرا اکا ضمان ایله مالك اولمشدر (فان قال له عامل اهل الکوفة او الصیارفة فعامل فی الکوفة غیر اهلها او صارف مع غیر الصیارفة لایکون مخالفا) امدی رب المال اولان کمسنه مضارب اولان کمسنه یه اهل کوفه ایله معامله ایله یاخود صرافلر ایله معامله ایله دیسه مضارب اولان کمسنه مخالفت ایلیوب نفس کوفه ده غیر اهلی ایله معامله ایلسه یاخود صرافلرك غیریسی ایله مصارفه ایلسه بو ایکی صورتده مخالف اولمز زیرا مقصود که کوفه ده و صرافلر ایله معامله ایلمکدر حاصل اولمشدر ❊ اهلهاده اولان ضمیر کوفه یه راجعدر (وکذا لو قال اشتر فی سوقها فاشتری فی غیره) دخی چون رب المال اولان کمسنه مضارب اولان کمسنه یه کوفه بازارنده اشترا ایله دیسه اولدخی مخالفت ایدوب کوفه بازارینك غیریسنده اشترا ایلسه مخالفت عد اولنمز زیرا کوفه نك سوقنك غیریسی دخی بقعهٔ واحده حکمنده در ❊ فی سوقهاده اولان ضمیر کوفه یه راجعدر فی غیره ده اولان ضمیر سوقه راجعدر (بخلاف قوله لاتشتر فی غیر السوق) اما رب المالك مضارب اولان کمسنه یه لاتشتر فی غیر السوق یعنی بازارك غیریسنده اشترا ایله دیمسی اول تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر زیرا بو صورتده مخالفدر (وان قال خذ هذا المال تعمل به فی الکوفة اوفا عمل به فیها او خذه بالنصف فیها فهو تقیید) واکر رب المال اولان کمسنه آل بو مالی انك ایله کوفه ایچنده عمل ایده سن دیسه یاخود انك ایله انده عمل ایله دیسه یاخود بو مالی آل نصف ایله تجارت ایله دیسه رب المال اولان کمسنه نك طرفندن تقیید اولور انك ایله عمل ایلمك واجب اولور (بخلاف خذه واعمل به فیها) اما رب المالك خذه واعمل به فیها یعنی بو مالی آل وآنك ایله کوفه ده عمل ایله دیمسی تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر ❊ خذه ده اولان ضمیر ماله راجعدر به ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر فیها ده اولان ضمیر کوفه یه راجعدر (وللمضارب ان یبیع بنسیئة مالم یکن اجلا لایبیع الیه التجار) دخی مضارب ایچون جائزدر که نسیئه ایله یعنی اجل ایله بیع ایلیه الا ایچون بر اجل اولسه که تجار اول مقدار اجله بیع ایلیه لر مثلا اوچ سنه یه دکین بیع ایلسه جائز اولمز زیرا تجار طائفه سی اوچ سنه یه دکین بیع ایلمزلر ❊ الیه ده اولان ضمیر اجله راجعدر (وان باع بتقدم ثم آخر صح اجماعا) واکر مضارب اولان کمسنه نقد ایله بیع ایلیوب صکره تأخیر ایلسه اجماع ایله صحیح اولور (وله ان یأذن لعبد المضارب فی التجارة) دخی مضارب اولان کمسنه یه جائزدر که مضاربه مالندن اولان عبده تجارت ایلمکه اذن ویره (ولیس له ان یزوج عبدا او امة هی من مالها) اما مضاربه اولان کمسنه یه جائز دکلدر که بر عبدی یاخود بر امه یی مال مضاربه دن تزوج ایلیه زیرا رب المال اولان کمسنه بوندن متأذی ومتضرر اولور ❊ من مالها ده اولان ضمیر مضاربه یه راجعدر (ولا ان یشتری به من یعتق علی رب المال فان شری کان له لا لها) دخی مضارب اولان کیمسه ایچون جائز دکلدر که مال مضاربه ایله رب المال اولان کیمسه اوزرینه آزاد اولور کیمسه اشترا ایلیه واکر اولورسه رب المال ایچون اولور مال مضاربه ایچون اولمز (ولا ان یشتری به من یعتق علیه ان کان فی المال ربح) دخی مضارب اولان کیمسه یه جائز دکلدر که مال تجارتدن کندو اوزرینه شرا ایله عتق اولنان کیمسه یی اشترا ایلمك اکر مالده ربح وار ایسه زیرا عتق اولنمغله رب الماله سرایت ایدر واکر مالده ربح یوغیسه عتق اولنمز ❊ به ده اولان ضمیر ماله راجعدر علیه ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر (فان فعل ضمن وان لم یکن ربح صح فان حدث ربح بعد الشراء عتق نصیبه ولا یضمن) اکر ایشلر ایسه ضامن اولور واکر ربح اولمز ایسه صحیح اولور واکر اول ربح اول عتق اولنان کیمسه نك شراسندنصکره حادث اولسه انجق مضارب اولان کیمسه نك نصیبی یعنی حصه سی عتق اولنور ورب المال اولان کیمسه نك حصه سن ضامن اولمز زیرا مشارکت ربحك حصولندنصکره اولور (بل یسعی

المعتق فی نصیب رب المال) بلکه اول معتق اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه نك حصه سنه سعی ایدوب
ادا ایلیه (ولو اشتری المضارب بالنصف امة بالف وقیمتها الف فولدت ولدا یساوی الف فادعاه موسرا
فصارت قیمته الفا ونصفه) و اکر قچن نصف ایله مضارب اولان کمسنه بیك درهمه برامه اشترا ایلسه
حالبوکه اول امه نك قیمتی بیك درهمدر اشترادنصکره وطئ ایلیوب مدت حمل تمام اولدقدنصکره بیك درهم
دیکر بر ولد طغوردقده مضارب اولان کمسنه یسار اولدیغی حالده اول ولدی دعوی ایلدکده اول ولدك
قیمتی الف ونصفی اولدی یعنی بیك بشیوز درهم اولدی (استسعاه رب المال فی الف وربعه او اعتقه) چون
اول مضارب موسر اولدیغی حالده اول ولدی دعوی ایلیه وقیمتی بیك بشیوز درهم اوله رب المال اولان کمسنه
اول ولدی الف ور بعنده یعنی بیك ایکیوز اللی درهمده سعی ایتدیره واسترسه عتق ایلیه قیمتهاده اولان
ضمیر امه یه راجعدر ادعاه ده اولان ضمیر بارزولده راجعدر قیمته ده اولا ضمیر یته ولده راجعدر نصفه ده
اولان ضمیر الفه راجعدر استسعاه ده اولان ضمیر بارز ولده راجعدر ربعه ده اولان ضمیر الفه راجعدر
اواعتقه ده اولان ضمیر ولده راجعدر (فاذا قبض الالف ضمن المدعی نصف قیمة الامة) چون رب المال
اولان کمسنه اول الفی قبض ایلیه مدعی اولان کمسنه اول امه نك قیمتندن نصفنه ضامن اولور

❊ باب المضارب یضارب ❊

بو باب دخی مضاربه یه متعلق اُنچه اشیانك احکامی بیاننه دائردر المضارب یضارب یعنی مضارب
اولان کمسنه بر آخر ایله مضاربه ایتمك جائزدر (فان ضارب المضارب بلااذن فلاضمان مالم یعمل الثانی
فی ظاهر الروایة) امدی قچن مضارب اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه نك اذنسز بر آخر ایله مضاربه ایلیه
اکا ضمان یوقدر ظاهر روایتده مادامکه اول ثانی اولان مضارب عمل ایلیه (وهو قولهما) واو ظاهر
الروایه دیدیکی امامین قولیدر (وفی روایة الحسن عن الامام لایضمن بالعمل ایضا مالم یربح وان کانت الثانیة
فاسدة فلا ضمان وان ربح) وامام حسنك ابوحنیفه دن روایت ایلسنده عمل ایله دخی ضامن اولمز مادامکه
ربح ایلیه وچون رابح اوله ضامن اولور وامام زفر قتنده مجرد مالی دفع ایلکله ضامن اولور کرك تصرف
ایلسون کرك ایلسون واکر مضاربه ثانیه فاسده اولسه مضارب اولك اوزرینه ضمان یوقدر اکر ثانیسی
ربح ایلرسه ده (وحیث ضمن فلرب المال تضمین ایهما شاء فی المشهور) وچونکه رب المال تضمین
ایتدیره امدی رب المال مخیر اولور مشهور اولان قولده استرسه اولکی مضاربه تضمین ایتدیره زیرا
ثانی مضاربه اولکینك اذنسز دفع ایلسیله غاصب اولمشدر واسترسه ثانی یه تضمین ایتدیرر زیرا غیرك
مالنی اذنسز قبض ایلدی (وقیل علی الخلاف فی ایداع المودع) ودینلدیکه بو مسئله ده خلاف مودع
اولان کمسنه یاننده اولان ودیعه یی ایداع ایلسنده اولان اختلاف کبیدر یعنی امامین قتنده ضامن اولور
مودع ودیعه یی ضامن اولدیغی کبی وابو حنیفه قتنده ضامن اولمز (فان اذن له بالمضاربة فضارب
بالثلث وقد قیل له مارزق الله بیننا نصفان او فلی نصفه او مافضل فنصفان فنصف الربح لرب المال وثلثه للثانی
وسدسه للاول) امدی اکر رب المال اولان کمسنه مضارب اولان کمسنه یه مضاربه ایلکه اذن ویروب اول دخی
بر آخر ایله ثلث ایله مضاربه ایلسه حالبوکه اول مضارب اولان کمسنه یه رب المال طرفندن دینلمش ایدیکه حق
تعالی حضرتلرینك بو مضاربه دن ویردیکی رزق بیزده ایکی نصف اوله یاخود نصفی بنم اوله یاخود فاضل اولان
مقدار بیزده ایکی نصف اوله امدی بو شرط اوزره ربحك نصفی رب المال اولان کمسنه نك اولور وثلثی مضارب
ثانینك اولور وسدسی مضارب اولك اولور مثلا ایلدیکی ربح اوتوز درهم اولسه اون بش درهمی که نصفدر
رب المالك اولور شرط اولندیغی اوزره واون درهمی که ثلثدر مضارب ثانینك اولور وسدسی که بش درهمدر
مضارب اولك اولور ❊ له ده اولان ضمیر مضارب اوله راجعدر نصفده اولان ضمیر ماقبلده اولان مایه راجعدر
ثلثه وسدسه ده اولان ضمیرلر ربحه راجعدر (وان دفع بالنصف فنصفه لرب المال ونصفه للثانی) واکر اول
مضارب اولان کمسنه آنده اولان مال مضاربه یی مضارب ثانی یه نصف ایله دفع ایلسه امدی اول ربحك نصفی
رب المال اولان کمسنه نکدر رب المال شرط ایلدیکی اوزره واول نصف آخر ثانی نکدر (ولا شئ للاول) ومضارب

او له بر شیء بوقدر زیرا کندو یه اولان شیء اول ثانی یه اولدی (وان شرط للثانی الثلثین فکما شرط ویضمن الاول
للثانی سدسا) واکر مضارب اول مضارب ثانی ایچون ثلثین شرط ایلسه شرط ایلدیکی مثلو در و مضارب اول
ثانی ایچون ربحك سدسنه ضامن اولور کندو مالندن ثلثین تکمیل اولنمق ایچون (وان کان قیل له مارزقك الله
اومار بحت بیننا نصفان فدفع بالثلث فلکل منهم ثلثه) واکر رب المال اولان کمسنه مضارب اولان کمسنه یه
حق تعالی سکا رزق ایلدیکی شیء یاخود ربح ایلدیکك شیء مابیننزده ایکی نصف اولسون دیسه اول مضارب
دخی مضارب ثانی یه ثلث ایله دفع ایدوب ویرسه امدی هر برینك برثلثی واردر یعنی رب المال ایچون برثلث
ومضارب اول ایچون برثلث ومضارب ثانی ایچون برثلث واردر (وان دفع بالنصف فللثانی نصف ولکل
من الاول ورب المال ربع) واکر اول مضارب اول اولان کمسنه مضارب ثانی اولان کمسنه یه مالی نصف ایله
دفع ایلسه مضارب ثانی ایچون شرط اولنانك نصفی واردر واول مضارب اول ایله رب المالك هر برینه
بر ربع واردر ما بینلرنده شرط اولندیغی اوزره (ولو شرط العبد رب المال ثلثا لیعمل معه ولرب المال ثلثا
ولنفسه ثلثا صح) و قچن مضارب اولان کمسنه رب المال اولان کمسنه نك عبدنه کندو ایله عمل ایتمك
ایچون ثلث ربع ورب الماله ثلث ربع و کندونفسه ثلث ربع شرط ایلسه بو عقد صحیح اولور زیرا عبدك
اذن ایله یدی معتبره سی واردر وفی الحقیقة ربحك ایکی ثلثی رب المال اولان کمسنه نك اولور زیرا العبد وما یملکه
لمولاه در و برثلثی مضارب اولان کمسنه نك اولور (وتبطل بموت احدهما) وعقد مضاربه متعاقدینك
برینك موتیله باطل اولور زیرا توکیلدر (وبلحاق رب المال مرتدا) دخی رب المال دار الحربه مرتد
اولدیغی حالده لاحق اولمسیله عقد مضاربه باطل اولور زیرا العیاذ بالله تعالی اول حالله دار حربه لاحق
اولمق موت منزله سنده در نته کیم برمحلده دخی بیان اولنمشیدی (لا بلحاق المضارب) ومضاربك دار الحربه
لاحق اولمسیله عقد مضاربه باطل اولمز (ولا ینعزل بعزله ما لم یعلم به) ومضارب اولان کمسنه رب المال
اولان کمسنه نك انی عزل ایتمسیله معزول اولمز مادامکه معزول اولدیغنه عالم اولمیه زیرا وکیل کبیدر
ووکیل ایسه عزلنه عالم اولمزدن مقدم معزول اولمز (فان علم والمال عروض فله بیعها) واکر مضارب اولان
کمسنه عزلنه عالم اولوب حالبوکه اول یدنده اولان مال عروض تجارت اولسه اکا جائزدرکه اول عروضی
بعد العلم بیع ایلیه زیرا حق اول عروضك ایچنده ثابت اولمشدر ✻ فله ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر بیعها ده
اولان ضمیر عروضه راجعدر (ولا یتصرف فی ثمنها) ومضارب اولان کمسنه عزلنه عالم اولدقدنصکره اول
عروضك ثمننه تصرف ایلیه ✻ ثمنها ده اولان ضمیر عروضه راجعدر (وان کان نقدا من جنس رأس المال
لا یتصرف فیه) واکر مال مضاربه ده جنس رأس مالندن نقود اولسه مضارب اولان کمسنه آنده تصرف ایلیه
(وان کان من غیر جنسه فله تبدیله بجنسه استحسانا) واکر مال مضاربه ده اولان نقود رأس مالك جنسنك
غیریسندن اولسه مضارب اولان کمسنه ایچون استحسانا جائزدر اول نقدی جنس رأس ماله تبدیل ایلیه
جنسه ده اولان ضمیر رأس ماله راجعدر فله ده اولان ضمیر مضاربه راجعدر تبدیله ده اولان ضمیر نقده راجعدر
جنسه ده اولان ضمیر بنه رأس ماله راجعدر (ولو افترقا وفی المال دین علی الناس لزمه الاقتضاء ان کان ربح
والا فلا) واکر رب المال ایله مضارب اولان کمسنه عقد مضاربه دن افتراق ایلسه لر وحالبوکه اول مضاربه ده
ناس اوزرنده دین واردر مضارب اولان کمسنه یه انی المق لازم اولور اکر مالده ربح وارایسه واکر مالده
ربح یوغیسه اکا انی تحصیل لازم اولمز زیرا اولکی صورتده اجیردر وربحده اولان حصه انك اجرتی کبیدر
وایکنجی صورتده وکیل محضدر ووکیل ایسه متبرعدر متبرع ایسه تبرع ایلدیکی شیئك اتمامنه جبر اولنمز لزمه ده
اولان ضمیر مضاربه راجعدر (ویوکل المالك به) ومضارب اولان کمسنه مالك اولان کمسنه یی اقتضایه
توکیل ایلیه ✻ به ده اولان ضمیر اقتضایه راجعدر (وکذا سائر الوکلاء) دخی سائر الوکلا اقتضاده توکیل
ایلسون یعنی وکلا عزل اولندقدنصکره ناسده اولان ثمنك طلب وتحصیلنه جبر اولنمزلر قچن ذکر اولنان ناس
بانلرنده اولان دینك قضاسندن امتناع ایلسه لر (والبیاع والسمسار یجبران علیه) ودلال ایله سمسار
اولان کمسنه لر اقتضایعنی تحصیل ایتمکه جبر اولنورلر زیرا ایکیسی دخی اجرتله عامللردر (وما هلك من مال المضاربة
صرف الی الربح اولا) ومال مضاربه دن هلاك اولان مقدار اول امرده اول مقدار ربحه صرف اولنور یعنی

رأس مالدن هلاك اولان مقداری موجود اولان ربحدن تتميم وتكميل ايدرلر زيرا ربح رأس ماله تابعدر ماداملكه رأس مال موجود اولميه ربح بولنمز (فان زاد على الربح لايضمن المضارب) واكر رأس مالدن هلاك اولان مقدار حاصل اولان ربح اوزره زياده اولسه مضارب اولان كمسنه ضامن اولمز زيرا امیندر (فان اقتسماه وفسخت ثم عقدت فهلك المال او بعضه لايترددان الربح) واكر رب المال ايله مضارب اولان كمسنه مضاربه‌دن حاصل اولان ربحی اقتسام ايليوب صكره مضاربه فسخ اولنسه فسخ اولندقدنصكره ينه معاقده اولنسه معاقده اولندقدنصكره مالك جمله سی ياخود بعضيسی هلاك اولسه اول قبل الفسخ اقتسام ايلدكاری ربحی بری برينه رد ايلسونلرز يرا مضاربهٔ اولی فسخ ايله نهايت بولمشدر ❊ اقتسماه‌ده اولان ضمير ربحه راجعدر او بعضه‌ده اولان ضمير ماله راجعدر (وان اقتسماه من غير فسخ ترداه حتى يتم راس المال) واكر اول حاصل اولان ربحی من غير فسخ اقتسام ايلسه‌لر اول ايلدكاری ربحی بری برينه‌رد ايليه‌لر تاكيم رأس مال تمام اوله ❊ اقتسماه‌ده اولان ضميرر بحه راجعدر ترداه‌ده اولان ضمير ينه‌ر بحه راجعدر (فان فضل شئ اقتسماه وان لم يف فلا ضمان على المضارب) ورأس مالی تكميل ايدوب تمام اولدقدنصكره برفضله قالور ايسه انی رب المال ايله مضارب اقتسام ايلسونلر واكر موجود اولان ربح رأس مالی تكميل ايدوب وفا ايلز ايسه مضارب اولان كمسنه‌يه ضمان بوقدرز يرا امیندر

﴿ فصل ﴾

بو فصلده مصنف ربح مال مضاربه‌دن انفاق اولنان شيئك احكامنی بيان ايدر (ولاينفق المضارب من مالها فی مصره) ومضارب اولان كمسنه يدنده اولان مال مضاربه‌دن كندو طورد يغی مصرده انفاق ايلسون زيرا كندو وطننده اولمغله مضاربه‌دن قالوروماك تلف اولمسی قورقولور من مالهاده اولان ضمير مضاربه‌يه راجعدر مصره‌ده اولان ضمير مضاربه راجعدر (اوفی مصر اتخذه دارا) ياخود دار اتخاذ ايلديكی مصرده‌ده انفاق ايلسون برقاچ كون اقامت نيتيله انفاق ايلسه جائزدر ❊ اتخذه ده اولان ضمير مصره راجعدر (ولافی الفاسدة) دخی مضاربهٔ فاسده ده انفاق ايلسون زيرا اجيردر (فان سافر فطعامه وشرابه فی مالها بالمعروف) واكر اول مضارب اولان كمسنه بر بلده‌دن بر بلده‌يه مسافرت ايلسه طعامی وشرابی اول مال مضاربه‌نك اكثرده در يعنی طعام وشرابنك بهاسی اول مال مضاربه‌دن معروف ايله اخذ ايلسون ❊ طعامه وشرابه‌ده اولان ضميرلر مضاربه راجعدر (وكذا كسوته وركوبه شراء واستيجارا) دخی مضارب اولان كمسنه‌نك كسوه‌سی بهاسی وبندی بهاسی كرك شرا ايله اولسون كرك اجاره ايله اولسون مال مضاربه‌دندر (وكذا اجرة خادمه) دخی مضاربه خدمت ايدن خادمك اجرتی مال مضاربه‌دندر ❊ خادمه‌ده اولان ضمير مضاربه راجعدر (وفراش ينام عليه وغسل ثيابه والدهن فی موضع يحتاج فيه اليه) دخی ياتديغی فراشك اجرتی واثوابنك يقامسنك اجرتی اول مضاربه‌دندر دخی مضاربك دابه‌سنك ياغلنمسی محتاج اولان موضعده مال مضاربه‌دندر ❊ فيه ده اولان ضمير موضعه راجعدر اليه ده اولان ضمير دهنه راجعدر (وضمن ماكان زائدا على العادة) ومضارب اولان كمسنه طعامنده وشرابنده وغيريلرنده عادتدن زياده صرف ايلديكی مقداره ضامن اولور (ونفقته فی مصره من ماله كالدواء) ومضارب اولان كمسنه‌نك كندو اهلنده ومصرنده ايكن نفقه‌سی كندو مالندندر دوايه صرف ايلديكی كندو مالندن اولديغی كبی كورلمزميكه خاتونك نفقه‌سی زوجی اوزرينه در ودواسی كندو مالندندر ❊ نفقته ده اولان ضمير مضاربه راجعدر فی مصره‌ده ومن ماله‌ده اولان ضميرلر ينه اكا راجعدر (ويرد مابقی من كسوة وغيرها اذا قدم الی رأس المال) مصنفك الی رأس قولی يرد قولنه متعلقدر يعنی چون مضارب سفردن كندو مصرنه عودت ايلسه كسوه‌دن ونفقه‌دن باقی قلان شئ رأس ماله رد ايليه يعنی ارجاع ايليه ❊ غيرهاده اولان ضمير كسوه‌يه راجعدر (ومادون السفر كسوق المصر ان امكنه ان يغدو ويبيت فی اهله والافكالسفر) وشول موضعكه سفر مسافه سندن دون يعنی اقل اوله مثلا برمصرك طشره سنده اولان سوق كبی اكر اكا كيدوب وكلوب كندو اهلنده كيجه‌لمك ممكن اولورسه شهر حكمنده اولور ونفقه‌سی كندو مالندن اولور واكر كيدوب تكرار كلوب اونده كيجه‌لمك ممكن اولمز ايسه سفر كبی اولور نفقه‌سی مال مضاربه‌دن اولور ❊ امكنه‌ده اولان ضمير مضاربه راجعدر اهله‌ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وليس للمستبضع الانفاق من مالها) ومستبضع اولان كمسنه‌يه جائز دكلدركه مال مضاربه‌دن انفاق ايليه

من مالها ده اولان ضمیر مضار به یه راجعدر (و یؤخذ ماانفقه المضارب من الربح اولا ومافضل قسم)
و مضارب اولان کمسنه نك انفاق ایلدیکی مقدار ابتدا اول حاصل اولان ربحدن اخذاولنور باقی قلان
نه ایسه رب المال ایله مضارب بیننده قسمت اولنور ٭ انفقه ده اولان ضمیر مضار به راجعدر (وان سافر بماله
ومال المضار بة او بمالین لرجلین انفق با لحصة) واکر مضارب اولان کمسنه کندمالیله ومال مضار به ایله
مسافرت ایلسه یاخود ایکی رجل ایچون ایکی مال ایله سفر ایلسه حصه ایله انفاق ایلیه یعنی مال مضار به نك
مؤنتنی مال مضا ر به دن انفاق ایلیه و کندو مالنك مؤنتنی ینه کندو مالندن انفاق ایلسو ن و هرماله
کندو ایچندن انفاق ایلسون ٭ بماله ده اولان ضمیر مضا ربه راجعدر (وان باع متاع المضار بة مرابحة
حسب ما انفقه علیه من حمل و نحوه لا نفقة نفسه) واکر مضارب اولان کمسنه اول مال مضار به نك
متاعنی مرابحه ایله بیع ایلسه اول متاع یمنده حمل ایچون وغیریسی ایچون صرف ایلدیکی مقداری مصارفنی
مال مضار به دن حساب ایلیه کندو نفقه سن حساب ایلیه زیرا کندو نفقه سی کندوسنك اوزرینه در
انفقه ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان ما یه راجعدر علیه ده اولان ضمیر متاعه راجعدر نحوه ده اولان ضمیر
حمله راجعدر نفسه ده اولان ضمیر مضار به راجعدر (ولو شری مضارب بالنصف بالف المضار بة بزا و باعه
بالفین و اشتری بهما عبدا فضاعا فی یده قبل نقدهما یغرم المضارب ربعهما و المالك الباقی) بزای معجمه
وتشدید ایله ابریشم معناسنه در و بعض نسخه ده برراء مهمله ایله واقع اولمش یعنی قچن مضارب بالنصف
اولان کمسنه مضا ر به مالی اولان بیك درهمه برمقدا بز اشترا ایدوب ایکی بیك درهمه بیع ایلسه واول ایکی بیك
درهمه بر عبد اشترا ایلسه و اول ایکی بیك درهمی نقدایلیوب بایعه تسلیم اولنمزدن اول مضار بك یدنده ضایع
اولسه بوصورتده مضارب اولان کمسنه اول ایکی بیك درهمك ربعنه که بشیوز درهمدر غارم اولور واول
مالك اولان کمسنه اول ایکی بیك درهمك باقیسنه که بیك بشیوز درهمدر غارم اولور زیرا اصل مال بیك درهم
ایدی ربح دخی بیك درهمدر رب المال ایله مضار بك ما بینلرنده علی السویه در و چون اول عبد ایکی بیك
درهمه اشترا اولندی اوچ ربعی رب المالك و بر ربعی مضار بك اولدی ٭ باعه ده او لا ن ضمیر بزه راجعدر
بهما ده ونقدهما ده وربعهما ده اولان ضمیرلر الفینه راجعدر (وربع العبد للمضارب و باقیه للمضار بة)
و اول ایکی بیك درهمه اشترا اولنان عبدك برربعی مضار بك اولور اوچ ربعی مضاربه نك اولور ٭ باقیه ده اولان
ضمیر عبده راجعدر (ورأس المال الفان وخمسمائة) و اول رب المالك مضار به دفع ایلدیکی رأس مالك جمله سی
ایکی بیك بشیوز اولور زیرا اولکی دفعه ده بیك درهم ویردی و ایکنجی دفعه ده بیك بشیوز درهم و یردی
(ولا یبیعه مرابحة الا علی الفین) و اول عبدی مرابحه ایله بیع ایلدیکی تقدیرجه بیع ایلسون الا ایکی
بیك درهم اوزرینه زیرا اصلده ایکی بیك اقچه یه اشترا اولنمشدر (فلو بیع باربعة آلاف فحصة المضاربة
ثلاثة آلاف والربح منهما خمسمائة بینهما) و اول عبد مزبور قچن درت بیك درهمه بیع اولنسه مضاربه نك
حصه سی اندن اوچ بیك درهم اولور ایکی بیك بشیوز درهمی رأس مال اولور وبشیوز درهمی ربح اولور
هر برینك حصه سی ایکیوز درهم اولور (ولو اشتری رب المال عبدا بخمسمائة و باعه من المضارب بالف لا یبیعه
مرابحة الا علی خمسمائة) واکر رب المال اولان کمسنه بشیوز درهمه بر عبد اشترا ایدوب مضارب اولان
کمسنه یه بیك درهمه بیع ایلسه مضارب اولان کمسنه انی مرابحة ایله بیع ایلدکده بیع ایلیه الا بشیوز درهم
اوزرینه زیرا مضار به بیع ایلمسی کندو نفسنه بیع ایلمسی کبیدر ٭ باعه ده اولان ضمیر عبده راجعدر یبیعه ده
اولان ضمیر ینه عبده راجعدر (ولو اشتری مضارب بالنصف بالف المضار بة یعدل الفین فقتل رجلا خطأ
فربع الفداء علیه وباقیه علی المالك) واکر نصف ایله مضارب اولان کمسنه مضاربه نك بیك درهمی ایله
ایکی بیك درهمه معادل یعنی ایکی بیك درهمه دکر بر عبد اشترا ایلسه اشترا ایلدکدنصکره مزبور عبد
بر رجلی خطا ایله قتل ایلسه سیدی اولان کمسنه اول عبدك فداسن اختیار ایدوب انی دفع ایلمکدن امتناع
ایلسه اول فدانك ربعی مضا ر ب اولان کمسنه نك اوزرینه و باقیسی مالك اولان کمسنه نك اوزرینه در
علیه ده اولان ضمیر مضار به راجعدر (و اذافدی خرج عن المضار بة) وچون ذکر اولنان عبد فدا اولنه
مضار به دن چقار (و یخدم المضارب یوما و المالك ثلاثة ایام) وعبد مضار به دن چقدیغی تقدیرجه مضارب

اولان كمسنه يه بر كون خدمت ايدوب مالك اولان كمسنه يه اوچ كون خدمت ايليه تقدم ايدن فدا حكمنجه (ولو اشترى بالف المضاربة عبدا وهلك الالف قبل نقده دفع المالك الثمن ثم وثم) واكر مضارب اولان كمسنه مضاربه نك بيك درهمى ايله برعبد اشترا ايليوب اول بيك درهمى نقد ايدوب بايعه تسليم ايتمزدن مقدم هلاك اولوب ضايع اولسه مالك اولان كمسنه اول ثمنى كه بيك درهمدر كندو يانندن دفع ايليه ثم وثم يعنى هر بيك كه قبل التسليم هلاك اوله يرينه بيك درهم دخى ويره تاكيم بايعه حقى واصل اوله ✲ نقده ده اولان ضمير الفه راجعدر (وجميع مادفع رأس المال) ومالكك جميعا دفع ايلديكى بيكميدر اوچ بيكميدر رأس مالدر اما وكيل اولان كمسنه ثمنك بعد الشرا هلاك اولمسى قتنده رجوع ايتمز الا بركره (ولو كان مع المضارب الفان فقال دفعت الى الفا وربحت الفا وقال المالك بل دفعت اليك الفين فالقول للمضارب) وقچن مضارب اولان كمسنه ده ايكى بيك درهم اولوب مالك ايله مضارب بيننده نزاع واقع اولسه مضارب اولان كمسنه رب المال اولان كمسنه يه سن بكا بيك درهم دفع ايلدك واول بيك درهمى ربح ايلدم ديسه مالك اولان كمسنه خير بن سكا ايكى بيك درهم دفع ايلدم ديسه قول بومسئله ده مضاربكدر وامام زفر ديركه قول رب المالكدر و بو قول ابو حنيفه قوليدر (ولو اختلفا مع ذلك فى قدر الربح فللمالك) واكر رب المال ايله مضارب اولان كمسنه رأس مالده اختلاف ايلدكلرى ايله حاصل اولان ربح مقدارنده اختلاف ايلسه لر قول بوصورتده مالككدر (ولو قال من معه الف قدربح فيها هى مضاربة لزيد وقال زيد بل بضاعة فالقول لزيد) وقچن كندوسيله بيك درهم اولوب انده ربح ايتمش اولان كمسنه ديسه كه بو بيك درهم زيدك مضاربه سيدر وزيد اولان كمسنه بو بيك درهم سنده بضاعه در يعنى بضاعه طريقيله ويردم ديسه قول بوصورتده دخى زيدكدر كه رب المالدر وبينه مضاربكدر (وكذا لو قال ذو اليد هو قرض وقال زيد بضاعة او وديعة او مضاربة) دخى قول زيدكدر قچن ذواليد اولان كمسنه بو بيك درهم قرضدر ديسه وزيد بضاعه ياخود وديعه ياخود مضاربه در ديسه بينه بينه مضاربكدر زيرا كندى ملكيدر ديو دعوى ايدر زيد ايسه انى انكار ايدر (ولو قال المضارب اطلقت وقال المالك عينت نوعا فالقول للمضارب) واكر مضارب اولان كمسنه رب المال اولان كمسنه يه سن عقد مضاربه ده اطلاق ايدوب برنوع تعيين ايتمدك ديسه مالك اولان كمسنه بن برنوعه تعيين ايلدم ديسه قول بوصورتده مضاربكدر زيرا عموم اصلدر خصوص ايسه برغرض ايچون اشتراط اولنور (ولو ادعى كل نوعا فللمالك) واكر رب المال ايله مضارب اولان كمسنه لرك هر برى نوع معين تعيين ايلدم ديو دعوى ايلسه قول بوصورتده مالككدر وبينه مضارب اولان كمسنه يه لازمدر

﴿ كتاب الوديعة ﴾

چون مصنف رحمه الله تعالى كتاب مضاربه نك احكامى بياندن فارغ اولدى كتاب وديعه نك احكامى بيانه شروع ايلدى ✲ معلوم اوله كه وديعه لغتده فعيل بمعنى مفعولدر وديعه مودوع معناسنه اولور ترك معناسنه اولان ودعدن مشتقدر وسفر وقتنده اولان وداع بو ماده دن مأخوذدر زيرا هر بريسى اول برصاحبنى ترك ايليوب مفارقت ايلسه كركدر (الايداع تسليط المال غيره على حفظ ماله) ايداع كه اودعك مصدريدر معناسى اصطلاح شرعده مالك اولان كمسنه كندو سندن غيرى آدمى مالنك حفظنه مسلط ايتمكدر بعض نسخه ده ماله يرينه متاعدو شمشدر ✲ غيره ده اولان ضمير مالكه راجعدر ماله ده اولان ضمير بنه مالكه راجعدر (والوديعة مايترك عند الامين للحفظ) وديعه اصطلاح شرعده شول مالدركه امين اولان كمسنه نك يانده ترك اولنور يعنى وضع اولنور حفظ اولنمق ايچون (وهى امانة فلاتضمن بالهلاك) وديعه برامانتدر مودع اولان كمسنه نك يانده هلاك اولسه اكا تضمين اولنمز قو هلاكى اولمقدن احتراز ايتمك ممكن اولسون قو اولمسون (وللمودع ان يحفظها بنفسه وبعياله) اسم مفعول صيغه سيله در مودعه لازمدر كه كندوده اولان وديعه يى نفسى ايله وعيالى ايله حفظ ايليه عياليدن مراد زوجه وولددر صغيرده اولورسه (وله السفر بها عند عدم النهى والخوف) ومودع اولان كمسنه يه جائزدركه اول يانده اولان وديعه ايله سفر ايليه انجق سفر ايتمك عدم نهى قتنده وعدودن خوف اولنمق عدمى قتنده (خلافا لهما فيماله حمل ومؤنة) وامامين ايچون حماليه سى ومؤنتى اولان شيده خلاف واردر يعنى انلرك قتلرنده حماليه سى ومؤنتى اولان شيئله سفر ايتمك جائز دكلدر زيرا

وديعه صاحبى بو كاره راضى اولمز ❊ لهده اولان ضمير مودعه راجعدر (فان حفظها بغيرهم ضمن) واول يانده اولان وديعه‌يى اهلنك وعيالنك غيريسيله حفظ ايليوب هلاك اولسه ضامن اولور زيرا صاحبى اولان كمسنه اهلينك غيريسنه راضى دكلدر (الا اذا خاف الحرق او الغرق فدفعها الى جاره او الى سفينة اخرى) ومودع اولان كمسنه‌يه وديعه‌يى نفسى ايله وعيالى ايله حفظ ايتمك لازمدر الا قچن اول وديعه‌نك آتشه يانمه‌سن ياخود صويه غرق اولمسن خوف ايدوب يانماق ايچون كندو قومشوسنه دفع ايلسه ياخود غرق اولماق ايچون بر سفينهٔ اخرايه نقل ايلسه ضامن اولمز ❊ فدفعهاده اولان ضمير وديعه‌يه راجعدر (فان طلبها ربها فحبسها وهو قادر على تسليمها صار غاصبا) واكر رب الوديعه اولان كمسنه مودعده اولان وديعه‌سن طلب ايليوب مودع اولان كمسنه انى حبس يعنى منع ايدوب صاحبنه ويرمسه حالبوكه اول مودع اولان كمسنه اول وديعه‌نك تسليمنه قادر در غاصب اولور ❊ طلبهاده وحبسها وربهاده اولان ضميرلر وديعه‌يه راجعدر (وكذا لو جحدها اياها وان اقر بعده) دخى قچن مودع اولان كمسنه وديعه‌يى مودع اولان كمسنه‌دن طلب ايليوب انى اندن جحد يعنى انكار ايلسه غاصب اولور واكر انكاردنصكره اقرار ايلر ايسه‌ده (بخلاف جحدها عند غيره) اما وديعه صاحبنك غيريسنك قتنده جحد ايلسه تقدم ايدن مسئله‌نك خلافيدر يعنى غاصب اولمز مثلا بر رجل مودع اولان كمسنه‌يه كلوب مودع اولان بنى سنده اولان وديعه‌يه حواله ايلدى ديسه مودع انكار ايدوب فلانك بنده وديعه‌سى يوقدر ديسه جاحد اولمز ❊ جحدهاده اولان ضمير وديعه‌يه راجعدر غيره‌ده اولان ضميره مودعه راجعدر (وان خلطها بماله بحيث لا تتميز فان بجنسها ضمن) واكر مودع اولان كمسنه يانده اولان وديعه‌يى ينه كندو جنسى ايله خلط ايلسه شول حيثيت ايله كه برى بريندن تميز اولمسى قابل اولميه ضامن اولور زيرا خلط ايله هلاك ايتمشدر ❊ خلطهاده وبجنسهاده اولان ضميرلر وديعه‌يه راجعدر (وانقطع حق المالك منها فى المايع وغيره عند الامام) وقچن وديعه‌يى خلط ايلسه هم ضامن اولور وهم مالكك حقى منقطع اولور امام ابو حنيفه قتنده مايع اولان شيده مثلا مذاب اولمش دراهمى كندمثلنه خلط ايلسه دخى غير مايعده مثلا بر شعير ايله خلط ايلسه (وعندهما فى غير المايع للمالك ان يشترك ان شاء وكذا فى المايع عند محمد) وامامين قتنده غير مايعده مالك ايچون جائزدركه اول مودع ايله مشاركه ايليه اكر استرسه زيرا ابو يوسف قتنده تقسيم متعذر در وامام محمد قتنده دخى مايعده بويله در (وعند ابى يوسف يصير الاقل تابعا للاكثر فيه) وامام ابو يوسف قتنده قچن جنس برجنس غير مايع ايله خلط اولنسه اقل اكثره تابع اولور ❊ فيه‌ده اولان ضمير برجنسى جنس مايعله خلط ايتمكه راجعدر (وان بغير جنسها كبر بشعير وزيت بشيرج ضمن وانقطع حق المالك اجماعا) واكر اول مودع اولان كمسنه يانده اولان وديعه‌يى غيرى جنسى ايله خلط ومزج ايلسه مثلا بغدايى ارپه ايله وزيت ياغنى شيرلغان ايله خلط ايتمك كبى ضامن اولور ومالك اولان كمسنه‌نك حقى منقطع اولور اجماع ائمه ايله ❊ جنسهاده اولان ضمير وديعه‌يه راجعدر (وان اختلطت بلا صنعه اشتركا اجماعا) واكر مودعك يانده اولان وديعه صنعنسز يعنى بلا قصد بر كندو جنسى ايله خلط اولنسه مثلا ايكى كيسه آچيلوب بر برينه خلط اولنمسى كبى اجماع ائمه ايله مودع شريك اولور ❊ صنعه‌ده اولان ضمير مودعه راجعدر (وان تعدى فيها بان كانت ثوبا فلبسه او دابة فركبها او عبدا فاستخدمه ضمن) واكر مودع اولان كمسنه يانده اولان وديعه‌يى تعدى ايدوب ثوب ايسه انى كيسه دابه ايسه انى بنسه عبد ايسه انى استخدام ايلسه ضامن اولور متعدى اولديغى اجلدن ❊ فيهاده اولان ضمير وديعه‌يه راجعدر فلبسه‌ده اولان ضمير ثوبه راجعدر فركبهاده اولان ضمير دابه‌يه راجعدر فاستخدمها ده اولان ضمير عبده راجعدر (فان ازال التعدى زال الضمان) واكر اول مودع اولان كمسنه اول ارتكاب ايلديكى تعدى‌يى ازاله ايدوب قالدرسه مثلا يانده اولان وديعه‌يى صاحبنه رد ايلسه ضمان دخى زائل اولور (بخلاف المستعير والمستأجر) اما مستعير ايله مستأجر اولنلر مودع اولان كمسنه‌نك خلافيدرلر يعنى قچن مستعير ايله مستأجرك تعديلرى زائل اولسه ضمان زائل اولمز زيرا برائت امام قتنده عينى صاحبنه اعاده ايتمك ايله اولور بو ايكيسنك يدلرى قو يدر كندو نفسلرينه عامل اولدقلرى ايچون (وكذا لو اودعها ثم استردها) دخى قچن مودع اولان كمسنه يانده اولان وديعه‌يى بر آخرك يانه قويوب صكره استرداد يعنى استرجاع ايلسه ضمان زائل اولور اودعهاده واستردهاده اولان ضميرلر وديعه‌يه راجعدر

(وان انفق بعضها فهلك الباقى ضمن بقدر ماانفق فقط) واكر مودع اولان كمسنه يانده اولان وديعه نك بعضيسن انفاق ايليوب صكره باقيسى هلاك اولسه انفاق ايلديكى مقدار ضامن اولور فقط ٭ بعضها ده اولان ضمير وديعه يه راجعدر (وان رد مثله وخلط بالباقى ضمن الجميع) واكر انفاق ايلديكى مقدارى يرينه رد يعنى ارجاع ايدوب باقى قلانه خلط ومزج ايلسه جميعسنه ضامن اولور زيرا غيرك مالنى مالنه خلط ايتمك ايله استهلاكه سبب اولور ٭ مثله ده اولان ضمير انفاق ايلديكى مقداره راجعدر خلطه ده اولان ضمير رد ايلديكى شيئه راجعدر (ولو تصرف فيها فربح تصدق به وعند ابى يوسف يطيب له) واكر مودع اولان كمسنه يانده اولان وديعه يى برنوع معامله ايله تصرف ايليوب اكا بر مقدار ربح حاصل اولسه انكله تصدق ايليه وامام ابو يوسف قتنده اكا طيب اولور يعنى مباح اولور لازم اولان مصالحنه صرف ايليه ٭ فيهاده اولان ضمير وديعه يه راجعدر به ده اولان ضمير تصرفه راجعدر له ده اولان ضمير مودعه راجعدر (وان اودع اثنان من واحد شيأ لايدفع الى احدهما حصته بغيبة الآخر) واكر ايكى كمسنه بر كمسنه نك يانه برشئ ايداع ايلسه مودع اولان كمسنه يه جائز دكلدر كه ايكى مودعك برى غائب ايكن اول برآخره حصه سن ويرەز براوديعه مشاعدر واول بر آخر ايسه انك افراز اولنمه سن استر (خلافا لهما) وامامين ايچون بو مسئله ده خلاف واردر يعنى امامين قتنده اول بر آخره حصه سن ويرمك جائزدر (وان اودع عند اثنين ما يقسم اقتسماه وحفظ كل حصته) واكر بر كمسنه ايكى كمسنه نك يانه قسمت اولنور اشيادن برشئ ايداع ايلسه اول ايكى كمسنه اول شيئ اقتسام ايليه وهر برى كندو حصه سن حفظ ايليه ٭ اقتسماه ده اولان ضمير ماقبلنده شئ معناسنه اولان مايه راجعدر حصته ده اولان ضمير كله راجعدر (فان دفع احدهما الى الاخر ضمن الدافع لاالقابض) واكر ايكى مودعك برى يانده اولان شيئ اول بر آخره دفع ايلسه دافع اولان كمسنه دفع ايلديكى شيئه ضامن اولور امام ابو حنيفه قتنده وقابض اولان كمسنه يه نسنه يوقدر ضامن اولمز (وعندهما لكل حفظ الكل باذن الآخر) وامامين قتنده مودع اولان ايكى كمسنه نك هر برينه جائزدر كه جمله وديعه يى اول برآخرك اذنى ايله حفظ ايليه زيرا مالك اولان كمسنه ايكيسنك امانتنه راضى اولمشدر (وان كان مما لايقسم حفظه احدهما باذن الآخر اجماعا) واكر اول ايكى كمسنه نك يانه وضع اولنان وديعه قسمت اولنور اشيادن دكل ايسه انى اول ايكيسنك برى اول آخرك اذنيله حفظ ايليه ائمۀ ثلاثه نك اجماعيله زيرا ايكيسنك حفظى متعذردر ٭ حفظه ده اولان ضمير وديعه اولان شيئه راجعدر (وان نهى عن دفعها الى عياله دفع الى من له منه بد ضمن) واكر مودع اولان كمسنه وديعه يى كندو عيالنه دفع ايلمدن نهى ايلسه مودع دخى اكا اندن بد يعنى غنا وفراق اولان كمسنه يه دفع ايلسه ضامن اولور ٭ دفعها ده اولان ضمير وديعه يه راجعدر عياله ده اولان ضمير مودعه راجعدرله ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر منه ده اولان ضمير ينه منه راجعدر (وان الى من لابد له منه كدفع الدابة الى عبده وشئ يحفظه النساء الى زوجته لايضمن) واكر مودع اولان كمسنه وديعه يى بر كمسنه يه دفع ايلسه كه انك اندن بدى يعنى فراق وغناسى اولميه مثلا بردابه يى كندى عبدنه دفع كبى ونسانك حفظ ايلدكارى شيئ كندو زوجه سنه دفع ايتمك كبى ضامن اولمز ٭ عبده ده اولان ضمير مودعه راجعدر يحفظه ده اولان ضمير شيئه راجعدر زوجته ده اولان ضمير مودعه راجعدر (وان امر بحفظها فى بيت معين من دار فحفظها فى غيره منها لايضمن) واكر مودع اولان كمسنه بو وديعه يى بر داردن بر بيت معينك ايچنده حفظ ايلسنه امر ايلسه مودع دخى مزبور وديعه يى ذكر اولنان داردن تعيين اولنان بيتك غير يسنده حفظ ايلسه ضامن اولمز زيرا اشتراط شرطده فائده يوقدر اول دارده اولان ايكى بيتك برى برندن تفاوتى اولمديغى اجلدن (الا ان كان فيه خلل ظاهر) الا قچن حفظ ايلديكى بيتده برخلل ظاهر اولسه اول حينده ضامن اولور ٭ فيه ده اولان ضمير بيته راجعدر (وان امر بحفظها فى دار فحفظ فى غيرها ضمن) واكر مودع اولان كمسنه وديعه يى بردار معينده حفظ ايلسنى امر ايلسه مودع اولان مخالفت ايدوب تعيين اولنان دارك غير يسنده حفظ ايلسه ضامن اولور زيرا ايكى دارك برنده حفظ اولمسنده تفاوت واردر ٭ بحفظها ده اولان ضمير وديعه يه راجعدر فى غيرها ده اولان ضمير داره راجعدر (ولو اودع المودع فهلكت ضمن الاول فقط) واكر مودع اولان كمسنه يانده اولان وديعه يى بر آخر كمسنه نك يانه

ایداع ایلیوب بدنده هلاك اولسه فقط اول اولکی اولان مودع اول ودیعه یه ضامن اولور امام ابو حنیفه
قتنده ثانی اولان مودعه نسنه یوقدر زیرا اولکی مودع اول ثانینك یانه قومغله مخالفت ایلمشدر
(وعندهما ضمن ایهما شاء) وامامین قتنده ایکی مودعك هر قنغیسنه استرسه تضمین ایتدیره (فان ضمن الثانی
رجع علی الاول لابالعکس) امدی قچن مودع اولان کمسنه ثانی اولان مودعی تضمین ایتدیرسه ثانی اولك
اوزرینه رجوع ایلیه عکسنده دکل یعنی قچن اولکی مودعه تضمین ایتدیرسه اولکی ثانی یه رجوع ایلیه
(ولو اودع الغاصب ضمن المالك ایاشاء اجماعا) وقچن غاصب اولان کمسنه غصب ایلدیکی شیئ ودیعه ایلسه
اول مغصوب اولان شیئك مالکی اولان کمسنه مخیر اولور استرسه غاصبه تضمین ایتدیره واسترسه مودعه
تضمین ایتدیره (ولو اودع عند عبد شیأ فاتلفه ضمنه بعد عتقه) وقچن بر کمسنه برشیئ برعبد محجورك یانه
ودیعه قوسه مزبور عبد اول ودیعه یی اتلاف ایلسه بعد العتق یعنی اول عبد معتق اولدقدنصکره
اکا ضامن اولور ٭ اتلفه ده اولان ضمیر شیئه راجعدر ضمنه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر بعد عتقه ده
اولان ضمیر عبده راجعدر (وان اودع عند صبی فاتلفه فلاضمان اصلا) واکر اول شیئ برصبینك یانه ودیعه
قوسه صبی انی اتلاف ایلسه اصلا اکا ضمان یوقدر زیرا غیر مکلفدر ٭ اتلفه ده اولان ضمیر شیئه راجعدر
(وقال ابو یوسف یضمنان للحال) وامام ابو یوسف دیدیکه اول عبد ایله صبی اول شیئه اول حالده ضامن اولورلر
(وان دفع العبد الودیعة الی مثله فهلکت ضمن الاول بعد العتق) واکر اول عبد یانده اولان ودیعه یی
کندو مثلی برعبد محجور علیهه دفع ایلیوب اول عبدك یانده هلاك اولسه اول اولکی عبد اول ودیعه یه
بعد العتق ضامن اولور مثله ده اولان ضمیر عبده راجعدر (وعند ابی یوسف ضمن ایهما شاء للحال)
وامام ابو یوسف قتنده مودع اولان کمسنه اول حالده ایکی عبدك هر قنغیسنه استرسه تضمین ایتدیره
(وعند محمد ان ضمن الاول فبعد العتق وان ضمن الثانی فللحال) وامام محمد قتنده اکر مودع اولان کمسنه
اولکی عبده تضمین ایتدیررسه بعد العتق ضامن اولور واکر ثانی یه تضمین ایتدیررسه اول حالده ضامن اولور
(ومن معه الف فادعی کل من اثنین ایداعها عنده فنکل لهما فهی لهما وضمن لهما مثلها) وشول رجل که
انکله بیك درهم اولوب ایکی رجلك هر بری بن بو بیك درهمی بو رجلك یانده ودیعه طریقیله قودم
دیو ادعا ایلدکده ایکیسنك دخی دعوالرینی انکار ایلسه هر برندن دعوالرینه مطابق بینه طلب اولندقده
بینه دن عاجز اولوب اول بر رجله یمین تکلیف اولنوب نکول ایلسه اول بیك درهم مدعی اولان ایکی رجلك
اولور دخی مزبور رجل ایکی رجل ایچون بیك درهمه ضامن اولور هر برینه بیك درهم اولمغیچون
زیرا هر برینك دعواسی بیك درهم ایدی

❊ کتاب العاریة ❊

عاریه تشدید یا ایله فعلیه وزننده لغتده عطیه معناسنه اولان عریه دن مأخوذدر بعض اصحاب لغت
عاردن مأخوذدر دیدیکنی علما تغلیط ایتمشلردر (هی تملیك منفعة بلا بدل) وعاریه اصطلاح فقهاده
برعینك منفعتنی بدلسز آخره تملیك ایلمکدر وامام کرخی دخی هی اباحة الانتفاع بملك الغیر دیو تعریف ایتمشدر
(ولاتکون الا فیما ینتفع به مع بقاء عینه) عاریه صحیح اولمز الا شول شیده که منتفع به اوله اول عین
معار بهلك باقی اولمسیله ٭ به ده اولان ضمیر فیماده اولان مایه راجعدر عینه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر
(واعارة المکیل والموزون والمعدود قرض) ومکیل وموزون ومعدود اولان اشیانك اعارهسی قرضدر اعاره
دکلدر (الا ان عین انتفاعا یمکن رد العین بعده) الا قچن مستعیر اولان کمسنه اول عاریه یی المقده انتفاعلردن
برنوع انتفاع تعیین ایلسه که اول عین معاری اندنصکره رد ایلمك ممکن اوله اول زمانده عاریه قرض اولمز
مثلا برکمسنه برآخره عیار ایچون یاخود دکاننی تزیین ایتمك ایچون برمقدار دراهم ویرمك کبی ٭ بعده ده
اولان ضمیر انتفاعه راجعدر (وتصح باعرتك ومنحتك واطعمتك ارضی) واعاره برنیجه الفاظله
صحیحه اولور بری اعرتك دیمسیله یعنی بو شیئ سکا عاریت ویردم ومنحتك دیمسیله یعنی بو شیئ سکا ویردم
وبری اطعمتك ارضی دیمسیله یعنی بو یریمی سکا اطعام ایلدم یعنی یرایچنده اولان شیئ اطعام ایلدم زیرا
اطعامی ممکن اولمیان شیئه اسناد ایلمك ایچنده اولان شیئه حمل اولنور (وحملتك علی دابتی واخدمتك عبدی

اذالم يرد بذلك الهبة) والفاظ عاريه‌نك برى دخى حملتك على دابتى يعنى سنى دابه‌م اوزرينه حمل ايلدم دخى اخدمتك عبدى يعنى عبديمى سكا خادم قيلدم قچن بو ذكر اولنان الفاظله هبه مراد ايلمسه (وداري لك سكنى) والفاظ عاريه‌نك برى دخى دارى لك سكنى ديمسيدر يعنى دارمك سكناسنى سكا قيلدم (اوعمرى سكنى) والفاظ عاريه‌نك برى دخى دارى عمرى لك سكنى ديمسيدر يعنى دارمى عمرك آخر اولنجيه‌دكين سكا سكنى قيلدم (و للمعير الرجوع فيهما متى شاء) واكر نفس عاريه‌ده معير ايچون هر نه زمان استرسه رجوع ايلمك جائزدر قواول عاريه مطلقه اولسون قوموقته اولسون ❊ فيهاده اولان ضمير عاريه‌يه راجعدر (ولو هلكت بلا تعد فلا ضمان) وقچن عاريه مستعير اولان كمسنه‌نك تعديسز هلاك اولسه اكا ضمان يوقدر استعمال ايله هلاك اولورسه ده (ولا تؤجر) وعاريه‌نك اجاره اولنمسى جائز دكلدر (ولا ترهن كالوديعة) دخى رهن اولنمسى جائز دكلدر وديعه‌نك رهنى جائز اولمديغى كبى (فان آجرها فتلفت ضمن ايهما شاء) يعنى قچن مستعير اولان كمسنه الديغى عاريه‌يى اجاره‌يه ويروب هلاك اولسه مالك اولان كمسنه مستعير ايله مستأجرك هرقنغيسنه استرسه تضمين ايتديره‌ز يرا مستعير عاريه‌يى عاريه‌ويرمكله متعدى اولمشدر مستأجر ايسه غيرك مالنى اذنسز قبض ايلمشدر ❊ آجرهاده اولان ضمير عاريه‌يه راجعدر ايهماده اولان ضمير مستعير ايله مستأجره راجعدر (فان ضمن المؤجر لايرجع على احد) امدى قچن مالك اولان كمسنه مستعير اولان كمسنه‌يى تضمين ايتدرسه هيچ بركمسنه‌نك اوزرينه رجوع ايلميه يعنى مؤجر مستأجر اولان كمسنه‌نك اوزرينه رجوع ايلميه زيرا متعدى دكلدر (وان ضمن المستأجر رجع على المؤجر ان لم يعلم انه عارية) واكر مالك اولان كمسنه مستأجر اولان كمسنه‌يى تضمين ايتدرسه مستأجر اولان كمسنه مؤجر اولان كمسنه‌نك اوزرينه رجوع ايليه اكر مستأجر اولان كمسنه اول اجاره‌يه الديغى شيئى عاريه اولديغنى بلمز ايسه انه‌ده اولان ضمير اجاره‌يه ويريلان شيئه راجعدر (وله ان يعيرمالا يختلف باختلاف المستعمل كالحمل على الدابة) ومستعير اولان كمسنه ايچون جائزدركه استعمال ايله مختلف اولميان شيئى اعاره ايليه مستعير اولان كمسنه اعاره طريقيله الديغى شيئى يعنى دابه‌يى غيره حمل ايچون ويرمك كبى مثلا بركمسنه برشيئى كتورمك ايچون بركمسنه‌نك دابه‌سن استعاره ايلسه غيرى كمسنه‌نك دخى شيئنى كتورمك ايچون ويرمك جائزدر زيرا كتورمكده تفاوت واختلاف يوقدر هدايه‌ده بويلجه ذكر اولنمشدر ❊ له‌ده اولان ضمير مستعيره راجعدر (لامايختلف كالركوب ان عين مستعملا) اما استعمال ايله مختلف اولان شيئى اعاره ايلميه قچن مستعمل تعيين اولنسه مثلا ركوب كبى زيرا ركوبده تفاوت واختلاف واردر كورلمزميكه عسكرك ركوبى سوقينك ركوبى كبى دكلدر (وان لم يعين جاز ايضا مالم يتعين فان تعين لايجوز) واكر مستعمل تعيين اولنمز ايسه اعاره جائزدر مادامكه تعيين اولنميه واكر تعيين اولنورسه اعاره جائز اولمز (فلو ركب هو ليس له اركاب غيره وان اركب غيره ليس له ان يركب هو) امدى قچن مستعير اولان كمسنه عاريه الديغى دابه‌يى كندو بنسه غيرى‌يى بندرمسى جائز دكلدر واكر كندودن غيرى‌يى بندرسه كنديسى بنمك جائز دكلدر كنديسى دخى بنسه ضامن اولور له‌ده اولان ضمير هويه راجعدر (وان قيدت بنوع اووقت اوبهما ضمن بالخلاف الى شر فقط) واكر عاريه انواع انتفاعاتدن برنوعله تقييد اولنسه ياخود نوع ووقت ايله معا تقييد اولنسه تقييد اولنان شيئدن شر اولان شيئه مخالفت ايلمسيله ضامن اولور اما قچن تقييد وتعيين اولنان شيئك نظيرينه ياخود خيرينه مخالفت ايلسه ضامن اولمز الى شر ديديكنك حكمتى بودر (وان اطلق فيهما فله الانتفاع باى نوع شاء فى اى وقت شاء) واكر ايكيسنده ده اطلاق ايلسه يعنى نوعله وقتده تقييد ايلمسه مستعير ايچون جائزدركه هرقنغى نوع وهرنه وقتده استرسه انتفاع ايليه مثلا بنمك ايچون بردابه‌و كيمك ايچون برثوب استعاره ايدوب انواع انتفاعدن برشيئ تسميه اولنمسه مستعير ايچون جائزدركه اول دابه‌يى ركوب ايدوب اول ثوبى لبس ايليه جائزدركه غيره دخى اعاره ايليه فله‌ده اولان ضمير مستعيره راجعدر (وتصح اعارة الارض للبناء والغرس) دخى برارضى ايچنده بنا وغرس ايلمك ايچون اعاره‌يه ويرمك صحيحدر زيرا منفعتى معلومدر (وله ان يرجع متى شاء ويكلفه قلعهما) دخى معير ايچون هرنه زمان استرسه رجوع ايلمك جائزدر واول مستعيره اول ارضده ايلديكى بنا وغرسى هدم وقلع ايلمه‌سن تكليف ايليه‌ز يرا ارض انلر ايله مشغول اولمشدر

له ده اولان ضمير معيره راجعدر قلعهماده اولان ضمير تثنيه بنا ايله غرسه راجعدر (ولا يضمن ان لم يوقت وان وقت ورجع قبله كره ذلك) واكر اول معير اولان كمسنه اول ارضك اعارسنه بر وقت توقيت ايتمز ايسه اول بنا وغرسك نقصاننه ضامن اولمز واكر توقيت ايدوب اول وقتك اتمامندن اول رجوع ايلسه اول رجوع اكا مكروه اولور زيرا خلف وعد واردر ٭ قبله ده اولان ضمير وقته راجعدر لهده اولان ضمير معيره راجعدر (وضمن ما نقص بالقلع) دخي معير اولان كمسنه قلع ايله ناقص اولان مقدارده ضامن اولور (وقيل يضمن قيمته و يتملكه) وديلديكه رب الارض اولان معير اول بنانك واول غرسك قيمتنه ضامن اولور واني كندي نفسيچون تملك ايدر ٭ قيمته و يتملكه ده اولان ضميرلر بنا ايله غرسه راجعدر (وللمستعير قلعه بلا تضمين ان لم تنقص الارض به كثيرا وعند ذلك الخيار للمالك) دخي مستعير اولان كمسنه ايچون اول ارضده اولان بنا ايله غرسي تضمينسز قوپارمق جائزدر اكر قوپارمغله اول ارضه نقصان كثير اولمز ايسه اويله اوليجق خيار اول زمانده مالك اولان كمسنه نك اولور زيرا صاحب اصلدر مستعير ايسه تابعدر (وان اعارها للزرع لا تؤخذ حتى يحصد وقت اولا) واكر اول معير اولان كمسنه اول ارضي زراعت ايچون اعاره و يرديسه مستعيردن اخذ اولنميه تا ايچنده اولان زرعي بچنجه كرك توقيت ايلسون ٭ كرك ايلمسون اعارهاده اولان ضمير بارز ارضه راجعدر (واجرة رد المستعار والمستأجر والوديعة والرهن والمغصوب على المستعير والمؤجر والمودع والمرتهن والغاصب) واعاره اولنان شيئك رد اولنمسنك اجرتي مستعير اولان كمسنه نك اوزرينه در ومستأجر اولان شيئك رد اولنمسنك اجرتي موجر اولان كمسنه نك اوزرينه در ووديعه اولان شيئك رد اولنمسنك اجرتي مودع اولان كمسنه اوزرينه در ورهن اولان شيئك رد اولنمسنك اجرتي مرتهن اوزرينه در ومغصوب اولان شيئك رد اولنمسنك اجرتي غاصب اولان كمسنه نك اوزرينه در (واذا رد المستعير الدابة الى اصطبل ربها او العبد او الثوب الى دار مالكه برئ) واكر مستعير اولان كمسنه عاريت طريقيله اخذ ايلديكي دابه يي صاحبنك آخورينه رد ايلسه ياخود اخذ ايلديكي عبدي ياخود ثوبي مالكنك دارينه رد ايلسه استحسانا ضماندن بري اولور وقياس بري اولمامقدر زيرا ذكر اولنان اشيانك هلاكي اولمسي محتملدر ٭ ربهاده اولان ضمير دابه يه راجعدر مالكه ده اولان ضمير عبده ياخود ثوبه راجعدر (بخلاف الغصب والوديعة) غصب ايله وديعه تقدم ايدن مسئله لرك خلافيدر يعني غاصب ايله مودع يانلرنده اولان مغصوب ايله وديعه يي مالك اولان كمسنه نك دارينه رد ايلسه لر ضماندن بري اولمزلر (وان رد المستعير الدابة مع عبده او اجيره مشاهرة او مسانهة برئ) واكر مستعير اولان كمسنه يانده عاريت اولان دابه يي كندو عبدي ايله ياخود اجيريله يعني شهر ايله ياخود سنه ايله طوتلمش خدمتكار ايله رد ايلسه ضماندن بري اولور زيرا بو ايكي كمسنه عيالدن عد اولنورلر ٭ عبده ده واجيره ده اولان ضميرلر مستعيره راجعدر (وكذا ان ردها مع اجير ربها او عبده يقوم على الدابة اولا) دخي اكر مستعير اولان كمسنه يانده عاريت اولان دابه يي صاحبنك اجيري ياخود عبدي ايله رد ايلسه ضماندن بري اولور كرك اول عبد اول دابه نك اوزرينه على الدوام قائم اولسون كرك اولمسون زيرا مالك بونلره راضيدر ٭ ردهاده اولان ضمير دابه يه راجعدر (بخلاف الاجنبي والاجير مياومة) اما اجنبي اولان كمسنه و يوم ايله اجير اولان كمسنه تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر يعني قچن مستعير اولان كمسنه يانده اولان دابه يي براجنبي ايله ياخود كون ايله اجير اولان كمسنه ايله دفع ايلسه ضماندن بري اولمز زيرا بو ايكي كمسنه عيالدن عد اولنمزلر (ورد شئ نفيس الى دار مالكه) دخي جواهر كبي برشئ نفيسي مالكنك دارينه رد ايتك ايله ضماندن بري اولمز زيرا بو اصل اشيايي غلمان ايله داره كوندرمك معهود عادت دكلدر ٭ مالكه ده اولان ضمير شئ نفيسه راجعدر (ويكتب مستعير الارض للزراعة قد اطعمتني ارضك لا اعرتني) واكر برارضي زراعت ايچون استعاره ايدن مستعيره قچن كندو نفسي اوزرينه اشهاد ايتدرسه قد اطعمتني ارضك يعني تحقيق سن بكا ارضكي اطعام ايلدك ديو يازسون اعرتني يازمسون ابو حنيفه قتنده زيرا ارضي اعاره يه و يرمك زراعت ايچون وغيريسي ايچون اولور (خلافا لهما) امامين ايچون بو مسئله ده خلاف واردر يعني امامين قتنده اعرتني ارضك يازسون

❊ كتاب الهبة ❊

هبه مصدردر لغتده برکمسنه برآخره منتفع اوله جق شیئله تفضل واحسان ایلمکدر کرك مال اولسون کرك غیری اولسون واصطلاح شرعده (هی تملیك عین بلاعوض) هبه برکمسنه برعینی برآخره عوضسز تملیك ایلمکدر مصنفك تملیك عین دیمسیله عاریه واجاره بو تعریفدن خارج اولمشدر زیرا انلر تملیك منافعدر (وتصح بایجاب وقبول) وهبه ایجاب وقبول ایله صحیحه اولور ایجاب واهبك وهبت دیمسیدر وقبول موهوب لهك قبلت دیمسیدر زیرا هر بری بوردرکندر (وتتم بالقبض الکامل) وهبه قبض کامل ایله تمام اولور (فان قبض فی المجلس بلا اذن صح وبعده لابد من الاذن) امدی قچن موهوب له اولان کمسنه هبه یی مجلسده اذنسز قبض ایلسه صحیح اولور وقچن مجلسدن‌صکره قبض ایلسه اذندن لابدر یعنی اذنه محتاجدر زیرا هبه‌ده قبض قبول منزله سنه نازلدر * بعده ده اولان ضمیر مجلسه راجعدر (وتنعقد بوهبت ونحلت واعطیت) وهبه واهبك وهبت قولی ایله منعقده اولور زیرا بو بابده صریح اولان الفاظدندر دخی حاء مهمله ایله نحلت عطیه معناسنه اولان نحلت قولی ایله منعقده اولور زیرا حضرت ابو بکر رضی الله تعالی عنه حضرت عایشه رضی الله عنهایه دیدکه (کنت نحلتك جذاذ عشرین وسقا بالعالیة ولم تکونی جذذته ولاقبضته) وبن سکا عالیه نام موضعده یکرمی وسق خرمانك جذاذنی یعنی کسلمسنی ویردم وعطیه ایلدم حالبوکه سن الی الآن انی نه کسدك ونه قبض ایلدك دیمکدر دخی اعطیت قولی ایله منعقد اولور زیرا هبه‌ده مستعمل اولان الفاظدندر (واطعمتك هذا الطعام) و بو طعامی سکا اطعام ایلدم قولی ایله هبه منعقده اولور زیرا بو دخی هبه‌ده صریحدر (وکسوتك هذا الثوب) دخی بو ثوبی سکا کسوه قیلدم قولی ایله منعقده اولور زیرا کسوه تملیك معناسنه استعمال اولنور (واعمرتك هذا الشیٔ) و بو شیٔی مدت عمرکه دکین سکا ویردم قولیله منعقده اولور زیرا تملیکدر حضرت رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم بیوررلرکه (من اعمر عمری فهی للمعمر ولورثته من بعده) وجعلته لك هذا الشیٔ عمری) دخی بو شیٔی سکا مدت عمریکه دکین مباح قیلدم قولی ایله منعقد اولور (وداری لك هبة تسکنهـا) دخی دارم سکا هبه در ساکن اولورسك قولی ایله منعقده اولور زیرا تسکنها قولی مشاوره واقع اولمشدر ما قبلنده اولان اسمه تفسیر دکلدر امدی استرسه مشاوره یی قبول ایلیه استرسه رد ایلیه (و بنیتها حملتك علی هذه الدابة) دخی برکمسنه هبه نیتیله برکمسنه یه سنی بو دابه‌نك اوزرینه حمل ایدوب کتوردم قولی ایله منعقده اولور زیرا منافعه تصرفدر نیتله هبه اولور (وان قال داری لك هبة سکنی او سکنی هبة او نحلی سکنی او سکنی صدقة اوصدقة عاریة اوعاریة هبة فعاریة) واکر برکمسنه برآخره دارم سکا سکنی طریقله هبه اولسون یاخود هبه طریقیله سکنی اولسون یاخود نحلی سکنی اولسون یاخود سکنی صدقه یعنی دارم سکا سکنی صدقه اولدیغی حالده یاخود صدقه عاریه یعنی دارم سکا صدقه اولدیغی حالده عاریه طریقیله اولسون یاخود عاریه هبه یعنی دارم سکا هبه اولدیغی حالده عاریه طریقیله اولسون دیسه بو صورتلرده عاریه اولور (فتصح هبة مشاع لایحتمل القسمة) امدی قسمته محتمل اولمیان مشاعك هبه‌سی صحیحه وجائزه در (لافیما یحتملها) وقسمته محتمل اولان شیئده هبه صحیحه دکلدر (فان قسم وسلم صح) امدی قچن قسمتی قابل برمشاعی هبه ایلیوب صکره قسمت ایدوب تسلیم ایلسه صحیح اولور زیرا هبه قبض ایله تمام اولور (ولا تصح هبة دقیق فی بر ودهن فی سمسم وسمن فی لبن وان طحن واستخرج وسلم) و بغدای ایچنده اولان دقیق وصوصام ایچنده اولان یاغی وسود ایچنده اولان یاغی هبه ایلمك صحیح دکلدر واکر که اول بغدایی اوکودوب وصوصامده وسودده اولان یاغی اخراج ایدرسه ده زیرا موهوب هبه وقتنده معدوم ایدی (وهبة لبن فی ضرع وصوف علی غنم ونخل وزرع فی ارض وتمر فی نخل کهبة المشاع) دخی ضرع ایچنده یعنی مه ایچنده اولان سودی وقیون ارقه سنده اولانی یوکی وارض ایچنده اولان نخلی وزرعی ونخل اوزرنده اولان خرمایی هبه ایلمك مشاع اولان شیٔی هبه ایلمك کبیدر یعنی جائز دکلدر جائز اولمدیغنك حکمتی متصل اولمسیدر اتصال ایسه قبضه مانعدر مشاعك قبضی ممتنع اولدیغی کبی (وهبة شیٔ هو فی ید الموهوب له تتم بلا تجدید قبض) وموهوب لهك یدنده اولان شیٔی کندویه هبه ایلمك تجدید قبضسز تمام اولور یعنی جائز اولور زیرا مطلوب اولان شرطکه

قبضدر بو صورتده ثابت وموجوددر (وهبة الاب لطفله تتم بالعقد ان كان الموهوب فى يد الاب او يد مودعه) دخى بابانك طفل صغيرنه هبه ايتمسى مجرد عقد ايله تمام اولور اكر اول موهوب اولان شیٔ بابانك يدنده ياخود بابانك مودعنك يدنده اولورسه زيرا بابانك يدنده اولمسى قبضدر ومودعنك يدنده اولمسى بابانك يدنده اولمسى كبيدر ٭ لطفله ده اولان ضمير ابه راجعدر مودعه ده اولان ضمير بنه ابه راجعدر (لا ان كان فى يد غاصب او مبتاع بيعا فاسدا او مرتهن او مستأجر) اما اول موهوب اولان شیٔ قچن غاصب يدنده اولسه ياخود بيع فاسد ايله ابتياع ايدن كيمسه نك يدنده اولسه ياخود مرتهن ياخود مستأجر يدنده اولسه هبه اولمسى جائز دكلدر زيرا بومذكورلرك قابض اولدقلرى كندو نفسلر ايچوندر او يله اولسه قبضلرى بابانك قبضى كبى اولمز (والصدقة فى ذلك كالهبة) دخى آدمك تصدق ايلديكى صدقه تقدم ايدن احكامده هبه كبيدر (والام كالاب عند غيبة منقطعة) دخى ام تقدم ايدن احكامده اب كبيدر بابانك غيبت منقطعه ايله غائب اولمسى قتنده (او موته وعدم وصيه ان كان الطفل فى عيالها) دخى ام بابا كبيدر بابانك فوت اولوب عدم وصيسى قتنده اكر اول طفل اول امك عيالنده اولورسه ٭ موته ووصيه ده اولان ضميرلر ابه راجعدر عيالهاده اولان ضمير امه راجعدر (وكذا كل من يعول الطفل) دخى هر بر كيمسه كه اول طفله كفيل اولوب بسليه بابا كبيدر مثلا اخ وعم كبى اولان كيمسه لر (وهبة الاجنبى له تتم بقبضه لو عاقلا) واجنبينك طفله هبه سى طفلك قبضيله تمام اولور طفل عاقل ايسه ٭ له ده اولان ضمير طفله راجعدر بقبضه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (وبقبض ابيه او جده او وصى احدهما) دخى بابانك ياخود دده نك ياخود ايكيسندن برينك وصيسنك قبضيله عقد تمام اولور زيرا اب ايله جد تصرفه مالكلردر وصى ايسه انلرك مقامنه قائمدر ابيه ده اوجده ده اولان ضميرلر طفله راجعدر (او امه ان فى حجرها او اجنبى يربيه) ياخود امك قبضيله تمام اولور اكر اول طفل كندو حجرنده ايسه ياخود انى تربيه ايدر براجنبينك حجرنده ايسه انك قبضيله عقد تمام اولور امه ده اولان ضمير طفله راجعدر حجرهاده اولان ضمير امه راجعدر يربيه ده اولان ضمير طفله راجعدر (او بقبض زوج الطفلة لها ولو مع حضرة الاب) ياخود طفله صغيره نك زوجنك قبضيله تمام اولور اول طفله صغيره نك باباسى حضورنده ده اولورسه (بعد الزفاف) خلوتدن صكره (لا قبله) وخلوتدن اول دكل زوجى هبه يى قبض ايتمسيله عقد تمام اولور زيرا بابا اول صغيره نك امورينى زوجنه تفويض ايتمشدر ٭ لها ده اولان ضمير طفله راجعدر قبله ده اولان ضمير زفافه راجعدر (وصح هبة اثنين لواحد دارا) دخى ايكى كمسنه نك بر كمسنه يه بر دار هبه ايتملرى صحيحدر زيرا ايكيسى دخى جملة تسليم ايتمشلردر (لا عكسه) عكسى صحيح دكلدر اما ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) واماميننك ايچون خلاف واردر زيرا قتلرنده بر كمسنه نك ايكى كمسنه يه شیٔ واحد هبه ايتمسى صحيحدر (وصح تصدق عشرة على فقيرين او هبتها لهما) دخى اون نفر كمسنه نك ايكى فقير كمسنه لره تصدقلرى ياخود هبه ايتملرى صحيحدر (ولا يصحان لغنيين) اما اول تصدق ايله هبه ايكى غنى كمسنه لره اولمسى صحيح دكلدر ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون بو مسئله ده خلاف واردر زيرا انلرك قتنده ايكى غنى يه تصدق وهبه ايتمك صحيحدر

باب الرجوع عنها

بو باب هبه دن رجوع ايتمك احكامى بياننده در (يصح الرجوع فيها كلا او بعضا ويكره) انسانك ايلديكى هبه ده بعد القبض رجوع ايتمسى صحيحدر قو ايلديكى موهوبك كليسنده اولسون قو بعضيسنده اولسون زيرا حضرت رسول صلى الله تعالى عليه وسلم بيوررلر كيم (الواهب احق بهبته ما لم يثب) واهب اولان كمسنه هبه سنه احقدر موهوب لهدن مادامكه عوض المیه ٭ ورجوع ايتمسى مكروهدر زيرا حضرت رسول صلى الله تعالى عليه وسلم بيوررلركه (الراجع فى هبته كالراجع فى قيئه) (ويمنع منه حروف دمع خزقه) وهبه ده رجوع ايتمدن يدى نسنه مانع اولور واول يدى نسنه يه (دمع خزقه) حرفلرى ايله رمز واشارت اولنمشدر زيرا هر حرفى بر مانعه اشارتدر وبعض علما بو يدى حروفى بر عربى بيت ايتمشدر اول بيت بودر ٭ ومانع عن الرجوع فى الهبة ٭ يا صاحبى حروف دمع خزقه (فالدال الزيادة المتصلة كالبناء والغرس والسمن لا المنفصلة) امدى دمعده اولان دال موهوبده اولان زيادهٔ متصله يه اشارتدر بنا وغرس

وسمن كبي زيادهٔ منفصله ده دكل مثلا ولد كبي وارش جنايه كبي رجوعدن مانع اولمز (والميم موت احد المتعاقدين) ودمعده اولان ميم متعاقدينك برينك موتنه اشارتدر يعني قچن واهب يا موهوب لهك بري اولسه هبه دن رجوعه مانعدر (و العين العوض المضاف اليها اذا قبض نحو خذ هذا عوضا عن هبتك او بدلا عنها اوفي مقابلتها ولو كان من اجنبي) و دمعده اولان ضمير عين هبه مقابله سنده واقع اولان عوضه اشارتدر يعني عوض قبض اولنسه وهبه يه مضاف اولسه مثلا بر كيمسه واهب اولان كيمسه يه خذ هذا عن هبتك يعني بو شيئ هبه ايلديكك شيئه عوض اولديغي حالده آل او بدلا عنها يعني اندن بدل اولديغي حالده آل اوفي مقابلتها ياخود انك مقابله سنده اولديغي حالده آل ديمل[illegible]بي واكر اول وبريلان عوض اجنبيدنده اولورسه رجوع ايلدن مانعدر قچن اول واهب اولان كيمسه اول عوضي الوب قبض ايلسه ❊ اليهاده اولان ضمير هبه يه راجعدر (فلولم يضف فلكل ان يرجع فيما وهب) امدي قچن عوض هبه يه اضافت اولنمسه واهب ايله موهوب لهك هر برينه جائزدر كه هبه ايلديكي شيده رجوع ايليه (والخاء الخروج عن ملك الموهوب له) وخزقه ده اولان خا هبه نك موهوب لهك ملكندن خارج اولديغنه اشارتدر يعني قچن موهوب اولان شيئ موهوب لهك ملكندن چيقسه واهبك رجوع ايتمسي صحيح اولمز زيرا ملكك متبدل اولمسي عينك متبدل اولمسي كبيدر (والزاء الزوجية وقت الهبة فله الرجوع لو وهب ثم نكح لا لو وهب ثم ابان) دخي خزقه ده اولان زاي وقت هبه ده اولان زوجيته اشارتدر يعني قچن بر كيمسه كندو خاتوننه زوجه سي اولديغي حالده برشيئ هبه ايلسه رجوع ايتمدن مانعدر اما قچن بر كيمسه بر خاتونه برشيئ هبه ايدوب صكره نكاح ايلسه اول اكا ايلديكي هبه ده رجوع ايتمك جائزدر اما قچن خاتوننه برشيئ هبه ايليوب صكره اني ابانه ايلسه يعني طلاق باين ايلسه اكا رجوع يوقدر ❊ لهده اولان ضمير واهبه راجعدر (والقاف القرابة فلا رجوع فيما وهب لذي رحم محرم) دخي خزقه ده اولان قاف واهب ايله موهوب لهك بيننده اولان قرابته اشارتدر قچن بر كيمسه ذي رحم اولان محرمنه برشيئ هبه ايلسه اكا رجوع يوقدر زيرا بونلره هبه دن مراد صلهٔ رحمدر ورجوع ايلده قطع رحم واردر بواجلدن رجوع جائز اولمدي (والهاء هلاك الموهوب) دخي خزقه ده اولان ها كه آخر الحرفدر موهوبك هلاك اولمسنه اشارتدر يعني عين موهوبه نك هلاك اولمسي رجوعدن مانعدر (والقول فيه قول الموهوب له) وقچن واهب ايله موهوب لهك بيننده عين موهوبه نك هلاك اولمسنده نزاع واقع اولسه قول موهوب لهكدر (وفي عدم الزيادة قول الواهب) واول هبه نك عدم زياده سنده قول واهبكدر زيرا موهوب له اولان كيمسه حق رجوعك باطل اولمسن ادعا و واهب ايسه اني انكار ايدر امدي قول منكر اولان كيمسه نكدر وامام زفر قتنده قول موهوب لهكدر (ولو عوض فاستحق نصف الهبة رجع بنصف العوض) وقچن واهب اولان كيمسه هبه ايلديكي شيئك مقابله سنده برشيئله تعويض اولندقدنصكره اول هبه نك نصفي مستحق اولنسه موهوب له اولان كيمسه ويرديكي عوضك نصفيله رجوع ايليه (وان استحق نصف العوض لا يرجع بشيئ حتي يرد باقيه) واكر عوضك نصفي مستحق چيقلسه واهب اولان كيمسه موهوب لهك اوزرينه هيچ برشيئله رجوع ايتميه تاكيم واهب اول عوضدن باقي قلاني رد ايليه ❊ باقيه ده اولان ضمير عوضه راجعدر (وان استحق الكل يرجع بالكل فيهما) واكر اول عوضك كليسي مستحق چيقلسه هبه ده وعوضده كل ايله رجوع ايليه ❊ فيهماده اولان ضمير هبه يه وعوضه راجعدر (ولو عوض عن نصفها فله ان يرجع فيما لو بعوض) وقچن واهب اولان كيمسه هبه ايلديكي شيئك نصفندن تعويض اولنسه اكا اول تعويض اولديغي مقدارده رجوع ايتمك جائزدر بلا عوض اولديغيچون ❊ نصفهاده اولان ضمير هبه يه راجعدر له ده اولان ضمير واهبه راجعدر (ولو خرج نصفها عن ملكه فله ان يرجع بما لم يخرج) وقچن هبه نك نصفي واهب اولان كيمسه نك ملكندن چقسه اول ملكندن خارج اولميانه رجوع ايتمك جائزدر باقي اولديغيچون (ولا يصح الرجوع الا بتراض او حكم قاض) وهبه ده رجوع ايتمك صحيح اولمز الا تراضي ايله يعني واهب ايله موهوب لهك رضالريله ياخود حكم حاكم ايله زيرا دفع ايلمدن امتناع اولنديغي تقديرجه الزامه محتاجدر الزام ايسه قاضي يه مخصوصدر (فلو اعتق الموهوب له بعد الرجوع قبل القضاء و التسليم نفذ) وقچن موهوب له اولان كيمسه اول موهوب اولان

عبدی واهبك رجوعندنصكره قبل القضاء والتسليم آزاد ايلسه اول عتق نافذ وصحيح اولور زيرا قبل القضاء ملكدن زائل اولمز (ولو منعه فهلك لايضمن) واكر موهوب اولان كمسنه واهب هبه سندن رجوع ايلدكده اول موهوب اولان شيئی منع ايليوب يدنده هلاك اولسه ضامن اولمز زيرا ملكی اوزره باقيدر ❊ منعه ده اولان ضمير بارز واهبه راجعدر (وهو مع احدهما فسخ من الاصل لاهبة من الموهوب له فلايشترط قبضه) واهبك هبه ده ايكيسنك بريسيله يعنی رضا ايله ياخود قضا ايله رجوع ايتمسی اصلدن فسخدر موهوب لهدن هبه دكلدر اويله اولنجق تكرار واهبك قبضی اشتراط اولنمز زيرا قبض اشتراط اولنمز الا انتقال ملكده اعتبار اولنور ملك قديمه دعوا اسنده اولمز ❊ قبضه ده اولان ضمير واهبه راجعدر (وصح فی المشاع) ومشاع اولان شيئك هبه سنده رجوع صحيحدر مثلا بر كمسنه يه ايكی كمسنه برعين هبه ايدوب صكره برينك نصيبنه رجوع ايلسه صحيح اولور (وان اتلف الموهوب فاستحق فضمن الموهوب له لايرجع علی واهبه) واكر موهوب اولان شيئ تلف ايدوب صكره مستحق چيقلنجق موهوب له اولان كمسنه اكا ضامن اولسه واهب اولان كمسنه نك اوزرينه رجوع ايتمیه زيرا عقد هبه تبرعاتدندر سلامت انده شرط دكلدر (والهبة بشرط العوض هبة ابتداء) وشرط عوض ايله هبه ابتدادن هبه در مثلا وهبت لك عبدی علی ان تهب ثوبك لی ديسه ابتداء هبه واقع اولور اما وهبتك هذا العبد بثوبك بالف درهم ديسه ابتداء وانتهاء بيع واقع اولور اجماع ايله (فشرط القبض فی العوضين) امدی ايكی عوضده قبض شرط اولور زيرا هبه ده قبض شرطدر (ومنعها الشيوع فی احدهما) وايكی عوضك برينك شايع اولمسی هبه دن مانعدر زيرا مشاعك هبه سی صحيح دكلدر ديو بيان اولنمشيدی ❊ منعهاده اولان ضمير هبه يه راجعدر (بيع انتهاء) وشرط عوض ايله هبه ابتداء هبه در وانتهاده بيعدر يعنی انتهاء عقدده بعد التقابض بيع اولور (فتثبت الشفعة وخيار العيب والشرط والرؤية فی كل منهما) وچون انتهاء بيع واقع اولور انده شفعه وخيار عيب وخيار شرط وخيار رؤيت ثابت اولور بيعده ثابت اولديغی كبی

﴿ فصل ﴾

بو فصل بنه هبه يه متعلق نيجه اشيانك احكامی بياننده در (ومن وهب امة الا حملها او علی ان يردها عليه او يعتقها او يستولدها صحت الهبة وبطل الاستثناء والشرط) وشول كمسنه كه حامل اولان امه يی هبه ايليوب قارننده اولان حملنی هبه ايلسه ياخود اول امه يی كيرو رد ايتمك شرطيله هبه ايلسه ياخود انی عتق ايتمك شرطيله هبه ايلسه ياخود انی استيلاد ايتمك شرطيله هبه ايلسه هبه صحيحه اولور وايلديكی استثنا وشرط باطل اولور زيرا بو شروط مقتضای عقده مخالفدر بو اجلدن فاسد اولدی ❊ وجمله بو تركيبده اولان ضمائر مؤنثه امه يه راجعدر عليه ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر (وكذا لو وهب دارا علی ان يرد عليه بعضها او يعوضه شيأ منها) دخی چين بر دارك بعضنی كيرو رد ايتمك شرطيله ياخود واهبه اول دار مقابله سنده برشيئ تعويض ايتمك شرطيله هبه ايلسه هبه صحيحه اولوب شرط باطل اولور ❊ عليه ده اولان ضمير واهبه راجعدر بعضهاده اولان ضمير بارز داره راجعدر يعوضه ده اولان ضمير بارز واهبه راجعدر منهاده اولان ضمير بنه داره راجعدر (ولو دبر الحمل ثم وهبها فالهبة باطلة) واكر حملنی مدبر ايلسه صكره امه يی هبه ايلسه اول هبه باطله در (بخلاف مالو اعتقه ثم وهبا) اول حملی عتق ايدوب صكره امه يی هبه ايلسه اول تقدم ايدن مسئله نك خلافی اوزره اولور يعنی هبه صحيحه اولور زيرا حمل كندو ملكی اوزره دكلدر ❊ ثم وهبهاده اولان ضمير امه يه راجعدر (ومن قال لمديونه اذا جاء غد فالدين لك او فانت بریء منه او ان اديت الی نصفه فالباقی لك او فانت بریء منه فهو باطل) وشول كمسنه كه كندو مديونه فيچن يارنكی كون كلسه سنده اولان دين سنك اولسون ياخود اندن بری اوله سن ديسه ياخود سنده اولان دينك نصفنی بكا ادا ايلر ايسك باقيسی سنك اولسون ديسه ياخود اندن بری اوله سن ديسه باطل اولور زيرا تعليق صريح ابرايه صحيح دكلدر مديونه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر منه ده اولان ضمير دينه راجعدر نصفه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (والعمری) ضم عين ايله فعلی وزنی اوزره عمردن مشتقدر اسمدر معناسی درعقب بيان اولنور (جائزة للمعمر له) معمر فتح ميم ثانيه ايله موهوب له معناسنه در يعنی عمری معمر له ايچون جائز در (حال حياته ولورثته بعده) حال حياتنده وموتندنصكره وارثلرينه راجعدر ❊ حياته ده اولان ضمير معمره راجعدر لورثته ده

اولان ضميرينه اكا راجعدر بعده ده اولان ضمير معمرلهه راجعدر (وهى ان يجعل داره له مدة عمره
فاذا مات ردت اليه) وذكر اولنان عمرى برآدم كندو دارينى برآدم ايچون مدت عمرينه دكين قيلقدر
وچون فوت اوله كيرو اول دارمالكنه عودت ايلر امدى تمليك صحيح وشرط باطل اولور ※ دارهده اولان ضمير
يجعلنك فاعلنه راجعدر لهده اولان ضمير معمره راجعدر عمرهده اولان ضميرينه اكا راجعدر اليه ده
اولان ضميرينه يجعلنك فاعلنه راجعدر (والرقبى) رقبى ضم را ايله انتظار معناسنه اولان مراقبهدن مشتق
بر اسمدر معناسى درعقب بيان اولنور (باطلة) رقبى باطلهدر زيرا حضرت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم
عمرى يه اجازت ويروب رقبى يى منع بيورديلر (من اعمر عمرى فهى لمعمره محياه ومماته لاترقبوا من رقب شيأ
فهو سبيل الميراث قوللريله (وعند ابى يوسف تصح كالعمرى) وامام ابو يوسف قتنده رقبى جائز وصحيحدر
عمرى جائز اولديغى كبى (وهى ان تقول اذا مت قبلك فلك وان مت قبلى فلى) ورقبى نك معناسى برآدم
برآخره بو دارى سكا رقبى قلدم اكر بن سندن اول اولورسم سنك اولسون واكر سن بندن اول اولورسك بنم
اولسون ديمكدر (فان قبضها كانت عارية فى يده) امدى قچن اول مرقوب له اولان كمسنه اول دارى قبض
ايلسه يدنده عاريت اولور ※ قبضهاده اولان ضمير داره راجعدر فى دارهده اولان ضمير مرقوب لهه راجعدر
(والصدقه كالهبة لاتصح بدون القبض) وصدقه ويرمك هبه ويرمك كبيدر قبضسز صحيح اولمز هبه
قبضسز صحيح اولمديغى كبى صدقه دخى قبضسز صحيح اولمز زيرا تبرعاتندر (ولا مشاع يقسم) دخى قسمت
اولنور مشاعده صدقه صحيح دكلدر (ولا رجوع فيها ولو لغنى) دخى صدقهده رجوع يوقدر غنى اولان
كمسنهيهده اولورسه زيرا صدقهدن مراد ومقصود ثوابدر اول ايسه هر وجهله حاصلدر (ولا فى الهبة لفقير)
دخى فقيره هبه ايلده رجوع يوقدر زيرا فقيره هبهدن مراد ثوابدر (ولو قال جميع مالى اوما املكه لفلان
فهو هبة) وقچن بر كمسنه جميع مالم ياخود جمله مالك اولديغم شئ فلان كمسنه نك اولسون ديسه
هبه واقع اولور ※ املكهده اولان ضمير ما قبلنده اولان مايه راجعدر (وان قال ماينسب الى او يعرف بى
لفلان فهو اقرار) واكر بكا منسوب اولان شول شئ ياخود بنم ايديكى معروف اولان شئ فلان كمسنه نك
اولسون ديسه اقرار واقع اولور بو مسئله ايله ماقبلده اولان مسئله نك فرقى بودر كه اولكى مثله ده ملكى
كندو نفسنه اسناد ايلدى بو اجلدن هبه اولدى وبو مسئله ده اويله دكلدر

﴿ كتاب الاجارة ﴾

اجاره كسر همزه ايله اجرتك مصدريدر لغتده ثواب معناسنه اولان اجردن مأخوذدر زيرا مستأجر اولان
كمسنه مؤجرك ثوابنه سبب اولور اول عين مؤجره نك منافعنى بدل ايلديكى اجلدن (هى بيع منفعة معلومة
بعوض معلوم) اجاره اصطلاح شرعده برعينك منفعت معلومه سن برعوض معلوم ايله بيع ايلمكدر
(دين او عين) كرك اول منفعت دين اولسون نقدين ومكيل وموزون كبى كرك عين اولسون ثياب وعنب كبى
(وماصلح ثمنا صلح اجرة) وهر نسنه كه ثمن اولمغه صالح اوله اجرت اولمغه صالح اولور (وتفسد بالشروط)
وشروط ايله فاسده اولور (ويثبت فيها خيار الشرط والرؤية والعيب) دخى اجارهده خيار شرط وخيار رؤيت
وخيار عيب ثابت اولور ※ فيهاده اولان ضمير اجاره يه راجعدر (وتقال وتفسخ) دخى اجارهده احكام اقاله
واحكام فسخ ثابت اولور (والمنفعة تعلم تارة ببيان المدة كالسكنى والزراعة فتصح مدة معلومة اى مدة كانت)
يعنى اجارهدن مراد اولنان كاه اولور برمدتك بيانى ايله بيلنور كرك قليل اولسون كرك كثير اولسون مثلا
بر دارده سكنى وارضده زراعت كبى امدى برمدت معلومه ايله صحيحه اولور كرك قصيره اولسون كرك طويله
اولسون (وفى الوقف يتبع شرط الواقف) ووقفده بيان مدتده شرط واقفه اتباع اولنور (فان لم يشترط
فالفتوى ان لا يزاد فى الاراضى على ثلاث سنين وفى غيرها على سنة) واكر واقف اولان كمسنه ايلديكى وقفك
اجارهسنده مدت اشتراط ايلديسه يرلر اجارهسنده اوچ سنه نك اوزرينه زياده اولنمامقدر مستأجرك ملكيت
دعواسى ايلمسى خوفندن (وتارة تعلم بذكر العمل كصبغ الثوب وخياطته وحمل قدر معلوم على دابة مسافة
معلومة) وكاه اجارهدن مراد اولنان منفعت برعملك ذكرى ايله بيلنور مثلا برثوبى بو يامق كبى ياخود
برثوبى ديكمك كبى وبرمقدار معلومى بردابه نك اوزرينه حمل ايدوب برمسافۀ معلومه يه كتورمك كبى

خیاطته‌ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر (وتارة تعلم بالاشارة کنقل هذا الی موضع کذا) و کاه اول منفعت
اشارتله بیلنور مثلا برشیئی فلان مکانه نقل ایتمك کبی (والاجرة لاتستحق بالعقد بل بالتعجیل اوبشرطه اوباستیفاء
المعقود علیه اوتمکنه منه) واجاره اولنان شیئك اجرتی مجرد عقد اجاره ایله مستحق اولنمز بلکه تعجیل اولنمق ایله
مستحق اولنور یاخود شرط تعجیل ایله یاخود معقود علیه اولان شیئك استیفاسیله یاخود استیفاسادن تمکن
اولمسیله مستحق اولنور ✻ بشرطه‌ده اولان ضمیر تعجیله راجعدر تمکنه‌ده اولان ضمیر مستاجره راجعدر منه ده
اولان ضمیر استیفایه راجعدر (فیجب لوقبض الدار ولم یسکنها حتی مضت المدة) بو فا تفریعیه‌در یعنی
چون معقود علیهك منافعنك استیفاسنه متمکن اوله امدی پس دارك مستاجری اولان کمسنه اجاره یه الدیغی
داری قبض ایلیوب تا مدت اجاره مضمونه دکین ساکن اولمسه بیله اجرت واجب اولور ✻ یسکنهاده اولان
ضمیر داره راجعدر (وتسقط بالغصب بقدر فوت التمکن) وقتاکه عین مؤجره مستاجرك یدنده ایکن غصب
اولنسه اول عین مؤجره متمکن اولمسنك فوتی مقدارندن اجرت ساقط اولور واکر جمیع مدتده متمکن
اولمسی فوت اولسه جمیع اجرت ساقط اولور مثلا برکمسنه برداری برسنه اجاره یه آلوب بر آخر کمسنه انی
اندن غصب ایلیوب انده التی آی ساکن اولسه صکره مستاجره تسلیم ایلسه اول غصب اولنان التی آیك اجرتی
ساقط اولور زیرا التی آی متمکن اولمدین فوت اولمشدر (ولرب الدار والارض طلب الاجر لکل یوم) ورب
الدار ایله رب الارضه یعنی صاحب الدار وصاحب الارض اولان کمسنه‌لره جائزدر که اول دارك واول ارضك
اجرتنی هر کون طلب ایلیه‌لر زیرا اجرت منفعت کبیدر کونك آخرنده طلب اولنور وبو قتاکه اطلاق اولنوب
وقت تعیین اولنمسه‌در اما وقت تعیین اولنسه اول وقته دکین متعین اولور (ولرب الدابة لکل مرحلة) دخی دابه
صاحبنه جائزدر که دابه سنك اجرتنی هر مرحله ده یعنی هر قوناقده طلب ایلیه وامام زفر قتنده سفرك
انتهاسندن صکره طلب ایلیه (وللقصار والخیاط بعد الفراغ من عمله) دخی خیاط ایله قصارك هر بریسی
ایچون جائزدر که اجرتی عملندن فارغ اولدقدن صکره طلب ایلیه ✻ من عمله ده اولان ضمیر قصار وخیاطك
هر برینه راجعدر (وان عمل فی بیت المستاجر) ان وصلیه‌در یعنی واکر اول قصار یاخود خیاط مستاجرك
اونده عمل ایلسه ده اجرته بعد الفراغ مستحق اولور (وللخباز بعد اخراج الخبز) دخی اتمك بشورن خباز
ایچون جائزدر که اتمکی تنوردن اخراج ایلدکدن صکره اجرتنی طلب ایلیه زیرا اخراج ایله عملدن فارغ
اولور (فان احترق قبل الاخراج سقط الاجر) واکر اول اتمك تنوردن اخراج اولنمزدن اول محترق اولوب
یانسه اول خبازك اجرتی ساقط اولور وغایة البیانده اذا احترق قبل الاخراج فعلیه الضمان فی قول اصحابنا
جمیعا واقعدر (وان بعده فلا ان فی بیت المستاجر ولاضمان) واکر اخراجدن صکره یانسه اجرته سقوط یوقدر
واکر اول یانمق مستاجر اولان کمسنه‌نك اونده ایسه ده ضمان یوقدر امام ابو حنیفه قتنده زیرا کندودن
جنایت واقع اولمشدر (وقالا ان شاء المستاجر ضمنه مثل دقیقه ولا اجر وان شاء ضمنه الخبز وله الاجر) وامامین
دیدیلر که مستاجر اولان کمسنه استرسه اول خبازه احراق ایتدیکی اتمکك دقیق مثلنی تضمین ایتدیره واجرتی
یوقدر واسترسه اول اتمکی تضمین ایتدیرر واجرته مستحق اولور کذا فی الهدایة ✻ ضمنه‌ده اولان ضمیر بارز
خبازه راجعدر دقیقه ده اولان ضمیر خبزه راجعدر له ده اولان ضمیر خبازه راجعدر (وللطباخ للولیمة بعد
الغرف) دخی ولیمه طباخی ایچون جائزدر که اجرتنی طعامی تنجره‌دن قورتاروب صحنلره توزیع
ایلدکدن صکره طلب ایلیه زیرا عمل انکله تمام اولور (ولضارب اللبن بعد اقامته) دخی کرپیچ قطع ایدن کمسنه
ایچون جائزدر که اجرتنی اول کرپیجی اقامت ایدوب تسویه ایلدکدن صکره طلب ایلیه امام ابو حنیفه قتنده
(وقالا بعد تشریجه) وامامین دیدیلر که اول قطع ایلدیکی لبنی تشریج یعنی قطع ایلدیکی مکاندن بر مکان آخره
نقلدن صکره طلب ایلیه ✻ اقامته وتشریجه‌ده اولان ضمیرلر لبنه راجعدر (ومن لعمله اثر فی العین کصباغ
وقصار یقصر بالنشا والبیض فله حبسها للاجر) وشول کمسنه که عین مؤجره ده عملنك اثری اوله مثلا
شول صباغ وقصار کبی که ثوبی نشسته و یمرطه ایله چرپار اکا اول عینی حبس ایتمك جائزدر اجرتنی المق
ایچون ✻ لعمله‌ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر فله ده اولان ضمیر قصاره راجعدر حبسهاده
اولان ضمیر عینه راجعدر (فان حبسها فضاعت فلا ضمان ولا اجر له) امدی اول صباغ یاخود اول قصار

اوعینی اجرتی ایچون حبس ایلیوب بو اثناده ضایع اولسه اکا ضمان یوقدر امام ابو حنیفه قتنده واجرتی دخی یوقدر زیرا اول معقود علیه قبل التسلیم هلاك اولمشدر ❊ حبسها ده اولان ضمیر عینه راجعدر له ده اولان ضمیر صانعه راجعدر (وقالا ان شاء المالك ضمنه مصبوغا وله الاجر وان شاء غیر مصبوغ ولا اجر له) واما مین دیدیلر که مالك اولان کمسنه استرسه اول عینی مصبوغ اولدیغی حالده تضمین ایتدیره واکا اجرت واردر واکر استرسه اول عینی غیر مصبوغ اولدیغی حالده تضمین ایتدیره واکا اجرت یوقدر ❊ ضمنه ده اولان ضمیر بارز صانعة راجعدر (ومن لا اثر لعمله فیها کالحمال والملاح وغاسل الثوب لیس له حبسها) وشول صانعك که عین مؤجره ده عملنك اثری اولمیه مثلا حمال کبی ودیکمجی کبی وثوب یقایجی کبی انلر ده جائز دکلدر که اجرتلر ایچون عین مؤجره‌یی حبس ایلیه‌لر ❊ لعمله ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (بخلاف راد الابق) اما عبد آبق مولاسنه رد ایلیان کمسنه اول تقدم ایدن کمسنه‌لرك خلافیدر یعنی عبد آبقی مولاسنه رد ایلین کمسنه‌یه جائزدر که اول عبدی حبس ایلیه تا جعلنی اخذ ایدنجیه دکین (واذا اطلق العمل للصانع فله ان یستعمل غیره) واکر مالك اولان کمسنه صانع ایچون عملی اطلاق ایلسه اول صانع ایچون جائزدر که اول عملده کندودن غیریسن استعمال ایلیه ❊ فله ده اولان ضمیر صانعه راجعدر غیره ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وان قید بعمله بنفسه فلا) واکر مالك اولان کمسنه اول عملی اول صانعك کندو نفسیله اعمال اولنمسن تقیید ایلسه اول عملده غیری کمسنه استعمال ایلك جائز دکلدر بعمله ده اولان ضمیر صانعه راجعدر بنفسه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (ومن استأجر رجلا لیجئ بعیاله فوجد بعضهم قد مات فاتی بمن بقی فله اجره بحسابه) وشول کمسنه که بر رجلی عیالنی بر آخر ولایتدن کتورمك ایچون استیجار ایلیه مزبور رجل اول ولایته توجه ایدوب اول کتوره جکی عیالك بعضیسن فوت اولمش بولسه باقی قلانلری کتوروب مؤجره تسلیم ایلسه امدی اول رجله حسابیله اجرتی واردر زیرا معقود علیهك جمله سن استیفا ایلمدی مثلا اون نفر کمسنه کتورمکه بیك درهمه طوتشدیدی بشی فوت اولوب بشن کتورسه بشیوز درهم لازم اولور وقس علی هذا ❊ بعیاله ده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر بعضهم ده اولان ضمیر عیاله راجعدر له ده اولان ضمیر اجیره راجعدر (وان استوجر لایصال طعام الی زید فوجده میتا فرده فلا اجر له) واکر اول اجیر اولان رجل بر مقدار طعامی زیده ایصال ایلك ایچون استیجار اولنسه اولدخی طعامی الوب زیدك محلنه واروب انی میت بولوب اول طعامی کیرو صاحبنه رد ایلسه امدی اول اجیره اجرت یوقدر زیرا معقود علیهك تسلیمی نقض اولنمشدر ❊ فوجده ده اولان ضمیر زیده راجعدر فرده ده اولان ضمیر طعامه راجعدر له ده اولان ضمیر اجیره راجعدر (وکذا لو استأجر لایصال کتاب الیه فرده بموته) دخی بونك کبیدر قچن اول رجل بر مکتوبی زیده ایصال ایلیوب رد جواب ایلك ایچون استیجار اولنسه مزبور رجل کتابی ایصال ایلیوب کیرو زیدك فوت اولدیغی ایچون انی رد ایلسه اجرته مستحق اولمز ❊ الیه ده اولان ضمیر زیده راجعدر فرده ده اولان ضمیر کتابه راجعدر موته ده اولان ضمیر زیده راجعدر (وقال محمد له اجرة ذهابه هنا) وامام محمد دیدیکه اول اجیر ایچون انجق کیتمسنك اجرتی واردر بو طرفه کلدیکندنصکره (ولو ترکه هناك فله اجر الذهاب اجماعا) واکر اول اجیر اولان کمسنه طعامی یاخود مکتوبی زیدك اولدیغی یرده ترك ایلسه یعنی انده الیقوسه‌لر اجماع علماء اکا کیتمك اجرتی واردر

❊ باب ما یجوز من الاجارة وما لا یجوز ❊

مصنف بو بابده اجاره‌سی جائز اولان وجائز اولمیان شیئی بیان ایدر (صح استیجار الدار والحانوت وان لم یذکر ما یعمل فیه) دارك وحانوتك یعنی دارلرك ودکانلرك اجاره‌سی صحیحدر اول دارك ایچنده نه ایشلندیکی ذکر اولنمز ایسه ده زیرا ایچنده متعارف اولان عمل سکنادر (وله ان یعمل کل شئ) وعند الاطلاق مستأجر اولان کمسنه‌یه جائزدر که اول دارده واول حانوتده هر شیئی ایشلیه ❊ له ده اولان ضمیر مستأجره راجعدر (سوی ما یوهن البناء کالحدادة والقصارة والطحن) الا شول شیئ که دارك وحانوتك بناسنه وهن یعنی ضعف ویره وخراب ومنهدم اولمغه سبب اوله مثلا حداده یعنی دمورجیلك صنعتی کبی وقصار یعنی بزجر بعق کبی وطحن یعنی اوده دکرمن یاپوب اون او کوتمك کبی امدی ذکر اولنان اشیاء بونلره بکزر اشیانك اولرده

ایشلنمسی جائز دکلدر (وصح استیجار الارض للزرع ان بین مایزرع) دخی ارضی زراعت ایچون استیجار
ایلك صحیح اولدی اکر انده زراعت اولنه جق شیٔ بیان اولنورسه زیرا ارضده زراعت اولنان شیٔ مختلف
اولدیغیچون بیانه محتاج اولدی (اوقال علی ان یزرع ما شاء) یاخود مستأجر اولان کمسنه بو ارضده
استدیکم شیٔ زراعت ایلك ایچون ایجار ایتدم دیسه اجاره صحیح اولور (وللبناء والغرس) دخی بر ارضك
ایچنده بنا ایلك ایچون واغاج دیکمك ایچون استیجار ایلك صحیح اولور (واذا انقضت المدة لزمه ان یقلعهما
ویسلمها فارغة) و بنا وغرس ایچون اجاره یه النان ارضك مدت اجاره سی چون تمام ومنقضیه اوله
مستأجر اولان کمسنه یه لازمدر که او ارضده اول بنا ایله غرسی قوپاره و ارضی مؤجر اولان کمسنه یه بوش تسلیم
ایلیه ※ لزمه ده اولان ضمیر بارز مستأجره راجعدر ان یقلعهماده اولان ضمیر بنا ایله غرسه راجعدر یسلمهاده
اولان ضمیر ارضه راجعدر (الا ان یغرم المؤجر قیمة ذلك مقلوعا برضی صاحبه) مکر که مؤجر اولان کمسنه
ارضده اولان بنانك یاخود غرسك قیمتنه یرندن قوپمش اولدیغی حالده غارم اوله صاحبنك رضاسیله
اول زمانده ارضده بناو غرسك قوپارمسنه حاجت یوقدر (وان کانت الارض تنقص بقلعه فبدون رضاء ایضا)
واکر اول ارض ایچنده اولان غرسك قوپمسیله ناقص اولورسه اول غرسك قیمتنه صاحبنك رضاسنسز
غارم اولوب تملك ایلیه رضاسیله تملك ایلدیکی کبی (او تراضیا بترکه) یاخود مؤجر ایله مستأجرك
هر بریسی اول غرسك یرنده باقی قالمسنه راضی اوله (فیکون البناء و الغرس لهذا و الارض لهذا)
پس تراضی اولدیغی حالده بنا ایله غرس مستأجر اولان کمسنه نك اولور وارض مؤجر اولان کمسنه نك اولور
(والرطبة کالشجر) دخی رطبه نك یعنی یونجه دیدکلری چایرك حکمی تقدم ایدن شجرك حکمی کبیدر زیرا
نهایت معلومه سی یوقدر (والزرع یترك باجر المثل الی ان یدرك) وارض مؤجرده اولان اکین قچن ارضك
اجاره سی تمام اولسه اجر مثل ایله بالغ اولوب یتشنجیه دکین ترك وابقا اولنه زیرا نهایت معلومه سی واردر
(واستیجار الدابة للرکوب والحمل والثوب للبس) ودابه یی بنمك ایچون واوزرنده برشیٔ کتورمك ایچون
دخی ثوبی کیمك ایچون اجاره یه المق صحیح اولور (فان اطلق فله ان یرکب و یلبس من شاء) واکر مؤجر اولان
کمسنه بندرمك ایچون وکیدرمك ایچون اطلاق ایلیوب فرد معین ذکر اولنمسه مستأجر ایچون جائزدر که
اول دابه یی یاخود اول ثوبی استدیکی کمسنه یه بندیره وکیدیره (فان رکب او لبس هوا وارکب غیره تعین
فلا یستعمله غیره) وچون اول دابه یی یاخود ثوبی کندوسی بنوب کیسه یاخود غیری کمسنه یی بندروب
یاکیدیرسه اول کمسنه متعین اولور ومتعین اولان کمسنه لرك غیریسنی استعمال ایلك جائز دکلدر
(وان قید براکب اولابس) واکر اول دابه یه بنجك واول ثوبی کیجك کمسه تقیید وتعیین اولنسه (فخالف ضمن)
پس تقیید اولنان کمسنه نك غیریسی بنسه وکیسه ضامن اولور (وکذا کل مایختلف باختلاف المستعمل)
وهر شیکه اختلاف مستعمل ایله مختلف اوله ثوب ودابه کبیدر مثلا خیمه کبی قچن برآدم انی اجاره یه الوب
بر کمسنه یه استعمال ایلکه و یروب سقط اولسه ضامن اولور (ومالایختلف به فتقییده هدر) وشول شیکه
اختلاف مستعمل ایله مختلف اولمیه انی تقیید ایلك هدر در یعنی بی فائده در ※ به ده اولان ضمیر استعماله
راجعدر (فلوشرط سکنی واحد جاز ان یسکن غیره) امدی قچن بردارك اجاره سی برفرد واحدك سکناسی
شرط اولنسه اول فرد واحده جائزدر که کندودن غیریسن اسکان ایتدیره زیرا سکنی ایله مختلف اولمز بو اجلدن
تقییدك فائده سی اولمدی ※ غیره ده اولان ضمیر واحده راجعدر (وان سمی مایحمل علی الدابة نوعا وقدرا ککر بر
فله حمل مثله) واکر اول دابه نك اوزرینه حمل اولنان شیٔ تسمیه ایلسه یاخود نوعنی ومقدارنی تسمیه ایلسه
مثلا بر کر بر کبی امدی اول مستأجره جائزدر که مقدارده وقدرده انك مثلنی تحمیل ایلیه (او اخف منه
کالشعیر والسمسم) دخی تسمیه اولنان بردن خفیفرك اولان شیٔ یوکلتمك جائزدر مثلا ارپه کبی وصوصم
کبی زیرا بو ایکی نوع بغدایدن خفیفرکدر (لاماهو اضر کالملح) اما بردن اثقل وزیاده ضررلی اولان شیئی
تحمیل جائز دکلدر مثلا طوز کبی زیرا مؤجرك بوکا رضاسی یوقدر (وان سمی قدرا من القطن فلیس له
ان یحمل مثل وزنه حدیدا) واکر برمقدار پنبوق تسمیه ایلسه انك وزننده ومقدارنده دمور یوکلتمك
جائز دکلدر وزنده تساوی اولورسه ده زیرا تیمورمضردر (وان زاد علی ماسمی فعطبت الدابة ضمن قدر الزیادة

ان كانت تطيق ما حملها) واكر تسميه اولنان مقداردن زياده يوكلدوب دابه سقط اولسه اول زياده نك مقدارنه ضامن اولور اكر اول دابه تحميل اولنديغى مقدارك حملنه طاقت كتوررسه ده ❊ حملهاده اولان ضمير دابه يه راجعدر (والافكل القيمة) واكر تحميل اولنديغى مقداره طاقت كتورەمز ايسه جمله قيمته ضامن اولور (وفى الارداف يضمن النصف ولا عبرة بالثقل) ودابه نك مستأجرى اولان كيمسه اردينه برآخرى ارداف ايدوب بندرسه دابه ده اولان شيئدن سقط لق حاصل اولسه نصفنه ضامن اولور و اول راكبده ثقيل اولمسنه اعتبار يوقدر زيرا كاه اولور كه خفيف اولان كيمسه ثقيل كوريتور بنمكه اهل اولمديغى اجلدن وكاه اولوركه ثقيل اولان كمسنه خفيف كوريتور بنمكه اهل اولديغى اجلدن (ان كبحها اوضربها فعطبت ضمن) وقچن دابه نك مستأجرى اولان كيمسه اجاره ايله الديغى دابه يى يولارندن كندو طرفنه زور ايله چكسه ياخود ضرب ايليوب سقط ايلسه ضامن اولور ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما فيما هو معتاد) وامامين ايچون معتاد اولان چكمك ايله ضربده خلاف واردر يعنى ضمان يوقدر زيرا مطلق اولان عقدك تحتنده داخلدر ❊ كبحهاده وضربهاده اولان ضميرلر دابه يه راجعدر (وان تجاوز بها مكانا سماه ضمن) واكر دابه يى استيجار ايلين كمسنه تسميه ايلديكى مكانى تجاوز ايدوب اندن بعيد برمكانه وارسه اول دابه هلاك اولوب ياخود سقط اولسه ضامن اولور زيرا تجاوز ايله متعدى اولور (ولايبرأ بردها الى ما سماه) واول دابه يى تسميه ايلديكى يره رد ايلسيله برى اولمز ❊ بردهاده اولان ضمير دابه يه راجعدر سماه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر (وان استأجرها ذهابا وايابا) ان وصليه در يعنى واكر كه كدش وكلش اجاره يه السه ده (فى الاصح) اصح قولده برى اولمز و برقولده دينلديكه برى اولور رديعه ده اولديغى كبى (وان نزع سرج الحمار واسرجه بما يسرج به مثله لايضمن) واكر حمارك اوزرنده اولان اكرى قالدروب اوزرينه اول حمارك مثلى اكرلنور براكر اكرلسه ضامن اولمز زيرا مالكك اذنى غيرى اكر ايله اكرلنمسنه متناولدر (وان اسرجه اواوكفه بمالايسرج اولايوكف به مثله ضمن) واكر اول حمارى برسرج ايله يعنى براكر ايله ياخود براكاف ايله يعنى برسمر ايله اكرليوب سمرلسه واول دابه نك مثلى اول سرج ايله ياخود اول اكاف ايله اسراج وايكاف اولنمسه ضامن اولور ❊ اسرجه ده واوكفه ده اولان ضميرلر حماره راجعدر به ده اولان ضمير سرجه واكافه راجعدر ومثله ده اولان ضمير ينه حماره راجعدر (وكذا ان اوكفه بما يوكف به مثله) دخى قچن اول دابه يى ينه انك مثلى سمرلنور برسمر ايله سمرلسه ضامن اولور ❊ اوكفه ده اولان ضمير حماره راجعدر به ده اولان ضمير اكافه راجعدر مثله ده اولان ضمير ينه حماره راجعدر (وقالا يضمن قدر مازاد وزنه على السرج فقط) وامامين ديديلركه اول سرجك وزنى اوزرينه زياده اولان شيئه ضامن اولور فقط زيرا مالكك راضى اولمديغى زياده دەدر ❊ وزنه ده اولان ضمير اكافه راجعدر (وان سلك الحمال طريقا غير ما عينه المالك مما يسلكه الناس فلا ضمان عليه) واكر حمال اولان كمسنه مالكك تعيين ايلديكى طريقك غيريسنه سالك اولسه شول طريقلردنكه ناس آنده سلوك ايليه لر اكا ضمان يوقدر ❊ عينه ده اولان ضمير بارز طريقه راجعدر يسلكه ده اولان ضمير ماقبلنده طريق معناسنه اولان مايه راجعدر عليه ده اولان حماله راجعدر (ان لم يتفاوت الطريقان وان تفاوتا اوكان لايسلكه الناس او حمله فى البحر فتلف ضمن) يعنى اول حماله ضمان يوقدر اكر اول ايكى طريق متفاوت اولمز ايسه اما متفاوت اولسه ياخود ناسك سلوك ايلمدكارى طريقلردن ايديكى بيان اولسه ياخود انى بحردن كتوروب تلف ايلسه ضامن اولور زيرا مخالفت ايله متعدى اولور ❊ يسلكه ده اولان ضمير طريقه راجعدر حمله ده اولان ضمير محموله راجعدر (وان بلغ فله الاجر) واكر حمال اولان كمسنه كتورديكى شيئى محلنه ايرشدرسه اجرت لازم اولور فله ده اولان ضمير حماله راجعدر (وان عين زرع برفزرع رطبة ضمن ما نقصت الارض) واكر ارضى اجاره يه ويريلان ارضده بغداى زراعت اولنمق تعيين اولنسه مستأجر مخالفت ايدوب رطبه يعنى يونجه زراعت ايدوب تعدى ايتمش اولجق نقصانه ضامن اولور زيرا رطبه نك زراعت اولنمسى ارضه مضردر وتعبه محتاجدر بو اجلدن ارضك نقصانه ضامن اولور (ولااجرة عليه) واوزرينه اجرت يوقدر زيرا غاصب اولور (وان امر بخياطة الثوب قميصا فخاطه قباء خير المالك بين تضمين قيمته و بين اخذ القباء) واكر بركمسنه خياط

اولان کمسنه‌یه برطوب بزی برکوملك دیکمکه امر ایلسه خیاط مخالفت ایلیوب انی قبا دیکسه مالك اولان کمسنه اول ثوبك قیمتنی تضمین ایلك ایله قبایی اخذ ایلمك ماینینده مخیر اولور استرسه ثوبك بهاسن السون واسترسه دیکلمش قبایی السون قبادن مراد یقاسی آچق اولان ثوبدر وقیصدن مراد یقه‌سی آچلمامش ثوبدر☼ فخالطه‌ده اولان ضمیر بارز ثوبه راجعدر قیمته‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (ودفع اجر مثله لایزاد علی ماسمی) واول خیاط اولان اجیرك اجر مثلنی دفع ایلیه واول عقد تسمیه اولنان مقدارك اوزرینه زیاده اولنمیه زیرا جهت موافقتده قصور واردر (وکذا لوامر بقباء فخاطه سراویل فی الاصح) دخی قفتان ثوبی قبادیکمکه امر ایلسه خیاط مخالفت ایلیوب انی سراویل دیکسه تضمین ایله سراویلی اخذ ایلمك بیننده مخیر اولور اصح اقوالده (وقیل یضمنه هنا بلاخیار) دخی دینلدیکه بو مسئله‌ده تخییرسز ضامن اولور

باب الاجارة الفاسدة

بو باب اجارهٔ فاسده‌نك احکامی بیانینده‌در (یجب فیها اجر المثل لایزاد علی المسمی) واجارهٔ فاسده‌ده اجر مثل لازم اولور تسمیه اولنان مقدارك اوزرینه زیاده اولنمق شرطیله (ومن استأجر دارا کل شهر بکذا صح العقد فی شهر واحد فقط) وشول کمسنه که برداری هر آیده اون درهمه اجاره‌یه السه مثلا اول عقد شهر واحدده صحیح اولور فقط باقی شهورده فاسد اولور زیرا لفظ کل مالا نهایة له اولان شیئه داخل اولسه واحد معینه صرف اولنور زیرا عموم ایله عمل اولنمق متعذردر (الا ان یسمی جملة الشهور) مکر که مؤجر اولان کمسنه اجاره‌یه ویردیکی شهورك جمله‌سنی تسمیه ایلیه اول زمانده اجاره جمله شهورده صحیحه اولور (وکل شهر سکن منه ساعة صح فیه وسقط حق الفسخ) وهر آیدنکه برساعت ساکن اوله عقد اول شهرده صحیح اولور ومؤجر ایچون اول مستأجر اولان کمسنه‌یی اخراج ایلك جائز دکلدر وحق فسخ ساقط اولور و بو قول بعض مشایخ قولیدر☼ منه‌ده اولان ضمیر شهره راجعدر فیه‌ده اولان ضمیر عقده راجعدر (وظاهر الروایة بقاؤه فی اللیلة الاولی ویومها) اما ظاهر روایت اول عقدك باقی قالوب فسخ اولماسیدر ومتعاقدینك هر برینه اول برداخل اوله‌جق آیك اولکی کیجه‌سنده واولکی کوننده مخیر اولمقلق واردر وفتوی بونك اوزرینه‌در☼ و بقاؤه‌ده اولان ضمیر فسخه راجعدر و بعض شراح عقده راجعدر دیو ذکر ایلمش (وان استأجرها سنة بکذا صح وان لم یبین قسط کل شهر) واکر اول داری برکامل سنه‌یه مثلا یوز درهمه استیجار ایلسه عقد صحیح اولور واکرکه اجرتدن هر شهرك قسطی یعنی مقداری بیان اولنمز ایسه‌ده زیرا مدت معلومدر استأجرهاده اولان ضمیر داره راجعدر (وابتداء المدة ماسمی) وایکی شخصك ماینینده واقع اولان اجاره‌نك ابتداء مدتی تسمیه اولنان کوندر (والا فوقت العقد) واکر ابتداء مدت تسمیه اولنمدیسه اول مدتك ابتداسی وقت عقددر (فان کان حین یهل یعتبر بالاهلة والا فبالایام) واکر اول عقد اجاره هلال طوغدیغی کونده ایسه اول مدت هلال ایله اعتبار اولنور واکر هلال طوغدیغی زمانده اولمز ایسه ایام ایله اعتبار اولنور (وعند محمد الاول بالایام) وامام محمد قتنده اول ایام ایله اعتبار اولنور (والباقی بالاهلة) وباقی شهر اهله ایله اعتبار اولنور (وابو یوسف معه فی روایة) وامام ابو یوسف امام محمد ایله بیله‌در بر روایتده (ومع الامام فی اخری) وامام اعظم ایله بیله‌در بر روایتده (وکذا العدة) دخی خاتونك عدتی ذکر اولنان اعتبارات وتفصیلده بو یلجه‌در (ویجوز اخذ اجرة الحمام والحجام) دخی حمام ایله حجامك اجرتنی اخذ اولنمق جائزدر یعنی حمامجی وحجامت ایدن کمسنه‌لره جائزدرکه اجرت الهلر زیرا عرف ناسده جائز ومتعارفدر وحضرت رسول صلی الله علیه وسلم (مارأه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن) بیورمشلردر دخی حضرت رسول علیه السلام حجامت ایلیوب حجامه اجرتن ویردیلر (لا اخذ اجرة عسب التیس) وارکك کچینك دیشی کچی اوزرینه آشماسنك اجرتنی اخذ ایلمك جائز دکلدر وحرامدر اما اجرتسز اولسه جائز ولابأسدر ومصنفك عسب التیس دیمسنك تحتنده سائر حیوانانك دیشیلری اوزرینه ارککلری آشماسی اجرتی داخل اولور زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم اندن نهی بیورمشلردر (ولا علی الطاعات کالاذان والحج والامامة وتعلیم القرآن والفقه) دخی سائر عبادات وطاعاته مثلا اذان وحج وامامت ایلمك وتعلیم قرآن عظیم واقراء دروس فقه کبی شیلرده اجرت آلمق جائز وروا دکلدر زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم بو اشیادن اجرت المسن نهی بیورمشلردر (اقرؤا القرآن ولاتأکلوا به) قوللریله

(ولا على المعاصى كالغناء والنوح والملاهى) دخى معصيت اولان اشيانك اوزرينه كه ايرلامق كبى وميت اوزرينه ياس وفرياد ايلك وسائر آلات لهو كبيلردن اجرت المق جائز دكلدر (ويفتى اليوم بالجواز على الامامة وتعليم القرآن والفقه) وبوكونكى زمانده امامت ايلكك اوزرينه وتعليم قرآن واقراء فقه اوزرينه اجرت آلمنك جوازنه فتوى ويريلور زيرا صورتا عملدر وعبادتده تكاسل ناس كالده در (ويجبر المستأجر على دفع ماسماه ويحبس به) ومستأجر اولان كمسنه عقد اجاره ده تسميه اولنان مقدارك دفعنه جبر اولنور ودفع ايلديكى تقديرجه حبس اولنور به ده اولان ضمير مايه راجعدر (وعلى دفع الحلوة المرسومة) دخى قرآن عظيم الشانك بعض سورهٔ شريفه لرينه چقوب وصول اولندقده انده معلم قرآنه معتاد ومعروفه اولان حلو ياتك يعنى هديه نك دفعنه دخى جبر اولنور (ولايصح اجارة المشاع الا من الشريك) دخى مشترك اولان مشاعك اجاره سى صحيحه دكلدر الاّ ڭچون اول اجاره شريك اولان كيمسنه يه اولورسه جائز اولور زيرا كندو حصه سنى اجنبى يه تسليم ايلك متصور دكلدر وشريك ايسه واضع اليد ومتصرف قدر (وعندهما يصح مطلقا) وامامين قتنده مشاعك اجاره سى مطلقا جائزدر وشركت اوزره اولان خانه يى كرك شريكه اولسون كرك غيرى يه اولسون زيرا تخليه ايدوب بوش ايلسيله تسليم اولنمسى ممكندر (وان آجر دارا من رجلين صح اتفاقا) وڭچون بر رجل ايكى رجله بردارى اجاره يه ويرسه اتفاق ائمه ايله اول اجاره صحيحه در زيرا انتفاع ممكندر (ويجوز استيجار الظئر باجر معلوم) دخى امزريجى اولان خاتونى بر ولدى امزرتمك ايچون مدت معلومه ايله استيجار ايلك جائزدر زيرا حق سبحانه وتعالى قرآن عظيمده (فان ارضعن لكم فآتوهن اجورهن) ديو بيان بيورمشلردر يعنى ڭچون مرضعه اولان خاتونلر اولاديكزى ارضاع ايلسه لر انلره اجرتلرينى ويريكز دخى خلق ارا سنده كثير ومعروفدر (وكذا بطعامها وكسوتها) دخى اول امزريجى اولان خاتونى طعامى ايله يعنى نفقه سيله وكسوه سيله استيجار ايلك صحيح وجائزدر (خلافالهما) وامامين ايچون بونده خلاف واردر يعنى امزريجى خاتونى طعام ايله وكسوه ايله استيجار ايلك صحيح وجائز دكلدر زيرا اجرت مجهوله در ٭ بطعامها وكسوتها ده اولان ضميرلر ظئره راجعدر (وعليها غسل الصبى وغسل ثيابه واصلاح طعامه ودهنه) واول طفل رضيع اولان صبينك غسل اولوب پاك اولمسى واثوابنى پاك ايدوب يومه سى دخى طعامنى اصلاح ايليوب وانى عند الولاده وبعد الولاده لازم اولان ياغلر ايله ياغليوب خدمتنى كورمك اول ظئر اولان خاتونك اوزرينه لازم ومتعيندر ٭ عليها ده اولان ضمير ظئره راجعدر ثيابه وطعامه ودهنه ده اولان ضمائر صبى يه راجعدر (لاثمن شئ منها) واول رضيع اولان صبينك ذكر اولنان لوازمندن اول ظئر اولان خاتونك اوزرينه برشيئك بهاسى يوقدر يعنى لازم دكلدر ٭ منهاده اولان ضمير ذكر اولنان لوازمه راجعدر (بل هو واجرها على من نفقته عليه) بلكه اول صبينك لوازمنك ثمنى دخى ظئرك اجرتى شول كيمسه نك اوزرينه دركه اول صبينك نفقه سى انك اوزرينه لازم اولور ٭ اجرهاده اولان ضمير ظئره راجعدر نفقته ده اولان ضمير صبى يه راجعدر عليه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (فان ارضعته في المدة بلبن شاة او غذته بطعام فلا اجرلها) واكر ظئر اولان خاتون ارضاع ايلديكى صبى يى برقيون سوديله ارضاع ايلسه ياخود انى طعامله غذالندرسه اكا اجرت يوقدر زيرا اوزرينه لازم وواجب اولان عمليكه ارضاعدر ايشلمامشدر ارضعته ده اولان ضمير بارز صبى يه راجعدر غذته ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر بها ده اولان ضمير ظئره راجعدر (ولزوجها وطئها لافى البيت المستأجر) دخى اول ظئر اولان خاتونك زوجنه جائز ومباحدركه كندو زوجه سنى وطئ ايليه مستأجر اولان كمسنه نك اونده وطئ ايليه زيرا وطئ زوجك حقيدر هرقنده ايسه لكن مستأجرك اونده دكلدر ٭ وطئهاده اولان ضمير ظئره راجعدر (وله فسخها ان لم يكن برضاه ان كان نكاحه ظاهرا) دخى اول ظئرك زوجى ايچون جائزدركه اول ظئرك عقد ايلديكى اجاره يى فسخ ايليه اكر كه اجاره كندو رضاسيله اولمديسه ڭچون كه زوجك اول ظئره نكاحى بين الناس ظاهر ومشهور اولسه ٭ له ده اولان ضمير زوجه راجعدر فسخهاده او لان ضمير اجاره يه راجعدر برضاه ده اولان ضمير ينه زوجه راجعدر نكاحه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (لا ان اقرت به) اما اول ظئر اولان خاتون فقط كندى اول زوجك نكاحنه اقرار واعتراف ايلسه نكاح ظاهر قبيلندن اولمز ٭ به ده اولان ضمير نكاحه راجعدر

(ولاهل الطفل فسخها ان مرضت اوحبلت) واول رضيع اولان طفلك اهلنه جائزدر كه اول اجاره يى فسخ ايده لر چونكه اول ظئر مريض ياخود حامل اولسه ز يرا حامل اولمق ايله سودى فاسد اولور ☼ فسخهاده اولان ضمير اجاره يه راجعدر (وفسد استيجار حائك لينسج له غزلا بنصفه اوحمار ليحمل عليه طعاما بقفيز منه اوثور ليطحن له برا بقفيز من دقيقه) وچولحه اولان كمسنه يى طقوديغى ايپلكك نصفيله استيجار ايلمك ياخود برحمارى اوزرينه تحميل ايلديكى طعامدن بر قفيز بر ايله استيجار ايلمك ياخود برثورى برمقدار بر اوكوتمكه واوكوتدوكندن برقفيز استيجار ايلمك فاسددر (و يجب اجر المثل فى الكل لايجاوز المسمى) و بوجمله ذكر اولنان صورتلرده اجر مثل واجب اولور عقدده مسمى اولان مقداره تجاوز وزياده اولمق شرطيله ☼ لهده اولان ضمير مستأجره راجعدر بنصفده اولان ضمير ينه مستأجره راجعدر دقيقه ده اولان ضمير بره راجعدر (وان استأجره ليخبز له اليوم قفيزا بدرهم فسد) وچونكه اول كمسنه بوكون برقفيزى بردرهمه بشورمك ايچون استيجار ايلسه عقد فاسد اولور امام ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) و امامين ايچون خلاف واردر زيرا قتلرنده صحيحدر واول عقد اول عمل اوزرينه واقع اولور وذكر اولنان وقت تعجيل ايچوندر ☼ لهده اولان ضمير مستأجره راجعدر (ولو قال فى اليوم صح اتفاقا) وچونكه بونى كونده بشورهسن ديو شرط ايلسه اتفاقله صحيح اولور زيرا لفظ فى ظرفيت ايچوندر تقدير مدت ايچون دكلدر (وان استأجر ارضا على ان يكربها او يزرعها او يسقيها و يزرعها صح) واكر بركمسنه برارضى برآخردن حرث ايدوب اصلاح ايليوب زراعت ايلمك اوزره اجاره يه السه ياخود انى صوويروب زراعت ايلمك اوزره اجاره يه السه صحيح اولور ☼ و بوتركيبده اولان ضمائر مؤنثه نك جمله سى ارضه راجعدر (وعلى ان يثنيها او يكرى نهرها او يسرقنها الا يصح) واكر اول ارضى بركره حرث اولندقدنصكره كيروحرثى اعاده ايلمك اوزره اجاره يه السه ياخود اول ارضك ايرمقلرينى قازوب پاك ايدوب صولرينى اجرا ايلمك اوزره اجاره يه السه ياخود اول ارضى سرقين يعنى فشقى فشقيلمق اوزره اجاره يه السه صحيح اولمز زيرا بو شروط مقتضيات عقددن دكلدر زيرا اثرلرى باقيدر واجاره تمامندنصكره ارض صاحبنه قالور (وكذا الاستيجار للزراعة بزراعة وللركوب بركوب وللسكنى بسكنى وللبس بلبس) دخى برارضى زراعت ايلمك ايچون برارض آخرانك زراعتيله استيجار ايلمك دخى بردابه يى ركوب ايچون بردابۀ اخرانك ركوبيله استيجار ايلمك و بردارى سكنى ايچون بردار اخرانك سكناسيله استيجار ايلمك صحيح دكلدر زيرا معقود عليه اولان انتفاع معدومدر (وان استأجر شريكه او حماره لحمل طعام هو لهما لايلزم الاجر)واكر بركمسنه كندو شريكنى ياخود شريكنك حمارنى ماينلرنده بروجه اشتراك اولان طعامى شريكنه كتورمك ايچون اجاره يه طوتسه اجرت لازمه اولمز (كراهن استأجر الرهن من المرتهن) شول راهن كبيكه رهنى مرتهندن اجاره يه الها كا اجرت يوقدر زيرا كندو ملكيدر ☼ شريكه ده اولان ضير استأجرنك فاعلنه راجعدر او حماره ده اولان ضمير شريكه راجعدر (وان استأجر ارضا ولم يذكر انه يذرعها اولم يبين مايزرعها الا يصح ان لم يعمم) واكر بركيمسه برارضى استيجار ايليوب حالبوكه اول ارضك ايچنده زراعت ايده جكى شيئى ذكر ايلمسه ياخود انده زراعت ايده جكنى بيان ايلمسه اجاره صحيحه اولمز اكر تعميم ايدوب استديكم شيئى زراعت ايدرم ديمز ايسه زيرا زراعت اولنان اشيا مختلفدر ☼ انه ده اولان ضمير مستأجره راجعدر يزرعهاده اولان ضمير ارضه راجعدر (فان زرعها ومضى الاجل عاد صحيحا وله المسمى) امدى چونكه اول زراعت اولنوب مدت اجاره كچسه اول عقد صحيحه عودت ايدر واول مؤجر ايچون تسميه اولنان شئ واردر (وان استأجر حمارا الى مكة ولم يذكر مايحمل عليه فحمل المعتاد فنفق لايضمن) واكر بركمسنه برحمارى مكۀ مكرمه يه استيجار ايليوب حالبوكه اول حمار ايله كتوره جكى شيئى ذكر ايلمسه وخلق اراسنده معتاد ومتعارف اولان شيئى تحميل ايليوب حمار هلاك اولسه اكا ضامن اولمز زيرا اول عين يدنده امانتدر ☼ عليه ده اولان ضمير حماره راجعدر (وان بلغ مكة فله المسمى) واكر اول مستأجر اولان كمسنه مكۀ مكرمه يه واصل اولوب يتشسه مؤجر ايچون اول عقد اجاره ده اجرتدن تسميه اولنان شئ واردر ☼ له ده اولان ضمير مؤجره راجعدر (وان اختصما قبل الزرع والحمل نقضت الاجارة دفعا للفساد) واكر موجر ايله مستأجر اولان كيمسه لر قبل الزراعة والحمل اختصام ايدوب نزاعلشسه لر ماينلرنده اولان عقد اجاره منتقض اولور واقع اوله جق فسادك دفعى ايچون

﴿ فصل ﴾

بو فصل اجير مشترك وغير مشتركك احكامى بياننده در (الاجير المشترك من يعمل لغير واحد) اجير مشترك شول كمسنه دركه كندودن غيرى يه عمل ايليه يعنى منافعى بر فرد واحده مخصوص اوليه بلكه استين آدمه عمل ايليه ※ لغيره ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (ولا يستحق الاجير حتى يعمل كالصباغ والقصار) واول اجير مشترك اولان كمسنه اجرته مستحق اولمز تاكيم عمل ايدوب اتمام ايليه مثلا صباغ وقصار كبى (والمتاع فى يده امانة لايضمن ان هلك) واول يدنده اولان متاع امانتدر هلاك اولسه ضامن اولمز زيرا احتراز ممكن دكلدر (وان شرط ضمانه) ان وصل ايچوندر يعنى اول متاعه ضامن اولمز ضمان اولنمسن شرط ايلرسه ده (وبه يفتى) وعدم ضمان ايله فتوى اولنور امام ابوحنيفه قتنده (وعندهما يضمن ان امكن التحرز منه كالغصب والسرقة) وامامين قتنده ضامن اولور اكر اندن احتراز ممكن ايسه مثلا غصب وسرقه كبى زيرا بو ايكى شيئدن احتراز ممكندر (بخلاف مالا يمكن كالموت والحرق الغالب والعدو المكابر) اما احتراز ممكن اولميان شيئده مثلا موت وزياده غالب اولان يانغين ومعاند اولان عدو كه اول تقدم ايدن مسئله نك خلافيدر يعنى ضمان يوقدر (ويضمن ما تلف بعمله اتفاقا كتخريق الثوب من دقه وزلق الحمال وانقطاع الحبل الذى يشد به المكارى وغرق السفينة من مدها) واجير اولان كمسنه كندو عملى ايله اتلاف ايلديكى شيئ اتفاق ايله ضامن اولور مثلا چرپمغه الديغى ثوبى زياده دق ايلمدن تخريق ايدوب پاره لمق كبى وحمالك اياغى صيريلوب كتور ديكى شيئ تلف ايلمك كبى ودوه جينك ياخود قاطرجينك يوك باغلديغى ايپك كسلوب يوكلتديكى شيئ تلف ايلمك كبى وسفينه نك مد اولمسنده غرق اولمسى كبى بعمله ده اولان ضمير اجيره راجعدر دقه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر ياخود ثوبه راجعدر بهده اولان ضمير حبله راجعدر مدهاده اولان ضمير سفينه يه راجعدر (لكن لا يضمن به الادمى ممن غرق فى السفينة اوسقط من الدابة) لكن اول ايپك كسلمسيله وسفينه نك مد اولمسيله آدمى مضمون اولمز شول آدميلردنكه سفينه ده غرق اوله ياخود دابه نك ارزرندن دوشوب اوله زيرا آدمى جنايتله مضمون اولور ※ به ده اولان ضمير انقطاع حبل ايله مدسفينه يه راجعدر (ولا يضمن فصاد ولابزاغ لم يجاوز المعتاد) دخى آدمدن قان الفقده وبيطار لقده محل معتادى تجاوز ايلمين فصاد ايله بزاغك اوزرلرينه ضمان يوقدر الاقچن محل معتادى تجاوز ايلسه لر اول زمانده ديت نفسه ضامن اولورلر (ولو انكسر دن فى طريق الفرات فللمالك ان يضمنه قيمته فى مكان حمله ولا اجر او فى مكان كسره وله الاجر بحسابه) واكر فرات يولنده بر كمسنه نك بر بيوك كوپى قيرلسه مالك ايچون جائزدركه اول اجيره اول كوپك قيمتنى مكان حملده تضمين ايتديره واجرت يوقدر ياخود مكان كسرده تضمين ايتديره وحسابى ايله اجرت واردر زيرا بو كسر كه حاصل اولمشدر اول مالكك كوپى قيرلمسيله اولمشدر اول ايسه كندو صنعتندر زيرا بو اجلدن ضامن اولور ※ يضمنه ده اولان ضمير بارز اجيره راجعدر قيمته ده اولان ضمير دنه راجعدر حمله ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (والاجير الخاص من يعمل لواحد ويسمى اجيرا واحدا) واجير خاص اجير مشتركك مقابليدر زيرا اجير ايكى قسم اوزره در برى مشترك وبرى خاصدر امدى اجير خاص شول كمسنه دركه واحد معينه عمل ايليه وبو اجيره اجير واحد دخى تسميه اولنور (ويستحق الاجر بتسليم نفسه مدته) وبو اجير خاص مدت عملده ياخود مدت استيجارده نفسنى تسليم ايلمك ايله اجرته مستحق اولور زيرا اجرت عمل مقابلهسنده در ※ نفسه ده اولان ضمير اجيره راجعدر مدته ده اولان ضمير عمله ياخود استيجاره راجعدر (كمن استوجر للخدمة سنة اولرعى الغنم) وشول كمسنه كبى كه خدمت ايلمك ايچون ياخود رعى غنم ايچون برسنه يه دكين اجاره يه طوتلمش اوله سنه نك تمام اولمسيله اجرته مستحق اولور عملى نا قصده اولورسه زيرا اجرت منافع مقابلهسنده در (ولا يضمن ما تلف فى يده او بعمله) واكر اجير خاص اولان كمسنه كندو عملى ايله يدنده اولان شيئه ضامن اولمز امام ابوحنيفه قتنده زيرا اول شيئ يدنده امانتدر وامامين قتنده اجير مشترك اولان ضامن اولور استحسانا برالاى آدملركماللرى صيانت اولنمق ايچون ※ يده ده اولان ضمير اجيره راجعدر بعمله ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وصح ترديد الاجير بين نفعين مختلفين وايهما وجد لزم ما سمى له نحو ان خطته فارسيا فبدرهم او روميا فبدرهمين ونحو ان صبغته بعصفر فبدرهم وان بزعفران فبدرهمين) واكر مستأجر اولان كمسنه يه اجير اولان كمسنه نفعين مختلفين بيننده ترديد ايلمسى صحيحدر واول نفعين مختلفينك هر قنغيسى بولنوب

موجود اولمسه اول نفع مقابله سنده تسمیه اولنان شیٔ لازم اولور مثلا مستأجر اولان کمسنه خیاط اولان اجیره اکر بکا بوثوبی فارسی کسمنده دیکرسك بردرهمه واکر رومی کسمنده دیکرسك ایکی درهمه یاخود بویاجی اولان اجیره اکر بوثوبی بکا عصفر ایله بویارسك بردرهمه واکر زعفر ایله بویاسك ایکی درهمه دیمسی کبی ❊ خطته ده وصبغته ده اولان ضمیرلر ثوبه راجعدر (وان سکنت هذه الدار فبدرهم فی الشهر اوهذه الدار فبدرهمین) دخی تردد صحیح اولور مثلا اکر بوداردهساکن اولورسك آیده بردرهمه یاخود بوداردهساکن اولورسك آیده ایکی درهمه در دیمك کبی (وان رکبتها الی الکوفة فبدرهم والی واسط فبدرهمین) دخی تردد صحیح اولور بودابه‌یه کوفه‌یه‌دك بنرسك بردرهمه واکر واسطه‌دك بنرسك ایکی درهمه در دیمك کبی ❊ وان رکبتهاده اولان ضمیر دابه‌یه راجعدر (وکذا یصح لو تردد بین ثلاثة لااربعة) دخی اوچ شیئك ماینده تردد ایلك صحیحدر امادرت شیئده تردد ایلك صحیح دکلدر (ولوقال ان خطته الیوم فبدرهم اوغدا فبنصفه فخاطه الیوم فله الدرهم وان خاطه غدا فله اجر المثل لایجاوز نصف درهم) واکر مستأجر اولان کمسنه اجیر اولان کمسنه‌یه اکر بوثوبی بوکون دیکرسك بردرهمه واکر یارن دیکرسك یچق درهمه در دیسه امدی خیاط اولان کمسنه انی اول کونده دیکرسه اکا بردرهم واردر واکر یارنکی کونده دیکرسه اکا اجر مثل واردر امام ابوحنیفه قتنده اول اجر مثل نصف درهمدن زیاده اولمسه اول زیاده لازم کلمز خطته ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر بنصفه ده اولان ضمیر درهمه راجعدر فخاطه ده اولان ضمیر بارز ثوبه راجعدر فله ده اولان ضمیر خیاطه راجعدر (وقالا الشرطان جائزان) وامامین دیدیلر که اول ذکر اولنان ایکی شرطك بری اکر بوکون دیکرسه بردرهمه وبری یارن دیکرسه یچق درهمه در دیدیکی جائزدر صحیحی قتلرنده نصف درهمدن ناقص اولوب زیاده اولمقدر (ولوقال ان سکنت هذا الحانوت عطارا فبدرهم اوحدادا فبدرهمین جاز خلافا لهما) واکر دیسه که اکر بودکانه عطارلق صنعتیله ساکن اولورسك بردرهمه در اکر تیمورجیلك صنعتیله ساکن اولورسك ایکی درهمه در دیسه جائزدر امام ابوحنیفه قتنده وامامین ایچون خلاف واردر زیرا قتلرنده جائزدر وایکی صورتده اجر مثلی لازم اولور (وکذا الخلاف لوقال ان ذهبت بهذه الدابة الی الحیرة فبدرهم وان جاوزتها الی القادسیة فبدرهمین اوقال ان حملت علیها الی الحیرة کر شعیر فبدرهم وان حملت کر بر فبدرهمین) دخی قچن مؤجر اولان کمسنه مستأجر اولان کمسنه‌یه اکر بودابه ایله حیره‌یه کیدرسك بردرهمه واکر حیره‌یی تجاوز ایدوب قادسیه‌یه کیدرسك ایکی درهمه دیسه یاخود بودابه‌نك اوزرینه حیره‌یه‌دك بر کر شعیر یوکلدرسك بردرهمه واکر بر کر بغدای یوکلدرسك ایکی درهمه‌در دیسه تقدم ایدن مسائل کبی صحیح اولور ❊ جاوزتهاده اولان ضمیر حیره‌یه راجعدر (ولایسافر بعبد استأجره للخدمة بلا اشتراطه) ومستأجر اولان کمسنه‌یه خدمت ایچون اجاره‌یه الدیغی عبدی اشتراط سفر سزانك ایله سفر ایلك جائز دکلدر زیرا عقده مخالفدر ❊ استأجره ده اولان ضمیر عبده راجعد اشتراطه ده اولان ضمیر سفره راجعدر (ولو استأجر عبدا محجورا فعمل واخذ الاجر لایسترده منه) واکر عبد محجور علیهی برآی خدمت ایلك ایچون اون درهمه استیجار ایلسه مثلا مزبور عبد اول شرط اولنان خدمتی ادا وعمل ایلیوب مقابله سنده اولان اجرتی اخذ ایلسه مستأجر اولان کمسنه اول عبد محجوره ویردیکی اجرتی بعد الفراغ استرداد واسترجاع ایلمسون ❊ یسترده ده اولان ضمیر بارز اجرته راجعدر منه ده اولان ضمیر عبده راجعدر (ولو آجر العبد المغصوب نفسه فاکل غاصبه اجره لایضمنه) واکر عبد مغصوب اولان کمسنه کندو نفسنی برکمسنه‌یه اجاره‌یه ویروب غاصبی اولان کمسنه اول عبدك اجاره‌دن تحصیل ایلدیکی اجرتنی الوب اکل ایلسه ضامن اولمز زیرا مال غیر متقومدر (خلافا لهما) وامامین ایچون بومسئله ده خلاف واردر یعنی قتلرنده اول اکل ایلدیکی ماله ضامن اولور ❊ نفسه ده اولان ضمیر عبده راجعدر غاصبه ده اولان ضمیر ینه عبده راجعدر اجره ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وماوجده سیده اخذه) وغاصبك اکلندن صکره اول عبدك سیدی اولان کمسنه مزبور عبدك اجرتندن بولدیغی شیئی اخذ ایلیه زیرا عبدك جمله کسبی مولاسنکدر وجده ده اولان ضمیر بارز ما قبلنده اولان ما یه راجعدر وسیده ده اولان ضمیر عبده راجعدر اخذه ده اولان ضمیر ینه مایه راجعدر (وقبض العبد اجره صحیح) دخی عبد کندو اجرتنی قبض ایلك صحیح وجائزدر

اجره ده اولان ضمیر عبده راجعدر (ولو آجر عبده هذین الشهرین شهرا باربعة وشهرا بخمسة صح)
وقچن عبدك سیدی اولان کمسنه کندو عبدنی بو ایکی آیی بر آی درت درهمه و بر آی
بش درهمه اوجرته و یرسه اول عقد اجاره صحیح اولور (والشهر الاول باربعة والشهر الثانی بخمسة)
واولکی شهر درده اولور زیرا لفظ اربعه شهر اولی ولی ایلشدر و ایکنجی شهر بشه اولور زیرا لفظ خمسه
شهر ثانی یی ولی ایلشدر عبده ده اولان ضمیر مؤجره راجعدر (ولو استأجر عبدا فابق اومرض فادعی
وجوده فی اول المدة والمولی وجوده قبل الاخبار بساعة حکم الحال) وقچن بر کمسنه بر کمسنه نك عبدنی
اجاریه طوتسه مزبور عبد فرار ایدوب یاخود خسته اولسه صکره مستأجر اولان کمسنه بو اباق یاخود
بو خسته لق اجاره نك اول مدتنده واقع اولدی دیو موجود اولمسنی ادعا ایلسه واول عبدك مولاسی
اولان کمسنه اول اباقك یاخود مرضك اخباردن برساعت اول واقع وموجود اولدیغنی ادعا ایلسه بو تقدیرجه
حال تحکیم اولنه (فان کان حاضرا او صحیحا صدق المولی والا فالمستأجر) امدی حالی تحکیم ایلمه نك معناسی
بودر که قچن اول عبد اول حالده حاضر وموجود یاخود صحیح وغیر مریض اولسه عبدك مولاسی تصدیق
اولنور واجرت واجبه اولور واکر اول حالده حاضر و صحیح اولمسه مستأجر تصدیق اولنور واجرت لازم
واوجب اولمز ❊ وجوده ده اولان ضمیر اباقه راجعدر (وکذا الاختلاف فی انقطاع ماء الرحی وجریانه)
دخی برصود کرمنك صوبی منقطع وجاری اولمسنده اختلاف تقدم ایدن اختلاف کبیدر حال تحکیم
اولنمقده یعنی اکر اول دکرمنك صوبی خصومت وقتنده منقطع ایسه قول مستأجرك اولوب اجرت لازمه اولمز
اکر جاری ایسه قول رب الرحی نکدر یمینی ایله اجرت لازمه اولور ❊ جریانه ده اولان ضمیر ماء رحی یه راجعدر
(وقال رب الثوب امرتك ان تصبغه احمر فصبغته اصفر وقال الصباغ امرتنی بما صنعت صدق رب الثوب)
واکر قچن رب الثوب اولان کمسنه صباغ اولانه بن سکا بو ثوبی قرمزی بویامغه امر ایلدم سن انی صارویه بویادك
دیسه صباغ دخی رب الثوب اولان کمسنه یه سن بکا امر ایلدیکك رنکده بویادم دیسه رب الثوب اولان کمسنه
یمینی ایله تصدیق اولنور ❊ تصبغه ده اولان ضمیر ثوبه راجعدر فصبغته ده اولان ضمیر ینه ثوبه راجعدر
(وکذا الاختلاف فی القمیص والقباء) دخی قمیص وقباده اولان اختلاف کچن اختلاف کبیدر مثلا رب
الثوب اولان کمسنه خیاطه بن سکا بو ثوبی قبادیکمك ایچون ویردم سن انی قمیص دیکدك دیسه خیاط
دخی سن بکا قمیص دیك دیو سپارش ایلدك دیسه قول رب الثوبکدر یمینی ایله بینه لری اولمسه
(فان حلف ضمن الصانع قیمة الثوب غیر معمول ولا اجر) امدی رب الثوب اولان کمسنه قچن یمین ایلسه
صانع اولان کمسنه کرك صباغ اولسون کرك خیاط اولسون ثوبك قیمتنه غیر معمول یعنی غیر مصبوغ
وغیر مخیط اولدیغی حالده ضامن اولور واجرتی دخی یوقدر (او اخذ الثوب واعطاه اجر مثله لایجاوز به المسمی)
یاخود رب الثوب اولان کمسنه اول ثوبی اخذ ایدوب صانع اولان کمسنه یه اجر مثلنی ویره واول
ویردیکی اجر مثل ایله عقدده صحیح اولان مقداری تجاوز ایلیه ❊ اعطاه ده اولان ضمیر بارز صانعه راجعدر
مثله ده اولان ضمیر ینه صانعه راجعدر به ده اولان ضمیر اجر مثله راجعدر (وان قال رب الثوب عملت لی بلا اجر
وقال الصانع عملت باجر فالقول لرب الثوب) واکر رب الثوب اولان کمسنه صانع اولان کمسنه یه سن بکا بو ثوبی
اجرتسز اشلتدك دیسه صانع دخی خیر بن سکا اجرتله اشلتدم دیسه قول بو مسئله ده رب الثوبکدر یمینیله
زیرا منکردر (وعند ابی یوسف القول للصانع مع یمینه ان کان حریفا) وامام ابو یوسف قتنده قول
صانعکدر یمینی ایله اکر حریف ایسه یعنی اکر اهل حرفتدن ایسه ❊ یمینه ده اولان ضمیر صانعه راجعدر
(وعند محمد للصانع ان کان معروفا بعمله بالاجر) وامام محمد قتنده قول صانع اولان کمسنه نکدر واکر
اول صانع اجرت ایله عمل ایلمده معروف ومشهور ایسه

﴿ باب فسخ الاجارة ﴾

مصنف دخی بو بابده اجاره فسخ اولنمسنك احکامنی بیان ایدر (تفسخ بعیب فوت النفع کخراب الدار وانقطاع
ماء الارض او الرحی) اکر اجاره ده مقصود بالذات اولان منفعتی مفوت اولان عیب ایله اجاره فسخ اولنور
مثلا اجاره یه النان دارك خراب اولمسی کبی وارضك یاخود دکرمنك صوبی منقطع اولمق کبی (او اخل به

كمرض العبد ودبر الدابة) ياخود اجاره اولنان شيئك منفعتنه خلل واقع اولمق كبى مثلا اجارەيه النان عبدك
مريض اولمسى كبى واجارەيه النان دابەنك ياغر اولمسى كبى (فلو انتفع به معيبا او ازال المؤجر عيبه سقط خياره)
امدى قچن مستأجر اولان كمسنه اول عيبلو اولان عبد ايله ياخود عيبلو اولان دابه ايله عيبلو اولديغى حالده
منتفع اولسه ومؤجر اولان كمسنه اجاره ايلديكى شيئك عيبنى ازاله ايلسه مستأجر اولان كمسنەنك خيارى
يعنى مخير اولمسى ساقط اولور زيرا مقصود حاصل اولمشدر ※به ده اولان ضمير معيبه راجعدر (وتفسخ بالعذر
وهو العجز عن المضى على موجب العقد الا بتحمل ضرر غير مستحق به) دخى اجاره عذر ايله فسخ اولنور عذر
ايسه واقع اولان عقد اجارەنك موجبنه مستمر اولوب اوزرينه يورىمكدن عاجز اولمقدر مكر كه عقد ايله مستحق
اولميان ضررى تحمل ايتمك ايله اوله※ به ده اولان ضمير عقده راجعدر (كقلع سن سكن وجعه بعدما استأجر له
او طبخ وليمة ماتت عروسها بعد الاستيجار للطبخ لها او اختلعت) ياخود عقد ايله مستحق اولميوب تحمل اولنان
ضرر شول اغريسى ساكن اولمش ديشك قوپارمسى كبيكه انى قوپارمغه براجير استيجار اولندقدنصكره
ياخود بر وليمەنك طعامنى بشورمك كبيكه اجير استيجار اولندقدنصكره عروس وفات ايتمش اوله ياخود
اول عروسى زوجى خلع ايتمش اوله امدى بو صورتلرده اجاره فسخ اولنور زيرا بو عقد اوزره مستمر اولمق
كندو نفسنه عقد ايله مستحق اولميان ضررى الزام وتحميل ايتمش اولور※ وجعه ده اولان ضمير سنه راجعدر
له ده اولان ضمير قلعه راجعدر عروسها ده اولان ضمير وليمه يه راجعدر لها ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر
(وكذا لو استأجر دكانا ليتجر فذهب ماله او آجر شيأ فلزمه دين لا يجد قضاءه الا من ثمن ما آجره ولو باقراره) دخى
قچن بر دكانك ايچنده تجارت ايتمك ايچون انى اجارەيه طوتوب يدنده اولان مال ذاهب وضايع اولسه ياخود
دكان كبى برشئ اجارەيه ويروب صكره اكا بر دين لازم اولسه كه انى قضاء ايتمكه برشئ بولمسه الا اول اجارەيه
ويرديكى شيئك ثمنندن واكر كه اول لازم اولان دين كندو اقراريله ثابت اولديسه ده اجاره فسخ اولنور ذكر
اولنان ضررى تحمل ايتمك ايچون※ ماله ده اولان ضمير مستأجره راجعدر فلزمه ده اولان ضمير مؤجره راجعدر
قضاءه ده اولان ضمير دينه راجعدر آجره ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر باقراره ده اولان ضمير ينه
مؤجره راجعدر (او استأجر عبدا للخدمة فى المصر او مطلقا فسافر) دخى قچن بر عبدى اجارەيه آلوب كندويه
مصرده خدمت ايتمك ايچون كرك مصرده اولسون كرك غيريده اولسون مستأجر اول عبدى آلوب سفره كتمك
مراد ايلسه عبدك مالكى اولان كمسنه اكا رضا ويرمسه اجاره فسخ اولنور (وكذا لو اراد مالكه السفر به)
دخى قچن عبدك مالكى اولان كمسنه اول عبدى مستأجردن الوب سفره كتمك مراد ايلسه اجاره فسخ اولنور
(او اكترى دابة للسفر ثم بداله منه) دخى قچن بر كمسنه سفره كتمك ايچون بر دابەيى بر آخردن اجارەيه
الدقدنصكره سفردن قالمق كورنسه اول اجارەيى فسخ ايتمك جائزدر زيرا جائزدركه تجارت ايده جكى
مال تلف اولمش اوله※ له ده اولان ضمير مستأجره راجعدر منه ده اولان ضمير سفره راجعدر (ولو بدى للمكارى
منه فليس بعذر) واما قچن مؤجر اولان كمسنه يه سفردن قالمق كورنسه عذر دكلدر يعنى اجارەيى فسخ ايتمكه
عذر اولمز※ عنه ده اولان ضمير سفره راجعدر (ولو مرض المكارى فهو عذر فى رواية الكرخى) اما قچن دابەيى
اجارەيه ويرن كمسنه خسته اولسه لغى عذر اولور روايت كرخيده زيرا كتمسنده اكا ضرر واردر
(دون رواية الاصل) روايت اصلده عذر دكلدر زيرا جائزدركه مكارى اولان كمسنه كندو يرينه بر آدم
كوندره (ولو استأجر خياط ليعمل لنفسه عبدا يخيط له فافلس فهو عذر) واكر قچن كندو نفسنه اشلين
خياط ينه كندويه ديكمك ايچون بر عبد استيجار ايلسه صكره مفلس اولسه اول مفلس اولديغى عذر اولور
واجاره فسخ اولور※ لنفسه ده اولان ضمير خياطه راجعدر له ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (بخلاف خياط
يخيط بالاجر) اما اجرت ايله ديكن خياط اول كندو نفسنه ديكن خياطك خلافيدر يعنى بر عبدى استيجار
ايلسه عذر اولمز واجاره فسخ اولمز (و بخلاف تركه الخياطة ليعمل فى الصرف) دخى خياط خياطلغى ترك
ايليوب صرافلقده عمل ايتمك ايچون تقدم ايدن مسئلەنك خلافيدر يعنى عذر اولمز زيرا جائزدركه خياطلغى
بر ناحيەده صرافلغى بر ناحيەده ايليه (وبخلاف بيع ما آجاره) دخى اجارەيه ويرديكى شيئى بيع ايتمك
تقدم ايدن مسئلەنك خلافيدر يعنى عذر اولوب اجاره فسخ اولمز مادامكه اكا دين لاحق اولميه (ولو استأجر

دكانا لعمل الخياطة فتركه لعمل آخر فعذر) واكر بركمسنه بر دكانى خياطلق صنعتى ايچون اجارهيه السه صكره اول خياطلق عملنى بر آخر عمل ايلمك ايچون ترك ايلسه عذر اولور و اجاره فسخ اولور فتركه ده اولان ضمير بار زعمله راجعدر (وكذا لو استأجر عقارا ثم اراد السفر) دخى بويلجه در يعنى بركمسنه بر عقار استيجار ايليوب صكره سفر ايلمك مراد ايلسه عذر اولور و اجاره فسخ اولور (وتفسخ بموت احد العاقدين ان عقدها لنفسه فان عقدها لغيره فلا كالوكيل والوصى ومتولى الوقف) واجاره ايكى متعاقدينك برينك موتيله فسخ اولور اكر كندو نفسنه عقد ايلديسه واكر آنى كندو نفسنك غيريسنه عقد ايلديسه مثلا وكيل و وصى و وقف متوليسى كبى فسخ اولنمز زيرا وكيل اولان كمسنه نك عقدى موكل ايچوندر و وصينك عقدى صغير ايچوندر ومتوليلنك عقدى وقف ايچوندر بواجلدن هيچ برينك موتيله فسخ اولمز

﴿ فصل هذه مسائل منثوره ﴾

بو فصل برالاى منثور و مجمع عليه اولان مسائل بياننده در (ولو احرق حصائد ارض مستأجرة او مستعارة فاحترق شئ فى ارض غيره لايضمن ان كانت الريح هادئة وان كانت مضطربة ضمن) واكر بركمسنه بر ارض مستأجره نك ياخود ارض مستعاره نك بچلمش اولان اكيننى احراق ايلسه بو سيله برغيرى كمسنه نك ارضنده اولان شئ محترق اولسه اكا ضامن اولمز اكر روزكار اول وقتده ملايم ايسه واكر روزكار يايغق وقتنده مضطرب و شديد ايسه ضامن اولور ✲ غيره ده اولان ضمير احرق نك فاعلنه راجعدر (ولو اقعد خياط او صباغ فى حانوته من يطرح عليه العمل بالنصف صح) واكر خياط ياخود صباغ اولان كمسنه كندو حانوتنده عملى نصف ايله طرح ايلر يعنى ايشلر بركمسنه اوتورتسه عقد صحيح اولور زيرا اكا احتياجى واردر وقياس جائز اولمامقدر زيرا عقد مجهول و نصفدن خارج اولان غير معلومدر ✲ حانوته ده اولان ضمير خياطه راجعدر عليه ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر (وكذا لو استأجر جملا يحمل عليه محملا وراكبين الى مكة فله المحمل المعتاد) دخى عقد صحيح اولور يعنى بركمسنه بردوه يى اوزرينه مكهٔ مكرمه يه بر محمل يعنى بر محفه ايله ايكى راكب كتورمك ايچون استيجار ايلسه امدى اول موجر ايچون معتاد اولان محملى واردر يعنى نه غايتله ثقيل و نه غايتله خفيف اوله وقياس عدم جوازدر زيرا مجهولدر ✲ عليه ده اولان ضمير جمله راجعدر فله ده اولان ضمير موجره راجعدر (وان شاهد الجمال المحمل فهو اجود) واكر اول جمال اولان كمسنه اول كتوره جكى محملى مشاهده ايلسه اولى واحسن اولور نفى جهالت اولنمغيچون (وان استأجر الجمل لحمل زاد فاكل مالكه منه فله رد عوضه) واكر بر آخردن بر دوه يى برمقدار آزق يوكلتمك ايچون استيجار ايلسه صكره اول زاد صاحبى اولان كمسنه اندن برمقدار ييسه مالك ايچون جائزدركه انك يديكى مقدارك عوضنى رد ايليه ✲ مالكه ده اولان ضمير زاده راجعدر منه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر فله ده اولان ضمير مالكه راجعدر (ولو قال لغاصب داره فرغها والا فاجرها كل شهر بكذا فلم يفرغ فعليه المسمى) واكر بر رجل دارنى غصب ايدن كمسنه يه بكا دارمى بوش ايله بوش ايلمز ايسك هرآيده اجرتى فلان مقدار اولسون ديسه غاصب اولان كمسنه انى بوش ايلمسه انك اوزرينه اول مسمى واردر زيرا اجاره تعيين اولنمغله منعقد اولدى ✲ داره ده اولان ضمير قال نك فاعلنه راجعدر فرغهاده اولان ضمير داره راجعدر فاجرهاده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (فان جحد الغاصب ملكه او لم يجحد ولكن قال لا اريدها بالاجرة فلا وان برهن على ملكه بعد جحده) امدى اكر غاصب اولان كمسنه اول صاحب ملكك مالكيتنى انكار ايلسه ياخود ايلمسه لكن بن بو دارى اجرتله استمم ديسه اول مسمى لازم اولمز و اكر كه صاحب الدار اولان كمسنه اول غاصبك جحودندنصكره برهان ايدرسه ده زيرا اول مالكك ملكنى انكار ايلمكله اول مسمايه ملزم اولمز زيرا صكره بينه قائمه اولمسنده فائده سى يوقدر ✲ ملكه ده اولان ضمير صاحب الداره راجعدر لا اريدهاده اولان ضمير داره راجعدر على ملكه ده اولان ضمير ينه صاحب داره راجعدر جحده ده اولان ضمير غاصبه راجعدر (ومن آجر ما استأجره باكثر يتصدق بالفضل) وشول كمسنه كه اجاره يه آلديغى شئ الديغى مقداردن زياده اجاره يه ويرسه اجاره صحيحه اولور و اول فضل ايله يعنى زياده ايله تصدق ايليه زيرا مادامكه اول فضل تصدق اولنميه ربادر ✲ استأجره ده اولان ضمير ما قلنده اولان مايه راجعدر (وتصح الاجارة مضافة) واجاره زمان مستقبله مضاف اولديغى حالده صحيحه اولور مثلا شعبانده اولسه اجرتك الى رمضان ديمك كبى (وكذا فسخها) دخى اجاره نك فسخ اولنمسى زمان مستقبله مضاف

اولديغى حالده صحيحدر (والمزارعة) دخى مزارعه يى زمان مستقبله اضافت صحيحه‌در مثلا شعبانده اولسه مثلا زارعتك ارضى الى رمضان ديمك كبى (والمعاملة) دخى معامله يعنى مساقاتى زمان مستقبله اضافت ايلك صحيحه‌در (والمضاربة والوكالة والكفالة والايصاء) دخى مضاربه ايله وكالتى وكفالتى ووصى نصب ايلكى مستقبله اضافت ايلك صحيحه‌در مثلا بركمسنه بن وفات ايلديكمده فلان كمسنه‌يى وصى ايلدم ديمك كبى (والوصية والقضاء) دخى وصيت ايله قضائى زمان مستقبله اضافت ايلك صحيحدر مثلا امام اولان كمسنه قچن آى باشى اولسه فلان كمسنه‌يى قاضى ايلدم ديمك كبى (والامارة) امارتى دخى زمان مستقبله اضافت ايلمك صحيحه‌در امام اولان كمسنه قچن آى باشى اولسه فلان كمسنه‌يى فلان ولايته امير ايلدم ديمك كبى (والطلاق) دخى طلاقى زمان مستقبله اضافت ايلمك صحيحدر مثلا بركمسنه كندو خاتونته قچن آى باشى اولسه بوش اول ديمك كبى (والعتق) دخى عتقى زمان مستقبله اضافت ايلمك صحيحدر مثلا بركمسنه كندو عبدنه قچن آى باشى كاسه حر اوله‌سن ديمك كبى (والوقف) دخى وقفى زمان مستقبله اضافت ايلمك صحيحه‌در مثلا بركمسنه دارم موتمدنصكره وقف اولسون ديمك كبى (لا البيع والاجارة وفسخه والقسمة والشركة والهبة والنكاح والرجعة والصلح عن مال وابراء الدين) و بيعه‌و اجاره‌ده و اجاره‌نى فسخنده‌و قسمتده و شركتده‌و هبه‌ده‌و نكاحده‌و رجوعده‌و مالدن صلحده و دينى ابراده فسخ اولمز يعنى بو اشياء عشره‌نك هر بريني زمان مستقبله اضافت ايلمك صحيح دكلدرز يرا بو اشيا تمليك قبيلندندر منجز واقع اولور اضافته حاجت يوقدر

﴿ كتاب المكاتب ﴾

مصنف بو كتابده مكاتب ومكاتبه‌نك كيفيت واحواللرين بيان ايدر (الكتابة) كتابت لغتده كتبه‌نك مصدريدر ضم وجمع معناسنه‌در و بو عقده عقد مكاتبه تسميه اولندى زيرا يدك حريتنى رقبه‌نك حريتنه ضم ايلمكلك واردر ياخود هر برى وثيقه كتب ايلديكى اجلدن (هى تحرير المملوك يدا فى الحال ورقبة فى المال) واصطلاح فقهاده معناسى برعبد مملوكى يدجهتندن فى الحال تحرير ايلمكدر يعنى قچن بركمسنه برعبد مملوكنى برمقدار دراهم اوزرينه تحرير ايلسه اول حالده صاحب يد اولور واستديكى شيئه تصرف ايلمكه قادر اولور ورقبه‌سى مالده قچن اوزرنده اولان كتابتى ادا ايلسه محرر اولور و بو كتابتك ركن لازمى ايجاب وقبولدر كرك لفظ كتابت ايله اولسون كرك انك معناسنده اولان لفظ ايله اولسون (فمن كاتب مملوكه ولو صغيرا يعقل بمال حال او مؤجل او منجم فقبل صح) امدى قچن بركمسنه كندو عبد مملوكنى بيع وشرايى تعقل ايدر صغيرده اولورسه برمقدار مال حال ياخود برسنه‌يه دكين اجل ياخود آيلر ايله منجم يعنى مقسط كه هر آى باشنده فلان مقدار و يرمك اوزره مكاتبه ايلسه واول مكاتبه ايلديكى عبد انى قبول ايلسه اول عقد مكاتبه صحيحه اولور ※ مملوكه‌ده اولان ضمير كاتب نك فاعلنه راجعدر (وكذا لو قال جعلت عليك الفا تؤديه نجوما اولها كذا وآخرها كذا فاذا اديته فانت حر وان عجزت فقن فقبل) دخى قچن برعبدك مولاسى كندو عبدنه بن سنك اوزريكه بيك درهم قيلدمكه بكا اول بيك درهمى آيلر ايله متفرق ويره‌سن واول آيلرك اولى مثلا محرم الحرام وآخرى ماه رجبدر واكر سن اول بيك درهمى بو منوال و بو شرط اوزره قبول ايدوب ويررسك حر اوله‌سن واكر عاجز اولوب ويره‌مزسك قن اوله‌سن ديسه مزبور عبد بو شروطى قبول ايلسه واول التزام اولنان شيئ محلنده ادا ايلسه كتابت صحيحه اولور عبد دخى حر اولور ※ تؤديه‌ده اولان ضمير الفه راجعدر اولهاده وآخرهاده اولان ضميرلر نجومه راجعدر اديته‌ده اولان ضمير ينه الفه راجعدر (ولو قال اذا اديت الى الفا كل شهر مائة فانت حر فهو تعليق وقيل مكاتبة) واكر مولى اولان كمسنه كندو عبدنه اكر بكا بيك درهمى هر آيده يوز درهم ايصال وادا ايلرسك حر اوله‌سن ديسه تعليق اولور مكاتبه اولمز و ديندلديكه مكاتبه‌در (واذا صحت الكتابة خرج عن يد المولى دون ملكه) واكر اول مولانك ايلديكى كتابت صحيحه اولدقده اول مكاتب اولان عبد بدلك تسليمندن اول مولانك يدندن چقار ملكندن دكل زيرا مادامكه عبدك اوزرينه بقيه قاله مولاسى ملكنده‌در ※ ملكه‌ده اولان ضمير مولايه راجعدر (فان اتلف ماله ضمن) امدى قچن مولى اولان كمسنه كندو مكاتبنك مالنى تلف ايلسه ضامن اولورز يرا اجنبى كبى اولمشدر ※ ماله ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر (وكذا ان وطئ المكاتبة او جنى عليها او على ولدها)

دخی فقن مولی اولان کمسنه کندو مکاتبه سن وطئ ایلسه اول مکاتبه نك عقرینه ضامن اولور وفقن
بو مکاتبه یه یاخود ولدنه جنایت ایلسه ارش جنایته ضامن اولور زیرا ملك رقبه باقی اولمغله حد اولنمغه مجال
اولمدیغیچون عقر متعین اولدی ❊ علیهساده او علی ولد هاده اولان ضمیرلر مکاتبه یه راجعدر (وان کاتبه
علی قیمته فسدت وان اداها عتق) واکر مولی اولان کمسنه کندو عبد رقیقنی قیمتی اوزرینه مکاتبه ایلسه
مکاتبه فاسده اولور واکرچه بو عبد اول قیمتی دفع ایدوب ادا ایلسه آزاد اولور ❊ کاتبه ده اولان ضمیر بارز
عبده راجعدر قیمته ده اولان ضمیر ینه عبده راجعدر اداهاده اولان ضمیر قیمته راجعدر (وکذا تفسد لو کاتبه
علی عین لغیره تعین بالتعیین) دخی کتابت فاسده اولور فقن مولی اولان کمسنه کندو عبدنی برغیری
کمسنه نك عینی اولان شیء اوزرینه مکاتب ایلسه مثلا کاتبتك علی هذا العبد دیسه کتابت فاسد اولور
کاتبه ده اولان ضمیر عبده راجعدر لغیره ده اولان ضمیر کاتب نك فاعلنه راجعدر (او علی مائة و یرد علیه عبدا
غیر معین) یاخود مولی اولان کمسنه کندو عبد رقیقنی یوز درهم اوزرینه مکاتب ایدوب کیرو مولی
اکا بر عبد غیر معین رد ایلك اوزره مکاتب ایلسه مکاتبه فاسده اولور امام ابو حنیفه ایله امام محمد قتنده (وعند ابی یوسف
یجوز وتقسم المائة علی قیمة المکاتب وقیمة عبد وسط فیسقط قسط العبد والباقی بدل الکتابة) وامام ابو یوسف
قتنده مکاتبه جائزدر واول ذکر اولنان یوز درهم مکاتب ایله عبد وسط قیمتی اوزره تقسیم اولنور واول عبد
وسطك قیمتی اسقاط اولنوب یوزدن باقی قلان مقدار کتابت مقابله سنده عد اولنور و بعض شراح
بو مسئله ده بر مثال وضع ایتمش مثلا مکاتبك قیمتی التی درهم اولوب عبد غیر معینك قیمتی درت درهم اولسه
امدی اول قیمت عبد وسطدن زیاده اولان ایکی درهم بدل کتابت واقع اولور و یوزدهمدن قسط وسطك
مقداری التمش التی وایکی ثلث اولور و یوزدن باقی قلان اوتوز اوچ درهم و بر ثلث بدل کتابت مقابله سنده
واقع اولور تأمل اولنه (وان کاتب المسلم عبده بخمر او خنزیر فسد) واکر مسلم اولان کمسنه کندو عبدینی
خمر یاخود خنزیر اوزرینه مکاتب ایلسه عقد کتابت فاسد اولور زیرا بو ایکی نسنه مسلم حقنده مال دکلدر
(فان اداه عتق ولزمه قیمة نفسه) واکرفقن خمر ایله یاخود خنزیر ایله مکاتب اولنان عبد مکاتبه اولندیغی
خمری یاخود خنزیری مولاسنه ادا ایلسه عتق اولور وکندو یه ینه کندو نفسنك قیمتی لازم اولور ❊ اداه ده
اولان ضمیر خمره یاخود خنزیره راجعدر لزمه ده اولان ضمیر عبده راجعدر نفسه ده اولان ضمیر ینه عبده
راجعدر (والکتابة علی میتة اودم باطلة فلا یعتق باداء المسمی) واکر مولی کندو عبدینی میته یاخود
دم اوزرینه مکاتب ایلسه اول کتابت باطله اولور واول مسمی اولان شیء ادا ایتمك ایله اول عبد عتق اولمز
زیرا بو ایکیسی مال دکلدر بو اجلدن عقد باطل اولور (وتجب القیمة فی الکتابة الفاسدة ولا ینقص عن المسمی
و یزاد علیه) ومکاتبهٔ فاسده ده اول عبد مکاتبك قیمتی لازم اولور وقیمت واجب اولدیغی تقدیرجه
مسمادن ناقص اولمیه بلکه اوزرینه زیاده اوله ❊ علیه ده اولان ضمیر مسمایه راجعدر (وصحت علی حیوان
ذکر جنسه لا وصفه ولزم الوسط او قیمته) و یالکز جنسی ذکر اولنمش وصفی ونوعی ذکر اولنمامش حیوان
اوزرینه کتابت اولنمق صحیح وجائزدر وصحیح اولدیغی تقدیرجه حیوان اوزرینه وسط یاخود قیمتی لازم اولور
جنسه ووصفه ده اولان ضمیرلر حیوانه راجعدر او قیمته ده اولان ضمیر وسطه راجعدر (وصح کتابة الکافر
عبده الکافر بخمر مقدر) وکافر اولان کمسنه کندو عبد کافرینی خمر مقدر ایله کتابت ایتمك صحیح
وجائزدر زیرا خمر کفار حقنده مال قبیلندندر مصنفك عبده الکافر دیمسی عبد مسلمدن احترازدر زیرا
کافر اولان کمسنه عبد مسلمی کتابت ایلسه فاسد اولور وقیمت واجب اولور (وای اسلم فللسید قیمتها وعتق
باداء عینها) وعبد ایله مولانك هر قنغیسی مسلمان اولسه سید ایچون اول خمرك قیمتی واردر واول عبد
اول عینی ادا ایتمك ایله آزاد اولور زیرا عتق اکا متعلقدر ❊ قیمتهاده اولان ضمیر خمره راجعدر

❊ باب تصرف المکاتب ❊

بو باب مکاتب اولان عبدك کندو نفسنه تصرفی بیاننده در (له ان یبیع و یشتری و یسافر وان شرط عدمه)
عبد مکاتب ایچون بیع وشرا ایلمك و برمکاندن برمکان آخره سفر ایلمك جائزدر اکرکه عقدده عدم سفر
شرط اولنورایسه ده زیرا صاحب یددر ❊ عدمه ده اولان ضمیر سفره راجعدر (ویزوج امته) دخی امه سن

تزویج ایلك جائزدر (ویکاتب عبده) دخی عبدنی مکاتب ایلك جائزدر (فان ادی بدل کتابته بعد عتق الاول فولاؤه له وان قبله فللسید) امدی قچن بو عبد مکاتبك مکاتبی اولان کمسنه کندو بدل کتابتنی اول مکاتب اولك عتقندن صکره ادا ایلسه ولاسی مکاتب اولك اولور واکر عتقندن اول ویرسه ولاسی سیدك اولور مکاتبك اولمز * کتابته ده اولان ضمیر مکاتب عبده راجعدر لهده اولان ضمیر مکاتب اوله راجعدر قبله ده اولان ضمیر عتقه راجعدر (ولیس له ان یتزوج بلااذن) ومکاتب اولان کیمسه یه مولاسنك اذنسز تزوج ایلك جائز دکلدر زیرا بیونی رقدن خلاص اولمدی (ولایهب ولو بعوض ولایتصدق الا بیسیر) دخی مکاتب اولان کمسنه عوض ایله ده اولورسه بر شیئ هبه ایلسون وتصدق دخی ایلسون مکر شیئ یسیر یعنی قلیل اولان شیئله تصدق ایلیه زیرا بو ایکی شیئ سیدك حقنه ضرردر (ولایکفل ولایقرض) دخی کمسنه یه کفیل اولمسون و یانده اولان مالدن کمسنه یه اقراض ایلسون زیرا بونلر دخی مضردر یعنی سیدنه ضرر ویرن شیلردندر (ولایعتق ولو بمال) دخی مکاتب اولان کندو عبدینی عتق ایلیه مال ایله ده اولورسه زیرا عتق کتابتدن اعلادر (ولایزوج عبده) دخی عبدنی تزویج ایلیه (ولایبیعه من نفسه) دخی کندو عبدنی کندو نفسندن یعنی مولاسنك اذنسز بیع ایلیه * یبیعه ده اولان ضمیر عبده راجعدر بنفسه ده اولان ضمیر مکاتبه راجعدر (والاب والوصی فی رقیق الصغیر کالمکاتب) وصغیرك باباسی ووصیسی صغیرك رقیقنده تصرف ایلکده مکاتب کبیدرلر امدی مکاتبه جائز اولان شیلر مثلا بیع وشرا ومکاتبهٔ عبد وتزویج امه انلره جائزدر وجائز اولمیان شیلر مثلا اعتاق وتزوج و بیع عبد انلره جائز دکلدر (ولایملك المأذون شیأ من ذلك) ومأذون اولان عبد بو ذکر اولنان تصرفاتدن برشیئه مالك دکلدر زیرا انجق تجارته مأذوندر (وعند ابی یوسف له تزویج امته) وامام ابی یوسف قتنده عبد مأذون ایچون جائزدرکه کندو امه سنی تزویج ایلیه * له ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر (وعلی هذا الخلاف المضارب والشریك) ومضارب ایله شریك اولان کیمسه لر تقدم ایدن خلافده مأذون کبیدرلر یعنی بونلره امه لرین تزویج ایلك جائز دکلدر وامام ابویوسف قتنده تزویج ایلك جائزدر (وان اشتری المکاتب قریبه دخل فی کتابته) واکر مکاتب اولان کمسنه کندو قریبنی باباسی واناسی واغلو کبی اولان کمسنه لری اشترا ایلسه کندو کتابتنه داخل اولور یعنی کندو کبی مکاتب اولور وقچن مال کتابتی ادا ایلسه آزاد اولور ومکاتب کندو قریبنی اشترا ایدوب آزاد اولمدیغنك سببی اعتاقه اهل اولمدیغی اجلندندر (ولو اشتری ذارحم محرم غیر الولاد لایدخل) واکر مکاتب اولان کمسنه ولاددن غیری صاحب رحم اولان محرمی مثلا قرنداش وعم ودایی کبی اولان کمسنه لری اشترا ایلسه کتابته داخل اولماز (خلافا لهما) وامامین ایچون خلاف واردر یعنی انلرك قتلرنده بو کمسنه لر کتابته داخل اولورلر (وان اشتری ام ولده مع ولدها دخل الولد فی الکتابة) واکر مکاتب اولان کمسنه کندو ام ولدینی ولدی ایله بیله اشترا ایلسه اول ولد والده سیله کتابته داخل اولور زیرا ولد کندو باباسی حکمنده در * ولده ده اولان ضمیر مکاتبه راجعدر مع ولدهاده اولان ضمیر امه راجعدر (ولاتباع الام) واکر قچن ام ولد ولدی ایله اشترا اولنسه ام ولد بیع اولنمز (وان لم یکن معها جاز بیعها) واکر اول ولد والده سیله اشترا اولنمدیسه اول ام ولدك بیع اولنمسی جائزدر امام ابوحنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر زیرا انلرك قتلرنده بیع اولنمسی جائز دکلدر * بیعهاده اولان ضمیر ام ولده راجعدر (وولده من امته یدخل فی کتابته وکسبه له) ومکاتب اولان کمسنه نك امه سندن اولان ولدی باباسنك کتابتنه داخل اولور وولدك کسبی دخی مکاتب ایچوندر * وولده ده اولان ضمیر مکاتبه راجعدر من امته ده اولان ضمیر ینه مکاتبه راجعدر فی کتابته ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر کسبه ده اولان ضمیر ولده راجعدر له ده اولان ضمیر مکاتبه راجعدر (ولو زوج امته من عبده ثم کاتبهما فولدت یدخل الولد فی کتابة الام وکسبه لها) واکر مکاتب اولان کمسنه کندو امه سنی ینه کندو عبدنه تزویج ایدوب صکره انلریده مکاتب ایلسه مکاتب ایلدکدنصکره امه بر ولد طوغرسه بو طوغریغی ولد کندو کتابتنه داخل اولور واول ولدك حاصل اولان کسبی کندو اناسنکدر زیرا اناسنه تابع اولمسی باباسنه تابع اولمدن اولادر * امته ده اولان ضمیر مکاتبه راجعدر من عبده ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر کسبه ده اولان ضمیر ولده راجعدر (ولو نکح مکاتب بالاذن امرأة زعمت انها حرة

فولدت فاستحقت فولدها عبد) واكر مكاتب اولان كمسنه كندو سيدنك اذنيله برخاتون نكاح ايلسه واول نكاح ايلديكی خاتون حره دردبو ادعا ايلسه صكره بر ولد طوغرسه طوغرد قدنصكره غير اكا مستحق چقسه اول طوغرديغی ولد امام ابو حنيفه قتنده عبد اولور زيرا ايكی رقيقدن حاصل اولان ولد رقيقدر (وعند محمد حر) وامام محمد قتنده اول ولد حر اولور زيرا مكاتب اولان كمسنه اول خاتونی حردر ديو تزوج ايلدی كلان اولادنه حريت حاصل اولمغيچون ☼ انهاده اولان ضمير امرأه يه راجعدر فولدهاده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (وتؤخذ منه قيمته بعد عتقه) ومكاتب اولان كمسنه دن عتق اولد يغند نصكره اول ولدك قيمتی كندوسندن اخذ اولنور ☼ منه ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر قيمته ده اولان ضمير ولده راجعدر عتقه ده اولان ضمير بنه مكاتبه راجعدر (وان وطیء المكاتب امة يملك بغير اذن سيده فاستحقت اخذ منه عقرها فی الحال) واكر مكاتب اولان كمسنه كندو سيدنك اذ نسز مالك اولديغی برامه يی وطیء ايلسه صكره اكا مستحق چقلسه اول حالده اول مكاتب اولان كمسنه دن اول وطیء اولنان امه نك عقری اخذ اولنور سيده ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر منه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر عقرهاده اولان ضمير امه يه راجعدر (وكذا ان شراها شراء فاسدا فوطئها فردت) دخی اكر مكاتب اولان كمسنه برامه يی شراء فاسد ايله اشترا ايدوب وطیء ايلد كدنصكره استراد اولنسه اندن عقر اخذ اولنور ☼ شراهاده اولان ضمير امه يه راجعدر فوطئهاده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (وان وطئها بنكاح لا يؤخذ منه العقر الا بعد عتقه) واكر اول امه يی نكاح ايله وطیء ايلسه مزبور مكاتبدن عقر اخذ اولنمز الا اول مكاتب عتق اولديغند نصكره ☼ وطئهاده اولان ضمير امه يه راجعدر منه ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر عتقه ده اولان ضمير بنه مكاتبه راجعدر (ومثله المأذون فی التجارة) ومأذون فی التجارة اولان عبد مكاتب اولان عبدك مثليدر تقدم ايدن احوال واحكامده ☼ مثله ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر

﴿ فصل ﴾

بو فصل مكاتبه اولان جاريه نك احوال واحكامی بياننده در (واذا ولدت المكاتبة من مولاها مضت علی الكتابة او عجزت نفسها وهی ام ولده) واكر مكاتب اولان جاريه كندو مولاسندن بر ولد طوغرسه اول قبل الولادة اولان كتابتك اوزرينه ماضيه و مستمره اولە و استرسه كندو نفسنی اداء بدل كتابتدن تعجيز ايليه و بدل كتابتی ادا ايلد كدنصكره بنه ام ولدی اولور ☼ مولاهاده اولان ضمير مكاتبه يه راجعدر نفسهاده اولان ضمير بنه اكا راجعدر ولده ده اولان ضمير مولايه راجعدر (واذا مضت علی الكتابة اخذت منه عقرها وان مات المولی عتقت) واكر اول مكاتبه اولان جاريه واقع اولان كتابتك اوزرينه مستمره اولسه عقرينی اول مولادن اخذ ايليه واكر اول مولی وفات ايلسه اول مكاتبه مجانا آزاد اولور ☼ منه ده اولان ضمير مولايه راجعدر عقرهاده اولان ضمير مكاتبه يه راجعدر (وسقط عنها البدل) واوزرنده اولان بدل كتابت ساقط اولور (وان ماتت وتركت مالا اديت منه كتابتها وما بقی ميراث لابنها) واكر اول مكاتبه اولان جاريه وفات ايليوب برمقدار مال ترك ايلسه مال كتابت اندن ادا اولنوب صكره بدل كتابتدن باقی قلان كند اوغلنه ميراث قالور باقی اولان ورثه ايله ☼ منه ده اولان ضمير ماله راجعدر لابنهاده اولان ضمير مكاتبه يه راجعدر (ولا يثبت نسب من تلده بعده بلا دعوة) اول مكاتبه نك كتابتی ثابت اولد قدنصكره طوغرديغی ولدك نسبی دعو تسز ثابت اولمز زيرا مكاتبه در مولايه جائز دكلدر كه انی وطیء ايليه ☼ تلده ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر بعده ده اولان ضمير ثبوت كتابته راجعدر (بل هو مثلها فی الحكم) بلكه اول مكاتبه نك طوغرديغی ولد كندو مثليدر حكمده يعنی انا سی كبی مكاتب اولمقلقده ☼ مثلهاده اولان ضمير مكاتبه يه راجعدر (وان كاتب المولی مدبره او ام ولده صح) واكر مولی اولان كمسنه كندو مدبرنی ياخود كندو ام ولدنی مكاتبه ايلسه عقد كتابت صحيحه اولور وقچن بدل كتابتلرين قبل الموت ادا ايلسه لر عتق اولورلر ☼ مدبره ده اولان ضمير مولايه راجعدر ولده ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر (فان مات عتقت مجانا والمدبر يسعی فی بدل الكتابة او ثلثی قيمته ان كان معسرا) واكر مولی وفات ايلسه اول مكاتبه اولان ام ولد مجانا عتق اولور و بدل كتابت اوزرندن ساقط اولور ومدبر اولان كمسنه بدل كتابه سنك جمله سنده سعی ايدوب ادا ايليه ياخود قيمتنك ايكی ثلثنه سعی ايليه اكر مولاسی فقير اولەجق اولور ايسه (وعند ابی يوسف يسعی فی الاقل من البدل او ثلثی قيمته) وامام ابو يوسف قتنده بدل كتابتی قيمتنك اقلنده

یاخود ایکی ثلثنڭ اقلنده سعی ایلیه مثلا بدل کتابت طقوز یوز درهم اولسه و قیمتنڭ ایکی ثلثی یدییوز درهم
اولسه یدییوزی ادا ایلنجه سعی ایلیه (وعند محمد یسعی فی الاقل من ثلثی البدل او ثلثی القیمة) وامام محمد قتنده
بدل کتابتڭ ایکی ثلثی ایله یاخود قیمتنڭ ایکی ثلثنڭ اقلنده سعی ایلیه مثلا بدل کتابتڭ ایکی ثلثی بشیوز درهم
اولسه بشیوزی ادا ایلنجه سعی ایلیه (وان دبر مکاتبه صح ومضی علیها او عجز نفسه فصار مدبرا) واکر
مولی اولان کمسنه کندو عبد مکاتبنی مدبر ایلسه صحیح اولور واول مکاتب اولوب مدبر اولان عبد سابق
اولان کتابتی اوزرینه ماضی ومستمر اوله واسترسه کندو نفسنی تعجیز ایدوب مدبر اوله ※ مکاتبده اولان ضمیر
مولایه راجعدر علیها ده اولان ضمیر کتابته راجعدر نفسه ده اولان ضمیر مکاتبه راجعدر (فان مضی علیها
فمات سیده معسرا یسعی فی ثلثی البدل او ثلثی قیمته) واکر اول مدبر اولان مکاتب اول کتابتڭ اوزرینه مستمر
اولوب سیدی اولان کمسنه معسر اولدیغی حالده وفات ایلسه بدل کتابتین ایکی ثلثنه یاخود کندو قیمتنڭ
ایکی ثلثنه سعی ایلیه (وعندهما یسعی فی الاقل من ثلثی کل منهما) واما مین قتنده مکاتب اولان کمسنه
بدل کتابتڭ ایکی ثلثی ایله قیمتنڭ ایکی ثلثنڭ اقلنده سعی ایلیه مثلا بدل کتابتڭ ایکی ثلثی التیوز اولسه و قیمتنڭ
ایکی ثلثی یدییوز اولسه التیوزی ادا ایلنجه سعی ایلیه (وان اعتق مکاتبه عتق وسقط عنه بدل الکتابة)
واکر بر کمسنه کندو مکاتبنی عتق ایلسه عتق صحیح اولور واول اوزرنده اولان بدل کتابت ساقط اولور زیرا
مقصود که عتقدر حاصل اولمشدر (وان کوتب علی الف مؤجل فصالح علی نصفه حالا صح) واکر عبد
اولان کمسنه بیك مؤجل درهم اوزرینه مکاتب اولسه بعده مزبور مکاتب کندو سیدی ایله بشیوز درهم حال
اوزرینه صلح ایلسه اول صلح صحیح اولور استحسانا وقیاس ایسه جائز اولمامقدر زیرا اجلی که مالدکلدر مال ایله
تعویض ایلمك قبیلندندر بو ایسه مالدر ※ نصفه ده اولان ضمیر الفه راجعدر (وان مات مریض کاتب
عبدا قیمته الف علی الفین الی سنة ولا مال له غیره ولم یجز الورثة ادی العبد ثلثی البدل حالا والباقی الی اجله)
واکر مریض اولان کمسنه بهاسی بیك درهم اولان عبدی برسنه یه دکین ایکی بیك درهم اوزرینه مکاتبه
ایکن مریض وفات ایلسه حالبوکه اول فوت اولان مریضك اول مکاتبدن غیری مالی یوقدر دخی ورثه
اولان کمسنه لر بو کتابته اجازت ویرمسه لر بو مکاتب اولان کمسنه بدل کتابتڭ ایکی ثلثنی حالا ادا ایلیه
واول بر ثلث آخری اجلنه دکین ادا ایلیه (او رد رقیقا) یاخود حالت رقته عودت ایلیه امام ابوحنیفه ایله
ابو یوسف قتنده (وعند محمد یؤدی ثلثی قیمته للحال والباقی الی اجله او یرد رقیقا) وامام محمد قتنده قیمتنڭ
ایکی ثلثنی ادا ایلیه وباقیسیکه بر ثلثدر اجلنه دکین ادا ایلیه واکر بدلی ادا ایلمدن امتناع ایلر ایسه حالت
رقته رد یعنی عودت ایلیه ※ قیمته ده اولان ضمیر عبده راجعدر له ده اولان ضمیر مریضه راجعدر غیره ده
اولان ضمیر ینه عبده راجعدر اجله ده اولان ضمیر انتهاء سیره راجعدر (وان کاتبه علی الف وقیمته الفان
ولم یجوزوا اداء ثلثی القیمة للحال او رد الی الرق اتفاقا) واکر اول مریض اولان کمسنه کندو عبدنی
بیك درهم اوزرینه مکاتب ایلسه حالبوکه عبدك قیمتی ایکی بیك درهممدر دخی ورثه اولان کمسنه لر
اول کتابتی جائز کورمسه لر بو تقدیرجه مکاتب اولان کمسنه قیمتنڭ ایکی ثلثنی فی الحال ادا ایلیه یاخود
حالت رقته رد یعنی عودت ایلیه ※ کاتبه ده اولان ضمیر عبده راجعدر قیمته ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر
(ومثلها البیع) وبیعك بعض احکامی کتابت احکامی کبیدر مثلا مکاتب اولان کمسنه بو کتابتی ادا ایلنجه
عتق اولور استرسه مولاسی اکا اوزرکده اولان بدل کتابتی ادا ایلدکده حر اولهسن دیسون استرسه دیمسون
بایع اوزرنده اولان ثمنی ادا ایدوب بری اولدیغی کبی دخی بدل کتابتده برشیئك حط اولنمسی لازم دکلدر
بیعده لازم اولدیغی کبی مثلها ده اولان ضمیر کتابته راجعدر (وان کاتب حر من عبد بالف وادی عنه عتق
ولا یرجع به علیه) واکر حر اولان کمسنه بر کمسنه نك عبدینی بیك درهم اوزرینه مکاتب ایلیوب واول
بیك درهمی اندن اوتری ادا ایلسه عتق اولور مثلا برکمسنه برعبدك مولاسنه بو عبدکی بیك درهم اوزرینه
مکاتبه ایله اکر بن سکا اول بیك درهمی ویررسم عبد حر اولسون دیسه مولی اولان کمسنه ده بو سوزایله
عامل اولوب عبدی مکاتب ایلسه اول حر دخی بیك درهمی ادا ایلسه اول عبد عتق اولور واول حر ویردیکی
درهم ایله اول عبدك اوزرینه رجوع ایلز متبرع اولدیغی اجلدن ※ عنه ده اولان ضمیر عبده راجعدر به ده

اولان ضمیر ادا ایلدیکی شیئه راجعدر (وان قبل العبد فهو مکاتب) واکر اول عبد اولا کمسنه اول عقدی بدل کتابتی ادا ایلزدن اول قبول ایلسه اول عبد مکاتب اولور (وان کاتب عبدا عن نفسه وعن آخر غائب فقبل صح) واکر مولی اولان کمسنه بر حاضر اولان عبد ایله بر غائب اولان عبدی مکاتب ایلیوب حاضر اولان عبد کندی وغائب ایچون کتابتی قبول ایلسه صحیح اولور زیرا حاضر اولان عبد کندو نفسنه اصالت طریقیله واول بر غائبه تبعیت طریقیله قبول ایلمشدر وقیاس ایسه انجق کندو نفسنه قبولی معتبر اولمق ابدی غائبه ولا یتی اولمدیغی اجلدن ❊ عن نفسه ده اولان ضمیر عبد حاضره راجعدر (وقبول الغائب ورده لغو) وصکره اول غائب اولان کمسنه نك مکاتبه‌یی قبول ایدوب یارد ایلمسی لغو اولور ❊ رده ده اولان ضمیر غائبه راجعدر (ویؤخذ الحاضر بکل البدل ولا یؤخذ الغائب بشیء) واول حاضر اولان عبد کل بدل ایله اخذ اولنور واول غائب اولا عبد بر شیئله اخذ اولنمز زیرا عقد اوزرینه منعقد اولمشدر (وایهما ادی اجبر المولی علی القبول وعتقا) وبو حاضر اولان عبد ایله غائب اولان عبدك هر قنغیسی اول بدل کتابتی ادا ایلیه مولی اولان کمسنه انی قبول ایلمکه جبر اولنور وبو حاضر اولان عبد ایله غائب اولان عبدك ایکیسی دخی عتق اولورلر (ولا یرجع احدهما علی الآخر) وغائب وحاضردن هیچ بری ویردیکی مال ایله آخر اوزرینه رجوع ایلمز (وکذا لو کاتبهما معا) دخی قچن ایکیسنی معا مکاتب ایلسه اکر اوزرلرنده اولان مال کتابتی ادا ایدرسه عتق اولورلر واکر عاجز اولورلرسه حالت رقه عودت ایدرلر (ولا یعتق احدهما باداء حصته) وبو ایکی عبدك بری کندو حصه‌سنی ادا ایلمك ایله عتق اولمز (بخلاف مالو کانا لاثنین) اما قچن ایکیسی ایکی آدمك اولسه تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر یعنی هر بریسی کندو حصه سن ادا ایلسه عتق اولور حصته ده اولان ضمیر احدهمایه راجعدر (ولو عجز احدهما ثم ادی الآخر الکل عتقا ولا یرجع علی الآخر) وقچن ایکی مکاتبك بری بدل کتابتی ادا ایلمدن عاجز اولسه صکره اول بریسی اول بدلك کلیسن ادا ایلسه ایکیسی دخی عتق اولورلر واول کلی بدلی ویرن کمسنه اول بر آخرك اوزرینه حصه سیله رجوع ایلمز (وان کانت امة عنها وعن صغیرین لها جاز وای ادی اجبر المولی علی القبول وعتقوا ولا یرجع علی غیره) واکر بر امه کندو نفسندن وایکی صغیر اولادندن اوتری مکاتب ایلسه عقد جائز وصحیح اولور وقنغیسیکه بدلی کندو یانندن ادا ایلسه مولا اولان کمسنه انك قبولنه جبر اولنور وجمله سی عتق اولورلر زیرا متبرعدر ❊ عنها ده اولان ضمیر امه‌یه راجعدر

❊ باب کتابة العبد المشترك ❊

بو بابده مصنف رحمه الله تعالی علیه عبد مشترکك کتابتی احکامنی بیان ایدر (ولو اذن احد الشریکین فی عبد للآخر ان یکاتب حصته منه بالف ویقبض البدل ففعل وقبض البعض فعجز المکاتب فالمقبوض للقابض خاصة) وقچن بر عبدده شریك اولان ایکی کمسنه نك بری اول بر آخره کندو حصه سنی بیك درهم اوزرینه مکاتبه ایلمکه وبعض بدلی قبض ایلمکه اذن ویرسه بو آخر اول شریکك قولی ایله عامل اولوب واول بدلك بعضیسن قبض ایلسه صکره مکاتب اول بعض آخری ادا ایلمدن عاجز اولسه امدی اول قبض اولنان بعض خاصة قابض اولان کمسنه نك اولور امام ابو حنیفه قتنده زیرا کتابت انك قتنده متجزی اولمز (خلافا لهما) وامامین ایچون خلاف واردر شریکلر بیننده زیرا انلرك قتلرنده اول مقبوض ایکی شریکك ما بیننده مشترکدر حصته ده اولان ضمیر آخره راجعدر منه ده اولان ضمیر عبده راجعدر (امة لرجلین کاتباها فأتت بولد فادعاه احدهما ثم اتت بولد آخر فادعاه الآخر فعجزت فهی ام ولد للاول وضمن نصف قیمتها ونصف عقرها) بر امه ایکی رجلك مملوکه سی اولوب اول ایکی رجل اول امه‌یی مکاتبه ایلسه لر مکاتبه اولندقدن صکره او ایکی رجلك بری انی وطیء ایدوب بر ولد طغورسه ایکیسنك بریسی دعوا ایلسه صکره بر ولد آخر دخی طغورسه انی دخی اول رجل آخر ادعا ایلسه اول امه دخی بدل کتابتك اداسندن عاجزه اولسه اولکی رجلك ام ولدی اولور واولکی رجل ثانی رجل ایچون اول امه نك نصف قیمتنه ونصف عقرنه ضامن اولور اول مشترکه اولان جاریه‌یی وطیء ایلدیکی اجلدن ❊ کاتباهاده اولان هاضمیری امه‌یه فادعاه ده اولان هاضمیری ولده راجعدر قیمتهاده وعقرهاده اولان ضمیرلر امه‌یه راجعدر (وضمن الثانی تمام عقرها وقیمة الولد وهو ابنه وایهما دفع العقر

قبل العجز اليها جاز) وثانی اولان رجل اول امه‌نك عقرنك تمامنه وولدك قیمتنه ضامن اولور واول ولد اول ثانینك اوغلو اولور واول ایكی رجلك هرقنغیسیكه اول عقری اول امه‌یه عاجزه اولمزدن مقدم دفع ایلسه جائزدر زیرا مادامكه كتابت باقیدر حق قبض مكاتبه نكدر ٭ عقرهاده اولان ضمیر امه‌یه راجعدر ابنه‌ده اولان ضمیر ثانی‌یه راجعدر (وعندهما لایثبت نسب الولد من الثانی) وامامین قتنده اول ولدك نسبی اول رجل ثانیدن ثابت اولمز زیرا اولكی رجل اولكی ولدی ادعا ایلك ایله اكا ام ولد اولمشدر بو یله اولیجق ثانینك وطئ جائز دكلدر (ولایضمن قیمته) دخی اول ولدك قیمتنه ضامن اولمز ٭ قیمته‌ده اولان ضمیر ولده راجعدر (وحكمه كامه ویضمن تمام العقر) واول ولدك حكمی اناسی حكمی كبیدر عقرك تمامنه ضامن اولور (ویضمن اول نصف قیمتها مكاتبة عند ابی یوسف) وامام ابو یوسف قتنده مكاتبه اولدیغی حالده اولكی رجل اول امه‌نك نصف قیمتنه ضامن اولور ٭ قیمته‌ده اولان ضمیر امه‌یه راجعدر (والاقل منه ومن نصف مابقی من البدل عند محمد) وامام محمد قتنده نصف قیمتندن و بدلدن باقی قلانك نصفندن اقله ضامن اولور منه‌ده اولان ضمیر قیمته راجعدر (ولولم یطأ الثانی بل دبرها فعجزت بطل التدبیر وهی ام ولد للاول والولد له) واكر اول ثانی رجل اول امه‌یی وطی ایلیوب مدبره ایلسه امه دخی كتابتدن عاجزه اولسه اول تدبیر باطل اولور وامهٔ اول اولكی رجلك ام ولدیدر اتفاق ائمه ایله وولد دخی اولكی رجلك اولور ٭ دبرهاده اولان ضمیر امه‌یه راجعدرله‌ده اولان ضمیر اوله راجعدر (وضمن نصف قیمتها و نصف عقرها) واولكی رجل كندو شریكی ایچون اول امه‌نك نصف قیمتنه و نصف عقرنه ضامن اولور ٭ قیمتهاده وعقرهاده اولان ضمیرلر امه‌یه راجعدر (ولو اعتقها احدهما موسرا فعجزت ضمن المعتق نصف قیمتها و یرجع به علیها) وقچن ایكی شریكك بری اول امه‌یی موسر اولدیغی حالده عتق ایلسه اول امه كتابتدن عاجزه اولسه معتق اولان كمسنه كندو شریكنه اول امه‌نك نصف قیمتنه ضامن اولور واول امه‌نك اوزرینه نصف قیمتیله رجوع ایلر (خلافا لهما) وامامین ایچون خلاف واردر زیرا انلرك قتنده اول نصف ایله اول امه‌نك اوزرینه رجوع ایلز ٭ اعتقهاده اولان ضمیر مكاتبه اولان امه‌یه راجعدر قیمتهاده اولان ضمیر بنه اكا راجعدر به‌ده اولان ضمیر نصفه راجعدر علیهاده اولان ضمیر امه‌یه راجعدر (وان لم تعجز فلا ضمان) واكر اول امه كتابتدن عاجزه اولمز ایسه ضمان یوقدر امام ابو حنیفه قتنده (وعندهما یضمن الموسر) وامامین قتنده موسر اولان كمسنه ضامن اولور زیرا انلرك قتنده تدبیر ایله اعتاق متجزی اولمز (ویجب السعایة فی المعسر) وقچن مكاتبه‌نك سیدی معسر اولسه اول مكاتبه‌نك اوزرینه سعی ایلك واجب اولور (ولو دبر احد الشریكین ثم اعتق الاخر موسرا ضمنه المدبر اواستسعی العبد او اعتقه) وقچن ایكی شریكك بری اول ما بینلرنده مشترك اولان عبدی مدبر ایلسه صكره اول ایكی شریكك بری موسر اولدیغی حالده اول عبدی عتق ایلسه اول موسر اولان مدبر اول معتق اولان كمسنه‌یه تضمین ایتدیره یاخود عبدی سعی ایتدیره یاخود عبدی كندوسی دخی عتق ایلیه (وان عكسا فالمدبر یعتق او یستسعی) واكر اولكی صورتك عكسی اولسه یعنی ایكی شریكك بری عبدی عتق ایلسه واول برآخرانی مدبر ایلسه امدی مدبر اولان كمسنه استرسه عتق ایلیه واسترسه سعی ایتدیره و بو معتق ابو حنیفه قتنده ضامن اولمز (وعندهما ان دبر الاول ضمن نصف قیمته موسرا او معسرا وعتق الآخر لغو) وامامین قتنده اكر ایكی شریكك اولكیسی اول عبدی مدبر ایلسه قیمتنك نصفنه ضامن اولور كرك موسر اولسون كرك معسر اولسون واول آخرك عتقی لغو اولور زیرا عتق انلرك قتلرنده متجزی اولمز (وان اعتق الاول ضمن لو موسرا او استسعی العبد لو معسرا او تدبیر الآخر لغو) واكر اول ایكی شریكك اولكیسی عتق ایلسه موسر ایسه ضامن اولور معسر ایسه عبده سعی ایتدیره واول برآخرك تدبیری لغو اولور

باب العجز والموت

بو بابده مكاتبك نجوم كتابتدن مؤتله وغیریله عاجز اولمسنك احكامی بیان اولنور (اذا عجز المكاتب عن نجم فان رجی له حصول مال لایعجل الحاكم بتعجیزه و یمهل یومین او ثلاثة) اكر قچن مكاتب اولان عبد برنجمك اداسندن یعنی برآیك قسط معیندن عاجز اولسه اكر اول مكاتب او لان كمسنه‌یه مستقبلده برمالك حصولی رجا اولنور انتظار اولنور ایسه حاكم اولان كمسنه انی تعجیز ایلكه عجله ایلیه وایكی یااوچ كون مهلت ویره

بو تركيبده اولان ضمائر مكاتبه راجعدر (والاعجزه وفسخ الكتابة ان طلب سيده اوعجزه سيده برضاه)
واكر اول مكاتب ايچون مستقبلده برمالك حصولى توقع اولنوب رجا اولنمز ايسه حاكم اولان كمسنه انى تعجيز ايليه
وكتابتى فسخ ايليه اكر مولاسى اولان كمسنه فسخنى طلب ايدرسه ياخود سيدى اولان كمسنه كندو رضاسيله
انى تعجيز ايليه ❊ بوتركيبده اولان ضمائر بنه مكاتبه راجعدر (وعندابى يوسف لايعجزه مالم يتوال عليه نجمان)
و امام ابو يوسف قتنده اول مكاتب تعجيز اولنميه مادامكه اوزرينه ايكى قسط متوالى اولميه زيرا حضرت على
رضى الله تعالى عنه بيوررلركه ❊ اذاتوالى على المكاتب نجمان ردالى الرق (واذاعجز عادت احكام رقه) وقچن
مكاتب اولان كمسنه عاجز اولسه احكام رق انك اوزرينه عودت ايدر (ومافى يده لمولاه)واول مكاتبك يدنده
نه وارايسه مولاسنكدر ❊ فى يده ده ولمولاه ده اولان ضميرلر مكاتبه راجعدر (ويحل له ولواصله من صدقة)
واول مكاتبك يدنده اولان شئ اول مولايه حلال اولور اصلى صدقه دنده اولورسه زيرا اول مكاتبك كسبى
مولاسنكدر (وان مات عن وفاء لاتفسخ ويؤدى بدلهامن ماله) واكر اول مكاتب اولان عجز سز بدل كتابتى
وفا ايده جكى مال اوزره وفات ايلسه كتابت فسخ اولنمز واوزرنده اولان كتابت كندو مالندن ادا اولنور ❊ بدلهاده
اولان ضمير مكاتبه راجعدر (ويحكم بعتقه فى آخر جزء من حياته ويورث مابقى من ماله ويعتق اولاده الذين
شراهم اوولدوا فى كتابته اوكوتبوا معه تبعا اوقصدا) واول مكاتب متوفى اولدقدنصكره حياتنك آخر
جزئندن عتقنه حكم اولنور و بدل كتابتى ادا اولندقدنصكره مالندن باقى قلان مقدار وارثلرينه ميراث اولور
دخى حال حياتنده شرا ايلديكى اولاد ياخود زمان كتابتنده طوغن اولاد دخى كندوسيله معا مكاتبه اولنمش
اولان اولاد تبعيت طريقله ياخود قصد طريقيله عتق اولنورلر ❊ بعتقه ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر
من ماله ده اولان ضمير من حياته ده ضميره راجعدر اولاده ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر شراهم ده
اولان ضمير اولاده راجعدر (وان لم يترك وفاء وله ولد ولدفى كتابته سعى على نجومه) واكر اول مكاتب اولان
كمسنه بدل كتابتندن وفا ايده جك شيئ ترك اتمز ايسه حالبوكه اول مكاتبك زمان كتابتنده طوغمش برولدى
واردر ينه باباسنك اوزرنده اولان نجومه سعى ايده ❊ له ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر فى كتابته ده اولان
ضمير ينه اكا راجعدر على نجومه ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر (فاذاادى حكم بعتقه وعتق ابيه قبل موته)
وجزء مزبور ولد اول باباسنك اوزرنده اولان مالى ادا ايليه كندو عتقنه دخى باباسنك عتقنه قبل الموت
حياتنك آخر جزئنده حكم اولنور وولدك عتق اولنديغنك سببى زيرا باباسنك كتابتنه وقت عقدده داخلدر
و باباسنك اجزاسندندر اكا متصلدر ❊ بعتقه ده اولان ضمير ولده راجعدر ابيه ده اولان ضمير ينه ولده راجعدر
قبل موته ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر (والولد المشترى اما ان يؤدى حالا او يرد فى الرق) ومكاتب اولان
كمسنه نك زمان كتابتده طوغمش ولدى اولميوب براشترا اولنمش ولدى اولسه امدى بو ولد مشترا اوزرنده
اولان مالى فى الحال ادا ايليه ياخود رقه عودت ايليه ولد المشترى ديديكى كندوسيله معا اشترا اولنمش
اوغلودر (وعندهما هوكالاول) وامامين قتنده بو مشترى اولان ولد مكاتبك زمان كتابتنده طوغان ولدى
كبيدر زيرا كندو منزلهسنده اولمشدر (وان مات المكاتب وترك ولدامن حرة ودينا على الناس فيه وفاء فجنى الولد
فقضى بارش الجناية على عاقلة الام لايكون ذلك قضاء بعجز المكاتب) واكر مكاتب اولان عبد وفات ايدوب
حره دن حاصل اولمش برولدايله ناس اوزرنده بدل كتابتنى وفا ايدر برمقدار ديون ترك ايلسه صكره مزبور
ولد بركمسنهيه جنايت ايدوب جرح ايلسه مثلا قاضى اولان كمسنه ارش جنايتله اول ام عاقله نك
اوزرينه قضا ايلسه بو قاضينك ايلديكى قضا اول مكاتبك عاجز اولديغنه قضا اولمز زيرا قضا كتابته منافى
دكلدر ❊ فيه ده اولان ضمير دينه راجعدر (وان اختصم موالى الام والاب فى ولائه فقضى به لموالى الام فهو قضاء
بعجزه) واكر امك مواليسى ايله ابك مواليسى اولان كمسنهلر اول ولدك ولاسنده اختصام ايلسه لر قاضى دخى
ولايى اول امك مواليسنه قضا ايدوب حكم ايلسه امدى بو قضا اول مكاتب اولان كمسنه نك عجزنه قضادر
زيرا ولدك ولاسى امك مواليسنه حكم ايلك باباسنك رقنى مقتضيدر اول ايسه فسخ كتابتى موجبدر
بعجزه ده اولان ضمير مكاتبه راجعدر (ولو جنى عبد فكاتبه سيده جاهلا بجنايته فعجز دفع اوفدى) واكر
عبد اولان كمسنه جنايت ايدوب برينى مجروح ايلسه مثلا سيد دخى اول عبدك ايلديكى جنايته جاهل

اولدیغی حالده انی مکاتب ایلسه مکاتب ایلدکدنصکره کتابتدن عاجز اولسه مولاسی اولان کمسنه مخیر اولور استرسه انی اول ایلدیکی جنایت مقابله سنده دفع ایلیه واسترسه فدا ایلیه ✲ کاتبه ده اولان ضمیر عبده راجعدر سید ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وكذا لوجنى المكاتب فعجز قبل القضاء به) دخی سید اولان کمسنه نك عبدی دفع ایلکه فدا ایلك ما بیننده مخیردر قچن مکاتب برجنایت ایدوب موجبیله حکم وقضا اولنمزدن اول عاجز اولسه ✲ به ده اولان ضمیر موجب جنایته راجعدر (ولو بعد ماقضى عليه به فهو دين يباع فيه) واکر ارش جنایتله اوزینه قضا اولندقدنصکره عاجز اولسه اول ویریلا ارش جنایت اوزرینه دین اولور وانك سببیله بیع اولنمسی جائزدر زیرا کندو رقبه سنه لازم اولمش دیندر ✲ علیه ده اولان ضمیر مکاتبه راجعدر فیه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (ولا تفسخ الكتابة بموت السيد ويؤدى البدل الى ورثته على نجومه) واکر قچن عبد مکاتبك سیدی وفات ایلسه کتابت فسخ اولنمز زیرا کتابت عبدك حقیدر صکره بومذکور مکاتب اوزرنده اولان بدل کتابتی سیدینك وارثلری ینه ادا ایلیه تقسیط اولنان نجوم سببیله ✲ ورثته ده اولان ضمیر سیده راجعدر نجومه ده اولان ضمیر بدله راجعدر یاخود مکاتبه راجعدر (فان اعتقه بعضهم لاينفذ) امدی قچن اول وارثلرك بعضیسی اول مکاتبی عتق ایلسه نافذ وصحیح اولمز زیرا کندونك اولمیان شیئی عتق ایلمشدر (وان اعتقوه كلهم عتق مجانا) واکر وارثلرك جمله سی بردن انی عتق ایلسه لر مجانا آزاد اولور وقیاس آزاد اولنمامق ایدی اعتقه ده واعتقوه ده اولان ضمیرلر مکاتبه راجعدر

✲ کتاب الولاء ✲

بو کتاب ولانك احکامی بیاننده در ولاء فتحواو ایله محبت ونصرت معناسنه اولان ولایتدن مشتقدر زیرا ولاء عتاقه ده وموالاتده محبت ونصرت واردر یاخود قرب معناسنه اولان ولیدن مشتقدر واصطلاح شرعده هو التناجز بولاء العتاقة دیو تعریف ایلمشلردر (الولاء لمن اعتق ولو بتدبير او استيلاد او كتابة او وصية او ملك قريب) معتق اولان عبدك ولاسی انی عتق ایدن کمسنه نکدر بوواقع اولان عتق کرك عبدی مدبر قلمغله اولسون کرك جاریه یی استیلاد ایتمکله اولسون کرك مکاتب ایلمکله اولسون کرك وصیت ایلمکله اولسون کرك ملك قریب ایله اولسون مثلا قریبی اولان کمسنه قریبنی شرا ایلسه یاخود هبه ایلسه لر یاخود وصیت ایله مالك اولسه عتق اولور وبو مسائلده رجل ایله خاتون برابردر ولغاشرطه لغیره او سائبة ومولی اولان کمسنه قچن کندو عبدینی عتق ایلیوب ولاسی کندودن غیر کمسنه یه شرط ایلسه یاخود سائبه یه یعنی اندن وارث اولمامقلغی شرط ایلسه لغو اولور زیرا شرع شریفه مخالفدر سیده مخالفت اولدیغی کبی ✲ شرطه ده اولان ضمیر ولایه راجعدر لغیره ده اولان ضمیر مولایه راجعدر (ومن اعتق حاملا من زوج فولدت لاقل من نصف سنة فولاء الولد له لا ينتقل عنه ابدا) وشول کمسنه که قن اولان زوجندن حامل اولان جاریه سن عتق ایلیه مزبوره جاریه عتق اولندقدنصکره نصف سنه دن اقلده طوغرسه اول طوغان ولدك ولاسی اول معتق اولان کمسنه دن انتقال ایلمز ابدا (وكذا لو ولدت توأمين احدهما لاقل من نصفها) دخی ولاء معتق اولان کمسنه نك اولور قچن اول قندن حامل جاریه ایکی ولد طوغرسه وبریسی برسنه نك نصفندن اقلده طوغسه (وان ولدت لاكثر من ذلك فولاؤه له ايضا) واکر نصف سنه دن اکثرده طوغرسه کیرو ده کچن کبیدر یعنی ولاسی معتق اولان کمسنه نك اولور زیرا ولد اول امك برجزئیدر اکا صفات شرعیه ده تابع اولور کورلمز میکه مزبور ولد حریتده ورقیتده اناسنه تابع اولور (لكن ان اعتق الاب جره الى مواليه) لکن قچن اول ولدك باباسی اولان کمسنه عتق اولنسه کندو اوغلنك ولاسنی کندو موالیسنه جر ایدر ✲ جره ده اولان ضمیر بارز ولایه راجعدر موالیه ده اولان ضمیر ابه راجعدر (ولا يرجع الاولون عليهم بما عقلوا عنه قبل الجر) واول اولان کمسنه لر موالی الامدر اول برلرینك اوزرلرنده کی موالی الابدر اول ولد ایچون ویردکلری دیتله قبل الجر رجوع ایلمزلر ✲ عقلوه ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان مایه راجعدر عنه ده اولان ضمیر ولده راجعدر (ولو تزوج عجمى له مولى موالاة او لا معتقة فولدت منه فولاء الولد لمواليها) واکر مولای موالاة مولاسی اولان برعجمی برمعتقه اولان جاریه یی تزوج ایلسه تزوجدنصکره مزبور عجمیدن برولد طوغرسه امدی بوطوغان ولدك ولاسی اول معتقه اولان جاریه نك مولاسنکدر

(وعند ابی یوسف حکمه حکم ابیه) و امام ابو یوسف قتنده اول ولدك حكمی باباسنك حكمی كبیدر ایكی صورتده بیله ٭ له ده اولان ضمیر عجمی یه راجعدر منده اولان ضمیر ینه اكا راجعدر لمواليهاده اولان ضمیر معتقه یه راجعدر (والمعتق مقدم على ذوى الارحام مؤخر عن العصبة النسبية) و معتق اولان كمسنه ذوى الارحامك اوزرینه مقدم و عصبات نسبیه دن مؤخردر نتكيم بيانى كلسه كركدر (فان مات السيد ثم المعتق فارثه لاقرب عصبة سيده) وقچن سید اولان كمسنه وفات ایتسه صكره معتق دخی فوت اولسه امدی اول معتقك ارثی سیدینك اقربی اولان عصبه سنكدر ٭ ارثه ده اولان ضمیر معتقه راجعدر (فيكون لابنه دون ابيه لو اجتمعا) امدی قچن اول وفات ایدن سیدك بر اوغلو ایله بر باباسی قالسه میراث اوغلنك اولور امام ابو حنیفه قتنده و امام محمد قتنده بابانك اولمز قچن ایكیسی موجود اولوب مجتمع اولسه لر (وعند ابى يوسف لابيه السدس والباقى للابن) و امام ابو یوسف قتنده بابانك اول میراثدن سدسی واردر و باقیسی اوغلونكدر (وعند استواء القرابة تستوى القسمة) وقچن وفات ایدن سیدك وارثلری اولان كمسنه لر قرابتده مستوی اولسه لر مثلا جمله سی كندو اولادی یاخود اولادینك اولادی اولسه لر ماینلرنده قسمت مستوی اولور یعنی برابر اولور زیرا علتده درجه ده مستویلردر (وليس للنساء من الولاء الا ما اعتقن او اعتق من اعتقن او كاتبن او كاتب من كاتبن الحديث) ونسا طائفه سنه ولادن برنسنه یوقدر الا عتق ایلدكلری یاخود مكاتب ایلدكلری كمسنه لرك ولاسی واردر دخی كندولر عتق ایلدكلری یاخود مكاتب ایلدكلری كمسنه لرك مكاتبلرینك ولاسی واردر بعض روایتده زیاده لك واردر كه (او كاتبن او كاتب من كاتبن) دن صكره (او دبرن او دبر من دبرن) وارد اولمشدر بو حدیث شریفی تأمل وتدبر ایلیوب اكله

﴿ فصل ﴾

بو فصل ولاء معاقده احكامی بیاننده در (وولاء الموالاة سببه العقد) ولاء موالاتك سببی عقددر مثلا بر عاقل و بالغ یاخود صبی عاقل كمسنه كندو باباسنك اذنی ایله یاخود وصیسی اذنیله بر مجهول النسب غیر عربی اولان كمسنه یه قچن سن اولسك سكا وارث اولاین وقچن سندن بر جنایت واقع اولسه دیتی اوزریمه اولسون دیسه مولى الموالاة اولور زیرا مولى الموالاة اوچ شرطله صحیح اولور بری مولى الموالاتك معتق اولممقدر و بری عربی اولممقدر و بری كمسنه یه منسوب اولمامغله و نسب معروفی اولممقدر ٭ سببه ده اولان ضمیر ولایه راجعدر (فلو اسلم عجمى على يد رجل ووالاه على ان يرثه و يعقل عنه او الى غير من اسلم على يده صح ان لم يكن معتقا) امدی قچن بر عجمی كمسنه بر رجلك یدیله اسلامه كلسه مزبور رجل اول عجمی یه موالات ایدوب كندو یه وارث اولمق اوزره و ایلدیكی جنایتی قبول ایدوب دیتنی ویرمك اوزره یاخود كندو یدینك غیریسیله اسلامه كلنی موالاة ایلسه صحیح اولور اگر بو اسلامه كلانك معتق اولمز ایسه ٭ ولاه ده و ان یرثه ده و عنه ده اولان ضمیر بارزلر عجمی یه راجعدر على یده ده اولان ضمیر رجله راجعدر (وعقله عليه وارثه له) واول عجمی اولان كمسنه نك دیتی اول موالات ایدن رجلك اوزرینه و میراثی دخی انكدر (ان لم يكن له وارث) اگر اول عجمی اولان كمسنه نك وارثی یوغیسه ٭ عقله ده اولان ضمیر عجمی یه راجعدر علیه ده اولان ضمیر رجله راجعدر وارثه ده اولان ضمیر ینه عجمی یه راجعدر له ده اولان ضمیر ینه رجله راجعدر (وهو مؤخر عن ذوى الارحام) و بو مولى الموالاة اولان كمسنه میراثده ذوى الارحام اولان كمسنه لردن مؤخردر زیرا ذوى الارحام قرابت ایله وارث اولورلر وقرابت ایسه ولادن اقوىدر (وما لم يعقل عنه فله ان يفسخه قولا بحضرته و فعلا مع غيبته بان ينتقل عنه الى غيره) وعقد ولاء صاحبی اولان كمسنه مادامكه موالات ایلدیكی كمسنه انچون دیت ویرمیه اكا جائزدر كه اول مولانك حضورنده اول عقد ولائی قول ایله فسخ ایلیه دخی غیبتنده فعل ایله فسخ ایلیه مثلا اول مولانك اوزرنده اولان ولایی غیری یه نقل ایلكله زیرا عقد غیر لازمدر ٭ عنه ده اولان ضمیر عجمی یه راجعدر فله ده اولان ضمیر رجله راجعدر یفسخه ده اولان ضمیر عقد ولایه راجعدر بحضرته ده اولان ضمیر مولایه راجعدر مع غیبته ده اولان ضمیر ینه اكا راجعدر (وبعد ان عقل عنه او عن ولده لا يفسخه هو ولا ولده) ومولى اولان كمسنه قچن اول موالاة ایلدیكی كمسنه دن اوتری یاخود ولدندن اوتری دیت ویرسه امدی موالاة اولان كمسنه یه دخی ولدی اولان كمسنه یه جائز دكلدر كه اول عقدی فسخ ایلیه لر غرض حاصل اولدیغیچون ٭ عنه ده اولان ضمیر موالاة اولان كمسه یه راجعدر ولده ده اولان ضمیر ینه اكا راجعدر

يفسخده اولان ضمير عقده راجعدر (وللا على ايضا ان يبرأ عن ولائه بمحضره) دخی اعلی اولان كمسنه يه كه مو الاتدر جائزدر كه اول اسفل اولان كمسنه نك ولاسندن بری اوله اسفلك محضرنده عدم لزومی اولديغيچون عن ولائه ده اولان ضمير اسفله راجعدر بمحضره ده اولان ضميرينه اكا راجعدر (ولو اسلمت امرأة فوالت او اقرت بالولاء فولدت مجهول النسب او كان معها ولد صغير كذلك يتبعها فيه) وقچن مجهولة النسب بر كافره خاتون مسلمه اولوب صكره موالاة ايلسه ياخود ولايه اقرار ايلسه صكره اول خاتون مجهول النسب بر ولد طغورسه ياخود كندوسيله مجهول النسب بر ولد اولسه اول ولد اول خاتونه ثبوت ولايه ده تابع اولور امام ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) وامامين قتنده خلاف وار درز يرا انلرك قتلرنده تابع اولمز يرا امك كندی ولدينك مالنه ولايتی اولمديغيچون ولدينه اولمق بالطريق الاولى ❊ معهاده اولان ضمير امرأة يه راجعدر يتبعهاده اولان ضميرينه اكا راجعدر فيه ده اولان ضمير ولايه راجعدر

كتاب الاكراه

بو كتابده اكراهك احكامی بيان اولنور اكراه لغتده اجبار معناسنه در واصطلاح فقهاده (هو فعل يوقعه الانسان بغيره) اكراه بر فعلدر كه انسان قصد ضرر طريقيله غيره ايقاع وايصال ايدر (يفوت به رضاه) كه اول فعل سببيله اول غيرك رضاسی فوت اولور مثلا حبس وضرب كبی (و يفسد اختياره مع بقاء اهليته) ياخود اول مكرهك اختياری فاسد اولور مثلا قطع وقتل كبی اهليتك بقاسيله ❊ به ده اولان ضمير فعله راجعدر رضاده اولان ضمير غيره راجعدر اختياره ده اولان ضميرينه غيره راجعدر اهليته ده اولان ضميرينه اكا رجعدر (وشرطه قدرة المكره على ايقاع ماهدد به سلطانا كان او لصا) واكراه ايلمنك شرطی مكره اولان كمسنه نك تهديد وتخويف ايلديكی فعلك ايقاع واجراسنه قادر اولمسيدر كرك اول تهديد ايدن كمسنه صاحب سلطنت اولسون كرك حرامی اولسون ❊ به ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر (وخوف المكره وقوع ذلك) دخی مكره اولان كمسنه يه اول مكرهك فعلنك وقوعندن خوف ايلمسی شرطدر (وكونه ممتنعا قبله عن فعل ما اكره عليه لحقه) دخی مكره اولان كمسنه نك اكراه اولنديغی فعلدن قبل الاكراه امتناع ايتمسی شرطدر اول اكراه اولنان كمسنه نك اوشيده حقی اولديغيچون ❊ مثلا ملكنی بيع ايتدرمك كبی ومالنی اتلاف ايلمك كبی وعبدنی اعتاق ايتدرمك كبی ❊ كونه ده اولان ضمير مكرهه راجعدر قبله ده اولان ضمير اكراهه راجعدر عليه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر لحقه ده اولان ضميرينه مكرهه راجعدر (او لحق آخر او لحق الشرع) ياخود بر آخرك حقی اولديغيچون مثلا غيرك مالنی اتلاف ايلمكه امر ايلمك كبی ياخود شرعك حقی اولديغيچون مثلا شرب خمره امر ايلمك كبی (وكون المكره به متلفا نفسا او عضوا) دخی مكره بهك شرطی نفس ياخود عضو تلف اولمقدر مثلا بر كمسنه بر آخری قتل ايله ياخود قطع عضو ايله تهديد ايلمك كبی (او موجبا غما يعدم الرضاء) ياخود مكره اولان كمسنه نك رضاسنك اعدامنی موجب اوله وبو شرط اختلاف ناس ايله مختلفدر زيرا بعض ناس واردر كه كلام ايله متأذی وغماو اولورو بعض ناس واردر كه ضرب شديددن بيله متأذی اولمز (فلو اكره على بيع او شراء او اجارة او اقرار بقتل او ضرب شديد او حبس مديد خير بين الفسخ والامضاء) امدی قچن بر كمسنه برشيئی بيع ايلمكه ياخود شرا ايلمكه ياخود بر مكانی اجاره يه ويرمكه ياخود برشيئی اقرار ايلمكه قتل ايله ياخود ضرب شديد ايله ياحبس مديد ايله تهديد اولنوب اكراه اولنسه فسخ ايله امضانك ماييننده مخير اولور استرسه فسخ ايليه واسترسه قبول ايليوب امضا وتنفيذ ايليه زيرا بو عقودك صحتنه رضا شرطدر (و يملكه المشتری ملكا فاسدا ان قبضه) ومشتری اولان كمسنه اول مكرهك بيع ايلديكی مبيعه ملك فاسد ايله مالك اولور اكر انی قبض ايلمش اولسه زيرا ركن بيع اهلندن صادر اولمشدر ❊ يملكه ده اولان ضمير مبيعه راجعدر قبضه ده اولان ضميرينه اكا راجعدر (فلو اعتق صح اعتاقه ولزمه قيمته) واكر اول مشتری اولان كمسنه اول مكرهدن اشترا ايلديكی عبدی عتق ايلسه عتق صحيح اولور واكا اول عبدك قيمتی لازم اولور ❊ اعتاقه ده ولزمه ده اولان ضميرلر مشتری يه راجعدر قيمته ده اولان ضمير عبده راجعدر (وقبض الثمن او تسليم المبيع طوعا اجازة) واكراه ايله بايع اولان كمسنه نك ثمنی طوعا قبض ايلمسی ياخود مبيعی طوعله تسليم ايلمسی بيعی اجازتدر زيرا رضايه دليلدر ❊ تسليمه ده اولان ضمير مبيعه راجعدر

(لا فعلهما كرها ولا دفع الهبة طوعا بعدما اكره عليها) اما اول قبض ايله تسليمك كرها اولمسى اجازت اولمز دخى هبه‌يى طوعله دفع ايلمك اكراه اولندقدنصكره اجازت اولمز ※ عليها ده اولان ضمير هبه‌يه راجعدر (فان هلك المبيع فى يد مشتر غير مكره لزمه قيمته) واكر مبيع اولان شئ غير مكره اولان مشتر ينك يدنده هلاك اولسه اكا قيمتى لازم اولور ※ لزمه ده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر قيمته ده اولان ضمير هلاك اولان مبيعه راجعدر (وللبايع تضمين اى شاء من المكره والمشترى) واكراه ايله بايع اولان كمسنه جائزدر كه مكره ايله مشتر ينك هر قنغيسنه استرسه تضمين ايتديره (فان ضمن المكره رجع على المشترى بقيمته) امدى قچن بايع اولان كمسنه اول هلاك اولان شيئى مكرهه تضمين ايتدرسه اول هلاك اولان شيئك قيمتى ايله اول مشتر ينك اوزرينه رجوع ايدر (وان ضمن المشترى بعد ما تداولته البياعات نفذ كل شراء وقع بعد شرائه لا ما وقع قبله) واكر اول مبيعى بياعات تداول ايلديكندنصكره يعنى برالدن براله تداول ايلدكدنصكره مشترى‌يه تضمين ايتديرسه هر بيعكه ضامنك شراسندنصكره واقع اوله نافذ اولور وشراسندن اول واقع اولان نافذ اولمز تداولته ده اولان ضمير مبيعه راجعدر بعد شرائه ده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر قبله ده اولان ضمير شرايه راجعدر (وان اجاز عقدا منها جاز ما قبله ايضا) واكر مكره اولان كمسنه عقوددن بر عقدى اجازت و يروب تنفيذ ايلسه ماقبلى دخى جائز اولور ※ منها ده اولان ضمير عقوده راجعدر ماقبله ده اولان ضمير شرايه راجعدر (وله استرداده اذا فسخ لو باقيا) واكر قچن مكره اولان كمسنه بيعى فسخ ايلسه مشترى اولانه جائزدر كه اول مبيعى استرداد ايليه اكر اول مبيع مشتر ينك يدنده باقى اولورسه ※ له ده اولان ضمير مشترى‌يه راجعدر استرداده ده اولان ضمير مبيعه راجعدر (وحبس يوم وضرب سوط ليس باكراه) و بر كمسنه‌يى بر كون حبس ايلمك و بر سوط ضرب ايلمك اكراه دكلدر بحسب العادة اكراه عد اولنمز (الا فيمن يستضر به لكونه ذا منصب) الا شول كمسنه‌ده كه بر كونلك حبسدن و بر سوطك ضربندن متأذى ومتضرر اوله صاحب منصب اولديغى اجلدن انك حقنده اكراه عد اولنور ※ به ده اولان ضمير حبسه راجعدر لكونه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (وان اكره على اكل ميتة او لحم خنزير او دم او شرب خمر بضرب او حبس او قيد لا يحل التناول) واكر بر كمسنه ميته يمه‌سنك اوزرينه ياخود لحم خنزير يمه‌سنك اوزرينه ياخود قان يمه‌سنك اوزرينه ياخود شرب خمر اوزرينه ضرب ايله ياخود قيد و بند ايله اكراه اولنسه بو اشيايى تناول ايلمك حلال اولمز زيرا بو اشيانك حرام اولمسى نص ايله ثابت اولمشدر مادامكه بر نفسك ياخود بر عضوك تلفى خوف اولنمیجه بو اشيايى تناول ايلمك جائز كورلمز (وان بقتل او قطع عضو حل) واكر قتل ايله ياخود قطع عضو ايله اكراه اولنسه بو ذكر اولنان اشيايى تناول ايلمك حلال اولور (و يأثم بصبره على التلف ان علم الاباحة كما فى المخمصة) وقتل ايله ياخود قطع عضو ايله تهديد اولنان كمسنه جانى ياخود عضوى تلف ايلنجكه صبر ايلمسيله آثم اولور اكر اول حالده ايده جكى فعلك مباح اولديغنى بيلورسه آجلق حالتنده اولديغى كبى زيرا بر آدم آج اولسه و بر حرام ميته بولوب يمه‌سه وآجلقدن هلاك اولسه آثم اولور ※ بصبره ده اولان ضمير اكراه اولنان كمسنه‌يه راجعدر (وان اكره على الكفر او سب النبى عليه السلام بقتل او قطع عضو رخص له اظهاره وقلبه مطمئن بالايمان و يؤجر بالصبر على التلف) واكر بر كمسنه كفر ايلمكه ياخود حضرت رسول صلى الله عليه وسلمك سبنده قتل ايله ياخود قطع ايله اكراه اولنسه اول اكراه اولنديغى كفر وسبى اكا اظهار ايلمكده رخصت اولنور قلبى ايمان ايله مطمئن اولديغى حالده و اول تلف اولنه جق نفسك ياخود عضوك تلفنه صبر ايلمسيله مثاب ومأجور اولور ※ له ده اولان ضمير مكرهه راجعدر اظهاره ده اولان ضمير كفر وسبه راجعدر قلبه ده اولان ضمير ينه مكرهه راجعدر (ولا رخصة بغيرهما) دخى قتل ياخود قطع عضوك غيريسيله اظهاره رخصت يوقدر زيرا ضرب وحبس ايله اول مكره عليهك فعلى حلال اولمز (وان اكره على اتلاف مال مسلم باحدهما رخص له والضمان على المكره) واكر بر كمسنه قتل ايله ياخود قطع عضو ايله بر مسلمك مالنى اتلاف ايلمكه اكراه اولنسه اول مكره ايچون رخصت واردر كه اول مالى اتلاف ايليه و اتلاف اولنان مالك ضمانى مكره اولان كمسنه‌نك اوزرينه‌در ※ احدهما ده اولان ضمير قتل ايله قطعه راجعدر له ده اولان ضمير مكرهه راجعدر (او على قتله او قطع عضوه لا يرخص له ذلك) واكر قتل ايله ياخود قطع عضو ايله بر آدمك قتلنه ياخود

قطع عضونه اكراه اولنسه اول ذلك الفعل كه قتل ياخود قطعدر اكا ترخيص اولنمز ❊ قتله ده اولان ضمير مسئله
راجعدر (فان فعل فالقصاص على المكره فقط) امدى اكر اول مكره اولان كمسنه اول مكره عليه اولان
فعلى ايشلسه قصاص مكره اولان كمسنه نك اوزرينه در فقط امام ابو حنيفه قتنده (و عند ابى يوسف
لايجب على احد) وامام ابو يوسف قتنده هيچ برينك اوزرينه لازم و واجب دكلدر وامام زفر قتنده قاتلك
اوزرينه در فقط (ولو اكره على ان يتردى من جبل ففعل فديته على عاقلة المكره) وقچن بركمسنه برآخرى كندوسن
بر طاغدن آتمغه اكراه ايلسه اول مكره دخى كندوسن اول جبلدن القا ايلسه ديتى مكره اولان كمسنه نك
عاقله سى اوزرينه در امام ابو حنيفه قتنده (و عند محمد عليه القصاص) وامام محمد قتنده اول مكرهك
اوزرينه در قصاص (وعند ابى يوسف فى ماله) وامام ابو يوسف قتنده ديتى مكره اولان كمسنه نك ماله در
فديته ده اولان ضمير مترددى اولان كمسنه يه راجعدر (ولو اكره بقتل على ترد او اقتحام نار او ماء وكل مهلك
فله الخيار فى الاقدام والصبر) وقچن بركمسنه برآخرى قتل ايله كندوسن بر يوكسك يردن القا ايتمكه
ياخود كندوسن بر آتشه اقتحام ايدوب القا ايتمكه ياخود بر صويه القا ايتمكه اكراه اولنسه حالبوكه
ذكر اولنان اشياء ثلاثه نك هر بريسى مهلكدر اول مكره ايچون اقدام ايدوب كندوسن القا ايلمه وصبر
ايدوب القا ايتمكده مخير اولمق واردر امام ابو حنيفه قتنده (وقالا يلزمه الصبر) و امامين ديديلر كه اكا لازم
اولان صبر ايتمكدر زيرا كندو نفسنى القا ايتمكله قتله مباشر در ❊ فله ده اولان ضمير مكرهه راجعدر
(ولو وقعت نار فى سفينة ان صبر احترق وان التى نفسه غرق فله الخيار عند الامام وعند محمد يلزمه الثبات)
بركمسنه بر سفينه ده اولسه و اول سفينه يه آتش دوشسه اكر آتشه صبر ايلسه محترق اولور و اكر كندوسن
دكزه آتسه غرق اولور امدى اول كمسنه امام ابو حنيفه قتنده مخير اولور استرسه صبر ايلسون و استرسه
كندوسن دكزه القا ايلسون وامام محمد قتنده اكا اول سفينه نك ايچنده قالوب ثابت اولمق لازمدر ❊ فله ده
اولان ضمير سفينه ده اولانه راجعدر يلزمه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان اكره على طلاق او اعتاق
او توكيل بهما نفذ و يرجع بقيمة العبد على المكره) واكر بركمسنه بركمسنه بى خاتونن طلاق ايتمكه ياخود
عبدنى عتق ايتمكه ياخود بو ايكى شيئك برينى ايشلمكه وكيل نصب ايتمكه اكراه ايلسه نافذ و صحيح
اولور واول عتق ايلديكى عبدك قيمتى ايله مكره اولان كمسنه نك اوزرينه رجوع ايدر كرك بو مكره
اولان كمسنه معسر اولسون كرك موسر اولسون زيرا ضمان يسار و عسار ايله مختلف اولمز (و كذا
بنصف المهر او الطلاق قبل الدخول ولا رجوع لو بعده) دخى مكرهك اوزرينه قبل الدخول نصف
مهر ايله طلاق ويرسه رجوع اولنمز اكر صكره دخى اولسه ❊ بعده ده اولان ضمير دخوله راجعدر
(و صح يمين المكره ونذره وظهاره ولا يرجع بما غرم بسبب ذلك) و مكره اولان كمسنه نك يمينى
ونذرى و ظهارى صحيحدر بو اشيا سببيله غرامت ويرديكى شيئله رجوع ايلمز ❊ نذرده اولان ضمير
مكرهه راجعدر (ورجعته وايلاؤه وفيئه واسلامه) دخى مكره اولان كمسنه نك طلاق رجعيسى
وايلاسى وايلادن فئ يعنى رجوع ايلمسى واسلامى صحيحدر زيرا هر عقدكه فسخه محتمل اولميه اكراه انك
صحتنه مانع اولمز (لكن لا قتل فيه لو ارتد) لكن اكر اهله اسلامه كلوب صكره مرتد اولانه قتل يوقدر ❊ فيه ده
اولان ضمير اكراه ايله مسلم اولانه راجعدر (ولا يصح ابراؤه ولا ردته فلا تبين بها امرأته) ومكره اولان
كمسنه نك ابراسى ومرتد اولمسى صحيح اولمز امدى بو تقديرجه اكراه ايله مرتد اولان كمسنه نك امرأه سى
كندودن باين اولمز ❊ امرأته ده اولان ضمير مرتده راجعدر (فان ادعت تحقق ما اظهره و ادعى ان قلبه مطمئن
بالايمان صدق) امدى اكر زوجه كندو زوجنك اظهار ايلديكى ردتك تحققنى دعوى ايلسه و زوج اولان
كمسنه قلبى ايمان ايله مطمئن اولديغنى دعوى ايلسه زوج بو صورتده تصديق اولنور زيرا ارتداد عياذا بالله
تعالى اعتقاده متعلقدر اعتقاد ايسه اكراه ايله متغير اولمز ❊ اظهره ده اولان ضمير مايه راجعدر قلبه ده اولان
ضمير مكرهه راجعدر (ولو اكره على الزنا ففعل حد ما لم يكرهه السلطان) واكر بركمسه بركمسنه يى زنا ايتمكه
اكراه ايليوب اول دخى زنا ايلسه حد اولنور مادامكه انى سلطان اكراه ايليه وقچن سلطان اكراه ايلسه
حد اولنمز (وعندهما لا حد عليه و به يفتى) وامامين قتنده اكا حد يوقدر بو قول ايله فتوى اولنور

یعنی فتوی حد اولنمسنك اوزرینه در زیرا اکراه حدی مسقطدر

کتاب الحجر

حجر لغتده منع معناسنه در و اصطلاح شرعده (هو منع نفاذ تصرف قولی) حجر تصرف قولینك نفاذنی منع ایلمکدر ومصنف رحمة الله علیهك تصرف قولی دیدیکی تصرف فعلیدن احترازدر زیرا تصرف فعلی منع اولنمز (واسبابه الصغر والجنون والرق) وحجر اولنمه نك سببلری اوچدر بری صغرلقدر زیرا صغیرك عقلی یوقدر بو اجلدن تصرفی غیر صحیح اولدی و بری جنوندر زیرا مجنون معدوم العقلدر بو اجلدن تصرفی غیر صحیح در و بری رقدر زیرا رقیق و بنده اولان شیٔ مولاسنکدر امدی تصرفی غیر نافذدر (فلا یصح تصرف صبی او عبد بلا اذن ولی او سید) امدی صبینك اذن ولیسز تصرفی وعبدك اذن مولاسز تصرفی صحیح دکلدر (ولا تصرف المجنون المغلوب بحال) دخی مجنون مغلوبك تصرفی بر حالده صحیح دکلدر (ومن عقد منهم وهو یعقله فولیه مخیر بین ان یجیزه او یفسخه) وشول ذکر اولنان کمسنه لردن بری برشیئی عقد ایلسه حالبوکه اول کمسنه اول عقدی تعقل ایلیوب یعنی بیعك ملکی سالب وشرانك ملکی جالب اولدیغن بیله امدی اول کمسنه نك ولیسی اول عقدی اجازت ایدوب وفسخ ایلمك بیننده مخیر اولور ✻ منهم ده اولان ضمیر صغیر ومجنون ورقیقه راجعدر یعقله ده اولان ضمیر بارز بیعه راجعدر فولیه ده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر یجیزه ده و یفسخه ده اولان ضمیرلر بیعه راجعدر (ومن اتلف منهم شیأ فعلیه ضمانه) وشول ذکر اولنان کمسنه لردن بری برشیٔ اتلاف ایلسه انك اوزرینه ضمانی واردر زیرا بونلر افعالده محجور علیهم دکللردر فعلیه ده اولان ضمیر من لفظنه راجعدر (ولا یصح طلاق الصبی والمجنون ولا اعتاقهما ولا اقرارهما) وصبی ایله مجنونك طلاق واعتاق واقرارلری صحیح اولمز (وصح طلاق العبد واقراره فی حق نفسه لا فی حق سیده) وعبدك طلاق وکندو نفسی حقنده اقراری صحیح ومعتبر در سیدی حقنده صحیح دکلدر ✻ بو ترکیبده اولان ضمائر عبده راجعدر (فلو اقر بمال لزمه بعد عتقه) بو مال لا فی حق سیده قولنه تفریعدر یعنی قچن عبد اولان کمسنه بر کمسنه یه برمال اقرار ایلسه عتقندنصکره مانع زائل اولور ✻ لزمه ده اولان ضمیر عبده راجعدر بعد عتقه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وان بحد اوقود لزمه فی الحال) ومن بور عبد قچن حد ایله یاخود قود ایله اقرار ایلسه اقرار ایلدیکی فی الحال لازم اولور (ولا یحجر علی السفیه وان کان مبذرا) وسفیه اولان کمسنه نك اوزرینه حجر یوقدر مالنی مبذر یعنی تلف ایلرسه ده (ومن بلغ غیر رشید لا یسلم الیه ماله) واکر صبی اولان کمسنه غیر رشید اولدیغی حالده بالغ اولسه مالی اکا تسلیم اولنمیه (مالم یبلغ سنه خمسا وعشرین فاذا بلغها دفع الیه) واکر اول بالغ غیر رشید یکرمی بش یاشنه واصل اولمز سه اکر یکرمی بش یاشنه واصل اولورسه اکا مالی دفع اولنه (وان لم یؤنس رشده) ومال اکا دفع اولنه واکرچه انده رشد مشاهده واستیناس اولنمز ایسه ده (وان تصرف فیه قبل ذلك نفذ) واکر اول غیر رشید اولان کمسنه یکرمی سنه یه واصل اولمزدن اول مالده تصرف ایلسه تصرفی نافذ اولور امام ابو حنیفه قتنده (وعندهما یحجر له علی السفیه ولا یدفع الیه ماله مالم یؤنس رشده ولا یصح تصرفه) وامامین قتنده سفیه اولان حجر اولنور ومالی اکا دفع اولنمز مادامکه رشید اولمسی مشاهده واستیناس اولنمیه وتصرفی صحیح اولمز ✻ بو ترکیبده اولان ضمیرلر سفیهه راجعدر (فان باع لا ینفذ وان فیه مصلحة اجازه الحاکم) واکر صبی اولان کمسنه برشیٔ بیع ایلسه بیعی صحیح ونافذ اولمز واکر انده مصلحت اولوب فائده وار ایسه حاکم انی اجازت ایدوب تنفیذ ایلیه (وان اعتق نفذ) واکر برعبدنی عتق ایلسه نافذ وصحیح اولور (وسعی العبد فی قیمته) صکره اول معتق اولان عبد کندو قیمتنه سعی ایدوب ادا ایلیه (وان دبر صح) واکر برعبدی مدبر ایلسه صحیح ونافذ اولور (فان مات قبل رشده سعی العبد فی قیمته مدبرا) واکر مولی اولان کمسنه رشید اولمزدن اول فوت اولسه عبد اولان کمسنه کندو قیمتنه مدبر اولدیغی حالده سعی ایلیه زیرا موتله عتق اولور مدبر اولدیغی حالده ✻ رشده ده اولان ضمیر صبی یه راجعدر قیمته ده اولان ضمیر مدبره راجعدر (ویصح تزوجه بمهر المثل وان سمی اکثر بطلت الزیادة) وغیر رشید اولان کمسنه نك مهر مثل ایله تزوج ایلمسی صحیحدر واکر مهر مثلدن زیاده برشیٔ تسمیه ایلرسه باطل اولور زیرا زیاده لکه ضرورت یوقدر ✻ تزوجه ده اولان ضمیر غیر رشیده راجعدر (ویخرج زکاة مال السفیه)

يعنى مالدار اولان سفيهك مالنك زكاتى اخراج اولنه زيرا واجبدر (و ينفق منه عليه وعلى من تلزمه نفقته) دخى اول سفيهك مالندن كندويه واوزرينه نفقه‌لرى لازم اولان كمسنه‌لره انفاق ايليه زيرا سفاهت حقوقى ابطال ايلز ✽ منه‌ده اولان ضمير ماله راجعدر نفقته‌ده اولان ضمير من لفظنه راجعدر (و يدفع القاضى قدر الزكاة اليه ليؤدى بنفسه) وقاضى اولان كمسنه زكاة مقداريني اول سفيهك مالندن اخراج ايليوب اكا تسليم ايليه تاكه زكاتنى كندو اليله مستحقنه ادا ايليه زيرا كندو نيته محتاجدر (و يوكل عليه امينا الى ان يؤديها) وقاضى اولان كمسنه اول سفيهك اوزرينه بر امين وكيل ايليه تاكيم اول زكاتى فقرا ومساكينه‌و باقى اصنافه اداو تسليم ايليه ✽ و بو تركيبلرده اولان ضمائر سفيهه راجعدر يؤديهاده اولان ضمير زكاته راجعدر (فان اراد حجة الاسلام لا يمنع منها) واكر اول سفيه اولان كمسنه حج ايتمك مراد ايلسه اندن منع ايليه زيرا فرضدر (ولا من عمرة واحدة) دخى عمرهٔ واحده‌دن منع اولنميه زيرا وجوبنده اختلاف واردر ✽ منهاده اولان ضمير حجة الاسلامه راجعدر (وتدفع نفقته الى ثقة ينفق عليه فى الطريق لا اليه) ومزبور سفيه حجه نيت وعزيمت ايلدكده نفقه‌سى وخرج راهى بر معتمد عليه ثقه آدمه دفع وتسليم اولنه كه انك اوزرينه طريقده منزل بمنزل انفاق وصرف ايليه واكا دفع اولنميه زيرا تلف ايليوب بو طريقك غيريسنده صرف ايليه ✽ بو تركيبده اولان ضمائر سفيهه راجعدر (وتصح منه الوصية فى القرب وابواب الخير من الثلث) قرب جمع قربتدر حق تعالى يه مقرب اولان عملدن عبارتدر يعنى مقربات طاعات وسائر ابواب خيرات ايله اول سفيه اولان كمسنه ثلث مالندن وصيت ايتمك صحيح وجائزدر (ويحجر على المفتى الماجن والطبيب الجاهل والمكارى المفلس اتفاقا) دخى مفتى ماجنكه خلقه حيله تعليم ايدر وطبيب جاهلكه ناسك بدان واجسادلرين بلا علم افساد ايدر ومكارى مفلس كه دابه‌سى اولميوب ناسه كرا ايله دابه ويرر اتفاقا جمله‌سى حجر و بو معنالرى ارتكاب ايله‌دن زجر اولنورلر مرحوم مصنف و يمنع مفت ديسه‌و يحجر على المفتى ديمسندن اولى ايدى (لا يحجر على فاسق ومغفل اذا كان مصلحا لماله) وفاسق ومغفل اولان كمسنه‌لرك اوزرلرينه حجر اولنمزچون هر برى كندو مالنه مصلح وغير مبذر اولسه‌لر (ولا على مديون) دخى مديون اولان كمسنه‌نك اوزرينه حجر يوقدر زيرا حجر اولنسه اهليتى ضايع اولور (ولا يبيع القاضى ماله فيه بل يحبسه ابدا حتى يبيعه هو بنفسه) وقاضى اولان كمسنه مديون اولان كمسنه‌نك مالنى اوزرنده اولان دينى ادا ايتمك ايچون بيع ايلسون بلكه انى مؤبد حبس ايده تاكيم فاسق كندو مالنى كندو نفسيله بيع ايدوب غرمايه دفع ايليه ✽ ماله‌ده اولان ضمير مديونه راجعدر فيه‌ده اولان ضمير دينه راجعدر يحبسه‌ده اولان ضمير بارز مديونه راجعدر يبيعه اولان ضمير ماله راجعدر بنفسه‌ده اولان ضمير ينه ماله راجعدر (فان كان ماله من جنس دينه اداه الحاكم منه) واكر اول مديونك موجود اولان مالى دينى جنسندن اولورسه حاكم اول دينى اول مالدن ادا ايليه (ويبيع احد النقدين بالآخر استحسانا) واكر اول مديونك دينى دراهم اولوب مالى دنانير اولسه ياخود برعكس اولسه قاضى اولان كمسنه ايكى نقدك بريني اول آخره استحسانا بيع ايليه وقياس بيع اولنممقدر (وعندهما يحجر عليه ان طلب غرماؤه) وامامين قتنده بيع اوزرينه حجر اولنه اكر غرماسى انى طلب ايدرلرسه غرماؤه‌ده اولان ضمير مديونه راجعدر (ويمنع من التصرف والاقرار) ومديون اولان كمسنه تصرفدن وكندو مالندن غيرى كمسنه‌يه بردين ياخود برعين اولان شيئله اقرار ايلمدن منع اولنور (ويبيع الحاكم ماله ان امتنع ويقسمه بين غرمائه بالحصص) وحاكم اولان كمسنه اول مديونك مالنى بيع ايدوب غرماسى بينده حصه‌لرى حسبنجه قسمت ايليه زيرا بيع مديونك اوزرينه لازمدر دينى ايفا ايتمك ايچون وچون امتناع ايليه حاكم بيع ايده ✽ ماله‌ده اولان ضمير مديونه راجعدر غرمائه‌ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان اقر حال حجره لزمه بعد قضاء ديونه لا فى الحال) واكر مديون اولان كمسنه حال حجرنده بر كمسنه‌يه برشئ اقرار ايلسه ديوننى قضاء ايلدكدنصكره اول شيئك اداسى لازم اولور اول حالده لازم اولمز ✽ حجرده اولان ضمير مديونه راجعدر لزمده اولان ضمير مقدر اولان شيئه راجعدر ديونه‌ده اولان ضمير ينه مديونه راجعدر (وينفق من مال المفلس عليه وعلى من تلزمه نفقته) ومفلس اولان مديونك كندو مالندن كندويه واكا نفقه‌سى لازم اولان كمسنه‌لرك اوزرينه انفاق اولنه زيرا مديونك مصلحتى

غرمانك مصلحتی او زرینه مقدمدر ❋ علیه‌ده اولان ضمیر مفلسه راجعدر تلزمه‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر نفقته ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (والفتوى على قولهما في بيع ماله لامتناع) ومدیونك مالنی بیع ایتمده امتناع ایلسنده فتوی امامین قولی اوزرینه‌در محصل کلام قچن اول مفلس مدیون مالنی بیع ایتمه‌دن امتناع ایلسه امامین قولی اوزرینه بیع اولنور ❋ ماله‌ده اولان ضمیر مدیونه راجعدر لامتناعه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وتباع النقود ثم العروض ثم العقار) واکر مدیونك مالی قضاء دیون ایچون بیع اولنمق مراد اولنسه اولا نقود بیع اولنه وفا ایتمزایسه عروض بیع اولنه وفا ایتمزایسه عقار بیع اولنه زیرا مذکوراتی بیع ایتمده قضاء دین اولمغیچون مبادره ومسارعه واردر (و يترك له دست من ثياب بدنه وقيل دستان) واکر مدیونك اثوابی بیع اولنسه اکا برقات ثوب الیقیوب ترك ایدرلر کندو بدنی اثوابندن و بر روایتده ایکی قات دینلدیکه برقاتی یقاندقده اول برقاتنی کیه (ومن افلس وعنده متاع رجل شراه منه فرب المال اسوة الغرماء) وشول کمسنه که مفلس اوله و یاننده بر رجلك متاعی بولنه که اندن اشترا ایتمش اوله امدی بومتاعده صاحبی ایله سائر ارباب دیون برابردر یعنی بومتاع صاحبنه سائر غرمایه ویردیکی کبی ویریله واول متاعی اخذ ایتمك ایله انلردن تمیز اولمیه ❋ فصل ❋ بو فصل حد بلوغك احکامی بیاننده‌در (يحكم ببلوغ الغلام بالاحتلام او الانزال او الاحبال) صبینك بالغ اولمسی احتلام ایله یا انزال منی ایله یاخود احبال ایله یعنی خاتونی یوکلی ایتمکله حکم اولنور زیرا اجماعله بونلر امارات بلوغدر (وبلوغ الجارية بالحيض او الاحتلام او الحبل) دخی جاریه‌نك یعنی قزك بالغه اولمسی حیض کورمکله یاخود احتلام ایله یاخود حبل ایله یعنی حبلی اولمق ایله حکم اولنور و جاریه بلوغنده انزال او الانزال دیمدی زیرا انزالك کورلمسی نادردر (فان لم يوجد شیء من ذلك فاذا تم له ثماني عشرة سنة ولها سبع عشرة سنة) واکر بو ذکر اولنان علامتدن برشیء بولنمز ایسه امدی قچن غلام اون سکز یاشنه واصل اولوب تمام اولسه بالغ اولمسنه حکم اولنور وجاریه اون یدی یاشنه واصل اولوب تمام اولسه بلوغنه حکم اولنور امام ابو حنیفه قتنده (وعندهما اذا تم خمس عشرة سنة فيهما) واما امامین قتنده قچن غلام وجاریه‌ده اون بش سنه تمام اولسه حد بلوغه واصل اولورلر و بالغ حکمنده اولورلر (وهو رواية عن الامام) و بو امامینك قوللری ابو حنیفه‌دن روایت اولنمش بر قولدر (وبه يفتى) و بونك ایله فتوی اولنور یعنی فتوی امامین قوللری اوزرینه‌در (وادنى مدته له اثنتا عشرة سنة ولها تسع سنين) و بلوغك ادنی مدتی غلام حقنده اون ایکی سنه‌در وجاریه حقنده طقوز سنه‌در ❋ مدته‌ده اولان ضمیر بلوغه راجعدر له‌ده اولان ضمیر غلامه راجعدر لها‌ده اولان ضمیر جاریه‌یه راجعدر (واذا راهقا وقالا بلغنا صدقا وكانا كالبالغ حكما) واکر غلام ایله جاریه مراهق اولسه‌لر یعنی حد بلوغه واصل اولسه‌لر و بالغ اولدق دیسه‌لر تصدیق اولنورلر و بو ایکیسی حکما بالغ کبی اولورلر سائر تصرفاتلرنده

❊ كتاب المأذون ❊

مصنف رحمه الله تعالى بو کتابده حجردن فك اولنوب مأذون اولان عبدك احوالنی بیان ایدر مأذون لغتده اذندن مشتقدر که فك حجر واطلاق معناسنه‌در و اصطلاح فقهاده (الاذن فك الحجر واسقاط الحق) دیو تعریف ایتمشلردر یعنی اذن برعبدك اوزرنده اولان حجری رفع ایدوب اندن حقی اسقاط ایتمکدر زیرا عبد رقدن صکره اهل تصرف اولورلر لکن مولانك حقی ایچون تصرفدن منع اولندی وچون سید اذن و یره حقنی اسقاط ایتمش اولور (ثم تصرف العبد باهليته) واذندن صکره مزبور عبدانده اولان اهلیت ایله تصرف ایلیه (فلا تلزم سیده عهدته ولا يتوقف) امدی قچن عبد مأذون برشیء اشترا ایلسه سید اولان کمسنه‌یه اول عبدك اشترا ایلدیکی شیئك عهده‌سنی یعنی عهده‌سندن چیقوب بهاسن و یرمك اکا لازم دکلدر واذن دخی بر وقتله موقت اولمز ❋ سیده‌ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر عهدته‌ده اولان ضمیر اشترا اولنان شیئه راجعدر (فلو اذن له يوما فهو مأذون دائما الى ان يحجر عليه ولا يتخصص) امدی قچن مولی اولان کمسنه کندو عبدنه کونلردن بر کونده اذن و یرسه علی الدوام مأذون حکمنده اولور تا کیم ینه مولاسی انك اوزرینه تکرار حجر ایلیه اولوقت ینه محجور علیه اولور واول سیدك و یردیکی اذن برنوع ایله تخصیص اولنمز ❋ له‌ده اولان ضمیر عبده راجعدر علیه‌ده

اولان ضمیر مأذونه راجعدر (فاذا اذن له فی نوع من التجارة کان مأذونا فی سائر الانواع) واکر مولی اولان
کمسنه کندو عبدنه انواع تجاراتدن بر نوعه اذن و یرسه سائر انواعده مأذون اولور (و یثبت صریحا و دلالة
بان رأی عبده یبیع و یشتری فسکت سواء کان البیع للمولی اولغیره وبامره او بغیر امره صحیحا او فاسدا)
و اذن هم صریحا وهم دلالة ثابت اولور یعنی صراحت طریقیله و دلالت طریقیله ثابت اولور مثلا سید اولان
کمسنه کندو عبدنی بیع و شرا ایدرکن کوروب سکوت ایلسه کرك بیع مولانك اولسون کرك غیریسنك اولسون
کرك امریله اولسون کرك امرسز اولسون کرك بیع صحیح اولسون کرك فاسد اولسون ٭ عبدهده اولان ضمیر سیده
راجعدر لغیرهده اولان و مابعدهده اولان ضمائر مولایه راجعدر (وللمأذون اذنا عاما الا بشراء شیء بعینه
او طعام الاکل او ثیاب الکسوة ان یبیع و یشتری) دخی اذن عام ایله مأذون اولان عبده بیع و شرا ایلك
جائز و صحیحدر اما برشیء معینك شراسنه مأمور اولان کیمسنه یه یاخود یمك ایچون بر طعامك شراسنه
مأمور اولان کمسنه یه بیع و شرا ایلك جائز دکلدر ٭ بعینهده اولان ضمیر شیئه راجعدر (و یوکل بهما) دخی
بیع و شرا ایلمکده توکیل ایلسون یعنی وکیل نصب ایلیه (و یسلم و یقبل السلم) دخی مأذون اولان کمسنه یه
بیع و شراده سلم و یرمك و سلمی قبول ایلسی جائزدر (و یرهن و یرتهن) دخی مأذون اولان کمسنه نك رهن
و یروب و رهن المسی جائزدر (و یزارع و یشتری بذرا یزرعه) دخی مأذون اولان کمسنه بر آخر ایله شریك
اولوب زراعت ایلیه و بذر یعنی تخم صاتون الوب زرع ایلك ایچون زراعت ایلیه (و یشارك عنانا و یستأجر
و یؤجر ولو لنفسه) دخی انواع شرکتدن عنان شرکه سن ایلیه و استیجار ایدوب و غیری یه اجاره یه و یره
(و یضارب و یدفع المال مضاربة) دخی مضاربه ایلیه و مالی مضاربه طریقیله و یروب دفع ایلیه
(و یبضع و یعیر و یقر بدین و ودیعة و غصب) دخی مالنی مباضعه طریقیله و یره و اعاره ایلیه و ذمتنده
اولان دین ایله و یانندهاولان ودیعه ایله و غصب ایلدیکی عین ایله اقرار ایلیه و بو ذکر اولنان مسائلك جمله سی
توابع تجاراتدندر و تجارك تعاطی ایدوب معامله ایلدکاری مسائلدندر (ولو باع او اشتری بغبن فاحش جاز)
واکر مأذون اولان کمسنه برمتاعی غبن فاحش ایله بیع و شرا ایلك جائزدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما)
و امامین ایچون خلاف واردر یعنی انلرك قتلرنده غبن فاحشله بیع و شرا ایلسی جائز دکلدر (ولو حابا فی مرض
موته صح من جمیع المال ان لم یکن علیه دین وان کان فمن جمیع ما بقی) واکر اول مأذون اولان کمسنه
کندو مرض موتنده بر کمسنه ایله محابا ایلسه صحیح اولور جمیع مالندن اکر اوزرنده دین یوغیسه و اکر دینی
وار ایسه باقی قلاننك جمیعسندندر مثلا مأذون اولان کمسنه بر رجله ایکیوز درهم دکر برعبدی یوزدرهمه
بیع ایلسه و اول رجلدن ایکیوز درهمه دکر برعبدی یوزدرهمه اشترا ایلسه صحیح اولور ٭ موتهده اولان
ضمیر مأذونه راجعدر علیهده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وان لم یبق ادی المشتری جمیع المحاباة او رد المبیع)
واکر اول مأذونك اوزرینه دین قالمز ایسه مشتری اولان کمسنه جمیع محاباتی اکا دفع ایدوب ادا ایلیه
یاخود مبیع اولان شیء رد ایلیه (وله ان یضیف معامله) دخی مأذون اولان کمسنه ایچون جائزدرکه
معامله ایلدیکی آدمی دعوت ایدوب طعام یدوره زیرا عادت تجاردر ٭ لهده و معاملهده اولان ضمیر
مأذونه راجعدر (و یحط من الثمن بعیب) دخی مأذون ایچون جائزدرکه بیع ایدوب عیبی ظهور ایدن شیء
برمقدار حط ایدوب آشاغه اینه (و یأذن لرقیقه فی التجارة) دخی رقیقی اولان کمسنه یه تجارت ایلمکه
اذن و یره زیرا اول دخی تجارتدر (لا ان یتزوج او یزوج عبده و کذا امته) اما کندو نفسنی تزویج ایلك
یاخود عبدنی یاخود امه سن تزویج ایلك جائز دکلدر زیرا تجارتدن دکلدر (خلافا لابی یوسف)
و ابو یوسف ایچون بو مسئلهده خلاف واردر زیرا انك قتنده امه سن تزویج ایلك جائزدر (ولا ان یکاتب)
دخی مکاتبه ایلسی جائز دکلدر (او یعتق ولو علی مال) دخی عتق ایلسی جائز دکلدر مال اوزرینهده
اولورسه (او یقرض) دخی اقراض ایلسی جائز دکلدر (ولا یهب ولو بعوض) دخی هبه ایلسون
عوض ایلهده اولورسه (ولا یهدی الا الیسیر من الطعام) دخی هدیه و یرمسون مکر طعامدن برشیء قلیل
اوله انی هدیه و یرمك جائزدر (والمحجور لا یهدی الیسیر ایضا) و محجور علیه اولان کیمسه یه طعام یسیر
اولان مقدار ایلهده و یرمك جائز دکلدر (وعن ابی یوسف اذا دفع المولی الی المحجور قوت یومه فدعا بعض رفقائه

للاكل معه فلا بأس به بخلاف مالودفع اليه قوت شهره) دخی ابو یوسفدن روایتدر که ﭼﻮن مولی اولان کمسنه
محجور علیه اولان کمسنه یه بر کونلك قوتنی دفع ایدوب و یرسه محجور دخی رفیقلرن دعوت ایدوب
معایسه‌لرانده بأس وضرر یوقدر اکر بر آیلق قوتنی دفع ایلسه تقدم ایدن مسئله نك خلافیدر یعنی رفیقلریله
یسه بأس واردر زیرا مولی اندن متأذی اولور ✻ یومه‌ده اولان ضمیر محجوره راجعدر رفقائه‌ده اولان ضمیر
بنه محجوره راجعدر ومعه‌ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر به ده اولان ضمیر اکله راجعدر (قالوا ولا بأس
للمرأة ان تتصدق من بيت زوجها باليسير كالرغيف ونحوه) ائمهٔ فقها بیوردیلر که بر کشینك خاتوننه بأس
وضرر یوقدر که کندو زوجنك خانه سندن یسیر اولان مقدار ایله مثلا رغیف و رغیف مثلی اولان شیئله
تصدق ایلیه زیرا بحسب العاده یسیردن منع اولنمز وزوج متضرر اولمز (وما لزم المأذون من الدين
بسبب التجارة اوما فى معناها كبيع وشراء واجارة واستيجار وغصب وجحد امانة وعقر امة شراها فوطئها
فاستحقت يتعلق برقبته فيباع ان لم يفده المولى) وشول شیکه دیون قسمندن اولوب مأذون اولان کمسنه یه
لازم اولمش اوله تجارت سببیله یاخود تجارت معناسنده اولان شیئك سببیله بیع وشرا واجاره واستیجار
وغصب وانکار امانت وشرا ایدوب وطئ ایلدکدنصکره مستحقه اولان امه‌نك عقری کبی اولان شیلر
مأذونك رقبه سنه متعلق اولور اویله اولسه اول مأذون اولان عبد بیع اولنور اکر مولاسی اولان کمسنه
اندن فدا ایلمز ایسه ✻ فى معناها ده اولان ضمیر تجارته راجعدر شراها ده و وطئها ده اولان ضمیرلر امه‌یه راجعدر
برقبته ده و يفده ده اولان ضمیرلر مأذونه راجعدر (ويقسم ثمنه وما فى يده من كسبه بالحصص سواء كسبه
قبل الدين او بعده او اتهبه) واول عبد مأذون کندو کسبندن یدنده اولان شیئله بیع اولنوب ثمنی ایله
غرما بیننده حصه اعتباریله قسمت اولنه کرك یدنده اولان شيئ قبل الدين کسب ایلمش اولسون کرك
بعد الدين وکرك هبه طریقیله اکتساب ایلمش اولسون (ومابقى عليه يطالب به بعد عتقه) وشول بقیه که
مأذونك اوزرنده اولان دیوندن باقی قالمش اوله بعد العتق اندن طلب اولنه ✻ وبو ترکیبلرده اولان ضمائر
جمله سی مأذونه راجعدر (وما اخذه سيده منه قبل الدين لا يسترد) وشول شیکه سیدی قبل الدين اندن اخذ
ایلمش اوله استرداد اولنمیه ✻ اخذه ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر سیده ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر
منه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (وله اخذ غلة مثله مع وجود الدين) ومولی ایچون کندو مأذوندن
قبل الدين اخذ ایلدیکی مثلنك غله سنی اخذ ایلمك جائزدر اول اوزرنده اولان دینك موجود اولمسیله امامولی
کندو مأذوندن قبل الدين آیده اللی درهم اخذ ایدر ایدی بنه بعد الدين اول مقداری اخذ ایلیه
(والزائد عليها للغرماء) واول غله نك مثلندن زیاده اولان مقدار غرمانکدر ✻ مثله ده اولان ضمیر قبل الدين
اخذ ایلدیکی شیئه راجعدر علیها ده اولان ضمیر غله یه راجعدر (ويحجر المأذون ان ابق اومات سيده او جن
مطبقا او لحق بدار الحرب مرتدا) وعبد مأذون اولان کمسنه ﭼﻮن اباق ایلسه یاخود سیدی وفات ایلسه
یاخود جنون مطبق ایله مجنون اولسه یاخود دار الحربه مرتد اولدیغی حالده لاحق اولسه بنه کالاول
محجور علیه اولور زیرا اذن غیر لازمدر ✻ سیده ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر (او حجر عليه وعلم به اكثر
اهل سوقه) دخی ﭼﻮن محجور علیه اولسه واکثر اهل سوقی آنك محجور علیه اولدیغی بلسه لر محجور علیه
اولور اما اهل سوقك برایکیسی بلسه محجور علیه اولمز ✻ علیه ده اولان ضمیر مأذونه راجعدر به ده اولان ضمیر
حجره راجعدر سوقه ده اولان ضمیر بنه مأذونه راجعدر (والامة ان استولدها) واکر مأذونه اولان
امه‌نك سیدی اولان کمسنه امه‌یی استیلاد ایلسه محجور علیها اولور ✻ استولده‌نك تحتنده اولان ضمیر سیده
راجعدر ها ضمیری امه‌یه راجعدر (لا ان دبرها) اما اول امه‌یی سیدی اولان کمسنه مدبره ایلسه
محجور علیها اولمز (ويضمن القيمة للغريم فيهما) ومولی اولان صورت استیلادده وصورت تدبیرده
غرما ایچون قیمته ضامن اولور (واقراره بعد الحجر بدين او بان ما فى يده امانة او غصب صحيح) ومحجور علیه
اولان کمسنه محجور اولدقدنصکره برکیمسه‌یه بر دین اقرار ایلسه یاخود یدنده اولان شیئ امانت یاخود غصب
اولدیغی ظاهر اولسه اقراری صحیحدر (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر یعنی انلرك قتلرنده
بو تقدم ایدن صورتلرده اقرار صحیح اولمز (وان استغرق دينه رقبته وما فى يده لا يملك سيده ما فى يده)

واكر اول مأذون اولان كسنه نك اوزرنده اولان دينى كندو رقبه سنى و يدنده اولان شيئ استغراق ايدوب احاطه ايلسه سيدى اولان كسنه آنك يدنده اولان شيئه مالك اولمز ❊ و بوتركيبده اولان ضمائر مأذونه راجعدر (فلو اعتق عبدا مما فى يده لايصح وعندهما يملك فيصح عتقه) امدى قچن اول مأذونك سيدى اولان كسنه اول مأذونك يدنده اولان شيئك اول عبدى عتق ايلسه صحيح اولمز واماامين قتنده اول شيئه مالك اولور وعتق دخى صحيح اولور ❊ فى يده ده اولان ضمير مأذونه راجعدر عتقه ده اولان ضمير سيده راجعدر (وان لم يستغرق صح اتفاقا) واكر اول مأذون اوزرنده اولان دين رقبه سيله مالنى استغراق ايلز ايسه اول مولانك عتقى اتفاق ائمه ايله صحيح اولور (ويصح بيعه من سيده بمثل القيمة لاباقل) وعبد مأذونك كندى سيدنه برشئ قيمت مثلى ايله بيع ايلك صحيحدر اماقيمت مثلندن اقل ايله بيع ايلك صحيح دكلدر ❊ بيعه ده اولان ضمير مأذونه راجعدر (و بيع سيده منه بمثلها لاباكثر) دخى سيدينك كندو عبدنه برشئ قيمت مثلى ايله بيع ايلسى صحيحدر واكثر ايله صحيح دكلدر زيرامولى اول مأذونك كسبندن اجنبى اولمشدر ابوحنيفه قتنده (فلو باع باكثر يحط الزايد او ينقض البيع) وقچن مأذونك سيدى كندو عبدنه قيمت مثلندن اكثر ايله برنسنه بيع ايلسه اول زياده اولان مقدار حط اولنه ياخود بيع نقض اولنه (فان سلم سيده اليه المبيع قبل نقد الثمن سقط الثمن) امدى اول مأذونك سيدى اولان كسنه اول مبيعى اول مأذونه ثمنى نقد ايدوب تسليم ايلزدن اول انى تسليم ايلسه ثمن ساقط اولور زيرامولى ايچون عبدى اوزرينه دين واجب اولمز (وله ان لايسلمه حتى يأخذ ثمنه) دخى مولى ايچون جائزدر كه اول مبيعى اول مأذونه تسليم ايلميه تاكم اول مبيعى اخذ ايليه زيرا بايعك يدى مبيعك اوزرندن زائل اولمز ثمنى قبض ايلمينجه (ويضمن السيد باعتاقه المأذون مديونا الاقل من قيمته ومن الدين) وسيد اولان كسنه اول عبد مأذونى مديون اولديغى حالده عتق ايلمسيله اول مأذونك قيمتندن و دينندن اقل اولان مقداره ضامن اولور زيرا غرمانك حقى كندى رقبه سنه متعلقدر (ومازاد من دينه على قيمته طولب به معتقا) واول مأذونك قيمتندن زياده اولان دينى ايله معتق اولديغى حالده مطالبه اولنور زيرا دين ذمتنده مستقردر (وان باعه وهو مديون مستغرق وغيبه مشتريه فللغرماء اجازة بيعه واخذ ثمنه او تضمين اى شاؤا من السيد او المشترى قيمته) واكر مولى اولان كسنه مأذون اولان عبدى بيع ايلسه وحالبوكه اول مأذون اولان كسنه مديون مستغرقدر وآنى مشتريسى اولان كسنه غائب ايلسه غرما ايچون جائزدر كه اول بيعى اجازت ايدوب ثمنى اخذ ايليه و ياخود سيد ايله مشترينك هرقنغيسنى استرلرسه قيمتنى تضمين ايتديره لر (فان ضمنوا السيد ثم رد عليه بعيب رجع عليهم بالقيمة وعاد حقهم فى العبد) امدى اكر غرما اولان كسنه لر اول مأذونك قيمتنى سيده تضمين ايتدرسه لر صكره اول عبد برعيب سببيله رد اولنسه سيد اولان كسنه قيمتيله اول غرمانك اوزرلرينه رجوع ايلسه واول غرمانك حقلرى اول عبده عودت ايدوب رجوع ايدر (وان باعه واعلم بكونه مديونا فللغرماء رد البيع ان لم يصل ثمنه اليهم) واكر سيد اولان كسنه اول مأذونى بيع ايلسه ومشترى اولان كسنه يه اول مأذونك مديون اولديغنى بلدرسه غرما ايچون جائزدركه اول بيعى رد ايليه لر اكر اول مبيعك ثمنى انلره واصل اولمز ايسه زيرا حقلرى اكا متعلقدر ❊ باعه ده اولان ضمير بازر مأذونه راجعدر بكونه ده اولان ضمير بنه اكا راجعدر ثمنه ده اولان ضميرينه اكا راجعدر (وان وصل ولامحاباة فى البيع فلا) واكر ثمن واصل اولورسه بيعده محابات اولمز او بله اولسه اول بيعى رد ايلميه لر حقلرى واصل اولديغيچون (فان غاب البايع فالمشترى ليس خصمالهم ان انكر الدين) واكر بايع اولان كسنه غائب اولسه مشترى اولان كسنه انلره خصم اولمز اكر مشترى اولان كسنه اول دينى انكار ايدرسه ده (وعند ابى يوسف هو خصم و يقضى لهم بالدين) وامام ابو يوسف قتنده اول مشترى خصمدر واول خصملرده دين ايله قضا اولنور (ومن قال انا عبد فلان فاشترى و باع فحكمه كالمأذون) وشول كسنه كه بن فلانك عبديم ديو اعتراف واقرار ايليه و بر الاى خلق ايله بيع وشرا ايليه انك حكمى مأذونك حكمى كبيدر (الا انه لايباع فى الدين مالم يقر سيده باذنه) الا شوقدر واردركه بن فلانك عبديم دين كسنه دينده بيع اولنميه مادامكه سيدى اكا اذن و يرديكنه اقرار و يرميه

﴿ فصل ﴾

بو فصل صبى ايله معتوه اولان كسنه لرك احكامى بياننده در تصرف الصبى ان نفع كالاسلام

وقبول الهبة والصدقة صح بلا اذن) وصبی اولان کمسنه نك تصرفی مثلا قبول اسلام کبی و قبول هبه و صدقه کبی
منفعتلی شیلرده ایسه ولیسنك اذنسز صحیح اولور (وان ضر كالطلاق والاعتاق فلا ولو باذن) واكر اول
صبینك تصرفنده ضرر وار ایسه مثلا طلاق وعتاق کبی صحیح اولمز اکر اذن ولی ایله ده اولورسه (وان احتملهما
كالبيع والشرآء صح بالاذن لا بدونه) واکر اول صبینك تصرفنده نفع ایله ضررك احتمالی اولور ایسه مثلا بیع
وشرا کبی اذن ایله صحیح اولور و اذنسز صحیح اولمز احتملهماده اولان ضمیر تثنیه منفعت ایله ضرره راجعدر بدونه ده
اولان ضمیر اذنه راجعدر (فان اذن للصبی فی التجارة ابوه او جده عند عدمه او وصی احدهما او القاضی)
واكر اول صبی اولان كمسنه یه باباسی یاخود جدی باباسنك عدمی قتنده تجارت ایتمکه اذن و یرسه یاخود
برینك وصیسی اولان كمسنه اذن و یرسه یاخود قاضی اولان کمسنه اذن و یرسه (فحکمه حکم العبد المأذون)
امدی بو صبینك حکمی عبد مأذون حکمی کبیدر (بشرط ان یعقل کون البیع سالبا للملك والشرآء
جالباله) صبینك مأذون حکمنده اولمسی بیعك ملکی سالب وشرا ایسه ملکی جالب اولدیغنی تعقل
ایتمکلکی شرطدر ✻ ابوه ده او جده ده اولان ضمیرلر صبی یه راجعدر عدمه ده اولان ضمیر اذنه راجعدر (فلو اقر
بما فی یده من کسبه او ارثه صح) امدی چون عاقل اولان صبی یدنده کندو کسبندن اولان شیئله یاخود
اکا حاصل اولان میراثله بر آخره اقرار ایلسه صحیح اولور زیرا حجر اذن ایله منع اولنمشدر ✻ بو ترکیبده اولان ضمیرلر
صبی یه راجعدر (والمعتوه بمنزلة الصبی) ومعتوه اولان شخص صبی منزله سنده در تقدم ایدن احکامده
(وصح اذن الوصی او القاضی لعبد الیتیم) و وصینك یاخود قاضینك یتیم اولان کمسنه نك عبدنه اذن و یرملری صحیحدر

✻ كتاب الغصب ✻

مصنف رحمة الله علیه بو کتابده غاصب اولان کمسنه نك احکامنی بیان ایدر غصبك معناسی لغتده کرك مال
اولسون کرك غیری اولسون ظلما وجبرا اخذ ایتمکدر واصطلاح فقهاده (هو ازالة الید المحقة باثبات الید
المبطلة) غصب صاحب حق اولان کمسنه نك یدنی ازاله و رفع ایلیوب یدی باطل اولان کمسنه نك
یدنی اثبات و وضع ایتمکدر (فاستخدام العبد وحمل الدابة غصب لا الجلوس علی البساط) امدی بر کمسه نك
عبدنی استخدام ایتمك و دابه سنه بر شئ تحمیل ایتمك غصبدر اما بساطی اوزرینه اوطورمق غصب دکلدر
زیرا اوطورمق ایله اول بساطدن صاحبنك یدی رفع اولنمز (وحکمه الاثم ان علم) وغصب ایدنك
حکمی آثم و کناهکار اولمقدر اکر اول غصب ایلدیکی شئ مال غیر اولوب غصب ایلدیکن بیلورسه حکمه ده
اولان ضمیر غصبه راجعدر (ووجوب رد عینه فی مکان غصبه ان كانت باقیة والضمان لو هلکت) وغصب
ایتمنك بر حکمی آثم و کناهکار اولمق ایدی و بر حکمی دخی اول غصب ایلدیکی عینی ینه غصب ایلدیکی مکانده
صاحبنه رد ایتمه سنك واجب اولمسیدر اکر اول غصب ایلدیکی عین قائم و باقی ایسه ضمان واجب اولور قچن
اول عین هلاك اولسه ✻ عینه ده و غصبه ده اولان ضمیرلر مغصوبه راجعدر (ففی المثلی كالكیلی والوزنی
والعددی المتقارب یجب مثله) امدی کیلی کبی و وزنی کبی و متقارب اولان عدد کبی مثلیده مثلی واجب
اولور (فان انقطع المثل یجب قیمته یوم الخصومة) امدی قچن اول مثلینك مثلی منقطع وغیر موجود اولسه یوم
خصومتده اولان قیمتی لازم اولور (وقال ابو یوسف یوم الغصب) وامام ابو یوسف دیدیکه یوم الغصبده اولان
قیمتی واجبه اولور (وقال محمد یوم الانقطاع) وامام محمد دیدیکه یوم انقطاعده اولان قیمتی واجبه اولور
(وفی القیمی كالعددی المتفاوت والبر المخلوط بالشعیر یجب قیمته یوم الغصب اجماعا) واکر متقوم اولان شیده
متفاوت العدد اولان کبی و آرپه ایله مخلوط اولان بغدای کبی اجماع ائمه ثلاثه ایله یوم الغصبده اولان قیمتی
واجبه اولور زیرا مثلی یوقدر (فان ادعی الهلاك حبس حتی یعلم انه لو کان باقیا لاظهره ثم یقضی علیه بالبدل)
امدی اکر غاصب اولان کیمسه اول مغصوبك هلاك اولماسن ادعا ایلسه حبس اولنور تا کیم بیلنه که
اول مغصوب اولان شئ باقی اولایدی غاصب آنی اظهار ایدردی اندنصکره اوزرینه بدل ایله قضا و حکم
اولنور ✻ انه ده اولان ضمیر غصب اولنان شیئه راجعدر لاظهره ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (والغصب
انما هو فیما ینتقل فلو غصب عقارا فهلك فی یده لا یضمن) واکر غصب تصور اولنمز الا منقول اولان شیده اولیله

اولسه فيچن بركسنه برعقار غصب ايليوب يدنده هلاك اولسه اكا ضامن اولمز امام ابو حنيفه قتنده (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر يعنى آنك قتنده قيمتى واجبه اولور ٭ فيه ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر (ومانقص منه بفعله كسكناه وزرعه ضمنه) وشول مقدار كه عين مغصوبه دن كندو فعلى ايله ناقص اولمش اوله مثلا او مغصوبه ده ساكن اولمسيله ناقص اولمق كبى و برارضده زراعت ايليوب ارض زراعت ايله ناقص اولمق كبى اكا ضامن اولور ائمهٔ ثلاثه قتنده ٭ منده اولان ضمير مغصوبه راجعدر ضمنه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر باقى ضميرلر غاصبه راجعدر (ويأخذ رأس ماله و يتصدق بالفضل) واول ارضى غصب ايليوب زراعت ايلين كمسنه كندو رأس مالنى كه زراعته صرف ايلديكى اقچه در اخذ ايدوب فاضل اولان مقدار ايله تصدق ايليه امام ابو حنيفه ايله امام محمد قتنده (وعند ابو يوسف لا يتصدق به) امام ابو يوسف قتنده اول فضل ايله تصدق ايليه ٭ بهده اولان ضمير فضله راجعدر (وكذا لو استغل العبد المغصوب فنقصه الاستغلال) دخى فيچن مغصوب اولان عبد برايش ايشلسه واول ايش آنى تنقيص ايلسه مثلا غاصب اولان كمسنه غصب ايلديكى عبدى اجاره يه ويرسه اجاره سببيله ثمنى ناقص اولسه اول نقصانه ضامن اولور (او آجر المستعار ونقص يضمن النقصان) ياخود مستعير اولان كمسنه استعاره ايلديكى عينى بركسنه يه اجاره يه ويرسه واجاره سببيله ناقص اولسه نقصانه ضامن اولور (ومافضل من الغلة والاجرة تصدق به) وشول مقدار كه غله دن واجرتدن فاضل اولمش اوله انكله تصدق ايليه امام ابو حنيفه ايله امام محمد قتنده (خلافا له) وامام ابو يوسف ايچون خلاف واردر زيرا آنك قتنده فاضل ايله تصدق ايليه (وان تصرف فى الغصب او الوديعة فربح وهما يتعينان بالتعيين تصدق بالربح) واكر غاصب اولان كمسنه اول غصب ايلديكى شيده ياخود يانده اولان وديعه ده تصرف ايلسه واكا ربح حاصل اولسه حالبوكه اول مغصوب ايله وديعه تعيين ايله متعين اولسه لر مثلا عروض مثلى اولان شيلر كبى اولسه اول حينده ربح ايله تصدق ايليه امام ابو حنيفه ايله امام محمد قتنده زيرا عقد اكا متعلقدر (خلافا له ايضا) امام ابو يوسف ايچون خلاف واردر (وان كانا لا يتعينان اشار اليهما ونقدهما فكذلك) واكر اول وديعه ايله غصب تعيين ايله متعين اولمسه لر مثلا دراهم ودنانير كبى امدى اكر انلره اشارت ايدوب نقد ايدرسه فكذلك يعنى آنك ربحى ايله تصدق ايليه (وان اشار الى غيرهما ونقدهما او اشار اليهما ونقد غيرهما او اطلق ونقدهما طاب له الربح اتفاقا) واكر اول مغصوب ايله وديعه نك غيريسنه اشارت ايدوب انلرى دخى نقد ايلسه ياخود انلره اشارت ايدوب غيريلرين نقد ايلسه ياخود اطلاق ايدوب انلرى نقد ايلسه اتفاقله اول ربح اكا طيب اولور (قيل وبه يفتى) دينلديكه بو تقدم ايدن قول ايله افتا اولنور (والمختار انه لا يطيب مطلقا) لكن مختار اولان قولده اول ربح مطلقا اكا طيب اولمز (ولو اشترى بالف الغصب او الوديعة جارية تعدل الفين فوهبها او طعاما فاكله لا يتصدق بشىء) وفيچن غاصب اولان كمسنه غصب ايلديكى بيك درهمه ياخود بيك درهم ديكر وديعه يه ايكى بيك درهمه معادل اولور يعنى ايكى بيك درهم دكر برجاريه اشترا ايلسه وانى بركسنه يه هبه ايلسه ياخود بركسنه نك طعامنى غصب ايليوب اكل ايلسه هيچ برشيئله تصدق ايليه اتفاق علما ايله زيرا ربح اتحاد جنس قتنده ظاهر ومتبين اولور

فصل

بو فصل غصب اولنان عينك متغير اولماسى احكامى بيانند ه در (وان غير ما غصبه فزال اسمه واعظم منافعه ضمنه وملكه) وفيچن غاصب اولان كمسنه غصب ايلديكى شيئى برطريقله تغيير ايدوب اسمى واعظم منافعى زائل ومضمحل اولسه غاصب اولان كمسنه اكا ضامن اولور ومالك اولور ٭ وبو تركيبده اولان ضمائر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر (ولا يحل انتفاعه به قبل اداء الضمان كشاة ذبحها وطبخها او شواها او قطعها) دخى غاصب اولان كمسنه نك اول عين مغصوبه ايله ضمانى اداايلزدن اول انتفاعى حلال دكلدر مثلا برشاتى بوغازليوب بشورمك كبى ياخود بوغزليوب كباب ايلك كبى ياخود بوغازليوب پاره پاره ايلك كبى ٭ انتفاعه ده اولان ضمير غاصبه راجعدر به ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر (وبر طحنه او زرعه ودقيق خبزه) دخى بغدايى اوكتمك كبى ياخود انى يره صاچوب زراعت ايلك كبى ٭ طحنه ده اوزرعه ده اولان ضميرلر بره راجعدر خبزه ده اولان ضمير دقيقه راجعدر (وعنب اوزيتون عصره) دخى تازه اوزمى ياخود زيتونى صقمق كبى (وقطن غزله

وغزل نسجه) دخی بوغی اکرمك کبی واکرلمش ایپلکی طقومق کبی (وحدید جعله سیفا وصفر جعله آنیة) دخی دموری قلیج ایلمك کبی وصار و باقری قاب ایتمك کبی (وساجة اولبنة بنی علیها) دخی برساج اغاجنك اوزرینه بناء ایلمك کبی یاخود کرپج اوزرینه بناء ایتمك کبی یعنی یاپی یاپمق کبی جمله بو صورتلرده ضمانن ادا ایلزدن مقدم اول انتفاعی حلال دکلدر (وان جعل الفضة اوالذهب دراهم اودنانیر اوآنیة لایملکه وهولمالکه بلاشیٔ) واکر غاصب اولان کمسنه اول غصب ایلدیکی کومشی یاخود التونی دراهم یاخود دنانیر یاخود آنیه یعنی اوادانلق ایلسه ینه اول مغصوب تغییرده اولندیسه بلاشیٔ مالککدر امام ابوحنیفه قتنده (وعندهما یملکه الغاصب وعلیه مثله) واما مین قتنده اول غاصب غصب ایلیوب تغییر ایلدیکی شیئه مالك اولور نهایة الامر اوزرینه قیمتی واردر یعنی اکا قیمتنی و یرمك لازم اولوو ❊ یملکه‌ده اولان ضمیر مغصوبه راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر مثله‌ده اولان ضمیر ینه مغصوبه راجعدر (فان ذبح الشاة فالمالك ان شاء طرحها علیه وضمنه قیمتها اواخذها وضمنه نقصانها) امدی اکر غاصب اولان کمسنه غصب ایلدیکی شاتی ذبح ایلسه مالك اولان کمسنه مخیر اولور استرسه اول شاتی اول غاصبك اوزرینه طرح ایلیه و قیمتنی اکا تضمین ایتدیره واسترسه آنی اخذ ایدوب اکا نقصاننی تضمین ایتدیره ❊ طرحهاده اولان ضمیر شاته راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر باقی قلان ضمیرلر مذکری مذکرك مؤنثی مؤنثکدر (وکذا لوقطع یدها) دخی قچن غصب ایلدیکی شاتك یدینی قطع ایلسه حکم تقدم ایدن حکم کبیدر (اوقطع طرف دابة غیر مأکولة اوحرق الثوب حرقا فاحشا فوت بعض العین و بعض نفعه) دخی قچن ردابهٔ غیر مأکوله نك برعضونی قطع ایلسه یاخود ثوابی یاقسه شول یاقشکه اول حرق فاحش اول عینك بعضیسن و بعض نفعن فوت ایلیوب تنقیص ایلسه حکم ینه اول تقدم ایدن حکم کبیدر (وفی خرق یسیر نقصه ولم یفوت شیأ من النفع یضمن نقصانه) وشول خرق یسیر یعنی کوچك اولان خرقده که اول خرق سببیله ثوبك بهاسی ناقص اولوب منافعندن برشیئی فوت اولمیه انجق اول ثوبك نقصاننه ضامن اولور ثوب مالکنك اولور (ومن بنی فی ارض غیره اوغرس امر بالقلع والرد) وشول کمسنه که غیر کمسنه نك ارضنه اذنسز یاپو یاپسه یاخود برشجر دیکسه اول بنا ایدوب غرس ایلدیکی شیئك قلعنه وصاحبی اوزرینه رد اولنمسنه امر اولنور غیره‌ده اولان ضمیر ما قبلده اولان من لفظنه راجعدر (وان کانت تنقص بالقلع فللمالك ان یضمن له قیمتها مأمورا بقلعهما) واکر اول ارض ایچنده اولان غرسی قوپروب قلع ایلکله ارض ناقص اولسه مالك ایچون جائزدرکه اول غاصب اولان کمسنه‌یه اول ارضك قیمتنی تضمین ایتدیره اول بنا ایله غرسك قلعنه مأمور اولدیغی حالده وایکیسی غاصبك اولور ❊ له‌ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر قیمتهاده اولان ضمیر ارضه راجعدر (فتقوم الارض بلاشجر او بناء وتقوم مع احدهما مستحق القلع فیضمن الفضل) امدی اول غصب اولنان ارض شجرسز یاخود بناسز تقویم اولنور دخی اول ایکی شیئك بریله که شجر ایله بنادر مستحق قلع اولدیغی حالده تقویم اولنور صکره مالك اولان کمسنه فاضل اولان مقدارده ضامن اولور مثلا ارضك قیمتی بیك درهم اولسه واول مقلوع اولان شجرك قیمتی یوز درهم اولسه اول شجری یردن قوپارمانك اجرتی اون درهم اولسه اول شجرك قیمتندن اخراج اولنور بهاسی طقسان درهم اولور امدی بو فاضل اولان طقسان درهمه مالك ضامن اولور (وان صبغ الثوب احمر اواصفر اولت السویق بسمن فالمالك ان شاء ضمنه قیمة ثوبه ابیض ومثل سویقه اواخذهما وضمن مازاد الصبغ والسمن) واکر غاصب اولان کمسنه اول غصب ایلدیکی ثوبی قرمزی‌یه یاخود صاروی‌یه بویاسه یاخود سویقی یاغ ایله لت ایدوب قارشدیرسه مالك اولان کمسنه مخیر اولور استرسه اول غصب اولنان ثوبك بهاسنی ابیض اولدیغی حالده تضمین ایتدیره دخی سویقك مثلنی تضمین ایتدیره واسترسه انلری اخذ ایلیوب اول صبغ ایله سمنك زیاده ایلدیکی شیئه ضامن اولور ❊ ضمنه‌ده اولان ضمیر بارز غاصبه راجعدر ثوبه‌ده اولان ضمیر مالکه راجعدر سویقه‌ده اولان ضمیر ینه مالکه راجعدر (وان صبغه اسود ضمنه قیمته ابیض اواخذه بلاردشیٔ لانه نقص) واکر اول غاصب اولان کمسنه اول غصب ایلدیکی شیئی یعنی ثوبی سیاهه بویاسه مالك اولان کمسنه مخیر اولور استرسه اکا قیمتنی ابیض اولدیغی حالده تضمین ایتدیره واسترسه برشیٔ رد ایلکسزین آنی اخذ ایلیه زیرا اول سیاه رنك امام ابوحنیفه قتنده ناقصدر

سائر الوانه نسبت ايله (وعندهما الاسود كغيره وهو اختلاف زمان) وامامين قتنده سياه اولان رنكك غيريسی كبيدر يعنی سائر الوانه فرقی يوقدر و بو اختلاف اختلاف زمانيدر زيرا بنی اميه زماننده سياه كيمدن خلقی منع ايتشلر ايدی و بنی العباس زماننده سياه كيمنه امر ايتشلر ايدی امدی هر كس مشاهده ايلديكی زمانه نسبت جواب ويرمشدر

فصل

بو فصل غاصبك غصب ايلديكی شيئه تصرفی بياننده در (وان غيب ما غصبه وضمن قيمته ملكه مستندا الی وقت الغصب) واكر غاصب اولان كمسنه غصب ايلديكی شيئی تغييب ايلسه وقيمتنه ضامن اولسه اكا مالك اولور وقت غصبه مستند اولديغی حالده يعنی يوم غصبده اولان قيمتنه ضامن اولور * غصبه ده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر و باقی ضميرلر ينه اكا راجعدر (وتسلم له الاكساب دون الاولاد) ومدت غصبده اول مغصوبدن تحصيل اولنان كسبلر غاصب اولان كمسنه يه تسليم اولنور اما مدت غصبده حاصل اولان اولاد تسليم اولنميه زيرا كسبه تابع دكلدر (والقول فی القيمة للغاصب مع يمينه ان لم يبرهن مالكه علی الزيادة) وچون غصب اولنان شيئك قيمتنده منازعه واقع اولسه قول غاصب اولان كمسنه نكدر يمينی ايله اول غصب اولان شيئك قيمتنده مادامكه اول مغصوبك مالكی زياده لكه برهان ايدوب شاهد كتورميه وچون زياده لكنه برهان ايده قول انكدر * مع يمينه ده اولان ضمير غاصبه راجعدر مالكه ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر (فان ظهر وقيمته اكثر وقد ضمنه بقول المالك او ببرهانه او بالنكول فهو للغاصب ولا خيار للمالك) امدی چون اول مغصوب اولان شیء غاصبده ايكن ظهور ايلسه وحالبوكه قيمتی اول ثابت اولان قيمتدن زياده اولسه وحالبوكه اول غاصب اولان كمسنه اول مغصوبه قول مالك ايله ياخود بينه كتورمسيله ياخود غاصبك نكوليله ضامن اولمش اولسه اول زياده لك غاصب اولان كمسنه نكدر ومالك ايچون خيار يوقدر * قيمته ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر ضمنه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر ببرهانه ده اولان ضمير مالكه راجعدر (وان ضمنه بقوله فالمالك ان شاء امضی الضمان او اخذه ورد عوضه) واكر اول غصب اولنان شيئی غاصب كندی قوليله ضامن اولسه مالك اولان كمسنه مخير اولور استرسه اول ضمانی امضا ايدوب تجويز ايليه واسترسه اول مغصوبی اخذ ايليوب عوضنی رد ايليه * ضمنه ده اولان ضمير مغصوبه راجعدر بقوله ده اولان ضمير غاصبه راجعدر (ولو برهن كل من المالك والغاصب علی الهلاك عند الاخر فبينة الغاصب اولی) واكر مالك ايله غاصبك هر بری آخر قتنده اول عين مغصوبه نك هلاك اولديغنه برهان ايلسه لر غاصب اولان كمسنه نك بينه سی اولی در امام محمد قتنده (خلافا لابی يوسف) ابو يوسف ايچون بو مسئله ده خلاف واردر زيرا ابو يوسف قتنده مالكك بينه سی اولی در (ومن غصب عبدا فباعه فضمنه نفذ بيعه) وشول كمسنه كه بر كمسنه نك عبدنی غصب ايليوب بيع ايلسه صكره مالك اولان كمسنه اول عبدك قيمتنی اكا تضمين ايتدرسه بيع نافذ وصحيح اولور فباعه ده اولان ضمير بارز عبده راجعدر * فضمنه ده اولان ضمير بارز غاصبه راجعدر بيعه ده اولان ضمير ينه غاصبه راجعدر (وان اعتقه فضمنه لا ينفذ عتقه) واكر غاصب اولان كمسنه اول غصب ايلديكی عبدی اعتاق ايلسه صكره مالك انی تضمين ايتدررسه عتقی نافذ وصحيح اولمز * اعتقه ده اولان ضمير بارز عبده راجعدر (وزوائد المغصوب غير مضمونة مالم يتعد فيها او يمنعها بعد طلب المالك اياها سواء كانت متصلة كالحسن والسمن او منفصلة كالولد والثمرة) وغصب اولنان شيئك زوائدی غير مضمونه در مادامكه غاصب انده تعدی ايتميه دخی انی مالكك طلبندن صكره منع ايتميه كرك اول حاصل اولان زوائد متصله اولسون حسن وسمنلك كبی كرك منفصله اولسون ولد وميوه كبی * فيهاده اولان ضمير زوائده راجعدر يمنعهاده اولان ضمير ينه اكا راجعدر اياهاده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وان نقصت الجارية بالولادة فی يد الغاصب ضمن نقصانها ويجبر بقيمة الولد) واكر غصب اولنان جاريه غاصب اولان كمسنه نك يدنده ولادت ايدوب ولادتی سببيله قيمتی ناقص اولسه غاصب اولان كمسنه نقصاننه ضامن اولور دخی اول طوغان ولدك قيمتنه جبر اولنور (او بالغرة) ياخود اول ولدك غره سنه جبر اولنور (ان وفت) اكر قيمت ولد ايله غره نقصاننه وفا ايدرسه وقياس تركيب ان وفتا ايدی تأمل اولنه * نقصانهاده اولان ضمير جاريه يه راجعدر (ولو زنی بامة غصبها فردها حاملا فولدت فماتت بها ضمن قيمتها يوم علوقها بخلاف الحرة وعندهما لا يضمن فی الامة ايضا)

یعنی بر کمسنه غصب ایلدیکی امه‌یه زنا ایدوب حامل اولسه و انی حامل اولدیغی حالده صاحبنه رد ایلسه
رد اولندقدنصکره حملنی وضع ایلیوب وفات ایلسه‌مز بور غاصب اول امه‌نك طوتدیغی یعنی جماع ایلدیکی کونده
اولان قیمتنه ضامن اولور و حره اولان خاتون امه‌نك خلافیدر یعنی بر حره‌یی غصب ایدوب اکراه ایله زنا
ایلسه‌صکره حامل اولوب وضع حمل ایلسه ضامن اولمز و امامین قتنده امه‌ده دخی ضامن اولمز حره‌ده اولمدیغی کبی
لکن حملك نقصاننه ضامن اولور ✲ بهاده اولان ضمیر ولادته راجعدر باقی ضمیرلر امه‌یه راجعدر (ولو ردها
محمومة فماتت لایضمن) و اول غصب ایلدیکی امه‌یی محمومه ایکن یعنی ستمه مرضنه مبتلی اولدیغی حالده
مالکنه رد ایلیوب صکره وفات ایتسه ضامن اولمز انجق حمانك تنقیص ایلدیکی شیئه ضامن اولور ✲ ردهاده
اولان ضمیر امه‌یه راجعدر (وکذا لو زنت عنده فردها فجلدت فماتت منه) دخی غصب اولنان جاریه‌یه
غاصب اولان کمسنه‌نك یاننده زنا ایلسه صکره انی صاحبنه رد ایلسه رد اولندقدنصکره جلد اولنسه یعنی اکا
حد زنایی ضرب ایلیوب اندنصکره وفات ایلسه ضامن اولمز زیرا جلد غیر متلفدر ✲ عنده‌ده اولان ضمیر غاصبه
راجعدر منه‌ده اولان ضمیر جلده راجعدر (ولا یضمن منافع ما غصبه سواء سکنه او عطله) دخی غاصب اولان
کمسنه غصب ایلدیکی دارك منافعنه ضامن اولمز کرك او دارده ساکن اولسون کرك اولمیوب معطل ایلسون ✲
بو ترکیبده اولان ضمیرلر ماقبلنده اولان مایه راجعدر (الا فی الوقف) مکر غصب ایلدیکی دار وقف اوله اول
زمانده منافعنه ضامن اولور اتلاف اولنمقدن حفظ لازم اولدیغیچون (ولا خمر المسلم او خنزیره بالاتلاف)
دخی مسلم اولان کمسنه‌نك خمرنی یاخود خنزیرنی اتلاف ایتمك ایله ضمان یوقدر زیرا خمر و خنزیر مسلم حقنده
مال غیر متقومدر ✲ خنزیره‌ده اولان ضمیر مسلمه راجعدر (وضمن القیمة فیهما لو کانا لذمی) دخی اتلاف ایلدیکی
خمرك یاخود خنزیرك قیمتنه ضامن اولور چون ذمینك اولسه‌لر زیرا بو ایکیسی ذمی حقنده مال متقومدر
(وان اتلف ذمی خمر ذمی ضمن مثلها) و اکر ذمی اولان کمسنه کندو کبی اولان ذمینك غصب ایلدیکی خمرنی
اتلاف ایلسه اول اراقه ایلدیکی خمرك مثلنه ضامن اولو ✲ مثلهاده اولان ضمیر خمره راجعدر (ولا ضمان
باتلاف المیتة ولو لذمی) دخی بر کمسنه‌نك میته سن اتلاف ایلمکله ضمان یوقدر ذمینکده اولورسه زیرا میته
هیچ بر دینده مال دکلدر (ولا باتلاف متروك التسمیة عمدا ولو لمن یبیحه) دخی عمد و قصد طریقیله تسمیه سی
ترك اولنمش ذبیحه‌یی اتلاف ایلسیله ضمان یوقدر و اکر که اول ذبیحه ترك تسمیه‌یی جائز و مباح کورن کمسنه نکده
اولورسه‌ده ✲ یبیحه‌ده اولان ضمیر ترك تسمیه ایدنه راجعدر (وان غصب خمر مسلم فخللها بما لا قیمة له اخذها المالك
بلا شیء) و اکر بر کمسنه بر مسلمك خمرنی غصب ایلیوب آنی قیمتی اولمیان شیء ایله تخلیل ایدوب سرکه ایلسه مثلا
آنی کولکه‌دن کونشه کونشدن کولکه‌یه نقل ایلمکله سرکه اولسه مالك انی بر شیء سز اخذ ایلیه زیرا تخلیل بر نوبی
تطهیر ایتمك مرتبه سنده‌در ✲ فخللهاده اولان ضمیر خمره راجعدر له‌ده اولان ضمیر بنه خمره راجعدر
(فلو اتلفها الغاصب ضمنها الا لو تلفت) امدی چون اول غاصب اولان کمسنه غصب ایلدیکی خمری سرکه
ایلیوب اتلاف ایلسه اکا ضامن اولور کندی نفسی ایله تلف اولسه اکا ضامن اولمز ✲ اتلفهاده اولان ضمیر
خمره راجعدر (وان خلل بالقاء ملح ملکها ولا شیء علیه) و اکر غاصب اول غصب ایلدیکی خمری بر مقدار
طوز القا ایتمکله تخلیل ایلسه ابو حنیفه قتنده اکا مالك اولور و اوزرینه بر شیء یوقدر (وعندهما یأخذها
المالك ان شاء ویرد قدر وزن الملح من الخل) و امامین قتنده مالك اولان کمسنه استرسه اول خمری اخذ ایلیه
و اول سرکه‌یه القا اولنان طوزك وزنی مقدارنی رد ایلیه ✲ یأخذهاده اولان ضمیر خمره راجعدر (فلو اتلفها
الغاصب لا یضمن خلافا لهما) امدی چون غاصب اولان کمسنه اول سرکه اولان خمری اراقه ایلسه ضامن اولمز
و امامین ایچون خلاف واردر تقدم ایدن مسئله‌ده اولان خلاف کبی زیرا انلرك قتلرنده ضامن اولور
(وان خللها بالقاء خل ملکها ولا شیء للمالك عند الامام) و اکر غاصب اولان کمسنه اول غصب ایلدیکی خمری
اوزرینه خل القا ایلمکله تخلیل ایلسه اکا مالك اولور و مالك اولان کمسنه‌یه نسنه یوقدر امام ابو حنیفه قتنده
(وکذا عند محمد ان تخللت من ساعتها) دخی امام محمد قتنده مالك اولان کمسنه‌یه بر شیء یوقدر اکر اول خمر
ساعتنده متخلل اولوب سرکه اولدیسه (والا فالخل بینهما قدر ملکهما) و اکر اول خمر اول ساعتده متخلل اولمز
ایسه اول خل مالك ایله غاصبك ما بینلرنده تقسیم اولنور ملکلری مقدارنجه ✲ بینهماده و ملکهماده اولان

ضمیرلر مالك ایله غاصبه راجعدر (وان غصب جلد میتة فدبغه بمالا قیمة له اخذه المالك بلاشیٔ) واكر بر میته نك دریسن غصب ایلیوب قیمتی یوق برشیئله دباغت ایدوب پاك ایلسه مثلا تراب وشمس كبی مالك اولان كمسنه آنی برشیٔسز اخذ ایلیه ❊ فدبغه‌ده اولان ضمیر جلده راجعدر له‌ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان مایه راجعدر اخذه‌ده اولان ضمیر ینه جلده راجعدر (فلو اتلفه الغاصب ضمن قیمته مدبوغا وقیل طاهرا غیر مدبوغ) امدی قچن غاصب اولان كمسنه اول دباغت اولنمش دریی اتلاف ایلسه قیمتنه ضامن اولور ❊ اتلفه‌ده اولان ضمیر دباغت اولنمش دری یه راجعدر (وان دبغه بماله قیمة یأخذه المالك و یرد مازاد الدبغ بان یقوم مدبوغا وذكیا غیر مدبوغ و یرد فضل ما بینهما) واكر اول غاصب اولان كمسنه اول غصب ایلدیكی جلد میته‌یی قیمتی وار برشیئله دباغت ایدوب پاك ایلسه مالك آنی اخذ ایلیه واول دباغتك زیاده ایلدیكی شیٔ رد ایلیه مثلا مدبوغ اولدیغی ایله ذبح غیر مدبوغ اولدیغی حالده تقویم اولنور ایكیسنك ما بیننده اولان فضله‌یی رد ایلیه دفعه‌ده اولان ضمیر جلد میته‌یه راجعدر له‌ده اولان ضمیر مایه راجعدر یأخذه‌ده اولان ضمیر ینه جلده راجعدر (وللغاصب ان یحبسه حتی یستوفی حقه) وغاصب ایچون اول مغصوبی حبس ایلمكلك واردر تاكیم اندن اولان حقنی استیفا ایلیه مثلا بایع اولان كمسنه نك مبیعی استیفاء ثمن ایچون حبس ایلدیكی كبی یحبسه‌ده اولان ضمیر مغصوبه راجعدر حقه‌ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر (وان اتلفه لایضمن) واكر غاصب اولان كمسنه اول جلدی اتلاف ایلسه قیمتنه ضامن اولمز ابوحنیفه قتنده (وعندهما یضمنه مدبوغا الاقدر مازاد الدبغ) وامامین قتنده اول جلده مدبوغ اولدیغی حالده ضامن اولور الا دباغتك زیاده ایلدیكی مقداره ضامن اولمز زیرا مالكك ملكی اوزرینه باقیدر ❊ اتلفه‌ده اولان ضمیر ملكه راجعدر (ولو تلف لایضمن اتفاقا) وقچن اول غصب اولنان جلد كندو نفسیله تلف اولسه اتفاق ائمه ایله غاصب اكا ضامن اولمز (ومن كسر لمسلم بربطا او طبلا او مزمارا او دفا او اراق له سكرا او منصفا ضمن قیمته لغیر لهو) وشول كمسنه كه بر مسلمك بربطنی یعنی سازنی یاخود طبلنی یعنی طاولنی یا مزمارنی یعنی زورناسنی و یا دفنی كسر ایلسه و یاخود سكرنی ایكی فتحه ایله یعنی سكر نامنه اولان شرابنی و یاخود منصف اولان یعنی بشوب نصفی ذاهب اولان سكرنی اراقه ایدوب دوكسه اكا ضامن اولور یعنی قیمتنه ضامن اولور ابوحنیفه قتنده قچن بوذكر اولنان آلات وسكرات غیر لهو ایچون اولسه (ویصح بیع هذه الاشیاء) و بوذكر اولنانك بیعی جائز و صحیح اولور (وقالا لایضمن ولایجوز بیعها وعلیه الفتوی) وامامین دیدیلر كه بوذكر اولنان اشیایی كسر واراقه ایلمكله ضامن اولمز دخی بیع اولنملری صحیح وجائز دكلدر فتوی دخی بونك اوزرینه‌در بیعها‌ده اولان ضمیر آلات ایله سكراته راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر امامین قولنه راجعدر (ومن غصب مدبرة فاتت فی یده ضمن قیمتها) شول كمسنه كه بر كیمسه‌نك مدبره اولان جاریه‌سنی غصب ایلیوب یدنده وفات ایلسه اتفاق ائمه ایله قیمتنه ضامن اولور ❊ فی یده‌ده اولان ضمیر غاصبه راجعدر قیمتها‌ده اولان ضمیر مدبره‌یه راجعدر (ولو ام ولده فلاضمان) واكر بر كیمسه‌نك ام ولدینی غصب ایلیوب وفات ایلسه اكا ضمان یوقدر امام ابوحنیفه (قتنده خلافا لهما) وامامین ایچون بومسئله‌ده خلاف واردر یعنی انلرك قتلرنده ضامن اولور متقوم اولدیغیچون (ولو شق الزق لاراقة الخمر لایضمنه عند ابی یوسف خلافا لمحمد) قچن بر كیمسه بر كیمسه‌نك زقنی یعنی طولمی یارسه ایچنده اولان خمرنی اراقه ایلك ایچون اول زقه ضامن اولمز امام ابو یوسف قتنده وامام محمد ایچون خلاف واردر یعنی آنك قتنده ضامن اولور زیرا اراقهٔ خمر اول طولمی شق ایلمسیله‌ده ممكندر لاتضمنه‌ده اولان ضمیر زقه راجعدر (ولاضمان علی من حل قید عبد غیره او رباط دابته او فتح اصطبلها او قفص طیر فذهب) یعنی شول كیمسه كه بر كیمسه نك عبدنك ایاغنده اولان قیدنی حل ایده یاخود دابه‌سنك ربط ایده‌جك ایپنی حل ایده یاخود دابه‌سی اولان آخورینی آچه یاخود قوش اولان قفسنی آچه آنك اوزرینه ضمان یوقدر (خلافا لمحمد فی الدابة والطیر) وامام محمد ایچون دابه ایله طیر مسئله‌لرنده خلاف واردر یعنی آنك قتنده ضمان واردر زیرا لایعقل كندوسن بوش بولسه طورمز (ولا علی من یسعی الی سلطان بمن یؤذیه ولایندفع الا بالسعی او بمن یفسق ولا یمتنع بنهیه) دخی بر كیمسه كندویی ایذا ایدوب رنجیده ایدر بر كسه‌یی سلطانه سعی ایدوب شكایت اولنمجه مندفع اولمز اولسه یاخود بر كیمسه فسق ایدوب

برکسنه‌نك نهی ایلسیله منتهی اولمیان کسنه‌یی سعی و شکایت ایلسیله اوزرینه ضمان یوقدر ✵ یؤذیه‌ده اولان ضمیر ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر (ولا علی من قال لسلطان قد یغرم وقد لا یغرم ان فلانا وجد مالا فغرمه شیأ) دخی شول کسنه که برسلطانه کیدوب فلان کسنه مال بولدی دیسه اول سلطان ایسه گاه خلقه غرامت چکدیرر وگاه چکدرمز سلطان دخی اول شکایت اولنان کسنه‌یه بر مقدار غرامه چکدرسه آنك اوزرینه ضمان یوقدر زیرا احتمالدرکه اول غرامه اول شکایت سببیله اولمیه ✵ فغرمه‌ده اولان ضمیر فلانه راجعدر (وان کان عادته ان یغرم البتة ضمن) واکر اول سلطانك عادتی دائما خلقه غرامت چکدرمك ایسه اول سعی ایدوب شکایت ایدن کسنه اول غرامته ضامن اولور ✵ عادته‌ده اولان ضمیر سلطانه راجعدر (وکذا لو سعی بغیر حق عند محمد زجرا له وبه یفتی) وقچن برکسنه بغیر حق ولاسبب برسلطانه سعی ایدوب شکایت ایلسه آنك اوزرینه ضمان واردر امام محمد قتنده اکا زجر اولمغیچون وبو قول ایله فتوی اولنور یعنی فتوی ضامن اولمق اوزرینه‌در ✵ له‌ده اولان ضمیر سعی‌نك تحتنده اولان ضمیره راجعدر (ولو اطعم الغاصب المغصوب مالکه بریٔ وان لم یعلمه) وقچن غاصب اولان کسنه اول غصب ایلدیکی شیئی مالکی اولان کسنه‌یه اطعام ایلسه غاصب اولان کسنه بری اولور واکرکه مالك اول یدیکی طعام کندو طعامی ایدیکن بیلمز ایسه‌ده زیرا کندو مالی کندویه واصل اولمشدر

﴿ کتاب الشفعة ﴾

مصنف رحمة الله علیه بو کتابده شفعه‌نك احکامنی بیان ایدر معلوم اوله‌که شفعه لغتده ضم معناسنه اولان شفعدن مشتقدر واصطلاح فقهاده (هی تملیك العقار علی مشتریه بما قام علیه جبرا) یعنی شفعه‌نك معناسی عقار اولان شیئی مشتری یسنه اشترا اولنان بها ایله جبرا تملیك ایلمکدر (وتجب بعد البیع) وذکر اولنان شفعه بیعدنصکره واجبه اولور (وتستقر بالاشهاد) دخی شفعهٔ مزبوره اشهاد ایلمکله لازم ومستقر اولور زیرا حق شفعه قبل الاشهاد ثابت دکلدر (وتملك بالاخذ بقضاء او رضی) وشفعهٔ مزبوره قضاء قاضی یاخود رضا ایله اخذ اولنمق ایله تملك اولنور ومادامکه قضا ایله یاخود رضا ایله اخذ اولنمیه تملك اولنمز (وانما تجب للخلیط فی نفس المبیع) وشفعه نفس مبیعده خلیط ایچون یعنی قسمت ایلاین شریك ایچون ثابت ولازم اولور مثلا ایکی شریکك بری حصه‌سن براجنبی‌یه بیع ایلمك کبی (فان لم یکن او سلم فللخلیط فی حق المبیع کالشرب والطریق الخاصین کنهر لا تجری فیه السفن وطریق لا ینفذ) یعنی اکر خلیط یعنی شریك موجود اولمسه ویاخود اولسه لکن حصه‌سن تسلیم ایلسه اول تقدیرجه ینه شفعه خلیطك اولور حق مبیعده اول شرب خاص وطریق خاص اولان شیلر کبی شرب خاص شول ایچنده سفینه یورومز ارماق کبی وطریق خاص شول نافذ اولمیان طریق کبی (ثم للجار الملاصق ولو بابه فی سکة اخری) یعنی شفعه خلیطه واجبه اولدقدنصکره جار ملاصقه واجب وثابت اولور جار ملاصق اکا دیرلرکه اوی اول شفعه ایله اخذ اولنه‌جق دارك ظهرینه ملاصق اوله قپوسی سکهٔ اخراده یعنی برطریق آخرده اولورسه‌ده شفعه‌یه مانع اولمز زیرا قپوسی سکه‌ده اولسه حق مبیع وخلیط اولور (ومن له جذوع علی حائطها او شرکة فی خشبة علیه جار وان فی نفس الجدار فشریك) وشول کیمسه‌نك که شفعه ایله اخذ اولنه‌جق دارك دیواری اوزرنده جذوعی یعنی دیرکلری اولمش اوله یاخود اول دیوارك اوزرنده اولان خشبه‌ده یعنی دیرکده شرکت اولمش اوله اول کیمسه جار عد اولنور واکر اول جذوع نفس دیوارده اولسه اوزرنده اولمسه شریك عد اولنور زیرا شرکت عقارده‌در منقولده دکلدر ✵ له‌ده اولان ضمیر ماقبلنده اولان من لفظنه راجعدر حائطها‌ده اولان ضمیر داره راجعدر علیه‌ده اولان ضمیر حائطه راجعدر (وهی علی عدد الرؤس لا السهام) وبو شفعه برداره موجود اولان شرکانك رؤسی عددنجه تقسیم اولنور سهام اوزره تقسیم اولنمز ✵ مثلا اوچ کیمسه برداره شریك اولسه‌لر برینك نصفی وبرینك ثلثی وبرینك سدسی اولسه صاحب النصف اولان کیمسه انك نصفنی بیع ایلسه صاحب الثلث ایله صاحب السدس اولان کیمسه‌لرك ماینلرنده برابر قسمت اولنور وامام شافعی وامام مالك وامام احمد قوللرنده سهام اوزره تقسیم اولنور مثلا دار اوچ کیمسه بیننده مشترك اولوب برینك نصفی وبرینك ثلثی وبرینك سدسی اولسه صاحب سدس اولان کیمسه کندو سدسنی

بيع ايلسه صاحب نصف اوچ خمس آلور وصاحب ثلث ايكى خمس آلور (فاذا علم الشفيع بالبيع يشهد فى مجلس علمه انه يطلبها) وچون شفيع اولان كمسنه اول واقع اولان مبيعه عالم ومطلع اوله ينه اول عالم اولديغى مجلسده شفعه يه طالب اولديغنه شاهد طوته كه شفعه طلبندن اعراض ايلدى دينلمسون ايچون وشفيعك عالم اولمسى ايكى رجل وياخود بررجل وايكى امرأه نك اعلام ايلملريله اولور امام ابوحنيفه قتنده علمه ده او لان ضمير شفيعه راجعدر انه ده اولان ضمير ينه شفيعه راجعدر يطلبها ده اولان ضمير شفعه يه راجعدر (ويسمى طلب مواثبة) يعنى شفيعك ايده جكى طلبه طلب مواثبه تسميه اولنور مواثبه وثبدن مشتقدر كه سرعتله صيچرامقدر كوياكه اول شفيع او لان كمسنه او مجلسندن عجله ايله صيچرايوب شفعه يه طالب اولديغنه شاهد طوته (ثم يشهد عند العقار او على المشترى او على البايع ان كان المبيع فى يده) يعنى شفيع اولان كمسنه مجلس علمده اشهاد ايلدكدنصكره اول عقار قتنده اشهاد ايليه ياخود بايعك اوزرينه اشهاد ايليه زيرا حق اكا متعلقدر ياخود مشترينك اوزرينه اشهاد ايليه اكر مبيع او لان شیٔ آنك يدنده ايسه زيرا اول حينده يدى يعنى حقى واردر ٭ يده ده اولا ضمير بايعه راجعدر (فيقول اشترى فلان هذه الدار وقد كنت طلبت الشفعة و انا اطلبها الآن فاشهدوا على ذلك) امدى شفيع او لان كمسنه شفعه طلب ايليوب اشهاد ايلديكى زمانده ديه كه بوندن اسبق فلان كمسنه بو دارى اشترا ايلمش ايدى و بن بوندن اول شفعه يى طلب ايلمشيدم و شمديكى حالده دخى طلب ايدرين سز لر دخى طلب ايلديكمه شاهد اولكوز (ويسمى طلب تقرير واشهاد) و بو طلبه طلب تقرير واشهاد تسميه اولنور وامام ابو يوسف قتنده اول طلب ايلديكى عقارك تسميه اولنمسى و تحديد اولنمسى اشتراط اولنور زيرا شفعه يى طلب ايتمك صحيح اولمز مادامكه طلب ايلديكى معلوم اولميه (ثم يطلب عند قاض فيقول اشترى فلان دار كذا وانا شفيعها بسبب كذا فمره بالتسليم الى) يعنى شفيع اولان كمسنه شفعه طلبنه اشهاد ايلدكدنصكره شفعه يى قاضى حضورنده طلب ايليه و ديه كه فلان كمسنه فلان دارى اشترا ايلمش ايدى و بن اول دارك شفيعيم فلان سبب ايله امدى مشترى اولان كمسنه يه امر ايله كه بكا اول دارى تسليم ايليه ٭ شفيعها ده اولان ضمير داره راجعدر فمره ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر (ويسمى طلب خصومة و تمليك) و بو طلبه طلب خصومت وطلب تمليك تسميه اولنور (و لا تبطل الشفعة بتأخيره مطلقا فى ظاهر المذهب و عليه الفتوى) يعنى شفيعك طلب شفعه يى تأخير ايلمسى ايله شفعه باطل اولمز مطلقا يعنى كرك عذرى اولسون كرك اولمسون ظاهر مذهبده قول بودر وفتوى بونك اوزرينه در هدايه ده وكافى ده بويله ذكر اولنمشدر ٭ بتأخيره ده اولان ضمير طلب شفعه يه راجعدر (وقيل يفتى بقول محمد انه ان اخره شهرا بلا عذر بطلت) و بر روايتده دينلديكه امام محمد قولى ايله فتوى اولنور كه شفيع اولان كمسنه اكر شفعه طلبنى بلا عذر شرعى بر آى تأخير ايلسه شفعه باطل اولور مبسوطده و قاضيخانده فتوى بونك اوزرينه در ديو بيان ايلمشلردر ٭ انه ده اولان ضمير شفيعه راجعدر اخره ده اولان ضمير طلب شفعه يه راجعدر (واذا ادعى الشراء وطلب الشفعة سأل القاضى المدعى عليه فان اقر بملك ما يشفع به او نكل عن الحلف على العلم بملكيته او برهن الشفيع سأله عن الشراء) يعنى چون شفيع اولان كمسنه اول شفعه ايله طلب ايده جكى دارك اشترا ايلمه سن دعوى ايلسه و شفعه سن طلب ايلسه قاضى اولان كمسنه مدعى عليه اولان كمسنه كه مشتريدر سؤال ايدوب اكر اقرار ايلسه و ياخود ملكيتنه عالم اولديغنه يمين ايلمه دن نكول ايلسه ياخود شفيع اولان كمسنه اول ما يشفع بهك ملكيتنه برهان ايلسه قاضى اولان كمسنه اول حينده خصم اولان كمسنه يه شرا ايلديكندن سؤال ايليه (فان اقر به او نكل عن اليمين انه ما ابتاع او ما يستحق عليه هذه الشفعة او برهن الشفيع قضى له بها) امدى مزبور خصم سؤال اولندقدنصكره اكر شرا ايلديكنه اقرار ايلسه ياخود اشترا ايلمديكنه يمين ايلمه دن نكول ايلسه ياخود بو طلب اولنان شفعه اوزرينه مستحق اولديغنه يميندن نكول ايلسه ياخود شفيع اولان كمسنه برهان ايلسه اول شفيع اولان كمسنه يه حكم ايدوب قضا ايليه بو تقدم ايدن اشيانك برى ايله ثابت اولديغى اجلدن ٭ به ده اولان ضمير شرايه راجعدر له ده اولان ضمير شفيعه راجعدر بها ده اولان ضمير شفعه يه راجعدر (ولا يشترط احضار الثمن وقت الدعوى فاذا قضى له لزم احضاره) يعنى شفعه ايله طلب اولنان دارك ثمنى وقت دعواده احضار ايلمك شرط دكلدر وچون قاضى مدعى عليه اولان كمسنه يه شفعه يى

حكم وقضا ایلیه اول زمان ثمنك احضاری لازم اولور و امام محمد قتنده بر روایتده مادامكه مدعی ثمنی احضار ایلیه اكا قضا اولنمیه ✱ لهده اولان ضمیر شفیعه راجعدر احضارده اولان ضمیر ثمنه راجعدر (وللمشتری حبس الدار لقبضه) ومشتری ایچون جائزدركه داری حبس ایدوب تسلیم ایلیه ثمنی قبض ایلمك ایچون زیرا دارك مشتریسی بایع منزله سنده در وشفیع مشتری منزله سنده در ✱ لقبضه ده اولان ضمیر ثمنه راجعدر (ولا تبطل شفعته بتأخیر الثمن بعد ما امر باداته) شفیع اولان كمسنه شفعه ایله اخذ ایده جكی دارك ثمنی ادا ایلسنه امر اولندقدنصكره ثمنی تأخیر ایلمك ایله شفعه سی باطله اولمز زیرا قضا اولنمق ایله تأكید اولنمشدر شفعته ده اولان ضمیر شفیعه راجعدر باداته ده اولان ضمیر ثمنه راجعدر (وللشفیع ان یخاصم البایع ان كان المبیع فی یده) دخی شفیع ایچون جائزدركه بایع اولان كمسنه ایله خصومت ایده اگر اول مبیع اولان دار یدنده ایسه زیرا اصالت طریقیله یدانكدر ✱ فی یده ده اولان ضمیر بایعه راجعدر (ولا یسمع القاضی البینة علیه حتی یحضر المشتری فیفسخ البیع بحضرته و یقضی بالشفعة علی البائع) وقچن مشتری غائب اولسه قاضی اولان كمسنه اول بایع اولان كمسنه نك اوزرینه شفعه ایله قضا ایلیه تاكیم مشتری حاضر اوله حاضر اولدقدنصكره قاضی اول بیع مزبوری مشترینك حضورنده فسخ ایدوب شفعه ایله تابع اوزرینه حكم وقضا ایلیه زیرا هر برینك مبیعده حقی واردر ✱ علیه ده اولان ضمیر بایعه راجعدر بحضرته ده اولان ضمیر مشترییه راجعدر (و یجعل العهدة علیه) وشفیع اولان كمسنه اول شفعه ایله اخذ اولنان دارك عهده سنی یعنی حقوقنی اول بایعك اوزرینه ایلیه ✱ علیه ده اولان ضمیر بایعه راجعدر (والوكیل بالشراء خصم للشفیع مالم یسلم المبیع الی الموكل) یعنی شرایه وكیل اولان كمسنه شفیع اولان كمسنه یه خصم اولور مادامكه مبیعی موكله تسلیم ایلیه ومبیعی تسلیم ایلدیكی تقدیرجه خصم اولمز (وللشفیع خیار الرؤیة والعیب وان شرط المشتری البراءة منه) دخی شفیع ایچون خیار رؤیت وخیار عیب واردر واگر كه مشتری عیبدن بری اولمسن شرط ایدرسه ده زیرا شفعه ایله اخذ ایلمك شرا منزله سنده در او یله اولسه انده خیار رؤیت وخیار عیب ثابت اولور

﴿ فصل ﴾

بو فصل شفیع ایله مشترینك ما بیننده واقع اولان احكامك بیاننده در (وان اختلف الشفیع والمشتری فی الثمن فالقول للمشتری) یعنی قچن شفیع ایله مشتری اولان كمسنه لر اول شفعه ایله اخذ اولنان دارك ثمننده اختلاف ایلسه لر قول بو مسئله ده مشترینكدر زیرا شفیع اولان كمسنه عقارك استحقاقنی دعوی ایدر مشتری ایسه انی انكار ایدر امدی قول منكر كدر (وان برهنا فللشفیع) وقچن شفیع ایله مشترینك هر بری حجت ایدوب شاهد كتورسه لر قول شفیعكدر امام ابو حنیفه قتنده وامام محمد قتنده (وعند ابی یوسف للمشتری) وامام ابو یوسف قتنده قول مشترینكدر (وان ادعی المشتری ثمنا والبایع اقل منه اخذه الشفیع بما قال البایع قبل قبض الثمن) واگر مشتری اولان كمسنه فلان قدر ثمن دعوی ایدوب بایع اولان كمسنه اول مقداردن اقل دعوی ایلسه امدی اول مبیع اولان داری شفیع اولان كمسنه بایعك دیدیكی بها ایله اخذ ایلیه ثمن قبض اولنمزدن اول (و بما قال المشتری بعده) وثمن قبض اولندقدنصكره مشترینك دیدیكی بها ایله اخذ ایلیه (وان عكسا فبعد القبض یعتبر قول المشتری وقبله یتحالفان) واگر عكس اولنوب مثلا بایع اولان كمسنه مشترینك دعوی ایلدیكی مقداردن زیاده دعوی ایلسه امدی اگر قبضدنصكره ایسه مشترینك قولی اعتبار اولنور واگر قبضدن اول ایسه ایكیسی تحلیف اولنورلر (وان نكل اعتبر قول صاحبه) واگر ایكینك بری یمیندن نكول ایلسه صاحبنك قولی یعنی اول برینك قولی اعتبار اولنور (وان حلفا فسخ البیع و یأخذه الشفیع بما قال البایع) واگر بایع ایله مشترینك هر بری یمین ایلسه بیع فسخ اولنور وشفیع اولان كمسنه اول مبیعی بایعك دیدیكی بها ایله اخذ ایلیه زیرا بیعك فسخ اولمسی شفیع حقنك بطلاننه موجب دكلدر (وان حط عن المشتری بعض الثمن یأخذه الشفیع بالباقی) واگر بایع اولان كمسنه مشترینك اوزرندن ثمنك بعضیسن حط ایلیوب آشاغه وارسه شفیع اولان كمسنه اول مبیعی باقی قلان بها ایله اخذ ایلیه (وان حط الكل یأخذه بالكل) وثمنك جمله سن حط ایدوب اوزرندن رفع ایلسه كل ثمن ایله اخذ ایلیه زیرا جمله سن حط ایلمك ایله بیع بلا ثمن اولمش اولور اول ایسه باطلدر امدی كل ثمن ایله اخذ ایلیه (وان حط النصف ثم النصف یأخذه بالنصف الاخیر) واگر اول كره ده بر نصف حط ایدوب صكره ده

اول برنصف آخرى تنزيل ايلسه اول برنصف اخير ايله اخذ ايليه (وان زاد المشترى فى الثمن لاتلزم الشفيع الزيادة) واكر مشترى اولان كمسنه اول مبيعك ثمنه برشئ زياده ايلسه اول زياده لك اول شفيعه لازم اولمز زيرا شفيعه ضرر روادردر (واذا كان الثمن مثليا لزم الشفيع مثله) وقچن اول مبيعك ثمنى مثلى اولسه شفيع اولان كمسنه يه اول مثلينك مثلى لازم اولور (وان قيميا فقيمته) واكر اول مبيعك ثمنى مثلا عقارات كبى متقوم اولسه قيمتى لازم اولور (وان كان مؤجلا اخذ بثمن حال او يطلب فى الحال و يأخذ بعد مضى الاجل) واكر اول مبيعك ثمنى مؤجل اولسه آنى ثمن حال ايله اخذ ايليه ياخود شفعه يى اول حالده طلب ايليه واول مبيعى اجلك مضيند نصكره اخذ ايليه (ولا يتعجل ماعلى المشترى لو اخذه الشفيع بالحال) دخى بايع اولان كمسنه مشترينك اوزرنده اولان ثمنى تعجيل ايتيوب اخذ ايليه اكر شفيع اولان كمسنه اول مبيعى ثمن حال ايله اخذ ايلمش اولسه (ولو سكت الشفيع عن الطلب ليحل الاجل بطلت شفعته خلافا لابى يوسف) وقچن شفيع اولان كمسنه شفعه طلبندن سكوت ايلسه اول تأجيل اولان اجل حال اولمق ايچون شفعه سى باطله اولور امام ابوحنيفه ايله امام محمد قتنده وامام ابو يوسف ايچون خلاف واردر يعنى انك قتنده باطل اولمز شفعته ده اولان ضمير شفيعه راجعدر (ولو اشترى ذمى بخمر او خنزير يأخذه الشفيع الذمى بمثل الخمر وقيمة الخنزير والمسلم يأخذه بالقيمة فيهما) واكر برذمى برعقارى خمر ايله ياخود خنزير ايله اشترا ايلسه ينه ذمى اولان شفيع اول عقارى اول خمرك مثلى ايله وخنزيرك قيمتى ايله اخذ ايليه ومسلم اولان شفيع ايكيسنده بيله قيمتيله احذ ايليه زيرا خمر ايله خنزير مسلم قتنده متقوم اولان اموالدن دكلدر ✲ يأخذه ده اولان ضمير عقاره راجعدر فيهماده اولان ضمير خمر ايله خنزيره راجعدر (ولو بنى المشترى اوغرس اخذها الشفيع بالثمن و بقيمتهما مقلوعين كما فى الغصب) واكر مشترى اولان كمسنه اشترا ايلديكى ارضده ياپو ياپسه ياغاج ديكسه شفيع اولان كمسنه اول اراضى يى اشترا اولنان ثمن ايله اخذ ايليه وايچنده اولان بنا ايله غرسى يرلرندن مقلوع اولدقلرى حالده اولكى بها ايله اخذ ايليه ارض مغصوبه ده اولديغى كبى ✲ اخذهاده اولان ضمير ارضه راجعدر قيمتهماده اولان ضمير بنا ايله غرسه راجعدر (اوكلف المشترى قلعهما) ياخود شفيع اولان كمسنه مشترى يه اول بنا ايله غرسك قلعنى تكليف ايليه ✲ قلعهماده اولان ضمير ينه بنا ايله غرسه راجعدر (ولو استحقت بعد مابنى الشفيع اوغرس رجع على المشترى بالثمن فقط) واكر اول اشترا اولنوب شفعه ايله اخذ اولنان ارضده شفيع اولان كمسنه برجدار بنا وشجر غرس ايلدكدنصكره برآدم مستحق اولسه شفيع اولان كمسنه مشترينك اوزرينه انجق ثمن ايله رجوع ايدر بنا ايله غرسك قيمتى ايله رجوع ايتمز (وان جف الشجر او انهدم البناء عند المشترى يأخذها الشفيع بكل الثمن انشاء) واكر اول ارضده غرس اولنان شجر كندودن قوروسه ياخود اول بنا اولنان مشترينك يانده منهدم اولسه شفيع اولان كمسنه انى جمله ثمن ايله اخذ ايليه اكر استرسه زيرا ايكيسيده ارضه تابعدر واسترسه ترك ايليه زيرا تملك ايتمكه جبر اولنمز (وان هدم المشترى البناء اخذ الشفيع العرصة بحصتها) واكر مشترى اولان كمسنه اول ارضده اولان بنايى هدم ايلسه شفيع اولان كمسنه اول بنادن خالى اولان عرصه يى ثمندن حصه سيله اخذ ايليه زيرا هدم كندى فعليله اولديغى اجلدن ثمنك برمقدارى اول هدم اولنان بنانك مقابله سنه صرف اولندى بحصتهاده اولان ضمير عرصه يه راجعدر (وليس له اخذ النقض) نقض كسر نون ايله منقوض معناسنه در يعنى مشترى اولان كمسنه اول منقوض نقضى اخذ ايلك جائز دكلدر زيرا منفصل اولمشدر ✲ له ده اولان ضمير مشترى يه راجعدر (وان اشترى الارض مع شجر مثمر اوغير مثمر فاثمر فى يده اخذها الشفيع مع الثمر فيهما) واكر مشترى اولان كمسنه ارضى برشجر مثمر ايله ياخود غير مثمر ايله آلوب كندو يدنده مثمر اولسه اخذ ايدوب اشترا ايلسه شفيع اولان كمسنه اول ارضى ايچنده اولان ثمره ايله ذكر اولنان ايكى حالده بيله اخذ ايليه زيرا ثمر متصل اولمغله اكا تابع اولمشدر (فان جذه المشترى فليس للشفيع اخذه) واكر مشترى اولان كيمسه اول شجرده اولان ثمرى جذ ايدوب قطع ايلسه شفيع آنى اخذ ايلك جائز دكلدر زيرا منفصل اولمشدر ✲ جذه اولان ضمير ثمره راجعدر اخذه ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (و يأخذ ماسواه بالحصة فى الاول و بكل الثمن فى الثانى) وشفيع اولان كيمسه مثمر اولان شجرك ماعداسن حصه سيله اخذ ايليه عقد اولده

يعنى شجرى ثمر ايله اشترا ايتمكلك صورتنده وكل ثمن ايله اخذ ايليه عقد ثانيده يعنى شجرى غير ثمر اشترا ايتمكلك صورتنده ٭ ماسواه ده اولان ضمير ثمره راجعدر

﴿ باب ما تجب فيه الشفعة وما لا تجب وما يبطلها ﴾

مصنف بو بابده شفعه واجب اولان وواجب اولميان وشفعه يى ابطال ايدن يرلرى بيان ايدر (انما تجب الشفعة قصدا فى عقار ملك بعوض هو مال) يعنى شفعه قصد طريقيله شول عقارده واجبه اولوركه عوض ايله ملك اولنمش اوله او يله عوضكه مال اوله (وان لم تمكن قسمته كرحى وحمام و بئر) واول عقارك قسمتى ممكن اولمز ايسه ده شفعه اولور دكرمن وحمام وقيو كبى اولان اشياده (فلا تجب فى عروض وفلك) امدى عروضده وكميده شفعه واجبه اولمز يرا حضرت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم بيوررلركه (لا شفعة الا فى ربع وحائط) وامام مالك قتنده شفعه عقارده جائز اولديغى كبى كميده دخى جائز اولور (وفى بناء وشجر بيعا بدون الارض) ارضسز بيع اولنان بنا ايله شجرده دخى شفعه واجبه اولمز يرا منقولات قسمندندر واكر ارض ايله بيع اولنورلر ايسه شفعه واجبه اولور (ولا فى ارث وصدقة وهبة بلا عوض مشروط) دخى ارث ايله منقول اولانده وصدقه ايله وعوض شرطنسز هبه ايله ملك اولنمش شيلرده شفعه واجبه اولمز (وما بيع بخيار البايع او بيعا فاسدا مالم يسقط حق الفسخ) دخى خيار بايع ايله ياخود بيع فاسد ايله بيع اولنان شيلرده شفعه واجبه اولمز مادامكه بايع حق فسخى اسقاط ايليه اسقاط ايدرسه شفعه واجبه اولور زيرا مانعكه حق فسخدر زائل اولمشدر (ولا فيما قسم بين الشركاء او جعل اجرة او بدل خلع او عتق او صلح عن دم عمد او مهرا وان قوبل ببعضه مال) دخى شركا بيننده قسمت اولنميان اجرت اجير ياخود بدل خلع ياخود بدل عتق ياخود دم عمد مقابلهسنده واقع اولان صلحه بدل ياخود برخاتونه مهر قلنان اشيالرده شفعه واجبه اولمز واكركه اول مهرك بعضيسى ايله مال مقابله اولنورسه ده مثلا بر كمسنه برخاتونى بردار اوزرينه تزوج ايليوب خاتون اكا بيك درهم رد ايتمك اوزره مقابله اولسه امدى بوذكر اولنان مسائلك جملهسنده شفعه ثابته اولمز زيرا بوذكر اولنان اموال دكلدر ٭ ببعضهده اولان ضمير مهره راجعدر (وعندهما تجب فى حصة المال) وامامين قتنده مال حصهسنده شفعه واجبه اولور مثلا مهر مقابلهسنده وبريلان دارك قيمتى بيك درهم اولسه بيك درهم مهر مقابلهسنده حساب اولنور واول قبض اولنان بيكده شفعه واجبه اولور (ولا فيما صولح عنه بانكار او سكوت) دخى انكار ايله ياخود سكوت ايله مصالحه اولنان شيئده شفعه واجبه اولمز مثلا بر كمسنه برآخر كمسنهنك دارنى دعوى ايدوب مدعى عليه اولان كمسنه اول اثناده انكار ياخود سكوت ايلسه صكره مابينلرينه مصلح كيروب اول مدعى يى برمقدار مال ايله مصالحه ايلسهلر اول دارده شفعه واجبه اولمز ٭ عنه ده اولان ضمير مايه راجعدر (وتجب فيما صولح عليه باحدهما) اما لكن مدعى عليهك سكوتيله ياخود لكن انكارى ايله مدعينك مصالحه اولنديغى دارده شفعه واجبه اولور مثلا مدعى اولان كمسنه دعوى ايلدكده مدعى عليه انكار ايلسه وياخود سكوت ايلسه صكره مدعى يى دعواسى مقابلهسنده بردار ايله مصالحه ايلسهلر اول دارده شفعه واجبه اولور زيرا مدعينك زعمنجه اول دارى كندو حقى مقابلهسنده اخذ ايتمشدر ٭ عليهده اولان ضمير مايه راجعدر (ولا فيما سلمت شفعته ثم رد بخيار رؤية او شرط او خيار عيب بقضاء) دخى شفعهسى تسليم اولنوب صكره خيار رؤيت ايله ياخود خيار شرط ايله ياخود خيار عيب ايله قضاء قاضى ايله رد اولنان اشياده شفعه واجبه اولمز زيرا قضا فسخدر ٭ شفعتهده اولان ضمير مايه راجعدر (وما رد به بلا قضاء او بالاقالة تجب فيه) وشول بيعكه خيار عيب ايله قضاء قاضيسز رد اولنمش اوله ياخود اقاله ايله رد اولنمش اوله انده شفعه واجبه اولور ٭ به ده اولان ضمير عيبه راجعدر فيهده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر (تجب فيه فى العلو وحده وفى السفل بسببه) دخى شفعه يالكز عالى اولان مكانده واجبه اسفل اولان مكانده دخى واجبه اولور اول عالى اولان مكاننك سببيله ٭ وحدهده اولان ضمير علوه راجعدر بسببهده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وفيما بيع بخيار المشترى) دخى خيار مشترى ايله بيع اولنان شيئده شفعه واجبه اولور (وان بيعت دار بجنب المبيعة بالخيار فالشفعة لمن له الخيار بايعا او مشتريا) فجن خيار ايله بيع اولنان دارك جنبنده

بردار دخی بیع اولنسه امدی اول دارده شفعه خیار صاحبی اولان کمسنه نکدر کرك اول صاحب خیار بایع اولسون کرك مشتری اولسون تمام بحثی محلنده مسطوردر (وتکون اجازة من المشتری) واول شفعه طلب ایتمك بیعه اجازت اولور مشتریدن (وللشفیع الاول اخذها منه لا اخذ الثانیة) یعنی اول شفیع اول ایچون جائزدرکه اولکی داری اخذ ایلیه ثانیجی داری اخذ ایتمك جائز دکلدر ※ اخذهاده اولان ضمیر اولکی داره راجعدر منه‌ده اولان ضمیر خیاره راجعدر (وان بیعت دار بجنب المبیعة فاسدا فشفیعها البایع ان بیعت قبل قبض المشتری فاذا قبض بعد الحکم له بها لاتبطل) واکر بیع فاسد ایله بیع اولنان دارك جانبنده بردار دخی بیع اولنسه امدی اول دارك شفیعی بایعدر واکر بو ایکنجی داری اولکی داری قبض ایلمدیکندن اول قبض ایتمش اولورسه زیرا ملکی باقیدر وچون مشتری اولان کمسنه اول داری بایعه حکم اولندقدنصکره قبض ایتمش اولسه شفعه‌سی باطله اولمز ※ فشفیعهاده اولان ضمیر داره راجعدر له‌ده اولان ضمیر بایعه راجعدر بهاده اولان ضمیر ینه داره راجعدر (وان بیعت بعض قبض المشتری فالشفعة للمشتری) واکر دار بیع اولنسه مشترینك قبضندنصکره امدی شفعه مشتری ایچوندر (فان استرد البایع منه المبیعة قبل الحکم له بالشفعة بطلت شفعته) واکر بایع اولان کمسنه اول مبیع اولان داری مشتری‌یه شفعه ایله حکم اولنمزدن مقدم استرداد ایدرسه شفعه‌سی باطله اولور زیرا ملکی منقطع اولمشدر شفعه‌سن طلب ایده‌جکی داردن ※ منه‌ده اولان ضمیر مشتری‌یه راجعدر له‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وان بعد الحکم بقیت الثانیة علی حکمه) واکر بایع اولان کمسنه اول مبیع اولان داری بعد الحکم استرداد ایلسه اول دار ثانیه مشترینك حکمی اوزرینه قالور ※ بر نسخه‌ده حکمه یرینه ملکه واقع اولمشدر حکمه‌ده اولان ضمیر مشتری‌یه راجعدر (والمسلم والذمی فی الشفعة سواء) یعنی طلب شفعه‌ده مسلم ایله ذمی برابردر بیعده برابر اولدقلری کبی (وکذا الحر والعبد المأذون والمکاتب) یعنی مسلم ایله ذمی شفعه‌ده برابر اولدقلری کبی کذلك حر وعبد مأذون ومکاتب اولان کمسنه‌لر دخی شفعه‌ده برابرلردر (ولو فی مبیع السید کالعکس) فیچون شفعه سیدك مبیعنده اولسه عکسی کبی اولور یعنی عبد مأذونك ومکاتبك مبیعنده اولمسی کبیدر

﴿ فصل ﴾

بو فصل شفعه‌نك باطل اولمسی احکامی بیانده‌در (وتبطل الشفعة بتسلیم الکل او البعض ولو من الوکیل و بترك طلب المواثبة او التقریر) یعنی شفعه ایله طلب اولنان شیئك کلنی یاخود بعضیسنی وکیلدنده اولورسه تسلیم ایتمك ایله وترك طلب مواثبه و یاخود ترك طلب تقریر ایلیه شفعه باطله اولور زیرا شفعه طلبندن اعراض واردر وامتناع ایلمکه دلیلدر (وبالصلح عن الشفعة علی عوض) دخی شفعه طلب ایلمه‌دن برعوض معین اوزرینه صلح اولمق ایله شفعه باطله اولور زیرا مال اولمیان حقدن عوض الق حقنی ابطال ایدر (وعلیه رده) واول عوضی اخذ ایدن کمسنه‌نك اوزرینه اول عوضی رد ایتمك واردر زیرا رشوتدر (وکذا لو باع شفعته بمال) وقیچون شفعه سنی مال ایله بیع ایلسه شفعه باطله اولور (وکذا لو قال للمخیرة اختاری بالف او قال العنین لامرأته ذلك فاختارته بطل خیارها ولا یجب العوض) دخی تقدم ایدن مسائل کبیدر قیچون برکمسنه تخییر ایلدیکی زوجه‌سنه اختیاری واترك الفسخ بالف دیسه یاخود عنین امرأسنه بویله دیسه زوجه دخی اختیار ایلسه خیاری باطل اولور واول ذکر اولنان عوض واجب اولمز (وتبطل ببیع مایشفع به قبل الحکم له بها) یعنی شفیع اولان کمسنه‌یه شفعه ایله حکم اولنمزدن مقدم مایشفع به اولان شیئ بیع اولنسه شفعه باطله اولور ※ له‌ده اولان ضمیر شفیعه و بهاده اولان ضمیر شفعه‌یه راجعدر (و بموت الشفیع) دخی موت شفیع ایله شفعه باطله اولور (لا بموت المشتری) یعنی مشترینك موتیله شفعه باطله اولمز (ولا شفعة لمن باع) وبایع اولان کمسنه ایچون شفعه یوقدر مثلا شفیع اولان دار صاحبنك طرفندن بیعه وکیل اولسه و بیع ایلسه اول دار مشفوعه‌ده شفعه‌سی قالمز (او بیع له) یاخود انك ایچون بیع اولنمش اوله مثلا بایع اولان کمسنه مضارب اولسه‌ده برداری بیع ایلسه بو صورتده رب المال اولان کمسنه ایچون شفعه یوقدر اول بیع اولنان دارده زیرا انکدر (او ضمن الدرك او ساوم المشتری بیعا او اجارة) دخی قیچون شفیع اولان کمسنه اول بیع اولنان دارك درکنی مشتری ایچون ضامن اولسه یاخود مشتری اولان کمسنه‌دن اول دارك بیعی یاخود اجاره‌سنی مساومه ایدوب طلب ایلسه شفعه باطله اولور زیرا

مشترینك ملکی ثابت اولمسنه رضادر (وتجب لمن ابتاع او ابتيع له) دخی شفعه شول کیمسه‌یه واجب اولور که برداری وکالت طریقیله بر کیمسه‌یه اشترا ایلمش اوله حالبوکه کندوسی شفیع اوله یاخود انك ایچون اشترا اولنمش اوله حالبوکه کندوسی شفیع اوله (ولو قيل للشفيع انها بيعت بالف فسلم ثم بان انها بيعت باقل او بكيلي اووزني او عددي متقارب قيمته الف او اكثر فله الشفعة) وقچن شفیع اولان کیمسه‌یه برداری مثلا بیك درهمه بیع اولندی دینلسه شفیع دخی بومقداره بیع اولندیغن تسلیم ایلسه صکره بیك درهمدن اقله بیع اولندیغی ظاهر ومتبین اولسه یاخود کیلی ایله ویاوزنی ایله ویاخود متقارب اولان عددی ایله که قیمتی بیك درهمدر یا اکثر در بیع اولندیغی ظاهر ومتبین اولسه اول تسلیم ایلین کیمسه ایچون شفعه طلب ایتمكك واردر زیرا کندودن واقع اولان تسلیم محلنه واقع اولمامشدر (ولو بان انها بيعت بعرض قيمته الف او بدنانير قيمتها الف فلا) وقچن اول دار قیمتی بیك درهم اولان عروض ایله یاخود قیمتی بیك درهم اولان دنانیر ایله بیع اولندیغی متبین اولسه اکا شفعه یوقدر (ولو قيل له المشتري فلان فسلم فبان انه غيره فله الشفعة) وقچن شفیع اولان کمسنه‌یه داری اشترا ایدن فلان کمسنه در دیسه‌لر اولدخی تسلیم ایدوب سکوت ایلسه صکره اشترا ایدن کمسنه فلانك غیری ایدیکی ظاهر ومتبین اولسه اول شفیع ایچو شفعه واردر زیرا شفعه سن اسقاط ایلدیکی کمسنه غیری اولدیغی ظاهر اولدی (ولو بان انه هو مع غيره فله الشفعة في حصة الغير) وقچن شفیعك اسقاط ایلدیکی اول ایدیکی معلوم اولوب لکن غیریسیله ایشترا ایلدیکی ظاهر اولسه اول شفیع اولان کمسنه‌نك اول غیری اولان حصه سنده شفعه سی واردر زیرا تسلیم اولکی‌یه ایدی ❊ انه ده اولان ضمیر مشتری‌یه راجعدر غیره ده اولان ضمیر یته فلان دینلن مشتری‌یه راجعدر فله ده اولان ضمیر شفیعه راجعدر (ولو بلغه بيع النصف فسلم فظهر بيع الكل فله الشفعة) وقچن شفیع اولان کمسنه‌یه شفعه ایله اخذ ایدجکی دارك نصفی بیع اولندیغی خبری واصل اولدقده تصدیق ایدوب صکره جمله سی بیع اولندیغن بیلسه اول شفیع اولان کمسنه ایچون شفعه واردر ❊ بلغه ده اولان ضمیر شفیعه راجعدر (وان باعها الا ذراعا من طول جانب الشفيع فلا شفعة له) و قچن بر کمسنه دارنی بیع ایلیوب لکن شفیع اولان کمسنه‌نك اوینك طولی اولان جانبندن برذراع مقدارینی بیع ایتسه اول شفیع اولان کمسنه ایچون شفعه یوقدر زیرا جوار منقطع اولمشدر ❊ و بومسئله اسقاط شفعه ده برحیله در (وان اشترى سهما منها بثمن ثم اشترى باقيها فالشفعة في السهم فقط) واکر بر کمسنه برداردن برسهم اشترا ایلیوب صکره باقیسن اشترا ایلسه امدی شفعه انجق بالکز اشترا ایلدیکی سهمده در بومسئله دخی اسقاط شفعه‌یی جوازده برحیله د (وان ابتاعها بثمن ثم دفع عنه ثوبا اخذها الشفيع بالثمن لا بقيمة الثوب) واکر اول داری ثمن ایله ایشترا ایدوب واول ثمن مقابله سنده ثوب ویرسه شفیع اولان کمسنه اول داری ثمن معین ایله اخذ ایلیه اول ثوبك قیمتی ایله اخذ ایتمیه بو دخی اسقاط شفعه‌یی جوازده وغیریسنده برحیله در (ولا تكره الحيلة في اسقاطها عند ابي يوسف و به يفتى قبل وجوبها و عند محمد تكره) واسقاط شفعه ده حیله ایتمك مکروه دکلدر امام ابو یوسف قتنده و بو قول ایله فتوی اولنور یعنی فتوی مکروه اولمامسنك اوزرینه‌در شفعه واجب اولمزدن اول ❊ شفعه واجب اولدقدنصکره بلاخوف مکروهدر وامام محمد قتنده مکروهدر امام خصاف حیله کتابنده دیرکه لابأس بالحيل فيما يحل ويجوز یعنی جائز وحلال اولان صورتلرده و بر کمسنه‌نك حقی ابطال اولنمق صورتنده حیله جائز در ❊ في اسقاطها ده اولان ضمیر شفعه‌یه راجعدر به ده اولان ضمیر عدم کراهته راجعدر (وللشفيع اخذ حصة بعض المشترين لا حصة بعض البايعين) وشفیع اولان کمسنه ایچو جائزدرکه بعض مشتریلرك حصه سن اخذ ایلیه اما بعض بایعلرك حصه سن اخذ ایتمك جائز دکلدر مثلا اولکی صورتده برجماعت بر کمسنه دن بر دار اشترا ایلسه‌لر شفیع ایچون اول بعض مشتریلرك حصه سن آلمق واردر وایکنجی صورتده برجماعت بر کمسنه‌یه بر دار بیع ایلسه‌لر اول بایعلرك حصه سن آلمق یوقدر زیرا اولکی صورتده تفریق صفقه واردر وایکنجیده یوقدر (وللجار اخذ بعض مشاع بيع فقسم وان وقع في غير جانبه) وجار ایچون اول بیع اولنوب قسمت اولنان مشاعك بعضیسن اخذ ایتمك جائزدر واکرکه اول مشترینك حصه سی اول شفیع اولان کیمسه‌نك جانبنك غیریسنده اولنورسه ده ❊ جانبه ده اولان ضمیر شفیعه راجعدر (وللعبد المأذون المديون اخذ الشفعة في مبيع سيده و بالعكس)

يعنى عبد مأذون ومديون اولان كمسنه‌نك كندو سيدى مبيعنده شفعه‌سى واردر عكسنده كذلك يعنى عبد مأذون ومديونك مبيعنده سيدينك دخى شفعه‌سى واردر زيرا مالنده اجنبى كبيدر ❊ سيده ده اولان ضمير عبد مأذونه راجعدر (وصح تسليم الاب والوصى شفعة الصغير خلافا لمحمد فيما بيع بقيمتها واقل وقوله رواية عن الامام فى الاقل الذى لايتغابن فيه) وصغيرك باباسى ياخود وصيسى اولان كمسنه‌لر اول شفيعك شفعه‌سنى تسليم ايلمك صحيح اولدى وامام محمد ايچون خلاف واردر شول قيمتى ايله ياخود قيمتندن اقله بيع اولنان شيده ومحمدك قولى ابوحنيفه‌دن برروايتده شول اقلده كه انده تغابن اولميه ❊ بقيمتهاده اولان ضمير ماقبلنده اولان مايه راجعدر قوله‌ده اولان ضمير امام محمده راجعدر فيه‌ده اولان ضمير اقله راجعدر

كتاب القسمة

بو كتابده احكام قسمت بيان اولنور قسمت مصدردر لغتده انقسامك اسميدر قدرت اقتدارك اسمى اولديغى كبى واصطلاح فقهاده (هى جمع نصيب شايع فى معين) اول قسمت شايع اولان نصيبى واحد معينده جمع ايلمكدر يعنى شريكلرك طلب ومعرفتلريله هر برينك نصيب وحصه‌سنى افراز و تمييز ايلمكدر (وتشتمل على الافراز والمبادلة) وقسمت ايكى شئ اوزرينه مشتملدر برى افرازكه تمييزدر و برى مبادله در چونكه اول قسمت اولنه جق دارك ابعاضى متفاوت اولسه (والافراز اغلب فى المثليات) ومثلياتده كه مكيلات وموزونات وعدديات متقاربه‌در افراز اغلبدر (فيأخذ الشريك حظه منها حال غيبة صاحبه) بوفا ماقبلنده اولان كلامه تفريعدر يعنى چون مكيلاتدن ياخود غيريدن برشئ قسمت اولنه شريك اولان كمسنه كندو حظ ونصيبنى اول قسمت اولنان شيئدن كندو شريكنك غيبتنده اخذ ايليه زيرا كندو حقيدر (ولو اشترياه فاقتسماه فلكل ان يبيع حصته مرابحة بحصة ثمنه) وقچن ايكى شريك اولان كمسنه‌لر مثلى اولان شئ اشترا ايدوب قسمت ايلسه‌لر امدى هر بريسى جائزدركه كندو حصه‌سنى مرابحة بيع ايليه ثمننك حصه‌سيله زيرا كندو حصه‌سى عين حقيدر (والمبادلة اغلب فى غيرها) ومبادله مثليانك غيريسنده اغلبدر يعنى ثياب كبى وعقارات وحيوانات كبى شيلرده اغلب اولور (فلا يأخذه ولا يبيع مرابحة بعد الشراء والقسمة) امدى اول شريكك بريسى كند وحصه‌سن شريكنك غيبتنده اخذ ايليه دخى شرا ومقاسمه‌دنصكره حصه‌سن مرابحه ايله بيع ايليه ابعاضى متفاوت اولديغى اجلدن (ويجبر عليها فيه بطلب الشريك فى متحد الجنس) وشريك اولان كمسنه اول برشريكنك طلب ايتسيله غير مثلياتده مثلا قيون كبى ودوه كبى متحد الجنس اولان شيئدن قسمت اولنميه‌نك اوزرينه جبر اولنور تتميم فائده ايچون ❊ عليهاده اولان ضمير قسمته راجعدر فيه‌ده اولان ضمير غير مثلى‌يه راجعدر (لافى غيره) غير متحد الجنسده شريك جبر اولنمز زيرا مبادله متعذردر (وندب للقاضى نصب قاسم رزقه من بيت المال ليقسم بلا اجر) وقاضى اولان كمسنه‌يه ندب اولور يعنى سنتدر برقسام نصب ايليه واول قسامك رزقى واجرتى بيت المالدن اوله اول شريكانك حصه‌لرين بينلرنده اجرتسز قسمت ايلك ايچون اول بينلرنده واقع اولان نزاع قطع اولنمق ايچون (فان لم يفعل نصب قاسما يقسم باجر يقدره له القاضى) واكر اوقاضى اول قسامى بيت المالدن اجرتسز قسمت ايلك ايچون نصب ايتميه اول اجرتى قاضى تعيين وتقدير ايليه كه قسمت صاحبلرندن اخذ اولنه ❊ يقدره‌ده اولان ضمير اجره راجعدر له ده اولان ضمير قسامه راجعدر (وهو على عدد الرؤس) واول قاضينك تقدير ايلديكى اجرت رؤس عددى اوزره تقسيم اولنور امام اعظم قتنده (وعندهما على قدر السهام) وامامين قتنده سهامك عددنجه توزيع اولنور (واجرة الكيل والوزن على قدر السهام اجماعا ان لم يكن للقسمة وان لها فعلى الخلاف) ومكيلات وموزونات اولان اشيانك قسمتنده اولچمك ايله طارتمه‌نك اجرتى سهام مقدارى اوزره‌در اجماع ايله اكر اول مكيل ايله موزونك اجرتلرى قسمت ايچون اولمز ايسه واكر قسمت ايچون ايسه تقدم ايدن خلاف اوزره‌دركه امام اعظم قتنده رؤس اوزره اولمسيدر وامامين قتنده سهام اوزره اولمسيدر (ويجب كونه عدلا امينا عالما بالقسمة) وقاضينك نصب ايلديكى قسام عدل وامين وقسمت احوالنده عالم اولمقلغى واجبدر زيرا مادامكه بو اوصاف ايله موصوف اولميه ايلديكى قسمته اعتبار اولنمز ❊ كونه‌ده اولان ضمير قسامه راجعدر (ولا يجبر الناس على قاسم واحد) و برشهرده اولان ناس ماينلرنده واقع اولان

قسمت ايچون قاسم واحد اولمغه جبر اولنمزلر اجرت مثلی زیاده اولمق ایچون (ولايترك القسام ليشتركوا) وقاضی اولان کمسنه قسام متعدد اولدیغی صورتده بری بریله شریك اولمقدن منع ایلسون زیرا شریك اولدقلری صورتده خلقه انلردن ضرر حاصل اولور (وصح الاقتسام بانفسهم بلا امر القاضی) و برالای کمسنه لرك ماینلرنده قسمت متعین اولسه کندو نفسلریله امر قاضیسز قسمتلری صحیح اولور بری برینك قسمتندن راضی اولدقلری ایچون (و يقسم على الصبي وليه او وصيه فان لم يكن فلابد من امر القاضی) وبالغ اولمیان صبی یه متعلق اولان قسمتی ولیسی اولان کمسنه یاخود وصیسی اولان کمسنه قسمت ایلیه واکر ولیسی اولمسه امر قاضیدن لابدر یعنی قسمت امر قاضی یه محتاجدر زیرا قاضی ولیسی اولمیانلرك ولیسیدر (ولايقسم عقار بين الورثة باقرارهم مالم يبرهنوا على الموت وعدد الورثة) ووارثلر اقرار واعتراف ایلیوب بو عقار بزه بابامزدن قالدی دیو قسمتنی طلب ایلسه لر اول عقار بینلرنده کندو اقرارلریله قسمت اولنمز مادامکه موته وعدد ورثه یه برهان ایدوب شاهد کتورمیه لر امام ابو حنیفه قتنده (وعندهما يقسم) وامامین قتنده کندو اقرارلریله قسمت اولنور (وغير العقار يقسم اجماعا) واکر ورثه نك اقرار ایلدکاری عقار دکل ایسه اجماع ائمهٔ ثلاثه ایله برهانسز قسمت اولنور (وكذا العقار المشترى) دخی مشتری اولان عقار اجماع ایله برهانسز ماینلرنده قسمت اولنور (والمذكور مطلق ملكه) دخی مطلق اولان ملك برهانسز قسمت اولنور مثلا بو شیٔ بزم ملك مطلقمزدر دیسه لر برهانسز بینلرنده قسمت اولنه زیرا یدلرنده اولمسی ملك اولمسنه دلیلدر (وان برهنا ان العقار فى ايديهما لايقسم حتى يبرهنا انه لهما) وکچن قسمته طالب اولان ایکی کمسنه برشیٔ کندو یدلرنده اولدیغنه برهان ایدوب بینه کتورسه لر وآنی قسمت ایلك مراد ایلسه لر قسمت اولنمیه تا کیم کندو ملکاری اولدیغنه برهان ایدوب شاهد کتوره لر زیرا کندو یدلرنده اولدیغی کفایت ایلز جائزدرکه برغیری کمسنه نك اوله (ولو برهنوا على الموت وعدد الورثة والعقار فى ايديهم ومعهم وارث غائب او صبی قسم) وکچن وارث اولان کمسنه لر کندو مورثلری نك موته وعدد ورثه یه برهان ایلسه لر حالبوکه عقار کندو یدلرنده در دخی کندولر ایله میراثه داخل اولور برغائب کمسنه و یاخود برصبی واردر اول عقار قسمت اولنور بو یلجه ذکر اولنمشدر هدایه ده (ونصب وكيل او وصی ليقبض حصة الغائب او الصبی) وقاضی طرفندن بر وکیل یاخود بر وصی نصب اولنور اول غائب اولان کمسنه نك یاخود صبینك حصه سن قبض ایلك ایچون لکن امام اعظم قتنده اقامت بینه یه محتاجدر وامامین قتنده لازم دکلدر بلکه کندو قوللریله قسمت اولنور (ولو كان العقار فى يد الغائب او شیٔ منه او فى يد مودعه او فى يد الصغير لايقسم) وکچن اول عقارك جمله سی یاخود بر مقداری غائب اولان کمسنه نك یدنده اولسه و یاخود مودعنك و یا صغیرك یدنده اولسه تقسیم اولنمز زیرا حضور خصمسز یدلری یداستحقاق اولدیغنه قضادر ٭منه ده اولان ضمیر عقاره راجعدر (وكذا لو حضر وارث واحد او كانوا مشترين وغاب احدهم) دخی کچن وارث اولان کمسنه لرك بریسی حاضر اولسه ومشتری اولان کمسنه لر برقاچ اولوب بری غائب اولسه قسمت اولنمیه زیرا جمله سنك حاضر اولمسی لازمدر (واذا انتفع كل من الشركاء بنصيبه بعد القسمة قسم بطلب احدهم) وکچن شرکانك هر بریسی کندو نصیبی ایله منتفع اولوب وایچلرندن بری قسمت طلب ایلسه طلبی ایله قسمت اولنه زیرا کندو حقیدر اکا اجابت واجبدر ٭ بنصیبه ده اولان ضمیر کله راجعدر (وان تضرر الكل لايقسم الا برضاهم) واکر شرکانك جمله سی قسمت اولنمقدن متضرر اولسه لر مادامکه جمله سی راضی اولمیه قسمت اولنمیه زیرا قسمت تملیك منفعت ایچوندر (وان انتفع البعض دون البعض قسم بطلب ذى النفع لابطلب الآخر هو الاصح) واکر اول قسمتدن بعض شرکا منتفع اولوب بعضیسی اولمزایسه اول صاحب نفع اولان کمسنه نك طلبی ایله قسمت اولنوب اول بر آخرك طلبی ایله اولنمیه زیرا اولکیسی منتفع اولمغله طلبی معتبردر (ويقسم العروض من جنس واحد ولايقسم الجنسين بعضهما فى بعض) وعروض تجارت کچن جنس واحددن اولسه قسمت اولنه عروض ایکی جنسدن اولسه قسمت اولنمیه زیرا مقصود مختلفدر مکر تراضی ایله اوله (ولا الجواهر ولا الحمام ولا البئر ولا الرحى ولا الثوب الواحد ولا الحائط بين دارين الا برضاهم) دخی جواهر وحمام وقیو ودکرمن وثوب واحد وایکی دار بیننده اولان دیوار قسمت اولنمز مکر شرکانك رضالریله اوله

اولزمانده قسمت جائز اولور وجوهرده قسمت جائز اولمدیغنك حكمتی زیرا تفاوت فاحش واردر بعضیلر قتنده جوهر كوچك اولسه قسمتی جائز اولور (وكذا الرقیق خلافا لهما) دخی قسمت اولنمیان اشیانك بریسی دخی رقیقدر امام ابوحنیفه قتنده امامین ایچون خلاف واردر یعنی انلرك قتنده قسمت اولنور آت وقیون كبی متحد الجنس اولدیغی اجلدن (والدور فی مصر واحد تقسم كل علی حدته) ومصر واحدده واقع اولان اولر هر بریسی علی حدة قسمت اولنور امام اعظم قتنده زیرا انتفاع بومنوال اوزره حاصل اولور (وقالا ان كان الاصلح قسمة بعضها فی بعض جاز) وامامین دیدیلر كه اگر بری برینك ایچنده قسمت اولنمق اصلح واولی ایسه قسمت اولنمسی جائز در زیرا جنس واحد دندر دار واحده ده یكی اولمق كبی اولور ٭ بعضها ده اولان ضمیر داره راجعدر (وفی مصرین یقسم كل علی حدته اتفاقا) وشول دار كه مصرینده اوله اتفاق ائمهٔ ثلاثه ایله هر بریسی كندو محلنده علی حدة قسمت اولنور وامام محمددن بر روایتده فقط ایكی دارك بری بصره ده و بری كوفه ده اولسه بری بری ایچنده اولدیغی حالده قسمت اولنور (وكذا دار وضیعة اودار وحانوت) دخی فقط بر دار ایله بر كوی اولسه یاخود بر دار ایله بر دكان اولسه هر بریسی علی حدة قسمت اولنور زیرا جنس مختلفدر (والبیوت فی محلة واحدة او فی محلات یجوز قسمة بعضها فی بعض) وشول اولر كه محلهٔ واحده ده اوله یاخود محلات متعدده ده اوله بعضی بعض ایچنده قسمت اولنمسی جائز در زیرا ماینلرنده تفاوت آزدر (والمنازل المتلاصقة كالبیوت والمتباینة كالدور) و بر برینه ملاصق اولان منزللر اولر كبیدر یعنی او حكمنده در ومتباین اولوب بر برندن بعید اولنلر دارلر حكمنده در

٭ فصل فی القسمة ٭

بو فصل قسامه متعلق بعض اشیا بیاننده در (و ینبغی للقاسم ان یصور ما یقسمه و یعدله و یذرعه و یقوم بناءه) وقسام اماكن اولان كمسنه یه لایق ولازمدر كه اول قسمت ایده جكی مكانی اولا بر كاغده تصویر ایدوب تحدید ایلیه دخی قسمت سهامی اوزره تعدیل وتسویه ایلیه دخی آنی غیریسندن قسمت ایله قطع ایدوب دخی ذراع ایله تحدید ایدوب مساحه ایلیه و بناسنی بها ایله تقویم ایلیوب تخمین ایلیه بو تركیبده اولان ضمائر مالفظنه راجعدر (و یفرز كل نصیب بطریقه وشربه) دخی قسام اولان كمسنه صاحب حصه اولان كمسنه لرك هر برینك حصه سن اكا متعلق اولان طریق ایله وصو الاجق یری ایله افراز وتمییز ایلیه هر كسك انتفاعی بیان اولنمق ایچون (و یلقب الانصباء بالاول والثانی والثالث) دخی قسام اولان كمسنه قسمت ایلدكده هر كسك نصیبنی تعیین ایدوب لقبلندیره بو اولدر بو ثانیدر بو ثالثدر و بو رابعدر تا آخرنه وارنجه عد ایدیویره (و یكتب اسماءهم و یقرع فالاول لمن خرج اسمه اولا والثانی لمن خرج ثانیا والثالث لمن خرج ثالثا) دخی قسام اولان كمسنه اول شركانك اسملرین یازوب ماینلرنده قرعه ایدوب براغه امدی اولكی نصیب اسمی اول چقانكدر و ایكنجی نصیب اسمی ثانیده چقانكدر واوچنجی اسمی ثالثده چقانكدر دردنجی نصیب اسمی رابعده چقانكدر تا نهایتنه وارنجه (ولا یدخل الدراهم فی القسمة الا برضاهم) وقسمت عقارده دراهم داخل اولمز مگر اول شركانك رضالریله (فان وقع مسیل او طریق لاحدهم فی نصیب آخر ولم یشترط فی القسمة صرف عنه ان امكن والا فسخت) واگر قسمت اولنان عقارده شركانك برینك حصه سنده اول آخرك نصیبنده بر صو یولی یاخود مرور ایده جك بر طریق واقع اولسه حالبوكه قسمت زماننده بوفلان كمسنه نك اولسون دیو اشتراط اولنمدی ایدی اندن صرف اولنوب عد اولنه اگر صرف اولنمسی ممكن ایسه واگر ممكن دگل ایسه اول قسمت اجماع ایله فسخ اولنوب كیرو استیناف اولنه تا كیم شریكلرك هر برینه بر مسیل ایله بر طریق واقع اوله وهر بریسی انتفاعدن متمكن اوله ٭ عنه ده اولان ضمیر طریقه راجعدر (و یقسم سهمین من العلو بسهم من السفل) وقسام اولان كمسنه قسمت ایلدكده عالی مكانده اولان ایكی سهمك مقابله سنده مكان اسفلدن بر سهم قسمت ایلیه امام ابوحنیفه قتنده زیرا سفلك منافعی علوك منافعندن اكثردر (وعند ابی یوسف سهما بسهم) وامام ابو یوسف قتنده علو ایله سفل برابردر امدی علودن بر سهم مقابله سنده ینه سفلدن بر سهم قسمت اولنه بلا زیادة ولا نقصان (وعند محمد یقسم بالقیمة وعلیه الفتوی) وامام محمد قتنده اگر اعلی واگر اسفل قیمتی ایله قسمت اولنه وفتوی دخی بو قول اوزرینه در زیرا تعدیل بونك ایله حاصل اولور (فان اقر احد المتقاسمین بالاستیفاء ثم ادعی ان بعض نصیبه فی ید صاحبه لا یصدق الا بحجة)

امدی فچن برعقار قسمت اولنوب ایکی متقاسمك بری کندو حصه سنی استیفا ایلدیکنه اقرار ایلسه صکره کندو نصیبنك بعضیسن ینه کندو صاحبی یدنده اولدیغن نزاع ایدوب دعوی ایلسه تصدیق اولنمز مکر دعواسنه حجت و بینه احضار ایلیه والا شرکاسی اولان کیمسه لر استحلاف اولنه لر امدی یمین ایدن بری اولور و یمیندن نکول ایدنك حصه سی اول مدعی اولان کیمسه نك حصه سنه جمع اولنور ابتدادن قسمت اولنه جق مستحقنه واصل اولمق ایچون ✻ نصیبه وصاحبه ده اولان ضمیرلر احده راجعدر (وتقبل شهادة القاسمين فيها خلافا لمحمد) وشرکا بیننده واقع اولان دعواده قسمت ایدن ایکی قاسمك شهادتلری قبول اولنور امام ابوحنیفه ایله ابو یوسف قتنده وامام محمد ایچون خلاف واردر یعنی آنك قتنده قبول اولنمز زیرا کندو نفسلرینك فعلنه شهادت ایتمشلردر (وان قال قبضته ثم اخذ بعضه حلف خصمه) واکر اول شرکانك بری کندو حصه می قبض ایلدم صکره شریکم بعضیسن اخذ ایلدی دیسه مزبور شریکه سؤال اولنوب انکار ایلسه تحلیف اولنور ✻ قبضته ده اولان ضمیر نصیبه راجعدر بعضه ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر خصمه ده اولان ضمیر واحده راجعدر (وان قال قبل ان يقر بالاستيفاء اصابنی كذا ولم يسلم الی وكذبه الآخر تحالفا وفسخت) واکر اول شرکانك بری حصه سن استیفا ایلدیکنه اقرار ایتزدن اول دیسه که بکا فلان مقدار دکدی لکن بکا تسلیم اولنمدی واول برشریك آخرانی تکذیب ایدوب دکدی دیسه ایکیسیده یمین ایلیه لر اول واقع اولان قسمت فسخ اولنه زیرا اختلاف مبیعده واقع اولان اختلاف کبیدر ✻ کذبه ده اولان ضمیر مدعی یه راجعدر (ولو ادعى غبنا لا يعتبر كالبيع الا اذا كانت القسمة بقضاء والغبن فاحش فتفسخ) وفچن شرکانك بری قسمتده مغبون اولمق دعواسن ایلسه قولی اعتبار اولنمز بیعده اعتبار اولنمدیغی کبی مکر قسمت قضاء قاضی ایله اولمش اوله غبن فاحش دخی اوله اول زمانده قسمت فسخ اولنور عدالت اولمدیغیچون (ولو استحق بعض معين من نصيب البعض لا تفسخ) وفچن بعض شرکانك نصیبلرندن برجزء معین مستحق اولدیغی ظهور ایلسه اتفاق ایله اول قسمت فسخ اولنمز (ويرجع بقسطه فی حظ شريكه) بلکه شریك کندو قسطیله اول برشریکنك حصه سندن آله (وكذا فی الشايع) دخی شایع اولان عقارده فچن بعضیسی مستحق اولسه قسمت اولنمیه امام ابوحنیفه قتنده (وعند ابی يوسف تفسخ) وامام ابو یوسف قتنده فسخ اولنور (وفی بعض مشاع فی الكل تفسخ اجماعا) وفچن قسمت اولنان عقارده جمله سنده یعنی شرکانك هر بریك نصیبنده بعض مشاع مستحق اولسه اجماع ایله قسمت فسخ اولنور زیرا قسمت ثابت اولسه مستحق متضرر اولور ایدی (ولو ظهر بعد القسمة دين على الميت محيط نقضت) وفچن میت اولان کیمسه نك اوزرینه قسمتدنصکره مالنه احاطه ایدر بر دین ظهور ایلسه قسمت نقض اولنور زیرا دین میراثك اوزرینه مقدمدر (وكذا لو غير محيط) دخی دین غیرمحیط اولورسه ده ینه قسمت نقض اولنور زیرا غرمانك حقی ترکه یه متعلقدر (الا اذا بقی بلا قسمة ما يفی به) الا فچن قسمتدنصکره اول میتك دیننی وفا ایدر برشیء باقی قالسه اول حینده قسمت نقض اولنمیه زیرا نقض اولنمغه حاجت قالمز (ولو ابرأ الغرماء او اداه الورثة من مالهم لا تنقض مطلقا) وفچن غرما اولان کیمسه لر اول میتی کندو حقلرندن بعد القسمه ابرا ایلسه لر ویاخود وارث اولان کیمسه لر اول دینی کندوماللرندن ادا ایلسه لر اول قسمت مطلقا نقض اولنمیه یعنی کرك دین محیط اولسون کرك غیرمحیط اولسون زیرا مانع مرتفع اولمشدر

﴿ فصل ﴾

بوفصل شرکا بیننده اولان مهایاتك احکامی بیاننده در (ويجوز المهاياة) مهایاة مفاعله بابندندر معناسی شرکا اولان کیمسه لر برمعنایه توافق ایدوب تراضی ایتمکدر واصطلاح شرعده قسمت منافعدن عبارتدر امدی مهایاة استحسانا جائزدر وقیاسا جائز اولمامقدر زیرا برالای منافعی کندو جنسیله مبادله ایتمکدر نهایة الامر اجماع انی تجویز ایتمشدر (ويجبر عليها) وشریك اولان کیمسه مهایاة ایتمك اوزرینه جبر اولنور قسمت اوزرینه جبر اولندیغی کبی (فی دار واحدة يسكن هذا بعضا وهذا بعضا او هذا علوها وهذا اسفلها) یعنی ذکر اولنان مهایاة دار واحده ده اولوب ایکی شریکك بری بعضیسنده ساکن اوله واول بری دخی بعض آخرده ساکن اوله یاخود بری یوقاروده و بری آشاغیده ساکن اوله قسمت بو وجه اوزره جائز اولدیغی کبی مهایاة دخی جائز اولدی (وفی بيت صغير يسكنه هذا شهرا وهذا شهرا) ومهایاة مکانیه جائز اولدیغی کبی

مهاياة زمانيه دخی جائز در مثلا بر بيت صغير ده برشريك برآی ساكن اولوب واول برشريك برآی ساكن اولمق جائز در (وله الاجارة واخذ الغلة فی نوبته) ومهاياتده صاحب نوبه اولان كيمسه يه جائزدر اول مكانی اجاره يه و يروب غله سن يعنی اجرتن اخذ ايليه اكر كندو نوبتنده اولسه ※ له ده اولان ضميرشريكه راجعدر فی نوبته ده اولان ضمير ينه اكا راجعدر (وفی عبد يخدم هذا يوما وهذا يوما) واكر مهاياة برعبده اولسه بركون بوشريكه خدمت ايدوب بركون اوشريكه خدمت ايليه بودخی مهاياة زمانيه قبيلندندر وچون مكان متعذر اولدی زمان متعين اولدی (وفی عبدين يخدم احدهما والاخر الاخر) واكر مهاياة ايكی عبدده اولسه ايكی عبدك بری برشريكه واول بری اول برآخره خدمت ايليه (ولو اتفقا علی ان نفقة كل عبد علی من يخدمه جاز استحسانا بخلاف الكسوة) واكر اول ايكی عبدده شريك اولان ايكی كمسنه نك هر بريسی كندو يه خدمت ايدن عبدك نفقه سی ينه كندو يه اولمق اوزره اتفاق ايلسه لر جائز اولور اما كسوه ده خلاف واردر يعنی هر كمسنه يه كندو يه خدمت ايدن عبدك كسوه سی لازم اولمز نفقه ده مسامحه اولنور كسوه ده اولمز نفقه كسوه يه نسبت ايله شیء قليلدر ※ يخدمه ده اولان ضمير ما قبلنده اولان من لفظنه راجعدر (وفی دارين يسكن هذا هذه وهذا الاخری ولا يجوز ذلك فی دابة ودابتين الابتراضيهما) وايكی شريك اولان كمسنه لر ايكی دارده مهاياة ايتلری جائزدر كه بريسی بودارده ساكن اولوب و بودخی بودارده ساكن اوله اما ايكيسی بردابه ده ياخود ايكی دابه ده مهاياة ايتلری جائز دكلدر مكر ايكيسی بومعنايه تراضی ايليه امام ابو حنيفه قتنده جائز اولور (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر يعنی انلرك قتلرنده جائزدر قسمت اعيان جائز اولديغی كبی (و يجوز فی استغلال دار او دارين هذا هذه وهذا الاخری) دخی بردارك ياخود ايكی دارك استغلالنده يعنی اجاره يه و يروب اجرتن المده بوكمسنه بوداری شو كيمسه شو داری استغلال ايليه ديو مهاياة جائز اولور ظاهر روايتده (لافی استغلال عبد او دابة) اما برعبد ياخود بردابه يی استغلال ايلده مهاياة جائز دكلدر (وما زاد فی نوبة احدهما فی الدار الواحدة مشترك لافی الدارين) وشول شيكه ايكی شريكك برينك نوبتنده دار واحده ده زياده اوله اول ايكی شريكك ماييننده مشتركدر ايكی داردن حاصل اولان زياده لك مشترك دكلدر متميز ومقرر اولدقلری ايچون (وفی استغلال عبدين هذا هذا وهذا الاخر لا يجوز) وايكی عبدی استغلال ايلده كه بو شريك بوعبدی و بو شريك آخری استغلال ايلده مهاياة جائز دكلدر ※ امام اعظم قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر يعنی انلرك قتلرنده جائز در منافعده جائز اولديغی كبی (وعلی هذا الدابتان) وايكی عبدده تقدم ايدن اختلاف وحكم ايكی دابه ده دخی جائزدر (ولا يجوز فی ثمر شجر اولبن غنم او اولادها) و برشجرك ثمرنده و يا برقيونك سودنده و يا اولادنده مهاياة جائز دكلدر زيرا مهاياة برالای منافعی قسمت ايلكدر زيرا شجردن حاصل اولان ثمره وقيوندن تحصيل اولنان سود متفاوتدر (ويجوز فی عبد ودار علی السكنی والخدمة) ومهاياة برعبد ايله بردارده جائزدر كه ايكی شريكك بری دارده ساكن اولوب واول بری عبدی استخدام ايليه (وكذا فی كل مختلفی المنفعة) وهر مختلف المنافع اولان اشياده مهاياة جائزدر مثلا برالای اولرده ساكن اولمق كبی و برآلای يرلری زراعت ايلك كبی (ولا تبطل المهاياة بموت احدهما ولا بموتهما) وايكی شريكك بيننده اولان مهاياة بريسنك موتيله ياخود ايكيسنك موتيله باطله اولمز زيرا منتقض و باطل اولسه استينافه محتاج اولور ايدی (ولو طلب احدهما القسمة بطلت) وقچن ايكی شريكك بريسی قسمت طلب ايلسه مهاياة باطله اولور يعنی قسمته محل اولان شيده

※ كتاب المزارعة ※

مصنف رحمه الله تعالی بو كتابده مزارعه نك احكامنی بيان ايدرمز ازعه مفاعله درزارع نك مصدريدرزرعدن مشتقدر كه حبه يی ترابه وضع ايدوب ستر ايلكدر واصطلاح شرعده (هی عقد علی الزرع ببعض الخارج) اول مزارعه برعقددر كه بركمسنه ارضدن اخارج اولان شيئك بعضبسنه زراعت ايتدرمكدر مثلا بركمسنه يردن حاصل اولان غله نك ثلثی ايله ياخود ربعی ايله استيجار ايلكدر (وهی فاسدة) وتقدم ايدن تعريف ايله معرف اولان مزارعه فاسده در امام ابو حنيفه قتنده زيرا حضرت رسول صلی الله تعالی عليه وسلم نهی بيورمشلر دز يردن حاصل اولان شیء مجهول اولديغيچون (وعندهما جائزة) وامامين قتنده جائزه در

(و به يفتى) و امامين قوللرى ايله فتوى اولنور زيرا حضرت رسول عليه السلام اهل خيبره كندو خرمالرين و كندو يرلرين حاصل اولان شيئك نصفى ايله شركته و يرمشلر ايدى بو مسئله نك تفصيلى مطولاتده مذكوردر مراجعت اولنه (قال الحصيرى و ابو حنيفة هو الذى فرع هذه المسائل لاعلى اصوله لعلمه ان الناس لايأخذون بقوله) امام حصيرى رحمه الله تعالى ديديكه امام ابو حنيفه بو مسائلى كندى اصولى و قواعدى اوزره تفريع ايدوب تدوين ايلدى زيرا ناس كندو زماننده كندى قوليله اخذ ايدوب عامل اولميه جقلرينه عالم اولديغى اجلدن صكره سلف تعامل ايليوب شريعت متواتره اولمشدر (و يشترط فيها صلاحية الارض للزرع) و مزارعه نك صحتنه برقاچ شيء شرط اولنمشدر بريسى ارضك زراعته صالح و قابل اولمسيدر زيرا مقصود اولان حصول زرعدر (واهلية العاقدين) بريسى دخى متعاقدينك اهليتلريدر زيرا عقودده معتبره در (و تعيين المدة) بريسى دخى مدتى بيان ايلمكدر (و رب البذر) بريسى دخى رب البذر يعنى تخم صاحبنى تعيين ايلمكدر مابينلرنده منازعه قطع اولنمق ايچون (وجنسه) بريسى دخى زراعت اولنه جق تخمك جنسنى بيان ايلمكدر (و نصيب الاخر) بريسى دخى اول برآخرك يعنى بذرى اولميان كمسنه نك نصيبنى بيان ايلمكدر (و التخلية بين الارض و العامل) اشتراط اولنان اشيانك بريسى دخى ارضى عامله تسليم ايليوب تخليه ايلمكدر (و الشركة فى الخارج) بريسى دخى اول ارضدن خارج و حاصل اولان شيئده شريك اولمقدر زيرا ابتداده اجاره انتهاده شركتدر (فتفسد ان شرط لاحدهما قفزان معينة) امدى اكر ايكى مزارعك برينه قفزان معينه يعنى برقاچ كيل تعيين اولنوب شرط قلنسه مزارعه فاسده اولور زيرا جائزدر كه ارضدن برشيء بتميه (او مايخرج من موضع معين كالماذيانات و السواقى) دخى اكر ايكى مزارعك برينه برموضع معيندن خارج اولان شيء شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور ❋ مثلا ماذيانات ايله كه ارماقدن كوچك اولان صولردر و ساقيه لر ايله چقان شيلرى اشتراط ايلمك كبى زيرا احتمالدركه بونلردن برشيء حاصل اولميه (او ان يرفع قدر البذر او الخراج و يقسم مابقى) دخى اكر ايكى شريكك بريسى ارضدن چقان شيدن بذر ايله خراجك مقدارنى رفع ايدوب باقيسن قسمت ايلمه يى شرط ايلسه مزارعه فاسده اولور زيرا احتمالدركه شرط اولناندن غيرى چقميه (او يكون التبن لاحدهما و الحب للاخر) دخى اكر ايكى شريكك برينه اكندن چقان صمان شرط اولنوب اول برآخره چقان حبه شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور زيرا جائزدركه اول حاصل اولان شيئه برآفت سببيله حبوب تلف اولوب انجق صمان قاله (او يكون الحب بينهما و التبن لغير رب البذر) دخى اكر اول ارضدن چقان حبوبات ايكى شريكك مابينلرنده قسمت اولنوب و حاصل اولان صمان صاحب البذرك غيريه اولمسى شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور زيرا مقتضاى عقدك خلافيدر (او ان يكون التبن بينهما و الحب لاحدهما) دخى اكر اول ارضدن حاصل اولان صمان ايكى شريكك مابينلرنده اولوب حبوبات ايكيسنك برينه اولمسى شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور (و ان شرط كون الحب بينهما و التبن لرب البذر او شرط دفع العشر صحت) و اكر اول ارضدن چقان حب ايكى شريكك مابينلرنده اولمسى و چقان صمان بذر صاحبنك اولمسى شرط اولنسه ياخود اول چقان اكندن عشرك دفع اولنمسى شرط اولنسه مزارعه صحيحه اولور زيرا ولكى صورتده مقتضاى عقده موافقدر و صورت ثانيه ده عشرى دفع ايلمك جائزدر (و ان لم يتعرض للتبن فهو بينهما) و اكر حين عقدده اول چقان صمانه تعرض اولنوب ذكر اولنمديسه ايكى شريكك مابينلرنده بذر قسمت اولنور زيرا عادت بونك اوزرينه جارى اولمشدر (و قيل لرب البذر) و برروايتده دينلديكه اول صمان رب البذر اولان كمسنه نكدر زيرا اكند و بذرينك ثمره سيدر (و اجر الحصاد و الرفاع و الدوس و التذرية عليهما بالحصص) و اكين كاوب يتشسه امدى حصادك يعنى بچيجى اولان كمسنه نك اجرتى و رفاعك يعنى تارلادن خرمن يرينه كتورن كمسنه نك اجرتى و دياسك يعنى خرمن يرنده اكينى اوكوز ايله دوس ايدوب دوكن كمسنه نك اجرتى و تذريه نك يعنى صاورمه نك اجرتى ايكى شريكك اوزرينه در حصه لرى اعتباريله (فان شرط على العامل فسدت) و بو ذكر اولنان اشيانك اجرتلرى نفس عقدده عامل اولان كمسنه نك اوزرينه شرط اولنسه مزارعه فاسده اولور زيرا عقدك اقتضا ايلمدكارى شرطلردندر (و عن ابى يوسف انه يصح و هو الاصح و عليه الفتوى) و امام ابو يوسفدن

روایت اولندیکه اول ذکر اولنان شرط صحیحدر و بو اقوالك اصحیدر وفتوی دخی بونك اوزرینه‌در و بو قول بلخ مشایخنك اختیار یدر (وشرطه علی رب الارض مفسد اتفاقا) وذکر اولنان اجرت رب الارضه شرط اولنمسی عقدی افساد ایدر اتفاق ثلاثه ایله ✻ شرطه‌ده اولان ضمیر اجرته راجعدر (وماقبل الادراك كالسقی والحفظ فهو علی المزارع وان لم یشترط) وشول اشیاکه اکنك ادراکندن اول لازم اوله مثلا برسورمك کبی واکنی حفظ وحراست ایتمك کبی مزارع اولان کیمسه‌یه لازمدر اشتراط اولنمدی ایسه‌ده (واذا كان البذر والارض لاحدهما والعمل والبقر للاخر او الارض لاحدهما والبقیة للاخر او العمل لاحدهما والبقیه للاخر صحت) وقچن بذر ایله ارض ایکی شریکك برینك اولسه وعمل ایله اوکوز اول برشریکك اولسه یاخود ارض برینك اولسه بقیهٔ لوازم اول برینك اولسه یاخود عمل برینك اولسه بقیهٔ لوازم اول برینك اولسه مزارعه صحیحه اولور (واذا كانت الارض والبقر لاحدهما والبذر والعمل للاخر بطلت) وقچن ارضله بقر برینك اولوب وبذر ایله عمل اول برینك اولسه مزارعه باطله اولور (وكذا لو كان البذر والبقر لاحدهما والارض والعمل للاخر او البذر لاحدهما والباقی للاخر) دخی قچن بذر ایله بقر برینك اولوب وارض ایله عمل اول برشریکك اولسه یاخود بذر برینك اولوب باقی لوازم اول برآخرك اولسه مزارعه باطله اولور وبو مسئله تحتنده یدی قسم واردر تأمل اولنه (واذا صحت فالخارج علی الشرط) وقچن مزارعه صحیحه اولوب اشتراط اولندیغی وجه اوزره واقع اولسه امدی اول زراعتدن خارج وحاصل اولان شیٔ عقدده اشتراط اولندیغی وجه اوزره تقسیم اولنور زیرا (المؤمنون عند شروطهم) وارد اولمشدر (وان لم یخرج شیٔ فلاشیٔ للعامل) واکر اول ارضدن برشیٔ چیقمز ایسه عامل ایچون نسنه یوقدر زیرا اشتراط خارج اولان شیده‌در خارج ایسه معدومدر (ومن ابی علی المضی بعد العقد اجبر الارب البذر) وشول کیمسه که بعد المعاقده عقد اولنان شیٔك اوزرینه مستمر ودائم اولمقدن ابا وامتناع ایلیه اول شیٔ ایشلمکه جبر اولنور الارب البذر اولان کیمسه جبر اولنمز زیرا بذر صاحبنك حقنده مزارعه غیر لازمه‌در (وان فسدت فالخارج لرب البذر) وقچن مزارعه فاسده اولسه اول ارضدن چیقان شیٔ صاحب بذرك اولور زیرا اکندی ملکنك نماسیدر (وللآخر اجر مثل عمله او ارضه) واول برآخر شریك ایچون کندو عملنك اجر مثلی واردر واکر بذر عاملك ایسه رب الارض ایچون ارضنك اجر مثلی واردر (ولایزاد علی ما شرط) وقسمت اولنمده شرط اولنان مقدارك اوزرینه زیاده اولنمیه امام ابوحنیفه ایله امام ابو یوسف قتنده (خلافا لمحمد) وامام محمد ایچون خلاف واردر یعنی انك قتنده اجر مثل واردر بالغا ما بلغ (وان فسدت لكون الارض والبقر فقط لاحدهما لزم اجر مثلهما هو الصحیح) وقچن ایکی شریکك ماییننده واقع اولان مزارعه فاسده اولسه ارض ایله بقر ایکی شریکك برینك اولدیغیچون فقط اول ارضله بقرك اجر مثلی لازم اولور (واذ فسدت والبذر لرب الارض فالخارج كله حل له) وقچن مزارعه فاسده اولسه حالبوکه بذر صاحب ارض اولان کمسنه‌نك اولسه امدی اول ارضدن خارج اولان شیٔك جمله‌سی انکدر زیرا کندو بذرینك نماسیدر (وان كان للعامل تصدق بما فضل عن قدر بذره واجرة الارض) واکر اول بذر عامل اولان کمسنه‌نك اولورسه امدی بذرندن زیاده وارضك اجرتندن زیاده اولان فضل ایله تصدق ایلیه زیرا کندو بذرندن حاصل اولمشدر ✻ بذره‌ده اولان ضمیر عامله راجعدر (واذا ابی رب البذر عن المضی وقد كرب العامل الارض فلاشیٔ له حكما ویسترضی دیانة) وقچن صاحب بذر اولان کمسنه عقد مزارعه‌دن ابا ایدوب مستمر اولسه وحالبوکه عامل اولان کمسنه اول ارضی اصلاح ایدوب حرث ایلمشیدی امدی اول عامله حکم وقضا جهتیله برشیٔ یوقدر اما دیانت جهتیله رب المال اولان کمسنه اول عاملی ارضا ایلیه ✻ له‌ده اولان ضمیر رب البذره راجعدر (وتبطل المزارعة بموت احدهما) وعقد مزارعه شریکینك برینك موتیله باطل اولور (وتفسخ بالاعذار كالاجارة) دخی عقد مزارعه اجاره کبی اعذار ایله فسخ اولنور (فتفسخ ان لزم دین محوج الی بیع الارض قبل نبات الزرع لابعده مالم یحصد) امدی قچن رب البذر اولان کمسنه‌یه ارضده اولان نباتك بتمه‌سندن اول ارضك بیعنه مؤدی وملزم بر لازم الاداء دین لازم اولسه فسخ اولنور اکر بعده اولسه مادامکه اول اکن بچلمیه اول مزارعه فسخ اولنمز ✻ بعده‌ده اولان ضمیر نبات زرعه راجعدر (ولاشیٔ للعامل ان كان كرب الارض او حفر النهر)

دخی اول عامل اولان کمسنه‌یه شیٔ یوقدر اکر اول ارضی اصلاح ایدوب حرث ایلدیسه یاخود اول ارضده اولان ارماقلری قازوب صولرین اجرا ایلسه زیرا اتفاق ایلدکلری نسنه معدومدر (وان تمت مدتها قبل ادراك الزرع فعلی العامل اجر مثل حصته من الارض حتی یدرك) وقچن مزارعه‌نك مدتی اکنك ادراك ایدوب یتشمه‌سندن اول تمام اولسه عامل اوزرینه کندو حصه‌سنك اجر مثلی واردر اول ارضدن اکن کلوب یتشنجه‌یه دکین ✲ مدتهاده اولان ضمیر مزارعه‌یه راجعدر حصته‌ده اولان ضمیر عامله راجعدر (ونفقة الزرع علیهما بقدر حصصهما وایهما انفق بغیر اذن الآخر ولا امر قاض فهو متبرع) وایکی شریکك زراعت ایلدکاری اکنك نفقه‌سی ایکی شریکك اوزرینه حصه‌لری مقدارنجه تا بچلوب خرمن برینه کلنجه وقنغیسی آخرك وقاضینك اذنسز انفاق ایلسه تبرعا انفاق ایتمش اولور (ولیس لرب الارض اخذ الزرع بقلا) صاحب ارض اولان کمسنه‌یه جائز دکلدر که اول یرده اولان اکنی تازه ایکن آلمق (وان اراد المزارع ذلك قیل لرب الارض اقلع الزرع لیکون بینکما او اعطه قیمة نصیبه او انفق انت علی الزرع وارجع فی حصته) واکر مزارع اولان کمسنه ارضده اولان اکنی تازه ایکن المق مراد ایلسه صاحب ارض اولان کمسنه‌یه دینلور که ارضده اولان اکنی قوپار که ایکیکزك ماینده اولمق ایچون یاخود مزارع اولان کمسنه‌یه دینلور که رب الارضه کندو نصیبنك قیمتنی یاخود ارضده اولان اکنه نفقه ومصرف ایله صکره مزارع اولان کمسنه‌نك حصه‌سنده انفاق ایلدیکك شیٔ ایله رجوع ایله زیرا مزارع عملندن امتناع ایلسه جبر اولنمز (ولو مات رب الارض والزرع بقل فعلی العامل العمل الی ان یدرك) وقچن رب الارض اولان کیمسه وفات ایلسه حالبوکه اول ارضده اولان اکن تازه ونابالغ اولسه امدی عامل اولان کیمسه‌نك اوزرینه خدمت وعمل ایلمكلك واردر تا کیم اول اکن یتشوب کال بولنجه‌یه دکین زیرا عقدك مدتی باقیدر (وان مات العامل فقال وارثه انا اعمل الی ان یستحصد فله ذلك وان ابی رب الارض) واکر عامل اولان کیمسه وفات ایدوب وارثی اولان کیمسه بن مورثم برینه عمل ایدوب خدمت ایدرم تا کیم اکن یتشوب بچلنجه‌یه دکین دیسه اکا عمل ایلمكلك واردر واکرکه رب الارض اولان کمسه اول وارثك عمل ایلمسندن امتناع ایدوب ابا ایدرسه ده زیرا رب الارضه بو خصوصده ضرر یوقدر

✲ کتاب المساقاة ✲

مساقات مفاعله بابندندر لغتده سقیدن مشتقدر که صوارمق معناسنه‌در واصطلاح شرعده (هی دفع الشجر الی من یصلحه بجزء من ثمره) مساقاتك معناسی بر باغچه‌نك اغاجنی اصلاح ایدوب تیمار ایدن کمسنه‌یه آندن حاصل اولان ثمرك برجزئی یعنی برحصه‌سنی ویروب اصمرلمقدر ✲ یصلحه‌ده اولان ضمیر شجره راجعدر من ثمره‌ده اولان ضمیر ینه اکا راجعدر (وهی کالمزارعة حکما وخلافا وشروطا الا المدة فانها تصح بلا ذکرها) وذکر اولنان مساقاة حکمده وخلافده وشروطده تقدم ایدن مزارعه کبیدر اما تعیین مدتده انك کبی دکلدر امدی مساقات ذکر مدتسز صحیح اولور (وتقع علی اول ثمرة تخرج) وعقد مساقاتده ذکر مدت لازم دکلدر دیو بیان اولنمشدر او یله اولسه ابتدا حاصل اولوب چقان ثمره‌نك اوزرینه واقع اولور زیرا یتشمه‌سنك زمانی نامعلومدر (وفی الرطبة علی ادراك بذرها) رطبه که مصر اقلیمنده برسیم دیدکاری یونجه‌در یعنی مزبور رطبه‌ده مساقاة ایلك بذرینك یعنی تخملق یتشوب قوری اولمسنك زمانه دکین واقع اولور بیان مدته حاجت یوقدر زیرا بذرك یتشمه‌سی ثمره‌نك یتشمه‌سی کبیدر (ویفسدها ذکر مدة لا یخرج الثمر فیها) وقچن عقد مساقاتده ثمره یتشوب چقمایجق مدت ذکر اولنسه مساقاتی افساد ایدر مقصود فوت اولدیغیچون که اول خارج اولان شیده شریك اولمقدر ✲ یفسدهاده اولان ضمیر مساقاته راجعدر (وان احتمل خروجه وعدمه جازت) واکر اول ثمره‌نك خروجنه وعدم خروجنه محتمل بر مدت ذکر اولنسه مساقات جائز اولور ✲ خروجه‌ده وعدمه‌ده اولان ضمیرلر ثمره راجعدر (فان خرج فیها فعلی الشرط وان تأخر عنها فسدت وللعامل اجر مثله) امدی اکر ذکر اولنان مدتك اثناسنده ثمره خروج ایدوب ظهور ایلسه عقدده اشتراط اولندیغی وجه اوزره بینلرنده قسمت اولنور اکر ذکر اولنان مدتدن تأخر ایلسه مساقاة فاسده اولور وعامل ایچون اجر مثلی واردر عقد فاسد اولدیغی اجلدن عنهاده اولان ضمیر مدته

راجعدر مثله ده اولان ضمیر عامله راجعدر (وکذا کل موضع فسدت فیه) دخی هر بر یرده که مساقاتده فساد اوله عامل ایچون اجر مثل واردر (وان لم یخرج فلاشئ له) واکر اول مساقاة اولمش شجردن یاخود ارضدن برشئ بتمسه اول عامل ایچون شئ یوقدر زیرا آفت ایله زائل اولمشدر (وتصح المساقاة فی النخل والکرم والشجر والرطاب واصول الباذنجان) وخرما اغاجنده وباغ اغاجنده وسائر میوه اغاجلرنده وسبزه لرده و باذنجان کوکلرنده مساقاة صحیح وجائزدر زیرا هرکس اکا محتاجدر (فان کان فی الشجر ثمر ان کان یزید بالعمل صحت والا فلا)وحین عقدده اکر اول مساقاة واقع اولان شجرده ثمره اولسه اکر اول اجیرك عملی ایله ثمر زیاده اولورایسه مساقاة صحیح اولور واکر زیاده اولمز ایسه صحیح اولمز (وکذا فی المزارعة لو دفع ارضا فیها بقل) دخی مزارعه ده کی حکم مساقاتده اولدیغی کبیدر یعنی برکمسنه آخره برارضی مزارعه ایلمك ایچون و یرسه واول ارضده بعض سبزه اولسه اول سبزه اول اجیرك عملی ایله زیاده اولوب نمو بولورسه مزارعه صحیحه اولور واکر زیاده اولمز ایسه صحیحه اولمز ☼فیهاده اولان ضمیر ارضه راجعدر (وما قبل الادراك کالسقی والتلقیح والحفظ فعلی العامل) وشول عمل که ثمره نك یتشوب اولمسندن اول لازم اولمش اوله اغاجلری صوارمق کبی وخرما اغاجلرینی اصلاح ایدوب آشولمق کبی و باغ و باغچه یی حفظ وحراست ایلمك کبی اول عاملك اوزرینه در زیرا کندونك عملندندر (ومابعده کالجذاذ والحفظ فعلیهما) وشول عمل که ادراك ثمره دن صکره لازم اوله میوه یی قطع ایلمك کبی وحفظ کبی اول ایکیسنك اوزرینه در ☼ بعده ده اولان ضمیر ادراکه راجعدر (ولو شرط علی العامل فسدت اتفاقا) وشول عمل که بعد الادراك ایکیسنه لازم اولمش اوله اکر یالکز عاملك اوزرینه شرط اولنسه اتفاق ایله مساقاة فاسده اولور زیرا خلاف مقتضای عقددر (وتبطل بموت احدهما) ومساقاة متعاقدینك برینك موتیله باطله اولور زیرا اجاره کبیدر (فان کان الثمر خاما عند الموت او تمام المدة یقوم العامل او وارثه علیه وان ابی الدافع او ورثته) امدی قچن متعاقدینك برینك موتنده شجره نك ثمره سی خام اولسه یاخود مدتك تمامی قتنده ثمره خام اولسه عامل اولان کیمسه یاخود میتك وارثی اول ثمره نك اوزرینه قائم وملازم اوله تا بالغ اولوب یتشنجیه دکین واکر دافع اولان کمسنه که صاحب الارضدر یاخود میتك وارثیدر ابا وامتناع ایدرسه ده ☼ وارثه ده اولان ضمیر عامله راجعدر (فان اراد العامل او وارثه صرمه بسرا خیر الآخر او وارثه بین ان یقسموه او ینفقوا علی الشرط او یدفعوا قیمة نصیبه او یرجع کما فی المزارعة) وقچن عامل اولان کمسنه یاخود وارثك عاملی اول خرمانك ثمره سنی بسر ایکن قطع ایلمك مراد ایلسه اول بر آخر یاخود آخرك وارثی اولان کمسنه مخیر اولور استرلرسه قطع ایده لر ومابینلرنده واقع اولان شرط اوزره قسمت ایده لر واسترلرسه نفقه ایده لر واسترلرسه عاملك نصیبی قیمتنی دفع ایدوب و یره لر واسترلرسه اول ثمره نك اوزرینه رجوع ایده لر مزارعه ده بیان اولنوب جائز اولدیغی کبی ☼ وارثه ده اولان ضمیر عامله راجعدر صرمه ده اولان ضمیر ثمره راجعدر وارثه ده اولان ضمیر آخره راجعدر یقسموه ده اولان ضمیر بسره راجعدر نصیبه ده اولان ضمیر ینه آخره راجعدر (ولا تفسخ بلا عذر) ومساقاة عذر شرعیسز فسخ اولنمز اجاره فسخ اولنمدیغی کبی (ومرض العامل اذا عجز عن العمل عذر) وعامل مریض اولوب عمل مساقاتدن عاجز اولمسی عذردر (وکذا کونه سارقا یخاف منه علی الثمر او السعف) دخی عاملك سارق اولمسی عذردر قچن اول ثمره نك یاخود یپراغنك سرقه اولنمسی آندن خوف اولنه ☼ منه ده اولان ضمیر سارقه راجعدر (ولو دفع فضاء مدة معلومة لمن یغرس لتکون الارض والشجر بینهما لا یصح) وقچن بر کمسنه بر ارض واسعه یی بر مدت معلومه یه دکین انی احیا ایدوب ایچنه بر آلای اغاج غرس ایدن کمسنه یه دفع ایلیوب و یرسه واول دفع اولنان ارض ایله ایچنده حاصل اولان شجر ایکیسنك مابیننده اولمق شرطیله صحیح اولمز زیرا مستقبلده حاصل اوله جق شیده که معدومدر شرکت اشتراط اولنمشدر (والشجر لرب الارض وللغارس قیمة غرسه وعمله) امدی شجر غرس اولنوب حاصل وموجود اولدقدنصکره رب الارض اولان کمسنه نکدر زیرا کندو ارضنده کندو رضاسیله حاصل اولمشدر واول غارس ایچون غرس ایلدیکی شجرك قیمتی ایله کندو عملنك اجرتی واردر غرسه وعمله ده اولان ضمیرلر غارسه راجعدر

كتاب الذبائح

مصنف رحمه الله تعالى بو كتابده ذبح اولنان حيوانك احكامن وحل وحرمتن بيان ايدر وذبائح جمع ذبيحه در (الذبيحة اسم مايذبح) ذبيحه حيواندن ذبح اولنان شيئك اسميدر ومعناى اصطلاحيسى مصنفك قولنده بيان اولنمشدر (والذبح قطع الاوداج) وذبح شرعى حيوانك ايكى شاه طمرلرين حلقوم ايله قطع ايتمكدر (وتحل ذبيحة مسلم وكتابى ذمى اوحربى) ومسلم اولان كمسنه نك ذبيحه سى دخى كتابى اولان كمسنه نك ذبيحه سى جائز وحلالدر كرك اول كتابى ذمى اولسون كرك حربى اولسون زيرا حق سبحانه وتعالى حضرتلرى (وطعام الذين اوتوا الكتاب حل لكم) بيورمشلردر شول شرطله كه حق سبحانه وتعالينك اسم شريفنى ذبح قتنده ذكر ايدوب غيريسن آكميه العياذ بالله تعالى نصرانى اولان كمسنه باسم المسيح ويهودى اولان كمسنه باسم العزير ديوب ذبح ايلسه حلال اولمز (ولو امرأة اوصبيا اومجنونا يعقلان) وذابح اولان كمسنه كرك امرأة اولسون كرك صبى وكرك مجنون اولسون ذبيحه لرى حلال وجائزدر صبى ايله مجنونك تسميه سى وشرائط ذبحى تعقل ايدوب بيلمرى شرطيله (اواخرس اواقلف) وكرك ذابح اولان كمسنه دلسز ياخود دستنسز اولسون ذبيحه لرى حلال وجائزدر (لاذبيحة وثنى اومجوسى اومرتد) ووثنى اولان ومجوسى اولان ومرتد اولان كمسنه لرك ذبيحه سى حلال دكلدر زيرا بونلرك ملت معينه سى يوقدر (اوتارك التسمية عمدا) دخى تسميه يى قصدا ترك ايدن كمسنه نك ذبيحه سى حلال دكلدر زيرا حق تعالى حضرتلرى (ولاتأكلوا مما لم يذكر اسم الله عليه) بيورمشلردر (فان تركها ناسيا تحل) امدى اكر تسميه يى سهو ونسيان طريقيله ترك ايلسه ذبيحه حلال اولور زيرا (رفع عن امتى الخطاء والنسيان) حديث شريفى وارد اولمشدر (وكره ان يذكر مع اسم الله غيره وصلا دون عطف) وذبح قتندن حق تعالينك اسميله غيريسنك اسمنى موصول اولديغى حالده ذكر ايلمك مكروهدر بسم الله محمد رسول الله كبى رفع لفظ محمد ايله ديسه واكر لفظ محمدى جرّ ايله ياخود نصب ايله ديسه حرام اولور دررر صاحبى غاية البيانده بو يله نقل ايلمشدر وعطف ايله اولسه بسم الله واسم محمد ياخود بسم الله ومحمد ديسه حرام اولور (وان يقول بسم الله اللهم تقبل من فلان) واكر ذابح اولان كمسنه بسم الله اللهم تقبل من فلان ديسه ذبيحه مكروه اولور زيرا مشاركت واردر (فان قاله قبل الاضجاع اوالتسمية او بعد الذبح لايكره) واكر ذابح اولان كمسنه اللهم تقبل قولنى قبل الاضجاع ياخود قبل التسمية ياخود بعد الذبح ديسه مكروه اولمز زيرا حضرت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم بعد الذبح (اللهم تقبل هذا من امة محمد ممن يشهد لك بالوحدانية ولى بالبلاغ) بيورمشلردر (وان عطف حرمت نحو بسم الله وفلان بالجر) واكر اول ذابح اولان كمسنه حين ذبحده بسم الله وفلان ديوب لفظ فلانى جر ايله لفظة الله عطف ايلسه حرام اولور زيرا مشاركت واردر (وكذا ان اضجع شاة وسمى وذبح غيرها بتلك التسمية) واكر ذابح اولان كمسنه برشاتى اضجاع ايدوب وتسميه ايليوب واول تسميه ايله برغيرى شاة ذبح ايلسه اول ذبيحه حرام اولور زيرا تسميه اولكى شاتك اوزرينه واقع اولمشدر (وان ذبحها بشفرة اخرى حلت) واكر اول اضجاع ايلديكى شاتى يدنده حاضر اولوب تسميه ايلديكى بچاغك غيريسيله ذبح ايلسه حلال اولور زيرا اختلاف آلته اعتبار يوقدر ❊ ذبحهاده اولان ضمير شاته راجعدر (وان رمى الى صيد وسمى فاصاب غيره اكل) وبر كمسنه بر اوق اوزرينه تسميه ايدوب برصيده رمى ايلسه اوق دخى تسميه ايلديكى صيدك غيريسنه اصابت ايلسه اكل اولنور زيرا معتبر اولان لدى الارسال تسميه ايلمكدر (وان سمى على سهم ورمى بغيره لايؤكل) واكر براوقه تسميه ايدوب غيريسن رمى ايلسه اول صيد اكل اولنمز زيرا تسميه ايلديكى اوق اصابت ايلدى (والارسال كالرمى) وكلب معلمى صيده ارسال ايلمك اوقى آتمق كبيدر تسميه خصوصنده ❊ غيره ده اولان ضمير صيده راجعدر (والشرط الذكر الخالص فلو قال اللهم اغفر لى لاتحل) وذبيحه نك اوزرينه تسميه ايلده ذكر خالص شرطدر امدى صياد اولان كمسنه اللهم اغفر لى ديوب رمى ايلسه اول صيد حلال اولمز زيرا اللهم اغفر لى ديمك دعادر ذكر خالص دكلدر (وبالحمد لله وسبحان الله تحل) واما الحمد لله وسبحان الله ديمك ايله حلال اولور زيرا ذكر خالصدر (لالوعطس وحمد له) اما اكر اغسيروب واغسرمق ايچون الحمد لله ديوب ذبح ايلسه ياخود صيده رمى ايلسه حلال اولمز زيرا حمد اناسى اغسرمق ايچون واقع اولمشدر

لەدە اولان ضمیر عطسە راجعدر (والسنة نحر الابل وذبح البقر والغنم ویکره العکس ویحل) ودوەیی
بوغزلەدە سنت نحر اولقدر کە اسفل عنقدن عنقدە اولان طمرلری قطع ایلمکدر و بوذکر اولنان صورتك عکسی
یعنی دوەیی ذبح ایدوب اوکوزایلە قیونی نحر ایلمك مکروهدر وحلالدر زیرا مقصود کە محل معینەدن اراقهٔ دمدر
(والذبح بین الحلق واللبة اعلی الحلق او اسفله او اوسطه) وذبح شرعیکە ذکاة شرعیەدر حلق ایلە
لبە کە رأس الصدردر مابیننده واقع اولقدر کرك حلقك اعلاسندە وکرك اوسطندە اولسون کرك اسفلندە
اولسون ※ جامع الصغیردە لابأس بالذبح فی الحلق کلە وسطە او اعلاە او اسفله واقع اولمشدر زیرا حدیث شریفدە
(الذکاة مابین اللبة واللحیین) واقع اولمشدر او اسفله او اوسطەدە اولان ضمیرلر حلقە راجعدر (وقیل لایجوز
فوق العقدة) و برروایتدە دینلدیکە اعلای حلقومدە اولان عقدەنك اوزرندن ذبح جائز دکلدر (والعروق
التی تقطع فی الذکاة الحلقوم والمری والودجان) وذکاة شرعیەدە قطع اولنەجق طمرلر دردر بری
حلقومدر کە نفسك مجراسیدر بری مریدر کە طعام شرابك مجراسیدر وایکیسی دخی ودجیندر کە
بوغاز طمرلریدر کە شاه طمری دیرلرقان مجرالریدر (ویکفی قطع ثلاثة منها ایا کانت) و بوذکر اولنان
طمرلردن اوچینك قطعی کفایت ایدر هرقنغیسی اولورایسە (وعند محمد لابد من قطع اکثر کل واحد منها)
وامام محمددن روایت اولنورکە ذکر اولنان طمرلرك هربرینك اکثری قطع اولنمق لابددر (وهو روایة
عن الامام) و بوقول امام ابوحنیفەدن روایتدر (وعند ابی یوسف لابد من قطع الحلقوم والمری واحد الودجین)
وامام ابو یوسف قتندە حلقوم ومری طمرنی وایکی شاه طمرك برینی قطع ایلمك لازمدر (وقیل محمد معه)
و دینلدیکە امام محمد ابو یوسف ایلە بیلەدر یعنی امام ابو یوسفك قولنە تابعدر ※ معەدە اولان ضمیر ابو یوسفە
راجعدر (ویجوز الذبح بکل ما افری الاوداج وانهر الدم ولو مروة اولیطة او سنا او ظفرا منزوعین لابالقائمین)
وذکاة شرعیە هرشاه طمرلرینی قطع ایلیوب قان اقیدن آلت ایلە جائز و صحیح اولور کرك اول
آلت مروه اولسون یعنی کنارلی کسکین طاش وکرك قامش وکرك دیش وکرك طرناق اولسون دیشیلە طرناق
منزوع یعنی یرلرندن قوپمش ومنفصل اولدقلری حالدە اماقائم ومتصل اولسەلر جائز و صحیح اولمز حقندە نهی
وارد اولدیغی اجلدن (وندب احداد الشفرة قبل الاضجاع) وذبح ایدن کمسنەیە سنتدرکە ذبح ایدەجك
حیوانی اضجاع ایتزدن مقدم شفرەسنی یعنی بچاغنی کسکین ایدوب بیلیە زیرا حقندە (ولیحد احدکم
شفرته) وارد اولمشدر (وکره بعده) وحیوانی اضجاعدن صکره بیلەمك مکروهدر ※ بعدەدە اولان ضمیر
اضجاعە راجعدر (وکذا جرها برجلها الی المذبح) دخی ذبح ایدەجك حیوانی ذبح یرینە ایاغندن سوریوب
جر ایلمك مکروهدر زیرا تعذیبدر (والنخع) دخی اولمدن بچاغی بو ینده اولان ایلکە ایصال ایلمك مکروهدر
زیرا حقندە نهی وارد اولمشدر (وقطع الرأس) دخی ذبح ایلدیکی حیوانك اولمدن باشنی قطع ایلیوب برندن ایرمق
مکروهدر زیرا تعذیبدن خالی دکلدر (والسلخ قبل ان یبرد) دخی حیوانی بوغزلیوب صوغوق اولمزدن
مقدم دریسن یوزمك مکروهدر زیرا المدر (والذبح من القفاء) دخی حیوانی اکسە سندن بوغزلمق
مکروهدر زیرا خلاف سنتدر زیادە المدن خالی دکلدر (ویحل ان بقیت حیة حتی قطعت العروق والافلا)
وقفادن بوغزلنن ذبیحە اکر طمرلری قطع اولنجیە دکین صاغ قالورسە حلال اولور اکر صاغ قالمز
ایسە حلال اولمز زیرا ذکاتسز اولمش اولور (ولزم ذبح صید استأنس) واصلدە وحشی اولوب صکره
مستأنس اولان صیدك ذبحی لازمدر مثلا جیران کبی یبانده وحشی ایکن طوتیلوب او ایچندە متألف اولسە
ذکاة شرعیەیە محتاج اولور زیرا ذکاة ضروریە بو محلدە منتفیدر (وجاز جرح نعم توحش او تردی فی بئر
اذا لم یمکن ذبحه) واصلدە اهلی اولوب صکره وحشی اولان حیوانی جرح ایلمك ایلە حلال وجائز اولور
یاخود برقیویە دوشوب وآنی اول قیونك ایچندە ذبح ایلمك ممکن اولمسە جرح اولنمسی جائزدر واول
جرح انك ذکاة شرعیەسیدر قچن اول جرح ایلە اولدیکی معلوم اولسە ※ ذبحهدە اولان ضمیر نعمە راجعدر
(ولایحل الجنین بذکاة امه اشعر اولا وقالا یحل ان تم خلقه) وحیوانك قارننده اولان جنین اناسنك
بوغزلنمسیلە اولسە حلال اولمز کرك اول جنینك قیلی بتسون کرك بتسون وامامین دیدیلر کە اکر خلقتی تمام
اولدیسە حلال اولور اولمدیسە حلال اولمز ❁ فصل ❁ بو فصل بعض حیوانك حل وحرمتی بیاننده در

(ويحرم اكل كل ذى ناب اومخلب من سبع او طير) وسباع بهايمدن ناب صاحبى يعنى ازى ذيشى اولان
جيوانك اكلى حرامدر ومخلب صاحبى يعنى يرنجى طرنغى اولان قوشك اكلى حرامدر زيرا ابن عباس
رضى الله تعالى عنه بيوررلركه ٭ نهى رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم عن اكل كل ذى ناب من السباع
واكل كل ذى مخلب من الطير (ولو ضبعا او ثعلبا) واول اكلى حرام اولان سباع صرتلان ايسه ده وتلكى
ايسه ده حرامدر زيرا بونلرك دخى قورد كبى ديشلرى واردر (والحمر الاهلية والبغال) دخى حمر اهليه كه
اوحمارلريدر وبغال كه قاترلردر اكلى حرامدر زيرا حضرت رسول عليه الصلوة والسلام حمار اهليه نك لحمنى
خيبر كوننده تحريم ايلمشلردر بغال ايسه حمردن متولددر (والفيل) فيل دخى حرامدر زيرا صاحب نابدر
(والضب) دخى ضبكه طاغ كلريدر فارسيده اكا سوسمار ديرلر حرامدر زيرا خبائثدندر (واليربوع
وابن عرس) دخى يربوعكه بيان صچانيدر اكا فارسيده موش دشت ديرلر وابن عرسكه كلنجكدر حرامدر زيرا
سباع بهايمدن عداولنمشدر (والزنبور والسلحفاة) دخى اشك آروسى وصار يجه آرى وقاپلو بغه حرامدرلر زيرا
خبائثدن عداولنورلر (والحشرات) دخى سائر حشرات ارضكه يلان وعقرب وبوجك وبونلره بكزر
شيئلر حرامدر زيرا بونلر دخى خبائثدندر (ويكره الغراب الابقع) دخى الاجه قارغه مكروهدر زيرا جيفه يين
طيورندر (والغداف والرخم والبغاث) دخى غداف كه بيوك قوزغوندر ياخود كركسدر اكا فارسيده سياه بردك
ديرلر دخى رخم كه اق باباقوشيدر دخى بغاث يعنى اوفق سرجه لر مكروهدر زيرا بونلر ذوناب وذو مخلبدر وجيفه
يرلر (والخيل تحريما فى الاصح) دخى آتلر كراهت تحريم ايله مكروهدر ابو حنيفه قتنده زيرا آلات جهاددر
(وعندهما لاتكره الخيل) وامامين قتنده اكل اولنمسى مكروه دكلدر زيرا حضرت رسول عليه الصلوة والسلام
خيبر كوننده حمر اهليه يى نهى بيوروب آتلره اذن ايلمشلردر (وحل العقعق وغراب الزرع والارنب)
وقوشلر دن عقعق كه اكا فارسيده كلاژه ديرلر واكن يين قوزغون وطوشان حلالدر زيرا بونلر سباع
طير قسمندن دكلدر (ولايؤكل من حيوان الماء الا السمك بانواعه كالجريث والمارماهى) وصو حيواناتندن
بالقدن غيريسى مأكول دكلدر وبالق سائر انواعى ايله مارماهى وجريث كبى جمله سى مأكولدر
(ولايؤكل الطافى منه) وصو ايچنده اولوب ارقه سى اوزرينه منقلب اولان بالق مأكول دكلدر
(وان مات لحر او برد ففيه روايتان) واكر صو ايچنده اولان بالق حرارت ياخود برودت سببيله اولسه آنده
ايكى روايت واردر برروايتده اكلى حلالدر وبرروايتده حرامدر (ويحل هو والجراد بلاذكاة) وبالق ايله
چكركه ذكاتسز اكل اولنمسى حلالدر زيرا حديثده (ميتتان حلالان السمك والجراد) وارد اولمشدر (ولو ذبح شاة
لم تعلم حياتها فتحركت اوخرج منها دم حلت والا فلا) وچن بركمسنه حياتى بلنمز برشاتى ذبح ايدوب
حركت ايلسه ياخود آندن قان چيقسه حلال اولور واكر حركت ايليوب قانى اقمز ايسه حلال اولمز ٭
حياتهاده اولان ضمير شاته راجعدر (وان علمت حلت مطلقا) واكر ذبح قتنده حياتى معلوم اولوب بلنسه
مطلقا حلال اولور كرك حركت ايلسون كرك قانى خروج ايلسون كرك ايلسون

﴿ كتاب الاضحيه ﴾

مصنف بو كتابده اضحيه احكامنى بيان ايدر اضحيه لغتده تضحيه اولنان حيوانك اسميدر اضحيه تسميه اولندى
زيرا اوقت ضحاده بوغزلنور غالبا واصطلاح شرعده برمخصوص حيوانك اسميدر كه برمخصوص كونده نيت
تقرب ايله ذبح اولنور (هى واجبة) واضحيه اصح قولده واجبه در زيرا حضرت رسول صلى الله عليه وسلم
بيوررلركه ٭ من وجد سعة فلم يضح فلا يقربن مصلانا (وعن ابى يوسف سنة) وامام ابو يوسفدن روايت اولنديكه
سنتدر (وقيل هو قولهما) ودينلديكه ابو يوسفك بو قولى امام محمد ايله قولاريدر (وانما يجب على حر مسلم
مقيم موسر عن نفسه لا عن طفله) واضحيه انجق حر مقيم غير مسافر صاحب يسار اولان كمسنه نك اوزرينه
واجبه اولور كندو نفسندن اوترى طفل مسلم صغيرنه دكل امدى عبد رقيق كافر ومسافر ومعسر اولان
كمسنه لرك اوزرلرينه واجبه اولمز زيرا حضرت على رضى الله عنه (ليس على مسافر جمعة ولا اضحية) بيورمشدر
(وقيل يجب عنه ايضا) وبرروايتده دينلديكه طفل صغيرك اوزرينه تضحيه واجبه در (قيل يضحى عنه ابوه
او وصيه من ماله) دخى دينلديكه صبى ايچون باباسى ياخود وصيسى اولان كمسنه كندو مالندن اضحيه سن

بوغز ایله و امام محمد قتنده باباسی کند و مالندن تضحیه ایلیه (فیطعم منها ما امکن ویستبدل بالباقی ماینتفع به
مع بقائه) امدی طفل صغیر ایچون اضحیه بوغزلندیغی تقدیرجه اندن ممکن اولان مقداری اکل ایدوب
باقیسنی باباسی اولان کمسنه یاخود وصیسی بر منتفع به اولان شیئه استبدال ایلیه مثلا ثوب کبی وثوبه
بکزر شیٔ کبی که طفل انکله منفعتلنه ※ منهاده اولان ضمیر اضحیه یه راجعدر بهده اولان ضمیر ماقبلنده
اولان مایه راجعدر بقائه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (وهی شاة او بدنة او سبع بدنة بان اشترك مع ستة
فی بقرة او بعیر وکل یرید القربة وهو من اهلها ولم ینقص نصیب احدهم عن سبع) واضحیه ده کافی اولان
قربان برقیون یاخود بردوه در یاخود بردوه نك یدی بلوکده بربلوکیدر مثلا بر کمسنه التی نفر کمسنه ایله براوکوزده
یاخود بردوه ده شریك اولوب قربان ایلمك کبی حالبوکه اول یدی نفر کمسنه نك هر بری تقرب مراد ایدوب
اهلندن اوله یعنی حر و مسلم اوله دخی یدی نفر کیمسه نك هر برینك نصیبی سبعدن ناقص اولمیه ※ من اهلهاده
اولان ضمیر قربته راجعدر (فلو اراد احدهم بنصیبه اللحم او کان کافرا ونصیبه اقل من سبع لا تجوز
عن واحد منهم) امدی قچن بدنه ده یاخود بربقره ده شریك اولان یدی کیمسه نك بری کندو نصیبی یعنی
حصه سنی ات المق مراد ایلسه یاخود اول یدی نفرك بری کافر اولسه یاخود نصیبی سبعدن اقل اولسه
هیچ برندن جائز اولمز زیرا تقرب برندن منتفی اولمشدر ※ بنصیبه ده اولان ضمیر احدهمه راجعدر
(ویجوز اشتراك اقل من سبعة ولو اثنین) و بر بقره ده یاخود بربدنه ده یدی نفردن اقل مشترك اولمق جائزدر
ایکی بیله اولسه جائز اولور زیرا یدیده جائز اولیجق اقلده بطریق الاولی در و شرکا سکز اولسه لر جائز اولمز
حقنده نص اولدیغیچون (ویقسم لحمها وزنا لا جزافا الا اذا خلط به من اکارعه او جلده) و یدی نفر کمسنه
مشترك اولوب بربدنه یاخود بر بقره قربان ایلسه لر اتنی میزانله قسمت ایلیه لر کتوریجه قسمت ایلیه لر الا قچن
اباقلرینی یاخود دریسنی ات ایله خلط ایلسه لر جائز ومعتبر اولور بو عده معتبر اولدیغی کبی ※ بهده اولان ضمیر
لحمه راجعدر اکارعه ده اولان ضمیر بنه اکا راجعدر (ولو شری بدنة للاضحیة ثم اشترك فیها ستة جاز استحسانا)
و بر کیمسه قربان نیتی ایله بربدنه اشترا ایلسه صکره اول بدنه ده اول کمسه ایله التی نفر کیمسه دخی شریك
اولسه لر استحسانا جائز اولور وقیاس جائز اولممقدر زیرا ابتداده تقرب ایچون اشترا اولندی ایدی صکره
بیع اولنسه جائز دکلدر (والاشتراك قبل الشراء احب) و بدنه ده اشتراك اولنمق اقتضا ایلسه قبل الشراء
اشتراك احبدر (واول وقتها بعد فجر النحر ولا تذبح فی المصر قبل صلاة العید) واضحیه نك اول وقتی نحر
کوننك فجرندنصکره در و مصرده اولیجق عید نمازندن اول ذبح اولنمیه زیرا حضرت رسول الله صلی الله تعالی
علیه وسلم (من ذبح قبل الصلاة فلیعد ذبیحته) بیورمشلردر و بو شرط شول کمسنه یه لازمدر که اوزرینه بیرام نمازی
واجب اوله اما اهل قرادن اولسه فجر طلوع ایلدیکی کبی ذبح ایلیه (وآخره قبیل غروب الیوم الثالث)
واضحیه نك آخر وقتی یوم ثالثك غروبندن اولجه در (واعتبر آخره للفقیر وضده والولادة والموت) وفقیر ایله
غنی حقنده وولادت وموت خصوصنده اضحیه نك آخر وقتی اعتبار اولنور مثلا بر کمسنه ایام نحرك اولنده
فقیر اولسه اضحیه واجب اولمز وکذلك بر کمسنه ایام نحرك اولنده فقیر اولوب آخرنده غنی اولسه واجب اولور
واکر بر کمسنه آخر ایامده طوغسه واجب اولور قچن فوت اولسه واجب اولمز ※ آخره ده اولان ضمیر وقته
راجعدر ضده ده اولان ضمیر فقیره راجعدر (واولها افضل) وایام نحرك اولی آخرندن واوسطندن
افضلدر ذبح ده (وکره الذبح لیلا) واضحیه یی کیجه ایله ذبح ایلمك مکروهدر وجائزدر زیرا
احتمالدر که کیجه ایله غلط واقع اوله (فان فات وقتها قبل ذبحها لزم التصدق بعین المنذورة حیة) امدی قچن
اضحیه نك وقتی فوت اولوب کیجسه واول ذبح اولنه جق اضحیه ذبح اولنمسه اول عین منذوره یی حی
اولدیغی حالده تصدق لازم اولور ※ وقتهاده وذبحهاده اولان ضمیرلر اضحیه یه راجعدر (وکذا ما شراها
فقیر للتضحیه) دخی فقیر اضحیه ایچون اشترا ایلدیکی عین منذوره یی تصدق ایلیه زیرا وجوب فقیرك
اوزرینه شرا ایله اولور (والغنی یتصدق بقیمتها شراها اولا) وغنی اولان کمسنه اول اضحیه نك قیمتنی
تصدق ایلیه کرك اشترا ایلمش اولسون کرك اولمسون زیرا غنینك اوزرینه مجرد نذر ایله واجب اولور
(وانما یجزیٔ فیها الجذع من الضأن) واضحیه ده قیون نوعندن کافی اولان جذعدر جذع اکا دیرلر که

اوزرینه اکثرحول مرور ایلمش اوله ومبسوطده فچن اوزر ینه یدی آی مرور ایلسه جائزدر دیمش (والثنی فصاعدا
من الجمیع) وقیوندن وکچیدن اولان ثنی اکادیرلرکه برسنه یی استکمال ایدوب ایکنجی سنه یه داخل اولمش اوله
وجاموس و بقره دن اکادیرلرکه ایکی سنه یی تمام ایدوب اوچنجی سنه یه داخل اولمش اوله ودوه دن اکادیرلرکه بش
سنه یی تمام ایدوب التنجی سنه یه داخل اولمش اوله امدی ثنی وثنیدن یوقارو اولان سائرحیواناتدن قربان کافیدر
(ویجوز الجماء) و بوینوزی اولمیان قیون ایله تضحیه جائزدر (والخصی) دخی خصی ایله که ایکی طشغی
چقمش اوله جائزدر (والثولاء) دخی شولا ایله که مجنوندر سموز اولورسه جائزدر (والجرباء السمینة)
دخی او یوز اولوب سمز اولان قیون ایله اضحیه جائزدر زیرا او یوزلق دریده اولور اته کچمز (لاالعمیاء
والعوراء والعجفاء التی لاتنقی) وایکی کوزی اعمی اولان قیون ایله دخی برکوزی اعمی اولان ایله دخی
عجفا شول قیوندرکه زبونلغندن کوکنده ایلکی اولمیه اضحیه جائز دکلدر (والعرجاء التی لاتمشی الی المنسك)
دخی منسکه یعنی ذبح محلنه یوریمکه قادر اولمیان اقساق ایله اضحیه جائزدکلدر زیرا حدیث شریفده (لاتجوز
فی الاضاحی العوراء البین عورها والمریضة البین مرضها والعرجاء البین عرجها والکبیرة التی لاتنقی) وارد
اولمشدر (ومقطوعة الید اوالرجل وذاهبة اکثر العین اوالاذن اوالذنب اوالالیة) دخی اوك ایاغی یاخود
ارد ایاغی کسك یاخود کوزینك اکثری ذاهب یاخود قولاغنك اکثری ذاهب یاخود ذنب یاخود الیه سنك
اکثری ذاهب ایله تضحیه ایلمك جائز دکلدر (وفی ذهاب النصف روایتان) و بوذکر اولنان اعضانك نصفی
ذاهب اولمده ایکی روایت واردر برنده جائزدر و برنده جائزدکلدر (ویجوز ان ذهب اقل منه) وفچن بوذکر اولنان
اعضانك نصفندن اقلی ذاهب اولسه جائز اولور (وقیل ان ذهب اکثر من الثلث لایجوز) و برروایتده
دینلدیکه فچن ثلثینك اکثری ذاهب اولسه جائز دکلدر (ولایضر تعیبها من اضطرابها عند الذبح)
واضحیه نك ذبحی قتنده اضطراب وحرکتی سببیله عیبلو اولمسی ضرر ایلز استحسانا تعیبها ده اولان ضمیر اضحیه یه
راجعدر (وان مات احد سبعة وقال ورثته اذبحوها عنکم وعنه صح) وفچن بر بقره ده یاخود بر بدنه ده
یدی شریك اولان کسنه نك بری اولسه وارثی اولان کسنه اول بقیه اولان التی نفر کسنه یه سز بو بقره یی
کندوکزدن اوتری ومیتدن اوتردی ذبح ایلکز دیسه جمله سندن ذبح اولنمسی صحیح اولور زیرا قصد تقرب
جمله سنده واقع وموجوداولشدر (وکذا لوذبح بدنة عن اضحیة ومتعة وقران) وفچن برکسنه بر بدنه یی
اضحیه وحج قران ومتعه ایچون ذبح ایلسه صحیح اولور زیرا جمله سندن مقصود تقربدر (ویأکل من لحم اضحیته
ویطعم من شاء من غنی وفقیر) واضحیه صاحبی اولان کسنه اضحیه سندن اکل ایلیه دخی غنیدن وفقیردن
استدیکی کسنه یه اطعام ایلیه زیرا حضرت رسول صلی الله تعالی علیه وسلم (کنت نهیتکم عن اکل لحوم
الاضاحی فکلوا منها وادخروا) بیورمشلردر (وندب ان لاینقص الصدقة من الثلث) وسنتدرکه تصدق
ایلدیکی ثلث مقدارندن ناقص اولمیه (وترکه لذی عیال توسعة علیهم) دخی صاحب عیال اولان کسنه یه
اضحیه سندن ترك تصدق ایلمك مندوب وسنتدر عیالنه وسعت اولمغیچون (وان یذبح بیده ان احسن والایأمر
غیره و یحضرها) دخی صاحب اضحیه اولان کسنه یه اضحیه سن کندو الیله ذبح ایلمك مندوبدر اکر ذبحه
قادر ایسه واکر قادر دکل ایسه برغیری کسنه یه امر ایلیه وکندوسی حاضر اوله ٭ بیده ده اولان ضمیر صاحب
اضحیه یه راجعدر یحضرهاده اولان ضمیر بارز ینه اضحیه یه راجعدر (ویکره ان یذبحها کتابی)
واضحیه یی کتابی اولان ذمی ذبح ایلمك مکروهدر (ویتصدق بجلدها او یجعله آلة کجراب اوخف اوفرو)
واول ذبح اولنان اضحیه نك دریسیله تصدق ایلیه یاخود آنی جراب کبی وکورك کبی انتفاع اوله جق
برآلت ایلسون زیرا انکله انتفاع ایلمك حرام دکلدر (او یشتری به ماینتفع به مع بقائه کغربال ونحوه)
یاخود اول دری ایله برعینی باقی منتفع به غیرمستهلك اوله مثلا غربال والك وبچاق کبی برشیء اشترا ایلیه زیرا
بدلده مبدل منهك حکمی واردر (لامایستهلك کخل وشبهه) وخل کبی و یوغرت کبی مستهلك العین
اولان اشیایی اشترا ایلیه (فان بدل اللحم اوالجلد به یتصدق به) واکر اول اضحیه نك اتیله یاخود دریسیله
برمستهلك العین اولان شیئی استبدال ایلسه اول بدل ایله تصدق ایلیه (ولوذبح اضحیة غیره بغیر امره جاز)
و برکسنه غیری کسنه نك اضحیه سن امرنسز ذبح ایلسه جائز اولور استحسانا وقیاسده جائز دکلدر

(ولو غلط اثنان فذبح كل شاة الآخر صح ولا ضمان) وچنین ایکی کسنه‌نك اضحیه‌لری قارشوب انلر دخی غلط ایدوب هر بری آخرك شاتنی ذبح ایلسه صحیح اولور واوزرلرینه ضمان یوقدرز براهر بریسی وکیل شکلنده‌در وقیاسده جائز اولمقدر (و یتحالان) صکره هر بری آخر ایله حلالشوب براءت ذمت ایده‌لر (وان تشاحا ضمن كل صاحبه قيمة لحمه و يتصدق بها) واكر بو ایکی کسنه بری برینه مشاحه ایدوب مسامحه ایتمز ایسه هر بری اول برآخره کندو اضحیه‌سنك لحمنك قیمتنی تضمین ایتدیره صکره اول قیمت ایله تصدق ایلیه ❋ صاحبه‌ده اولان ضمیر کله راجعدر (وصحت التضحية بشاة الغصب دون شاة الوديعة وضمنها) وغصب اولنان شاة ایله تضحیه ایتمك صحیحدر ودیعه اولان شاة ایله تضحیه صحیح دکلدر وهر قنغیسی ذبح ایلسه ضامن اولور اولکیده صحیح اولوب ثانیده اولمق زیرا مغصوب بهاده ملکیت وقت غصبدن ثابت اولور وودیعه‌ده ذبح ایتمك ایله غاصب اولور

﴿ كتاب الكراهية ﴾

مصنف رحمه الله بو کتابده مکروه وغیر مکروه اولان اشیایی بیان ایدر کراهیه لغتده ضد رضادر و بعض متونده باب الحظر والاباحة ایله تعبیر ایتمشلردر زیرا حظر خطر معناسنه‌در واباحه اطلاق وجواز معناسنه‌در و بو بابده حلال وحرام اولان شیلر بیان اولنور (المكروه الى الحرام اقرب) ومکروه اولان شیء امام ابو حنیفه ایله امام ابو یوسف قتنده حرامه اقربدر زیرا دلیللری متعارضدر (وعند محمد كل مكروه حرام) وامام محمد قتنده هر مکروه اولان شیء حرامدر (ولم يتلفظ به لعدم القاطع) وامام محمد مکروه حقنده نص قاطع بولمدیغیچون لفظ حرام ایله تلفظ ایتمدی یعنی آنك حقنده حرام لفظنی اطلاق ایتمدی ﴿ فصل في الاكل ﴾ بو فصل انسانك اکل ایلدیکی شیئك احکامنی بیان ایدر (منه فرض وهو ما يدفع به الهلاك) اکلدن برنوع واردر که فرضدر وفرض شول مقداردر که آنك ایله هلاك اولمقلق دفع اولنه زیرا بدنك بقاسی غذا ایله در امدی برآدم اکلی وشربی ترك ایلیوب هلاك اولسه عاصی اولور زیرا کندو نفسنی تهلکه‌یه القا ایتمش اولور (ومندوب وهو ما زاد ليتمكن من الصلاة قائما و يسهل عليه الصوم) واکلك برنوعی دخی مندوبدر ومندوب شول مقداردر که فرض مقدارندن زیاده اوله که صلاتی قائم ایکن ادا ایتمك ممکن اوله صیام دخی اوزرینه سهل وآسان اوله (ومباح وهو ما زاد الى الشبع لزيادة قوة البدن) واکلك برنوعی دخی مباحدر ومباح شول مقداردر که شبعدن زیاده اوله بدنك قوتی زیاده اولمق ایچوندر و بونده اجر وار درضرر یوقدر (وحرام وهو الزائد عليه) و برنوعی دخی حرامدر وحرام شول مقداردر که شبعدن زیاده اکل ایلیه زیرا اضاعهٔ مالدر وهم نفسه مرضدر (الا لقصد التقوى على صوم الغد او لئلا يستحي الضيف) مکر شبع مقدارندن زیاده اکل صومه قوت بولمغیچون اوله یاخود یاننده قونغی اوله ده حجاب ایتسون ایچون نیه بوتقدیرجه بأس یوقدر لکن عقلا وشرعا مذموم اولان افعالدندر (ولا يجوز الرياضة بتقليل الاكل حتى يضعف عن اداء العبادة) وترك غذا وتقليل اکل ایله تاعبادت ایتمكدن ضعیف اولنجیه دکین ریاضت جائز دکلدر زیرا ترك عبادت جائز دکلدر اکا مؤدی اولان شیء دخی جائز دکلدر (ومن امتنع من اكل الميتة حال المخمصة اوصام ولم يأكل حتى مات اثم) وشول کسنه که مخمصه حالنده یعنی اچلق زماننده میته یمه‌دن امتناع ایدوب توقف ایلسه یاخود صائم اولوب نسنه یمسه تاموته مؤدی اولنجیه دکین آثم وکنهکار اولور زیرا کندو نفسنی اتلاف ایتمشدر (بخلاف من امتنع من التداوي حتى مات) اماخسته اولوب دوا استعمال ایتمكدن امتناع وتخلف ایتمکله فوت اولسه اول تقدم ایدن مسئله‌نك خلافیدر یعنی آثم وکنهکار اولمز زیرا دوانك اکشافی اوله‌جغی معلوم دکلدر (ولا بأس بالتفكه بانواع الفواكه) وانواع میوه ایله تفکه‌لابأسدر زیرا حق سبحانه وتعالینك (كلوا من طيبات ما رزقناكم) قول شریفی وارد اولمشدر وموضع آخرده (لا تحرموا طيبات ما احل الله لكم) قول شریفی دخی وارد اولمغله انواع میوه اکل ایتمك لابأسدر (وتركه افضل) وانواع فواکه ایله تفکهی ترك افضلدر وافضل اولمسی حق سبحانه وتعالینك (اذهبتم طيباتكم في حياتكم الدنيا) قول شریفنك عتابی تحتنده داخل اولمق ایچوندر (واتخاذ الاطعمة سرف) برقاچ نوع طعام اتخاذ ایتمك اسرافدر (وكذا وضع الخبز على المائدة اكثر من قدر الحاجة) و ینه سفره اوزرینه قدر حاجتدن زیاده اتمك وضع ایتمك دخی اسرافدر

(ومسح الاصابع او السكين بالخبز ووضع المملحة عليه مكروه) و بارمقلريني و بچاغى اتمكه سلمك دخى مملحه‌يى اتمك اوزرينه قومق مكروهدر بوفعلده اتمكه اهانت واردر بز ايسه اتمكى اكرام ايله مأمورز زيرا نبى عليه السلا (اكرموا الخبز فانه من بركات السموات والارض) بيورمشلردر خبزك اكرامى اولدركه حاضر اولدقده غير طعام كلمكه توقف ايلميوب اكله مباشر اولمق كركدر و بركسنه‌نك الندن برلقمه دوشسه الميوب ترك ايلسه اسراف اولدر ديمشلر و بو بابده نبى عليه السلامك (القوعنها الاذى ثم كلها) حديث شريفى وارد اولمشدر (وسنة الاكل البسملة فى اوله والحمدلة فى آخره) وطعام يمنك سنتى اولنده بسم الله الرحمن الرحيم وآخرنده الحمد لله ديمكدر و بو بابده نبى عليه السلامك (ان الله ليرضى من عبده المؤمن اذا قدم اليه طعام ان يسمى الله فى اوله و يحمد الله فى آخره) حديث شريفى وارد اولمشدر (وغسل اليدين قبله وبعده) وسنت اكلدندر طعامدن اول وطعامدنصكره اللرى غسل ايلك زيرا نبى عليه السلامدن (الوضوء قبل الطعام ينفى الفقر و بعده ينفى اللمم) حديث شريفى وارد اولمشدر بو محلده وضوء ايله مراد غسل يدين‌در (و يبدأ بالشبان قبله و بالشيوخ بعده) وطعامدن اول غسل يدينه يكتلر ايله باشلنه وطعامدنصكره قوجه‌لر ايله باشلنه (ولا يحل شرب لبن الاتان) ولبن حمارى ايچمك حلال دكلدر اتان ديوديشى اشكه ديرلر زيرا سود لحمدن متولددر بوتقديرجه لحمك حكمنى سود اخذ ايدر وقصراغك سودى آتى كبى مكروهدر ابو حنيفه قتنده وقاضيخانده مذكوردر جلاله اكل اولنمز وسودى دخى ايچلمز زيرا نبى عليه السلام جلاله‌نك ات وسودندن نهى بيورمشلردر جلاله شول حيواندركه نجاست اكلنه معتاد اوله اومقوله حيوانى حبس ايلمك لازمدر كتاب نوازلده مدت حبس تقدير اولنوب دوه‌يى برآى ياخود قرق كون حبس ايليه‌لر واوكوزى يكرمى كون وقيونى اون كون وطاوغى اوچ كون حبس ايدوب ذبح ايليه‌لر (ولا بول ابل) ودوه‌نك بولى حلال دكلدر ابو حنيفه قتنده وابو يوسف قتنده تداوى يعنى برمرضه دوا ايلك حلالدر حديث عرنيين ايله تمسك ايلمشدر (ولا استعمال اناء ذهب او فضه لرجل او امرأة) والتون وكومش چناقدن استعمال ايلك ار ياعورت ايچون حلال دكلدر انا ديمك هرنه مقوله ظرف اولورسه اولسون استعمالى حرامدر زيرا نهينه حديث شريف وارد اولمشدر (قال النبى عليه السلام ان الذى يأكل و يشرب من اناء الذهب و الفضة انما يجرجر فى بطنه نارجهنم) اول كمسنه‌نك بطننده نارجهنم دوه‌نك صوتى كبى صوت ايدر ديمكدر (وحل استعمال اناء عقيق و بلاور وزجاج ورصاص) وعقيق و بلاور وزجاج ورصاصدن ياپلمش انادن استعمال حلالدر وشافعى قتنده مكروهدر زيرا بومقوله شيلرى استعمال موجب تفاخر اولمغله مكروه اولمسنه ذاهب اولمشدر زجاج شيشه ورصاص قلايدر

فصل فى الكسب

بو فصل كسبك احوالى بياننده‌در زيرا كسب حقنده نبى عليه السلام (الكسب فريضة على كل مسلم) بيورمشلردر انبياء عظام صلوات الله على نبينا وعليهم اكتساب ايدرلر ايدى حضرت آدم عليه السلام زراعت ايدر ايدى حضرت نوح نجار ايدى وحضرت ابراهيم بزاز ايدى وحضرت داود جبه ايشلردى وحضرت سليمان خرما ليفندن زنبيل اوررردى وحضرت زكريا دخى نجار ايدى وصديق رضى الله عنه بزاز ايدى وعمر الفاروق سختيان ايشلردى وعثمان رضى الله عنه زخيره آلوب صاتوب تجارت ايدردى وعلى رضى الله عنه اكتساب ايدردى و برقاچ دفعه نفسنى اجاره‌يه و يرديكى محققدر ونبى عليه السلامك (ان الله يقول ياعبدى حرك يدك انزل عليك الرزق) حديث شريفى كسبه دالدر (افضله الجهاد) كسبك افضلى جهاددر زيرا جهادده كسب ايله اعزاز دينى جمع ايلك فعلى واردر (ثم التجارة) جهاددنصكره افضل كسب تجارتدر زيرا نبى عليه السلامك (التاجر الصدوق مع الكرام البررة) قول شريفى وارد اولمشدر وموضع آخرده (ان الله يحب التاجر الصديق) بيورمشلردر (ثم الحراثة) اندنصكره افضل كسب اكنجيلكدر زيرا نبى عليه السلام (الزارع يتاجر) ديو بيورمشلردر وموضع آخرده (اطلبوا الرزق تحت خبايا الارض) بيوردقلرى كتب معتبره‌ده مسطوردر و برموضعده دخى (مازرع اوغرس مسلم شجرة فتناول منها انسان اودابة اوطير الاكانت له صدقة) (ثم الصناعة) اندنصكره صناعتدر نبى عليه السلام صنعته تحريض ايدوب (الحرف امان من الفقر) بيورمشلردر (ومنه فرض وهو قدر الكفاية لنفسه وعياله وقضاء ديونه) وكسبدن بعضيسى فرضدر

و فرض اولان کسب نفسیچون و عیالیچون و دینی قضا ایچون کفایت ایده جك مقدار یدر (ومستحب وهو الزیادة علیه) وکسبدن بعضیسی مستحبدر ومستحب قدر کفایه او زرینه زیاده اولان مقداردر (لیواسی به فقیرا او یصل به قریبا) واول زیاده ایله فقیره معاونت و یارلق ایلك ایچون یاخود قرینه صلهٔ رحم ایلك ایچون یعنی اقربا وتعلقاتنه معاونت ایچون اولان زیاده یه سعی مستحبدر نبی علیه السلام (الناس عیال الله فی الارض واحبهم الیه انفعهم لعیاله) بیورمشلردر بو حدیث شریف مو جبجه فقرا و ضعفایه معاونت و صدقه احسان ایچون قدر کفایه دن زیاده کسب ایلك مستحبدر (ومباح و هو الزیادة للتجمل) وکسبدن بعضیسی مباحدر ومباح اولان شول زیاده در که اظهار زینت وتنعم ایچون اوله اول مقوله زیاده لك مباحدر زیرا نبی علیه السلام (نعم المال الصالح للرجل الصالح) بیورمشلردر وموضع آخرده دخی (من طلب الدنیا حلالا مستعففا لقی الله ووجهه کالقمر لیلة البدر) بیورمشلردر (و حرام وهو الجمع للتفاخر و البطر و ان کان من حل) وکسبدن بعضیسی حرامدر وحرام اولان شول مالك کسبیدر که تفاخر و شادیلق ایچون جمع اوله اگر اول کسب حلالدن دخی اولورسه ده ذکر اولنان شیلر ایچون جمع اولنجق حرامدر زیرا نبی علیه السلامدن (من طلب الدنیا مفاخرا مکابرا لقی الله وهو علیه غضبان) حدیث شریفی وارد اولمشدر (و ینفق علی نفسه وعیاله بلا اسراف و لا تقتیر) وکسب ایلدیکی مالدن اسراف وتقتیرسز نفسنه و عیالنه انفاق ایلیه حق سبحانه وتعالینك (والذین اذا انفقوا لم یسرفوا ولم یقتروا وکان بین ذلك قواما) قول شریفی وارد اولمشدر (ومن قدر علی الکسب لزمه) وشول کمسنه که کسبه قادر اوله اول کمسنه یه کسب ایلك لازمدر (وان عجز عنه لزمه السؤال) واگر کسبدن عاجز اولورسه اول کمسنه یه سؤال لازم اولور یعنی سائللك ایلیه زیرا سؤال دخی اکتسابك برنوعیدر لکن ما دامکه عاجز اولمیه حلال اولمز زیرا نبی علیه السلام (السؤال آخر کسب العبد) بیورمشلردر (فان ترکه حتی مات اثم) واگر سؤالی ترك ایدوب فوت اولسه اول کمسنه گنهکار اولور زیرا نفسنی تهلکه یه القا ایلمشدر بویله محلده سؤال ذلت دکلدر حق سبحانه وتعالینك حضرت موسی وصاحبندن بطریق الاخبار (حتی اذا اتیا اهل قریة استطعما اهلها) قول شریفی وارد اولمشدر نبی علیه السلامك (قال لرجل من اصحابه هل عندك شئ نأكله) حدیث شریفی خود عاجز اولدقده سؤاله دلیل قویدر (وان عجز عنه) واگر سؤالدن دخی عاجز اولورسه (یفرض علی من علم به ان یطعمه او یدل علیه من یطعمه) اول عاجزی اطعام ایتمك شول کمسنه نك او زرینه فرض اولورکه آنك سؤالدن عجزنی بیله یاخود اطعام ایلمکه قدرتی یوغیسه اطعام ایده جك کمسنه یه دلالت ایلیه اگر احوالنه واقف اولدقدنصکره قدرتی وار ایکن کندیسی اطعام ایلیوب واگر کندینك قدرتی اولمیوب وآخره دخی دلالت ایلمیوب اول عاجزه موت اصابت ایدرسه گناهده شریك اولور زیرا نبی علیه السلام (ما آمن من بات شبعان وجاره الی جنبه طاو) بیورمشلردر وموضع آخرده (ایما رجل مات جیاعا بین اقوام اغنیاء فقد برئت عنهم ذمة الله وذمة رسول الله) بیوردیغی محققدر (و یکره اعطاء سؤال فی المسجد) ومسجدده سؤال یعنی دلنمك مکروهدر تشدید ایله اولورسه سائلك جمعیدر ناصر ونصار کبی اگر تخفیف ایله اولورسه مصدر اسم فاعل معناسنه اوله واثرده وارد اولمشدر (ینادی یوم القیامة لیقم مبغوض الله فیقوم سؤال المسجد (وقیل ان کان لایتخطی رقاب الناس ولا یمر بین یدی مصل لایکره) ودینلدیکه اگر سائل ناسك بوینلری او زرندن تجاوز ایلیوب ونماز قیلارکن اوکلرندن مرور ایلمز ایسه مکروه دکلدر ومختار اولان دخی بودر زیرا حضرت رسول صلی الله علیه وسلم زماننده مسجدده سؤال ایدرلردی (وروایت اولندیکه علی رضی الله عنه صلاتده ایکن خاتمنی تصدق ایلمشدر بو وجهله تصدق ایلدیکی اجلدن حق سبحانه وتعالی (و یؤتون الزكاة وهم راكعون) قول شریفیله مدح ایلمشلردر قاضیخانده ابو نصر (من اخرجهم من المسجد ارجوا ان یغفرله باخراجهم) دیمشدر و بعض علما دیمشلردر که من تصدق بفلس فی المسجد یوم الجمعة ثم تصدق بعده بالف بعین فلسا لم یکن کفارة لذلك الفلس الواحد ✻ خلف بن ایوبدن روایت اولنمشدر که انه قال لو کنت قاضیا لا اقبل شهادة من تصدق علی هؤلاء فی المسجد الجامع (ولا یجوز قبول هدیة امراء الجور) وظالم اولان بکلرك هدیه سی قبول اولنمق

جائزدكلدر زيرا اغلب احتمال مالرى حرام اوله (الا اذا علم ان اكثر امواله من حل) مكركه اكثر اموالى حلالدن اولديغى معلوم اوله مثلا صاحب تجارت وصاحب زرع اوله وحاصل ايلديكى اكثر مالى بومقوله كسبدن اولورسه هديه سنى قبول ايلمك لابأسدر (ولايكره اجارة بيت فى السواد ليتخذ بيت نار اوكنيسة او بيعة او يباع فيه الخمر) وكويده براوى بيت نار ياخود كنيسه ياخود بيعه اتخاذ ايچون اجارهيه ويرمك ياخود اول بيتده خمر بيع اولنمق ايچون اجارهيه ويرمك مكروه دكلدر ابوحنيفه قتنده (وعندهما يكره) وامامين قتنده مكروه اولور زيرا معصيته اعانتدر نتكم حق سبحانه وتعالينك (وتعاونوا على البر والتقوى ولاتعاونوا على الاثم والعدوان) قول شريفى موجبجه معصيته اعانت ايلديكى قتى ظاهردر ابوحنيفه ايچون دليل بودركه اجاره بيتك منفعتى اوزرينه در بونده معصيت يوقدر انجق معصيت مستأجرك فعلندهدر ومختار اولان قول دخى بودر (ويكره فى المصر اجماعا) وشهرده اولان بيتى ذكر اولنديغى اوزره اجارهيه ويرمك مكروهدر اجماعا (وكذا فى سواد غالبه اهل الاسلام) وشهرده مكروه اولديغى كبى اهل اسلام غالب اولان قريهده دخى مكروهدر (ومن حمل لذمى خمرا باجر طاب له الاجر) وشول من كه اجرت ايله برذمينك خمرنى كوتورسه اول اجرت اكا كوكجكدر ابوحنيفه قتنده (وعندهما يكره) وامامين قتنده مكروهدر زيرا معصيته اعانتدر حبيب اكرم صلى الله تعالى عليه وسلم خمرده اون شيئه لعنت ايلشدر (وحاملها والمحمول اليه) لفظ شريفلرى اول معدود اولان اون عدددندر امام اعظم قتنده ايسه حمل اوزرينه اجاره معصيتدن دكلدر انجق معصيت فاعل مختارك فعليدركه شربدر معصيت اندهدر (ولابأس بقبول هدية العبد التاجر واجابة دعوته واستعارة دابته) وعبد تاجرك هديهسنى قبول ودعوتنه اجابت ودابهسنى عاريت المق لابأسدر (وكره قبول كسوته ثوبا واهدائه احد النقدين) وعبد تاجرك كسوهسنى كه ثوب اولهانى والتون وكومشدن اولان هديهسنى قبول مكروه اولور قياس بوايديكه ذكر اولنان جملهسنده جائز اولميه ر يراهديه تبرعدر عبد ايسه اكا اهل دكلدر لكن قليلده ضرورت ايچون استحسانا تجويز اولنمشدر روايت اولنديكه سلمان فارسى معتق اولمزدن مقدم نبى عليه السلامه برطبق خرما هديه ويردكده قبول بيورمشلردر وبرينك دخى مكاتب ايكن هديهسنى قبول بيورمشلردر ونبى عليه السلام مملوكك دعوتنه اجابت ايلشدر صحابه كزين رضى الله تعالى عنهم حضراتنى دعوت ايدرلردى ابى اسيدك عبدى اولان ابوسعيد رضى الله تعالى عنه اصحاب رسول اللهدن برجماعتى دعوت ايلدم ابوذر رضى الله عنه دخى معا ايدى وقت صلاة اولدقده امامته بنى تقديم ايلديلر حالبوكه اول كونده بن عبد ايدم ديو روايت ايلشدر اماثياب ودراهم ودنانيرده اثر وارد اولمغله اصلى اوزرينه باقى قالدى (ويقبل فى المعاملات قول الفرد ولو انثى او عبدا او فاسقا او كافرا كقوله شريت اللحم من مسلم او كتابى فيحل او من مجوسى فيحرم) ومعاملاتده برآدمك قولى مقبول اولور اكر اول فرد خاتون ياخود عبد ويا فاسق ويا كافر ايسهده شريت اللحم من مسلم اوكتابى قولى كبى بوتقديرجه فردك قوليله حلال اولور وشريت من مجوسى قوليله حرام اولور (وقول العبد والامة الصبى فى الهدية والاذن) وعبدك وجاريهنك وصبينك قولى هديهده واذنده قبول اولنور مثلا عبد وامه وصبيدن هر برى هديه كتوروب فلان كمسنه سزه بونى كوندرمشدر ديسه قبولى حلال اولور وبن تجارته مأذونم ديسه قولى قبول اولنور (وشرط العدل فى الديانات) وديانانده عدل شرط قيلندى زيرا فاسق دياناتده متهمدر وكافر وصغير دخى كذلك متهملردر (كالخبر عن نجاسة الماء) نجاست مادن خبر كبى (فيتيمم ان اخبر بها مسلم عدل ولو انثى او عبدا) اكر صويك نجس اولديغى برمسلم عدل خبرويرسه اول كمسنه آبدست آلميوب تيمم ايدر اكر اخبار ايدن مسلم عورت ياخود عبد دخى اولورسه تيمم ايدر (ويتحرى فى الفاسق والمستور) واكر اخبار ايدن فاسق ياخود مستور الحال اولورسه تحرى ايليه (ثم يعمل بغالب رأيه) اندنصكره غالب رأيى ايله عمل ايليه اكر اخبار ايدن كمسنه خبرندهصادق ايديكنهظنى غالب اولورسه تيمم ايليه اكر ظن غالبى كذبنه ايسه تيمم ايليه (ولو اراق فتيمم عند غلبة صدقه) اكر نجسدر ديلان صويى دوكسه اخبار ايدنك صدقنك غلبهسى قتندهاول كمسنه تيمم ايدر (وتوضأ وتيمم عند غلبة كذبه) واكر صويى دوكميوب باقى ايسه اخبار ايدنك كذبنه ظنى غلبهسى قتنده اول صودن آبدست آلور وتيمم ايدر (كان احوط) احوط اولان بودر حاصل كلام صدق وكذبدن قنغى طرف غالب اولورسه انكله عمل اولنه

فصل فى اللبس

بو فصل لباس بیاننده در یعنی کیه‌جك ثوب بیاننده در (الکسوة منها فرض) کسوه‌دن بعضیسی فرضدر (وهو ما یستر العورة ویدفع ضرر الحر والبرد) وفرض اولان شول مقداردر که عورتنی ستر ایلیه و حرارت و برودتك ضررینی دفع ایلیه زیرا حق سبحانه و تعالینك (خذوا زینتكم عند كل مسجد) قول شریفی بو خصوصده وارد اولمشدر معناسی ای ما یستر عورتكم عند الصلاة دیمكدر (والاولى كونه من القطن او الكتان بین النفیس والخسیس) واولی اولان کسوه‌دن لباس اوله جق نفیس ایله خسیس مابینده پنبه‌دن یاخود کتاندن اوله نفیسده نفسه عجب كلمك ایچون خسیسده احتقار اولمق ایچوندر و نبی علیه الصلوة والسلام ایکی شهرتدن نهی بیورمشلردر بری لباس غایت نفیس اولمقدن و بری دخی غایتله خسیس اولمقدن خیر الامور اوساطها ایدوکی معلوم اولی الالبابدر (ومستحب وهو الزائد لاخذ الزینة واظهار نعمة الله تعالى) لباسك برنوعی دخی مستحبدر و مستحب اولان عورتنی ستر و حرارتی و برودتی دفعدنصکره شول لباس زائددر که زینت ایچون اخذ اولنه و حق تعالینك نعمتنی اظهار ایچون اوله زیرا نبی علیه الصلوة والسلام (ان الله یحب ان یری اثر نعمته على عبده) بیورمشلردر و حق سبحانه و تعالینك قول شریفنده (واما بنعمة ربك فحدث) واقع اولمشدر (ومباح وهو الثوب الجمیل للتزین) و کسوه‌نك بعضیسی مباحدر و مباح اولان شول ثوب جمیلدر که جمعه و عیدده و مجامع ناسده تزین ایچون کییله روایت اولنور که نبی علیه الصلوة والسلامك درت بیك درهم قیمتلی برجبه‌سی وار ایدی یوم عیدده کیرلردی (ومكروه وهو اللبس للتكبر) و کسوه‌نك بعضیسی مكروهدر و مكروه اولان شول لباسدر که تكبر ایچون کییله (ویستحب الابیض) و بیاض لباس کیمك مستحب اولور زیرا نبی علیه الصلوة والسلام (خیر ثیابكم الابیض) بیورمشلردر و موضع آخرده (ان الله یحب الثیاب البیض) بیورمشلردر و روایت صحیحه ایله مرویدر که مكۀ مكرمه‌نك فتحی کوننده سیاه جبه کیوب و سیاه عمامه صارمشلردر (ویكره الاحمر والمعصفر) و قرمزی لباس و عصفر ایله بویانمش لباس مكروه اولور زیرا نبی علیه الصلوة والسلام نهی بیورمشلردر (والسنة ارخاء طرف العمامة بین كتفیه قدر شبر) و سنت اولان عمامه‌نك بر طرفنی بر قارش مقدار کتفین بیننه ارخا ایلمكدر یعنی صالویرمكدر زیرا نبی علیه الصلوة والسلام ایشله مشدر و بیورمشلردر که (ركعتان مع العمامة خیر من سبعین ركعة بغیرها (وقیل الى وسط الظهر وقیل الى موضع الجلوس) و دینلدیکه طرف عمامه‌یی ارقه‌نك وسطنه دکین ارخادر یعنی صالیویرمكدر دخی دینلدیکه موضع جلوسه صالیویرمكدر لكن احادیث شریفه و کتب فقهده اصح روایات بین الكتفین صالیویرمكدر (واذا اراد تجدید لفها نقضها كما لفها) چون عمامه‌نك جدید صارلمه‌سن مراد ایلسه صارلدیغی اوزره بوزار براوغردن بوزوب یره القا ایلیه یعنی صاردیغی کبی بوزار زیرا نبی علیه السلامك فعل شریفندن بو وجه نقل اولنمشدر (ویحل للنساء لبس الحریر ولا یحل للرجال) و نساء ایچون حریر کیمك حلالدر اما رجال ایچون حلال دکلدر زیرا ابوموسی الاشعریدن روایتدر (ان النبی علیه السلام قال احل الذهب والحریر للاناث من امتی وحرما على ذكورها) و حضرت عمردن روایتدر که (قال سمعت رسول الله صلى الله علیه وسلم یقول لا تلبسوا الحریر فانه من لبسه فی الدنیا لم یلبسه فی الآخرة) و روایت اولندیکه عمر رضی الله عنه غزادن کلان عسکره استقباله چیقوب و عسكر اسلام وافر غنایم ایله مغتنم اولوب حریر لباسلر کیمشلر ایدی وقتا که عمر رضی الله عنه اوزرلرنده انلرك لباس حریر کوردی آنلردن اعراض ایلدی عسكر اسلام دیدیلر که یا عمر بزدن نیچون اعراض ایلدك حضرت عمر بیوردیکه اوزریكزده اهل نار ثیابنی کوردیکیم ایچون اعراض ایلدم (الا قدر اربع اصابع كالعلم ولا بأس بتوسده) الا درت پارمق مقداری حرام دکلدر علم کبی اول مقدار حریره رخصت و یرلمشدر زیاده‌سی حرامدر یوتنده حریردن وساده یعنی یصدیق ایلمك لا بأسدر (وافتراشه) و حریر مقعد یعنی دوشك لا بأسدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر زیرا حذیفه رضی الله تعالى عنهدن روایت اولنمشدر که (ان النبی علیه السلام نهانا ان نشرب فی آنیة الذهب والفضة وان نأكل فیها وعن الحریر والدیباج وان نجلس علیه رواه البخاری (وقال سعد بن وقاص لان اتكى على جمر الغضى احب الى من ان اتكى على مرافق الحریر) ابو حنیفه ایچون لا بأس اولمسنه دلیل ماروی ان النبی علیه السلام جلس على مرفقة حریر ٭ ابن عباس حضرتلرینك بساطی

اوزرنده حریردن یوز یصدیغی اولدیغی روایت اولنمشدر (ولا بأس بلبس ماسداه ابریسم ولحمته غیره) وارشی ابریشم اولوب ارغجی غیری اولان ثوبك كیمسی لابأسدر سدا بزك ارشنه دیرلر لحمه دیو ارغجنه دیرلر فتح لام ایله وضم لام ایله دخی جائزدر (وعكسه لایلبس الافی الحرب) وارغجی ابریشم اولوب ارشی غیری اولان ثوب كیمز الاجنكده كیلور زیرا اعتبار ارغجه در زیرا جنكده كیمك ضروریدر وسلاحك ضررنی زیاده دفع ایدر (ویكره لبس خالصه فیها) وحریده صافی حریر لباس كیمك مكروهدر ابوحنیفه قتنده (خلافالهما) امامین ایچون خلاف واردر آنلرك دلیلی نبی علیه الصلوة والسلام حریده حریر ودیباج كیمكه رخصت بیوردیغی روایتدر زیرا حریده ضرورت واردر وحریر خالص مضرت سلاحی دافعدر ولابسی اعدایه هیبتلو كورینور وابوحنیفه ایچون دلیل لبس حریری نهیده وارد اولان نصوصك اطلاقیدر برحالده لابأس اولوب برحالده لابأس اولمق تفصیلی یوقدر ضرورت ایسه ارغجی حریر اولمغله مخلوط اولان ایلكله دخی دفع اولور حریر خالصه احتیاج قالمز (ویجوز للنساء التحلی بالذهب والفضة لاللرجال) ونسا ایچون التون وكومش ایله تحلی یعنی بزنمك جائز اولور امارجال ایچون جائز دكلدر (الا الخاتم والمنطقة وحلیة السیف من الفضة) كومشدن خاتم وقوشاق وقلیچ حلیه سی رجال ایچون جائزدر وكومشدن خاتم ایتمك جوازی ایچون احادیث شریفه وارد اولمشدر ونبی علیه السلامك كومش خاتمی واردی برسطری محمد وبرسطری رسول وبرسطری الله نقش اولنمشیدی ونبی علیه السلام یامعاذ خاتمكك نقشی ندر دیو سؤال ایلدكلرنده محمد رسول الله دیو جواب ویردكده نبی علیه السلام (آمن كل شئ من معاذ حتی خاتمه) بیوردقدنصكره خاتمی بكاهبه ایله دیدكلرنده معاذ دخی نبی علیه السلامه هبه ایلدی وذكر اولنان خاتم نبی علیه السلام دارفنادن دار بقایه ارتحال ایدنجه مبارك پارمغنده ایدی اندنصكره ابو بكر رضی الله تعالی عنهه انتقال ایدنجه انك دخی پارمغنده ایدی اندنصكره حضرت عمر استعمال ایدوب انلر دخی انتقال ایدنجه پارمغنده ایدی اندنصكره عثمان رضی الله تعالی عنه آلوب استعمال ایدوب بركون قیویه دوشوب وافرمال ویروب اخراجنه سعی ایلدی بولنمدی اولوقتدنصكره مابینلرنده خلاف وتشویش واقع اولوب شهید اولنجه تشویشدن خالی اولمدیلر (ومسمار الذهب فی ثقب الفص) وخاتم طاشنده التون مسمار جائزدر اما مثقالدن زیاده اولمق كركدر (وكتابة الثوب بذهب اوفضة) وثوبی التون ایله یاخود كومش ایله كتابت ایلمك جائزدر زیرا بونلر ثوبه تابعدر مخصوص بونلر ایچون حكم یوقدر (وشد السن بالفضة) ودیشی كومش ایله باغلامق جائزدر وذكر اولنان اشیا استثنایه داخللردر (ولایجوز بالذهب) اما دیشی التون ایله باغلامق جائز دكلدر ابوحنیفه قتنده (خلافالهما) امامین ایچون خلاف واردر (ولایختم بحجر ولاصفر ولاحدید) وطاش وتوج وتیموردن خاتم ایلمك جائز دكلدر جامع الصغیرده (ولایختم الابالفضة) قولی حجر وصفر وحدیددن تختم حرام اولمسنه نص اولمشدر ✻ روایت اولندیكه نبی علیه السلام برآدمك پارمغنده توجدن برخاتم كوردی واول آدمه خطاب ایدوب سنده رایحهٔ اصنام بولورم دیو بیوردیلر وبرآدمك دخی پارمغنده حدیددن خاتم كوردكلرنده اول آدمه خطاب ایدوب سنده حلیهٔ اهل نار كورورم دیو بیوردیلر وابن عمر رضی الله تعالی عنهمادن روایتدركه برآدم نبی علیه السلامك حضور شریفلرنده اوتوردی وپارمغنده التون خاتم واردی نبی علیه السلام آندن اعراض ایدوب یوز چویردی اول كمسنه قالقوب كتدی وینه عودت ایدوب كلدی بودفعه پارمغنده حدید خاتم واردی نبی علیه السلام (هذا اشر منه هذا حلیة اهل النار) بیوردیلر (وقیل یباح بالحجر الیشب) ودینلدیكه یشم طاش ایله خاتم ایلمك مباح اولور ویشم یشبدن معربدر زیرا نبی علیه السلامك عقیقدن خاتمی واردی (قال النبی صلی الله تعالی علیه وسلم تختموا بالعقیق فانه لایصیبكم غم مادام علیكم) (وترك التختم افضل لغیر السلطان والقاضی) وپادشاه وقاضیدن غیری خاتم اتخاذ ایلمكی ترك افضلدر زیرا بوایكی كمسنه دن غیری ایچون خاتمه حاجت یوقدر (ویجوز الاكل والشرب من اناء مفضض والجلوس علی سریر مفضض بشرط اتقاء موضع الفضة) وكومش ایله مرصع اولمش چناقدن اكل وشرب جائز اولور وكومش ایله مرصع سریر اوزرینه اوتورمق جائز اولور ولكن اكل وشرب بده اغزنی وجلوسده اوتوراغی كومش اولان موضعدن صاقنمق شرطیله وبوجواز ابوحنیفه قتنده در (ویكره عند ابی یوسف) وابو یوسف قتنده مطلقا مكروه اولور

(وعن محمد روايتان) وامام محمددن ايسه ايكى روايت واردر بر روايتى ابو حنيفه‌دن اولوب اتقا شرطيله مكروه اولمق و بر روايتى ابو يوسف قولى كبى مطلقا مكروه اولور بر كون خلفاء عباسيه‌دن ابو جعفر مجلسنده ابو حنيفه حضرتلرى و اول عصرده اولان ائمه حاضر ايديلر بو كا متعلق كلات اولوب جمله سى مكروهدر ديو جواب ويرديلر لكن امام اعظم حضرتلرى سكوت ايلمشيدى امام اعظم حضرتلرينه ديديلر كه بو بابده سزنه ديرسكز ديدكلرنده امام حضرتلرى اكر اغزنى فضه‌يه وضع ايدرسه مكروهدر و الافلا ديو جواب ويردكده جمله سى مكروه اولمسنه دليلكز ندر ديديلر امام حضرتلرى بيورديكه بركسنه‌نك بارمغنده كومش خاتمى اولسه وآوجى ايله صو ايچسه مكروه اولورمى ديدكده جمله سى سكوت ايدوب ابو جعفر امامك جوابنده تعجب ايلدى (ويكره الباس الصبى ذهبا او حريرا) وصبى‌يه التونلى قفتان وحرير قفتان كيدرمك مكروهدر وكندونك كيمى نيجه حرام ايسه كيدرمسى دخى اويله حرامدر خمرك شربى حرام اولديغى صبى كبى‌يه دخى سقى ايلمسى حرامدر ميته ودم دخى بويله‌در (ويكره حمل خرقة لمسح العرق او المخاط او الوضوء ان للتكبر وان للحاجة فلا هو الصحيح) عرق وسومك سلمك ياخود آبدست صوينى سلمك ايچون منديل كوتورمك مكروهدر اكر تكبر ايچون اولورسه واكر حاجت ايچون اولورسه لابأسدر صحيح اولان بودر افاضل زيلعى ديديكه عرق ومخاط ايچون منديل كوتورمك محدث بدعتدر تجبره شبيهدر نبى عليه الصلوة والسلام بو فعلى ايشلمدى واصحاب وتابعيندن بر فرد ايشلمدى بر نوع تجبردر مكروهدر بيوردى صحيح اولان مكروه اولمق كركدر زيرا جميع بلادده مسلمانلر بونى استعمال ايلديلر چونكه عامهٔ مسلمين ايشلديلر (ومارآه المؤمنون حسنا فهو عند الله حسن) درحاصل كلام شول فعلكه على وجه التجبر ايشلنور اول مكروهدر وشول فعلكه ضرورت وحاجت ايچون ايشلنور اول مكروه دكلدر (والرتم لابأس به) ورتم لابأسدر رتم شول ايلكه ديرلركه فراموش اولنمق ايچون بارمغه بغلرلر فاضل زيلعى ديمشدركه رتم رتيمه‌يه تشبيهدر جاهليتده براپلكى بويننه واليننه بغلرلركه زعملرنجه نفسلرندن بعض مضرتى دفع ايده بو ايسه منهيدر وحدود اعانده ذكر ايلمشدركه بو فعل كفردر اما نسيان ايچون عقد اولنان ايلك مكروه دكلدر ﴿ فصل فى النظر ونحوه ﴾ بو فصل نظر ونظره مشابه شيلر بياننده‌در (ويحرم النظر الى العورة الا عند الضرورة كالطبيب والختان والخافضة والقابلة والحاقن) وبركسنه‌نك عورت يرينه نظر حرام اولور الا ضرورت قتنده حرام اولمز طبيب كبى وسنتجى كبى وعورت سنتجيسى كبى وابه كبى وحقنه ايدن كسنه كبى بونلرك نظرى ضرورت ايچوندر خافضه خا وضاد معجمه ايله نسا طائفه‌سنى سنت ايدن كسنه‌يه ديرلر (ولا يتجاوز قدر الضرورة) ونظرى قدر ضرورتدن تجاوز ايلميه انلره موضع مرضدن وموضع ختاندن وموضع حقنه‌دن غيرى نظر ايلمك لازمدر (وينظر الرجل من الرجل الى ما سوى العورة وقد بينت فى الصلاة) ورجل بر رجلك عورت يرندن غيرى‌يه نظر ايدر يعنى عورت يرندن غيرى‌يه باقق جائزدر وعورت محلنك تفصيلى صلاة بحثنده بيان اولنمشيديكه رجلك عورتى دز ايله كوبك ماييننده وكوبك كندوسى عورت دكلدر (وتنظر المرأة من المرأة والرجل الى ما ينظر الرجل من الرجل ان امنت الشهوة) وخاتون خاتونه ورجله رجل رجله نظر ايلديكى محله نظر ايدر اكر شهوتدن امين اولورسه اما اكر قلبنده شهوت وار ايسه مستحب اولوركه كوزينى يوموب نظر ايلميه (وينظر الى جميع بدن زوجته وامته التى يحل له وطئها) ورجل خاتوننك جميع بدننه ووطئى حلال اولان جاريه‌سنك جميع بدننه نظر ايدر حضرت عائشه رضى الله تعالى عنها بيوررلركه بن ورسول الله ايكيمز اناء واحددن غسل ايدردك اكر حلالنه نظر مباح اولمسه چپلاق بر يرده نيجه غسل ايدرلردى اما اولى اولان خاتوننك عورت يرينه نظر ايلممكدر زيرا نبى عليه السلام (اذا اتى احدكم اهله فليستتر ما استطاع لان النظر الى العورة يورث النسيان) وحضرت عائشه رضى الله تعالى عنها (ما رأى منى ومارأيت منه) بيورمشلردر اى العورة ﴿ وابن عمردن روايتدركه اولى اولان وقت وقاعده خاتوننك فرجنه نظر ايلمك تحصيل لذتده ابلغدر بيورديلر ﴿ ابو يوسفدن مرويدركه ابو حنيفه‌دن سؤال ايلدمكه بر رجل خاتوننك فرجنى مس ايلسه وياخود خاتون اربنك ذكرينى مس ايلسه بونده بأس وارميدر بيورديلركه رجا اولنوركه اجر حاصل اوله (ومن محارمه وامة غيره الى الوجه والرأس والصدر والساق والعضد) ورجل محرملرندن وغيرينك جاريه‌سندن يوزينه وباشنه وكوكسنه وساقنه وقولنه نظر ايدر زيرا بونلر موضع زينتدر بونك اصلى حق سبحانه وتعالينك

(ولا يبدين زينتهن الا لبعولتهن او آبائهن) قول شريف قدر بونده ایسه نفس زینت مراد دکلدر زیرا عین زینته
نظر ایتمك مطلقا مباحدر مراد اولان موضع زینتدر ✵ امدی رأس موضع تاجدر وعین موضع کحلدر
وعنق وصدر موضع قلادهدر وساعد موضع سواردر کف موضع خاتم وحنادر وساق موضع خلخالدر اما ظهر
وبطن وفخذ بونلرك خلافیدر زیرا موضع زینت دکلدر (ولا بأس بمسه بشرط امن الشهوة فی النظر والمس)
ومحارمدن وغیرینك جاریهسندن نظری حلال اولان موضعه مس ایتمك لابأسدر لکن نظر ومسده شهوتدن امین
اولمق شرطیله ✵ روایت اولنمشدر که نبی علیه السلام غزادن کلدکده حضرت فاطمهنك باشنی اوپردی
ورایحهٔ جنت استشمام ایدرم دیو بیوررلردی ونبی علیه السلام بیورمشلردر (من قبل رجل امه فکانما قبل
عتبة الجنة) (ولا ینظر الی البطن والظهر والفخذ وان امن) ورجل کندی محارمندن وغیرینك جاریهسندن
بطننه وظهرینه واویلوغنه نظر ایتمز اگر شهوتدن امین دخی اولورسه زیرا بو موضعلر محل زینت دکلدر نظرك
مباح اولمسی زینت مواضعیدر (ولا الی الحرة الاجنبیة الا الی الوجه والکفین ان امن الشهوة) ورجل اجنبی
حریه نظر ایتمز الا وجهنه وایکی الی آیهسنه نظر ایدر اگر شهوتدن امین اولورسه (والا فلا یجوز لغیر الشاهد
عند الاداء والحاکم عند الحکم) واگر شهوتدن امین اولمز ایسه نظر جائز دکلدر انجق اداء شهادتده شاهددن
غیری ایچون و حکم محلنده حاکمك غیر ایچون حرهٔ اجنبیهیه نظر ایتمك جائز دکلدر (ولا یجوز مس ذلك
وان امن ان کانت شابة) ووجه وکفینی مس ایتمك جائز دکلدر اگر شهوتدن امین دخی اولورسهده اگر خاتون تازه
اولورسه (ویجوز ان عجوزا لا تشتهی) ووجه وکفینه مس جائز اولور اگر خاتون عجوز اولوب مشتهی اولمز ایسه
(او هو شیخ یأمن علی نفسه وعلیها) یاخود مس ایدن شیخ فانی اولوب کندونك وخاتونك نفسی اوزرینه
امین اوله (ویجوز النظر والمس مع خوف الشهوة عند ارادة الشراء او النکاح) مثلا بر جاریه اشترا مراد
ایلدکده یاخود نکاح مراد ایلدکده شهوت خوفی دخی اولورسه نظر ولمس جائز اولور زیرا نبی علیه السلام
مغیرة بن شعبهیه بر خاتون المق مراد ایلدکده (انظر الیها فانه احری ان یؤدم بینکما) بیورمشلردر الادم والایدام
اصلاح وتوفیق والفت معناسندهدر (والعبد مع سیدته کالاجنبی) وعبد سیدهسیله اجنبی کبیدر یعنی عبد
سیدهسنه نظر ایتمك جائز دکلدر الا اجنبیه نظری جائز اولان محله نظر ایدر (والمجبوب والخصی کالفحل)
ومجبوب وخصی ارکك کبیدر نسا ایله اختلاط جائز دکلدر مجبوب ذکری قطع اولاندر خصی خایهلری
اخراج اولاندر زیرا خصی اولان جماع ایدر مجبوب ایسه سحق ایدر فتنهدن امین یوقدر (ویکره للرجل
ان یقبل الرجل او یعانقه فی ازار بلا قمیص) وبر رجل بر رجلی ازار واحدده کوملکسز اوپمك یاخود معانقه ایتمك
مکروهدر ابو حنیفه قتنده ازار شول ثوبه دیرلر که انسانك جسدینی باشدن اباغه وار نجه بوروبه (وعند ابی یوسف
لا یکره) وابو یوسف قتنده مکروه دکلدر زیرا نبی علیه السلام جعفری حبشهدن کلدکده معانقه ایلدی ویوم
فتح خیبرده ایکی کوزلری ما بیننی اوپدی واصحاب رسول الله بر برینی معانقه ایدرلردی ونبی علیه السلام
(من عانق حاجا او غازیا فقد عانق الف نبی) بیورمشلردر ابن عباسدن معانقه ایچون سؤال اولندی بیوردیلر که
ابتدا معانقه بی حضرت ابراهیم علیه السلام ایتمشدر حضرت ابراهیم مکهده ایکن ذو القرنین اکبر مکهٔ
مکرمهیه قریب کلدکده کندویه دیدیلر که ابراهیم خلیل الرحمن بونده در ذو القرنین دیدیکه بر یرده که
خلیل الرحمن اوله بکا آته سوار اولمق لایق دکلدر دیو پیاده کلوب حضرت ابراهیم ایله بولشدقده معانقه ایتمشلردر
معانقهنك نهی وتجویزی ایچون احادیث شریفه وارد اولمشدر وشیخ ابو منصور ماتریدی وارد اولان
احادیث شریفهنك بیننی توفیق ایدوب مکروه اولان معانقه علی وجه الشهوه اولاندر یوخسه علی وجه التبرك
اولان معانقه جائزدر دیدی ابو اللیث بیورمشدر که تقبیل بش وجه اوزرینهدر بر وجهی علی طریق الرحمه
والدی ولدنی اوپمك کبی وبر وجهی مؤمنلر بر برینی علی وجه التحیه اوپمك کبی وبر وجهی دخی علی وجه الموده
قرنداشنی اوپمك کبی وبر وجهی دخی علی وجه الشهوه خاتوننی وجاریهسنی اوپمك کبی وبعضیلر دخی زیاده
ایدوب علی وجه الدیانة حجرا سودی اوپمك کبی اما قیامی دخی مکروه کوررلر (فقد جاء فی الحدیث انه
علیه السلام خرج علینا فقمنا له فقال لا تقوموا کما یقوم الاعاجم بعضهم بعضا وعن انس رضی الله تعالی عنه انه
علیه السلام کان یکره القیام ✵ وقال ان النبی علیه السلام قال من احب ان یقام له فلیتبوأ مقعده من النار)

جامع الصغيرده حضرت عائشه رضى الله تعالى عنهادن روايت اولنديكه (قال النبى عليه السلام من احب ان يتمثل له الرجال قياما فليتبوأ مقعده من النار) شيخ ابو القاسم اغنيايه قيام ايدوب علما و فقرايه قائم اولمزدى كندودن سببنى سؤال ايلدكلرنده اغنيا بندن تعظيم توقع ايدرلر اگر ترك ايدرسم بغض وعداوت ايدرلر اما علما و فقرا اغنيا كبى تعظيم توقع ايتمزلر ديو جواب ويرمشدر (ولا بأس بالمصافحة) ومصافحه لابأسدر زيرا نبى عليه السلام (اذا التقى المؤمنان فتصافحا تناثرت ذنوبهما كتناثر الورق اليابس من الشجر) بيورمشلردر وبر حديث شريفده دخى (مامن مسلمين يلتقيان فيتصافحان الاغفر لهما قبل ان يتفرقا) بيورمشلردر فتاواى بزازيه ده مصافحه لابأسدر زيرا سنت قديمه دركه بين المسلمين متواتردر ديو مسطوردر وانس رضى الله عنهدن روايت اولنديكه (قلنا لرسول الله ايصافح بعضنا بعضا قال نعم قلنا اينحنى بعضنا لبعض قال لاقلنا ايعانق بعضنا بعضا قال لا) شيخ ابو منصور ماتريدى حضرتلرى معانقه نك جواز وعدم جوازنده وارد اولان احاديث شريفه نك يعنى توفيق ايدوب على وجه الشهوه معانقه جائز اولميوب على وجه التبرك والاكرام اولان معانقه جائزدر بيوردقلرى عجب توجيه وجيهدر (وتقبيل يد العالم والسلطان العادل) وعالم عاملك وسلطان عادلك اللرينى على سبيل التبرك اوپمك لابأسدر زيرا صحابهٔ كرام نبى عليه السلامك اطرافنى تقبيل ايدرلردى ابوينك ورجل صالحك اللرينى اوپمك لابأسدر سفيان بن عيينه دن روايتدر تقبيل يد العالم والسلطان العادل سنة ديو بيوردقده عبد الله بن المبارك قالقوب سفيانك باشنى اوپدى (ويعزل عن امته بلا اذنها لاعن زوجته الا بالاذن) وافنديسى عند الجماع جاريه سنك اذنسز عزل ايدر يعنى طشره انزال ايدر اما زوجه سندن بلا اذن عزل ايتمز زيرا جاريه سنك وطئده حقى يوقدر اما حره نك وطئده حقى واردر بلا اذن عزل جائز دكلدر زيرا ابقاء نسله اولدخى راغبدر بونك ايچوندركه مجبوب وعنينده خاتون مخيردر (ولا تعرض الامة اذا بلغت فى ازار واحد) وجاريه بالغه اولدقده ازار واحدده مشترى يه عرض اولنمز ازاردن مراد سره ايله ركبه يعنى سترايدن شيدر جاريه نك ايسه ظهرى وبطنى عورتدر كشفى جائز اولاندن دكلدر

❊ فصل فى الاستبراء ❊

بو فصل استبرانك احكامى بيانندهدر (من ملك امة بشراء او غيره) بر كمسنه شرا ايله ياخود هبه ويا ارث ايله بر جاريه يه مالك اولسه (يحرم عليه وطئها ودواعيه) اول رجله جاريه نك وطئ حرام اولور ودواعيسى دخى حرام اولور وطئك دواعيسى اوپمك ومعانقه ايتمك وشهوت ايله فرجنه نظر ايتمك كبى شيلردر استبرا ايلمينجه بو افعالى ايشلمك جائز دكلدر استبرانك اصلى نبى عليه السلام اوطاس سباياسنده (الالاتوطأ الحبالى حتى يضعن حملهن ولا الحبالى حتى يستبرئن بحيضة) بيورمشلردر زيرا استبرادن مراد ماء غيردن براءت رحمدر فتاواى قاضيخانده مسطوردركه بر كمسنه وجوب استبرايى انكار ايلسه مشايخ اختلاف ايتمشلردر بعضيلر كافر اولور زيرا اجماع مسلمينده اولان شيئ انكار ايلدى ديو جواب ويرديلر وعامهٔ مشايخ كافر اولمز ديرلر زيرا حق سبحانه وتعالينك (اوماملكت ايمانكم) قول شريفنك ظاهرى مطلقا اباحتى اقتضا ايدر ووجوب استبرا خبر واحد ايله بلنمشدر بونك جاحدى تكفير اولنمز وبعضيلر دواعى حرام اولمق طريقنه ذاهب اولمشلر زيرا استبراسز حرام اولمق مائك اختلاطى ونسبك اشتباهيدر دواعيده ايسه بو ذكر اولنان معدومدر بو كلام رد اولنمشدر زيرا وطئك حرمتى غيرك ملكنده اولمق احتمالى ايله در جائزدركه عند البيع حامل اوله بعده بايع ادعا ايليه وجاريه رد اولنه ❊ پس امدى ظاهر اولوركه وطئ غيرك ملكنده مصادف اولدى بو معنى ايسه دواعيده دخى موجوددر وطئ كبى دواعى دخى حرام اولور (حتى يستبرئ بحيضة فيمن تحيض وبشهر فى غيرها) حتى حيض كورن جاريه ده بر حيض ايله استبرا ايليه وحيض كورندن غيريده مثلا صغيره وآيسه ده بر آى ايله استبرا ايليه زيرا شهر عدتده حيضك قائمقاميدر استبراده دخى قائمقامى اولور (وفى مرتفعة الحيض لاباباس بثلاثة اشهر وعند محمد باربعة اشهر وعشر وفى رواية بنصفها) وحيضى مرتفعه اولان جاريه كه اياس ايله دكل اوچ آى استبرا ايليه وامام محمد قتنده درت آى واون كون استبرا ايليه حره نك بعد الوفاة عدتى اعتبار يله اندنصكره رجوع ايدوب بر روايتده درت آى اون كونك نصفى ايله استبرا ايليه ديو بيورمشلردر بو حساب اوزره ايكى آى بش كون اولور (وفى الحامل بوضعه) وحامل جاريه ده استبرا حملنى وضعله در (ولو كانت بكرا) بو كلام يحرم عليه وطئها ودواعيه حتى يستبرئ

قولنه متصلدر يعنى جاريه نك وطئ ودواعيسى استبرادن مقدم حرام اولور اكر بكر دخى اولورسه (او مشتراة من امرأة او مال طفل او ممن يحرم عليه وطئها) ياخود اول جاريه خاتوندن و يا طفل مالندن و يا اوزرينه وطئ حرام اولان كمسنه دن اشترا اولنورسه دخى استبرادن مقدم وطئ ودواعيسى حرام اولور (ويستحب الابراء للبايع ولا يجب عليه) وموطوءه اولان جاريه سنى بيع ايدن كمسنه يه استبرا ايتك مستحب اولور ولكن اوزرينه واجب دكلدر امام مالك حبل احتمالى واردر استبراسى واجبدر ديمش بزم ايچون دليل بودركه بايعك ملكى هنوز قائمدر زيرا اول قيام وطئك جوازينى مقتضيدر اما مشترى يه استبرا لازمدر زيرا ملكى حادثدر شرع شريف ايسه وطئ تجويز ايلدى الارحمك فراغندن صكره مثلا بركمسنه جاريه سنى بيع بات ايله بيع ايلسه وقبل القبض اقاله ايلسه لر بايع اوزرينه استبرا واجب دكلدر ابو حنيفه حضرتلرى ابتدادن بايع اوزرينه استبرا واجبدر زيرا جاريه ملكندن زائل اولوب الآن مالك اولدى ديو بيوردى اندنصكره اول قولدن رجوع ايدوب واجب دكلدر ديو بيورديلر بو قول امامين قوليدر زيرا اقاله اصلده فسخدر (ولا تكفى حيضة ملكها فيها) وجاريه يه حيض ايچنده ايكن مشترى مالك اولسه استبرا ايچون اول حيض كفايت ايلز زيرا اول حيضك بعضيسى مشترى مالك اولدقده واقع اولمغله كامل حيضه اولمامش اولور واجب اولان حيضهٔ كامله در (ولا التى قبل القبض) دخى بعد الملك والقبض واقع اولان حيضه دخى استبرا ايچون كفايت ايلز زيرا اول حيضه علتدن اول بولندى (او قبل الاجازة فى بيع الفضولى) ياخود شول حيضه كه بيع فضوليده بعد البيع وقبل الاجازة واقع اوله اولدخى كفايت ايلز اكر جاريه مشترينك يدنده دخى اولورسه زيرا ملك اجازنه موقوفدر ۞ امدى بو تقديرجه حيضه قبل الاجازه وقبل الملك واقع اولمش اولور اكا ايسه اعتبار يوقدر (وكذا الولادة) وحامل اولان جاريه نك استبراسنده سبب ملكلك وجودندنصكره قبل القبض وضع حملى كفايت ايلز زيرا سبب استحداث ملك ويددر بونلر ايسه قبض ايله اولور قبل السبب حكمك اعتبارى اولمز (وتكفى حيضة وجدت بعد القبض وهى مجوسية فاسلمت) دخى بعد القبض واقع اولان حيضه كفايت ايدر شول جاريه يه كه مجوسى اوله اندنصكره اسلامه كله مثلا بركمسنه بر مجوسى جاريه اشترا ايلسه بعد القبض مجوسيت حالنده حيض كورسه اندنصكره اسلامه كلسه اول حيضه استبرادن كفايت ايدر زيرا اول حيضه سببدن صكره بولندى (ويجب عند تملك نصيب شريكه) وجاريهٔ مشتركه يه شريكنك نصيبنه مالك اولدقده استبرا واجب اولور زيرا ملك الآن تمام اولدى امدى حكم علت قريبه مضاف اولور (لا عند عود الآبقة ورد المغصوبة والمتسأجرة وفك المرهونة) استبرا واجب دكلدر قاچقون اولان جاريه عود ايلدكده ومغصوبه اولان جاريه يى رد ايلدكده واجاره يه ويريلان جاريه افنديسنه كلدكده ورهن اولان جاريه صاحبنه تسليم اولندقده بوجمله ده استبرا واجب دكلدر (ولا تكره الحيلة لاسقاطه عند ابى يوسف) ابو يوسف قتنده استبرايى اسقاط ايچون حيله مكروه دكلدر (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر احكام شرعيه دن فرار اخلاق مؤمنيندن دكلدر (واخذ بالاول ان علم عدم الوطئ من المالك الاول) واخذ اولنور يعنى فتوى ويريلور اول ايله يعنى ابو يوسف قوليله مالك اولدن عدم وطئ بيلندى ايسه حيله مكروه دكلدر (وبالثانى ان احتمل) وثانى ايله فتوى ويريلور يعنى امام محمد قوليله اسقاط حيله مكروهدر احتمال وطئ ايله (والحيلة ان لم تكن تحته حرة ان يتزوجها ثم يشتريها) واسقاط استبراده حيله اكر تحت نكاح مشتريده حره يوغيسه اول جاريه يى تزوج ايليه اندنصكره اشترا ايليه زيرا نكاح ايله استبرا واجب دكلدر بعده زوجه سنى اشترا ايدنجك نكاح باطل اولوب وطئ حلال اولور واستبرا دخى ساقط اولور ۞ وصاحب الغرر فتاواى صغرادن نقل ايدوب ظهير الدين المرغينانى كتاب استبراده بعض مشايخدن نقل ايدوب استبرا ساقط اولوب وطئ حلال اولمسى تزوج ايلديكى حينده هنوز اشترا ايلمدين وطئ ايدوب بعده اشترا ايلسه نكاح باطل اولور وثبوت ملك حالنده ايسه نكاح بولنمز استبرا واجب اولور سبب مستحق اولمغله سبب ايسه ملك يمين ايله استحداث حل الوطئدر زيلعيده دخى بو نجه مسطوردر وتاتارخانيه ده ذخيره دن نقل ايدوب اسقاط استبراده اسهل حيل اولدر كه جاريه يى اشترا ايليه كتابته كسه اندنصكره رضاسيله فسخ ايليه اول كمسنه اوزرينه استبرا واجب دكلدر ديو مسطوردر

وان كان تحته حرة فان يزوجها البايع قبل البيع) واكر مشترينك تحت نكاخنده حره اولورسه بايع اولان كمسنه قبل البيع بر اعتماد ايلديكى آدمه تزويج ايليه (او المشترى بعد البيع قبل القبض) ياخود مشترى بعد البيع وقبل القبض برمعتمد عليه آدمه تزويج ايليه (ثم يطلق الزوج بعد الشراء او القبض) اندنصكره مشترينك شراسندن و يا قبضند نصكره زوج تطليق ايليه جاريه مشترينك قبضنده كركدر بوتقديرجه استبرا واجب اولمز واستبرانك سقوطنه سبب اول كمسنه آخرك منكوحه سنى اشترا ايلدى مادامكه طلاق ويرميه وطئ حلال اولمز قبل الدخول زوج طلاق ويردكده مشترى اوزرينه جاريه نك وطئ حلال اولور وحين طلاقده حدوث ملك بولنمغله استبرا ساقط اولور وفتاواى قاضيخانده اكر جاريه بركمسنه يى تزويج ايلسه لكن خوف ايلسه كه تطليقده مخالفت ايليه بونده دخى حيله بودر كه حين تزويجده اول جاريه نك حكمى جاريه صاحبنك يدنده اولوب هرنه وقت ديلرسه تطليق ايليه (ومن ملك امتين لا يجتمعان نكاحا) و بركمسنه ايكى جاريه يه مالك اولسه اويله جاريه لركه نكاح جهتيله جمعى جائز اولميه فرضا برى اركك عد اولنسه مابينلرنده نكاح جائز اولمسه بومقوله ايكى جاريه يه مالك اولسه (فله وطئ احديهما فقط ودواعيه) مالك ايچون انجق برينك وطئ ودواعيسى كندويه حلال اولور ايكيسنى وطئ جائز دكلدر حرامدر ودواعيسيده حرامدر (فان وطئهما او فعل بهما شيئا من الدواعى حرم عليه وطئ كل منهما ودواعيه حتى يحرم احديهما بملك او نكاح او عتق) واكر مالك اولان كمسنه ايكيسنى وطئ ايلسه ياخود دواعيدنكه او پمك وشهوت ايله لمس وشهوت ايله فرجنه نظر ايلمك كبى شيلرى ايكيسنه ايلسه انلردن هر برينك وطئ ودواعيسى كندويه حرام اولور حتى ايكيسندن برينى بيع ايله ياخود آخره نكاح ايله ياخود آزاد ايلمكله كندويه حرام ايليه اول وقت اول برى كندويه حلال اولور اما برينى رهنه قوسدلر ياخود اجاره يه ويرسه لر ياخود مدبره ايلسه لر بو افعال ايله باقى قلان حلال اولمز زيرا ملكندن كليت ايله حرام اولمشدر

﴿ فصل فى البيع ﴾

بو فصل بعض شيئك بيعنك احكامى بيانندەدر (ويكره بيع العذرة خالصة) وعذره يعنى آدمك نجسنى خالصا بيع ايلمك مكروهدر زيرا عين نجسدر مال دكلدر (وجاز لو مخلوطة فى الصحيح) واكر كل وطپراق ايله مخلوط اولورسه بيعى جائز اولور ❊ فى الصحيح قولى روايت اخرادن احترازدر زيرا اول روايت اخراده خالصا اولديغى حالدەده بيعى جائزدر ديمشلر حتى صاحب الدرر زيلعيدن نقل ايدوب ابو حنيفه قتنده خالصا بيعى جائزدر ديو تجويز ايلمش لكن سائر كتبده صحيح اولان عدم جواز يدر (وجاز بيع السرقين والانتفاع به كالبيع) وزبلكه كوبره ديدكلريدر بيعى جائزدر وآنك ايله انتفاع جائزدر امام شافعى دير كه جائز دكلدر زيرا نجس عيندر مال دكلدر عذرهٔ خالصه يه مشتبه اولور وامام مالك واحمد بن حنبل دخى بوكا ذاهب اولمشدر (ومن رأى جارية رجل مع آخر يبيعها قائلا وكلنى صاحبها به) و بركمسنه بر رجلك جاريه سنى بر آخر كمسنه ايله صاحبى بنى بيعه وكيل ايلدى ديو قائل اولديغى حالده كورسه (او اشتريتها منه او وهبها الى او تصدق بها على) ياخود اول كمسنه بن جاريه يى صاحبندن اشترا ايلدم ياخود بكا هبه ايلدى ويا صدقه ايلدى ديو سويلديكنى كورسه (ووقع فى قلبه صدقه حل له شراؤها منه ووطئها) واول كورن كمسنه نك قلبنده بنى وكيل ايلدى ياخود اشترا ايلدم و يا بكا هبه ايلدى ياخود بكا تصدق ايلدى ديو قائل اولان كمسنه نك كلماتى صادق ايديكى واقع اولورسه اول كمسنه دن اول جاريه يى اشترا ايلمك و بعده وطئ ايلمك حلال اولور (ويجوز بيع بناء مكة ويكره بيع ارضها واجارتها) ومكهٔ مكرمه نك بناسنى بيع ايلمك جائز اولور ارضنى بيع ايلمك واجاره يه ويرمك مكروه اولور امام اعظم قتنده (خلافا لهما) اما امامين ايچون خلاف واردر (وقولهما رواية عن الامام) وامامينك قولى امام اعظمدن روايتدر امامين ايچون دليل بودر كه اراضئ مكه اهلنه مملوكه در زيرا اثر ملك ظاهردر شرعا اختصاصلرى واردر نبى عليه السلامك (وهل ترك لنا عقيل من ربع) قول شريفى اراضئ مكه ملك اولديغنه دليلدر بر برندن انتقالى دخى قبول ايدر بين الناس اراضيلرى واول بنا بيع وشرا ايلمك اوزره متعارف اولوب برفرد انكار ايلمامشدر تعارف ناس خود حجتك اقواسيدر وابو حنيفه ايچون دليل نبى عليه السلامك (ان الله حرم مكة فحرام بيع رباعها ولا تؤجر بيوتها) قول شريفيدر ونبى عليه السلامك (من اكل اجور ارض مكة فكانما اكل الربا) قول شريفى واقع اولمشدر (ويكره الاحتكار فى اقوات الآدميين والبهائم بلد يضر باهله)

انسان وحیوان مأکولاتنده احتکار مکروه اولور شول شهرده که اول احتکار اهالیٔ شهره ضرر ایلیه اغلا ایچون طعامی حبسدر * دیمشلردرکه احتکار اون شیده‌در بغدای وار په وخرما واوزوم وطاری ویاغ وبال وروغن وزیت و پنیروجوزدر ومحتکرك علیهنه نیجه احادیث شریفه وارد اولمشدر جمله‌دن بری (قال النبی علیه السلام الجالب مرزوق والمحتکر ملعون) و بیه حدیث آخرده (من احتکر فهو خاطیٔ وفی روایة ملعون) و بو محلده ملعون لفظی مطرود عن درجة الابرار معناسنه‌در وحدیث آخرده (من احتکر الطعام اربعین یوما لطلب القحط فعلیه لعنة الله والملائكة والناس اجمعین ولایقبل الله منه صرفا ولاعدلا) واقع اولمشدر وکذا فی الکافی صرف نفل عدل فرض معناسنه‌در (وقال النبی علیه السلام من تمنی الغلاء علی امتی لیلة واحدة احبط الله عمله اربعین سنة) وحدیث آخرده (ان المحتکر یحشر مع قتلة الانبیاء) زیرا احتکار اولان اشیاده عامه‌نك حقی واردر چونکه بیعدن امتناع انلرك حقلرینی ابطالدر وخلقه تضییقدر اگر شهر کبیر اولوب اهالی شهره ضرر ویرمز ایسه کندو ملکنی حبس ایلمش اولور واحتکاری اقوانه تخصیص امام اعظم ایله امام محمدك قول شریفلریدر (وعند ابی یوسف فی کل مایضر احتکاره بالعامة ولو ذهبا اوفضة اوثوبا) وابو یوسف قتنده مأکولاته مخصوص دکلدر عامه‌یه ضرر اولان شیئك کلیسنده احتکار مکروهدر اگر التون و یا کومش و یا ثوب دخی اولورسه دینلدیکه احتکار حبسدر قرق کون حبس ایدوب بیع ایلمکدر زیرا نبی علیه السلام (من احتکر طعاما اربعین لیلة فقد بریٔ من الله و بریٔ الله منه) والحاصل طعامدن تجارت فاحشه علی کل حال مستحسن دکلدر کذا فی الهدایة (واذا رفع الی الحاکم حال المحتکر امره ببیع مایفضل عن حاجته فاذا امتنع باع علیه) وقچن حال محتکر حاکمه رفع اولنسه حاکم محتکره کندونك واهل وعیالنك حاجتندن فضله اولان شیئی بیعه امر ایلر اگر محتکر بیعدن امتناع ایدرسه حاکم بیع ایدر مثلا محتکرك احوالی حاکمه رفع اولندقده ابتدا احتکاردن منع ایچون نهی ایلیه اگر امتثال ایلز ایسه حبس ایلیه وتعزیر ایلیه وحاکم طرفندن بیع اولنه (ولا احتکار فی غلة ضیعته ولافیما جلبه من بلد آخر) وکندو چفتلکی غله‌سنی حبس ایدوب حفظ ایلك احتکار دکلدر وبر آخر شهردن جلب ایدوب کتوردیکی شیئی حفظ ایدوب بیع ایلمك احتکار دکلدر ابوحنیفه قتنده زیرا عامه‌نك حقی تعلق ایلمسی شهرده اولان شیئی جمع ایدوب حفظ ایلمکدر یاخود شهره قریب کلان شیئی قارشولیوب المقدر (وعند ابی یوسف یکره) وابو یوسف قتنده احتکار مکروه اولور نبی علیه السلامك (المحتکر ملعون) قول شریفنك اطلاقی ایچون اختلاف انجق بلد آخردن جلب ایلدیکی شیئی احتکارده‌در (وکذا عند محمد اذا کان یجلب منه الی المصر عادة وهو المختار) (وابو یوسف قتنده مکروه اولدیغی کبی امام محمد قتنده دخی مکروهدر قچن اول بلددن شهره جلب اولنمق عادت اولسه مکروه اولور زیرا عامه‌نك حقی تعلق ایدر جلب اولان بلد فناء مصر منزله‌سنده اولمش اولور وامام محمدك قولی فتوایه مختاردر (ویجوز بیع العصیر ممن یتخذه خمرا) وخمر اتخاذ ایدن کمسنه‌یه بیع عصیر جائز اولور زیرا عین عصیر معصیت مقامنه قائم اولمز بلکه تغیرندنصکره قائم اولور اما اهل فتنه‌یه بیع سلاح بونك خلافیدر یعنی جائز دکلدر (ولو باع مسلم خمرا اوفی دینه من ثمنها کره لرب الدین اخذه) واگر بر مسلم دینی ادا ایلمك ایچون خمر بیع ایلسه صاحب دینه اول خمردن حاصل اولان ثمنی اخذ ایلمك مکروه اولور زیرا مسلمك خمر بیع ایلمسی باطلدر وثمنی حرامدر (وان کان المدیون ذمیا لایکره) واگر مدیون اولان ذمی ایسه صاحب دین ایچون اخذ ایلمك مکروه دکلدر زیرا ذمی حقنده خمر مال متقومدر (ویکره التسعیر) وتسعیر مکروهدر یعنی نرخ ویرمك مکروه اولور زیرا نبی علیه السلامك (لاتسعروا فان الله هو المسعر القابض الباسط الرازق) قول شریفی وارد اولمشدر (الا اذا تعدی ارباب الطعام فی القیمة تعدیا فاحشا فلا بأس به بمشورة اهل الخبرة) مگر که ارباب طعام قیمتده تعدی فاحش ایله تعدی ایلیه‌لر بوتقدیرجه اهل خبره مشورتیله تسعیر لابأسدر مثلا اون اقچه‌یه الوب یگرمی اقچه‌یه بیع ایلمك بویله اولیجق عامه‌نك ضررینی دفع ایچون تسعیر یعنی مناسب بها ایله نرخ ویرمك جائز اولور (ویجوز شراء مالابد للطفل منه وبیعه لاخیه وعمه وامه وملتقطه ان هو فی حجرهم) وطفلك قرنداشی وعمسی وانا سی وملتقطی اگر طفل حجرلرنده ایسه طفل ایچون لازم اولان شیئی اشترا ایدوب وطفلك بعض شیئی بیع ایلمك جائزدر اگر طفل ایچون لازم اولانی بیع ایتمشلر ایسه صغیره ضرر اولمق لازم کلور وصغیر اوزرینه

تصرف اوچ وجه اوزرینه‌در برنوعی نفع محضدر صدقه وهبه کبی اکر صبی تمیز ایدرسه بنفسه دخی مالك
اولور و برنوعی دخی ضرر محضدر عتاق وطلاق کبی بوکا کمسنه مالك اولمز و برنوعی مترددر یحتملکه نفع اوله
ویحتملکه ضرر اوله طفلك مصالحنه بعض شیٔ اشتراسیچون متاعنی بیع واجاره کبی بوکا باباو جدو وصی مالك اولور
غیریسی اولمز کرك صبی اللرنده اولسون کرك اولمسون انلرو لایتلری حسبیله تصرف ایدرلر ودایه طوتمق نوع
اولدندر (وتؤجره امه فقط) وصبی‌یی انجق اناسی اجرت ایله استخدام ایدر غیریلر اجرته و یرمکه قادر اولمز
وصنعته و یرر ﴿ فصل فی المتفرقات ﴾ بوفصل مسائل متفرقه بیاننده‌در (تجوز المسابقة بالسهام والخیل
والحمیر والبغال والابل والاقدام) اوق وآت وحمار وقاطر ودوه و پیاده‌لکله مسابقه جائزدر زیرا نبی علیه السلام
(قال لاسبق الافی خف او نصل او حافر) بیوردی بوحدیث ابوهریره‌دن روایت اولنمشدر وخف ایله مراد
دوه‌در ونصل ایله مراد اوقدر وحافر ایله مراد آت وقاطر وحماردر ٭ وزهریدن روایتدرکه اصحاب رسول الله
یننده آت ایله وهجان ایله و یایان قوشوشمق ایله مسابقه اولوردی وهرشیکه اسباب جهاددن اوله آنی تعلم
مندوبدر نبی علیه السلامك عضبا نامنده برناقه‌سی وارایدی اصلا سبق اولنمامشیدی براعرابی کلوب ناقه سیله
عضبایی سبق ایلدکده مسلمانلر المچکدیلر نبی علیه السلام (مارفع الله شیأ الاوضعه) بیوردیلر ورسول الله
وابوبکر وعمر رضی الله تعالی عنهم مسابقه ایلدیلر نبی علیه السلام انلری سبق ایلدی وحدیث آخرده (لایحضر
الملائکة شیئا من الملاهی سوی النصال والرهان) بیورمشلردر نصال اوق آتمقدر رهان مسابقه‌در ورمیده
فضائل کثیره واردر (قال النبی علیه السلام من تعلم الرمی ولم یرم فلیس منی) کذا فی الاختیار (وقال النبی
علیه السلام ان الله یدخل الجنة بالسهم الواحد الثلاثة صانعه یحتسب فی صنعه الخیر والرامی به ومنبله)
(فان شرط فیها جعل من احد الجانبین اومن ثالث لاسبقهما جاز) اکر مسابقه‌ده برجانبدن جعل یعنی
اوکدل شرط اولنورسه مثلا بریسی آخره دیه‌که اکر سن بنی کچرسك سنك ایچون فلان شیٔ واردر اکر بن سنی
کچرسم بکا برشیٔ لازم دکلدر یاخود اوچنجی کمسنه آنلر ایله مسابقه ایلیه بونلره دیه‌که هرقنغیکز کچرسه
فلان شیٔ انك ایچوندر دیو شرط ایلسه جعلی اسبق ایچون و یرمك جائزدر (وان من کلا الجانبین یحرم)
واکر شرط ایکی جانبدن اولورسه حرام اولور مثلا اکر سن بنی کچرسك فلان شیٔ سنك اولسون واکر بن سنی
کچرسم فلان شیٔ بنم اولسون دیو شرط اولنسه حرام اولور (الاان یکون بینهما محلل کفی لهما ان سبقهما احذ
منهما وان سبقاه لایعطیهما وفیما بینهما سبق اخذ من الآخر) مکرکه اول ایکیسنك ماییننده برفرس محلل ایلیه
اویله فرس محللکه اول ایکیسنی سبق ایلمك توهم اولنه اکر اول محلل ایکیسنه سبق ایدرسه جعل اولان شیئی
ایکیسندن آلور واکر ایکیسی سبق ایدرسه انلره برشیٔ و یرمز و ایکیسی ماییننده هرقنغیسی سبق ایدرسه آخردن
جعل احذ ایدر محلل سببیله قمار اولمقدن چیقوب اخذی جائز اولور ٭ کفی لفظی محللك صفتیدر ولفظ کفی
کفؤدن اولورسه اول ایکیسنك مثلی دیمك اوله کفیا لهما ان یتوهم سبق ایاهما معناسنه اولیجق کفؤ اولمامش
اولور (وعلی هذا لو اختلف اثنان فی مسئلة واراد الرجوع الی شیخ وجعل علی ذلك جعلا) مرور ایدن
مسئله اوزرینه‌درکه اکر ایکی عالم برمسئله‌ده اختلاف ایلسه‌لرو برشیخ فاضله رجوع مراد ایلسه‌لر و بونك
اوزرینه جعل قوسه‌لر برطرفدن اولورسه جائز اولور ایکی طرفدن اولورسه قمار اولور جائز دکلدر مثلا
مسئله سنك دیدیکك کبی اولورسه فلان شیٔ سنك اولسون دیسه که وآخر دخی دیسه که مسئله سنك دیدیکك کبی
اولورسه فلان شیٔ سنك اولسون دیسه جانبیندن اولور قماردر جائز دکلدر واما برطرف اولیجق جائز اولور
(وولیمة العرس سنة) وتزوج وقتنده اولان طعام سنت قدیمه‌در زیرا نبی علیه السلام (اولم ولو بفرسن الشاة)
بیورمشلر فرسن فانك وسینك کسری ورانك سکونیله دوه‌نك اباغنده طوارطرناغی مثابه‌سنده اولان نسنه‌در
وکاه اولور فرسن الشاة دخی دیرلر استعاره طریقله وحدیث آخرده (اعلنوا الزفاف ولو بالدفوف) وارد
اولمشدر (ومن دعی فلیجب وان لم یجب اثم) و برکمسنه ولیمه وغیری یه دعوت اولنسه اجابت ایلسون اکر
اجابت ایلسه آثم اولور زیرا نبی علیه السلام (ومن لم یجب الدعوة فقد عصی الله ورسوله بیورمشلردر
وحدیث آخرده (لودعیت الی کراع لاجبت) قول شریفی وارد اولمشدر (ولایرفع منها شیأ ولایعطی
سائلا الا باذن صاحبها) وطعام ولیمه‌دن برشیٔ قالدرمیه وسائله دخی برشیٔ اول طعامدن و یرمیه

الاصاحبنك اذنى ايله ويره زيرا طعام وليمه ده اذن اكل ايچوندر يوخسه كتورمك واعطا ايلك ايچون دكلدر (وان علم المدعو ان فيها لهوا لايجيب) اكر مدعو اولان كمسنه وليمه مجلسنده لهو اولديغنى بيلورسه اجابت ايلسون (وانلم يعلم حتى حضر فان قدر على المنع فعل) اكر مجلسده لهو اولديغنى بيلمسه ده حاضر اولسه اكر منعه قادر ايسه منع ايليه (والافان كان مقتدى به او كان اللهو على المائدة فلايقعد) واكر لهوى منعه قادر دكل ايسه اكر مقتدى به ايسه ياخود لهو مائده اوزرنده اولسه اوتورميه زيرا مقتدى به اولينجق اكر قعود ايدرسه دينه شين در ومسلمانلر اوزرينه باب معصيتى فتح ايلمكدر (والافلا بأس بالقعود) ومقتدى به دكل ايسه و يالهو مائده اوزرنده دكل ايسه اوتورمسى لابأسدر (وقال الامام ابتليت به مرة فصبرت فهو محمول على ماقبل ان يصير مقتدى) وامام اعظم حضرتلرى بر كره لهوه مبتلا اولدم صبر ايلدم ديو بيورمشلردر لكن امام اعظمك بو قولى كندولر مقتدى اولمزدن مقدم ابتلاسنه محمولدر لايق اولان صبر ايلمك و اوتورمقدر زيرا مقتدادر (ودل قوله ابتليت على حرمة كل الملاهى لان الابتلاء انما يكون بالمحرم) وامام اعظم حضرتلرينك ابتليت قولى جميع ملاهينك حرمتى اوزرينه دلالت ايدر زيرا ابتلا حرام اولارشيده استعمال اولنور وملاهى حقنده احاديث شريفه وارد اولمشدر قال النبي عليه السلام (لهو المؤمن باطل الافى ثلاث تأديب فرسه وفى رواية ملاعبة فرسه ورميه عن قوسه وملاعبته مع اهله) و بو مسئله دلالت ايدر كه غنا دخى معصيتدر زيرا نبى عليه السلام (استماع الملاهى معصية والجلوس عليها فسق والتلذذ بها كفر) بيورمشلردر انسان اوزرينه واجبدر كه اجتهاد ايليه حتى ملاهى استماع ايليه و بعضيلر ديديلر كه بر كمسنه يالكز اولسه كندو نفسندن وحشتى دفع ايچون تغنى ايلسه لا بأسدر شمس الائمة السرخسى بونك ايله فتوى ويرمشدر مكروه اولان على سبيل اللهو اولاندر و بو كا قائل اولان انس بن مالك كلامى ايله استدلال ايلشدر انس حضرتلرى صحابه نك زهادى ايدى مرضنده تغنى ايدردى شيخ الاسلام ذكر ايلشدر كه بو ذكر اولنانك جمله سى مكروهدر بزم علمامز قتنده (والكلام منه مايؤجر به كالتسبيح ونحوه) واول كلامك بعضيسى ايله مأجور اولور تسبيح وتحميد وتهليل وتكبير كبى ونبى عليه السلام اوزرينه صلوات شريفه كبى وقراءت قرأن واحاديث نبويه وعلم فقه كبى كلام ايله مأجور اولنور تكيم حق سبحانه وتعالينك (والذاكرين الله كثيرا والذاكرات اعد الله لهم مغفرة واجرا عظيما) قول شريفنده واقع اولمشدر بو بابده آيات كريمه واحاديث شريفه چوقدر (وقد يأثم به اذا فعله فى مجلس الفسق وهو يعمله) وواقع اولور كه اول تسبيح ايله آثم اولنور فيچون مجلس فسقده اول كلامى تكلم ايلسه حالبوكه كنديسى دخى اول فسق ايشلسه زيرا بو مقوله محلده بو كلام ايله تكلم استهزا يى ومخالفتى موجبدر (وان قصد به فيه الاعتبار والانكار فحسن) واكر اول تسبيح ايله عبرت ايچون و افعال فاسقينه انكار قصد اولنورسه مستحبدر و بوكا مشابهدر بر كمسنه بازارده تسبيح و تحميد ايلسه شول نيت ايله كه ناس امور دنيايه مشتغللر در كندوسى تسبيحه مشتغلدر ديو اويله اولسه بو تسبيح بازاردن غيريده اولسه يالكز تسبيحدن افضلدر نتكيم نبى عليه السلام (ذاكر الله فى الغافلين كالمجاهد فى سبيل الله) بيوردى (ويكره فعله للتاجر عند فتح متاعه) وتاجر طائفه سنه متاعنى فتح ايلدكده لا اله الا الله ياخود سبحان الله ياخود اللهم صل على محمد ديسه آثم اولور زيرا اول تاجر بو كلام ايله اخذ ثمن طلب ايدر اما غازى حين مبارزه ده وعالم مجلس علمده تكبير ايلسه لر مأجورلردر زيرا انلرك مقصودى تعظيم و تفخيم واظهار شعائر ديندر (والترجيع بقراءة القرءان والاستماع اليه) وقراءت قرأنده ترجيع مكروهدر واول ترجيع ايله اولان قراءتى استماع دخى مكروهدر ترجيع اولدر كه صوتنى آشاغه ايدوب بعده رفع ايليه زيرا ترجيع حال فسقلرنده فسقه نك فعلنه تشبهدر (وقيل لاباس به) وديلديكه قراءت قرأنده ترجيع لابأسدر زيرا نبى عليه السلام (زينوا القرآن باصواتكم) بيورمشلردر (وعن النبى صلى الله تعالى عليه وسلم انه كره رفع الصوت عند قراءة القرآن والجنازة والزحف والتذكير فما ظنك به عند الغناء الذى يسمونه وجدا) ونبى عليه السلامدن روايت اولنديكه قراءت قرأن محلنده رفع صورت ايلمكى مكروه كورمشلردر وجنازه وقتنده وحربده و مجلس وعظده رفع صوتى مكروه كورمشلردر ۞ امدى وجد تسميه ايلدكارى شول غناء حرامكه رفع صوت ايدرلر اكا سنك ظنك ندر كذا فى الاختيار ولطائف الاشارات لصاحب جامع الفصولين (وكره الامام القراءة عند القبر)

امام اعظم حضرتلری قبر اوزرنده قرآن اوقومغی کریه کورمشدر زیرا اهل قبر جیفه‌در وقبر اوزرینه اوتورمغی دخی کریه کورمشدر زیرا قبرك سقفی میتك حقیدر اوزرنده اوتورمق اهانتدر (قال النبی علیه السلام لان یجلس احدکم علی جمر فیحرق ثیابه حتی یبلغ الی جلده خیرله من ان یجلس علی قبر) بیورمشدر (وجوزها محمد وبه اخذ) وامام محمد قبر اوزرنده قرائت قرآنی تجویز ایلدی وامام محمد قولیله فتوی ویرلدی زیرا قبر اوزرینه آیة الکرسی واخلاص شریف وفاتحهٔ شریفه قرائت اولنمق باینده نیجه آثار وارد اولمشدر (ومنه ما لا اجر فیه ولا وزر نحو قم واقعد وقیل لا یکتب علیه) واول کلامدن بعضیسنك نه اجری واردر ونه کناهی واردر قم واقعد لفظ کبی دخی اکلت وشربت کبی بو کلام نه عبادتدر ونه معصیتدر ودینلدیکه بو مقوله کلاملر متکلمك اوزرینه یازلمزنه اجرونه عقاب واردر که یازیله ❊ هشامدن اولدخی عکرمه‌دن اولدخی ابن عباسدن روایت ایلشدر تحقیقا ملائکه اول کلامی یازمزلر الا انده اجر یاخود کناه اوله اول مقوله کلامی یازارلر ودینلدیکه یازیلورلکن جزاسی اولمیان دنیاده محو اولور جزاسی اولان باقی قالور (ومنه ما یأثم به کالکذب والغیبة والنمیمة والشتیمة) واول کلامك بعضنده کشی آثم اولور کذب وغیبت ونمیمة وشتیمه کبی بونلرك جمله سی بحسب النقل والعقل حرامدر تملق دخی حرامدر وتملق عادتدن زیاده تواضع وتذللدر (التواضع محمود والتملق مذموم) ونبی علیه السلام (لیس من اخلاق المؤمن التملق الا المتعلم لاستاذه والولد لوالدیه والعبد لمولاه) بیورمشلردر (والکذب حرام الا فی الحرب للخدعة) وکذب نقلا وعقلا حرامدر الا جنکده اعدایه خدعه ایچون کذب حرام دکلدر (وفی الصلح بین اثنین وفی ارضاء الاهل وفی دفع الظالم عن الظلم) دخی ایکی آدم ماینی اصلاحده وبرکسنه‌نك اهلی زوجی ایله ارضا ایلمکده وظالمك ظلمنی دفع ایلمکده کذب حرام دکلدر زیرا نیت خالصه‌سی اصلاح ایچوندر (ویکره التعریض به الا لحاجة) وکذب ایله تعریض مکروه اولور الا بر حاجت ایچون اولورسه مکروه اولمز تعریض لغتده تصریحك ضدیدر تعریض شول کلامه دیرلر که سامع اولان کمسنه انی وهلهٔ اولیده فهم ایلیوب تأمل ایله فهم ایلیه مثلا برکسنه‌یه کل بزمله طعام اکل ایله دیسك اول کمسنه اکل ایلدم دیو دفع ایلسه اما مرادی دونکی کون اکل ایلدم دیمك اولسه اکر لحاجة ایسه مکروه دکلدر (ولا غیبة لظالم ولا اثم فی السعی به) وناسه قول وفعل ایله ظالم اولان کیمسه ایچون اولان کلام غیبت دکلدر واول ظالم ایچون سعی ایدوب حاکمه واروب احوال ظلمنی اعلام ایلمك کناه دکلدر بلکه ثوابه داخل اولور نهی عن المنکر باینندر (ولا غیبة الا لمعلوم فاغتیاب اهل قریة لیس بغیبة) وغیبت دکلدر الا معلوم ایچوندر بو تقدیرجه غیبت اهل قریه غیبت دکلدر زیرا مراد اولان مجهولدر قذف کبی اولمش اولور ❊ درر وغیرده مسطوردر که برکمسنه برمسلم قرنداشنك مساویسنی ترك اتمسی قصدیله ذکر ایلسه غیبت دکلدر وغیبت اولدر که علی وجه الغضب ذکر ایدوب سب ایلمك مراد ایلیه (ویحرم اللعب بالنرد والشطرنج والاربعة عشر وکل لهو) ونرد وشطرنج واربعة عشر اوینامق حرامدر وجمله لهو حرامدر وصاحب کفایه دیمشدر که اربعة عشر برلعبك اسمیدر یهود طائفه‌سی استعمال ایدر اکر بونلر لعب ایلدکده قمار ایدرسه میسر اولور نص ایله حرامدر زیرا میسر جمیع قمارك اسمیدر اکر قمار ایلمز ایسه عبث اولور اولدخی حرامدر تکیم حق سبحانه وتعالینك (افحسبتم انما خلقناکم عبثا) قول شریفی دلیل قاطعدر ولعب حقنده نبی علیه السلامك (کل لعب ابن آدم حرام الا ثلاثة ملاعبة الرجل باهله وتأدیبه لفرسه ومناضلته بقوسه) قول شریفی واقع اولمشدر وحدیث آخرده دخی (من لعب بالشطرنج والنرد فکانما غمس یده فی دم الخنزیر) قول شریفی واقع اولمشدر بو حدیث شریفی مسلم واحمد وابو داود روایت ایلشلردر وینه مالك واحمد روایتی ایله حدیث آخرده (من لعب بالنرد فقد عصی الله ورسوله) بیورمشلردر ❊ وروایت اولندیکه ابن عمر رضی الله تعالی عنهما شطرنج لعب ایلین قوم اوزرینه اوغرایوب سلام ویرمدی (ماهذه التماثیل التی انتم لها عاکفون) بیوردیلر بر روایتده دخی علی رضی الله تعالی عنه شطرنج لعب ایلین قوم اوزرینه مرور ایلیوب سلام ویرمدی دیدیلر که نیچون سلام ویرمدیکز ایتدیلر نیجه سلام ویره‌یین بو قومه که کندولر ایچون اصنام اتخاذ ایدوب عاکف اولمشلردر بر روایتده باشلرینه ضرب ایلشدر ونبی علیه السلامك (ما الهاك عن ذکر الله فهو میسر) قول شریفی جمله‌یی جامعدر مؤمنه لایق اولان ماخلق لهی بیلوب موجبنجه عمل ایلیوب نافله یره وقتنی ونفسنی ضایع ایتممکدر وابو حنیفه

رحه الله تعالى دخى سلامى معقول كورمشدر واما مين دخى انلره سلامى كريه كورمشلردر تحقير ايچون واما مشافعى حضرتلرى شطرنجى مباح كورمشدر طرفيندن قمار اولمامق اوزره وواجباته خلل ويرممك وكلام فحش وايمان كاذبه اولمامق اوزره تشحيذ خاطر ايچون اولسه لابأسدر بيورمشلردر بزم ايچون دليل نبى عليه السلامك (كل لعب ابن آدم حرام) حديث شريفيدر و (ماالهاك عن ذكر الله فهو ميسر) قولى جميع ملاهى حرام ايدوكنه دليل كافيدر (ويكره استخدام الخصيان) وطواشى استخدامى مكروهدر زيدا بو صنعته ناسى تحريض واردر بو ايسه عذابدر نبى عليه السلام ايسه عذابدن نهى بيورمشلردركسند استخدام ايلسه طواشى ايلكه برفرد مقيد اولمزدى بو تقديرجه استخدامى مكروهدر (ووصل الشعر بشعر آدمى) وشعرى آدمى شعرينه وصل ايلك مكروهدر كرك آدمى شعرى اولسون كرك غيرى شعر اولسون برابردر بوندن مراد زمانه خاتونلرى صاچلريمز اوزن اولسون وچوق كورنسون ديو آخرلك صاچنى كندى صاچلرينه وصل والحاق ايدرلر بو بابده نبى عليه الصلوة والسلامدن (لعن الله الواصلة والمستوصلة والواشمة والمستوشمه) حديث شريفى وارد اولمشدر واصله اول شعرى شعره وصل ايدندر مستوصله وصل والحاقنى طلب ايدندر وشم اولدركه اكنه ايله يوزلرينى وقوللرينى دلوب بعده اوزرينه چويت سورمكدر واشمه بو فعلى ايشليجيدر مستوشمه بو فعلى طلب ايليجيدر (وقوله فى الدعاء اسئلك بمقعد العزمن عرشك) وداعينك دعاده بو قولى مكروهدر ابو حنيفه ومحمد قتلرنده بمعقد وبمقعد وايكى عبارت ايله روايت اولنمشدر روايت اولى قاف اوزرينه عينك تقديميدر عقددن اولمق اوزره وروايت ثانيه قافك عين اوزرينه تقديميدر قعوددن اولمق اوزره ثانينك كراهتنده شك يوقدر زيرا معناسى جناب رب العزته وصفاتنه استحاله يعنى محال اولديغى اجلدن وروايت اولينك دخى كراهتنده شك يوقدر زيرا معنى ايهام ايدركه جناب رب العزتك عزى عرشه متعلق اوله عرش ايسه حادثدر شول شيئكه حادثه متعلق اوله حادث اولور حق سبحانه وتعالينك عزى حادثه متعلق اولمقدن منزهدر جناب رب العزتك عزتى قديمدر زيرا صفتيدر ❊ صفات الذات والافعال طرا ❊ قديمات مصونات الزوال (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر دعاده بو يلجه قراءت ايلك لابأسدر ابو الليث فقيه بونى اخذ ايلدى زيرا نبى عليه السلامدن روايت اولنمشدر كه كنديلر دعا ايلدكلرنده (اللهم انى اسئلك بمقعد العزمن عرشك ومنتهى الرحمة من كتابك واسمك الاعظم وجدك الاعلى وكلماتك التامة) بو منوال اوزره قرائت بيورلردى وصاحب نهايه ابن مسعوددن روايت ايدوب ديمشدركه نبى عليه السلام بيورمشدركه بركمسنه كيجه ده ياخود كوندزده اون ايكى ركعت نماز قيلسه وهر ركعتده برفاتحهٔ شريفه وبرسوره قراءت ايلسه و ايكى ركعتده برتشهد ايلسه وسلام ويرسه آخركى ايكى ركعتده بعد التشهد قبل السلام سجده ايليه ويدى كره فاتحهٔ شريفه قراءت ايليه و (لا اله الا الله وحده لاشريك له له الملك وله الحمد يحيى ويميت بيده الخير وهو على كل شئ قدير اللهم انى اسئلك بمقعد العزمن عرشك ومنتهى الرحمة من كتابك وباسمك الاعظم وجدك الاعلى وكلماتك التامة ان تقضى حاجتى) ديو دعا ايلسه حق تعالى اول كمسنه نك حاجتنى قبول ايليه اندنصكره نبى عليه السلام (لا تعلموها السفهاء لانها دعوة مستجابة) بيورمشلردر لكن احوط اولان امتناعدر زيرا خبر واحد ايله ثابتدر متشابه ايسه دليل قطعى ايله ثابت اولمق كركدر وفاضل زيلعى ديمشدركه اكر عزعرشك صفتى قلنورسه جائز اولور زيرا عرش قرآنده مجد وكرم ايله موصوفدر عز ايله دخى موصوف اولور (وقوله اسئلك بحق انبيائك ورسلك) بويله دعا ايتمك دخى مكروهدر زيرا مخلوقك الله تعالى اوزرنده حقى يوقدر (واستماع الملاهى حرام) وملاهى استماعى حرامدر زيرا نبى عليه السلامدن (استماع الملاهى معصية) حديثى وارد اولمشدر (ويكره تعشير المصحف ونقطه الا للعجم فانه حسن) ومصحف شريفى تعشير مكروهدر الا عجمى ايچون تعشير ونقطه دن هر برى حسندر (ولا بأس بتحليته) ومصحف شريفى تحليه وتزيين لابأسدر زيرا تزيين وتحليه ده تعظيم بولنور (ولا بأس دخول الذمى المسجد الحرام) ومسجد حرامه ذمينك دخولى لابأسدر امام شافعى كريه كورمشدر وامام مالك دخى كريه كورمشدر شافعى ايچون دليل حق سبحانه وتعالينك (انما المشركون نجس فلا يقربوا المسجد الحرام بعد عامهم هذا) وبزم ايچون دليل نبى عليه السلام ثقيفك ايلچيسنى مسجد ايچنه قوندروب خيمه قوردرمش ايدى صحابهٔ كرين رضى الله عنهم

المشركون نجس ديديلر نبی عليه الصلوة والسلام (ليس على الارض من نجاستهم شئ انما نجاستهم على انفسهم) بيورمشلردر (ولا بعيادته) ذمينك عيادتنه وارمق دخی لابأسدر زيرا نبی عليه الصلوة والسلام همجوارنده اولان بر يهودی مريض اولدقده عيادتنه واروب باشی اوجنده اوتوروب كلمهٔ شهادت تكليف ايلدكده مريض اولان يهودی باباسنه نظر ايلدی باباسی دخی ابا القاسمه اجابت ايله ديدكده اجابت ايدوب كلمهٔ شهادتی ديدكدنصكره فوت اولدی نبی عليه الصلوة والسلام (الحمد لله الذی انقذبی نسمة من النار) بيوردی ذمی اوزرينه رد سلام لابأسدر لكن وعليكم قولندن زياده ايليه وذمی يه ابتدادن سلام ويرميه زيرا ابتدا سلام ويرمكده تعظيم واردر واكر اول ذمی قتنده حاجتی وار ايسه ابتدا سلام ويرمك لابأسدر وذمی يه مغفرت ايله دعا ايليه واكر هدايت ايله دعا ايدرسه جائزدر دينلديكه اكر مجوسی ايسه عياده اولنميه ودينلديكه عياده اولنه زيرا بو فعلده محاسن اسلامی اظهار واردر وعيادهٔ فاسقده اختلاف ايلديلر اصح اولان عياده اولنمقدر زيرا مسلمدر وعياده ايسه حقوق مسلميندندر (ويجوز اخصاء البهائم) بهايمی اخصا ايلمك يعنی انه مك جائزدر (وانزاء الحمير على الخيل) وحماری خيل اوزرينه چكمك دخی لابأسدر زيرا آنلردن قاطر حاصل اولور (والحقنة للرجال والنساء) رجال ونسا ايچون حقنه ايلمك لابأسدر مباحدر واباحتنه نيجه احاديث شريفه‌دن اشارت وارد اولمشدر بری نبی عليه السلامك (لكل داء دواء واذا اصاب الدواء الداء برئ باذن الله) قول شريفيدر وروايت اولنديكه براعرابی نبی عليه السلامه ديديكه (الا نتداوی قال نعم عباد الله تداووا فان الله لم يضع داء الا وضع له شفاء) وقال عليه السلام (ماخلق داء الا وقد خلق له دواء الا السام والهرم) شول كيمسنه كه تداوی ايلكی كريه كوردی ابن عباس رضی الله تعالى عنهما روايت ايلديكی شئ ايچوندركه نبی عليه الصلوة والسلام بيورمشلردر (يدخل الجنة من امتی سبعون الفا بغير حساب هم الذين لايسترقون ولا يتطيرون ولا يكتوون وعلى ربهم يتوكلون) بو حديث شريفی بخاری ومسلم واحمد روايت ايلشلردر وروايت اولنديكه نبی عليه السلام تداوی واحتجام ايلشلردر (لابمحرم كالخمر ونحوه) احتقان جائزدر لكن خمر وخمره مشابه اولان حرام شيئله جائز دكلدر ابن مسعود روايت ايلشدركه نبی عليه السلامك (ان الله لم يجعل شفاءكم فيما حرم عليكم) قول شريفی وارد اولمشدر ابو الداردادن روايت اولنمشدركه نبی عليه السلامك (ان الله انزل الداء والدواء وجعل لكل داء دواء فتداووا ولا تداووا بالمحرم) قول شريفنده حرام ايله تداوی يی نهی ايلشدر بو حديث شريفی ابو داود روايت ايلشدر (ولا بأس برزق القاضی كفاية بلاشرط) وبيت المالدن قاضی ايچون كفايت مقداری رزق ويرمك لابأسدر اما بلاشرط كركدر زيرا بيت المال مصالح مسلمين ايچوندر قاضی ايسه مسلمانلرك مصالحی ايچون محبوسدر وحبس ايسه اسباب نفقه دندر (ولا بأس بسفر الامة وام الولد بلامحرم) وجاريه‌نك وام ولدك بلامحرم سفری لابأسدر زيرا جاريه عامهٔ رجاله محرم منزله‌سنده‌در وام ولد دخی جاريه منزله‌سنده در اوزرنده رقيت قائمه‌در مكاتبه دخی بويلجه در زيرا رقيت مملوكه‌در ومعتقة البعض دخی ابو حنيفه قتنده مكاتبه كبيدر ✻ كافيده مسطوردركه بو ذكر اولنان اول زمانلرده جائز ايدی زيرا اهل صلاح غالب ايدی فی زماننا لابأس دكلدر وفتوی دخی بونك اوزرينه‌در (والخلوة قيل تباح وقيل لا) جاريه ايله خلوت مباحدر محارم اولمق اعتباری ايله ودينلديكه مباح دكلدر عدم ضرورت ايچون وفتوی مباح اولمامق اوزرينه‌در (ويكره جعل الراية فی عنق العبد لاتقييده) وعبدك بوينه رايه اصمق مكروهدر لكن تقييد مكروه دكلدر رايه شول حلقه دركه عبدك عنقنه كچيريلوب كايدلنور باشی برطرفه حركته قادر اولمز بين الظلمه معتاد برفعل قبيحدر بو ايسه حرامدر صاحب نهايه ديركه بو برعلامتدر فرار ايدن عبدك بوينه قورلر مكروهدر ورايه محدثدر وشر الامور محدثاتها نبی عليه الصلوة والسلام (كل محدثة بدعة وكل بدعة ضلالة وكل ضلالة فی النار) بيورمشلردر (ويكره ان يقرض بقالا درهما ليأخذ منه به ما يحتاج الى ان يستغرقه) مثلا برفقير كمسنه‌نك بر درهمی اولسه خوف ايدركه اكر اول درهم النده اولسه يا هلاك اوله وياخود آخر حاجتنه صرف ايليه لكن بقال ايله معامله‌سی جمله‌دن اهم اولمغين اول درهمی بقاله قرض ويروب محتاج اولديغی شيئی اول درهمی استغراق ايدنجه بقالدن بعض حوايج آلمق مكروهدر ✻ منه ضميری بقاله راجعدر وبه ضميری درهمه راجعدر ويستغرقه ده اولان ضمير

دخی درهمه راجعدر وبو فعلك مكروه اولمسی بو برقرضدركه نفعی جر ایدر بو ایسه مكروهدر زیرا
نبی علیه السلام نفعی جر ایدن قرضدن نهی بیورمشلردر لكن بونده حیله بودركه درهمی بقاله امانت وضع
ایده اندنصكره مرادی اوزره شیأفشیأ مایحتاج الیه‌نه ایسه آله اكر درهم هلاك اولورسه بقاله ضمان لازم كلمز
زیرا ودیعه‌در (والسنة تقليم الاظفار ونتف الابط وحلق العانة والشارب وقصه حسن) وطرنق كسمك
وقولتقده اولان قیلی یولمق وادب یرینی تراش ایلك دخی بیغنی تراش ایلك سنتدر وبیغی قرقمق حسندر
طحاوی شرح آثارده قص الشارب حسن بیورمشدر صاحب اختیار تراش ایلك سنتدر وسنت ایسه
قرقمقدن احسندر و بوقول بزم اصحابمزك قولیدر زیرا نبی علیه السلام (احفوا الشارب واعفوا اللحا)
بیورمشلردر واحفا استیصالدر یعنی كوكندن كیدرمكدر اعفا اللحا صقالی چوق ایلكدر صاحب قنیه
دیمشدر افضل اولان هر یدی كونده بر طرنقلرین كسه وبیغن قرقه وادب یرینی تراش ایلیه واغتسال ایله
بدننی پاك ایلیه اكر هفته‌ده برایلز ایسه اون بش كونده برایلیه قرق كوندن زیاده ترك‌ده عذر یوقدر
اما افضل اولان هفته‌ده بردر اوسطی اون بش كوندر ابعدی قرق كوندر قرقك ماوراسنده وعیده مستحق
اولور محیطده مسطوردركه عمر بن الخطاب رضی الله تعالی عنه مقابله عدوده طرنغكزی قطع ایلكز زیرا سلاح
مرتبه سنده در دارحربده مجاهده‌ده مندوب حكمنده‌در ودارحربده بیقلرینی قرقیوب اوزاتمق مندوبدر زیرا
اعدایه مهیب كورینور (ولا بأس بدخول الحمام للرجال والنساء اذا اتزر وغض بصره) ورجال ونسا ایچون
حمامه دخول لا بأسدر قچن اتزار ایلسه یعنی عورت یرینی ستر ایلسه وكوزینی نظردن یعنی آخرك عورت یرینه
نظر ایلكدن منع ایلسه (ویستحب اتخاذ الاوعية لنقل الماء الى البيوت وكونها من الخزف افضل) واولره
صو نقلی ایچون صوقابی اتخاذ ایلك مستحبدر اما او قابلر طوپراقدن اولان دستی وچولمك اولمق افضلدر زیرا
نبی علیه السلام (من اتخذ اوانی بيته خزفا زارته الملائكة) بیورمشلردر وباقردن وقلایدن ودمیردن دخی اتخاذ
اولنسه جائزدر اما ذهب وفضه‌دن جائز دكلدر (ولا بأس بستر حيطان البيت باللبد للبرد ويكره للزينة)
واوك دیوارینی كچه ایله صغوقدن حفظ ایچون ستر ایلمك لا بأسدر اما زینت ایچون مكروهدر (وكذا ارخاء
الستر على البيت) وپرده‌یی بیت اوزرینه ارخا یعنی صارقتمق مكروه دكلدر اكر صغوق ایچون اولورسه واكر زینت
ایچون اولورسه مكروهدر خزانه‌ده مسطوردركه بیتنی دیباج ستره ایله اورتمك لا بأسدر لكن اوزرینه اوتورلمیه
واویونمیه ودینلدیكه بیتده دیباج وحریر دوشه‌مه اوزرینه اوتورمق واوزرنده اویومق وقاپویه آصمق
ودیوارلری ستر ایلمك جائزدر (واذا ادى الفرائض واحب ان يتنعم بمنظر حسن وجوار جميلة فلا بأس)
وقچن فرائضی ادا ایلسه ومنظر حسن یعنی كوزل یوز وجمیله جواری ایله تنعم ایلمكی سوسه لا بأسدر نبی
علیه السلام ابراهیمك اناسی ماریه ایله تسری ایلدی حالبوكه تحت نكاحنده حره وار ایدی وعلی رضی الله تعالی
عنه تحت نكاحنده حره وار ایكن تسری ایلمشدر (والقناعة بادنى الكفاية وصرف الباقى الى ماينفع
فى الاخرة اولى) وادنی كفایت ایله قناعت ایلمك وباقی‌یی آخرتده نفع اوله‌جق شیئه صرف ایلمك اولیدر
لان ماعند الله خير وابقى) ایدیكی قتی ظاهردر معلوم اوله كه كفایت ایدن شیئك ادناسنه اقتصار عزیمتدر
وادنانك اوزرینه تنعم ونیل لذاتدن زیاده ایلمك رخصتدر زیرا نبی علیه السلام (بعثت بالحنيفية السهلة
السمحة ولم ابعث بالرهبانية الصعبة) بیورمشلردر

﴿ كتاب احياء الموات ﴾

بو كتاب احیاء موات احكامی بیاننده در موات لغتده ارض خرابدر كه مالكی اولمیه هدایه‌ده موات دیوشول
ارضه دیرلر كه انكله انتفاع اولنمیه واحیا دیدیكی صورتا احیادر یوخسه حقیقة احیاء دكلدر واحیاء مواتك
مشروعیتی نبی علیه السلامك (من احى ارضا ميتة فهى له) قول شریفیدر (هى ارض لاينتفع بها عادية
شریعتده اول موات برارضدركه آنكله قدیمدن انتفاع اولنمیه یعنی خرابلغی قدیم اوله عادیة قولی كویا
عاد زمانندن خراب اولمشدر دیو اكا نسبت اولنور (اومملوكة فى الاسلام ليس لها مالك معين مسلم اوذمى)
یاخود اسلامده مملوكه اوله لكن مسلم وذمیدن مالك معینی اولمیه (وعند محمد ان ملكت فى الاسلام لاتكون
مواتا) وامام محمد قتنده اكر اسلامده مملوكه اولمش ایسه لكن هنوز مالك معینی یوغیسه ده اول ارض موات اولمز

(ويشترط عندابى يوسف كونهابعيدة عن العامر لوصيح من اقصاه لاتسمع فيها) وابو يوسف قتنده اول ارض
مواتك معمور اولان يرلردن بعيد اولمسى شرط قيلندى اكر عامر اولان يرك اقصا سندن يعنى نهايتندن
صيحه اولنسه موات اولان ارضده استماع اولنميه ابو يوسف قتنده بعدك مقدارى بودر برروايتده ابو يوسف
قتنده غلوه مقداريدر غلوه ايسه براوق آتمى يرك نهايتيدر وبعضيلر قتنده درتيوز ذراع يردر حاصل كلام
ابو يوسف قتنده مدار حكم قرب وبعد اعتباريدر كرك عاديه اولسون وكرك اسلامده مملوكه اولسون لكن مالك
معينى اولميه برابردر (وعند محمد ان لاينتفع بها اهل العامر ولو قريبة منه) وامام محمد قتنده مشروط اولان
اهالى معموره اول مواتدن منتفع اولميه لر اكر اول عامره قريب ايسه ده عدم انتفاع لازمدر جائزدر كه اهالى
معموره نك مرعاسى ياخود ادون جمع ايده جك يرلرى اوله شمس الائمه ابو يوسف قولنه اعتماد ايتمشدر
خواهر زاده امام محمد قولنى اختيار ايتمشدر (من احياها باذن الامام ولو ذميا ملكها وبلااذنه لا خلافا لهما)
بركمسنه امامك ياخود نائبنك اذنيله ارض مواتى احيا ايلسه اكر ذمى دخى اولورسه اول ارض مواته
مالك اولور اما امامك ونائبنك اذنسز احيا ايلسه مالك اولمز ابو حنيفه قتنده امامين ايچون خلاف واردر
امامين قتنده بلا اذن احيا ايلسه مالك اولور زيرا نبى عليه السلام (من عمر ارضا ليست لاحد فهو احق بها)
بيورمشلردر وحديث آخرده (من احيى ارضا ميتة فهى له) واقع اولمشدر زيرا مال مباحدر احيا ايده نك الى
سبق ايلدى بو تقديرجه اول مواته احق اولدى صواودن اوتلق كبى وصيد كبى ابو حنيفه ايچون دليل
نبى عليه السلامك (ليس للمرء الاماطابت به نفس امامه) قول شريفيدر بو اراضى جمله كفره النده ايدى
اندنصكره مسلمانلر الينه كيردى بو تقديرجه فىء اولدى فىء ايسه برفرده مختص دكلدر الا امامك رأيله مختص
اولور غنايم كبى شول شيئكه امامين روايت ايتمشلردر اكا حمل اولنور كه نبى عليه السلام اذن ويرمشدر
يوخسه نصب شرع دكلدر صاحب نهايه شيخيدن روايت ايدوب ديمشدر كه مشروعات ايكى نوعدر برنوعى
نصب شرعدر وبر نوعى اذن بالشرعدر نصب شرعى نبى عليه السلامك (من قتل قتيلا فله سلبه) قول
شريفيدر امدى امام ايچون اول مرتبه ولايت واردركه بو قول شريفى اجرا ايچون اذن ويره نبى عليه السلامك
(من احيى ارضا ميتة فهى له) قول شريفى ابو حنيفه قتنده اذن بالشرع قبيلندندر وامامين قتنده نصب الشرع
قبيلندندر چونكه بو حديث شريف ايكى معنايه محتمل اولدى نبى عليه السلامك (ليس للمرء الاماطابت به
نفس امامه) حديث شريفى (من احيا ارضا) حديثنه معارض اولمغه صالح اولمز (ولا يجوز احياء ماقرب
من العامر بل يترك مرعى لاهل القرية ومطرحا لحصائدهم) وجائز دكلدر عامره قريب اولان ارض خاليه يى
احيا ايتمك بلكه اهل قريه ايچون مرعى ترك اولنمش ياخود اهل قريه نك حصائدى مطرحى يعنى اكنى براغلاجق
خرمن يرى ايچون ترك اولنمش اوله (ولاما عدل عنه الفرات ونحوها واحتمل عوده اليه فان لم يحتمل
جاز) وشول ارضك احياسى جائز دكلدر اندن ماء فرات وفراته شبيه دجله مثللى صولر عدول ايلسه لر وعود
ايتمك احتمالى اولسه جائز دكلدر واكر عود احتمالى اولمز ايسه احياسى جائزدر بو تقديرجه بركمسنه نك ملكى
اولمش اولور (ومن حجر ارضا ثلاث سنين ولم يعمرها اخذت منه ودفعت الى غيره) وبركمسنه برارض خاليه يى
اوچ سنه يه دكين تحجير وتحديد ايلسه لكن معمور ايلسه اول ارض اندن اخذ اولنور آخره ويريلور تحجير ايتمك يعنى
طاش ايله جوانب اربعه سنى ديوار شكلى نشان ايتمكدر بعض اشجار قوروسى ايله ديوار شكلى ايتمكدر
(ومن حفر بئرا فى ارض موات فله حريمها ان باذن الامام) وبركمسنه ارض مواتده برقيو قازسه اول ارض مواتك
حريمى احيا ايده نكدر اكر امام اذنى ايله حفر ايلديسه (وكذا ان بغير اذنه عندهما) وبونك كبيدر امامين قتنده امامك
اذنسز دخى حفر ايتمش ايسه حريمى حفر ايده نكدر (وحريم العطن اربعون ذراعا من كل جانب هو الصحيح)
وعطنك حريمى هر برجانبدن قرق ذراعدر عطن قيونك وحوضك اطرافنده دوه چوكوب طوره جق يرمبارك
الابل كبى وحريمك عطنه اضافتى ادنى ملابسه ايچوندر يعنى بويله اوله كه اطرافنه دوه چوكوب اليله
صوچكوب دوه يى سقى ايتمك ايچون قيو حفر ايلسه هر جانبندن قرق ذراع حريمى حفر ايدن كمسنه نكدر
صحيح اولان دخى بودر (وكذا حريم الناضح) وحريم ناضح دخى حريم عطن كبيدر ابو حنيفه قتنده ناضح شول
دوه در كه انكله قيودن صوچكرلر مضافى محذوف اولمشدر حريم بئر الناضح ديمكدر (وعندهما للناضح ستون)

امامين قتنده بئر ناضح ايچون هر جانبدن آلتمش ذراع حريمدر زيرا نبى عليه السلام (حريم العين خمسمائة ذراع
وحريم بئر العطن اربعون ذراعا وحريم بئر الناضح ستون ذراعا) بيورمشلردر (وحريم العين خمسمائة ذراع
من كل جانب) وحريم عين هر جانبدن بشيوز ذراعدر زيرا عينده زياده مسافه يه حاجت واردر زيرا عينڭ هر كسه
ذراعت ايچون استخراج اولنور لابد جريان ايدجك موضع لازمدر و بر مقدار موضع دخى صو جمع اولمق ايچون
لازمدر و بر مقدار موضع دخى مزارعه جريان ايده جك يرلازمدر بو اجلدن زياده ايله تقدير اولندى (ويمنع غيره
من الحفر فى حريمه) وآخر كمسنه اول بئرڭ حريمنده قيو قازمقدن منع اولنور (لا فيما وراءه) اما حريمڭ ماوراسنده
حفردن منع اولنمز زيرا حريمڭ ماوراسنده تعلق يوقدر (فان حفر فيه احد ضمن النقصان ويكبس) واگر بر كمسنه
آخرڭ داخل حريمنده قيو قازسه بئر اولڭ نقصانى صكره قيو قازانه تضمين ايتديريلور وصكره قازيلان قيو طبراق
ايله طولدريلور و ديندليكه نقصانى تضمين ايتديرلمز انجق طبراق ايله طولدروب بطال ايتديريلور كبس لغتده
طپراق ايله قيونى وارقلرى طولدرمقدر كافڭ كسرى ايله قيويى طولدردقلرى طپراغڭ اسميدر (وان حفر
فيما وراءه فلا ضمان وله الحريم مما سوى الحريم الاول) و بر كمسنه آخرڭ حريمنڭ ماوراسنده بر قيو قازسه آنڭ
ايچون ضمان يوقدر واول بئره دخى حريم واردر اول قيو قازانڭ حريمى جانبندن غيريده بئر اولڭ حريمى
نهايتنده ايسه جوانب اربعه دن حريم اولمق ممكن دكلدر ثانى يه اوچ طرفدن حريم اولور مثلا بر كيمسه اذن
امام ايله بر آخرڭ قازديغى قيونڭ حريمى نهايتنده بر قيو قازسه بئر اولڭ صويى بئر ثانى يه تحويل ايلسه
ثانى يه بر شئ يوقدر زيرا فعلده تعدى ايتمامشدر صو ايسه تحت الارض بر فردڭ مملوكى دكلدر (وللقناة حريم
بقدر ما يصلحها) وقناة ايچون حريم واردر اول قناة صالح اولديغى مقدار ايله (وقيل لا حريم لها ما لم يظهر
ماؤها) و ديندليكه قناة ايچون حريم يوقدر مادامكه صويى وجه ارضده ظاهر اولميه امام ابو حنيفه قتنده
قناة ايسه تحت الارض اولان مجراى مادر كه لسان فارسيده كاريز ديرلر (وعندهما هى كالبئر وان ظهر
ماؤها فهى كالعين اجماعا) وامامين قتنده قناة بئر كبيدر اگر صويى وجه ارضده ظاهر اولورسه اجماعا عين
كبيدر يعنى قاينيوب چقان بكار كبيدر حريمى بشيوز ذراع تقدير اولنور (ولا حريم لنهر فى ارض
الغير الا بحجة) وغيرڭ ارضنده جارى اولان نهر ايچون حريم يوقدر ابو حنيفه رحمه الله قتنده مگر كه حريمى
اولديغنه بينه اقامت ايليه (وعندهما له مسناة بقدر نصف عرضه من كل جانب عند ابى يوسف رحمه الله
وبقدر عرضه عند محمد وهو الارفق) وامامين قتنده نهر ايچون مسناة واردر ابو يوسف قتنده هر جانبدن نهرڭ
عرضنڭ نصفى مقدارى بر حريمدر مثلا نهرڭ عرضى اوچ ذراع اولسه بر طرفدن بر بچق ذراع بر حريم اولور
امام طحاوى دخى بونى اختيار ايتمشدر وامام محمد رحمه الله قتنده نهرڭ عرضى مقدارى بر حريمدر مثلا بر نهرڭ
اوچ ذراع عرضى اولسه هر جانبندن اوچ ذراع بر حريمى اولور وامام كرخى ايسه بونى اختيار ايتمشدر امام
محمدڭ قولى صاحب نهره ارفقدر مسناة دبو صو ارقلرينڭ ايكى جانبنده وضع اولنان كنارنه ديرلر (فالمسناة
بين النهر والارض وليست فى يد احد لصاحب الارض) بين النهر والارض واقع اولان مسناة حالبوكه
اول مسناة بر كمسنه نڭ يدنده دكلدر صاحب ارض اولان كمسنه نڭدر امام ابو حنيفه قتنده ومسناة
مبتدادر لصاحب الارض ايسه خبردر (فلا يغرس فيها صاحب النهر ولا يلقى عليها طينة ولا يمر)
امدى صاحب نهر مسناته بر شئ غرس ايليه مز و نهرڭ طپراغنى مسناته القا ايلمز واوزرندن دخى مرور ايتمز
(وقيل له المرور والقاء الطين ما لم يفحش) و ديندليكه صاحب نهر ايچون مرور واردر و طپراغنى مسناته القا
ايتمك دخى واردر مادامكه فاحش اولميه صاحب الكافى صحيح اولانده بودر ديمشدر (وعندهما هى لرب النهر
فله ذلك) وامامين قتنده مسناة نهر صاحبى اولان كمسنه نڭدر ☼ امدى غرس اشجار والقاء طين ومرور
صاحب نهرڭدر (قال الفقيه ابو جعفر رحمه الله تعالى اخذ بقول الامام فى الغرس وبقولهما فى القاء الطين)
فقيه ابو جعفر ديديكه غرسده امام اعظم قوليله فتوى ويريلور القاء طينده امامين قوليله فتوى ويريلور
(ومن غرس شجرة فى ارض موات فله حريمها خمسة اذرع من كل جانب) و بر كمسنه ارض مواتده بر شجر
غرس ايلسه آنڭ حريمى هر جانبدن بش ذراعدر (يمنع غيره من الغرس فيه) غيرى كمسنه آنڭ حريمنده غرس
شجردن منع اولنور ﴿فصل فى الشرب﴾ بو فصل احكام شربڭ بياننده در (هو النصيب من الماء) لغتده

شرب كسر شين ايله مصنف رحمه الله تعالى ديديكى اوزره اول شرب صودن نصيب معناسنه در شرعده كرك مزارع صوارمق ايچون اولسون وكرك دواب يعنى حيوانات صوارمق اولسون نوبت ايله صويك انتفاعنه درلر (والشفة شرب بنى آدم والبهايم) وشفه صودن بنى آدمك و بهايمك نصيبيدر بو اجلدن شرب عام اولدى شفه ايسه خاص اولدى شفه نك اصلى شفهه در تخفيف ايچون ها اسقاط اولندى (والانهار العظام كالفرات ودجلة غير مملوكة) وانهار عظامكه فرات ودجله نهرلرى كبى وجيحون وسيحون ونيل كبى برفردك مملوكى دكلدر (ولكل احد فيها حق الشفة والوضوء ونصب الرحى وكرى نهر الى ارضه ان لم يضر بالعامة) وهر فردك انهار عظامده شفه حقى ووضوء حقى واردر ودكرمن نصب ايلمك وكندو ارضنه ديلديكى اوزره نهر قازمن واردر اكر عامه يه ضرر ايلمز ايسه زيرا نبى صلى الله تعالى عليه وسلم الناس شركاء فى ثلاثة الماء والكلاء والنار) بيورمشلردر (وفى الانهار المملوكة والحوض والبئر والقناة لكل احد حق الشفة)وانهار مملوكه ده وحوض و بئر وقناتده هر احدك حق شفه سى واردر يعنى (الناس شركاء) حديث شريفى موجبنجه هر كسك حق شرب وسقى دابه سى ثابت اولور زيرا نهرلر وقيولر وحوضلر احرازما ايچون وضع اولنمشدر ومباح اولان شيئه انجق احراز ايله مالك اولنور (ان لم يخف التخريب لكثرة المواشى او الاتيان على جميع الماء) اكر كثرت مواشى ايچون انهار وخوض و بئر وقناتك اطرافى تخريبدن خوف اولنمز ايسه ياخود جمله صونك اوزرينه كلمك يعنى وجميع صويى دوكتمك خوفى اولمز ايسه منع اولنمزو ديلديكه بعض مشايخك قولنده مع اولنور (لاسقى ارضه اوشجره الاباذن مالكه) هر احد ايچون انهار مملوكه وحوض وبئر وقناتدن ارض وشجر سقى ايلمك يوقدر الامالكنك اذنيله واردر (وله الاخذ للوضوء وغسل الثياب وسقى شجر وخضر فى داره بالجرار فى الاصح) وهر احد ايچون انهار مملوكه وحوض وبئر وقناتدن وضوء ايچون واثوابنى غسل ايدوب يومق ايچون دارى ايچنده اتخاذ ايلديكى شجر وخضر واتى دستى ايله سقى ايلمك واردر اصح روايتده زيرا بعض ائمه رحمهم الله تعالى بونك خلافنه ذاهب اولمشلردر اول اجلدن اصح روايتله قيد اولنمشدر جرار ايسه جره نك جمعيدر دستى ديمكدر (وما احرز من الماء بحب اوكوز ونحوه لايؤخذ الابرضاء صاحبه) دخى شول صوكه كوب و برداق وبونلره مشابه شيلر ايله احراز اولنمشدر اخذ اولنمز الاصاحبنك رضاسيله اخذ اولنور زيرا صاحبى احراز ايله اكا مالك اولمشدر حب فتح حاء مهمله ايله كوب معناسنه در (وله بيعه) وماء محرزك صاحبى ايچون اول صويى بيع ايلمك واردر زيرا احراز ايله مالك اولمشدر (ولو كان البئر او العين او النهر فى ملك احد فله منع من يريد الشفة من الدخول) واكر بركمسنه نك ملكنده بئر ياخود عين ياخود نهر اولسه اول ملك صاحبى ايچون شفه مراد ايدن كمسنه يى ملكنه دخولدن منع ايلمك واردر اكر اكا قريب ارض مباحه ده صو بولنورسه (فان لم يجد غيره لزمه ان يخرج اليه الماء او يمكنه من الدخول) اكر شفه مراد ايدن كمسنه اول صودن غيرى بولمز ايسه ملكنده صو اولان كمسنه يه لازمدركه طالب اولان كمسنه يه صو اخراج ايليه ياخود دخوله مكنت ويره يعنى داخل اولمغه اذن ويره زيرا ضرورت داعيه سى موجوددر (فان لم يفعل وخيف العطش قوتل بالسلاح) اكر مالك اولان كمسنه صويى اخراج ايلمسه ودخوله دخى تمكين ايلمسه حالبوكه صوسزلقدن كندويه ودابه سنه هلاك خوفى اولسه سلاح ايله قتال اولنور يعنى اول كمسنه ايله سلاح ايله مقاتله ايدر زيرا صو وقيو وعين ونهرلر مباحدر وغير مملوكه در امدى بو مقوله يرده صويى منع ايدن كمسنه ايله سلاح ايله مقاتله ايلمك لازمدر حتى حضرت عمر رضى الله تعالى عنهدن روايت اولنوركه برقوم طالب ماء اولوب صو قيوسنى تجسس ايدرلردى هرنه حال ايسه اهلندن سؤال ايدرك قيويى بولديلر قوغا وايب استديلر و يرمديلر مسلمانلرز ودوه لريمزو آتلريمز هلاك مرتبه سنه واردى احسان ايلك ديو رجا ايلديلرينه ابا ايدوب صوو يرمديلر بو احوالى عمر رضى الله تعالى عنه حضرتلرينه عرض ايلدكلرنده (هلا وضعتم فيهم السلاح) بيورمشلردر يعنى انلرى سلاحله ضرب ايتمديكز ديدى (وفى المحرز يقاتل بغير سلاح كما فى الطعام حال المخمصة) واما محرزده بغير سلاح مقاتله اولنور نتكيم حال مخمصه ده طعامده اولديغى كبى مثلا محرز اولان صو حاجتدن فضله ايسه ويرميوب منع ايلدكده سلاحسز مقاتله اولنور قدر حاجت مقدارى دفع ايلكه مأموردر اول كمسنه منع ايله امره مخالفت ايدوب معصيتى ارتكاب ايلدى انكله سلاحسز مقاتله تعزير منزله سنده در ❁ فصل ❁ وكرى الانهار العظام من بيت المال)

انهار عظامك قازمسی بیت المال اوزر ینه‌در زیرا کری انهار عامهٔ ناسك مصلحتی ایچوندر و بیت المال
دخی عامهٔ ناس ایچوندر بو تقدیرجه خراج وجزیه‌نك اقچه‌سی اکا صرف اولنور اما صدقات اکا صرف
اولنمز زیرا بونلر صدقات ایچوندر (وان لم یکن فیه شیٔ فعلی العامة) واکر بیت المالده برشیٔ یوغیسه بو کری
عامه اوزرینه‌در امام برناظر نصب وتعیین ایدوب خلقك اوزرینه جبر ایلیه زیرا ترکنده ناسه ضرری واردر
(وکری ماملك علی اربابه لاعلی اهل الشفة) وملك اولان نهرك کری یعنی قازمسی اربابی اوزرینه‌در
اهل شفه اوزرینه دکلدر اهل شفه مخصوص دکللردر آنلر تابعلردر و بیت المال اوزرینه دخی دکلدر زیرا
منفعتی اربابنه عود ایدر وغرم ایسه غنم ایله‌در (ویجبر من ابی ومؤنته علیهم من اعلا) ونهرك اربابندن
ابا ایدوب کری ایلکده عناد ایدن کسنه قازمق ایچون جبر اولنور ومؤنت وزحمت وثقلتی یعنی خرج
وحوایجی اربابی اوزرینه‌در نهرك اعلاسندن یعنی یوقاروسندن (واذا جاوز ارض رجل سقطت عنه)
وقچن کری بررجلك ارضنی تجاوز ایلسه یعنی کچسه اول رجلدن مؤنت کری ساقط اولور زیرا مؤنت کری
نهردن انتفاع ایدن کسنه‌نك اوزرینه لازمدر تجاوز ایلدکدنصکره اول ارض صاحبنه برشیٔ لازم کلمز امام
ابو حنیفه رحمه الله تعالی قتنده (ولیس له سقی ارضه مالم یفرغ شرکاؤه) واول ارضی تجاوز ایدن کسنه ایچون
کندو ارضنی سقی ایلك یوقدر مادامکه شرکاسی کریدن فارغ اولمیه‌لر (وقیل له ذلك) ودینلدیکه اول رجل
ایچون ارضنی سقی ایلك واردر مؤنتی ساقط اولدیغی محلدن حقی واردر شرکاسی فارغ اولمدین ارضنی
سقی ایلك جائزدر (وعندهما هی علیهم جمیعا من اوله الی آخره بحصص الشرب) وامامین قتنده مؤنت من
اوله الی آخره جمیع اربابی اوزرینه شریك حصه‌لری مقداری زیرا بونلردن هر بری اسفلی ایله منتفع اولورلر
اعلاسیله منتفع اولدقلری کبی بونلر صو یك زیاده‌سنی آخر یره اقتمغه محتاجلردر اکر سد ایلسه‌لر صو طاشوب
ارضی باصدررو زرعی فاسد اولور بوندن ظاهر اولدیکه نهرك ابتداسندن انتهاسنه وارنجه منتفع اولورلرچونکه
جمله‌سی غنمله برابر اولدیلر ایسه واجبدرکه غرمده دخی برابر اولورلر (ویصح دعوی الشرب بلا ارض)
وبلا ارض دعوای شرب صحیح اولور یعنی استحسانا صحیح اولور یوخسه قیاسده صحیح اولمامق ایدی (ومن کان له
نهر یجری فی ارض غیره فاراد رب الارض منع الاجراء فلیس له ذلك) وبرکسنه‌نك نهری اولوب آخر کسنه‌نك
ارضنده جاری اولسه وارض صاحبی اول نهرك جریانی منع ایلك مراد ایلسه صاحب ارض اولان کسنه
ایچون منع ایلك یوقدر یعنی منعه قادر دکلدر (فان لم یکن فی یده اولم یکن جاریا) واکر اول نهر صاحب نهرك
یدنده اولمسه یاخود اول نهر جاری اولمسه واول نهر یدنده اولمسنك علامتی آنی قازمق کبی وایکی جانبنه
اشجار غرس ایتمك و بوکا بکزر شیلر کبیدر (فادعی انه له وقصد اجراءه لا یسمع بلا بینة انه له او انه کان له حق
الاجراء) صاحب نهر دعوی ایلسه که اول نهر کندونکدر واول نهرك اجراسنی قصد ایلسه بلا شاهد دعواسی
استماع اولنمز ودعواده شهادت بویله اوله‌که اول نهر ادعا ایدن کسنه‌نکدر یاخود اول نهرده اول مدعی
ایچون حق اجرا واردر بویله اولورسه دعواسی استماع اولنور بو صورت شول زمانده اولورکه صو جاری
اولمیوب نیچه زمان منقطع اولمش اوله بعده اجرا ایلك مراد ایلیه (وعلی هذا المصب فی نهر او علی سطح
والمیزاب والممشی فی دار الغیر) ودعوای شربده مذکور اولان طریق اوزره‌در نهرده دعوای مصب ودعوای
ممشی مثلا برکسنه دعوی ایلسه‌که شو نهر بنم نهرمك مصبیدر یاخود شو سطح بنم نهریمك مصبیدر
یاخود بنم میزابمك مصبیدر وغیرك دارنده شو موضع بنم ممشام یعنی یوریه جك یرمدر دیو دعوی ایلسه
شاهدسز دعواسی استماع اولنمز وشهادت بویله کرکدرکه اول نهر وسطح انکدر یاخود حق مصبی وممشاسی
واردر بویله شهادت اولندقده دعواسی مسموعه اولور (وان اختصم جماعة فی شرب بینهم قسم علی قدر
اراضیهم) وقچن برقوم مابینلرنده اولان نهردن شرب خصوصنده اختصام ایلسه‌لر اول شرب قسمت اولنور
هر برینك اراضیسی مقداری زیرا شربدن مقصود سقی اراضیدر و بوکا هر برینك احتیاجی اراضینك قلت
وکثرتی مقدار یدر اما طریقده اختصام اولنسه دارك بیوکلکی وکوچکلکی اعتبار اولنمز نمط واحد اوزره
اعتبار اولنور (ویمنع الاعلی من سکر النهر بلا رضاهم وان لم تشرب ارضه بدونه) ونهرك اعلاسی یعنی
یوقاروسی شرکاسنك رضاسی یوغیکن سکردن یعنی سد ایلکدن منع اولنور اکر سدسز اول کسنه‌نك

ارضی صو لنمز ایسه ده منع اولنور زیرا بوقاروسنی سد ایتمك اسفلده اولانك منفعتنی قطع ایدر اما شركاسی راضی اولوب حصه سی مقدارینی سقی ایتمك ایچون سد ایدرسه رضا ایله اولانده منع یوقدر وهر كس نوبتنده سد ایتمك ایچون مصالحه ایلسه لر جائزدر اما ماء نهر بروجهله جریان ایلسه كه بلا سكر برینك ارضنه واصل اولمیه او یله اولیجق اهل اسفل ابتدا سكر ایدوب ارضنی سقی ایدر بعده كذا وكذا اعلایه وارنجه نوبت ایله سقی ایدرلر زیرا ابن مسعود رضی الله تعالی عنهدن روایتدر كه (اهل اسفل النهر امراء علی اهل اعلاه حتی یردوا ومن یلزمك طاعته فهو امیرك) بونك بیانی بودر كه نبی صلی الله تعالی علیه وسلم (صاحب الدابة القطوف امیر علی الركب لانه یأمرهم بانتظاره وعلیهم طاعته لحق الصحبة) بیورمشلردر قطوف الدابة اشكنی آز اولان حیواندر (ولیس لواحد منهم ان یشق منه نهرا) ونهر مشتركدن شركادن بری ایچون یوقدر كه اول نهردن آخر بر نهر شق ایلیه (او ینصب علیه رحی او دالیة او جسرا بلا اذن البقیة) یاخود باقی شركانك اذنی یوغیكن اول نهرك اوزرینه دكرمن یاخود دولاب یاخود جسر نصب ایلیه یعنی بونلری ایتمك یوقدر منعه قادرلردر (الا رحی فی ملكه ولا تضر بالنهر ولا بمائه) الا كندو ملكنده نهره وصوینه ضرر اولمامق اوزره دكرمن قورمق جائزدر (ولا ان یوسع فم النهر ولا ان یقسم بالایام او مناصفة بعد كون القسمة بالكوی) وشركادن بری ایچون نهرك اغزینی واسع ایتمك یوقدر وایام ایله تقسیم ایتمك دخی یوقدر یاخود كوی ایله تقسیم ایلدكدنصكره مناصفه یوقدر كوی كوه نك جمعیدر كوه ضم كافله اولدر كه براغاجی دلوب صوینی انك ایچندن ویریلور اراضی سقی ایتمك ایچون (ولا ان یزید كوة وان لم یضر بالباقین) وشركادن بری ایچون كوة زیاده ایتمك یوقدر اكر باقیسنه ضرر ایلمز ایسه ده (ولا ان ینقص بعض كواه) واول نهرك بعضی كوه لرینی دخی نقص ایتمك یوقدر (ولا ان یسوق شربه الی ارض اخری له لیس لها منه شرب) وشركادن بری شربنی اول نهردن شربی اولمیان آخر ارضه سوق ایدوب كتورمك یوقدر (فان رضی البقیة بشیء من ذلك جاز) اكر بقیهٔ شركا ذكر اولنان نقص وزیاده وقسمت بالایام وغیریلرینه رضا ویررسه جائزدر (ولهم نقضه بعد الاجازة ولورثتهم من بعدهم) واول مجیز اولان شركا ایچون بعد الاجازه نقض ایلمك واردر زیرا كوه ایله قسمت تمام اولدی اول قسمتی بوزمق یوقدر بو قسمتك خلافنه رضا ویرمشلر ایسه ده كندولری وورثه لری رجوع ایدر زیرا عاریت غیر لازمه در (والشرب یورث ویوصی بالانتفاع به) وشرب میراث اولور وشربك انتفاعی ایله وصیت دخی اولنور زیرا ورثه میتك خلفاسیدر میتك حقوق واملاكنده مقامنه قائم اولورلر ومعاوضات وتبرعاتك كه تملیك جائز دكلدر دین وقصاص وخمر كبی بونلرده دخی ورثه میتك مقامنه قائم اولورلر (ولا یباع ولا یوهب ولا یوجر ولا یتصدق به) وشرب بیع اولنمز وهبه اولنمز وایجار اولنمز وانك ایله تصدق اولنمز زیرا شرب مجهولدر مقداری معلوم دكلدر وشمدی جریانی واردر لكن یارن كما كان جریانی معلوم دكلدر ومال متقوم دكلدر حتی بركمسنه برآخرك شربنی تلف ایدوب كندو ارضنی سقی ایلسه اصل اروا سی اوزره ضامن اولور (ولا یجعل مهرا) وشرب مهر قلنمق جائز دكلدر بركمسنه برخاتونی تزوج ایدوب بلا ارض شرب اوزرینه نكاح ایلسه جائز دكلدر لكن شربدن خاتونه برشیء یوقدر زیرا شرب بلا ارض عقد معاوضه ده تملیك احتمالی یوقدر (ولا بدل صلح) دخی شرب بدل صلح اولمز عقوددن برشیئه مالك اولمیان شیء اوزرینه صلح باطلدر كذا فی الكافی (ولا یضمن من ملاء ارضه فنزلت ارض جاره) وبركمسنه كندو ارضنی صو ایله طولدرسه قوكشوسنك ارضنه سزوب زرعنی افساد ایلسه ضامن اولمز كندو ارضنده قیو قازوب وطاش وضع ایدن كیمسه كبیدر زیرا كندو ارضنده ایلدیكی فعل مباحدر برشیء هلاك اولسه ضامن اولمز بومسئله معتاد اوزره سقی ایلدكده در معتاددن زیاده كندو ارضی تحمل ایتمدیكی مقداری سقی ایلسه وقوكشوسنك ارضی تشرب واجتذابی ایله فاسد اولسه ضامن اولور زیرا تعدی ایلمش اولور كذا فی الدرر نقلا عن الكافی (ولا من سقی من شرب غیره) وبر كیمسه غیرك شربندن كندو ارضنی سقی ایلسه ضامن اولمز روایت اصل اوزره خواهر زاده نك مختاریدر روایت اخراده فخر الاسلام پزدوینك مختاری ضامن اولور فتوی خواهر زاده نك مختاری اولان ضامن اولمامق اوزره در

كتاب الاشربة

بو كتاب اشربه نك احكامی بیانندهدر واشربه نك یعنی خمرك وامثالنك خبثی لا یعد ولا یحصادر جمله دن بری عقل كبی

برعزیز شیئی ازاله ایلمسه بوندن اقبح برشیٔ اولورمی ابتداء اسلامده اصحاب بعض اوقاتده شرب ایدرلردی
حضرت عمر رضی الله عنه جناب رب العزته تضرع ایدوب حرام اولمسنی رجا ایلدکده دعاسی قبول اولوب
حرمتنه آیت کریمه نازل اولدی وشراب لغتده شرب اولنان شیئک اسمیدر کرك حلال اولسون وکرك حرام
اولسون فی زماننا استعمال اولنان لفظ شراب معهود اولان خمردر (تحرم الخمر وهی النیٔ من ماء العنب اذا غلی
واشتد) خمر نص شریف ایله حرامدر اگر برقطره دخی اولورسه وخمر ماء عنبدن نی اولان شیئدر وماء
عنب شول زمان حرام اولور که غلیان ایلیه واشتداد بوله واشتداددن مراد سکر ویرمکه صالح اوله اوزم
صویی که شیره درمادامکه قاینمیه واشتداد بولمیه حرام اولمز (والقذف بالزبد شرط) وکپوکن اتمق شرطدر
ابوحنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر زیرا انلرك قتنده ماء عنب غلیان واشتداد
بولدقده خمر اولور وحرام اولور بونده کپوکن اتمق شرط دکلدرز یرا لذت مطربه وقوت مسکره غلیان
واشتداد ایله حاصل اولور عداوتی ایقاعده وصلاته منعده بو صفت مؤثردر قذف زبد بر وصفدر صفت سکری
احداثده تأثیری یوقدر امام اعظم حضرتلری ایچون دلیل بودرکه غلیان اشتدادك بدائتیدر کمالی قذف ایله
اولورز یرا کدردن صافی اولمق قذف زبد ایله تمیز اولور وخمره متعلق اولان احکام شرعیه قطعیه درحدکبی
مستحیل اولانی اکفار کبی کذا فی النهایة خمر کتاب وسنت واجماع ومعقول ایله حرامدر اما کتاب ایله
حرام اولمسی حق سبحانه وتعالینك (یاایها الذین آمنوا انما الخمر والمیسر والانصاب والازلام رجس من عمل
الشیطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون انما یرید الشیطان ان یوقع بینکم العداوة والبغضاء فی الخمر والمیسر
ویصدکم عن ذکر الله وعن الصلاة فهل انتم منتهون) قول شریفیدر وبو آیتك سبب نزولی حضرت عمر
رضی الله عنهك سؤالیدرکه برکون عمر رضی الله عنه حبیب اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه دیدیکه
(یارسول الله الخمر مهلکة للمال مذهبة للعقل) ایدوکی قتی ظاهردر حق سبحانه وتعالیدن رجا ایله که خمرك
احوالنی بیان ایلیه حضرت رسول دخی (اللهم بین لنا فی الخمر بیانا شافیا) دیو دعا ایلدکده (یسألونك
عن الخمر والمیسر قل فیهما اثم کبیر ومنافع للناس واثمهما اکبر من نفعهما) آیت کریمه سی نازل اولدی
بو آیت کریمه یی استماع ایدنجکره بعض اصحاب شرب خمردن امتناع ایلدی بو دفعه حضرت عمر (اللهم زدنا
فی البیان) دیو دعا ایلدکده (ولا تقربوا الصلاة وانتم سکاری) آیتی نازل اولدی ناسك بعضیسی دخی شرب
خمردن امتناع ایلدیلر و بعضیسی وقت صلاتدن غیریده شرب ایدرزدیدیلر تکرار حضرت عمر رضی الله عنه
(اللهم زدنا فی البیان) دیو دعا ایلدکده (یاایها الذین آمنوا انما الخمر والمیسر) آیتی نازل اولدقده شفاء قلب حاصل
اولدیکه خمر رجسدر شول شیکه رجسدر عینی حرامدر بیوردیلر خمرك سنت ایله حرام اولمسی روایت اولندیکه
نبی علیه السلام (شارب الخمر کعابد الوثن) وحدیث آخرده (الخمر ام الخبائث) بیورمشلردر و بردفعه دخی
(اذا وضع الرجل قدحا من خمر علی یدیه لعنه ملائکة السموات والارض) بیورمشلردر وحدیث آخرده
(فان من شربها لم تقبل صلاته اربعین لیلة فان داوم فیها فهو کعابد الوثن) بیورمشلردر اجماع ایله حرام اولمسی
تحقیقا امت محمد تحریمی اوزره اجتماع ایلشلردر اجماع امت ایسه حجت قویه در معقول ایله حرام اولمسی زیرا
خمرك قلیلی کثیرینی مستدعیدر بو صفت خمرك خواصندندر زیرا خمرك لذتی اکثرنده در سائر مشروبات
بونك خلافیدر (والطلاء وهو ما طبخ منه فذهب اقل من ثلثیه) وطلاء حرام اولور وطلاء شول شیئدرکه
ماء عنبدن طبخ اولنه وثلثیندن اقلی ذاهب اوله بو مقوله اولان حرامدر فاضل زیلعی محیطدن نقل ایدوب
طلاء اسم مثلثدر ومثلث شول شیدرکه ماء عنبدن طبخ اولنه حتی ثلثانی ذاهب اولوب ثلثی باقی قاله
صواب اولان بودرزیرا روایت اولنمشدرکه کبار صحابه ثلثانی ذاهب اولوب ثلثی باقی قلان طلادن شرب
ایدرلردی (فان ذهب نصفه سمی منصفا) اگر طبخ اولنوب نصفی ذاهب اولورسه اکا منصف تسمیه اولنور
(وان طبخ ادنی طبخة سمی باذقا اذا غلی واشتد) واگر ماء عنب ادنی طبخله مطبوخ اولورسه باذق تسمیه اولنور
قچن غلیان واشتداد بولسه حرام اولور ابن عباس رضی الله عنهمادن باذق ایچون سؤال اولندقده (سبق جواب
محمد علیه السلام الباذق وما اسکر فهو حرام) بیورمشلردر طلاء ومنصف و باذق جمله سی حرامدر فاضل زیلعی
دیدیکه جمله سی حرامدر بزم قتمزده قچن غلیان واشتداد بولسه کپوکن آتسه اشتداد بولوب قذف زبد ایلسه

اختلاف اوزره در اوزاعی دیدیکه مباحدر بو ایسه بعض معتزله‌نك قولیدر که مشروب طیبدر خمردکلدر بزم ایچون دلیل مطبوخ اولان شیٔ خمر کبیدر رقیقدر مطر بدر قلیلی کثیرنی مستدعیدر بونك ایچون طائفهٔ فساق جمع اولوب شرب ایدرلر اما مثلث بونك خلافیدر رقیق دکلدر قلیلی کثیرنی مستدعی دکلدر (والسکر وهو النی من ماء الرطب اذا غلی واشتد) وسکر دخی حرامدر سکر ماء رطبدن طبخ اولمش نیدر که چیکن غلیان واشتداد بولسه حرامدر سکر فتح سین وکاف ایله در (ونقیع الزبیب اذا غلی واشتد) وقوری اوزمك نقیعی چیکن غلیان واشداد بولسه حرام اولور اما غلیان واشتداد بولمسه حرام اولمز ابن عباسدن روایت اولندیکه زبیبی اصلدوب اول کون وایرته سی کون واوچنجی کونك اخشامنه دکین ایچردی وحدمه‌یه ویرردی (واشترط قذف الزبد فیهن) ونقیع وسکر وطلاده قذف زبد اشتراطی در (علی ما فی الخمر) بین الامام والامامین خمرده واقع اولان خلاف اوزره در (والکل حرام وحرمتها دون الخمر) وجمله‌سی حرامدر و بو اشیانك حرمتی خمر حرمتندن اشاغه‌در (فنجاسة الخمر غلیظة ونجاسة هذه مختلف فی غلظها وخفتها) خمرك نجاستی غلیظدر وذکر اولنان اشیانك نجاستنك غلظ وخفتنك خصوصنده اختلاف اولنمشدر بر روایتده غلیظه‌در وروایت اخراده خفیفه‌در (ویکفر مستحل الخمر دون هذه) وخمرك مستحلی کافر اولور زیرا حرمتی قطعیه‌در اما بو اشیانك مستحلی کافر اولمز زیرا حرمتی اجتهادیه‌در (ویحد بشرب قطرة من الخمر وان لم یسکر) وخمردن بر قطره شرب ایله حد اولنور اکر سکران اولمز ایسه‌ده زیرا حرمتی قطعیه‌در (بخلاف هذه) ذکر اولنان شیلر بونك خلافنه ملابسدر مادامکه سکران اولمیه قلیلی ایله حد اولنمز زیرا حرمتی اجتهادیه‌در (ویجوز بیع هذه وضمن متلفها) وبو اشیانك بیعی جائز اولور ومتلفی دخی ضامن اولور امام اعظم قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر زیرا انلرك قتنده خمر کبی حرامدر (وفی الخمر عدم جواز البیع وعدم الضمان اجماعا) وخمرده عدم جواز بیع وعدم ضمان اجماعدر بیعنك عدم جوازی نبی علیه السلامك (ان الذی حرم شربها حرم بیعها) قول شریفیدر زیرا الله تعالی وقتا که خمری حرام ایلدیسه اهانت دخی ایلدی تقوم ایسه عزتنی مشعردر اهانت ایچون مسلم حقنده مال متقوم اولمدی (ولو طبخت الخمر او غیرها بعد الاشتداد لا تحل وان ذهب الثلثان) وخمردن ویا اشربهٔ محرمه‌دن بعد الاشتداد طبخ اولنسه حلال اولمز اکر ثلثانی ذاهب اولور سه‌ده زیرا طبخ حرمت ثابت اولمسون دیو منع ایچوندر یوخسه حرمت ثابت اولدقدنصکره دفع ایچون دکلدر طبخله حرمت دفع اولمز (لکن قیل لا یحد ما لم یسکر) لکن دینلدیکه مادامکه سکران اولمیه حد اولنمز (ویحل نبیذ التمر والزبیب اذا طبخ ادنی طبخة وان اشتد ما لم یسکر) ومادامکه سکر ویرمیه نبیذ تمر ونبیذ زبیب چیکن ادنی طبخ ایله مطبوخ اولسه حلال اولور اکر اشتداد بولسه‌ده زیرا اصحاب رسول نبیذی شرب ایدرلر دی واکثر صحابه‌دن ومشاهیردن قولا وفعلا نقل اولنمشدر حتی امام اعظم حضرتلری بیورمشلردر که حلنه اعتقاد واجبدر شبهه اولیجق تفسیق صحابه‌یه مودی اولمق لازم کلور وصاحب اختیار دیمشدر که اکر بدنه قوت حاصل اولمق ایچون ایسه حلالدر اکر تلهی قصد اولنورسه حرامدر امام محمددن بر روایتده مطلقا حرامدر دیمش وبر روایتده حل وحرمتنده توقف بیورمشلردر (وکذا نبیذ العسل والتین والحنطة والشعیر والذرة والخلیطین طبخت اولا) وینه حلال اولور نبیذ عسل ونبیذ تین یعنی انجیر ونبیذ حنطه ونبیذ شعیر ونبیذ طاری وخلیطین دخی حلال اولور کرك طبخ اولسون کرك طبخ اولمسون خلیطیندن مراد زبیب ایله تمردر (وکذا المثلث وهو عصیر العنب اذا طبخ حتی ذهب ثلثاه وان اشتد) وینه مثلث دخی حلال اولور مثلث اولدر که اوزوم صقوب چیکن طبخ اولنوب حتی ثلثانی ذاهب اولوب ثلثی قاله بو مقوله مثلث اشداد بولورسه‌ده حلال اولور ابو حنیفه وابو یوسف قتلرنده اما امام محمد قتنده وامام مالك وامام شافعی حرام اولمسنه ذاهب اولمشلردر نبی علیه السلامك کل مسکر حرام) قول شریفنی تمسك ایلمشلردر وینه حدیث آخرده (کل ما اسکر قلیله وکثیره حرام) قول شریفنی دلیل کتورمشلردر وروایت اولندیکه شول شیکه بر دستیسیکه سکر ویره انك جرعه‌سی حرامدر زیرا مسکر اولان شی عقلی افساد ایدر بویله اولیجق خمر کبی قلیلی وکثیری حرام اولور بزم ایچون دلیل نبی علیه السلامك (حرمة الخمر لعینها) قول شریفیدر وخمردن غیریده سکر مخصوص قلندی اکرچه بونلرده مفسد سکر اولان قدحدر

و بو ایسه بزم قتمزده دخی حرامدر وخمردن قلیلی حرام اولدیغی وقت لطافتی ایچون چوغنی مستدعیدر اول اجلدن قلیلنه کثیر حکمی اعطا اولنمشدر اما مثلث غلیظ اولمغله کثرتنی مستدعی دکلدر و نفسنده غذادر اباحتی اوزره باقی قالدی حدیث اول غیر ثابتدر زیرا یحیی بن معین ایچون بونده طعن واردر تسلیم ایدلمکله ثابت ایمش قدح اخیره محمولدر وحدیثان آخران دخی قدح اخیره محمول‌لردر (وفی الحد بالسکر منها روایتان والصحیح وجوبه) ومثلث ونبیذ عسل وتین وحنطه وشعیر ودا ری وخلیطیندن سکر ایله حدده ایکی روایت واردر برروایت حداولمامق و بر روایت حد اولمقدر اما اصح اولان حدك وجوبیدر زیرا فی زماننا فساق اشربهٔ محرمه‌یه جمع اولدقلری کبی بونلره ده جمع اولورلر بو اجلدندر که سکر حاصل اولدقده مفاسدی مستلزمدر بو تقدیرجه مادهٔ فسادی قطع ایچون یاخود تقلیل ایچون حد واجب اولور (ووقوع طلاق من سکر منها تابع للحرمة) وذکر اولنان اشیادن سکران اولان کمسنه‌نك طلاقینك وقوعی حرمتنه تابعدر شول کمسنه که حرامدر دیدی زجرا له طلاقی واقع اولور شول کمسنه که حلالدر دیدی طلاقی واقع اولمز نائم منزله‌سنده اولمش اولور (والکل حرام عند محمد وبه یفتی) وذکر اولنان اشیانك جمله‌سی حرامدر امام محمد قتنده و بونلردن سکران اولوب طلاق ویرسه واقع اولور زمانه‌ده اهل فساد چوق اولمغله امام محمد قولیله فتوی ویرلمشدر (والخلاف انماهو عند قصد التقوی اما عند قصد التلهی فحرام اجماعا) وامام محمد ایله شیخین ماییننده اختلاف شول کمسنه‌نك که شربدن مرادی قوت بدن قصدی اولدقده‌در یوخسه شربدن مرادی تلهی ایسه اول وقت اجماعا حرامدر وابو حفص کبیردن مثلث ایچون سؤال ایلدکلرنده شربی حلال دکلدر دیو جواب ویردی کندویه دیدیلر که ابو حنیفه وابو یوسف حضرتلرینه مخالفت ایلدك ابو حفص دیدیکه بن انلره مخالفت ایلمدم انلر تقوی ایچون حلال کوردیلر اماناس فجور وتلهی ایچون شرب ایدرلر (وخل الخمر حلال ولو خللت بعلاج) وخمردن اولان سرکه حلالدر اگر علاج ایله سرکه اولمش ایسه‌ده علاج ایله دیدیکی خمر ایچنه طوز واتمك وغیری شیٔ القا ایلمکله تخلل ایلیه وامام شافعی قتنده حلال اولمز زیرا نبی علیه السلامدن خمردن سرکه اتخاذنی سؤال ایلدکلرنده (لا) دیو نهی بیورمشلردر وانس رضی الله عنهدن روایت اولندیکه ابو طلحه نبی علیه السلامدن بر یتیم ایچون خمره وارث اولمشدر دیو سؤال ایلدکده (اهرقوها) دیو بیورمشلردر تکرار ابو طلحه یا رسول الله سرکه ایلیه‌یمی دیو سؤال ایلدکده (لا) دیو جواب بیورمشلردر وشافعی دیرکه خمرك ایچنه ابتدا القا اولنان شیٔ اول ملاقاتده متنجس اولور وشول شیکه نجس اولور طهارته مفید دکلدر و بوکا نظیر برکمسنه مورثنی قتل ایلسه ارثدن محروم اولور زیرا حرامه مباشرت ایلمشدر و ینه بویله‌در برکمسنه حرم شریفده صید ایلسه حلال اولمز فقط کندوسی اخراج ایلسه بلکه واجبدر که حرمه رد ایلیه اگر کندوسی نفس حرمدن طشره چیقا رسه اول وقت صیدی حلال اولور بزم ایچون دلیل نبی علیه السلامك (نعم الادام الخل) قول شریفیدر ومطلقا جمیع صوره شامل اولور زیرا تخلل وصف مفسدی ازاله وصفت صلاحی اثباتدر شول حیثیت ایله که صفرایی تسکین ایدر وشهوتی کسر ایدر وغذا اولور واصلاح ایسه مباحدر (ولا بأس بالانتباذ فی الدباء والحنتم والمزفت والنقیر) و بونلرده نبیذ اتخاذ ایلمك لا بأسدر دباء قباقدر حنتم قرمزی یاخود یشل دستیدر ومزفت زفت ایله مطلا ظرفدر ونقیر ایچی اویولمش برداقدر بونلرك ایچنده نبیذ اتخاذ ایلمك لا بأسدر اما ابتدا خمر وضع اولنوب بعده انتباذ اولنسه اگر عتیق ایسه اول دفعه غسل ایله طاهر اولور اگر جدید ایسه امام محمد قتنده طاهر اولمز زیرا جدید اولمغله خمری تشرب ایلمشدر وابو یوسف قتنده اوچ دفعه غسل ایله طاهر اولور هر غسلده تأثیری قورومق شرطدر بو مسئله ما لا ینعصر بالعصر قبیلندندر و دینلدیکه ابو یوسف قتنده برقاچ دفعه صویی طولدروب بعده اخراج ایلدکده صافی چیقوب لون وطعم ورایحه‌دن برشیٔ متغیر اولمز ایسه طهارتنه حکم اولنور (ویکره شرب دردی الخمر والامتشاط به) وخمرك طورتیسنی یعنی بوصاصنی ایچمك مکروه اولور وامتشاط دخی مکروه اولور یعنی طراغی بوصایه بولاشدیروب صقالنی طرامق مکروهدر ذکر اولنان بوصانك صقال قیللری کوزل ایلمکده تأثیری واردر (ولا یحد شاربه بلا سکر) وطورتیسنك شاربی بلا سکر حد اولنمز ❊ امام شافعی قتنده سکران اولمز سه‌ده طورتیه‌ده شاربی حد اولنور زیرا خمردن حد برقطره ایچمکله واجب اولور طورتیده ایسه نیچه قطرات واردر بزم ایچون دلیل بودر که وجوب حد زجر ایچوندر

وطباع جرامه ميل ايلديكى ايچون شرع شريف زجر ايلمشدر شرب طورتيده ايسه طباع ميل ايلمك دكل بلكه نفرت ايدر بوتقديرجه ناقص اولدى خمردن غيرى اشربه يه مشابه اولدى بونده حد يوقدر الاسكر ايله واردر (ولايجوز الانتفاع بالخمر) وخمر ايله انتفاع جائز دكلدر زيرا نجس ايله انتفاع حرامدر (ولان يداوى بها جرح) وخمر ايله جرحى دوا ايلمك جائز دكلدر زيرا مداوى دخى انتفاعدندر (ولادبر دابة) دبر دابه نك يارهسنه ديرلر دابه نك قرحهسنه دخى دوا ايلمك جائز دكلدر بودخى نوع انتفاعدندر دبر تحريك ايله دابه نك قرحهسيدر كذا فى القاموس (ولايسقى آدمى للتداوى ولو صبيا) وتداوى ايچون آدمى يه خمر سقى اولنميه اول آدمى صبى دخى اولورسه زيرا حق سبحانه وتعالى رجسده شفا قيلمامشدر وخمر ايله احتقان دخى جائز دكلدر واحليله دخى اقطار جائز دكلدر ٭ ونهايهده مذكوردر كه حرام ايله استشفا شول زمان جائزدر كه اندن غيرى ايله شفا اولمديغى معلوم اوله (ولاتسقى الدواب) ومطلقا خمر ايله دواب دخى سقى اولنمز (وقيل لاتحمل الخمر اليها فان قيدت الى خمر فلا بأس به) وديلديكه دوابك سقيى مراد اولنورسه خمر دوابه تحميل اولنميه اكر دواب خمر طرفنه يديلورسه لابأسدر ٭ حاصل كلام بعض مشايخ ديمشدر كه دابه يى خمر طرفنه نقل ايلمك لابأسدر اما خمرى دابه طرفنه نقل ايلمك مكروهدر (كما فى الكلب مع الميتة) ميته ايله كلبده اولان مسئله كبيدر ميته يى كلبه نقل ايلمك مكروهدر اما كلبى ميته طرفنه نقل لابأسدر (ولا بأس بالقاء الدردى فى الخل لكن يحمل الخل اليه دون عكسه) وطورتى يى خله القا ايلمك لابأسدر لكن خلى طورتى يه حمل ايلمك كركدر يعنى نقل ايلمك كركدر يوخسه طورتى يى خله نقل ايلمك كركدر بونلرك جملهسندهسبب اكر ميته كلبه نقل اولنورسه ميته يه اقتراب لازم كلور اول ايسه مكروهدر اكر طورتى يى خله نقل ايدرسه ينه خمره اقتراب لازم كلور ودوابه خمرى نقل بونك كبيدر قيل الفأرة لاتحمل الى الهرة ولكن الهرة الى الفأرة جملهسى بو قبيلدندر

﴿ كتاب الصيد ﴾

بو كتاب صيدك احكامى بياننده‌در معلوم اوله كه اصطياد كتاب وسنت ايله مباحدر اما كتاب ايله مباح اولمسى حق سبحانه وتعالينك (واذا حللتم فاصطادوا) قول شريف يفيدرو برقول شريف دخى (احل لكم صيد البحر) واقع اولمشدر اما سنت ايله مباح اولمسى نبى عليه السلامك (الصيد لمن اخذه) قول شريف يفيدر (هو الاصطياد وهو جائز بالجوارح المعلمة) اصطياد جوارح معلمه ايله جائزدر جوارح معلمه ديديكى كلب و پارس وطوغان وشاهين وآتمجه وصقر كبيلردر زيرا بونلر تعليم قبول ايدرلر (والمحدد من سهم وغيره لما يؤكل لاكله) وسهمله وسهمدن غيرى محدد ايله مأكول اللحم اولانك اكلى ايچون صيدى جائزدر (ومالا يؤكل لجلده وشعره) ولحمى اكل اولنميانك دريسى وقيلى وديشى يعنى بوكلرى ايچون صيدى جائزدر ياخود مضرتنى دفع ايچون (ولابد فيه من الجرح) وصيدده البته جرح لازمدر (وكون المرسل او الرامى مسلما او كتابيا) وجوارحى ارسال ايدن ياخود اوقى رمى ايدن البته مسلم اولمق كركدر ياخود كتابى اولمق كركدر (وان لايترك التسمية عمدا عند الارسال او الرمى) وارسال ايلدكده ياخود رمى ايلدكده عمدا بسمله يى ترك ايلمامك كركدر عمدا ايله قيد ايلدى اكر بسمله نسيان ايله ترك اولنسه اكلى لابأسدر وذبايحده ذكر اولنمشدر (وكون الصيد ممتنعا) وصيدك قاچيجى ومتوحش اولمسى لابدر زيرا صيد اطلاقى فرار ومتوحش اولان ايچون اسمدر (وان لايقعد عن طلبه بعد التوارى عن بصره) ولابدر كه مرسل ياخود رامى اولان كمسنه صيد كوزندن غائب اولدقدنصكره طلبندن فارغ اولوب اوتورميه (وان لايشارك المعلم غير المعلم) ولابدر كه جوارح معلم ايله غير معلمى مشارك ايلميه زيرا مبيح ايله محرمى جمع ايتمك لازم كلور (او مرسل من لايحل ارساله) ياخود معلم مرسلى شول كمسنه يه مشارك ايلميه كه آنك ارسالى حلال دكلدر كلب مجوسى كبى وعمدا اسم اللهى ترك ايليان كمسنه نك كلبى كبى بونلره مشارك ايلميه (وان لا يطول وقفته بعد الارسال لغير الاكمان للصيد) واول جوارح معلمك بعد الارسال وقفهسى يعنى طورمهسى اوزانميه صيدى ترصد ايچون اولاندن غيرى اكر وقفهسى اوزانورسه اصطيادى ارساله مضاف اولمامش اولور پارسك عادتى بودر ٭ حلوانى ديمشدر كه پارسك خصال حميدهسى چوقدر عاقل اولان كمسنه اول خصالدن اخذ ايدوب موجبنجه عمل ايلمك كركدر (و يجوز بكل جارح معلم من ذى ناب او مخلب) وذى ناب ياخود ذى مخلب اولان معلم جارحك جملهسيله اصطياد

جائز اولور (و يثبت التعلم بغالب الرأى او بالرجوع الى اهل الخبرة) وجميع جارحك تعلمى غالب رأى ايله ثابت اولور يااهل خبرهيه رجوعله ثابت اولور بونلر ده برشئ تقدير اولنمز ابوحنيفه قتنده زيرا مقادير نص ايله بيلنور يوخسه اجتهاد ايله معلوم اولمز انجق اصطياده مبتلا اولنلر بونلرك اهل خبرهسيده انلرك رأينه مفوض اولور (وعندهمـا وهو رواية عن الامام يثبت فى ذى النـاب بترك الاكل ثلاثا) وامامين قتنده كه امام اعظمدن روايتدركه ذى نابده تعلم اوچ دفعه اكلى ترك ايلهٔ ثابت اولور (وفى ذى المخلب بالاجابة اذا دعى بعد الارسال) وذى مخلبده تعلمك ثبوتى بعد الارسال دعوت اولندقده اجابت ايله در (فلو اكل منه البازى اكل لا ان اكل منه الكلب او الفهد) اكر طوغان اخذ ايلديكى صيد دن اكل ايلسه اول صيد اكل اولنور اما اول صيديكه كلب و پارس طوتوب اكل ايلشدر اول صيد اكل اولنمز (فان اكل وترك الاجابة بعد الحكم بتعلمه حرم ماصاده بعده حتى يتعلم) امدى تعلمنه حكمدنصكره ذى ناب اولان اخذ ايلديكى صيدى اكل ايلسه وذى مخلب اولان اجابتى ترك ايلسه بعده صيد ايلديكى حرام اولور حتى تكرار تعلم ايدنجه زيرا اكل وترك الاجابه علامت جهلدر بو تقديرجه صيدى حلال اولمز (وكذا ماصاده قبله و بقى فى ملكه) و ينه اكل اولنمز تعلمنه حكمدنصكره ذى ناب اولان اخذ ايلديكى صيد دن اكل ايلسه وذى مخلب اولان اجابتى ترك ايلسـه مقدم صيد ايلديكى وملكنده باقى قلان دخى اكل اولنمز ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر (فان شرب الكلب من دمه او نهشه فقطع منه بضعة فرما ها واتبعه اكل وان اكل تلك البضعة بعدصيده) اكر كلب صيدك قانندن ايچسه يا خود صيروب صيددن بر قطعه لحم قوپارسه و اتسه وصيدك عقبنجه كتسه اول صيد اكل اولنور اكر صيدندنصكره قوپاريلان لحم قطعه سنى اكل ايلسه ينه اول صيد اكل اولنور (وكذا لو اكل ما اطعمه صاحبه من الصيد) و ينه اكل اولنور اكر كلب صيددنصكره صاحبى اطعام ايلديكى شيئى اكل ايلسه ينه اول صيد اكل اولنور (او اكل هو بنفسه منه بعد احراز صاحبه) يا خود كلب بنفسه اول صيد دن صاحبى احراز ايلدكدنصكره اكل ايلسه ينه اكل اولنور (بخلاف ما لو اكل القطعة قبل اخذه الصيد) شول شيئك خلافيدركه اكر كلب صيددن قطع ايلدوكى لحمى صيدى اخذ ايلمزدن مقدم اكل ايلسه اول صيد اكل اولنمز (وان خنقه ولم يجرحه لا يؤكل) واكر كلب صيدى بوغسه اما جرح ايلمسه اول صيد اكل اولنمز البته جرح لازمدر (وكذا ان شاركه كلب غير معلم او كلب مجوسى او كلب ترك مرسله التسميـة عمـدا) و ينه اكل اولنمز كلب معلم غير معلم كلبى مشارك ايلسه ياخود كلب مجوسى يى مشـارك ايلسه يا خود شول كلبى مشـارك ايلسه كه ارسـال ايدن كمسنه تسميه يى عمـدا ترك ايلمش اوله بو مقوله كلابك اخذ ايلديكى صيد اكل اولنمز (وان ارسل مسلم كلبه فزجره مجوسى فانزجر حل و بالعكس حرم) واكر بر مسلم كلبنى ارسال ايلسه واول كلبى بر مجوسى زجر ايلسه وكلب دخى آنك زجرى ايله منزجر اولسه اول صيدك اكلى حلال اولور وعكسى ايله حرام اولور زجر صيحه ايدوب كلبى صيد جانبنه اغرا ايلمكدر قال صاحب المغرب يقال زجر الراعى الغنم صاح بها فانزجرت ديمكدر (وان لم يرسله احد فزجره مسلم او غيره فلا عـبرة للزاجر) واكر كلبى بر كمسنه ارسـال ايلميوب بر مسـلم زجر ايلسه ياخود مسلمدن غيرى كمسنه زجر ايلسه عبرت زاجر ايچوندر مثلا مسلمك زجر ايلديكى صيد اكل اولنور اكر مجوسى زجر ايدرسه اول صيد اكل اولنمز اول زجر ارسال منزلهسنه تنزيل اولنور (وان ارسله ولم يسم ثم زجره فسمى فالعبرة لحال الارسال) واكر كلبنى ارسال ايلسه اما تسميه ايلمسه اندنصكره زجر وتسميه ايلسه بو تقديرجه عبرت حال ارسـالهدر اول صيد اكل اولنمز (وان ارسله على صيد فاخذ غيره حل مادام على سنن ارساله) واكر كلبنى بر صيده ارسال ايلسه اول صيدى آلميوب بر آخر صيدى اخذ ايلسه اكلى حلال اولور مادامكه ارسـال ايلديكى طريق اوزرينه اولورسه مثلا صاغه وصوله عدول ايلميوب بر آخر صيد ايله مشغول اولميه انجق اوكنه راست كلمكله اخذ ايلديكى صيد اكل اولنور اكر بو ذكر اولنانك خلافى اوزره اولورسه حلال اولمز (وكذا لو ارسله على صيود بتسمية واحدة فاخذ كلها حلت) و ينه حلال اولور اكر مرسل كلبنى بر قاچ صيد اوزرينه تسميهٔ واحده ايله ارسال ايلسه جملهسنى اخذ ايلسه جملهسى حلال اولور (وان ارسل الفهد فكمن حتى استمكن ثم اخذ حل) واكر پارسى بسمله ايله ارسال ايلسه و پارس كمين ايلسه يعنى كيزلنسه حتى اخذه قدرت

حاصل اولسه اندنصكره اخذ ايلسه حلال اولور زيرا كين ايلك پارسك عادتيدر (وكذا الكلب اذا اعتاد ذلك) واكر كلب دخی فهد كبی كين ايلك معتادی ايسه اخذ ايلديكی صيد حلال اولور بوتقديرجه پارس منزله سنده اولمش اولور (ولو ارسله علی صيد فقتله ثم اخذ آخر اكلا) واكر مرسل كلبنی برصيده ارسال ايلسه صيدی قتل ايدوب برآخر صيدی دخی اخذ ايلسه ايكيسی دخی اكل اولنور (كالورمی صيدا فاصاب اثنين) تتكيم رامی اولان كمسنه برصيده اوق آتسه ايكی صيده اصابت ايلديكی مسئله كبيدر (واذا رمی سهمه وسمی اكل مااصاب ان جرحه) وقچن رامی سهمنی رمی ايلسه وتسميه ايلسه اصابت ايلديكی شیٔ اكل اولنور اكر جرح ايدرسه (وان تركها عمدا حرم)واكر تسميه يی عمدا ترك ايدرسه اول صيد حرام اولور(وان وقع السهم به فتحامل وغاب ولم يقعد عن طلبه ثم وجده ميتا حل ان لم يكن به جراحة غيرجراحة السهم) واكر سهم صيده واقع اولسه وصيد سهمی تحامل ايلسه يعنی كوتروب كتسه وكوزدن غائب اولسه ورامی اولان صياد دخی طلبندن خالی اولميوب اوتورمسه بعده صيدی ميت بولسه اكلی حلال اولور اكر اول صيده سهمك جراحتندن غيری جراحت يوغيسه اكر غيری جراحت بولنورسه حلال اولمز زيرا صيدك موتنه ايكی سبب اولمش اولور بری حلنی موجب بری حرمتنی موجب بوتقديرجه حرمتی طرفی غالب اولور بومقوله ده موهوم اولان شیٔ متحقق كبيدر (ولايحل ان قعد عن طلبه ثم وجده) واكر رامی صيدك طلبندن فارغ اولوب اوتورسه اندنصكره بولسه اكلی حلال اولمز (والحكم فيما جرح الكلب كالحكم فيما جرح السهم) وشول صيدده كه كلب جرح ايتمشدر انك حكمی سهمك جرح ايلديكی شيئده اولان حكم كبيدر (وان رماه فوقع فی ماء اوعلی سطح اوجبل اوشجر اوحائط اوآجرة ثم تردی فمات حرم) واكر رامی برصيده رمی ايلسه واول صيد صويه دوشسه واولسه ياخود سطح اوزرنده ياخود جبل اوزرنده ياخود اغاج اوزرنده ياخود ديوار اوزرنده ياخود كرميد اوزرنده اولان صيده اتسه بعده صيد ارضه دوشوب اولسه حرام اولور واكل اولنمز زيرا متردية نص ايله حرامدر واول صيدك موتی جائزدركه رميدن غيری ايله اوله زيرا مهلكدر وسقوط دخی مهلكدر (وكذا لو وقع علی رمح منصوب اوقصبة قائمة اوحرف آجرة فجرح بها) وينه اكلی حرام اولور صيده رمی ايلدكدنصكره منصوب اولمش رمح اوزرينه دوشسه ياخود قائم اولمش قميش اوزرينه دوشسه ياخود كرميدك كناری اوزرينه دوشسه وبونلر ايله مجروح اولسه اكلی حلال اولمز زيرا احتمالدركه ذكر اولنان اشيانك كسكينلكی آنی قتل ايتمش اوله (وان وقع علی الارض ابتداء حل) واكر رمی اولندقده ابتدا ارضه دوشسه حلال اولور (وكذا لو وقع علی صخرة اوآجرة فاستقر ولم يجرح) وينه حلال اولور اكر طاش اوزرنده ياخود كرميد اوزرنده واقع اولوب قرار بولسه مجرح اولمسه حلال اولور بونلرك اوزرينه دوشمسی ارض اوزرينه دوشمك كبيدر (وان وقع فی الماء فمات حرم) واكر صيد صويه دوشسه واولسه حرام اولور زيرا احتمالدركه آنی صو قتل ايتمش اوله (وان كان الطير مائيا فوقع فيه فان انغمس جرحه فيه حرم والاحل) واكر صو قوشی اولسه رمی اولندقدنصكره صويه دوشسه اكر جرحی صويه منغمس اولورسه حرام اولور اكر صودن طشره ده اولورسه حلال اولور زيرا احتمالدركه موتی صودن اولوب رميدن اولميه وجرحی صويی تشرب ايدوب زياده المدن موتنه سبب اولمش اوله (ويحرم ماقتله المعراض بعرضه اوالبندقة ولم يجرحه) ومعراض ايله قتل ايلديكی صيد حرام اولور ياخود بندقه نك قتل ايلديكی صيد حرام اولور حالبوكه بوايكيسی يعنی معراض وبندقه اول صيدی جرح ايتمش اوله معراض ديديكه شول اوقدركه يلكی بوقدر اول ايسه طوغری كتميوب عوجا كتمسی محققدر بندقه ايسه چامور دن دوزلمش مدور فندقدر (وان اصابه بحجر وجرحه بحده فان ثقيلا لايؤكل وان خفيفا يؤكل) واكر رامی حجر ايله صيده اصابت ايلسه وطاشك كسكينلكی ايله جرح ايلسه اكر طاش ثقيل ايسه اول صيد اكل اولنمز واكر طاش خفيف ايسه اكل اولنور زيرا طاش ثقيل اولدقده احتمالدركه صيدی قتل ايدن طاشك ثقلی اوله ❊ بحده حانك كسريله حدت معناسنه اوله كذا فی ابن ملك شرح مجمع البحرين (وان لم يجرحه وان اصابه لايؤكل مطلقا) واكر جرح ايلمزايسه مطلقا اكل اولنمز كرك طاش ثقيل اولسون كرك خفيف اولسون(ولو رماه بسيف اوسكين فاصابه ظهره اومقبضه فقتله لايؤكل)

واکر صیده قلیج یاخود بچاق اتسه واول قلیجك و یابچاغك ارقه‌سی یاخود قبضه‌سی اصابت ایلسه‌ده قتل ایلسه اکل اولنمز زیرا دق ایتمکله قتل ایلمشدر حاصل کلام اکر موت یقیناً جرح ایله اولدیغی معلوم اولمش ایسه اکلی حلال اولور ثقلتی ودقی ایله موتی واقع اولور سه اکلی حلال اولمز (وشرط فی الجرح الادماء) وجرحده قناتمق شرط قیلندی (وقیل لایشترط) ودینلدیکه قناتمق شرط قلنمدی زیرا اخراج دم کلب معلمك وسعنده دکلدر انجق جرحنه قادردر (وقیل ان کبیرا لایشترط وان صغیرا یشترط) ودینلدیکه اکر جرح کبیر ایسه ادماء شرط قلنمدی واکر صغیر ایسه ادماء شرط قیلندی (وان اصاب السهم ظلفه اوقرنه فان ادماه حل والافلا) واکر سهم صیدك طرنغنه یاخود بو ینوزنه اصابت ایلسه اکر قنارسه اکلی حلال اولور اکر قنامزسه اکلی حلال اولمز (وان رمی صیدا فقطع عضوا منه اکل دون العضو) واکر رامی بر صیده رمی ایلسه اول صیددن برعضونی قطع ایلسه اول صید اکل اولنور لکن اول قطع اولنان عضو اکل اولنمز (وان قطعه ولم یبنه فان احتمل التیامه اکل العضو ایضا والافلا) واکر صیددن برعضونی قطع ایلسه وقطعی ایرلمسه امدی بر بینه ضم اولوب التیام احتمالی اولورسه اول عضو اکل اولنور واول قطع اولان سائر اجزا منزله سنده‌دز بوتقدیرجه جراح اولور ابانه اولمز علاج ایله التیام احتمالی اولمیوب جلدده معلق دوررسه اول عضو اکل اولنمز زیرا معنیٔ ابانه موجود در عبرت ایسه معانی یه‌در یوخسه صورته دکلدر (وان قده نصفین اوثلاثا والاکثر من جانب العجز اکل الکل) واکر صیدی اورده طولا ایکی شق ایدوب نصفین اولسه یاخود اثلاثا اوچ بلوك اولسه احالبو که اکثری قویرق طرفنده اولسه اول صیدك جمله سی اکل اولنور (وکذا لوقطع نصف رأسه اواکثر) واکر باشنك نصفی یاخود دها زیاده سنی قطع ایلسه ینه جمله سی اکل اولنور (واذا ادرك الصید حیا حیاة فوق حیاة المذبوح فلابد من ذکاته فان ترکها متمکنا منها حرم) وقچن حیا صیده ادراك اولنسه اما حیاتی مذبوح حیاتندن یوقارو اولسه یعنی زیاده‌جه اولسه البته بوغازلمق لازمدر واکر ذکاته یعنی بوغازلمغه تمکن یعنی قدرت وار ایکن ترك ایلسه حرام اولور (وکذا لوغیر متمکن فی ظاهر الروایة) وینه حرام اولور اکر ذکاته قدرتی دخی اولمز ایسه ظاهر روایتده یافقد آلت یاخود ضیق وقت اولمغله بوغازلمغه قادر اولمسه ینه حرام اولور (وان لم یبق من حیاته الامثل حیاة المذبوح وهومالایتوهم بقاؤه فلم یدرکه حیا) واکر صیدك حیاتندن برشیٔ باقی قالمسه الابوغازلنمش حیوانك حیاتی مثللو قالسه حیاة مذبوح شول شیدر که انك بقاسی متوهم اولمیه بوتقدیرجه اول صیده حیا ایرشمش اولور بوبابده تذکیه لازم دکلدر (وقیل عند الامام لابد من تذکیته ایضا فان ذکاه حل) ودینلدیکه امام اعظم قتنده بوغازلمق لازمدر کیرو کچن مسئله کبی اکر تذکیه ایدرسه اکلی حلال اولور حاصل کلام حیاة باقی قالمیوب انجق بوغازلنمش حیوانك حیاتی کبی قالسه و بوغازلمغه دخی قدرت قالمسه روایت مختلف اولمشدر برروایتده تذکیه‌سی لازم دکلدر حتی تذکیه سز اولسه اکل اولنور زیرا حکما مذبوحدر وامام اعظمدن برروایتده تذکیه لازمدر تذکیه ایدرسه حلال اولور (وکذا ان ذکی المتردیة والنطیحة والموقوذة والتی بقر الذئب بطنها وفیه حیاة خفیة اوجلیة حل وعلیه الفتوی) وینه حلال اولور اکر یوکسك یردن دوشوب لحمی اکل اولنان حیوانی تذکیه واغاج ایله اوریلانی تذکیه ایلسه ونطیحه که بوینوز ایله اورلمشدر انی تذکیه ایلسه دخی شول حیوانلر یکه قورد قارننی شق ایلسه آنلری تذکیه ایلسه و بونلرك هر برنده حیاة خفیه یاخود حیاة جلیه اولسه اکلی حلال اولور ابوحنیفه قتنده وفتوی دخی بونك اوزرینه‌در (وعند ابی یوسف ان کان بحال لایعیش مثله لایحل) وابو یوسف قتنده اکر برحال ایله اولسه که اول مثللو اولان صاغ اولمق ممکن اولمسه تذکیه ایله حلال اولمز زیرا موتی ذبح ایله اولمش اولور (وعند محمد ان کان یعیش فوق مایعیش المذبوح حل والافلا) وامام محمد قتنده اکر انك صاغلغی مذبوحك صاغلغندن زیاده اولورسه تذکیه ایلسه حلال اولور واکر ذکر اولنانك خلافی اولورسه حلال اولمز (ومن رمی صیدا فاثخنه واخرجه عن حیز الامتناع ثم رماه آخر فقتله حرم وضمن قیمته مجروحا للاول) و برکمسنه بر صیده رمی ایلسه وزبون اولسه وحیز امتناعدن اخراج ایلسه یعنی اول صید کندو یی خلاصه قادر اولمسه بعده برآخر کمسنه دخی رمی ایدوب قتل ایلسه اول صید حرام اولور رامیٔ ثانی رامیٔ اول ایچون اول صیدك قیمتنی مجروحا ضامن اولور زیرا رامیٔ اول

صیدی زبون ایلوب حیز امتناعدن اخراج ایلشیدی بوتقدیرجه کندونك مملوکی اولمشدر ثانی انك مملوکنی تلف ایلدکله ضامن اولور (وان لم یثخنه الاول حل وهو للثانی) واکر اولکی رامی اول صیدی زبون ایلمامش ایسه یعنی حیز امتناعدن اخراج ایلمدی ایسه صکره اورلمغله حرام اولمیوب اکلی حلال اولور وصیدی ثانینك اولور زیرا نبی علیه السلامك (الصید لمن اخذه) قول شریفی بونی ایجاب ایدر (ومن ارسل کلبا علی صید فادرکه فضربه فصرعه ثم ضربه فقتله اکل) واکر برکمسنه کلبنی برصیده ارسال ایلسه وکلب صیده ایریشوب ضرب ایلسه و یره دوشرسه بعده ینه ضرب ایدوب قتل ایلسه اکل اولنور زیرا بردفعه جرحدنصکره بردفعه دخی جرح ایلکدن امتناع تحت تعلیمه داخل دکلدر پس عفو اولنور (وکذا لوارسل کلبین فصرعه احدهما فقتله الاخر) و برصیده ایکی کلب ارسال ایلسه بریسی دوشرسه و بریسی دخی دوشدکدنصکره قتل ایلسه ینه حلال اولور (ولوارسل رجلان کل منهما کلبه فصرعه احدهما وقتله الاخر حل وهو للاول) واکر ایکی رجل هر بریسی کلبنی ارسال ایلسه وکلبك بری صیدی یره دوشرسه و بری دخی قتل ایلسه اکلی حلال اولور وصید اول صیدی صرع ایدوب یره دشوره نکدر (ولوارسل الثانی بعد صرع الاول حرم وضمن کما فی الرمی) واکر اولکی کلب صرع ایلدکدنصکره ثانی کلبنی ارسال ایلسه وقتل ایلسه اکلی حرام اولور رمیده اولدیغی کبی قیمتنی ضامن اولور (ومن سمع حسا فظنه انسانا فرماه اوارسل علیه کلبه فاذا هو صید اکل) و برکمسنه حس یعنی صوت خفی استماع ایلسه وظن ایلسه که انساندر واکا رمی ایلسه یاخود کلبنی ارسال ایلسه واول حس استماع ایلدیکی صید اولسه اکل اولنور حقیقت حال صید اولمغله آنك ظننه اعتبار یوقدر

﴿ کتاب الرهن ﴾

بو کتاب رهنك احکامی بیاننده در رهن لغتده برشیئی محبوس قیلمقدر نتکیم حق سبحانه وتعالینك (کل نفس بما کسبت رهینة) قول شریفنده واقع اولمشدر (رهینة) ای محبوسة بمال ما کسبت من المعاصی دیمکدر ورهن مرهون معناسنه اطلاق اولنور جمعی رهان و رهون کلور و رهن کتاب وسنت واجماع امتله مشروع اولمشدر اما کتاب ایله مشروع اولمسی حق سبحانه وتعالینك (وان کنتم علی سفر ولم تجدوا کاتبا فرهان مقبوضة) قول شریفی وارد اولمشدر وسنت ایله مشروع اولمسی نبی علیه السلام بریهودیدن ویره سیه طعام اشترا ایدوب کندونك درعنی یعنی زرخنی رهن و یرمشدر واجماع ایله دخی منعقد اولمشدر رهن شرعده مصنف دیدیکی اوزره (هو حبس شیء بحق یمکن استیفاؤه منه کالدین) رهن برشیئك حبسیدر برحق مقابله سنده که اول حقك استیفاسی ممکن اوله اول حبس اولان شیئدن دین کبی ✻ زیرا دین برحقدر که انك ایچون استیفاسی ممکن اوله وشول دینکه اول رهن باطل اولور وقصاص حدود بونلره رهن جائز دکلدر زیرا استیفاسی ممکن دکلدر (وینعقد بایجاب وقبول) ورهن ایجاب وقبول ایله منعقد اولور ایجاب رهن و یرن کمسنه نك (رهنتك هذا المال بدینك علی) دیمسیدر شیخ الاسلام خواهرزاده دیمشدر که رهنك رکنی انجق ایجابدر زیرا عقد تبرعدر (ویتم بالقبض محوزا مفرغا ممیزا) ومحوز و مفرغ و ممیز اولدیغی حالده و رهن قبض ایله تمام اولور محوزا حاء مهمله نك ضمیله مجموعا دیمکله اولورو محوزا دیمکه ثمری شجر اوزرنده وزرعی ارضده رهندن احترازدر مفرغا دیمکله شجری میوه سز وارضی زرعسز وداری راهنك متاعی ایچنده ایکن رهن قومقدن احترازدر ممیزا دیمکله مشترك اولان شیئی رهن قومقدن احتراز در مثلا نصف عبد یاخود نصف داری رهن قومق کبی ✻ کذا فی شرح الهدایة فاضل زیلعی وصاحب الکافی دیمشلردر که اول ایله یعنی محوزا ایله مشاعدن احتراز در ثانی ایله راهنك متاعی مشغول لدن احتراز در ثالث ایله غیره متصل اولان شیئدن احترازدر مثلا میوه نك اغاج اوزرنده رهنی کبی اما شجری رهن اولمیه (والتخلیة فیه) ورهن ایجاب وقبول ایله منعقد اولور محوزا و مفرغا و ممیز قبض ایله تمام اولور دخی تخلیه ایله تمام اولور یعنی مانعی درزمانه دکین منع ایلیه که رهنی قبض ایلمك ممکن اوله (وفی المبیع قبض) و رهن مبیعده قبضدر (وللراهن ان یرجع عنه قبل القبض) وراهن ایچون قبضدن اول رهن قومقدن رجوع ایلمك واردر (فاذا قبض لزم) فچن مرتهن رهنی قبض ایلسه راهن رجوعه قادر دکلدر (وهو مضمون بالاقل من قیمته ومن الدین) ورهن هلاك اولسه رهنك قیمتندن ودیندن هرقنغیسی اقل ایسه اول اقل مضموندر الاقل اسم تفضیلدر لام ایله استعمال اولنور

ومن كلمه‌سی تفضیلیه دكلدر بیانیه‌در معنی بو یله اولور كه رهندن و دیندن اقل قیمتیسی ایسه انك ایله مضموندر امام شافعی قتنده رهن امانتدر مضمون دكلدر (فلو هلك وهما سواء صار المرتهن مستوفیا لدینه) اكر رهن هلاك اولسه حالبو كه رهن ودین ایكیسی قیمتده برابر اولسه مرتهن دینی استیفا ایتمش اولور مرتهن راهندن وراهن مرتهندن برشیء طلب ایتمز (وان قیمته اكثر فالزائد امانة) واكر رهنك قیمتی دیندن اكثر ایسه زیاده‌سی یدمرتهنده امانتدر واكر تعدی ایدوب هلاك اولمش ایسه ضامن اولور اكر تعدیسز هلاك اولمش ایسه مرتهنه ضمان لازم كلمز (وان كان الدین اكثر سقط منه قدر القیمة وطولب الراهن بالباقی) واكر دین رهنك قیمتندن اكثر ایسه اول دیندن رهن قیمتی مقداری ساقط اولور وباقی قلان دین ایله راهن مطالبه اولنور مثلا رهنك اون درهم قیمتی اولسه واون درهم مقابله سنده رهن اولنسه وهلاك اولسه دین ساقط اولور واكر رهنك قیمتی بش درهم اولسه واون درهم مقابله سنده رهن اولنسه بش درهمی ساقط اولوب بش درهم مطالبه اولنور واكر رهنك اون بش درهم قیمتی اولوب اون درهم مقابله سنده رهن اولنسه بش درهمی امانتدر ضمان لازم كلمز (او تعتبر قیمته یوم قبضه) یاخود هلاك اولان رهنك قیمتی یوم قبضدن اعتبار اولنور زیرا قبض ایلدیكی كوندن ضماننه داخل اولور اكر قیمتنده اختلاف اولنورسه قول مرتهنكدر زیرا زیاده‌یی منكردر وبینه مراهنه لازمدر (ویهلك علی ملك الراهن فكفنه علیه) وعبد مرهون وامهٔ مرهونه هلاك اولسه راهنك اوزرینه هلاك اولور امدی كفنی راهن اوزرینه‌در زیرا راهنك ملكیدر انجق ید مرتهنده ملكی امانتدر (وللمرتهن ان یطالب الراهن بدینه ویحبسه به وان كان الرهن عنده) ومرتهن ایچون راهندن دینی مطالبه واردر دین مقابله سنده راهنی حبس ایتمك دخی واردر رهن كندو قتنده ایسه‌ده حبس ایدر حاصل كلام مرتهنده رهن موجود ایكن ینه راهنی حبس ایتدرمك واردر (وله ان یحبس الرهن بعد فسخ عقده حتی یقبض دینه الا ان یبرأه) ومرتهن ایچون عقد رهنی فسخ ایلدكدنصكره رهنی حبس ایتمك واردر حتی دینی قبض ایدنجه مكر كه دیندن ابرا ایتمش اوله زیرا دینی قبضدنصكره اول كمسنه‌نك مرتهنی اطلاقی صحیح اولمز ابرادنصكره دخی بو یله‌در اكر قبض وابراء دین بولنمز ایسه ینه حق حبس واردر (ولیس علیه ان كان الرهن فی یده ان یمكن الراهن من بیعه للایفاء) وقچن رهن مرتهن یدنده اولسه مرتهن ایچون بوقدر كه رهنی بیع ایچون راهنه مكنت ویره مثلا راهن اولان كمسنه مرتهنه رهنی بكا ویر واروب بیع ایدوب سكا حقكی ادا ایده‌یم دیسه مرتهن ویرمكه قادردر زیرا رهنك حكمی حبس دائمدر دین قضا اولنجه (ولیس للمرتهن الانتفاع بالرهن باستخدام وسكنی ولبس ولا اجارته ولا اعارته) ومرتهن ایچون رهن ایله انتفاع ایتمك یوقدر ورهنی استخدام ایله وسكنی ایله ولبس ایله واجاره‌یه ویرمك وعاریت ایچون ویرمك یوقدر زیرا رهنك اقتضاسی دین استیفا اولنجه حبسدر (ویصیر بذلك متعدیا) وانتفاع ایله یاخود اجاره واعاره ایله متعدی اولور زیرا مالكی طرفندن مأمور ومأذون دكلدر (ولا یبطل به الرهن) وتعدی ایله رهن دخی باطل اولمز یعنی عقد رهن بوزلمز (واذا طلب المرتهن دینه امر باحضار الرهن) وقچن مرتهن دینینی طلب ایلسه كندو یه رهنی احضار ایتمكه امر اولنور رهن باقیمیدر یوخسه هلاكمیدر دیو معلوم اولمق ایچون احضاری لازمدر (فاذا احضره امر الراهن بتسلیم كل دینه اولا ثم المرتهن بتسلیم الرهن) قچن مرتهن رهنی احضار ایلسه اولا راهنه امر اولنور كه جمله دینی ابتدا تسلیم ایلیه اندنصكره مرتهنه امر اولنور كه رهنی تسلیم ایلیه (وكذا لو طالبه بالدین فی غیر بلد العقد) وینه مرور ایدن مسئله كبیدر اكر مرتهن رهن عقد اولنان بلددن غیریده دینی طلب ایدرسه (ولم یكن للرهن حمل ومؤنة) واكر رهنك حمل ومؤنتی یوغیسه مرتهنه رهنی احضار ایله دیو امر اولنور ابتداء حمل ومؤنت اولمیان رهنده جمله اماكن بقعهٔ واحده حكمنده‌در (فان كان له حمل ومؤنة فله ان یستوفی دینه بلا احضار الرهن) اكر رهنك حمل ومؤنتی وار ایسه مرتهن ایچون بلا تكلیف احضار رهن ودینی راهندن طلب ایدوب المق واردر مرتهن اوزرینه واجب اولان تخلیه‌در یوخسه برمكاندن برمكانه نقل دكلدر لكن راهن مرتهن رهنی بیع ایلمدیكنه وضایع ایلمدیكنه یمین بالله ویرر كذا فی الكافی (وكذا ان كان الرهن وضع عند عدل ولا یكلف باحضاره) وینه حكم بو یله‌در قچن رهن راهنك امری ایله برعادل كمسنه‌نك قتنده وضع اولنسه رهنك احضاری مرتهنه تكلیف اولنمز (ولا باحضار ثمن

رهن باعه المرتهن بامر الراهن حتى يقبضه) دخى راهنك امرى ايله مرتهنك بيع ايلديكى رهنك ثمنى دخى احضار اولنمغه تكليف اولنمز قبض ايلمينجه * صورت مسئله مثلا راهن مرتهنه رهنى بيع ايلك ايچون امر ايلسه مرتهن دخى راهنك امرى اوزره رهنى بيع ايلسه لكن ثمنى هنوز قبض ايلسه احضار ثمن ايچون مرتهنه تكليف اولنمز اكر ثمنى قبض ايلسه احضارى ايچون تكليف اولنور زيرا بدل كه ثمندر مبدل منهه رهندر انك مقامنه قائم اولمق ايچون تكليف اولنور (ولا ان قضى بعض حقه بتسليم حصته حتى يقبض الباقى) دخى مرتهن رهن مقبوضك حصه‌سنى تسليمه تكليف اولنمز اكر مديون بعض حقنى قضا ايلسه باقيسنى قضا ايلمينجه * صورت مسئله بركمسنه قدرده متساوى ايكى ثوبكه بشر يوز درهم قيمتى اولسه و بيك درهم مقابله سنده رهن وضع ايلسه راهن مديون بشيوز درهمنى قضا ايلدكده ثوبك صاحبى برينى تسليم ايله برى دين مقابله سنده طورسون ديمكه قادر دكلدر ومرتهنه دخى برينى تسليم ايله ديو تكليف اولنمز مادامكه باقى دينى تسليم ايلمينجه (وللمرتهن ان يحفظ الرهن بنفسه وزوجته وولده وخادمه الذى فى عياله) ومرتهن ايچون واردر كه رهنى بنفسه حفظ ايليه دخى زوجه‌سى وولدى وشول خادمى كه كندو عيالنده اوله يعنى نفقه‌سى كندو اوزرينه اوله يعنى بونلردن غيريه حفظنى سپارش ايلسه تعدى ايلمش اولور عبرت معاساكن اولمقه‌در بوتقديرجه ايلق ايله ياخود سنوى طوتمش اجيركه معاسا كندر آنار دخى حفظ ايلك جائزدر (فان حفظه بغيرهم اواودعه ضمن كل قيمته) واكر رهنى مذكورلردن غير كمسنه‌لر حفظ ايلسه‌لر ياخود مرتهن اول رهنى برآخره امانت قوسه وضايع اولسه جمله‌سنى ضامن اولور زيرا تعدى ايلمش اولدى (وكذا ان تعدى فيه) وينه جميع قيمتنى ضامن اولور اكر مرتهن رهنده تعدى ايلسه (اوجعل الخاتم فى خنصره) ياخود خاتمى صرچه پارمغنه طاقسه وضايع اولسه جميع قيمتنى ضامن اولور زيرا استعمالنه اذن يوقدر متعدى اولمش اولور يمين و يسار برابردر (فان جعله فى اصبع غيرها فلا) واكر مرتهن خنصردن غيرى پارمغنه طاقسه ضايع اولسه ضامن اولمز زيرا غيرى پارمقلره خاتم طاقمق عادت دكلدر چونكه مرتهن غيريه طاقشدر مرادى حفظ اولمش اولور اكر مرتهن خاتون اولورسه ضامن اولورز يرا خاتونلرك خنصردن غيرى پارمغه خاتم طاقمق عادتلرى يدر اكر بركمسنه ايكى قلج رهن وضع ايلسه مرتهن اكر ايكيسنى دخى قوشانوب ضايع ايلسه ضامن اولور اما اوچ قلج رهن وضع ايلسه اوچنى دخى قوشانوب ضايع ايلسه ضامن اولمز زيرا اوچ قلج قوشانمق عادت دكلدر امابعض شجيع آدمك ايكى قلج قوشانمق عادتيدر اول اجلدن ايكيده ضامن اولور (وعليه مؤنة حفظه) ورهنك مؤنت حفظى مرتهن اوزرينه‌در اكر رهنك قيمتى دينندن اكثر ايسه‌ده (ورده الى يده) و ينه رهنك يد مرتهنه رد ينك مؤنتى دخى مرتهن اوزرينه‌در مثلا رهن اولان عبد ايمش فرار ايلدكده اخذ اولنوب يد مرتهنه تسليم ايلدكلرنده انك جعلى مرتهن اوزرينه‌در (اورد اجرته) ياخود رهنك اجرتنى رد ايلك مرتهن اوزرينه لازمدر مثلا رهن اولان ياعبد ياخود جاريه اولوب كوزى اغريسه ياخود برمرض حادث اولسه بونلرك مداواتنك اجرتى مرتهن اوزرينه‌در زيرا امساك وحفظ مرتهن اوزرينه واجبدر مؤنتى دخى انك اوزرينه‌در (كاجرة بيت حفظه وحافظه) نتكيم حفظ اولنان بيتك اجرتى وحافظك اجرتى كبى زيرا بونلرك اجرتى دخى مرتهن اوزرينه‌در (اما جعل الآبق والمداواة والفداء من الجناية فنقسم على المضمون والامانة) اما قاچقون قولك جعلى وامراضه معالجه ومداواتك خرج واجرتى وجنايتدن فدا مثلا رهن اولان قول اولوب برجنايت ايلمش انك ايچون ويريلان فدا مضمون وامانت اوزرينه منقسمدر مثلا اون ايكى بيك اقچه قيمتى اولان عبد بش بيك اقچه‌يه رهن قونيلوب اول عبد جنايت ايليوب بيك اقچه فدا ويرسه‌لر بشيوز اقچه‌سى مرتهنه وبشيوزى راهنه لازم كلور زيرا عبدك اون بيك اقچه قيمتنك بش بيك اقچه‌سى مضمون و بش بيك اقچه‌سى امانتدر (ومؤنة تبقيته واصلاحه على الراهن كالنفقة والكسوة واجرة الراعى واجرة ظئر ولد الرهن) ورهنك بقا واصلاحنك مؤنتى راهن اوزرينه‌در نفقه وكسوه وچوبانك اجرتى ورهنك ولدينك دايه‌سنك اجرتى كبى زيرا بو مثللر بقاسنك مؤنتى ايچوندر (وسقى البستان وتلقيح نخله وجذاذه والقيام بمصالحه) دخى بستانى سقى كبى وخرما اغاجنى تلقيح كبى عربستانده اركك خرمايى ديشى خرما اوزرينه القا ايلك كبى واغاجدن خرمايى ديوشرمك كبى واول بستانك

مصالحنه قیام کبی مثلا دیوارلرینی اصلاح کبی وخار جدن بتن اوتلرینی کیدرمك کبی بومقوله مؤنت راهن اوزرینه‌در کرك رهنده‌فضله اولسون کرك اولمسون برابردرزیرا عین راهنك ملکنده باقیدر کذلك منافعی دخی راهنك مملوکیدر (واما اداء احدهما مماوجب علی صاحبه بلاامر فهو متبرع) وراهن ومرتهنك بریسی یعنی قنغسی صاحبنك اوزرینه واجب اولان شیئی بلا امر ادا ایلسه اول اداایلدیکی شئ تبرعدر (وبامر القاضی یرجع به) واماقاضینك امری ایله ادا ایلسه و یردیکی شئ ایله صاحبنك اوزرینه‌رجوع ایدر زیرا قاضینك ولایت عامه سی واردرکأنه صاحبی امرایلمشدر (وعن الامام لایرجع ایضا ان کان صاحبه حاضرا) وامام اعظم حضرتلری بیورمشلردرکه بلا امرو یردیکی کبی رجوع ایده مز اکر صاحبی حاضر اولورسه اما ابو یوسف ایکی وجهده دخی صاحبی اوزرینه رجوع ایدر دیو بیورمشلردر

﴿ باب ما یجوز ارتهانه والرهن به ومالایجوز ﴾

بو باب شول شیئك بیاننده درکه اول شیئك ارتهانی وانکله رهن جائز اولوردخی شول شیئك ارتهانی که انکله رهن جائز اولمز (لایصح رهن المشاع) مشاع اولان شیئك رهن اولمسی صحیح دکلدر (وان ممالایحتمل القسمة) واکر قسمته احتمالی اولمیان شیئدن ایسه‌ده ینه مشاع اولان شیئك رهنی صحیح دکلدر اماهبه‌ده جائزدر زیرا هبه‌نك حکمی ملکدر ملك ایسه اشتراکی قبول ایدر (اومن الشریك) یاخودشریکنه رهن اولورسه صحیح دکلدرزیرامشاعده ثبوت ید متصور دکلدر اکرشریکنه رهن جائز اولسه برکون رهن طریقیله امساك ایدوب و برکون ملك طریقیله امساك ایتمك لازم اولوردی بو ایسه جائز دکلدر (ولوطرأ فسد) واکر ارتهاندنصکره شیوع طاری اولسه عقدرهن فاسداولور ابوحنیفه وامام محمد قتنده (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر انك قتنده عقد رهن فاسد اولمز (ولارهن الثمر علی الشجر بدون الشجر ولاالزرع فی الارض بدونها) ومیوه‌نك شجراوزرنده‌اولوب شجرسز رهن اولمسی صحیح دکلدروارضده زرعك ارضسز رهن اولمسی صحیح دکلدر (ولاالشجر او الارض مشغولین بالثمر او الزرع) وزرع ومیوه ایله مشغول ارض وشجرك دخی رهنی صحیح دکلدر مثلا انجق شجر وارض رهن قونیلوب ثمرو زرعی رهن اولمیه بومقوله شئ رهن اولمق صحیح دکلدرزیرا قچنکه مرهون اولان شئ مرهون اولمیان شیئه متصل اولسه جائز دکلدر زیرا ذکراولنان مرهون مشغوللك یالکز قبضی ممکن دکلدر (ولو رهن الشجر بمواضعها اوالدار بمافیهاجاز) واکر شجر مواضعی ایله یاخود دار ایچنده اولان شیئله رهن اولنسه جائزدرشول شیکه رهن اولمیه اکا مرهون اولان شیئك مجاورتی رهنك صحتنی منع ایلز اماشجراوزرنده میوه اولسه رهنه داخل اولور اتصالی ایچون تابعدر (ولایجوز رهن الحر والمدبر وام الولد والمکاتب) وحرك ومدبرك وام ولدك ومکاتبك رهنی جائز دکلدر حرده مالیت یوقدر وسائرینك خود بیعی جائز دکلدر (ولا بالامانات) امانات اولان شیلرك رهنی دخی جائز دکلدر ودیعت امانتدر وشول ثوبی که روزکار کوتروب برآخرك اوینه آتسه اولدخی امانتدر ودیعت دکلدر ودیعت خاصه‌درکه قصدا حفظ ایچون و یریله امانت ایسه عامه‌درهرشیئه شاملدر (ولابالدرك) ودرك ایله دخی رهن جائزدکلدر ❊ رهن بالدرك تفسیرینك صورت مسئله سی بودرکه برکسنه آخره برشئ بیع ایدوب وثمنی قبض ایلسه‌و بیع ایلدیکی شیئی دخی تسلیم ایلسه لکن مشتری مبیعك مستحق اولمسندن خوف ایدوب و یردیکی اقچه یی بایعدن رهن ایچون السه باطلدر واول مبیع مشتری قتنده امانتدرهلاك اولورسه ضمان لازم کلز (ولاهومضمون بغیره کالمبیع فی ید البایع) دخی شول شیئك رهنی جائزدکلدرکه غیری ایله مضمون اوله ید بایعده اولان مبیع کبی زیرا رهن حقیقة وحکما دین مقابله سنده در ید بایعده اولان مبیع ایسه حقیقة وحکمادین دکلدر قچن هلاك اولسه ثمن ساقطاولور زیرا بایعك حقیدر وضمان یوقدر وفقهابوکاعین مضمونة بغیرها تسمیه ایدرلر اما عین مضمونه بعینها هلاك اولدقده مثلی یاخود قیمتی ایله مضمونه‌در مغصوب و بدل خلع و بدل صلح عن دم العمد کبی بونلره رهن صحیح دکلدر (ولا بالکفالة بالنفس ولا بالقصاص فی النفس ومادونها) کفالة بالنفس ایله دخی رهن جائز دکلدر وقصاص فی النفس ایله وقصاصکه نفسدن غیری اوله انکله دخی رهن جائز دکلدر مثلا برکسنه برکسنه‌یه کفیل بالنفس اولسه‌ده اول کفالته رهن و یرسه صحیح وجائز دکلدرو برکسنه‌نك اوزرینه قصاص فی النفس دخی نفسدن غیری قصاص واجب اولسه بوقصاص

مقابله سنده رهن قومق جائز دكلدر زيرا استيفاسى ممكن دكلدر اما خطاء جنايت واقع اولسه ارش مقابله سنده
رهن قومق جائزدر زيرا استيفاى ارش رهندن ممكندر (ولا بالشفعة) وشفعه ايچون دخى جائز دكلدر مثلا
بركسنه اوينى آخره بيع ايلدكده بركسنه شفيع اولوب شفعه‌سنه قضاء قاضى لاحق اولدقدنصكره بايع ياخود
مشترى شفيع اولان كسنه‌يه اوى بزه تسليم ايله ديو رهن ويرسه جائز دكلدر بوصورتده دين يوقدركه
مقابله سنده رهن قونيله (ولا باجرة النائحة والمغنية) واغلايجى ومغنيه اجرتى مقابله سنده رهن جائز دكلدر
اكر رهن قونلوب ضايع اولسه مضمون دكلدر زيرا رهن واجب اولميان شئ مقابله سنده قونلمشدر حتى قبل
الرهن قاضى‌يه وارسه‌لر قاضى اجرت ويرمك ايچون حكم ايلمز (ولا بالعبد الجانى او المديون) وعبد جانى يعنى جنايت
ايلمش قول ياخود عبد مديون ايله رهن جائز دكلدر (ولا يجوز للمسلم رهن الخمر ولا ارتهانها من مسلم
او ذمى) ومسلم ايچون خمرى رهن قومق ورهن المق مسلمدن ياخود ذميدن جائز دكلدر زيرا مسلم حقنده
ايفا واستيفا متعذردر عدم ماليتى ايچون (ولا يضمن له مرتهنها ولو ذميا) ومسلم ايچون ضامن اولمز اكر اول خمرك
مرتهنى ذمى ايسه‌ده ❊صورت مسئله بودركه برمسلم برذمى‌يه خمر رهن قوسه ذميدن اول خمرى غصب ايلسه‌لر
ذمى اول خمرى ضامن اولماز زيرا مسلم حقنده مال متقوم دكلدر (ويضمنها هو لو ارتهنها من ذمى) ومسلم
اول خمرى ضامن اولور اكر ذميدن ارتهان ايلمش ايسه زيرا انلر حقنده مال متقومدر (ويصح بالدين
ولو موعودا بان رهن ليقرضه كذا) دين مقابله سنده دخى رهن صحيح اولور اكر اول دين موعود ايسه‌ده يعنى
راهن مرتهنه برشئ رهن قويه‌ واول دخى اكا بوقدر يعنى بيك اقچه قرض ويره ديو وعد ايليه‌ واول وعد
ايلديكى دين مقابله سنده رهن قومق جائزدر (فلو هلك فى يد المرتهن لزمه دفع ما وعد ان مثل قيمته او اقل)
امدى اكر دين موعود مقابله سنده وضع اولنان رهن يد مرتهنده هلاك اولسه لازم اولور وعد ايلديكى شيئى راهنه
دفع ايليه اكر موعود اولان الف رهنك قيمتى مثلى ايسه ياخود دها اقل ايسه وعد ايلديكى شيئى ويرر
(وبرأس مال السلم وثمن الصرف وبالمسلم فيه) وسلمك رأس مالى مقابلى رهن صحيح اولور وثمن صرف ومسلم فيه
مقابله سنده دخى رهن صحيح اولور (فان هلك فى مجلس العقد فقد استوفا حكما) امدى اكر رهن مجلس عقدده هلاك
اولسه مرتهن دينى حكما استيفا ايلمشدر زيرا حكما قبض متحقق اولمغله سلم وصرف صحيح اولور (وان افترقا
قبل النقد والهلاك بطل العقد) واكر رأس مال سلمى وثمن صرفى نقد وهلاك ايلمزدن اول افتراق ايلسه‌لر عقد
باطل اولور زيرا حقيقة وحكما قبض فوت اولمشدر (والرهن بالمسلم فيه رهن ببدله اذا فسخ) وقچن عقد سلم
فسخ اولسه مسلم فيه مقابله سنده اولان رهن رأس مالنك بدلى رهن اولور (وهلاكه بعد الفسخ هلاك بالاصل)
وبعد الفسخ رهنك هلاكى اصلى ايله هلاكدر يعنى مسلم فيه ايله هلاكدر اكرچه غيرى شئ مقابله سنده محبوس
ايسه‌ده ينه اصلى ايله هلاكدر (ويصح بالاعيان المضمونة بنفسها اى بالمثل او القيمة كالمغصوب والمهر
وبدل الخلع وبدل الصلح عن دم عمد) وبنفسها يعنى مثل وقيمت ايله اولان اعيان مغصوب ومهر وبدل خلع
ودم عمددن بدل صلح كبى شيلردر مثلا مغصوب اولان شئ قائم ايسه ويريلور وقائم دكل ايسه قيمتى ويريلور
وسائرى دخى بانفسها اعيان مضمونه‌در فقها اعيانى اوچ قسم ايلمشلردر برقسمى اصلا عين غير مضمونه‌دز
امانات كبى زيرا ضمان هالك اولان شيئك مثلى رد ايلمكدر اكر مثليات‌دن ايسه اكر قيمى ايسه قيمتنى رد ايلمكدر
امانت ايسه بلا تعدى هلاك اولسه مقابله سنده برشئ لازم كلمز اكر تعدى اولمش ايسه امانت اولمز مغصوبه
اولور وايكنجى قسمى بنفسها عين مضمونه‌در مغصوب كبى واوچنجى قسمى عين مضمونه دكلدر بلكه مضمونه
سبيله دريد بايعده اولان مبيع كبى زيرا هلاك اولسه مثلى ياخود قيمتنى برفرد ضامن اولمز انجق مشترى
ذمتنده ثمنى ساقط اولور (وببدل الصلح عن انكار وان اقر المدعى بعدم الدين) وانكاردن بدل صلح
مقابله سنده رهن صحيح اولور اكر مدعى عدم دينه اقرار ايدرسه‌ده ❊صورت مسئله بركسنه آخردن بيك درهم
ادعا ايلسه مدعى عليه دخى انكاردن بشيوز درهم اوزرينه صلح ايدوب بشيوز درهمه مساوى برثوب رهن
وضع ايلسه‌ ورهن مرتهن يانده هلاك اولسه بعده بنم سنده الاجق حقم يوقدر ديو اقرار ايلسه مرتهن راهنه
بشيوز درهم ضامن اولور ابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده ضمان لازم كلمز (ولو رهن الاب لدينه
عبد طفله جاز) واكر بابا كندو كوچك اوغلنك عبدنى كندو دينى ايچون رهن ويرسه جائزدر زيرا ايداع ايلمكه

مالكدر رهن ويرمك خود صبی حقنده اولیدرز یرا هلاك اولسه مضموناً هلاك اولور (وكذا الوصی) وصينك
دخی حكمی بابانك حكمی كبيدر (فان هلك لزمهما مثل ماسقط به من دينهما) امدی اكر رهن وضع اولنان عبد
هلاك اولسه اكر بابا وضع ايلديسه بابايه واكر وصی وضع ايلديسه وصی يه ايكيسنك دیندن رهن ايله ساقط
اولان شيده مثلی لازم كلور مثلا دين بيك درهم اولسه عبدك بهاسی ايكی بيك درهم اولسه بيك درهمی
ضامن اولورلر زياده سنی ضامن اولمزلر زياده سی مرتهن قتنده امانتدر ※ نهايه ده تمرتاشيدن نقلدركه اكر رهن
دیندن زياده ايسه بابا دينی مقدار ينی ضامن اولور وصی عبدك قيمتی مقدار ينی ضامن اولور زيرا بابا ايچون
مال صبی ايله انتفاع واردر اما وصی ايچون انتفاع يوقدر و ينه ذخيره دن نقل ايدركه بابا ايله وصی زياده نك عدم
ضماننده واقع اولان حكمده برابردر زيرا مرتهن قتنده امانتدر و ايكيسی ايچون خود ولايت ايداع واردر
برابرلك دخی محققدر (ولو رهنه الاب من نفسه او من ابن آخر صغير له او من عبد له تاجر لا دين عليه صح)
واكر بابا كوچك اوغلنك عبدنی كندويه اولان دينی ايچون رهن وضع ايلسه ياخود بابانك ذكر اولنان
طفلنك عبدنی بر آخر اوغلنه اولان دينی ايچون رهن وضع ايلسه ياخود بابانك بر تاجر عبديكه مديون دكلدر
اكا اولان دينی ايچون اول طفلك عبدنی رهن قوسه صحيحدر (بخلاف الوصی) بو ذكر اولنان مسائلده
وصی بابانك خلافيدر يعنی وصی بونلری ايتسه جائز دكلدر (وان استدان الوصی لليتيم فی كسوته او طعامه
ورهن به متاع صح) واكر وصی دين ايله يتيم ايچون كسوه و طعام اشترا ايلسه و اول استدانه مقابله سنده يتيمك
متاعنی رهن وضع ايلسه صحيح اولور (وليس للطفل اذا بلغ نقض الرهن فی شیء من ذلك مالم يقض الدين)
وطفل ايچون بالغ اولدقده رهنی برشيئده نقض ايتمك يوقدر مادامكه دينی قضا ايتميه (ولو رهن شيأ بثمن عبد فظهر
حرا او بثمن خل فظهر خمرا او بثمن ذكية فظهرت ميتة فالرهن مضمون) واكر بر كمسنه بر عبد اشترا ايدوب ثمنی
مقابله سنده برشیء رهن وضع ايلسه و اول عبد حر اولديغی ظاهر اولسه ياخود سركه اشترا ايدوب برشیء وضع
ايلسه اول خل خمر اولديغی حالده ظاهر اولسه و بوغازلنمش قيون ياخود اوكوز اشترا ايدوب برشیء رهن
وضع ايلسه و ميته ايدوكی ظاهر اولسه امدی رهن مضموندر مرتهن رهنی ضامن اولور (وجاز رهن
الذهب والفضة وكل مكيل وموزون) وذهب و فضه نك رهنی و هر مكيل و موزون اولان شيئك رهنی جائزدر
زيرا بونلردن استيفا ممكندر (فان رهنت بجنسها فهلكت هلكت بمثلها من الدين ولا عبرة للجودة) بو مذكورات
جنسنه رهن وضع اولنسه امدی انلرك هلاكی دیندن مثلی ايله در ايلوكنه و قيمته اعتبار يوقدر
امام اعظم قتنده اموال ربويه نك جنسيله مقابله ده جودته قيمت يوقدر وزن اعتباری ايله دكلدر (وعندهما
هلكت بقيمتها ان خالفت وزنها فتضمن بخلاف الجنس وتجعل رهنا مكان الهالك) وامامين قتنده
بو مذكوراتك هلاكی قيمتی ايله در اكر رهنك وزنی دينك وزننه مخالف اولسه مرتهن خلاف جنسيله
ضامن اولور و ضامن اولديغی شیء هالكك مكاننه رهن قلنور ※ بو مسئله نك بيانی بودركه بر كمسنه آخر كمسنه يه
اون درهم دين مقابله سنده اون درهم بر كومش بلازك رهن قوسه و بلازك هلاك اولسه اول جميع دين
اولان اون درهم بلا خلاف ساقط اولور اكر بلازك ردی يعنی عياری آلچق اولمغله سكز درهم قيمتی اولسه
و هلاك اولسه ابو حنيفه قولی اوزره جميع دين ساقط اولور و سائر ائمه قتنده مرتهن بلازكك قيمتی خلاف
جنسيله ضامن اولور ※ مبسوطده بر كمسنه اون درهم قيمتی اولان بر كومش بلازكی اون درهم دينی مقابله سنده
رهن وضع ايلسه بو مسئله اوچ وجه اوزرينه در بلازكك قيمتی وزننه مماثل اوله ياخود قيمتی وزندن اقل
اولوب سكز درهمه مماثل اوله ياخود قيمتی وزندن زياده اولوب اون ايكی درهمه مماثل اوله مثلا اكر بلازك
هلاك اولسه ياخود منكسر اولسه اكر قيمتی وزنی مثلی ايسه مرتهنك حقی ساقط اولور زيرا وزن و قيمتده
دينه وفا ايدر بو تقديرجه مرتهن هلاكی ايله كمال حقنی استيفا ايتمش اولور اكر منكسر اولسه ابو حنيفه
و ابو يوسف قولی اوزره مرتهن قيمتنی ضامن اولور ديلرسه جنسندن و ديلرسه خلاف جنسندن ضامن اولور
زير اخلاف جنسندن اولمحق ربا خوفندن امين اولور و ضامن اولور و ضامن اولديغی شیء وقت كلنجه انك قتنده
رهن اولور وقت كلدكده حقنی قضا ايلر و مكسور اولان كندينك مملوكيدر زيرا ضامن اولمشدر
(ومن شری علی ان يعطی بالثمن رهنا بعينه او كفيلا بعينه صح استحسانا) و شول كمسنه كه بر عبدی مشتری يه

شول شرطله بیع ایلسه كه اول عبدك ثمنی مقابله سنده بعینه فلان شیئ رهن ایلیه یاخود بعینه فلان كمسنه‌یی كفیل و یره بو بیع استحسانا صحیح اولور اما قیاس صحیح اولمق ایدی زیرا بو برشرطدر كه عقد بیعی مقتضی دكلدر و بو بیعده عاقدیندن بری ایچون منفعت واردر بو مثللی ایسه مفسد بیعدر و بردخی صفقه ایچنده برصفقه دخی بولنور بومقوله دن ایسه نهی اولنمشدر اما استحسانا صحیح اولمسی بو برشرطدر كه عقد بیعه ملایمدر زیرا رهن استیثاق ایچوندر و كفالت دخی استیثاق ایچوندر زیرا استیثاق عقده ملایمدر و استیثاق تمسك المق و محكم ایلمك معناسنه‌در (فان امتنع عن اعطائه لا یجبر) اكر مشتری رهنی اعطادن امتناع ایدرسه مشتری‌یه البته رهن و یردیو جبر اولنمز (وللبائع فسخ البیع الا ان دفع الثمن حالا او قیمة الرهن رهنا) و بایع ایچون اول بیعی فسخ ایلمك واردر یعنی فسخه قادر درمكر كه مشتری حالا ثمنی دفع ایلیه یاخود مشروط اولان رهنك قیمتنی رهن قویه زیرا رهن مشروطدن حاصل اولان مقصود قیمتی ایله دخی حاصل اولور (ومن شری شیأ وقال لبائعه امسك هذا حتی اعطیك الثمن فهو رهن وعند ابی یوسف ودیعة) و اكر بركمسنه برشیئ بیع ایلسه و مشتری بایعه ثمنی سكا اعطا ایدنجه شو شیئی طوت دیسه اول طوت دیوو یردیكی شیئ بایعك یاننده رهندر اما امام ابو یوسف قتنده ودیعه‌در (ولو رهن عبدین بالف فلیس له اخذها بقضاء حصته كالبیع) و بركمسنه بیك درهم مقابله سنده ایكی عبد رهن وضع ایلسه راهن ایچون بوقدر كه برینك حصه‌سنی قضا ایلمكله عبدك برینی اخذ ایلیه بیع كبی مثلا بركمسنه ایكی عبدی صفقهٔ واحده ایله بیك درهمه بیع ایلسه بعده بشیوز درهمی ادا ایلدكدنصكره برینك حصه‌سیدر دیو عبدك برینی المغه قادر دكلدر (ولو رهن عینا عند رجلین صح وكلها رهن لكل منهما والمضمون علی كل حصة دینه) و بركمسنه ایكی رجل قتنده‌دینلری مقابله سنده برعین رهن وضع ایلسه صحیحدر و عینك كلیسی ایكیسندن هر برینك دینی ایچون رهندر یوخسه نصفی بری ایچون و نصفی دخی آخر ایچون دكلدر زیرا شیوع یوقدر اكر رهن هلاك اولسه هر برینك دیننك حصه‌سی اوزرینه مضموندر (فان تهایئا فی حفظها فكل فی نوبته كالعدل فی حق الآخر) اكر اول عینك حفظنده تهایؤ یعنی نوبت ایدرلرسه هر بری كندو نوبتنده آخر حقنده عدل كبیدر یعنی رجل عادل كبیدر (فان قضی دین احدهما فكلها رهن عند الاخر) اكر ایكیسندن برینك دینی قضا ایلسه عینك كلیسی داین آخرك قتنده رهندر زیرا عینك كلیسی اجزاء دینك هر جزء ایچون محبوسدر مادامكه دیندن برشیئ باقیدر استرداد رهن ممكن دكلدر (ولو رهن اثنان من واحد صح وله ان یمسكه حتی یستوفی جمیع حقه منهما) و ایكی كمسنه بركمسنه‌یه رهن وضع ایلسه صحیحدر و اول واحد ایچون واردر كه اول رهنی امساك ایلیه ایكیسندن جمیع حقنی استیفا ایدنجه (ولو ادعی كل من اثنین ان هذا رهن هذا الشیئ منه وقبضه و برهنا علیه بطل برهانهما) صاحب الدرر والغرر بو مسئله مستقلا بر مسئله در یوقار و مسئله‌یه تعلقی یوقدر دیمشدر تحت اللفظ معناسی مثلا راهنیندن هر بری ادعا ایلسه كه (ان هذا) تحقیقا شول كمسنه (رهن هذا الشیئ منه) شو شیئی شوكا رهن و یردی دخی قبض ایلدی دیوو بو ایكیسی دخی مستقلا دعوی ایلسه و ادعا ایلدكلری شیئ اوزرینه برهان اقامت ایلسه‌لر ایكیسنك دخی برهانی باطلدر ❊ صورت مسئله بركمسنه‌نك یدنده برعبدی اولوب ایكی كمسنه‌نك هر بری ذی الید اولان كمسنه‌یه دیسه‌لر كه شو عبدی سن بكا بیك درهم مقابله سنده رهن و یردك و بندخی قبض ایلدم و ایكیسی دخی بینه اقامت ایلسه‌لر برهانلری باطلدر زیرا عبدك كلیسی وقت واحدده هم آكا و هم آخر ادعا ایدنه رهن اولمق مستحیلدر (ولو بعد موت الراهن قبلا و یحكم بكون الرهن مع كل نصفه رهنا بحقه) و اكر ادعا ایدنلر راهنك موتندنصكره دعوی ایدوب بینه اقامت ایلسه ایكیسنك دخی بینه‌سی قبول اولنور و حكم اولنور كه رهنك نصفی برینك حقی مقابله سنده رهن اولمشدر جوازی استحسانا در یوخسه قیاسا دكلدر

❊ باب الرهن یوضع علی ید عدل ❊

بو باب شول رهنك بیاننده دركه ید عدله وضع اولنه بو محلده رهنده معنای نكره اولوب یوضع نكره‌نك صفتی اوله ❊ ولقد امر علی اللئیم یسبنی ❊ طریقه‌سی اوزره یاخود الرهن معرف باللام اولمغله یوضع حال اوله (ولو اتفقا علی وضع الرهن عند عدل صح و یتم بقبض العدل) و اكر راهن و مرتهن برعدل قتنده رهنی وضع ایلمك اوزره

اتفاق ایلسه‌لر صحیح اولور وعدلك قبضی ایله عقد رهن تمام اولور (ولیس لاحدهما اخذه منه بلا رضی الاخر) وراهن ومرتهندن بریسی ایچون بوقدر که آخرك رضاسی یوغیکن رهنی عدلدن اخذ ایلیه یعنی برینك خبری ورضاسی یوغیکن عدلدن رهنی اخذ ایلمکه قادر دکلدرز یرا شرعده بوکا مساغ یوقدر (ویضمن بدفعه الی احدهما) واکر عدل رهنی راهن ومرتهندن برینه ویرسه ضامن اولور زیرا رهن راهنك مودعیدر عین حقنده ومرتهنك مودعیدر مالیت حقنده بونلرك هر بریسی آخره اجنبیدر مودع اولان اجنبیه ویرمکله ضامن اولور (وهلاكه فی یده علی المرتهن) ورهنك هلاکی مرتهن اوزرینه‌درز یرا یدعدل مالیت حقنده یدمرتهندر (فان وکل الراهن العدل او المرتهن او غیرهما ببیعه عند حلول الدین صح) اکر راهن دینك وقتی حلول ایلدکده رهنی بیعه عدلی یاخود مرتهنی یاخود بوایکیسندن غیری‌یی وکیل ایلسه صحیح اولور زیرا رهن کندی مالیدر مراد ایلدیکی کمسنه‌یی وکیل ایلمك جائزدر (فان شرط فی عقد الرهن لا ینعزل بالعزل ولا بموت الراهن والمرتهن وله بیعه بغیبة ورثته) اکر وکالت عقد رهنده شرط قلنسه وکیل موکلك عزلیله معزول اولمز وراهن مرتهنك موتیله دخی وکالتدن معزول اولمز وکیل ایچون واردر که رهنی راهنك ورثه‌سنك غیبتنده بیعی حیاتنده بیع ایلدیکی کبی زیرا حیاتنده اولدقده راهنك حاضر اولمسی لازم دکل ایدی موتندنصکره دخی ورثه حاضر اولمق لازم دکلدر (وتبطل بموت الوکیل) ووکالت وکیلك موتیله باطل اولور وارثلری بزوکالت ایدرز دیمکه قادر دکللردر (ولو وکله بالبیع مطلقا ملك بیعه بالنقد والنسیئة فلو نهاه بعده عن بیعه نسیئة لا یعتبر نهیه) واکر راهن اولان کمسنه رهنی بیع ایلمك ایچون عدلی مطلقا وکیل ایلسه یعنی مجرد بیع ایله دیسه اما نقد ونسیئه ذکر ایلسه وکیل اولان کمسنه اول رهنی نقد ایله ویره‌سیه بیع ایلمکه مالك اولور اکر عقدرهندنصکره راهن وکیلی نسیئة بیع ایلمکدن نهی ایدرسه ده نهی معتبر دکلدر یعنی نهیینه اعتبار اولنمز (ولا یبیع الراهن ولا المرتهن الرهن بلا رضی الاخر) وراهن ومرتهن رهنی آخرك رضاسز بیعه قادر دکلدر زیرا رهنده ایکیسنك دخی حقی واردر اولا راهنك ملکیدر رضاسی لازمدر ومرتهن دخی مالیت جهتندن راهندن احقدر بوتقدیرجه رضاسز بیعه قادر دکللردر (فان حل الاجل والراهن غائب اجبر الوکیل علی بیعه کما یجبر الوکیل بالخصومة علیها عند غیبة موکله) اکر اجل حلول ایلسه حالبوکه راهن غائب اولسه اول رهنی بیعه وکیل اولان کمسنه اجبار اولنور خصومته وکیل اولان کمسنه موکلی غائب ایکن خصومته جبر اولندیغی کبی (وکذا یجبر لو شرطت بعد عقد الرهن فی الاصح) وینه وکیله رهنی بیع ایچون جبر اولنور اکرعقدرهدنصکره وکالت شرط اولنمش ایسه‌ده اصح روایتده (فان باعه العدل فثمنه مقامه فهلاکه کهلاکه) اکر عدل رهنی بیع ایلسه امدی اول رهنك ثمنی رهنك مقامنه قائم اولور یعنی اول ثمن رهن واول ثمنك هلاکی رهنك هلاکی کبیدر ❊ ثمنه ومقامه وهلاکه‌ده اولان ضمائر رهنه راجعدر وهلاکه‌ده اولان ضمیر ثمنه راجعدر (فان اوفاه المرتهن فاستحق الرهن وکان هالکا فللمستحق ان یضمن الراهن) اکر عدل رهنك ثمنندن مرتهنه دینی ویروب وفا ایلسه ورهن مستحق چقسه اول رهن مشتری یدنده هالك اولمش اولور مستحق راهنه رهنك قیمتنی تضمین ایتدیرر (ویصح البیع والقبض) وعدلك بیعی ومشترینك عدلدن قبضی صحیح اولور (او العدل) یاخود مستحق اولان کمسنه عدله رهنك قیمتنی تضمین ایتدیرر ❊ او العدل قولی یضمن الراهن قولنه معطوفدر (ثم العدل ان شاء ضمن الراهن) اندنصکره عدل دیلرسه راهنه تضمین ایتدیره (ویصحان) حالبوکه عدلك رهنی بیعی ومرتهنك ثمنی قبضی صحیح اولور او المرتهن ثمنه وهوله) یاخود عدل دیلرسه مرتهنه رهنك ثمنی تضمك ایتدیرر واول تضمین ایتدیردیکی ثمن عدل ایچوندر زیرا کندوسی ادا ایلمش ایدی (ویبطل القبض فیرجع المرتهن علی الراهن بدینه) ومرتهنك ثمنی قبض ایلمسی باطل اولور ومرتهن کندونك دینی ایچون راهن اوزرینه رجوع ایدر (وان کان الرهن قائما اخذه المستحق) واکر رهن قائم ایسه یعنی حاضر ایسه مستحق اولان کمسنه رهنی اخذ ایدر زیرا کندو مالنی بولمشدر (ورجع المشتری علی العدل بثمنه) مشتری دخی ویردیکی ثمن ایچون عدله رجوع ایدر (ثم هو علی الراهن به) آندنصکره عدل ثمن ایچون راهن اوزرینه رجوع ایدر (وصح القبض) وقچن عدل راهن اوزرینه رجوع ایلسه مرتهنك ثمنی قبض ایلمسی صحیح اولور (او علی المرتهن ثم المرتهن علی الراهن

بدينه) آندنصكره عدل مرتهن اوزرينه رجوع ايدر قيچن عقد منتقض اولسه ثمن باطل اولور حالبوكه مرتهن ثمنى قبض ايلدى قيچن ثمن باطل اولسه ضرورت قبض دخى منتقض اولور آندنصكره مرتهن دخى دينى ايچون راهن اوزرينه رجوع ايدر زيرا قيچن عدل مرتهن اوزرينه رجوع ايلسه وقبض منتقض اولسه مرتهنك حقى دينه عودت ايدر (وان لم يكن التوكيل مشروطا فى الرهن) ويوقاروده ذكر اولنان مسائل اكر توكيل عقد رهنده اولديغى تقديرجه ايدى ايسه اما اكر عقد رهنده توكيل مشروط اولمش ايسه (يرجع العدل على الراهن فقط) عدل انجق راهن اوزرينه رجوع ايدر مرتهن اوزرينه رجوع ايدەمز زيرا عقد رهندنصكره اولان توكيل حق مرتهنه تعلق ايلز (قبض المرتهن ثمنه اولم يقبض) اكر مرتهن رهنك ثمنى كرك قبض ايلسون كرك قبض ايلسون عدل راهن اوزرينه رجوع ايدر ☼ عدم قبضنك صورت مسئله سى مثلا عدل راهنك امريله رهنى بيع ايلسه وبدعدلده بلاتعدى ثمنى ضايع اولسه صكره مرهون اولان شئ مستحق چيقلسه اول اجلدن عدل راهن اوزرينه رجوع ايدر (وان هلك الرهن عند المرتهن ثم استحق فللمستحق ان يضمن الراهن قيمته) واكر رهن مرتهن قتنده هلاك اولسه آندنصكره مستحق چيقلسه مستحق ايچون واردر كه ديلرسه اول رهنك قيمتنى راهنه تضمين ايتديرر (ويصير المرتهن مستوفيا بدينه) ورهن هلاك اولمغله مرتهن دينى استيفا ايلمش اولور (وان يضمن المرتهن) ومستحق ديلرسه مرتهنه تضمين ايتديرر زيرا مستحقك حقنى قبض ايله متعدى اولمش اولور (ويرجع المرتهن بها او بدينه على الراهن) ومرتهن دخى راهن اوزرينه تضمين ايلديكى رهنك قيمتى ايله رجوع ايدر ياخود دينى ايله رجوع ايدر اما قيمت ايله رجوعى راهن جهتندن تسليم ايله مغرور اولمسيدر اما دين ايله رجوع تضمين ايلكله قبضى منتقض اولوب حكمى كما كان عودت ايلسيدر

باب التصرف فى الرهن وجنايته والجناية عليه

بو باب نفس رهنده تصرفك ورهنك جنايتى ورهنك اوزرينه اولان جنايتك احكامى بيانندەدر (بيع الراهن الرهن موقوف على اجازة المرتهن او قضاء دينه) راهنك رهنى بيع ايلسى مرتهنك اجازتنه موقوفدر ياخود دينى قضايه موقوفدر (فان اجاز صار ثمنه رهنا مكانه) اكر مرتهن رهنى بيع ايچون راهنه اجازت ويررسه اول رهنك ثمنى يینه رهنك مكاننه رهن اولور (وان لم يجز وفسخ لا ينفسخ فى الاصح) واكر مرتهن بيع رهنه اجازت ويرمسه وبيعى فسخ ايلسه اصح روايتده بيع فسخ اولمز نهايت موقوف اولور مرتهنك رهنى بطلانندن صيانت ايچون (فان شاء المشترى صبر الى ان يفك الرهن او رفع الامر الى القاضى ليفسخه) امدى اكر مشترى ديلرسه راهن رهنى فك ايدنجه صبر ايدر ياخود امرى يعنى واقع اولان عقد بيعى قاضى يه رفع ايدر كه بيعى فسخ ايليه زيرا فسخ ايچون قاضينك ولايتى واردر يوحسه مشترى كندى فسخه قادر دكلدر شول عبد كبيدر كه بيع منعقد اولدقدنصكره قبل القبض فرار ايلسه مشترى ديلرسه بولنجه صبر ايدر ديلرسه قاضى يه واروب بيعى فسخ ايتديرر (وصح عتق الراهن الرهن وتدبيره واستيلاده) وراهنك رهنى اعتاق ايلسى ومدبر واستيلاد ايلسى صحيحدر زيرا اعتق محلنه يعنى ملكنه مضاف اولديغى حالده اهلندن صدور ايلمشدر مرتهنك عدم اذنى ايچون راهنك تصرفى لغو اولمز قيچن اعتاق سببيله ملك رقبه زائل اولسه مرتهنك دخى ملك يدى زائل اولور زيرا كه بناء ملك رقبه ملك يددن اقوى درچونكه اعلى واقوى زائل اوليحق ادنى حود بطريق الاولى زائل اولور (فان كان موسرا طولب بدينه ان حالا) اكر راهن موسر ايسه رهن باطل اولديغى اجلدن دينى طلب اولنور اكر دينى حالا ايسه (واخذت قيمة الرهن فجعلت رهنا مكانه لو مؤجلا) ورهنك قيمتى اخذ اولنوب رهنك مكاننه رهن قلنور حلول وقته دكين اكر دين مؤجل ايسه (وان كان معسرا اسعى المعتق فى الاقل من قيمته ومن الدين ورجع به على سيده) واكر راهن معتق ومعسر ايسه يعنى فقير ايسه عبد معتق مرتهن ايچون سعى ايدر رهنده اكر دين اون درهم اولسه ورهنك قيمتى دخى اون درهم اولسه مرتهن كلى دينى استيفا ايلمش اولور واكر رهنك قيمتى اون بش درهم اولوب دين اون درهم اولسه يینه مرتهن اون درهمى اخذ ايلمش اولور ومستعير معير ايچون اون درهمى ضامن اولور تمام قيمتى ضامن اولمز زيرا امرنه موافقت ايدوب متعدى اولمشدر واكر رهنك قيمتى اون درهم اولسه دين اون بش درهم اولسه مرتهن اون درهمى اخذ ايدوب باقى دين راهن اوزرينه

قالور ومستعير معيره دیندن ایفا ایلدیکی که اون درهمدر انی ضامن اولور کذا فی صدر الشریعة (والمدبر وام الولد فی کل الدین بلا رجوع) ومدبر وام ولد کلی دین ایچون سعی ایدرلر بعده یسر حالنده سیدی اوزرلرینه رجوع ایلزلر معتق بونلرك خلافی ایدی زیرا بونلرك کبی سیدك مالیدر اول اجلدن رجوعه قادر دکللردر (واتلافه کاعتاقه موسرا) وراهنك رهنی اتلاف ایلسی موسرا اعتاق ایلسی کبیدر راهندن دین مطالبه اولنور حالا ایسه مؤجلا ایسه قیمتی اخذا اولنوب رهنك مکانه رهن وضع اولنور اکر اول قیمت رهنك قائممقامی اولورسه (وان اتلفه اجنبی ضمنه المرتهن قیمته وکانت رهنامکانه) واکر رهنی اجنبی اتلاف ایلسه مرتهن اجنبی یه رهنك قیمتی تضمین ایتدیرر واول قیمت رهنك مکانه رهن اولور (ولو اعار المرتهن الرهن من راهنه خرج من ضمانه) واکر مرتهن رهنی راهنه عاریت ویرسه مرتهنك ضمانندن چقار زیرا ضمان قبض اعتباریله در صاحبنه ردایله منتقض اولوب ضمان مرتفع اولدی (وبرجوعه یعود ضمانه) وراهنك عاریتدن رجوعی ایله ضمان رهن عودت ایدر (وله الرجوع متی شاء) وهر نه زمان استرسه مرتهن ایچون عاریتدن رجوع ایلك واردر زیرا عقد رهن باقیدر نهایت عاریت حالنده ضمانك حکمی یوقدر (ولو اعاره احدهما باذن الاخر من اجنبی خرج من ضمانه ایضا فلو هلك فی یده هلك مجانا) وراهن یاخود مرتهن بر برینك اذنی ایله اجنبی یه رهنی عاریت ویرسه مرور ایدن مسئله کبی مضمون اولمقدن چقار اکر رهن مستعیرك یدنده هلاك اولسه مجانا هلاك اولور زیرا عاریتدر عاریت ایسه مضمون دکلدر (ولکل منهما ان یرده رهنا) وراهن ومرتهن ایچون رهن مستعاری کما کان رهن ایچون رد ایلك واردر زیرا عقد رهنیت باقی اولمغله عقد جدیده احتیاج یوقدر (فان مات الراهن قبل رده فالمرتهن احق به من سائر الغرماء) امدی اکر راهن رهن مستعاری مرتهنه ردایلزدن مقدم فوت اولسه سائر غرمادن مرتهن احقدر زیرا حکم رهن ید مرتهنده ثابتدر اکر راهن فوت اولمغله رهنی مرتهن اخذا ایلسه قبض عودت ایدر ٭ امدی بو تقدیرجه مرتهن رهنه احق اولور اجاره وبیع وهبه بونك خلافیدر بوذکر اولنانلرده اکر راهن ثانیا رهن ویرمزدن مقدم فوت اولسه مرتهن غرمانك بری اولور (ولو استعار المرتهن الرهن من راهنه او استعمله باذنه فهلك حال استعماله سقط ضمانه عنه) واکر مرتهن رهنی راهندن استعاره ایلسه یاخود راهنك اذنی ایله رهنی استعمال ایلسه وحال استعمالنده رهن هلاك اولسه مرتهندن ضمان ساقط اولور زیرا ید عاریت ثابتدر عاریت ایسه رهنه مخالفدر اول اجلدن ضمان مرتفع اولور (وان هلك قبل استعماله او بعده فلا) واکر رهن ید مرتهنده استعمالندن اول یاخود صکره هلاك اولسه هلاك اولمسی ایله ید عاریت مرتفع اولوب ید رهن عودت ایلشدر بو تقدیرجه ضمان لازم کلور (وصح استعارة شیء لیرهن) ورهن قومق ایچون برشیء استعاره ایلك صحیحدر (فان اطلق) اکر معیر ایچون ونه مقدار ایچون وکیمك قتنده رهن قویاجغنی تعیین ایلیوب اطلاق ایلسه (رهنه بما شاء عند من شاء) مستعیر اولان اول استعاره ایلدیکی شیئی مراد ایلدیکی شیء مقابله سنده ومراد ایتدیکی آدمه رهن ویرر زیرا اطلاق واجب الاعتبار در خصوص وعاریتده جهالت نزاعه مفضی دکلدر (وان قید بقدر او جنس او مرتهن او بلد تقید به) واکر معیر مقداری یاخود جنسی یاخود مرتهنی یاخود بلدی تقیید ایلسه تقیید ایلدیکی شیئله مقید اولور مثلا بیك درهمه رهن وضع ایله دیسه زیاده ونقصانه رهن قومق جائز اولمز وفلان جنسه رهن ایله دیسه آخر جنسه رهن ایلسه جائز دکلدر وفلان کمسنه یه رهن ایله دیسه آخر کمسنه یه رهن ایلك جائز دکلدر وبروسه ده رهن وضع ایله دیسه ادرنه ده وضع ایلك جائز دکلدر (فان خالف فان شاء المعیر ضمن المستعیر ویتم الرهن بینه وبین مرتهنه) واکر مستعیر معیره بعد التقیید مخالفت ایلسه معیر دیلرسه مستعیره تضمین ایتدیررو عقد رهن مستعیر وراهن ومرتهن بیننده تمام اولور زیرا مستعیر ضمان ایله اول شیئه مالك اولور بو تقدیرجه ظاهر اولور که کندو ملکنی رهن قومش اولدی (او المرتهن ویرجع المرتهن بما ضمنه وبدینه علی المستعیر) یاخود معیر مرتهنه تضمین ایتدیرر ومرتهن دخی تضمین ایلدیکی شیء ایله یاخود دینی ایله مستعیر اوزرینه رجوع ایدر (وان وافق وهلك عند مرتهنه صار مستوفیا دینه) واکر معیرك قدر وجنس ومرتهن وبلده ده تقیید ایلدیکی اوزره موافق اولورسه ومرتهن قتنده اول رهن هلاك اولسه مرتهن دینی استیفا ایلش اولور (او قدر قیمة الرهن لو اقل من الدین) یاخود رهنك قیمتی استیفا ایلش اولور اکر دین

رهندن اقل ایسه (وطالب راهنه بباقیه) ومرتهن باقی دین ایله راهنی مطالبه ایدر (ووجب للمعیر علی المستعیر مثل الدین اوقدر القیمة) ودینك مثلی یاخود رهنك قیمتی مقداری معیر ایچون مستعیر اوزرینه واجبدر حاصل کلام اکر دین وکرك فدا ایلسون ساقط اولور اکر دین عبدك قیمتنه مساوی یاخود اقل ایسه اکر دیندن اکثر ایسه زیادهسی ساقط اولمز (ولو هلك عند المستعیر قبل الرهن او بعدفکه لایضمن وان کان قد استعمله من قبل) واکر مستعیر قتنده قبل الرهن هلاك اولسه یاخود فك رهن ایلدکدنصکره هلاك اولسه ضامن اولمز اکر رهن قومزدن اول استعمال اولنسه (ولو اراد المعیر افتکاك الرهن بقضاء دین المرتهن من عنده فله ذلك ویرجع بماادی علی الراهن) واکر معیر مرتهنك دینی کندو قتندن قضا ایله فك رهن ایتمك مراد ایلسه معیر ایچون بو فعلی ایشلمك واردر ومرتهن تسلیم رهن ایلمکده تردده قادر دکلدر تسلیم ایدر ومعیر ادا ایلدیکی شیئله راهن اوزرینه رجوع ایدر آخرك دینی قضا ایله متبرع اولمز زیرا بوندهکندو ملکنی تخلیص واردر معیرك اداسی راهنك اداسی کبی اولمش اولور (ولو قال المستعیر هلك فی یدی قبل الرهن او بعد الفکاك وادعی المعیر هلاکه عند المرتهن فالقول للمستعیر) واکر مستعیر دیسه که رهن بنم المده قبل الرهن هلاك اولدی یاخود انفکاکدنصکره هلاك اولدی دیسه ومعیر دخی رهن مرتهن قتنده هلاك اولدی دیو ادعا ایلسه قول مستعیرکدر یمینی ایله (ولو اختلفا فی قدر ما امره بالرهن به فللمعیر) واکر معیر ایله مستعیر رهن قومق ایچون امر ایلدیکی شیئك مقدارنده اختلاف ایلسهلر قول معیرکدر زیرا اصل انکارده قول معیرك ایدی وصفی دخی انکارده قول معیرکدر (وجنایة الراهن علی الرهن مضمونة) وراهنك رهن اوزرینه جنایتی مضمونهدر مثلا دین بیك درهم اولسه ورهنك قیمتی ایکی بیك درهم اولسه وراهنك جنایتی ایله رهنك قیمتندن بیك درهم ناقص اولسه مرتهن قتنده رهن هلاك اولسه انجق نصف دین ساقط اولور (وکذا جنایة المرتهن فیسقط من دینه بقدرها) ومرتهنك رهن اوزرینه جنایتی مضمونهدر بو تقدیرجه جنایتی مقداری مرتهنك دیننده ساقط اولور زیرا غیرك ملکنی اتلاف ایتمشدر امدی اتلاف ایلدیکی مقدارنی ضامن اولور (وجنایة الرهن علیهما) ورهنك جنایتی راهن ومرتهن اوزرینهدر مثلا رهن بارکیر اولسه و برشیئی باصسه که خطاء دیت لازم کلسه مناصفه طریقی اوزره جنایة راهن ومرتهنه واجب اولور (وعلی مالهما هدر) وراهن ومرتهنك مالی اوزرینه اولان جنایتی هدردر ابوحنیفه قتنده (خلافا لهما فی المرتهن) امامین ایچون مرتهن حقنده خلاف واردر انلرك قتنده مرتهنك مالنده جنایتی هدر دکلدر (ولو رهن عبد ایساوی الفا بالف مؤجل فصارت قیمته مائة فقتله رجل وغرم مائة وحل الاجل بقبض المرتهن المائة قضاء عن حقه ولایرجع علی راهنه بشیء) واکر برکمسنه بیك درهمه مساوی بر عبدی بیك درهم مؤجل مقابلهسنده رهن قوسه وسعرك انتقاصندن عبدك قیمتی یوز درهم اولسه و برکمسنه عبد مذکوری قتل ایدوب یوزدرهمی غرامت چکسه واول مؤجل اولان الفك وقتی حلول ایلسه مرتهن یوزدرهمی حقنی قضا ایچون قبض ایدر وراهن اوزرینه برشیئله رجوع ایلمز یعنی طقوزیوزدرهم ایچون رجوع ایلمز (وان باعه بالمائة بامر راهنه رجع علیه بالباقی) واکر مرتهن رهنی یوزدرهمه راهنك امری ایله بیع ایلسه یوزدرهم حقنی قضا ایچون قبض ایدر باقیسیکه طقوز یوز درهمدر راهن اوزرینه رجوع ایدر زیرا راهنك اذنی ایله بیع ایتمك رهنی رد ایدوب راهن بنفسه بیع ایتمش کبی اولدی بو تقدیرجه رهن باطل اولوب دین باقی قالدی (وان قتله عبد یعدل مائة فدفع به افتکه الراهن بکل الدین) واکر بیك درهمه مساوی اولان عبدی یوزدرهمه معادل بر عبد قتل ایلسه و مقتول مقابلهسنده قاتل اولان عبدی ویرسه راهن کل دینی مقابلهسنده افتکاك ایدر افتکاکك معناسی رهنی ید مرتهندن اخراج وتخلیص ایلمکه دیرلر کذا فی المغرب (وعند محمد انشاء دفعه الی المرتهن وان شاء افتکه بالدین) وامام محمد قتنده دیلرسه راهن مدفوع اولان عبدی دینی مقابلهسنده مرتهنه ویرر غیری شیء ویرمز دیلرسه عبد جانیی رهندن خلاص ایدوب دینی ادا ایدر (وان جنی الرهن خطأ فداه المرتهن ولایرجع) واکر عبد مرهون خطاء جنایت ایلسه وعبد جانی ایچون مرتهن فدا ایلسه یعنی جنایتی سبیله عبد اوزرینه لازم کلنی اعطا ایلسه مرتهن فدا ایلدیکی شیئدن برشیئله راهن اوزرینه رجوع ایدهمز زیرا ضمان جنایت مرتهن اوزرینهدر مرتهنك

عبد جانی ایچون فداسی رهنی اصلاح ایچوندر ودین کما کان راهن اوزرینه‌در عبد دخی کما کان رهندندر (فان ابی) اگر مرتهن فدادن ابا ایلسه (دفعه الراهن اوفداه) راهن عبد جانی‌یی ولی جنایته دفع ایلیه یاخود فدا ایلیه (وسقط الدین) ودین ساقط اولور کرك راهن عبدجانی‌یی ویرسون و کرك رهنك قیمتندن ودیندن اقلده یعنی اگر رهنك قیمتی اقل ایسه رهنك قیمتنی سعی ایدر اگر دین اقل ایسه دینی سعی ایدر و عبد سعی ایدوب مرتهنه ویردیکی شیٔ ایله سیدی اوزرینه رجوع ایدر یسر حالنده‌ز یراسیدك اضطراری حالنده دینی قضا ایلشدر (ولومات الراهن باع وصیه الرهن وقضی الدین) واگر راهن فوت اولسه وصیسی رهنی بیع ایدوب دینی قضا ایدر زیرا وصی قائم مقامیدر (فان لم یکن له وصی نصب القاضی له وصیا وامره بذلك) اگر راهنك وصیسی یوغیسه قاضی انك ایچون بر وصی نصب ایدر و وصی‌یه بیع ایچون امر ایدر

فصل

بو فصل رهنك تغییری وزیاده‌سی و بونلردن غیری شول مسائل متفرقه بیانده‌در که اواخر کتبده ذکر اولنور (رهن عصیرا قیمته عشرة بعشرة فتخمر ثم تخلل وهو یساوی بها فهو رهن بها) برکمسنه عصیری یعنی اوزمی صقوب شیره سیکه قیمتی اون درهمدر اون درهم مقابله سنده رهن قودی بعده اول عصیر خمر اولدی آندنصکره سرکه اولدی حالبوکه قیمتی عشره‌یه مساوی اولسه ینه عشره مقابله سنده رهندر قیاس بوایدیکه رهن باطل اوله زیرا عصیر خمر اولدی مال متقوم اولمقدن چیقدی اما باطل اولمسی تخلل ایتمك احتمالی ایله در و تخلل دخی ایلدی کما کان رهن اولمق اوزره باقی قالدی (وان رهنت شاة قیمتها عشرة بعشرة فماتت فدبغ جلدها وهو یساوی درهما فهو رهن به) وقیمتی اون درهم ایدر برقیون اون درهم مقابله سنده رهن قونسه وقیون اولسه وجلدی دباغت اولنسه واول جلد بردرهمه مساوی اولسه اول جلد بردرهم مقابله سنده رهندر (ونماء الرهن کولده ولبنه وصوفه وثمره للراهن) ورهنك نماسی ولدی وسودی وصوفی ومیوه‌سی کبی اولان شیلر راهن ایچوندر زیرا کندو ملکنده متولد اولمشدر (ویکون رهنا مع الاصل فان هلك هلك بلاشیٔ) واول رهندن نما بولان اشیادن هرقنغیسی اولورسه اصلی ایله معا رهندر اگر هلاك اولسه بلاشیٔ هلاك اولور زیرا نما مقصودا تحت عقده داخل دکلدر (وان بقی وهلك الاصل یفتك بحصته من الدین یقسم الدین علی قیمة الاصل یوم القبض و قیمة النماء یوم الافتکاك فما اصاب الاصل سقط وما اصاب النماء افتك به) واگر نما باقی قالوب اصل هلاك اولسه اصلك حصه‌سیله نما اولان شیٔ رهندن اخراج اولنور ودین یوم قبضده اصلك قیمتی اوزرینه و یوم فکاکده نمانك قیمتی اوزرینه تقسیم اولنور وشول شیکه اصله اصابت ایلدی ساقط اولدی وشول شیکه نمایه اصابت ایلدی اول شیئله نما رهندن اخراج اولنور ❋ صورت مسئله بودرکه برکمسنه آخرکمسنه‌یه برجاریه رهن ایلدی وجاریه بیك درهمه مساوی برولد کتوردی امدی دین جاریه اوزرینه وولد اوزرینه نصفین حسابی اوزره تقسیم اولنور ❋ وبر محلده دخی صورت مسئله بویوزدن بیان اولنورکه برکمسنه یوز اللی درهمه مساوی برجاریه‌یی بیك درهم مقابله سنده رهن ایلدی وجاریه بشیوز درهمه مساوی بر ولد کتوردی آندنصکره جاریه هلاك اولدی ولد باقی قالدی دیندن یوز درهمی ساقط اولدی زیرا امك حصه‌سیدر وولد راهنه تسلیم اولنوب مرتهن راهندن اللی درهمی استیفا ایدر زیرا حصهٔ ولددر بوحساب ثلث وثلثان حسابی اوزره‌در (وتصح الزیادة فی الرهن ولاتصح فی الدین فلایکون الرهن رهنا بها) ورهنده زیاده صحیح اولور اما دینده زیاده صحیح اولمز واول رهن رهن اولمز زیاده مقابله سنده مثلا برکمسنه اون درهمه مساوی برثوبی اون درهم مقابله سنده رهن و یروب بعده برثوب دخی کتوروب بودخی اولکی ایله رهن اولسون دیسه صحیحدر اما ابتدادن بشیوز درهم استقراض ایدوب رهن وضع ایلسه وصکره دیسه که بشیوز دخی قرض ویر رهنمز بیك درهم استقراض مقابله سنده رهن اولسون دیسه صحیح دکلدر ابو حنیفه و محمد قتلرنده (خلافا لابی یوسف) ابو یوسف ایچون خلاف واردر (وان رهن عبدا یعدل الفا بالف فدفع مکانه عبدا یعدلها فالاول رهن حتی یرد الی راهنه والمرتهن امین فی الثانی حتی یجعله مکان الاول برد الاول) و برکمسنه بیك درهمه معادل برعبدی بیك درهم مقابله سنده رهن ایلسه و بعده عبد اولك مکانه بیك درهمه معادل برعبد دفع ایلسه یعنی اولکی عبدی آلوب ینه بیك درهمه معادل بر عبدی اولکینك یرینه رهن دیوو یرسه ❋ امدی اولکی عبد راهنه رد اولنجه‌یه رهندر ومرتهن عبد ثانیده امیندر شول

زمانه دکین که عبد ثانی یی اولکی عبد یرینه رهن ایدنجه زیرا ایکیسیده کندوده اولیجق ثانی امانت اولمش اولور اما اولکیسنی راهنه تسلیم ایلدکده رهن ثانی اولمش اولور (ولو ابرأ المرتهن الراهن من الدین او وهبه منه فهلك الرهن هلك بلا شیٔ) واکر مرتهن راهنی دیندن ابرا ایلسه وراهن دخی ابرایی قبول ایلسه ورهن مرتهن یدنده هلاك اولسه بلا شیٔ هلاك اولور استحسانا یاخود مرتهن راهنه دینی هبه ایلسه زیرا رهنده اعتبار مجرد قبض ایله دکلدر بلکه دین ایله بیله در زیرا رهنك ضمانی ضمان استیفادر بو ایسه بلادین متحقق اولمز ابرا ایله ایسه دین باقی قالمدی وشول حکمك ثبوتیکه ذات و وصفین اولان علت ایله اوله وصفك برینك زوالی ایله آخر دخی زائل اولور معلومدر که اکر رهنی ابرا ایلسه وقبض ایلسه ضمان ساقط اولور اکر دین باقی ایسه ده زیرا وصفك بری زائل اولمشدر که اول قبضدر وینه ضمان ساقط اولور دینده ابرا ایله اکر قبض باقی ایسه ده وصفك بریکه دین ایدی زائل اولدی (ولو قبض دینه او بعضه منه او من غیره او شری به عینا او صالح عنه علی شیٔ او احتال به علی آخر ثم هلك الرهن قبل رده هلك بالدین و یرد ماقبض الی من قبض منه وتبطل الحوالة) واکر مرتهن دینی قبض ایلسه یاخود دیندن بعضیسن راهندن قبض ایلسه یاخود راهندن غیریدن قبض ایلسه یاخود اول دین ایله بر عینی اشترا ایلسه یاخود دیندن بر شیٔ اوزرینه مصالحه ایلسه یاخود آخر اوزرینه اول دینی حواله ایلسه اندنصکره رهنی راهنه رد ایلمزدن مقدم رهن هلاك اولسه دین ایله هلاك اولور ومرتهن قبض ایلدیکی شیئی شول کمسنه دنکه قبض ایلشدر اکا رد ایدر وحواله دخی باطل اولور وابرا ایله استیفا بیننده فرق بودر که ابرا ایله دین اصلا ساقط اولور اما استیفا ایله دین مقدم اولمز بلکه هر بریسی ایچون آخر اوزرینه دین ثابت اولور انجق طلبی ساقط اولور عدم فائده ایچون وحواله دینی اسقاط ایلمز نهایت محتال علیهك ذمتی محیلك مقامنه قائم اولور بو اجلدندر که محتال علیه مفلسا فوت اولسه محیلك ذمتنه عودت ایدر (وکذا لو تصادقا علی عدم الدین ثم هلك هلك بالدین) وراهن ومرتهن عدم دین اوزرینه تصادق ایلسه لر صکره رهن هلاك اولسه یوقاروده مرور ایدن مسئله کبی دین ایله هلاك اولور

﴿ كتاب الجنايات ﴾

بو کتاب جنایاتك احکامی بیاننده در جنایات جمع جنایه در فقها قتلی فعل محرمه تخصیص ایلمشلر در شرعا و بونك تفصیلی بودر که جانیدن صادر اولان فعل بر کمسنه نك نفسی اوزرینه یاخود اطرافنه یاخود مالنه یاخود عرضنه واقع اولمقدر شویله که اول ضررلی فعل مالی اوزرینه واقع اولورسه اکا غصب تسمیه ایلمشلر در وشول که اول ضررلی فعل عرض اوزرینه واقع اولورسه اکر بالمشافهه اولورسه اکا قدح واهانت دیرلر اکر بالمشافهه دکل ایسه اکا غیبت دیرلر علی کلا التقدیرین اکر حکم شرعی یه متضمن اولورسه حدوددن اولور تفصیلی کتاب حدودده مرور ایتمشدر وشول شیکه بینه و بین الله در اول فعلدن بحث ایلمك فقهدن خارجدر وشول فعل ضررکه نفس اوزرینه واقع اولسه اکا قتل تسمیه ایلدیلر وقتل دخی بش نوعدر بری عمددر و بری شبه عمددر و بری خطادر و بری دخی خطا مجراسنه جاریدر و بری دخی سبب قتلدر انشاء الله تعالی عن قریب تفصیلی کلور واول فعل ضررکه اطراف اوزرینه واقع اولور اکا جنایة فیما دون النفس دیو تسمیه ایلمشلر در (القتل اما عمد وهو ان یقصد ضربه بما یفرق الاجزاء من سلاح او محدد من حجر او خشب او لیطة او حرقة بنار) قتل یا عمدا در عمد ایسه اجزائی مفرق اولان شیئله اول نفسی ضربه قصد ایلمکدر اول مفرق اجزا اولان شیٔ سلاحدن اوله یاخود محدد اوله حجردن یاخود خشبدن اوله یاخود لیطه دن اوله یاخود نار ایله حرق اوله لیطه کسر لام ایله قامشك قشریدر زیرا عمد قصددر وقصد ایسه فعل قلبدر بوکا ایسه دلیل استعمال آلت قتلدر بو تقدیرجه متعمد اولمش اولور ابو حنیفه قتنده (وعندهما بما یقتل غالبا) وامامین قتنده ایسه غالبا قتل ایده جك شیئله ضربه قصد ایلمکدر حتی اکر حجر کبیر ایله یاخود خشب کبیر ایله ضرب ایلسه ابو حنیفه قتنده عمد اولمز اما امامین قتنده عمددر (وموجبه الاثم) وقتلك موجبی آخرتده اثمدر حق سبحانه وتعالینك قول شریفنده (ومن یقتل مؤمنا متعمدا فجزاؤه جهنم خالدا فیها) واقع اولمشدر ونبی علیه السلام (سباب المؤمن فسق وقتاله کفر) بیورمشلر در وحدیث آخرده (لزوال الدنیا اهون علی الله من قتل امرئ مسلم) وینه نبی علیه السلام خطبهٔ عرفاتده (الا ان دماءکم ونفوسکم محرمة علیکم

بحرمة يومی هذا وشهری هذا فی مقامی هذا) بیورمشلردر (والقصاص) ودنیاده قصاصدر زیرا حق سبحانه وتعالی (کتب علیکم القصاص فی القتلی) بیورمشلردر و نبی علیه السلام (العمد قود) ای موجبه تحقیقا حق سبحانه وتعالی قتل خطاده دیت بیورمشدر که (ومن قتل مؤمنا خطأ فتحریر رقبة مؤمنة ودیة مسلمة الی اهله) قول شریفی دلیل قطعیدر زیرا قصاصا قتل نهایت عقو بتدر بو عقوبت ایسه جنایتك تناهیسنده در وتناهی جنایت ایسه عمد ایله در خطاده شبه عمدواردر (عینا) یعنی متعینا دیمکدر شافعی قتنده غیرمتعین بلمکه ولیسی قصاص ایله اخذ دیتده مخیردر (الا ان یعفی) مگر که عفو اولنه یعنی ولی قصاص عفو ایلیه یاخود برشیئله مصالحة ایلیه (ولا کفارة فیه) وعمدده کفارت یوقدر کرك عمدا قتل ایدوب قصاص واجب اولسون و کرك قصاص واجب اولمسون بابا اوغلنی عمدا قتل ایلسه یاخود برکمسنه دارحربده مسلمان اولوب دار اسلامه هجرت ایلیوب بو مقوله آدمی قتل ایلسه کفارت اولمز کذا فی النهایة (واماشبه عمد وهو ضربه قصدا بغیر ماذکر) یاخود قتل شبه عمد اوله و بوشبه عمد شول ضربدر که قصدا اوله اما عمدده ذکر اولنان شیئك غیریسی ایله اوله مثلا عمدده سلاحله ومحدد ایله اوله دیمشیدی شبه عمدده محدد اولمیه حجر وعصا کبی وهر شیئکه اجزائی تفریق ایلیه اول شیء غیر محدددر و بزم قتمزده شول شیئکه غالبا قتل ایدر انکله قتل عمددر و شول شیئکه غالبا قتل ایلز اول شیئله قتل عمدك غیریدر و بونوعه شبه عمد تسمیه سی آلت ایچوندر که بونده قصد فعل واردر یوخسه قصد قتل یوقدر نفس فعل اعتبار یله عمد اولور وقتل اعتبار یله خطا اولور بو محلده آلت قتل اولمامغله قتله عدم قصدنه دلیلدر بو تقدیرجه خطاء شبه العمد اولمش اولور (وموجبه الاثم والکفارة) وشبه عمد قتلك موجبی اثمدر شرعا محرم اولان شیئه قصد ایلدیکی ایچون دخی کفارتدر زیرا من وجه خطادر آلته نظر ایله بو تقدیرجه حق سبحانه وتعالینك (ومن قتل مؤمنا خطأ) قول شریفنك تحتنه داخل اولمش اولور وصاحب نهایه وصاحب ایضاح دیمشلردر که اصحابمزك کتابنده بولنمشدر که ابو حنیفه قولی اوزره شبه عمدده کفارت یوقدر زیرا بو اثم کامل ومتناهیدر تناهیسی سببندن شرع شریف کفارتی منع ایتمشدر (والدیة المغلظة علی العاقلة لا القود) وشبه عمدده قاتلك اوزرینه دیت مغلظة واردر قود یوقدر (وهو فیمادون النفس عمد) وشبه عمد نفسدن غیریده یعنی اطرافده عمددر مثلا برکمسنه آلت غیر جارحه ایله برعضوی جرح ایلسه یعنی اتلاف ایلسه قصاص واجبدر مادون نفسده شبه عمد یوقدر (واماخطأ) واما عمد قولنه یاخود اماشبه عمد قولنه معطوفدر یعنی قتلی برقاچ نوع ایلمش ایدی برنوعی دخی خطا اولان قتلدر (وهو فی القصد بان یرمی شخصا ظنه صیدا او حربیا فاذا هو آدمی معصوم) وخطا ایکی قسمدر برقسمی قصدده در مثلا برشخصه اوق یاخود غیری شیء رمی ایلیه که اول شخصی صید ظن ایلمش اوله یاخود حربی ظن ایدوب اول ظن ایلدیکی حربی معصوم الدم آدم اوله رمی ایدن کمسنه نك خطاسی فعل رمیده دکلدر انجق خطا قصدنده در (اوفی الفعل بان یرمی عرضا فیصیب آدمیا) یاخود خطا فعلده اوله مثلا بر نشان دیکوب اکا آتمغله آدمه اصابت ایلیه بونده خطا فعلده در عرض ظمه ایله هدف یعنی نشان معناسنه در (واماما اجری مجری الخطأ کنائم انقلب علی آخر فقتله وموجبهما الکفارة والدیة علی العاقلة) یاخود خطا مجراسنه جاری اوله شول نائم که آخر اوزرینه منقلب اولوب قتل ایلمك کبی وخطأ قتلك وخطا مجراسنه جاری اولان قتلك موجبلری کفارتدر وعاقله سی اوزرلرینه دیتدر (واما قتل بسبب وهو کحوان یحفر بئرا او یضع حجرا فی غیر ملکه بلا اذن فهلك به انسان) یاخود بسبب قتلدر و بسبب قتل اولدر که برکمسنه کندینك ملکندن غیریده مالکنك اذنسز قیو حفر ایلسه یاخود حجر وضع ایلسه واول حفر یاخود وضع حجر سببیله انسان هلاك اولسه بو مقوله یه بسبب قتل دیمشلردر (موجبه الدیة علی العاقلة) بسبب قتلك موجبی عاقله سی اوزرینه دیتدر زیرا تلفه سبب اولمشدر ومتعدیدر (لا الکفارة) کفارت یوقدر زیرا بونده حقیقة قتل معدومدر لکن ضمان حقنده خطایه الحاق اولندی وغیری حقنده اصل اوزرینه باقی قالدی (وکلها یوجب حرمان الارث الا هذا) وانواع قتلك کلیسی حرمان ارثی موجبدر الا بسبب قتل ارثك حرمانی ایجاب ایلز

باب مایوجب القصاص ومالایوجب

بو باب قصاصی ایجاب ایدن وقصاصی ایجاب ایتمین قتلك احکامی بیاننده در (یجب القصاص بقتل من هو محقون الدم

على التأبيد عمدا) قصاص واجب اولور شول كمسنه نك عمدا قتلى سببيله كه اول كمسنه تأبيد محقون الدم اوله محقون محفوظ معناسنه در مثلا ابدى قانى محفوظ اولان كمسنه يى عمدا قتل ايلين كمسنه يه قصاص واجب اولور (فيقتل الحر بالحر و العبد بالعبد) قاتل حر مقابله سنده و عبد مقابله سنده قتل اولنور شافعى قتنده حر عبد مقابله سنده قتل اولنمز (و المسلم بالذمى) ومسلم دخى ذمى مقابله سنده قتل اولنور شافعى قتنده قتل اولنمز (ولا يقتلان بمستأمن بل المستأمن بمثله) ومسلم و ذمى مستأمن مقابله سنده قتل اولنمزلر زيرا مستأمن على التأبيد محقون الدم دكلدر بلكه مستأمن مثلى مقابله سنده قتل اولنور زيرا بينلرنده مساوات واوردر (والذكر بالانثى والعاقل بالمجنون والبالغ بغيره والصحيح بغيره وكامل الاطراف بناقصها) وذكر انثى مقابله سنده وعاقل مجنون مقابله سنده و بالغ غير بالغ مقابله سنده و صحيح غير صحيح مقابله سنده وكامل الاطراف ناقص الاطراف مقابله سنده قتل اولنور (والفرع باصله لا الاصل بفرعه) وفرع اصل مقابله سنده قتل اولور نه قدر عالى ايسه ده يعنى اوغل بابا ايچون قتل اولنور اصل فرع مقابله سنده قتل اولنمز يعنى بابا اوغلى مقابله سنده قتل اولنمز هر نه قدر عالى اولورسه زيرا نبى عليه السلامك (لا يقاد الوالد بولده) قول شريفى واقع اولمشدر (بل يجب الدية فى مال القاتل ثلاثة سنين) بلكه مال قاتلدن ديت واجب اولور اوچ سنه ده يعنى اول ديتى اوچ سنه ده ادا ايدر اما شافعى قتنده فى الحال ادا ايدر (ولا السيد بعبده ومدبره ومكاتبه وعبد ولده وعبد بعضه له) وسيد عبدى مقابله سنده دخى مدبرى ومكاتبى مقابله سنده قتل اولنمز وولدينك عبدى مقابله سنده دخى قتل اولنمز وشول عبد مقابله سنده دخى قتل اولنمز كه اول عبدك بعضيسى كنديسنك و بعضى آخرك اوله زيرا بعضده مجزى اولمز (وان ورث قصاصه على ابيه سقط) و بر كمسنه باباسى اوزرينه قصاصه وارث اولسه قصاص ساقط اولور مثلا بابا اوغلنك اناسنى ياخود قرنداشنى قتل ايلسه بابا قصاص اولنمزدن مقدم خاتون فوت اولسه بابادن قصاص ساقط اولور زيرا اوغلو وارث اولمشدر (ولا قصاص على شريك الاب او المولى او المخطى او الصبى او المجنون وكل من لا يجب القصاص بقتله) و بابا اوغلنى قتل ايلدكده بر كمسنه قتلده كنديه شريك اولسه اول شريك اوزرينه قصاص يوقدر مولى عبدى قتلده شريك اولان كمسنه نك اوزرينه دخى قصاص يوقدر و مخطينك شريكى اوزرينه دخى قصاص يوقدر و صبينك شريكى اوزرينه دخى قصاص يوقدر و مجنونك شريكى اوزرينه دخى قصاص يوقدر وقتلى ايله قصاص واجب اولميان كمسنه لرك جمله سنه شريك اولنلره دخى قصاص يوقدر (وان قتل عبد الرهن لا يقتص حتى يحضر الراهن والمرتهن) واكر رهن قونيلان عبد قتل اولنسه قاتلى قصاص اولنمز راهن ومرتهن حاضر اولمدقجه زيرا مرتهنك ملكى دكلدر كه قصاصه تولى ايليه واكر راهن يالكز تولى ايلسه مرتهنك حقى باطل اولمق لازم كلور ❊ امدى حق مرتهن رضاسيله ساقط اولمق ايچون احضارلرى شرط قيلندى (وان قتل مكاتب عن وفاء وله وارث مع سيده فلا قصاص) واكر عبد مكاتب عن وفاء قتل اولنسه حالبوكه اول مكاتبك سيدى ايله وارثى اولسه قاتلى ايچون قصاص يوقدر زيرا صحابه كرين رضوان الله عليهم اجمعين اول مكاتبك موتى حراميدر يوخسه عبد اميدر اختلاف ايلمشلردر حضرت على وابن مسعود رضى الله عنهما قولى اوزره اكر حرا قتل اولنمش ايسه قصاص وارث ايچوندر وزيد بن ثابت رضى الله عنهك قولى اوزره اكر عبدا قتل اولنمش ايسه قصاص مولى ايچوندر حق كيمك ايديكنده شبهه اولدى قصاص ايسه اول شبهه ايچون مندفع اولدى (وان لم يكن وفاء يقتص سيده)واكر وفاء قتل اولنمامش ايسه قاتلى سيدى قصاص ايدر كرك وارثى اولسون كرك اولمسون برابردر بلا ارتياب عبدا قتل اولنمشدر (وكذا ان كان وفاء لا وارث غير سيده) واكر عبد وفاء قتل اولنوب سيدندن غيرى وارثى اولمسه كذلك مولاسى قصاص ايدر ابو حنيفه و ابو يوسف قتلرنده (خلافا لمحمد) امام محمد ايچون خلاف واردر انك قتنده قصاص يوقدر سبب استحقاقى مختلف اولدى اكر حر اقتل اولنمش ايسه ولاء جهتندن مستحق اولور و عبدا قتل اولنمش ايسه ملك جهتندن مستحق اولور بو تقديرجه حال مشتبه اولور قتله مستحق اولمز زيرا اختلاف سبب اختلاف مستحق كبيدر اصلا ساقط اولوب شول كمسنه كبى اولور كه آخر كمسنه يه شو جاريه يى بكا بيع ايله بو قدر اقچه يه ديسه و مولاسى دخى سكا تزويج ايلدم ديسه اول جاريه نك وطئى اكا حلال اولمز زيرا سبب مختلف اولمشدر (ولا قصاص الا بالسيف) وقصاص يوقدر الا سيفله در زيرا نبى عليه السلام (لا قود الا بالسيف) بيورمشلردر

یعنی لاقود مستوفی الا بالسیف دیمکدر وصحابۂ کرام رضوان الله علیهم اجمعین الا بالسلاح دیو ایضاح
ایلمشلردر (ولاب المعتوه ان یقتص من قاطع یده وقاتل قریبه) ومعتوهك باباسی ایچون قصاص ایلمك
واردر شول کمسنه که معتوهك یدینی قطع ایلدی یاخود قریبنی قتل ایلدی (وان یصالح لا ان یعفو) دخی
برشیئله مصالحه ایلمك واردر اما عفو ایلمك یوقدر بلا عوض معتوهك حقنی ابطال ایلدیکی ایچون
(والصبی کالمعتوه) وصبی معتوه کبیدر ماذکرك جمیعسنده (والقاضی کالاب هو الصحیح) وقاضی بابا کبیدر
روایت صحیحده (وکذا الوصی الا انه لایقتص فی النفس) وصی دخی اب کبیدر الا نفسده قصاص ایلمز
زیرا ولایت قصاص ولایت نفسه تابعدر اول ایسه ابه مخصوصدر (ومن قتل وله اولیاء کبار وصغار
فللکبار الاقتصاص من قاتله قبل کبر الصغار) و برکمسنه قتل اولنسه وآنك کبار وصغار اولیاسی اولسه
قتل ایدن کمسنه یی صغار بیوك اولمزدن مقدم قصاص ایلمك اولیاء کبار ایچوندر یعنی اولیاء کبار قاتلی
قصاص ایدر ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر آنلر قتنده صغار بالغ اولنجه
قاتلی قصاص اولنمز (ولو غاب احد الکبار ینتظر اجماعا) واکر اولیاء کبارك بری غائب اولسه حاضر اولمسیچون
انتظار اولنور اجماعا * جائزدرکه اول غائب اولان عفو ایلیه (ومن قتل بحدیدة المرا اقتص منه ان جرحه)
وشول کمسنه که مردموری ایله قتل اولنسه اکر جرح ایلمش ایسه قصاص اولنور مر فتح میم وتشدید را ایله
بلدیدکاری شیئدر (وان بظهره او عصاه فلا وعلیه الدیة) واکر اول بلك ظهری ایله یاخود عصاسی ایله
قتل اولنسه قاتلی قصاص اولنمز اوزرینه دیت لازمدر ابو حنیفه قتنده (وعندهما یقتص) وامامین قتنده
قصاص اولنور (وکذا الخلاف فی کل مثقل وفی التغریق والخنق) وجمله مثقلده وتغریق وخنقده اولان خلاف
بوقاروده مرور ایدن خلاف کبیدر مثلا مثقل ایله قتل ایلسه وصویه غرق ایلسه و بوغسه امام اعظم
قتنده قصاص اولنمز امامین قتنده قصاص اولنور ابو حنیفه حضرتلرینك دلیلی بودرکه قصاص محض
عمده تعلیق اولنور اول محض عمد ایسه آلت جارحه ایله ظاهرا و باطنا بنیه یی نقضدر بو ایسه بولنمدی
قصاص ایسه سیف ایله استیفادر بوتقدیرجه تماثل اولمز (وان تکرر منه قتل به اجماعا) واکر اول مثقل ایله
قتل وتغریق وتخنیق قاتلده مکرر اولسه یعنی برقاچ کره بومقوله کارده بولنمش ایسه اجماعا خنق ایله قتل
اولنور حاکم اولان کمسنه بومقوله آدمی سیاسة قتل ایدر زیرا ساعی بالفساددر (ولاقصاص فی القتل
بموالات ضرب السوط) وقامچی ایله ضربی بربرینه اولاشدرمغله قتلده قصاص یوقدر مثلا برکمسنه برکمسنه یی
قامچی ایله قتل ایدنجه ضرب ایلسه قصاص اولنمز دیت ویرر (ومن جرح فلم یزل ذا فراش حتی مات اقتص
من جارحه) و برکمسنه جرح اولنسه حتی فوت اولنجه یه دکین صاحب فراش اولمقدن زائل اولمسه جارحی
قصاص اولنور زیرا سببی موجوددر (واذا التقی الصفان من المسلمین واهل الحرب فقتل مسلم مسلما ظنه
حربیا فعلیه الدیة والکفارة لا القصاص) وقچن مسلمین واهل حربدن ایکی صف بربرینه ملاقی اولسه
و برمسلم مسلمی حربی ظن ایدوب قتل ایلسه قاتلی اوزرینه دیت وکفارت لازمدر قصاص لازم دکلدر
زیرا خطانك برنوعیدر (ومن مات بفعل نفسه وزید وحیة واسد فعلی زید ثلث دیته) و برکمسنه کندو فعلی
وزیدك فعلی ویلان وارسلانك فعلی ایله اولسه زید اوزرینه ثلث دیت لازمدر مثلا برآدم ابتدا کندو باشنی
شق ایلسه بعده زید اول آدمی مجروح ایلسه بعده یلان صوقسه و بعده ارسلان مجروح ایلسه زیده ثلث
دیت لازمدر اسد وحیه نك فعلی جنس واحددر دنیا وآخرتده هدردر ومتوفانك فعلی دخی دنیا وآخرتده
معتبردر و برجنسی من وجه هدر ومن وجه هدر دکلدرکه اول کندو فعلیدر بوتقدیرجه زید اوزرینه
ثلث دیت لازم اولور * ونوادرده ذکر اولنمشدرکه ابو حنیفه وامام محمد قتنده بوآدم غسل اولنور ونمازی قیلنور
زیرا کندو فعلنك اثری غیر معتبردر کانه کندو مرضندن فوت اولمشدر اما ابو یوسف قتنده نمازی قیلنمز
زیرا نفسنه اولان جنایتی معتبردر باغی منزله سنده اولمش اولور (ومن شهر علی المسلمین سیفا وجب قتله
ولاشیء بقتله) و برکمسنه مسلمین اوزرینه قلچ چقارسه یعنی قلیچی غمدندن اخراج ایدوب اوزرینه سل ایلسه
اول کمسنه نك قتلی واجب اولور زیرا نبی علیه السلام (من شهر علی المسلمین سیفا فقد اطل دمه) ای اهدر
قول شریفی واقع اولمشدر واول سل سیف ایدن کمسنه یی قتل ایدنه برشیء یوقدر زیرا باغی اولمشدر

(ولا فی قتل من شهر علی آخر سلاحا لیلا او نهارا فی مصر او غیره او شهر علیه عصا لیلا فی مصر او نهارا فی غیره فقتله المشهور علیه) دخی شول کمسنه‌نك قتلنده برشیٔ یوقدر که مثلا برکمسنه آخر اوزرینه شهرده یاخود شهردن غیریده کیجه‌ده یاخود کوندزده سلاح چقاروب هجوم ایلسه یاخود شهرده کیجه ایله اوزرینه هجوم ایلسه یاخود شهردن غیریده کوندز عصا ایله اوزرینه هجوم ایلسه ومشهور علیه که اوزرینه سلاح وعصا ایله هجوم اولنان کمسنه‌در اول کمسنه هجوم ایدنی قتل ایلسه برشی لازم کلمز (ولا علی من قتل من سرق متاعه لیلا واخرجه ان لم یمکنه الاسترداد بدون القتل) دخی شول کمسنه اوزرینه برشیٔ یوقدر که برکمسنه متاعنی کیجه ایله سرقه ایدوب سرقه ایلدیکی شیئی اخراج ایلسه اکر قتلدن غیری ایله استردادی ممکن اولمیوب سارقی قتل ایلسه برشیٔ لازم کلمز اکر سرقه ایلدیکی اشیایی قتلدن غیری ایله استرداد ممکن ایسه قتلی ممنوعدر (و یجب القصاص علی قاتل من شهر عصا نهارا فی مصر او شهر سیفا وضرب به ولم یقتل ورجع) وقصاص واجب اولور شول کمسنه‌نك قاتلی اوزرینه که اول کمسنه شهرده کوندز عصا ایله هجوم ایلدی یاخود سل سیف ایدوب ضرب ایلدی وقتل ایلیوب رجوع ایلدی مثلا برآدم برکمسنه‌نك اوزرینه شهرده کوندز عصا ایله هجوم ایلسه یاخود قلج چقاروب ضرب ایلسه لکن قتل ایلیوب رجوع ایلسه بعده مضروب اولان کمسنه قالقوب اردندن ایریشوب انی قتل ایلسه قاتله قصاص واجب اولور زیرا بعد الضرب منصرف اولمغله عصمت عودت ایلشدر بوندنصکره قتل ایلکله شخص معصومی قتل ایلش اولور بوتقدیرجه قصاص واجب اولور (ولو شهر مجنون او صبی علی آخر سیفا فقتله الاخر عمدا فعلیه الدیة فی ماله) واکر مجنون یاخود صبی برآخرك اوزرینه سل سیف ایلسه اول آخر دخی عمدا مجنونی یاخود صبی‌یی قتل ایلسه قاتلك اوزرینه کندو مالندن دیت لازم کلور زیرا نفس مظلومی قتل ایلشدر الا بوقدر وار در که قصاص واجب اولمز مبیح اولان شیکه دفع شردر موجود اولمغله دیت لازم کلور (ولو قتل جملا صال علیه ضمن قیمته) واکر برکمسنه‌نك اوزرینه بردوه حمل ایلسه واول کمسنه دوه‌یی قتل ایلسه قیمتنی ضامن اولور زیرا دابه‌نك فعلی اصلا غیر معتبردر

﴿ باب القود فیما دون النفس ﴾

بو باب نفسدن غیریده اولان قصاصك احکامی بیانندهدر واطرافده دخی قصاص مشروعدر زیرا جزء کله تابعدر وحق سبحانه وتعالینك (والجروح قصاص) قول شریفی مادون نفسده دخی قصاص مشروع ایدوکنه دلیل قویدر (هو ما یمکن فیه حفظ المماثلة اذا کان عمدا فیقتص بقطع الید من المفصل وان کانت اکبر من ید المقطوع) مادون نفسده قصاص شول شیده درکه اولشیده مماثله ممکن اوله چون عمدا اولسه ※ امدی مفصلدن قطع یده مقابله سنده قصاص اولنور اکر ید قاطع ید مقطوعدن بیوك ایسه‌ده مفصلدن قطع ایلش ایسه آنی دخی مفصلدن قطع ایله قصاص ایدرلر زیرا مماثله واردر اما نصف ساعددن قطع ایلش اولسه قصاص اولنمز زیرا حفظ مماثله ممکن دکلدر (وکذا الرجل) وایاق دخی بو یلجه‌در اما نصف ساقده اولسه قصاص اولمز زیرا حفظ مماثله ممکن دکلدر (وفی مادون الانف) و بقطع الید قولنه معطوفدر مادون انفی یعنی بورنینك یومشغنی عمدا قطع ایلسه قصاص اولنور اکر قصبه‌سنی قطع ایلسه قصاص اولنمز زیرا حفظ مماثله ممکن دکلدر (وفی الاذن) وقولاق قطعنده دخی قصاص اولنور (وفی العین ان ذهب ضوئها وهی قائمة) وکوزده دخی قصاص اولنور چون ضوئی کیدوب کوز یرنده قائم اولمسه (لا ان قلعت) کوز قلع یعنی چیقارلسه اولکمسه قصاص اولنمز زیرا حفظ مماثله ممکن دکلدر (فیجعل علی الوجه قطن رطب وتقابل العین بمرآة محماة حتی یذهب ضوءها) مصنف عیننده حفظ مماثله طریقی اوزره قصاص طریقنی بیان ایدوب مثلا ضاربك وجهی اوزرینه یاش پنبه قویوب وبراسی اینه‌یی تا ضوء کیدنجه کوزینه مقابل طوته‌لر اکر برکوز ایسه او برکوزنی محکم باغلیه‌لر واوزرینه یوق قومیه‌لر بو حادثه حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه زماننده واقع اولوب صحابهٔ کزین رضوان الله علیهم اجمعین ایله مشاوره بیوردقلرنده حضرت علی رضی الله تعالی عنه بو منوال اوزره قصاص اولمسنی بیان بیورمشلردر (وفی کل شجة تراعی فیها المماثلة کالموضحة) وهر باش یارغنده قصاص واجبدر اویله شجه که انده مماثله رعایت اولنه موضحه کبی وموضحه دیو شول باش یارغنه دیرلر که کمك ظاهر اوله

انشاء الله تعالى آشاغه ده بیا نی کلور یعنی مماثله رعایت اولنسان باش یارغنك کلیسنده قصاص واجبدر
(ولا قصاص فی عظم سوی السن فیقلع ان قلع و یبرد ان کسر) و دیشدن غیری کمکده قصاص یوقدر ضار بك سنی
قلع اولنور اکر مضروبك سنی قلع ایلمش ایسه و اکه ایله اکه‌لنور برابر اولنجه اکر کسر ایلمش ایسه (ولا بین طرفی
ذکر وانثی وحر وعبد اوطرفی عبدین) و ذکر وانثی وحر وعبد وایکی عبدك اعضالرنده قصاص یوقدر مثلا
برارکك آدم برخاتونك اعضاسندن بر یرینی قطع ایلسه یاخود خاتون ارکك آدمك بر یرینی قطع ایلسه یاخود
برحر برعبدك یاخود برعبد برحرك و یا برعبد برعبدك اطرافندن بر یرینی قطع ایلسه قصاص اولنمز زیرا
اطراف اموال حکمنده در قیمتده تفاوتی واردر مماثله ممکن دکلدر (ولا فی قطع ید من نصف الساعد)
و نصف ساعددن واقع اولان قطع یدده قصاص یوقدر زیرا حفظ مماثله ممکن دکلدر (ولا فی جائفة برئت)
واو کولان یعنی ایو اولان جائفه‌ده دخی قصاص یوقدر زیرا جائفه‌نك او کولمسی نادردر جائفه اول طعنه
دیرلر که جوفه ایرشمش اوله جائفه‌ده مماثله ممکن دکلدر (ولا فی اللسان ولا فی الذکر الا ان قطعت الحشفة فقط)
ولسان و ذکرده دخی قصاص یوقدر مکر که ذکرك انجق حشفه‌سی قطع اولنمش اوله زیرا حشفه‌دن قطع اولنجق
حفظ مماثله ممکندر (وطرف المسلم والذمی سواء) ومسلم و ذمینك طرفی برابردر زیرا ارشده ماینلرنده قصاص
جاریدر (وخیر المجنی علیه بین القصاص واخذ الارش لو کانت ید القاطع شلاء او ناقصة الاصابع) و مجنی علیه
قصاص ایله ارش اخذ ایلمك بیننده مخیردر اکر ید قاطع شلا یاخود ناقصة الاصابع اولورسه مثلا برکسنه‌نك
الی شلاء اولوب یاخود پارمقلری ناقص اولسه برکامل الی قطع ایلسه مقطوع الید اولان مخیردر دیلرسه
قصاص ایدر دیلرسه ارشنی اخذ ایدر زیرا کاملا استیفا ممکن دکلدر (او رأس الشاج اکبر او اصغر لا تستوعب
الشجة ما بین قرنیه وقد استوعب ما بین قرنی المشجوج) یاخود شاجك یعنی باش یاریجینك باشی بیوك
یاخود کوچك اولسه و شجه ناحیهٔ رأسی استیعاب ایلیه کبیر اولمغله حالبو که شجه مشجوجك یعنی باشی
یاریلان کمسنه‌نك رأسنی استیعاب ایلمشدر صغیر اولمغله حاصل کلام حق اوزره استیفا ممکن اولمغله مخیر
اولور دیلرسه قصاص ایدر دیلرسه ارشنی اخذ ایدر ❊ فصل ❊ (و یسقط القصاص بموت القاتل) و قاتلك
موتیله قصاص ساقط اولور زیرا محل فوت اولمشدر (و بعفو الاولیاء و بصلحهم علی مال وان قل و یجب حالا)
دخی ولیلرك عفویله قصاص ساقط اولور و ولیلرك مالی اوزرینه صلحلر یله دخی قصاص ساقط اولور اکر
مال قلیل ایسه‌ده واول مصالحه اولان مال حالا واجب اولور اکر حالا و مؤجلا ذکر اولنمامش ایسه‌ده (و بصلح
بعضهم او عفوه) و ولیلرك بعضیسنك صلحیله یاخود بعضیسنك عفو یله قصاص ساقط اولور (ولمن بقی حصته
من الدیة فی ثلاث سنین علی القاتل هو الصحیح) و ورثه‌دن باقی قلان کمسنه‌نك دیتدن حصه‌سی اوچ سنه‌یه
دکین در یعنی حالا دکلدر و دیت ایچون و یریلان مال قاتل اوزرینه‌در صحیح اولان بودر (و قیل علی العاقلة)
و دینلدیکه دیت عاقله‌سی اوزرینه‌در (ولو قتل حر و عبد شخصا و امر الحر و سید العبد رجلا بالصلح عن دمهما
بالف و صالح فهی نصفان) و برحر و برعبد اشتراك اوزره برشخصی قتل ایلسه‌لر ❊ امدی حر و عبدك سیدی
بررجله بو ایکیسنك قاننددن بیك درهمه صلح ایلمکه امر ایلسه واول رجل دخی صلح ایلسه اول
الف نصفیندر یعنی نصفی حر اوزرینه و نصفی عبدك سیدی اوزرینه‌در زیرا بو بیك درهم قصاصه
مقابلدر علی السویه تقسیم اولنور (و یقتل الجمع بالفرد) و برجماعت برآدم مقابله‌سنده قتل اولنور قیاس
بو ایدیکه قتل اولنمیه زیرا مساوات بولنمش اولور لکن اجماع صحابه رضی الله تعالی عنهم واقع اولمغله اول
قیاس ترك اولندی ❊ روایت اولنمشدر که اهالیٔ صنعادن یدی کمسنه برآدمی قتل ایلدیلر حضرت عمر
رضی الله تعالی عنه یدیسنی دخی قتل ایلدی اکر اهالیٔ صنعانك جمله‌سی اجتماع ایلمش اولسه‌لر جمله‌سنی قتل ایدردم
دیو بیورمشلردر محضر صحابه‌ده بو سوزی سو یلدی برفرد انکار ایلدی بو تقدیرجه اجماع امت مقامنه
قائم اولدی (والفرد بالجمع اکتفاء ان حضر اولیاؤهم) و فرد جمع مقابله‌سنده قتل اولنور اکتفاء مقتوللرك
ولیلری حاضر اولورسه یعنی قتل ایله اکتفا اولنوب دیت لازمه اولمز (وان حضر واحد قتل له و سقط
حق البقیة) و اکر مقتوللرك ولیلرندن بری حاضر اولسه قاتل اولان شخص ولینك بری حاضر اولدیغیچون
قتل اولنور باقی قلان ولیلرك حق ساقط اولور محل استیفا فوت اولدیغیچون (ولا تقطع یدان بید وان امر

سكيناً فقطعاه معا يضمنان بل ديتها) و بر يدك مقابله سنده ايكى يد قطع اولنمز اكر ايكيسى دخى اجتماعى امرار ايدوب
معا قطع ايلسه لر ذمه نه ايكيسنك الى قطع اولنمز انجق اول مقطوع اولان يدك ديتنى ضامن اولورلر زيرا بونلرك
هر برى كامل القطع ايليوب انجق بر الك بعضيسنى قطع ايلشدر و بونده حفظ مماثله ممكن دكلدر (فان قطع رجل
يمينى رجلين فلهما قطع يمينه وديته بينهما ان حضرا معا) اكر بر رجل ايكى رجلك صاغ اللرينى قطع ايلسه
اول مقطوع اليد اولنلر ايچون واردر قاطعك صاغ الينى قطع ايدوب و بر الك ديتى كه نصف ديتدر
ما بينلرنده مناصفه اوزره تقسيم ايده لر اكر قطع يدده ايكيسى حاضر اولورلرسه (وان حضر احدهما فقطع
فللآخر الدية) و اكر مقطوع اليد اولانك برى حاضر اولوب خصمك الينى قطع ايلسه حاضر اولميان آخر ايچون
ديت واردر بر الك ديتنى كاملا حاضر اولميان آلور زيرا حاضر اولان حقنى استيفا ايلشدر غيرى علاقه سى
قالمشدر ثانينك حق باقى قالمغين بر الك ديتنى كامل آلور و اكر قاطع اولان رجل بر آدمك صاغ الينى
و بر آدمك صول الني قطع ايلسه انك دخى صاغ وصول النى قطع ايدرلر ديت النمز (وصح اقرار العبد
بقتل العمد ويقتص به) و عبدك عمدا قتل ايلديكنه اقرارى صحيح اولور و اول عبد اقرارى ايله قصاص اولور
(ومن رمى رجلا عمدا فنفذ الى آخر فماتا اقتص للاول وعلى عاقلته الدية للثانى) و بر كمسنه عمدا بر رجله
رمى ايلسه اول رجلدن بر آخره چقوب ايكيسى دخى فوت اولسه اولكى ايچون قصاص اولنور ثانى ايچون
رامينك عاقله سى اوزرينه ديت لازمه اولور زيرا اولكيسى عمدا در ثانى ايسه خطانك ايكى نوعندن بريدر
يعنى فعلده خطادر كانه حربى يه رمى ايدوب مسلمه اصابت ايلمش كبى اولدى و فعل واحد اثرينك تعددى ايله
متعدد اولور ❊ فصل ❊ ومن قطع يد رجل ثم قتله اخذ بهما مطلقا ان تخللهما برؤ) و بر كمسنه بر رجلك الني
قطع ايلسه صكره انى قتل ايلسه ايكيسى ايله اخذ اولنور بيننه بره تخلل ايدرسه ده كرك ايكيسى دخى عمدا
اولسون كرك خطأ اولسون و كرك مختلفين اولسون (والا فان اختلفا عمدا او خطأ اخذ بهما) و اكر برء تخلل
ايلمش ايسه وعمدا وخطأ اولمقده مختلف اولسه مثلا قطع عمدا اولسه و قتل خطأ اولسه ياخود عكسى
اولسه ايكيسى ايله اخذ اولنور اكر قطع عمدا اولوب قتل خطأ اولسه قطع مقابله سنده قطع ايله قصاص اولنور
خطأ ايچون ديت نفس اخذ اولنور اكر قطع خطأ اولوب قتل عمدا اولورسه يدك ديتى اخذ اولنور و قتل
ايچون قصاص اولور (لا ان كان خطأين بل تكفى دية) اكر قطع و قتل خطأ اولسه لر ايكيسى ايله اخذ اولنمز
بلكه ديت واحده كفايت ايدر كه اول ديت نفسدر ديت قطع دكلدر (وفى العمدين يؤخذ بهما) و قطع و قتل عمدا
اولدقده ايكيسيله معا اخذ اولنور ابو حنيفه قتنده (وعندهما بقتل فقط) و اما مين قتنده قطع اولنميوب
انجق قتل اولنور (ولو ضرب به مائة سوط فبرئ من تسعين ومات من عشرة وجبت دية فقط) و اكر بر كمسنه بى
بر رجل يوز قامچى ضرب ايلسه طقسان ضربدن اثر جراحت ظاهر اولمسه و صكره ضرب ايلديكى اون قامچيدن
فوت اولسه انجق ديت لازمه اولور (وان جرحه وبقى الاثر ولم يمت تجب حكومة عدل) و اكر يوز قامچى اوردقده
جرح ايلسه بعد البرء اثر جراحت باقى قالسه و فوت اولمسه حكومت عدل واجب اولور ان شاء الله تعالى
محلنده حكومت عدلك بيانى كلور (ومن قطعت يده عمدا فعفى عن القطع فمات منه فعلى قاطعه الدية فى ماله)
و شول كمسنه كه الى عمدا قطع اولنسه مقطوع اليد اولان كمسنه قطعدن عفو ايلسه و اول قطعدن فوت اولسه
قاطعك اوزرينه كندو مالندن ديت واجبه اولور ابو حنيفه قتنده (وعندهما هو عفو عن النفس)
و امامين قتنده مقطوعك عفو نفسدن عفودر قاطع اوزرينه برشئ لازم كلمز (وان عفى عن القطع وما يحدث
منه او عن الجناية فهو عفو عن النفس اجماعا) و اكر قطعدن عفو ايلسه و قطعدن حادث اولان شيئ دخى
عفو ايلسه ياخود جنايتدن عفو ايلسه اول عفو اجماعا نفسدن عفودر قاطع اوزرينه برشئ واجب دكلدر
(والعمد من كل المال والخطأ من ثلثه) و عمدده كل مالدن عفودر خطاده ثلث مالندن عفودر زيرا عمدك
وجوبى قود در مال دكلدر حق ورثه تعلق ايلمز عفوى كمال اوزه در اكر خطا ايله اولسه اول عفو ديتدن
عفودر ثلثدن اعتبار اولنور زيرا ديت مالدر و ورثه نك حقى تعلق ايدر بونده عفو وصيتده و ثلثدن صحيح اولور
(والشج كالقطع) و باش يارمغى قطع كبيدر يعنى شجدن عفو نفسدن عفو دكلدر ابو حنيفه قتنده و امامين قتنده
نفسدن عفودر (وان قطعت امرأة يد رجل فتزوجها على يده ثم مات فعليها مهر مثلها وعليه الدية فى مالها ان عمدا

❊ وعلى ❊

اوعلى عاقلتها ان خطأ) بر خاتون بر رجلك الینی قطع ایدوب اول مقطوع الیدالنك دیتی مهر اولمق اوزره اول
خاتونی تزوج ایلسه اندنصکره اول قطعدن فوت اولسه رجلك اوزرینه مهر مثلی لازم کلور النك دیتی لازم کلز
وخاتون اوزرینه کندی مالندن دیت لازم کلور واکر عمدا قطع ایلمش ایسه واکر خطأ ایسه دیت عاقله سی اوزرینه
لازم کلور (وان تزوجها على اليدوما يحدث منها او على الجناية ثم مات فعليه مهر المثل فى العمد) واکر مقطوع
الید اولان کمسنه النك دیتی اوزرینه واول قطعدن حادث اولان شیء اوزرینه قاطعه اولان خاتونی تزوج
ایلسه یاخود جنایت اوزرینه تزوج ایلسه جنایت اوزرینه دیمك معناسی خاتون اول کمسنه یه جنایتدن
اوزرینه واجب اولان بنم مهرم اولسون دیه زوج دخی قبول ایلدکدنصکره فوت اولسه زوجك اوزرینه
مهر مثل لازم اولور عمدده ❊ زیرا بو آدم قصاص اوزرینه تزوج ایلشدر بو ایسه مال دکلدر مهره صالح اولمز
بو تقدیرجه مهر مثل واجب اولور (و يرفع عن العاقلة مقداره فى الخطأ والباقى وصية لهم) وخطاده مهر مثل
اولان شیئك مقداری عاقله سندن رفع اولنور اکر مهر مثل دیتدن اقل ایسه ودیتدن باقیسی عاقله سی ایچون
وصیتدر (فان خرج من الثلث سقط والا فقدر مايخرج منه) اکر مهر مثلندن باقی قلان ثلثدن چقارسه
عاقله دن ساقط اولور اکر ثلثدن چقمز ایسه ثلثدن خارج اولان مقداری ولیسنه اداایدرلر حاصل کلام
خطاده دیتی عاقله سی اوزرینه لازم کلور مهر مثلی اخراج اولنوب باقیسی لازم کلور اول ایسه وصیتدر
اکر ثلثدن چقارسه عاقله دن ساقط اولور واکر ثلثدن چقمز ایسه ثلث حساب اولنوب بقیه سی عاقله سی
اوزرینه لازم کلور (وكذا الحكم عندهما فى الصورة الاولى) صورت اولی ده امامین قتنده دخی حکم
بویلجه در زیرا ایدن عفو اول قطعدن حاصل اولاندن عفودر امامین قتنده ایکی فصلده دخی جوابلری
متفقدر مثلا برفصل که ید اوزرینه تزوجدر وبرفصل که ید اوزرینه واول قطعدن حادث اولان شیء اوزرینه
یاخود جنایتی اوزرینه تزوجدر (ومن قطعت يده فقت بعدما اقتص له من القاطع قتل قاطعه) وبر کمسنه نك
الی قطع اولنسه قطع ایچون قصاص اولندقدنصکره فوت اولسه اول کمسنه نك النی قطع ایدن قتل اولور
مثلا بر رجلك النی قطع ایلسه انك الی دخی قصاصا قطع اولنسه بعده مقطوع اول فوت اولسه مقطوع
ثانی دخی قتل اولنور زیرا قاطع اولدر (ومن قتل له ولى عمدا فقطع يد قاتله ثم عفا عن القتل فعليه دية اليد)
واکر برکمسنه عمدا قتل اولنسه وانك ولیسی اولسه وولی قاتلك یدنی قطع ایلسه اندنصکره قتلدن عفو ایلسه
ولی اوزرینه الك دیتی لازمدر ابو حنیفه قتنده (ومن قطعت يده فاقتص من قاطعها من غير حكم قاض فسرى
الى نفسه فعليه دية النفس خلافا لهما فيهما) وبرکمسنه نك الی قطع اولنسه مقطوع الید قاطعنی بلاحکم قاضی
قصاص ایلسه وقطع نفسنه سرایت ایدوب فوت اولسه مقطوع اولك اوزرینه دیت نفس لازم کلور زیرا
اول قطع ید قصاص اولمش اولور بلاحکم شرعی اولان شیئك سرایتی ایچون دیت نفس لازم کلور امامین
ایچون بو ایکی صورتده دخی خلاف واردر انلرك قتنده برشیء لازم کلز

❊ باب الشهادة فى القتل واعتبار حاله ❊

بو باب قتلده اولان شهادتك احکامی واعتبار حالی بیانده در مصنفك واعتبار حاله قولی قول آتی یه اشارتدر
اعتبار حالت رمیه در وصوله دکلدر (القود يثبت للوارث ابتداء لا بطريق الارث) قصاص ابتداء وارث
ایچون ثابت اولور اما ارث طریقیله وارث اولمز واصل خلاف بودر که استیفای قصاص حق ورثه در
ابو حنیفه قتنده وحق میتدر امامین قتنده کذا فى النهايه والزيلعى (فلا يكون احدهم خصما عن البقية فيه)
چونکه قصاص ابو حنیفه قتنده ابتداء ورثه نك حقی اوله اول ورثه دن بری اثبات قصاصده بغیر وکالة خصم
اولمز (بخلاف المال) مال بونك خلافیدر هرشیکه ورثه بطریق الارث مالك اولسه وورثه نك بری خصومتده
برینك قائممقامیدر حتی ورثه نك بری برکمسنه نك اوزرینه ترکه دن برشیء دعوی ایلسه وبینه اقامت ایلسه
جمیعسنك حقی ثابت اولور سائری تجدید دعوایه احتیاج اولمز ودین بویله در برکمسنه ورثه دن برینك
اوزرینه دعوی ایلیوب اقامت بینه ایلسه جمله سنك اوزرینه ثابت اولمش اولور وورثه شول شیئه که
بطریق الخلاف مالك اولدلر ایچلرندن بری باقیسنك اذنی یوغیکن اثبات قصاصده خصم اولمز (فلو اقام
احد ابنين حجة بقتل ابيهما عمدا والاخر غائب لزم اعادتها بعد عود الغائب خلافا لهما وفى الخطأ والدين لا يلزم)

ایکی اوغلونك بری عمدا بابالرینك قتلنه حجت اقامت ایلسه وآخر یعنی اول براوغلو غائب اولسه غائب عودت
ایلدکدنصکره اعادهٔ حجت ایلك لازمدر ابوحنیفه قتنده حاصل کلام حاضر اولان اوغل اول براوغلان
غائب ایکن استیفاء قصاص ایلکه قادر دکلدر بلکه قاتلی حبس ابتدیرر امامین ایچون بونده خلاف واردر
ورثه‌نك بری بقیهٔ ورثه ایچون اثبات قصاصده خصم اولور غائب عودت ایلدکده اعاده بینه لازم کلمز غائب
حاضر اولدقده اولکی بینه ایله قصاص ایدرلر اما خطأ قتلده ودینده غائب کلدکده اعادهٔ حجت لازم
دکلدر زیرا بونلر مالدر (ولو برهن القاتل علی عفو الغائب فالحاضر خصم و یسقط القود) واکر قاتل غائب
اولان ورثه‌نك عفوی اوزرینه برهان ایلسه حاضر اولان ورثه خصمدر حاکم بینه‌سنی استماع ایدر قصاص
ساقط اولور زیرا قاتل قصاصك سقوطنی وماله انتقالنی دعوی ایلشدر چون حاضرك اوزرینه حکم
قاضی اولسه غائب دخی حاضره تبعیت ایله مقضی علیه اولور (وکذا لو قتل عبد لرجلین واحدهما غائب)
وینه بوقاروده اولان حکم کبیدر ایکی آدمك برقولی قتل اولنسه و بری غائب اولسه وقاتل غائب ایچون
عفو ایلدی دیو اقامت بینه ایلسه حاضر اوزرینه اثباتی جائز اولور قصاص ساقط اولور (ولو شهد ولیا قصاص
بعفو اخیهما لغت) واکر قصاص ولیلرندن ایکیسی برینك اوزرینه عفو ایلدی دیو شهادت ایلسه‌لر
اول شهادت لغودر مثلا بر رجل بر رجلی عمدا قتل ایلسه و اول مقتولك اوچ ولیسی اولسه ایکیسی
شهادت ایلسه‌لرکه او برقرنداشمز قاتلی قصاصدن عفو ایلدی اول ایکیسنك شهادتی باطلدر زیرا انلرك
کندی نفسلرینه منفعتی جر درکه قود ماله منقلب اولمسیدر لکن شهادتلری قصاص ایچون عفودر بومسئله
درت وجه اوزرینه‌در (فان صدقهما القاتل فقط) اکر انجق قاتل اولان کمسنه تصدیق ایلیوب شریکی
اولان اوچنجی ولی تکذیب ایلسه (فالدیة بینهم اثلاثا) دیت بینلرنده اثلاثا تقسیم اولنور (وان کذبهما
فلاشیٔ لهما) وعفو ایله مشهود علیه اولان ولی اول شهادت ایدن ایکی ولی‌یی تکذیب ایلدکدنصکره قاتل دخی
تکذیب ایلسه اول شاهد اولان ایکی ولی‌یه برشیٔ یوقدر (ولاخیهما ثلث الدیة) وشاهدین اولان ایکی ولینك
قرنداشنه ثلث دیت واردر یعنی اوچنجی ولی‌یه (وان صدقهما اخوهما فقط غرم القاتل له ثلث الدیة
ثم یأخذ انه منه) واکر مشهود علیه اولان قرنداشی شاهدین اولان قرنداشلرینی تصدیق ایلسه قاتل
ثلث دیتی مشهود علیهه غرامه ایدر یعنی ویرر اندنصکره اول ایکی شاهد اولان قرنداشی مشهود علیهدن
ثلث دیتی اخذ ایدرلر (وان اختلف شاهدا القتل فی زمانه اومکانه او آلته اوقال احدهما ضربه بعصا
وقال الآخر لاادری بماذاقتله بطلت) واکر قتله شاهد اولنلر زمان قتل ومکان قتلده وآلت قتلده اختلاف
ایلسه‌لر یاخود بریسی دیسه که عصا ایله اوردی وآخر شاهد دیسه که بلم نه‌شیئله قتل ایلدی دیو اختلاف
ایلسه‌لر شهادتلری باطل اولور ینه بوبحه‌در شاهدك بری معاینهٔ قتله شهادت ایلسه وآخر شاهد قاتلك
اقرارینه شهادت ایلسه ینه باطل اولور مشهود به‌ده اختلاف اولندی برینك شهادتی فعلده و برینك شهادتی
قولده اولمش اولور (وان شهدا بالقتل وجهلا الآلة لزمت الدیة) واکر ایکی شاهد قتله شهادت ایلسه‌لر و نه مقوله
آلت ایله قتل اولندیغنی بلسه‌لر دیت لازمه اولور قاتلك مالندن استحسانا اما قیاس بو ایدیکه بوشهادت اصلا
قبول اولنمیه زیرا بونلر قتل مجهوله شهادت ایلدیلر زیرا آلته جهل قتله جهلدر وجه استحسان بودرکه
بونلر مطلق قتله شهادت ایلدیلر مطلق ایسه مجمل دکلدر زیرا انکله عمل ممکندر واقل موجبی دیتدر وبوشاهدلرك
لاادری قوللری غفلته حمل اولنمز بلکه عفو بابنده مندوب الیه اولاندر یعنی منع ایچون سعیار ینه حمل اولنور
و بومثلو یه شرعا مساغ واردر زیرا نبی علیه السلام (لیس بکذاب من اصلح بین اثنین) بیورمشلردر دیت
کندو مالندن واجب اولور عاقله سندن واجب اولمز مطلق کامله ایله عمل اولنورشك ایله خطا ثابت اولمز
(ولو اقر کل من رجلین بقتل زید وقال ولیه قتلتماه جمیعا قله قتلهما) ورجلیندن هر بری زیدك قتلنه اقرار
ایلسه‌لر وزیدك ولیسی ایکیکز قتل ایلدیکز معاجه دیسه اول مولی ایچون ایکیسنی دخی قتل ایلك واردر
(ولو شهدا بقتل زید عمرو واخران بقتل بکر اياه وادعی ولیه قتلهما لغتا) واکر ایکی شاهد عمرو زیدی قتل ایلدی
دیو شهادت ایلسه‌لر وایکی شاهد دخی عمروی بکر قتل ایلدی دیو شهادت ایلسه‌لر وعمروك ولیسی زیدی
و بکری قتل ایتدك ادعا ایلسه شهادتان دخی لغودر زیرا شاهدینك شهادتلری آخر شاهدلرك شهادتلرینی

تكذيب ايلمشدر (والعبرة بحالة الرمى لا الوصول فى تبدل المرمى عند الامام) ومرمى عليهك تبدلنده اعتبار حالت رميه‌در يوخسه وصوله دكلدر ابو حنيفه قتنده (فلو رمى مسلما فارتد فوصل اليه فمات تجب الدية) بركمسنه برمسلمانه رمى ايلسه واول مرمى عليه اولان مسلمان مرتد اولسه ورمى ايلديكى شئ اكا واصل اولسه وفوت اولسه رامى اوزرينه ديت واجبه اولور ابو حنيفه قتنده زيرا ضمان فعلى ايله واجب اولور كه اول رميدر ورمى تحت قدرتنده داخلدر اما اصابت تحت قدرتنده داخل دكلدر بو تقديرجه رمى ايله قاتل اولمشدر ومرمى اليه بو حالتده متقدمدر كورمز ميسنكه برمسلم صيده اوق آتسه اندنصكره مرتد اولسه وسهم صيده اصابت ايلسه وفوت اولسه اكلى حلال اولور امدى عبرت حالت رميه‌در قياس بوايديكه قصاص واجب اوله لكن حالت تلفده عصمتك سقوطنده شبهه اولمغله ديت واجب اولور (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر انلرك قتنده ديت لازم كلمز زيرا تلف عصمت اولميان محلده واقع اولدى غير معصوم اولان كمسنه‌نك اتلافى هدردر (ولو رمى مرتدا فاسلم قبل الوصول لا يجب شئ اتفاقا) و بركمسنه برمرتده رمى ايلسه قبل الوصول مسلمان اولسه اتفاق اوزره رامى‌يه برشى واجب اولمز (وان رمى عبدا فاعتق فوصل فعليه قيمته عبدا) واكر بركمسنه برعبده رمى ايلسه وعبد اعتاق اولنسه وسهم دخى عبده واصل اولسه امدى رامى‌يه عبد اولديغى حالده قيمتى لازم اولور زيرا رمى اولندقده مملوك ايدى (وعند محمد فضل مابين قيمته مرميا وغير مرمى) وامام محمد قتنده مرمى وغير مرمى ماييننده اولان قيمتك فضلى لازم كلور مثلا رمى اولنمزدن مقدم بيك درهم قيمتى وار ايمش ورمى اولندقدنصكره سكز يوز درهم قيمتى اولمش بو تقديرجه راميك اوزرينه ايكيوز درهم ديت لازم كلور زيرا عتق سرايتى قاطعدر منزله الحق مشتبه اولديغى اجلدن زيرا مستحق ابتداء جنايت حالنده مولى سيدر وحال اصابتده مستحق عبددر حريت ايچون امدى عتق برءمنزله‌سنده اولمش اولور (وان رمى محرم صيدا فحل فوصل وجب الجزاء) واكر محرم برصيده رمى ايلسه وحلال اولسه ورمى ايلديكى شئ صيده واصل اولسه جزا واجب اولور ضمان واجب اولمسى تعدى ايله‌در كه احرام حالنده رميدر (وان رماه حلال فاحرم فوصل فلا) و بركمسنه حلال ايكن صيده رمى ايلسه ومحرم اولسه واتديغى شئ صيده واصل اولسه جزا واجب اولمز زيرا اوقت رميده حلال ايدى (وان رمى من قضى عليه برجم فرجع شهوده فوصل لا يضمن) و بركمسنه رجمله قضا اولنمش كمسنه‌يه رمى ايدوب وقضا اولنان كمسنه‌نك شهودى رجوع ايلسه بعده رمى ايلديكى شئ اول كمسنه‌يه واصل اولسه ضامن اولمز زيرا اعتبار حالت رميه‌در اول كمسنه ايسه اول حالتده مباح الدم ايدى اول اجلدن برشئ لازم كلمز (ولو رمى مسلم صيدا فتمجس فوصل حل وفى العكس يحرم) واكر برمسلم صيده رمى ايلسه‌ده تمجس ايلسه يعنى اتدقدنصكره مجوسى اولوب بعده اتديغى شئ صيده واصل اولسه اول صيد حلال اولور عكسنده حرام اولور يعنى مجوسى ايكن رمى ايلسه‌ده صكره مسلمان اولسه حرام اولور زيرا اعتبار حالت رميه ايدى

﴿ كتاب الديات ﴾

بو كتاب دياتك احكامى بياننده در ودیات ديتك جمعيدر ارش فيما دون النفسده واجب اولان شيئك اسميدر مغرب اللغه‌ده ارش جراحاتك ديتيدر ديمشدر وارش مطلقا اخصدر ديت مطلقا اعمدر (الدية المغلظة من الابل مائة ارباعا) ديت مغلظه ابلدن يوزدوه‌در اول يوزدوه درت نوعه تقسيم اولنور يعنى درت نوعدر (بنات مخاض) بر ربعى بنات مخاضدر يعنى برحول تمام اولوب ايكى ياشنه كيرمش اوله (و بنات لبون) و بر ربعى بنات لبوندر كه اوچ ياشنه كيرمش اوله (وحقاق) و بر ربعى دخى حقاقدر كه درت ياشنه كيرمش اوله‌ور كوبه‌و حمله صالح اوله (وجذاع) و بر ربعى جذاعدر كه بش ياشنه كيرمش اوله (من كل خمس وعشرون) بو اقسام اربعه‌نك هر برندن يكرمى بش دوه و بريلور جمله سى يوز اولور (وعند محمد ثلاثون حقة وثلاثون جذعة واربعون ثنية كلها خلفات فى بطونها اولادها) وامام محمد قتنده اوتوز حقه واوتوز جذعه وقرق ثنيه‌در جمله سى حامل اولوب اولادلرى قارنلرنده اوله ثنيه بش ياشنى طولديروب التى ياشنه كيرنه ديرلر خلفات فتح خاء معجمه وكسر لام ايله جمع خلفه‌در كه حوامل ديمكدر قوله فى بطونها اولادها خلفاتك صفت كاشفه‌سيدر (ولا تغليظ فى غير الابل وهى فى شبه العمد) وابلدن غيريده تغليظ يوقدر و بو ديت مغلظه

شبه عمدنده‌در (والمخففة وهى فى الخطأ وما بعده من الذهب الف دينار) وديت مخففه خطاده وما بعدنده يعنى خطا مجراسنه جارى اولانده و بسبب قتلده‌ذهبدن اوليجى اولديغى حالده بيك دينار‌در والمخففة مبتدأ الف دينار خبر يدر (ومن الورق عشرة آلاف درهم) وديت مخففه كومشده‌مضروب اولديغى حالده‌اون بيك درهمدر (ومن الابل مائة اخماسا ابن مخاض و بنت مخاض و بنت لبون وحقة وجذعة من كل عشرون) وخطاده وخطا مجراسنه جارى اولانده ديت دوه‌دن يوزدوه‌در اخماسا يعنى بش نوع اوزرينه در برخمسى ابن مخاض و برخمسى بنت مخاض و برخمسى بنت لبون و برخمسى حقه و برخمسى جذعه‌در بونلرك هر برنده يكرميشر دوه‌در جمله‌سى يوز اولور زيرا نبى عليه السلام (فى دية الخطأ عشرون حقة وعشرون جذعة وعشرون بنت مخاض وعشرون بنت لبون وعشرون ابن مخاض) بيورمشلر در (ولادية من غير هذه الاموال) وابو حنيفه قتنده التون وكومش وابلدن غيرى ديت يوقدر (وقالا منهـا ومن البقر ايضا مائتا بقرة ومن الغنم الفا شاة ومن الحلل مائتا حلة ثوبان) وامامين ديديلركه ذكر اولنان انواعده اولديغى كبى اوكوزدن دخى ايكيوز اوكوز وغنمدن ايكى بيك غنم وحللدن ايكيوز حله كه هر برى ايكى ثوب اوله امامين قتنده ذكر اولنديغى اوزره ديت ويرلمك جائزدر مجرد اوج نوعه مخصوص دكلدر نهايه‌ده ذكر اولنمشدر فى زماننا حله ديدكلرى برقميص وسراويل وامامينك دليلى جابر روايتى اوزره (ان النبى عليه السلام فرض فى الدية على اهل الابل مائة من الابل وعلى اهل البقر مائتى بقرة وعلى اهل الشاة الفى شاة وعلى اهل الحلة مائتى حلة (وكفارة شبه العمد والخطأ عتق رقبة مؤمنة) وشبه عمد وخطانك مجراسنه جارى اولان قتلك كفارتى عتق رقبهٔ مؤمنه‌در زيرا حق سبحانه وتعالى (فتحرير رقبة مؤمنة) بيورمشدر (فان عجز فصيام شهرين متتابعين) اكر تحريردن عاجز اولورسه متتابعا ايكى آى صائم اولور (ولااطعام فيهما) وشبه عمد وخطاده اطعام يوقدر و بعض نسخه‌ده ولااطعام فيهما اى فى الكفارة ديمكدر زيرا اطعامه نص وارد اولمشدر ومقادير ايسه انجق سماعا بيلنور (وصح اعتاق رضيع احد ابويه مسلم) واحد ابويندن برى مسلم اولان كسنه‌نك الله امر اوغلانجغنى اعتاق ايلمك كفارت ايچون صحيحدر (لان الولد يتبع خير الابوين دينا) ظاهر اولديغيدر بوتقديرجه حق سبحانه وتعالينك (فتحرير رقبة مؤمنة) قول شريفنه داخل اولور وكفارت ايچون اولان رقبه‌ده سلامت اطراف شرطدر (لاالجنين) جنينى اعتاق جائز دكلدر زيرا حياتى ومماتى معلوم دكلدر وسلامت اطرافى مجهولدر (وللمرأة فى النفس ومادونها نصف ماللرجل)وخاتون ايچون نفسده ومادون نفسده كه اطرافدر ديت رجل ايچون اولان شيئك نصفيدر (وللذمى مثل ماللرجل المسلم) دخى ذمى ايچون اولان ديت مسلم ايچون اولان شيئك مثليدر زيرا نبى عليه السلام (دية كل ذى عهد فى عهده الف دينار)بيورمشلردر ابو بكر وعمر رضى الله تعالى عنهما دخى زمان شريفلرنده بويلجه قضا ايتمشلردر

فصل

(فى النفس الدية) قتل نفسده ديت واجبه‌در مراد اولان نفس حردر كبير وصغير ووضيع وشريف ومسلم وذمى برابردر (وكذا فى المارن) ومارنده دخى ديت واجبه‌در (وفى اللسان ان منع النطق او اداء اكثر الحروف) وقطع لسانده دخى ديت واجبه‌در اكر نطقى منع ايدرسه ياخود اكثر حروفى ادا ايلمكدن منع ايدرسه و بعض حروفى تكلم ايدوب و بعضن تكلمه قادر اولمز ايسه دينلديكه ديت عدد حروفه تقسيم اولنور ولسانه متعلق اولان (حروف) تاوثاوجيم ودالوراوزاوسين وشين وصادوضادوطاوظاولام ونونو يادر وحروف حلقيه وشفويه داخل دكلدر حضرت على رضى الله تعالى عنه ديتى حروف اوزرينه تقسيم ايدردى ودينلديكه اكثر حروفك اداسنه عاجز اولورسه كلى ديت واجبه اولور (وفى الصلب ان منع الجماع)وصلبده دخى ديت واجبه‌در اكر جماعى منع ايدر ايسه و صويى قطع ايدرسه (وفى الافضاء اذا منع استمساك البول وفى الذكر وفى حشفته) وافضاده دخى اكر بولك استمساكنى منع ايدرسه ديت كامله واجبه اولور وافضاء خاتونك جماع سببيله فرجى ايله دبرى براولمقدر وفى ذكر وفى حشفته قطع ذكرده دخى ديت كامله واجبه‌در وذكرك حشفه‌سنى قطعده ديت واردر (وفى العقل وفى السمع وفى البصر وفى الشم وفى الذوق) وعقل وسمع وبصرده وشم وذوقده يعنى هر برنده ديت كامله واجبه‌در ※روايت اولنوركه حضرت عمر رضى الله تعالى عنه بر رجل ايچون بر رجل اوزرينه درت ديت قضا ايلشدر مثلا بر كمسنه بر كمسنه‌نك باشنه بر ضرب اوروب اول ضربهٔ

واحده ایله عقل وسمع وکلامی وبصری زائل اولدی هر بری ایچون بردیت حکم ایلدی بصرك ذهابنه علم
حاصل اولمغیچون کونشه قارشو مفتوح العین استقبال ایتدیره اکر کوزندن یاش کلورسه باقیدر اکر کلمزسه
باقی دکلدر (وفی اللحیة ان لم تنبت) لحیه ده دخی دیت کامله واردر اکر قیل بتمزسه ولحیه زینت جمالدر
زیرا نبی صلی الله تعالی علیه وسلم (ان لله ملائکة تسبیحهم سبحان من زین الرجال باللحی والنساء بالذوائب)
قول شریفی واقع اولمشدر (وفی شعر الرس وکذا الحاجبان والاهداب) وباش قیللرنده دخی کذلك حاجبانده
وکرپکلرده دیت واجبه در (وفی العینین وفی الاذنین وفی الشفتین وفی ثدیی المرأة) وایکی عینده وایکی قولاقده
وایکی دوداقده وخاتونك ایکی ممه سنده دیت کامله واجبه در (وفی اشفار العینین) واشفار عینینده دخی دیت
کامله واجبه در اشفار جمع شفردر کرپك بته جك یردر یعنی منبت اهدابدر (وفی الیدین وفی الرجلین) وایکی الده
وایکی اباقده دخی دیت کامله واجبه در (وفی کل واحد مما هو اثنان فی البدن نصف الدیة ومما هو اربعة ربعها)
وبدنده ایکی اولان شیئك هر برایچون نصف دیت واردر ودرت اولان شیده ربع دیت واجبه در مثلا ال ایکیدر
واباق ایکیدر وکوز وقولاق ایکیشردر هر بریسی ایچون نصف دیت واجبه اولور وایکیسی ایچون بتون دیت
واجبه در درت اولان اشفار کبی برینه خلل کلسه ربع دیت واردر (وفی کل اصبع من ید او رجل عشرها) والدن
واباقدن هر پارمق ایچون عشر دیت واجبه در (وفی کل مفصل منها مما فیه مفصلان نصف عشرها وفیما فیه
ثلاثة مفاصل ثلثه) واصابعدن هر برمفصلده که اول پارمقده ایکی مفصل اوله دیتك عشرینك نصفی واردر
وشول پارمقده که اوچ مفصل واردر دیتك عشرینك ثلثی واردر مثلا برکمسنه برآدمك ایکی مفصلی اولان
پارمغنك برمفصلن قطع ایلسه دیتك عشرینك نصفنی ویرر ایکی مفصلن قطع ایلسه دیتك عشرینی ویرر اوچ
مفصلی اولان پارمغنك برمفصلن قطع ایلسه عشر دیتك ثلثنی ویرر اکر ایکیسن قطع ایلسه دیتك عشرینك
ایکی ثلثنی ویرر اوچ مفصلنی قطع یلسه عشر دیت ویرر (وفی کل سن نصف عشرها) وهر سنده دیتك
عشرینك نصفی واردر زیرا نبی علیه السلامك (وفی کل سن خمس من الابل ومن الدراهم خمسمائة درهم)
قول شریفی واقع اولمشدر (وفی کل عضو ذهب نفعه ففیه دیة وان کان قائما کید شلت وعین ذهب ضوءها)
وهر عضوده که نفعی ذاهب اوله انده دیت واجبه در اکر قائم ایسه ده شول ال کبی که شل اولدی وشول عین
کبی که ضوئی ذاهب اولدی زیرا وجوب دیت جنس منفعتك فوتی ایچوندر مثلا منفعت صورته اعتبار یوقدر

فصل

بو فصل قصاص شجاج بیاننده در (لا قود فی الشجاج الا فی الموضحة ان کانت عمدا) شجاجده یعنی
باش یارغنده قصاص یوقدر الا موضحه ده واردر اکر عمدا اولورسه زیرا بونده مساوات ممکندر
ونبی علیه السلام موضحه ده قصاص بیورمشلردر (وفیها خطأ نصف عشر الدیة) وموضحه ده اکر خطا اولورسه
دیتك عشرینك نصفی واردر (وهی التی توضح العظم) وموضحه شول شجه در که عظمی واضح اوله یعنی کمك
کورینه (وفی الهاشمة وهی التی تهشم العظم عشرها) هاشمه ده دخی عشر دیت واجبدر هاشمه شول
شجه درکه عظمی کسر ایلیه زیرا نبی علیه السلامك (وفی الهاشمة عشرة من الابل وهو عشر الدیة) قول
شریفی واقع اولمشدر (وفی المنقلة وهی التی تنقل العظم عشرها ونصفه) ومنقله ده دخی دیت واجبدر بو منقله
شول شجه درکه بعد الکسر عظمی نقل ایلر یعنی یرندن آیرر دیتك عشر ونصف عشری واجبدر زیرا
نبی علیه السلامدن روایت اولنمشدر که (وفی المنقلة خمسة عشر ابلا وهی عشر ونصف عشر) بیورمشلردر
(وفی الآمة وهی التی تصل الی ام الدماغ ثلثها) وآمه ده دخی شول دیت واجبه در اول آمه شول شجه در که
ام دماغه ایریشور بو مقوله شجه ده ثلث دیت واردر وام الدماغ دیدکاری برجلد رقیقه درکه دماغی جمع ایدر
وآمه دن صکره بر شجه دخی واردر که دامغه تسمیه اولنور یعنی اول شجه دماغه واصل اولور امام محمد ذکر
ایلمشدر عادتا حیات باقی قالمز اکثریا قتل ایدر کلام ایسه شجاجده در (وکذا فی الجائفة فان نفذت فیهما جائفتان
یجب ثلثاها) جائفه ده دخی کذلك ثلث دیت واردر اکر بر طرفدن بر طرفه نافذ اولورسه ایکی جائفه اولور
هر بری ایچون ثلث دیت واجب اولور بو تقدیرجه دیتك ایکی ثلثی واجب اولور (وفی کل من الحارصة
وهی التی تشق الجلد) وحارصه دن جمله سنده یعنی حارصه شول شجه درکه جلدی شق ایلیه (والدامعة وهی
التی تخرج منه دما یشبه الدمع) ودامعه شول شجه درکه دمعه شبیه قان چقار (والدامیة وهی التی تسیل الدم)

دامیه شول شجه‌در که دم اساله ایلیه (والباضعة وهی التی تبضع الجلد) وباضعه شول شجه‌در که جلدی قطع ایلیه (والمتلاحمة وهی التی تأخذ فی اللحم) ومتلاحمه شول شجه‌در که لحمی اخذ ایلیه یعنی ابتدا قطع ایلیه بعده ملتحم اولوب ایلر بر بر ینه ملاصق اوله (والسمحاق وهی التی جلدة فوق العظم تصل الیها الشجة) وسمحاق شول جلد درکه فوق العظم واقع اولمشدر شجه اول جلده واصل اوله (حکومة عدل) بونلرك جمله سنده حکومت عدل واردر ✻ حکومة عدل مؤخر مبتدأ وفی کل من الحارصة معطوفاتیله مقدم خبردر (وعن محمد فیهما القصاص کالموضحة) وامام محمددن روایت اولنمشدر که ذکر اولنان شجاجده موضحه کبی قصاص واردر (والشجاج تختص بالوجه والرأس) وشجاج وجهه ورأسه مخصوصدر (والجائفة بالجوف والجنب والظهر) وجائفه جوفه وجنبه وظهره مخصوصدر (وماسوی ذلك جراحات وفیها حکومة عدل) ووجه ورأس وجنب وظهردن غیریسی جراحاتدر جراحاتده ایسه حکومت عدل واردر (وهی ان یقوم عبدا بلاهذا الاثر ومعه فما نقص من قیمته وجب بنسبته من دیته وبه یفتی) وحکومت عدل شول اثرسز برعبدی تقویم ایلمکدر بعده اول اثرایله دخی تقویم ایلمکدر شول شیئکه اولکی قیمتدن ناقص اوله نسبتی ایله دیتندن اول نقصان واجب اولور بونکله فتوی ویرلمشدر مثلا برعبد جراحات اولنمزدن مقدم بیك درهم قیمتی وارایدی جراحاتدنصکره طقوز یوز درهم قیمتی اولوب یوز درهم ناقص اولدی اول یوز درهم حکومت عدلدر حر اولورسه عبد کبی تقویم اولنور (وفی اصابع الید وحدها اومع الکف نصف الدیة ومع نصف الساعد نصف الدیة وحکومة العدل) ویالکز یدك اصابعندن یاخود کف ایله معا قطع اولندقده نصف دیت واردر واصابع ایله نصف ساعد قطعنده نصف دیت وحکومت عدل واردر (وفی کف فیها اصبع عشر الدیة) وبر کفده که بر پارمق اوله قطع اولنسه عشر دیت واجب اولور (وان فیها اصبعان فخمسها ولاشیٔ فی الکف) واکر اول کفده ایکی پارمق اوله قطع اولنسه خمس دیت واجب اولور کفده برشی یوقدر ابو حنیفه قتنده (وعندهما یجب الاکثر من ارش الکف ودیة الاصبع او الاصبعین ویدخل الاقل فیه) وامام محمد وابو یوسف قتنده ارش کفدن ودیت اصبع یاخود اصبعیندن اکثر اولان واجب اولور اقل اکثره داخل اولور ✻ امامینك دلیلی بودرکه کفه نظر اولنسه بو حکومت عدلدر واصابعك ارشنه نظر اولنسه اکثر قنغیسی ایسه اول واجب اولور قلیل کثیرده داخل اولور زیرا ایکی ارشی جمع ایلك متعذردر اجماعا فعل واحد ایله محل واحدده ایکی جنایتدر لکن ایکی ارش واجب اولمز وهدری متعذردر زیرا کف من وجه اصلدر ومن وجه اصابع اصلدر زیرا کف من وجه اصل اولدیغی اصابع انکله قائمدر واصابع اصل اولدیغی بطش منفعتی انکله‌در چونکه من وجه بری اصل اولدیغی اجلدن کثرتی طرفنی ترجیح ایدرز دیو ذاهب اولمشلردر وابو حنیفه ایچون دلیل اصابع حقیقة اصلدر زیرا منفعت یدکه بطش وقبض وبسطدر انکله قائمدر حکماً دخی کذلك ونبی علیه السلام دیتی اصابع مقابله سنده قیلمشدر (وفی الید نصف الدیة) بیورمشدر اندنصکره (فی کل اصبع عشر من الابل) بیورمشلردر اعتبارده ایسه اصل اولیدر اکر قلیل ایسه ده تابع مقابله‌ٔ اصلده ظاهر اولیز ومعارض دخی اولیزکه کثرتله ترجیح اولنه معلومدرکه صغار کباره مختلط اولسه زکاة واجب اولور اکر صغار اکثر ایسه ده اصلی ترجیح ایچون واصبعك ارشی نص ایله ثابتدر وکفده ایسه شرعا مقدار ارش یوقدر (وان کان فیها ثلاثة اصابع فدیة الاصابع وهی ثلاثة اعشار اجماعا) واکر کفده اوچ پارمق وارایسه اصابعك دیتی لازمدر اوچ پارمغك دیتی اجماعا اوچ عشردر زیرا هر پارمق ایچون عشر دیت وارایدی اوچ پارمق اولمغله اوچ عشر لازم کلور کف ایچون برشیٔ یوقدر (وفی الاصبع الزائدة حکومة عدل) وزائده اولان پارمقده حکومت عدل واردر زیرا جزؤ آدمیدر تشریف ایچون ارش واجب اولور (وکذا فی الشارب) وبیقده دخی کذلك حکومت عدل واردر (ولحیة الکوسج) وکوسه‌نك صقالنده دخی حکومت عدل واردر ✻ فاضل زیلعی دیمشدرکه لحیهٔ کوسجده اختلاف اولنمشدر اصح اولان بودرکه اکر ذقنده برقاچ متعدد قیل اولوب تراش ایلدکده برشیٔ اولمز ایسه حکومت عدلدن دخی برشیٔ لازم کلمز زیرا اول مقوله قیل اولمق انسانه شین ویرر زینت ویرمز واکر خدو ذقن اوزره اولوب متصل دکل ایسه حکومت عدل واردر اکر متصل ایسه انده دیت کامله واردر اکا کوسج دینمز (وثدی الرجل) رجلك ممه سنده دخی حکومت عدل واردر (وذکر الخصی والعنین ولسان الاخرس والید الشلاء

والعين العوراء والرجل العرجاء والسن السوداء) وخصينك ذكرنده وعنينك ذكرنده واخرسك لساننده
و يد شلاء وعين عوراده ورجل عرجاده وسن سوداده يعنى بونلرى قطعده ديت واجبه اولمز حكومت عدل
لازمدر (وكذا فى عين الطفل ولسانه وذكره ان لم تعلم صحة ذلك بما يدل على ابصاره وتحرك ذكره وكلامه)
و ينه عين طفلده ولساننده وذكرنده حكومت عدل واردر اكر بونلرك هر برينك صحتى ابصارنه وتحرك ذكرنه
وكلامنه دال اولور شى ايله بيلنمز ايسه ديت لازم كلمز انجق حكومت عدل لازمدر اكر بو شيلر ظاهر ايسه ده لكن
الزام ايچون ظاهر حجت اولمز واستهلال صبى كلام دكلدر بلكه مجرد برصوتدر ولسانك صحتى كلام ايله
معلوم اولور وذكرك صحتى حركت ايله در وعينك صحتى ابصاره دلالت ايلين شيئله در اكر بونك صحتى معلوم
اولورسه بالغ كبيدر عمدو خطاده *عمدا اولورسه قود خطاء اولورسه ديت لازمه اولور (وان شج رجلا فذهب
عقله اوشعر رأسه دخل ارش الموضحة فى الدية) بركيمسنه بررجلك باشنى يارسه واول شج سببيله عقلى ذاهب
اولسه ياخود باشنك قيلى بتمسه موضحه نك ارشى ينه ديته داخل اولور (وان ذهب سمعه او بصره او كلامه
لايدخل) واكر شج ايلدكه سمعى ياخود بصرى ويا كلامى ذاهب اولسه موضحه نك ارشى ديته داخل اولمز
وان ذهب بها عيناه فلا قصاص و يجب ارشها وارش العينين واكر موضحه سببيله ايكى كوزى
ذاهب اولسه قصاص يوقدر شجه نك ارشى وايكى كوزك ارشى واجب اولور ابو حنيفه قتنده (وعندهما
القصاص فى الموضحة والدية فى العينين) وامامين قتنده موضحه ده قصاص و عيننده ديت واجبه در
(ولاقصاص فى الاصبع التى قطعت فشلت الاخرى) واصلا قصاص يوقدر شول قطع اولنان پارمقده كه آنك
سببيله آخر پارمق شل اوله بلكه ديت واجبه در ابو حنيفه قتنده (وعندهما يقتص فى المقطوعة وتجب الدية
فى الاخرى) وامامين قتنده مقطوع اولان اصبعده قصاص اولور وشل اولان يدده ديت اصبع واجبه در (ولو قطع
مفصلها الاعلى فشل مابقى فلا قصاص بل الدية فيما قطع وحكومة عدل فيما شل) واكر پارمغك مفصل اعلاسندن
قطع اولنسه باقى مفصللر شل اولسه قصاص يوقدر بلكه قطع اولنانده ديت وشل اولانده حكومت عدل
واردر اجماعا (ولا لو كسر نصف سن فاسود باقيها بل دية للسن كلها) وينه قصاص يوقدر اكر بركمسنه نك
برديشنك نصفى كسر اولسه اول كسر سببيله باقى ديشلر سياه اولسه * بلكه جمله ديشلرك ديتى واجبه اولور
(وكذا لو احمر او اصفر او اخضر) وينه قصاص يوقدر اكر اول كسر سببيله باقى ديشلر قرمزى ياخود صارى
ويا يشل اولسه لر ديت كل واردر (ولو اسودت كلها بضربة وهى قائمة فالدية فى الخطأ على العاقلة وفى العمد
فى ماله) واكر ديشلرك كليسى برضربه ده سياه اولمش ايسه حال بوكه سن مسوده قائمه اولسه خطاده ديت
عاقله سى اوزرينه در عمدده كندى ماليله در (ولو قلعت سن رجل فنبتت مكانها اخرى سقط ارشها خلافا لهما)
وبررجلك ديشى قطع اولنسه و يرينه بر آخر ديش بتسه اول ديشك ارشى ساقط اولور ابو حنيفه قتنده
امامين ايچون خلاف واردر انلرك قتنده ارشى ساقط اولمز (وفى سن الصبى يسقط اجماعا) وصبينك ديشنده
ارش اجماعا ساقط اولور زيرا يرينه غيرى بتر (وان اعاد الرجل سنه المقلوعة الى مكانها فنبت عليها اللحم
لايسقط ارشها اجماعا) و بررجل چيقمش ديشنى مكاننه اعاده ايلسه واول ديشك اوزرينه لحم بتسه ارشى
ساقط اولمز اجماعا قالع اوزرينه كامل ديت واجبدر (وكذا لو قطع اذنه فالصقها فالتحمت) وكذا بركمسنه نك
قولاغى قطع اولنسه ويرينه الصاق اولنسه و بتسه ينه ارش لازمدر زيرا اولكى حالى اوزرينه اولمق ممكن
دكلدر (ومن قلعت سنه فاقتص من قالعها ثم نبتت فعليه دية سن المقتص منه) وبركمسنه نك ديشى قلع اولنسه
قلع ايدن كمسنه نك ديشنى قصاصا قلع ايلسه لر بعده مقدما ديشى قلع اولنان كمسنه نك ديشى بتسه صكره
قصاصا ديشى قلع ايلدكلرى آدمك ديشنك ديتنى ويرر ظاهر اولديكه بغير حق استيفا ايدوب جنايت منعدم
اولمشدر (ويتأنى فى اقتصاص السن والموضحة حولا) وديش قصاصنده وموضحه ده برسنه تأنى وتوقف اولنور
زيرا نبى عليه السلام (فى الجنايات كلها يتأنى حولا) بيورمشلردر وحول ايله تقدير اولنمسنه سبب فصول
اربعه نك اشتماليدر جائزدر كه فصولدن بعضيسى طبيعته موافق كلوب جراحتى ملتحم اوله اولمز ايسه بعده قصاص
اولنه كذا فى النهاية (وكذا لو ضرب سنه فتحركت) وينه بركمسنه نك ديشى ضرب اولنسه و يرندن تحرك اولسه
ينه برسنه تأنى وتوقف اولنور (فلو اجله القاضى فجاء المضروب وقد سقطت سنه فاختلفا فى سبب سقوطها

فان قيل مضى السنة فالقول للمضروب وان بعد مضيها فللضارب) اكر قاضى برسنه تأجيل ايلسه يعنى مهلت ويرسه ومضروب كلسه كه تحقيقا ديشى ساقط اولدى ديسه وضارب ومضروب سبب سقوطنده اختلاف ايلسه‌لر اكرسنه تمام اولمزدن مقدم ايسه قول مضروبكدر يمينى ايله واكرسنه تمام اولدقدنصكره اختلاف ايدرلر ايسه قول ضاربكدر اثر فعلى منكردر اكرسن ساقط اولمز ايسه ضاربه برشىء لازم كلمز امّا ابو يوسفدن روايت واردركه حكومت عدل لازمدر (ولو شج رجلا فالتحمت ونبت الشعر ولم يبق لها اثر يسقط الارش) واكر بركسنه بر رجلى شج ايلسه يعنى باشنى يارسه و بتون اوكلسه وقيل بتسه واول شجه‌دن بر اثر قالمسه ارش ساقط اولور ابو حنيفه قتنده زيرا ارشينه موجب اولان شىء زائل اولمشدر (وعند ابى يوسف يجب ارش الالم وهو حكومة العدل وعند محمد اجرة الطبيب) وابو يوسف قتنده المك ارشى واجب اولور واول ارش حكومت عدلدر زيرا قيمت بوقدر مثلا بركسنه بر آخرى ضرب مؤلم ايله ضرب ايلسه امّا مجروح ايلسه ارشدن برشىء لازم كلمز وقلبنه المو يررشتم ايله شتم ايلسه برشيئى ضامن اولمز امام اعظم قتنده مجرد الم ايچون برشىء لازم كلمز (وكذا لو جرحه فضرب فزال اثره) وينه بو اختلاف اوزرينه‌دركه بركسنه ضرب ايله بركسنه‌يى مجروح ايلسه واثرى زائل اولسه ابو حنيفه قتنده ارش لازمدكلدر وابو يوسف قتنده ارش الم لازمدر وامام محمد قتنده اجرت طبيب لازمدر (وان بقى اثره فحكومة عدل بالاجماع)واكر جرحك اثرى باقى ايسه بالاجماع حكومت عدل لازمدر (ولايقتص لجرح اوطرف اوموضحة الابعد البرء) وجرح ايچون وطرف ايچون وموضحه ايچون قصاص اولنمز الا بعد البرء قصاص اولنور زيرا تأنيدن مراد جائزدركه سرايت ايدوب قتل واقع اوله امّا برء اولدقدنصكره جراحت ايلديكى معلوم اولور (وكل عمد سقط فيه القود لشبهة كقتل الاب ابنه فالدية فيه فى مال القاتل) وهر عمدكه انده شبهه ايله قصاص ساقط اوله بابا اوغلنى قتل كبى* امدى انده ديت قاتلك مالندندر (وعمد الصبى والمجنون خطأ وديته على عاقلته) وصبينك ومجنونك عمدى خطادر وانك ديتى عاقله سى اوزرينه‌در حضرت على رضى الله تعالى عنه زمان شريفلرنده برمجنون بركسنه‌نك اوزرينه سل سيف ايدوب ضرب ايلدكده حضرت علينك حضورينه واروب شكايت ايلدكده ديتى عاقله اوزرينه حكم ايلمشدر مجنونك وصبينك عمدى وخطاسى برابردر (ولا كفارة فيه ولاحرمان ارث) وصبى ومجنونك عمدنده كفارت يوقدر حرمان ارث دخى يوقدر وحرمان ارث عقوبت ايچوندر بونلر ايسه عقوبت اهلى دكللردر (والمعتوه كالمجنون) ومعتوه دخى بوحكمده مجنون كبيدر

* فصل *

بو برفصلدركه جنينه متعلقدر وقتاكه اجزاء حقيقيه احكامندن فارغ اولديسه اجزاء حكميه احكامنه شروع ايلديكه اول جنيندر امك جزئى حكمنده‌در (من ضرب بطن امرأة فالقت به جنينا ميتا فعلى عاقلته غرة خمسمائة درهم) بركسنه برخاتونك قارننه ضرب ايليوب اول ضرب سببيله خاتون برجنين ميت دشورسه اول ضاربك عاقله سى اوزرينه غره لازمدركه اول غره بشيوز درهمه مساوى اوله كرك عبد اولسون كرك امه اولسون* ديلديكه اسم غره اطلاق ايلديكى اول جهتدندركه عبده رقبه اطلاق اولندى زيرا نبى عليه السلامك غره ايله مرادشريفلرى بهاسى عالى اولان عبد وامه‌در حتى برروايتده جنين ديتى ايچون قبول ايلمزدى الاغلام ابيض وجارية بيضا قبول ايدرلردى كذا فى المغرب* ومبسوطده شيخ الاسلامدن ذكر اولنمشدركه بدل جنين ايچون غره تسميه اولندى زيرا واجب اولان عبددر عبد ايسه غره تسميه اولنمشدر ووجه استحسان بودركه حضرت رسول عليه السلامك زمان شريفلرنده هذيل خاتونلرندن برى برخاتونك طاش ايله قارننى ضرب ايدوب كندويى وقارننده اولان جنينى قتل ايدوب نبى عليه السلامك حضور شريفلرينه دعوايه كلديلر نبى عليه الصلوة والسلام جنين ايچون بشيوز درهم قيمته مساوى غرهٔ عبد ياخود امه قضا ايلدى وخاتونك ديتنى عاقله‌سى اوزرينه حكم ايلدى امام محبوبى روايت ايلديكه زفر بومسئله‌دن سؤال اولندقده جنينده غره عبد ياخود امه‌در ديو جواب ويردى سائل ديديكه بو جواب نيچه‌در حال شوندن خالى دكلدركه اول جنين آنك ضربه‌سندن فوت اولمش اوله ياخود جنينه روح نفخ اولنمش اوله اكر ضربه‌سندن اولمش ايسه ديت كامله واجبه اولور اكر روح نفخ اولنمامش ايسه برشىء واجب اولمز ديدكده زفر سكوت ايدوب اندنصكره زفر ابو يوسفه كلوب سائل كبى سؤال ايدوب ابو يوسف جواب ويردكده سائل محاجه ايلديكى كبى محاجه ايلدى ابو يوسف ديديكه معنى تعبدى اولان

شیٔ سنت ایله ثابتدر عقلاك بونده مدخلی یوقدر (فان القته حیا فمات ففیه الدیة) اكر جنینی حیا دوشورسه وجنین فوت اولسه آنك دیتی واجبه‌در (وان میتا وماتت الام فغرة ودیة) واكر میت دوشرسه وام دخی فوت اولسه جنین ایچون غره وام ایچون دیت واجبه اولور (وان ماتت فالقته حیا فمات فدیتها ودیته) واكر خاتون فوت اولسه وجنینی حیا دوشورسه‌ده فوت اولسه خاتونك دیتی وجنینك دیتی لازمه اولور (وان میتا فدیتها فقط) واكر ام فوت اولوب جنینی میتا القا ایلسه انجق لازم اولان امك دیتیدر جنین ایچون دیت یوقدر (ومایجب فی الجنین یورث عنه ولا یرث منه الضارب) وشول شیٔ که جنینده واجب اولمشدر دیت آلنمشدر اول شیٔ میراث اولور اما اول شیٔدن ضارب وارث اولوب میراث الیمز مثلا ضارب وارث اولمش اولسه میراث الیمز زیرا قتل ایلمشدر (وفی جنین الامة نصف عشر قیمته لو ذكرا او عشر قیمته لو انثی) وجاریه‌نك جنیننده واجب اولان جنینك قیمتك نصف عشریدر اكر ذكر ایسه ❊ واكر انثی ایسه قیمتك عشری واجب اولور زیرا امه‌ده قیمت حره‌ده دیت كبیدر بو تقدیرجه انثی‌ده واجب اولان ذكرده واجب اولاندن زیاده اولمسی لازم كلمز غالب اولان بودر كه غلامك قیمتی اكثردر انثی‌نك قیمتندن حتی جاریه بیك درهمه تقویم اولنسه اول صفات مرغوبه اوزره غلام ایكی بیك درهمه تقویم اولنور بویله اولیجق اكثر دیت لازم كلمز واكر جنین مولاسندن ومغروردن غیریدن اولورسه‌در اكر جنین ایكیسندن برندن ایسه بونده دخی حره‌ده اولان مذكور غره واردر كرك ذكر اولسون كرك انثی اولسون زیرا حره‌در كذا فی الزیلعی وعند ابی یوسف لو نقصت الام ضمن نقصانها والا فلا ضمان وابو یوسف قتنده اكر جنینی دوشورمكله جاریه‌نك قیمتی ناقص اولورسه ضاربه اولان كسنه قیمتك نقصاننی ضامن اولور واكر قیمته نقصان كلمش ایسه ضاربه ضمان لازم كلمز فان ضربت فحرر سیدها حملها فالقته حیا فمات تجب قیمته لا دیته اكر جاریه ضرب اولنسه افندیسی جاریه‌نك حملنی اعتاق ایلسه واول جاریه حملنی حیا دوشورسه ودوشوب فوت اولسه ضاربه جنینك قیمتی واجب اولور یوخسه دیتی واجب اولمز زیرا جنینك قتلی ضرب سابق اوزره‌در اول وقت ایسه جنین رق ایدی اعتبار ایسه حالت رمیه‌در یوخسه حالت وصوله دكلدر (ولا كفارة فی الجنین) وجنینده كفارت یوقدر زیرا قتل متحقق دكلدر جنینده حیات اولمق جوازی ایچون (والمستبین بعض خلقه كتام الخلق) وجنینك بعض خلقی كه ظاهر اوله احكام مذكوره‌ده تام الخلق كبیدر آنده جاری اولان احكام بونده دخی جاریدر (وان شربت دواء او عالجت فرجها لطرح جنینها فالغرة علی عاقلتها ان فعلت بلا اذن ابیه وان باذنه فلا) واكر خاتون دوا ایچسه یاخود جنینی طرح ایتمك ایچون رحمنه معالجه ایلسه ودوشورسه اول خاتونك عاقله سی اوزرینه غره واجب اولور اكر خاتون باباسنك اذنسز معالجه ایلدی ایسه واكر باباسنك اذنیله ایدرسه برشیٔ لازم كلمز ❊ اب دیدیكی جنینك ابیدر وخاتونك زوجیدر

باب مایحدث فی الطریق

بو باب طریقده حادث اولان شیئك احكامی بیاننده‌در (من احدث فی طریق العامة كنیفا او میزابا او جرصنا او دكانا وسعه ذلك ان لم یضر بهم) بر كسنه طریق عامه‌ده كنیف یاخود میزاب یاخود جرصن یاخود دكان احداث ایلسه اكر عامه‌یه ضرر اولمز ایسه اول منه بونلری احداث ایتمك سعتی واردر جرصن برجدر دیمشلر وبعضیلر دیمشدر كه مجرای ماءدر بو تقدیرجه صوتراوزسی اولمش اولورو بعضیلر جرصن عربی دكلدر دیمشلر یزدوی دیمشدر كه جرصن دیوار یاپمق ایچون اسكله‌در (ولكل منهم نزعه) وعامه‌دن هر بری ایچون اول احداث اولنان شیٔ نزع ایتمك واردر زیرا جمله سنك اول طریقده حق مروری واردر (وفی الطریق الخاص لا یسعه بلا اذن الشركاء وان لم یضر) وطریق خاصه‌ده شركانك اذنی اولمدقچه برشیٔ احداث ایلمكه وسعت یوقدر اكر ضرر ایلمزسه‌ده زیرا نافذه اولمیان طریق خاص اهلنه مملوكدر (وعلی عاقلته دیة من مات بسقوطها فیهما) واول محدث عاقله سی اوزرینه‌در شول كسنه‌نك دیتی كه طریق عام وخاصده اول محدثاتك سقوطیله فوت اولمش اوله (وكذا لو عثر بنقضه انسان وان وقع العاثر علی آخر فماتا فالضمان علی من احدثه) وبو مسئله مرور ایدن مسئله كبیدر اكر بر انسان اول محدث اولان شیئك نقضی سببیله دوشسه اكر سور چوب دوشن كسنه آخر اوزرینه دوشسه وایكیسی دخی فوت اولسه ضمان یعنی دیت اول محدثی احداث ایدن كسنه‌نك عاقله سی اوزرینه‌در (وان اصابه طرف المیزاب الذی فی الحائط فلا ضمان وان الطرف الخارج ضمن كمن حفر بئرا او وضع

حجرا فى الطريق فتلف به انسان) واكر ميزاب ساقط اولدقده ديوارده اولان طرفى انسانه اصابت ايلسه ضمان يوقدر زيرا كندو ملكنده وضع ايلشدر متعدى اولمشدر واكر خارج طرفى اصابت ايلمش ايسه ضامن اولور شول كمسنه كبى كه طريقده برقيو قازدى ياخود حجر وضع ايلدى انكله انسان تلف اولسه ديتى عاقله سى اوزرينه ايدى بو مسئله ده دخى ديت عاقله سى اوزرينه واجبه اولور (وان تلف به بهيمة فضمانها فى ماله) واكر حفر ياخود وضع ياخود سقوط ايله بهيمه تلف اولسه اول بهيمه نك ضمانى كندو مالندندر عاقله سى اوزرينه دكلدر (والقاء التراب واتخاذ الطين كوضع الحجر) وطريقده القاء تراب واتخاذ طين طاش وضع ايلمك كبيدر بو نلرك جمله سى مقيددر (وهذا اذا فعله بلا اذن الامام فان فعل شيئا من ذلك باذنه فلا ضمان) وماذكرنك جمله سى امامك اذنى اولمدين ايشلدكده در اكر امامك اذنيله اشلدى ايسه ضمان لازم كلمز اما بعض مشايخ ديديلر كه امام ايچون اذن ويرمك اول زمان جائز اولور كه برفرده ضرر اولميه وطريق واسع اوله وبعضيلر ديديلر كه اكر اول احداث اولنان شئ مصلحت ايسه اذن ويرمك جائزدر يوخسه مفسده اولورسه ضامن اولور (ولو مات الواقع فى البئر جوعا او غما) وطريقده احداث اولنان بئره دوشن كمسنه اجلقدن ياخود قيونك هواسندن اختناق اولسه يعنى بوغلسه (فلا ضمان على حافره وان بلا اذن) حافر اوزرينه ضمان يوقدر اكر امامك اذنسز حفر ايلمش ايسه ده ابو حنيفه قتنده (وعند محمد عليه الضمان) وامام محمد قتنده حافر اوزرينه ضمان واردر (وكذا عند ابى يوسف فى الغم لا فى الجوع) وكذلك ابو يوسف قتنده غمده ضمان واردر لكن جوعا فوت اولمش ايسه ضمان يوقدر (وان وضع حجرا فنحاه آخر فضمان ما تلف به على الثانى) واكر بركمسنه طريق اوزرينه بر حجر وضع ايلسه آخر كمسنه اول طاشى يولدن بعيد ايلسه اول طاش سببيله تلف اولان شيئك ضمانى ثانى اوزرينه در زيرا اولكى آدمك فعلى لغو اولدى (ولو اشرع جناحا فى دار ثم باعها فضمان ما تلف به عليه) وبركمسنه بردارده جناح اشراع ايلسه اند نصكره اول دارى بيع ايلسه اول جناح سببيله تلف اولان شيئك ضمانى اول اشراع ايدن كمسنه نك اوزرينه در جناحك معنا سنده اختلاف ايلشلردر صاحب قاموس جناح روشندر ديمش اند نصكره روشن كوندر ديمش وصاحب مغرب روشن علوه ممر اولان شيدر ديمش وصاحب كفايه روشن خشبه دركه سطحين اوزرينه موضوعدر كه مروره تمكن اولسون ايچون وصدر الشريعه صاحبى ديمشدر كه اشراع جناح طريقه اخراج اولنان جذوعدر كه اوزرينه بنا اولنه (وكذا لو وضع خشبة فى الطريق ثم باعها او برئ الى المشترى منها فتركها للمشترى فضمان ما تلف بها على البائع) ويته مرور ايدن مسئله كبيدر بركمسنه طريقده برخشبه وضع ايلسه اند نصكره اول خشبه يى بيع ايلسه واول خشبه دن برى اولديغنه مشترى يه ديسه مشترى دخى اول خشبه يى ترك ايلسه ❊ امدى اول خشبه سببيله تلف اولان شيئك ضمانى بايع اوزرينه در زيرا آنك فعلى كه وضعدر زوال ملكى ايله زائل اولمشدر (ومن وضع فى الطريق جمرا فاحرق شيأ ضمنه) وبركمسنه برطريقده جمره وضع ايلسه واول جمره برشيئى احراق ايلسه اول شيئى وضع ايدن ضامن اولور زيرا متعديدر (ولو احرق بعد ما حركته الريح الى موضع آخر لا يضمن ان كانت ساكنة عند وضعه) واكر اول جمرى ريح موضع آخره حركت ايتديردكد نصكره برشئ احراق ايلسه ضامن اولمز اكر اول جمرى وضع ايلدكده ريح ساكن ايدى ايسه (ويضمن من حمل شيأ فى الطريق ما تلف بسقوطه منه) وضامن اولور شول كمسنه كه باشنه ياخود ظهرينه برشئ حمل ايلدى طريقده اول حاملدن اول شيئك سقوطى سببيله تلف اولان شيئى ضامن اولور حاصل كلام بركمسنه برشئ كتوروب كيدركن دوشوروب برشئ تلف ايلسه ضامن اولور كرچه طريقده باشى وظهرى اوزرينه حمل متاع مباحدر لكن شرط سلامتله مقيددر هدفه ياخود صيده رمى ايدوب انسانه اصابت ايتمك منزله سنده در (وكذا من ادخل حصيرا او قنديلا او حصاة الى مسجد غيره بلا اذن فعطب به احد) وشول كمسنه كه كندو محله سى مسجدندن غيرى مسجده حصير ياخود قنديل ياخود فرش ايچون حصاة يعنى خرده طاشلر ادخال ايلسه اهالى محله نك اذنسز ذكر اولنان اشيا سببيله بركمسنه هلاك اولسه ادخال ايدن كمسنه ضامن اولور ابو حنيفه قتنده (خلافا لهما) امامين ايچون خلاف واردر ذكر اولنان اشيا قربت ايچوندر وهركس ايچون قربته اذن واردر قربتده ايسه بشرط السلامه قيدى يوقدر ابو حنيفه ايچون دليل بودر كه مسجده

متعلق تدبیر اهلی ایچوندر نصب امام واختیار وفتح واغلاق باب ایچون قیم وغیر بنك افعالی مطلقا مباحدر شرط سلامت ایله مقید دکلدر اما غیریلرك افعالی شرط سلامتله مقیددر اکرچه بونك قصدی قربتدر لکن طریق قربتده خطا ایلدی نتکم برکسنه شهادت زنایه تفرد ایلسه کرچه آنك قصدی قربتدر لکن طریقده خطا ایلدی زیرا زنایه شهادتك شرطی دردتدر چن دردت شاهد بولنمسه شهادت قذفه منقلب اولوب حد ایجاب ایدر فیما نحن فیه‌ده طریق اهل مسجددن استیذان ایدی کذا فی الهدایة (ولو ادخل هذه الاشیاء الی مسجد حیه لایضمن اجماعا) واکر ذکر اولنان اشیایی کندو محله سی مسجدنه ادخال ایلسه اجماعا ضامن اولمز زیرا مسجده متعلق اولان شیلرده تدبیر اهلی ایچوندر فعللری مطلقا مباحدر وشرط سلامت ایله مقید دکلدر (وکذا لو تلف شیٔ بسقوط رداء وهولابسه) و بونك کبیدر برکسنه رداسن کیسه و ردا بر انسان اوزینه ساقط اولسه اول سقوط سبیله انسان هلاك اولسه ضامن اولمز بونکله محمول اولان شیئك سقوطنده فرق بودرکه حامل الشیٔ اولان کسنه نك قصدی اول شیٔ حفظدر امدی انك بشرط السلامه وصفی ایله مقید اولمق حرج دکلدر لابس اولان کسنه نك قصدی ایسه حفظ دکلدر بو تقدرجه بشرط السلامه وصفنك تقییدی لازم کلمز (ومن جلس فی المسجد غیر مصل فعطب به احد ضمنه) و برکسنه مسجده کیروب اوتورسه امام مصلی اولمسه یعنی صلاة ایچون کیرمش اولمسه واول کشی سبیله برکسنه هلاك اولسه ضامن اولور (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده ضامن اولمز (ولافرق بین جلوسه لاجل الصلاة او التعلیم او قراءة القرءآن او نام فیه فی اثناء الصلاة وبین ان یمر فیه و یقعد للحدیث ولابین مسجد حیه وغیره) و بو مسئله دخی خلاف اوزره‌در ابوحنیفه قتنده ضامن اولور و امامین قتنده ضامن اولمز و بو قاروده غیر مصل دیو قید اولنمش ایدی امدی فرق یوقدر اکر برکسنه غیر مصلی اولدیغی حالده لاجل الصلاة یاخود تعلیم ایچون یاخود قراءت قرآن ایچون جلوس ایلسه یاخود اثناء صلاتده اویوسه اصلا فرق یوقدر ینه مسجدن مرور ایدوب حدیث استماعی ایچون اوتورمق بیننده دخی فرق یوقدر وینه فرق یوقدر کرك کندو محله سی مسجدی اولسون کرك غیری مسجد اولسون (اما المعتکف فقیل علی هذا الخلاف وقیل لایضمن بلا خلاف) اما معتکف حقنده دینلدیکه بو مسئله دخی خلاف اوزره‌در و دینلدیکه بلاخلاف ضامن اولمز (ولافی الجالس مصلیا لایضمن اجماعا وان من غیر اهله) ومصلی اولدیغی حالده مسجدده جالس اولان کسنه اجماعا ضامن اولمز واکر اهلندن غیری ایسه‌ده زیرا مسجد صلاة ایچون بنا اولنمشدر (ولو استأجر رب الدار عملة لاخراج الجناح والظلة فتلف به شیٔ فالضمان علیهم ان قبل فراغ عملهم وان بعده فعلیه) واکر او صاحبی جناح وظله اخراجی ایچون عمله یعنی نجار استیجار ایلسه جناح یاخود ظله سبیله برشیٔ تلف اولسه ضمان عمله اوزرینه‌در عمللرندن فارغ اولمدین واقع اولورسه اکر فراغلرندنصکره واقع اولسه رب الدار اوزرینه‌در (ویضمن من صب الماء فی الطریق العام ماعطب به) و برکسنه طریق عامه صو دکسه انکله هلاك اولان شیئی ضامن اولور (وکذا ان رشه بحیث یزلق اوتوضأ به واستوعب الطریق) ینه ضامن اولور اکر صویی رش ایلسه برحیثیتله که اقدامی ازلاق ایلیه یعنی آیاغی قایوب دوشه یاخود صو ایله طریق اوزرنده توضی ایلیه واول صو طریقی قاپلیه برکسنه اوصو سبیله هلاك اولسه ضامن اولور زیرا متعدی اولمش اولور (وان فعل شیأ من ذلك فی سکة غیر نافذة وهو من اهلها او قعد فیها او وضع متاعه لایضمن ذلك) وصب ماء ورش ماء و وضودن چقمز زقاقده برشیٔ ایشلسه حالبوکه اول فعلی ایشلین اول سکه نك اهلندن اولسه یاخود اول چقمز زقاقده اوتورسه یاخود متاعنی اوزو قاقده وضع ایلسه بو احوال سبیله برشیٔ یاخود آدم هلاك اولسه ضامن اولمز (وکذا ان رش مالایزلق عادة او بعض الطریق فتعمد المار المرور علیه) وینه ضامن اولمز عادتا دوشورمیه‌جك مقدار صو رش ایلسه یاخود آبدست آلوب طریقی استیعاب ایلیه‌جك مقداری دوکیوب طریقك بعضیسنه دوکلوب لکن مرور ایدن کسنه قوری یردن کیتمك ممکن ایکن کیتمیوب صو دکلان یردن مروره تعمد ایلسه ضمان لازم کلمز (ووضع الخشبة کالرش فی استیعاب الطریق وعدمه) وطریقده وضع خشبه رش ماء کبیدر اکر طریقی استیعاب ایدرسه ضامن اولور اکر استیعاب ایلمزسه ضامن اولمز (وان رش فناء حانوت باذن صاحبه والضمان علی الآمر استحسانا) واکر برکسنه حانوتك اطرافنه صاحبنك اذنیله صو دکسه ضمان استحسانا

آمر اوزرینه در (کما لو استأجر لیبنی له فی فناء حانوته فتلف به شیٔ بعد فراغه) تکیم حانوتی اطرافنده بنا ایلمك
ایچون اجیر استیجار ایلسه اول بنا سبیله اجیرك فراغندنصکره برشی تلف اولسه ضمان آمر اوزرینه اولدیغی
کبیدر (ولو کان امره بالبناء فی وسط الطریق فالضمان علی الاجیر) واکر صاحب حانوتك اجیره امری وسط
طریقده بنا ایلمکه اولمش ایسه ضمان اجیر اوزرینه در (ولو کنس الطریق لایضمن ماتلف بموضع کنسه)
اکر طریقی سپورکه ایله سپورسه وسپوردیکی موضع سبیله تلف اولان شیئی ضامن اولمز زیرا متعدی دکلدر
و برشیٔ احداث ایلمدی قصدی اماطة الاذی عن الطریقدر (ولو جمع الکناسة فی الطریق ضمن ماتلف بها)
واکر سپوردیکی طریقده جمع ایلسه اول جمع اولان سپورندی سبیله تلف اولان شیئی جمع ایدن ضامن اولور
(ولا ضمان فیما تلف بشیٔ فعل فی الملك اوفناء له فیه حق التصرف بان لم یکن للعامة ولا مشترکا لاهل سکة
غیرنافذة) و برکمسنه کندو ملکنده برشیٔ اشلیوب اول شیٔ سبیله تلف اولان شیده ضمان یوقدر یاخود
اول ملکك فناسنده اشلسه که اول فناده صاحب ملکك حق تصرفی واردر عامه نك اولمیه وچقماز زقاق
صاحبلریله دخی مشترك اولمیه ذکر اولندیغی اوزره اولورسه ضمان لازم کلمز اکر جماعت مسلمینك اولورسه
ومشترك اولورسه وچقماز زقاقده اولورسه تلف ایلدیکی شیئی ضامن اولور غیرك ملکنده کذا وفعلیله
متعدی اولمش اولور (وان استأجر من حفرله فی غیرفنائه فالضمان علی المستأجر ان لم یعلم الاجیرانه غیرفنائه
وان علم فعلی الاجیر) واکر برکمسنه غیرك فناسنده حفر ایچون برکمسنه استیجار ایلسه ضمان مستأجر
اوزرینه در اکر اجیر غیرك فناسی ایدوکن بلمز ایسه واکر غیرك فناسی ایدوکنی بیلوب حفر ایلمش ایسه ضمان
اجیر اوزرینه در (وان قال هو فنائی ولیس لی فیه حق الحفر فالضمان علی الاجیر قیاسا وعلی المستأجر
استحسانا) واکر مستأجر اجیره دیسه که شو محل بنم فنامدر حالبوکه بنم ایچون بو فناده حفر حقی یوقدر
بو کلامدنصکره حفر ایلسه ضمان اجیر اوزرینه لازمدر قیاسا زیرا امرك فسادنه علم حاصل ایلدی
ومستأجرانی مغرور ایلدی زیرا بونده بنم ایچون حفر حقی یوقدر دیدی زیرا انك فناسی اولمق مملوکی
منزله سنده در طبراق دوکمك کبی واودون یارمق کبی ودابه سن باغلامق کبی و بوکا بکزر شیلر ایشلمك کبی کاه
مستأجرك امری بحسب الظاهر کندو ملکنده اولمش اولور (ومن بنی قنطرة بغیراذن الامام فتعمد احد المرور
علیها فعطب فلاضمان علی البانی) و برکمسنه امامك اذنسز برنهر عظیم اوزره برقنطره یعنی کوپری بنا ایلسه
برکمسنه ده اول قنطره اوزرندن مروره قصد ایلسه وهلاك اولسه بانی اوزرینه ضمان لازم کلمز یو بابده بانی تعدی
ایلدی زیرا انهار عظام اوزره وضع قناطیرك تعیین مکان وضیق ووسعتی امام اوزرینه لازمدر بو اعتبار
اوزره جنایتی محققدر ❊ امدی بانی متعدی اولدی لکن تعدیسی بطریق التسبیدر ومرور ایدن کمسنه
تعدی ایله متعدی اولدیکه اول مباشرتدر بو تقدیرجه مباشره اضافت اولی اولدی زیرا فاعل مختارك
فعلنك تخللی بابنده نسبت هلاکی قطع ایلدی بوکا نظیر برکمسنه طریقده برقیو حفر ایلسه و برکمسنه کلوب
برطرفندن آخر طرفه صچراسه قیویه دوشوب هلاك اولسه حافر اوزرینه برشیٔ لازم کلمز ❊ فصل ❊ ان مال
حائط الی طریق العامة فطولب ربه بنقضه من مسلم اوذمی واشهد علیه فلم ینقضه فی مدة یمکنه نقضه فیها
فتلف به نفس اومال ضمن عاقلته النفس وهو المال) اکر بردیوار طریق عامه یه میل ایلسه یعنی هدمه مشرف
اولسه مسلم وذمی طرفندن دیوار صاحبندن بوزلمسی طلب اولنسه یعنی دیوارك یقلمق اوزره در احتمالدر که
برآدم هلاك ایلیه دیو یقلمسنی طلب ایلسه لر وانك اوزرینه نقضی مراد ایلدکلری اشهاد اولنسه
بوزمسی ممکن ایکن اول مدتده بوزمسه ودیوار یقلمق سبیله برنفس هلاك اولسه یاخود مال هلاك اولسه
اول دیوار صاحبنك عاقله سی نفسی ضامن اولور کندوسی مالی ضامن اولور (وکذا لو طولب به من یملك نقضه
کاب الطفل ووصیه والراهن بفك الرهن والعبد التاجر والمکاتب) و ینه هلاك اولان نفس ایسه عاقله سی
اوزرینه در مال ایسه کندو اوزرینه در اکر دیوارك نقضی طلب اولنسه شول کمسنه دنکه اول دیوارك
نقضنه مالك اوله طفلك باباسی ووصیسی کبی وفك رهنه مالك اولان راهن کبی و تاجر عبد ومکاتب کبی
برصبینك مائل اولمش دیواری اولسه باباسندن ووصیسندن نقض اولنمسی طلب اولنسه نقض ایلیوب ساقط
اولمسیله برکمسنه یی هلاك ایلسه نفس ایسه عاقله سی اوزرینه مال ایسه کندو اوزرینه در اکر مال ایسه

عبد تاجرك رقبه سی اوزرینه‌در اکر نفس ایسه مولی سنك عاقله سی اوزرینه‌در اکر عاقله سی وار ایسه
مکاتب دخی بو منوال اوزره‌در (ولا یضمن ان باعه بعد الاشهاد وسلمه الی المشتری فسقط) واکر بعد الاشهاد
صاحبی دیواری بیع ایلسه ومشتری یه تسلیم ایلسه ودیوار یقلوب دوشسه برشیء ضامن اولمز
(ولا ان طولب به من لا یملکه کالمرتهن والمستأجر والمودع) وشول کمسنه که نقضه مالك اولمیه مرتهن ومستأجر
ومودع کبی بونلردن نقض مطالبه اولنسه بعد المطالبه ساقط اولوب برکمسنه هلاك اولسه ضامن اولمز
(وان بناه مائلا ابتداء ضمن ما تلف بسقوطه وان لم یطالب بنقضه کما فی اشراع الجناح ونحوه) واکر صاحب
حائط دیواری ابتداء مائل اولدیغی حالده بنا ایلسه سقوطی سببیله تلف ایلدیکی شیء ضامن اولور اکر اول
دیوارك نقضی مطالبه اولنمش ایسه ده اشراع جناحده ووضع حجرده وطریق اوزره حفر بئرده ضامن اولدیغی
کبی بونده دخی ضامن اولور (وان مال الی دار رجل فالطلب لربها او ساکنها فیصح تأجیله وابراؤه) واکر دیوار
برآدمك دارنه مائل اولسه نقض ایتمك طلبی دار صاحبی ایچوندر یاخود اول دارده ساکن اولان ایچوندر
واول صاحبنك تأجیلی وجنایتدن ابراسی صحیح اولور اکر ابراد نصکره ساقط اولسه ومدت تأجیل
مرورندن اول برشیء تلف اولسه تأجیل وابراسی صحیح اولدیغیچون ضمان لازم کلمز (ولا یصح التأجیل
فیما مال الی الطریق ولو من القاضی او المشهد) وطریقه مائل اولان شیئده یعنی دیوارده نقضی ایچون تأجیل
صحیح دکلدر اکر اول تأجیل قاضی طرفندن ویا مشهد طرفندن اولور سه‌ده صحیح دکلدر مشهد اسم فاعل
وزنی اوزرینه‌در زیرا طریق عامك حقیدر وقاضی ومشهد عامه‌نك حقنی ابطاله قادر دکلدر (ولو کان الحائط
بین خمسة فاشهد علی احدهم ضمن خمس ما تلف به وعندهما نصفه) واکر طریقه مائل حائط بش کمسنه‌نك
اولسه اول بشدن برینك اوزرینه اشهاد اولنسه تلف اولان شیئك خمسنی ضامن اولور ابو حنیفه قتنده
وامامین قتنده تلف اولان شیئك نصفنی ضامن اولور ✻ امامینك دلیلی بودر که تلف اولان شیء من اشهد علیهك
نصیبی اوزرینه معتبردر اشهاد اولنمیانلرك نصیبی هدردر بو تقدیرجه ایکی قسم اوزرینه منقسم اولوب
نصفین اولور عقر الاسد ونهش الحیة وجرح الرجل مسئله‌لرنده مرور ایتمشدر (وان حفر احد ثلاثة فی دار
هی لهم بئرا بغیر اذن شریکیه او بنی حائطا ضمن ثلثی ما تلف به وعندهما نصفه) واکر اوچ شریکك بری بر دارده که
اول دار انلرکدر ایکی شریکنك اذنی یوغیکن برقیو قازسه یاخود بر دیوار بنا ایلسه اول قیو یاخود اول
دیوار سببیله تلف اولان شیئك ثلثی ضامن اولور ابو حنیفه قتنده وامامین قتنده تلف اولان شیئك نصفنی
ضامن اولور مرور ایدن مسئله‌ده ذکر اولندیغی اوزره

باب جنایة البهیمة والجنایة علیها

بو باب بهیمه‌نك جنایتی وبهیمه اوزرینه اولان جنایتك احکامی بیاننده‌در (یضمن الراکب ما وطئت دابته
واصابت بیدها او رجلها او رأسها او کدمت او خبطت او صدمت) راکب اولان کمسنه دابه‌سی باصدیغی شیء
ضامن اولور ودابه‌نك اوك اایاغی ایله اصابت ایلدیکی شیء دخی ضامن اولور یاخود قیچ اایاقلری یاخود باشی ایله
یاخود کدم ایله یعنی ایصیرمق یاخود اوك اایاغی ایله اورمق یاخود دقفا ایله اورمق وطوقشمق سببیله اولان
شیلری ضامن اولور (لا ما نفحت برجلها او ذنبها الا اذا اوقفها) ضامن اولمز شول شیء که قیچ اایاغنك
طرناغنك اوجی ایله تلف ایلیه یاخود دقویروغی ایله تلف ایلیه مکر که دابه‌یی صاحبی ایقاف ایلیه اوزرنده اولان
کمسنه دابه‌یی الیقیوب اول محلده برشیء تلف ایلسه ضامن اولور زیرا تعدی ایتمش اولور (ولا ما عطب بروثها
او بولها سائرة او موقفة لاجله فان اوقفها لا لاجله ضمن ما عطب به) دخی شول نسنه‌یی ضامن اولمز که دابه‌نك
روثی وبولی سببیله هلاك اوله سیردیجی اولدیغی حالده یاخود دروث وبول ایچون ایقاف اولندیغی حالده اکر روث
وبول ایچون اولمیوب کندو حظ نفسی ایچون ایقاف ایلسه اول موقفه اولان دابه‌نك فعلی سببیله هلاك اولان
شیء ضامن اولور (فان اصابت بیدها او رجلها حصاة او نواة او اثارت غبارا او حجرا صغیرا ففقأ عینا
او افسد ثوبا لا یضمن وان کبیرا ضمن) اکر دابه اوك اایاغیله یاخود قیچ اایاغیله خرده طاش صیچراتسه
ویاچکردك ویاغبار یاخود کوچك طاش قالدیرسه وبر کمسنه‌نك کوزنی چیقارسه یاخود بر ثوب
افساد ایلسه ضامن اولمز واکر طاش بیوك اولورسه ضامن اولور (ویضمن القائد ما یضمن الراکب

وكذا السائق فى الاصح) وراكب ضامن اولديغى شيئى قائد دابه دخى ضامن اولور قائد يدجى ديمكدر وسوريجى دخى كذلك ضامن اولور اصح روايتده (وقيل يضمن النفحة ايضا) وسائق يعنى سوريجى نفحه سببيله تلف اولانى مرور ايدن مسئله كبى ضامن اولور دينلدى نفحه ديدكارى دابه نك قچ اياغنك اوجيدر (ولا كفارة عليهما ولا حرمان ارث او وصية بخلاف الراكب) وقائد وسائق اوزرلرينه كفارت بوقدر حرمان ارث ووصيت دخى يوقدر راكب بونك خلافيدر راكبك هلاك ايلديكى مورثى ايسه حرمان ارث ووصيته مقرردر وكفارت لازمدر زيرا مباشردر (وان اجتمع الراكب والقائد والسائق فالضمان عليهم وقيل على الراكب وحده) واكر برآدمى هلاك كده راكب وقائد وسائق جمع اولسه لر بعضيلر قتنده ضمان راكب ايله قائد وسائق اوزرينه در ودينلديكه يالكز راكب اوزرينه درز يرا راكب مباشردر قائد وسائق متسببدر (وان اصطدم فارسان او ماشيان فماتا ضمن عاقلة كل دية الآخر) واكر ايكى فارس ياخود ايكى پياده كمسنه لر طوقشسه لر وايكيسى دخى فوت اولسه هر برينك عاقله سى آخرك ديتنى ضامن اولور (وان تجاذبا حبلا فانقطع فماتا فان وقعا على ظهرهما فهما هدر) واكر ايكى كمسنه بر حبلى هر برى بر طرفندن طوتوب جذب ايلسه لر وحبل قيرلسه وايكيسى دخى فوت اولسه اكر ارقه لرى اوزرينه دوشمشلر ايسه ايكيسنك دخى دمى هدردر زيرا هر برينك موتى كندو فعلنه وقوت نفسه مضاف اولور آخرك موتنه مضاف اولمز (وان على وجههما فعلى عاقلة كل دية الآخر) واكر ايكيسى دخى يوزلرى اوزرينه دوشوب فوت اولمشلر ايسه هر برينك عاقله سى اوزرينه آخرك ديتى لازمدر زيرا بونلرك يوزلرى اوزرينه سقوطى هر برينك قوتى جذبى ايله در (وان اختلفا فدية من على وجهه على عاقلة من على ظهره) واكر اختلافده اولسه لر مثلا برى يوزى اوزرينه وبرى ارقه سى اوزرينه دوشسه يوزى اوزرينه دوشن كمسنه نك ديتى ظهرى اوزرينه دوشن كمسنه نك عاقله سى اوزرينه در (وان قطع آخر الحبل فماتا فديتهما على عاقلته) وبونلر حبلى تجاذب ايدركن بر آخر كمسنه حبلى قطع ايلسه وايكيسى دخى فوت اولسه ايكيسنك دخى ديتى قطع ايدن كمسنه نك عاقله سى اوزرينه در (وان ساق دابة فوقع سرجها او غيره من ادواتها على انسان فمات ضمن) وبر كمسنه بر دابه يى سوق ايلسه اول دابه نك اكرى ياغيرى شيئى كه دابه نك ادواتندندر بر انسان اوزرينه واقع اولوب فوت اولسه سائق دابه اولان ضامن اولور (وكذا قائد قطار وطئ بعير منه انسانا فالنفس على عاقلته والمال فى ماله) وينه ضامن اولور قائد قطاردن بردوه بر انسانى باصسه ضمان نفس قائد قطارك عاقله سى اوزرينه در ضمان مال كندو مالندندر (وان كان مع القائد سائق فالضمان عليهما) واكر قائد ايله سائق معا اولسه لر ضمان ايكيسنك اوزرينه در (فان ربط على بعير قطار بغير علم قائده فعطب به انسان ضمن عاقلة القائد الدية ورجعوا بها على عاقلة الرابط) اكر بردوه بر قطاردوه يه قائدك علم وخبرى يوغيكن ربط اولنسه واول ربط اولنان بعير سببيله بر انسان هلاك اولسه قائدك عاقله سى ديتى ضامن اولورلر اندنصكره ربط ايدن كمسنه نك عاقله سى اوزرينه اول ديت ايله رجوع ايدرلر (ومن ارسل بهيمة او كلبا وساقه ضمن ما اصاب فى فوره وفى الطير لا يضمن وان ساقه) وبر كمسنه بهيمه يى ياخود كلبى ارسال ايلسه وكندوسى طورميوب عقبنجه سوق ايلسه ضامن اولور شول شيئكه فورى اصابت ايلسه فور فتح فا وسكون واو ايله ارسالده يمين وشماله ميل ايلمامكدر كذا فى الاكمل طير ارسالنده ضامن اولمز اكر سوق ايلمش ايسه ده (وكذا فى الدابة والكلب ان لم يسق او انفلتت بنفسها ليلا او نهارا فاصابت مالا او نفسا) وينه ضامن اولمز دابه ده وكلبده ضمن سوق اولنمسه ياخود اول دابه قيدندن بوشانسه ليلا يا نهارا بنفسها يوريسه ماله ياخود نفسه اصابت ايلسه ضامن اولمز انفلات الشئ اى خلص من قيده من غير اختيار صاحبه ديمكدر (ومن ضرب دابة عليها راكب او نخسها فنفحت او ضربت بيدها احدا او نفرت فصدمت فمات ضمن هؤلاء الراكب ان فعل ذلك حال السير) وبر كمسنه صاحبى اوزرنده ايكن بر دابه يى اورسه ياخود بر اغاج ايله دابه يى طعن ايلسه ﷺ يوقاروده ضرب دينلدى بو محلده ايسه نخس دينلدى ظاهردركه مراد دورتمكدر ودورتسه وقچ اياغى طرناغنك اوجيله دپسه ياخود اوج اياغيله بر كمسنه يى ضرب ايلسه ياخود ضر بدن و يادورتمكدن اوركوب كندويى بر كمسنه يه اورسه اول كمسنه فوت اولسه ضارب ياخود ناخس ضامن اولور راكب ضامن اولمز اكر ضرب ونخس حال سيرده اولورسه زيرا بو فعل

دابه‌یه یاخود ناخسه اضافت اولنور کانه کندی یدیله ایشلمشدر بو تقدیرجه تسبیده متعدی اولور راکب ایسه متعدی دکلدر ٭ امدی تغریمده ضارب و یا ناخس جانبی مرجحدر (وان اوقفها لافی ملکه فعلیهما) واکر راکب دابه‌یی ایقاف ایلسه ملکنده اولمیوب طریقده اولورسه ضمان مناصفه اوزره ایکیسنك اوزرینه‌در ٭ لافی ملکه قیدی اکر ملکنده ایقاف ایلسه راکب ضامن اولمز (وان نفحت به الناخس فدمه هدر) واکر دابه ناخسی نفح ایلسه یعنی قیچ ایاغنك طرناغنك اوجیله اورسه وهلاك اولسه دمی هدردر زیرا کندو نفسنه جانی اولمش اولدی (وان القت الراکب فضمانه علی الناخس) واکر ناخس دابه‌یی طعن ایلدکده راکبی القا ایلسه یعنی دوشورسه وفوت اولسه راکبك ضمانی ناخس اوزرینه‌در (وان فعل ذلك باذن الراکب فهو کفعل الراکب) واکر ناخس راکبك اذنیله ایشلمش ایسه اول فعل راکبك فعلی کبیدر ناخس برشیئی ضامن اولمز (لکن ان وطئت احدا فی فورها بعد النخس بالاذن فدیته علیهما ولایرجع الناخس علی الراکب فی الاصح) لکن اکر دابه برکسنه‌یی اذنیله نخسدنصکره فوری باصسه‌ده هلاك ایلسه دیتی راکب ایله ناخس اوزرینه‌در واصح روایتده ناخس راکب اوزرینه رجوع ایده‌مز (کالوامر صبیا یستمسك علی الدابة بتسییرها فوطئت انسانا فمات لایرجع عاقلة الصبی بما غرموا من الدیة علی الآمر) نتکیم برکسنه برصبی‌یه دابه‌یی طوتوب سیر ایتدرمکه یعنی کزدرمکه امر ایلسه واول دابه برانسانی باصسه وفوت اولسه ضمان صبینك عاقله سی اوزرینه‌در دیتدن چکدکلری غرامت ایله آمر اوزرینه رجوع ایلمز (وکذا لوناول الصبی سلاحا فقتل به احدا) وینه مرورایدن مسئله کبیدر اکر برکسنه برصبی‌یه سلاح ویرسه وصبی دخی اول سلاح ایله برکسنه‌یی قتل ایلسه ضمان صبینك عاقله سی اوزرینه‌در وعاقله سی دخی ویردکلری غرامت ایله سلاح ویرن کسنه‌نك اوزرینه رجوع ایلمز (وکذا الحکم فی نخسها ومعها قائدا وسائق) وینه حکم مرورایدن مسئله کبیدر دابه‌یی نخسده واول دابه ایله قائد یاخود سائق اولسه ضمان ناخس اوزرینه‌در (وان نخسها شیء منصوب فی الطریق فالضمان علی من نصبه) واکر طریقده نصب اولنمش برشیء دابه‌یی نخس ایلسه ضمان اول شیئی نصب ایدنك اوزرینه‌در زیرا اول ناصب اولان کسنه متعدیدر طریقی مشغول ایلدی جنایت اکا اضافت اولندی کانه کندو فعلی ایله ایلمشدر (ولافرق بین کون الناخس صبیا او بالغا) وناخس صبی یاخود بالغ اولمسی بیننده اصلا فرق یوقدر زیرا صبی بالغ کبی افعالی ایله مؤاخذه اولنور ضمان صبینك مالندن اولور (وان کان عبدا فالضمان فی رقبته) واکر ناخس عبد اولورسه ضمان عبدك رقبه سنده اولور مولاسی یاعبدی ویرر یاخود فداء ویرر (وجمیع مسائل هذا الفصل والذی قبله ان کان الهالك آدمیا فالدیة علی العاقلة وان غیره فالضمان فی مال الجانی) وشو فصلك جمیع مسائلی و بوفصلدن اول اولان مسائلك جمله سی اکر هالك آدمی اولورسه دیت عاقله اوزرینه‌در اکر هالك اولان آدمیدن غیری ایسه ضمان جانینك مالندندر (ومن فقأ عین شاة قصاب ضمن ما نقصها) وبرکسنه برقصابك قیوننك کوزنی چقارسه شاتدن نقص ایلدیکی شیئی ضامن اولور زیرا قیوندن مقصود اولان لحمدر انجق اعتبار اولان نقصانیدر (وفی عین الفرس او البغل او الحمار او بعیر الجزار او بقره ربع القیمة) وفرس یاخود بغل ویا حمار ویا قصابك بعیری یعنی دوه‌سی یاخود بقرینك عیننده ربع قیمت واردر زیرا روایت اولنمشدر که نبی علیه السلام دابه‌ده ربع دیت قضا ایلمشدر وعمر رضی الله تعالی عنه دخی قیمت ربع قضا ایلمشدر

باب جنایة الرقیق والجنایة علیه

بو باب رقیقك جنایتی وکندو اوزرینه اولان جنایتك احکامی بیاننده‌در (جنایات المملوك لاتوجب الا دفعا واحدا لو محلا للدفع) مملوکك جنایتی نقدرچوق اولسه مولی اوزرینه واجب اولمز الا برکره دفع ایلمك واجب اولور اکر دفعه محل ایسه یعنی اسباب حریه‌دن تدبیر وکتابت وام ولد کبی بونلردن برشیء منعقد اولمامش ایسه (والا قیمة واحدة لو غیر محل له) واکر عبد جانی دفعه غیر محل ایسه ذکر اولنان شیلر ایچون قیمت واحده ایجاب ایدر (فلو جنی عبد خطأ فان شاء مولاه دفعه بها و یملکه ولیها وان شاء فداه بارشها حالا) اکر عبد خطأ جنایت ایلسه اکر دیلرسه مولاسی اول عبدی جنایت مقابله سنده دفع ایدر وولی جنایته تملیك ایدر وولی جنایت اول عبده مالك اولور ومولاسی دیلرسه ارشی ایچون فدا ایدوب عبدی خلاص ایدر حالا یعنی فی الحال

تأجیل بوقدر (فان مات العبد قبل ان یختار شیأ بطل حق المجنی علیه) اکر عبد جانی مولاسی دفع وفدادن برشیئی اختیار ایلازدن مقدم فوت اولسه مجنی علیهك حقی باطل اولور (وان بعد ما اختار الفداء لا یبطل) واکر مولاسی عبد ایچون فدا اختیار ایلدکدنصکره فوت اولسه مجنی علیهك حقی باطل اولمز (فان فداه فجنی فالحکم کذلك) اکر عبد جانی ایچون مولاسی فدا ایلیوب تکرار جنایت ایلسه امدی حکم دیلرسه دفع ایدر دیلرسه فدا ایدر (وان جنی جنایتین دفعه بهما فیقتسمانه بنسبة حقوقهما او فداه بارشهما) واکر عبد ایکی جنایت ایلسه مولاسی عبدی ولی جنایته دفع ایدر حقوقلری نسبتی اوزره تقسیم ایدرلر یاخود مولاسی ایکی جنایتك ارشی مقابله سنده فدا ایدر (فان باعه او وهبه او اعتقه او دبره او استولدها غیر عالم بها ضمن الاقل من قیمته ومن الارش) اکر مولا عبد جانی یی بیع ایلسه یاخود هبه یاخود اعتاق و یامدبر ویا جاریه یی استیلاد ایلسه اما جنایته عالم اولمدیغی حالده ایلسه اول عبد جانینك قیمتندن وارشندن اقلنی ضامن اولور (وان علما بها ضمن الارش) واکر جنایته عالم اولدقدنصکره بونلری ایلسه ارشنی ضامن اولور (کالو علق عتقه بقتل زید او رمیه او شجته ففعل) اکر عبدك عتقنی زیدك قتلنه یاخود رمینه و یاشجنه یعنی باشنی یارمغه تعلیق ایلدیکی کبی عبد دخی بو فعللری ایشلسه مولاسی ارشنی ضامن اولور (وان قطع عبد ید حر عمدا فدفع الیه فاعتقه فسری فالعبد صلح بالجنایة) واکر برعبد برحرك یدنی عمدا قطع ایلسه مولاسی عبدی مقطوع الیداولان کسنه یه دفع ومقطوع الید دخی عبدی اعتاق ایلسه وقطع نفسنه سرایت ایلسه وفوت اولسه ❋ امدی عبد جنایت مقابله سنده صلح اولور (وان لم یکن اعتقه یرد علی سیده فیقاد او یعفی) واکر عبدی مقطوع الید اولان کسنه اعتاق ایلمش اولیدی سیدنه رد اولنوب قصاص اولنوردی یاخود عفو اولنوردی (وکذا لو کان القاطع حرا فصالح المقطوع علی عبد ودفعه الیه فان اعتقه ثم سری فهو صلح بها) و بنه مروایدن مسئله کبیدر اکر قاطع اولان حر اولسه مقطوع الید اولان ایله برعبد اوزرینه صلح ایلسه‌لر و عبدی مقطوع الیده دفع ایلسه اکر مقطوع الید عبدی اعتاق ایلسه اندنصکره قطع سرایت ایدوب فوت اولسه اول عبد جنایت مقابله سنده صلحدر (وان لم یعتقه فسری رد واقید) واکر عبد مقطوع الیده دفع اولندقدنصکره اعتاق ایلسه قطع سرایت ایدوب فوت اولسه اول عبد قاطعه رد اولنور وقاطع اولان کسنه قصاص اولنور (وان جنی مأذون مدیون خطأ فاعتقه غیر عالم بها ضمن لرب الدین الاقل من قیمته ومن دینه ولولی الجنایة الاقل من قیمته ومن ارشها) واکر عبد مأذون ومدیون خطأ جنایت ایلسه ومولاسی جنایته عالم اولمدیغی حالده عبدی اعتاق ایلسه عبدك مولاسی دین صاحبنه قیمت ودیندن اقل قنغیسی ایسه انی ضامن اولور وولی جنایته دخی قیمتندن وجنایتك ارشندن اقلنی ضامن اولور (ولو ولدت مأذونة مدیونة یباع معها فی دینها) واکر جاریهٔ مأذونه ومدیونه بر ولد طوغرسه اول ولد اناسی ایله بیع اولنور دینی ایچون (ولو جنت لا یدفع فی جنایتها) واکر جاریه جنایت ایلسه وطوغرسه جنایتی مقابله سنده ولدو یرلمز ودین ایله جنایت مقابله سنده فرق بودر که زیرا دین جاریه نك رقبه سنه متعلقدر ودین بر وصف حکمیدر ولده سرایت ایدر زیرا اصلده ثابته اولان صفات شرعیه فرعه سرایت ایدر ملك ورق وحریت کبی جنایت بونك خلافیدر (ولو اقر رجل ان زیدا حرر عبده فقتل ذلك العبد ولی المقر خطأ فلا شئ له) و بر رجل اقرار ایلسه که تحقیقا زید عبدنی اعتاق ایلدی ومذکور عبد معتق مقرك ولیسنی خطأ قتل ایلسه اول مقر ایچون برشئ یوقدر اول مقر زعم ایلدیکه مولاسی اول عبدی اعتاق ایلدی مقرك اقراری بو اولدیکه عبدك مولاسی عبدی دفع ایلمکه یاخود ارشنی فدایه مستحق دکلدر انجق عاقله سی اوزرینه مستحقدر زیرا حردر زعم ایدن کسنه کندو نفسی حقنده تصدیق اولنور ❋ امدی بو تقدیرجه دفع وفدا ساقط اولور امازاعمك عاقله سی اوزرینه دیت دعواسی تصدیق اولنمز الا حجت ایله اولور اول حجت دیدیکی بعد الجنایه عبدك عتقنك ثبوتیدر (وان قال معتق قتلت اخا زید قبل عتقی وقال زید بل بعده فالقول للمعتق) واکر معتق اولان عبد زیدك قرنداشنی معتق اولمزدن مقدم قتل ایلدم ایدی دیسه زید دخی بلکه اعتاقدنصکره قتل ایلدك دیسه قول معتقکدر زید ضمانه منکردر بونك مثالی برکسنه دیدیکه بن خاتونمه طلاق ویردم ایدی لکن اول وقت صبی ایدم واو یمی بیع ایلدم لکن اول وقت صبی ایدم یاخود خاتونمه طلاق ویردم لکن اول وقت مجنون ایدم دیسه حالبوکه جنونی دخی معروف

اولسه قول صبي ومجنون ايدم دين كسنه نك اولور بودخي بو الجه در (وان قال المولى لامة اعتقها وقطعت يدك
قبل العتق وقالت بل بعده فالقول لها) واكر مولى اعتاق ايلديكي جاريه سنه ديسه كه سنك يديكي قبل العتق
قطع ايلدم وجاريه ديسه كه بلكه بعد العتق قطع ايلدك امدى قول جاريه نكدر زيرا مولى سبب ضماني
اقرار ايدوب اندنصكره براءتني ادعا ايلدى وجاريه ايسه منكره در قول ايسه منكركدر (وكذا كل ما نال منها
الا الجماع والغلة) وينه حكم بويله در هر شيكه جاريه دن مولاسنه واصل اولور ياخود هر شيكه جاريه دن
مولاسي نائل اولور قول جاريه نكدر الاجماع ايله غله ده دكل بو ايكيسنده قول مولى نكدر مثلا مولاسي
ديسه كه قبل الاعتاق جماع ايلدم غله كي يعني كسبكي قبل الاعتاق اخذ ايلدم ديسه جاريه دخي بلكه
بعد الاعتاق جماع ايلدك وبعد الاعتاق اخذ ايلدك ديسه قول مولى نكدر زيرا ظاهر حال حالت رقده
اولمسيدر ابو حنيفه قتنده (وعند محمد لا يضمن الاشياء بعينه يؤمر برده اليها) وامام محمد قتنده مولى بعينه
قائم اولان اشيايي ضامن اولمز بلكه اول شيئي جاريه يه رد ايله امر اولنور مثلا مولىسي بعينه اخذ ايلديكي شيئي
اقرار ايلسه واول اقرار ايلديكي شئ بعينه قائم اولسه جاريه يه رد اولمق امر اولنور (ولو امر عبد محجور
او صبي صبيا بقتل رجل فقتله فالدية على عاقلة القاتل ورجعوا على العبد بعد عتقه لا على الصبي الآمر)
واكر بر عبد محجور ياخود بر صبي بر صبي يه زيدي قتل ايله ديو امر ايلسه واول صبي دخي زيدي قتل ايلسه
ديت قاتلك عاقله سي اوزرينه در وغرما جكن عاقله عبدك عتقندنصكره عبد اوزرينه رجوع ايدرلر اما صبي
آمرك اوزرينه رجوع ايتمز وصبينك عمدي وخطاسي برابردر وعبد محجور وصبي قوللري ايله مؤاخذه اولنمز
زيرا شرع شريف قوللرين اعتبار ايتمامشدر وعبد كه قولي مولى حقنده عدم اعتبار يله عبدي اولديغي اجلدن
بعد الاعتاق عبد اوزرينه رجوع اولنور اما صبي آمر اوزرينه رجوع اولنمز زيرا اهليتده قاصردر
(ولو كان مأمور العبد مثله دفع السيد القاتل او فداه ان كان خطأ او المأمور صغيرا ولا يرجع على الآمر
في الحال ويجب ان يرجع عليه بعد عتقه بالاقل من قيمته ومن الفداء) واكر عبد محجور مثلي اولان عبد
محجوري قتل ايچون امر ايلسه مولاسي قاتلي دفع ايدر ياخود فدا ايدر اكر خطأ ايسه ياخود مأمور
اولان عبد صغير اولسه سيد آمر اوزرينه في الحال رجوع ايده مز زيرا آمر قوليدر وقول عبد محجور
اعتبار اولنمز وواجب اولور كه عتقندنصكره قيمت وفدادن اقلي ايله عبد آمرك اوزرينه رجوع ايليه زيرا مانع
زائل اولديكه اول حق مولى در (وان كان عمدا والمأمور كبيرا اقتص) واكر قتل عمدا اولسه ومأمور اولان
كبير اولسه قصاص اولنور زيرا قصاص عبد ايله حر بيننده جاريدر (وان قتل عبد حرين لكل منهما وليان
فعفا احد وليي كل منهما دفع نصفه الى الاخرين او فدى بدية لهما) واكر بر عبد ايكي حري قتل ايلسه
ومقتول اولان ايكي حرك هر برينك ايكي وليسي اولسه واول ايكي مقتولك ويلري اولان درت وليك
ايكيسي عفو ايلسه اول عبدك سيدي مختاردر ديلرسه عبدك نصفني آخر ينه يعني عفو ايتميلره دفع ايدر ديلرسه
ديت كامله يي اول ايكيسي ايچون فدا ايدر زيرا ايكي ولينك عفوي ايله جمله سي حقنده قصاص ساقط
اولدي ساكت اولنلرك نصيبي ماله منقلب اولديكه اول ديت كامله در عفو ايتميلره فدا ايدر (وان قتل احدهما
عمدا والآخر خطأ فعفا احد وليي العمد فدى بديته لولي الخطاء وبنصفها لاحد وليي العمد او دفع اليهم
يقسمونه اثلاثا عولا) واكر عبد قتل ايلديكي ايكي حرك بريني عمدا قتل ايلسه وبر آخري خطأ قتل ايلسه وعمدا
قتل ايلديكي حرك ايكي وليسنك بري عفو ايلسه عبدك سيدي ديت كامله يي خطأ مقتولك ويلرينه فدا ايدر
ونصف ديتي دخي عمدا مقتول اولانك وليسنك برينه فدا ايدر ياخود قاتل اولان عبدي ويلره دفع ايدوب
اثلاثا عولا تقسيم ايدرلر ابو حنيفه قتنده اوچ بلوك اولور ايكي بلوكي خطأ مقتول اولانك ويلرينه وبر بلور
بر بلوكي عمدا قتل اولانك وليسنك عفو ايتمينه وبر يلور (وعندهما ارباعا منازعة) وامامين قتنده ايسه
بطريق المنازعه ارباعا تقسيم اولنور (وان قتل عبد لاثنين قريبا لهما فعفا احدهما بطل الكل)
واكر ايكي كسنه نك مشترك بر عبدي اول ايكي افنديسنك قريبني قتل ايلسه مثلا ايكيسنك اوغلني ياخود
ايكيسنك قرنداشني قتل ايلسه وايكيسندن بري عفو ايلسه جمله سي باطل اولور ابو حنيفه قتنده وغير عافي
اولان دخي بر شيئه مستحق اولمز (وقالا يدفع العافي نصف نصيبه الى الاخر او يفديه بربع الدية وقيل محمد

مع الامام) وامامين ديديلر كه عفو ايدن كمسنه كندو نصيبنك نصفنى آخره يعنى غيرعافى يه دفع ايدر ياخود ربع ديت مقابله سنده فدا ايدر وديلديكه امام محمد امام اعظم ايله بيله در يعنى كليسى باطل اولمسنده بيله در

فصل

مصنف عبدك جنايتى احكامندن فارغ اولديسه عبدك اوزرينه اولان جنايتك احكامنه شروع ايلدى (دية العبد قيمته فان كانت قدر دية الحر او اكثر نقصت عن دية الحر عشرة دراهم) عبدك ديتى قيمتى مقدار يدر اما عبدك قيمتى حرك ديتى مقدارى اولورسه ياخود دخى اكثر اولورسه ديت حركه اون بيك درهمدر اندن اون درهم نقص اولنور درجهٔ رقيقك درجهٔ حردن انحطاطنى اشعار ايچون (وكذا لو كانت قيمة الامة كدية الحرة او اكثر) وعبدده نقص اولنديغى كبى امه ده دخى اون درهم نقص اولنور اكر امه نك قيمتى حره نك ديتى كبى ايسه ياخود دخى اكثر ايسه وابو يوسف وشافعى قتنده بالغة ما بلغت واجب اولور (وفى الغصب تجب القيمة بالغة ما بلغت) وغصبده عبدك قيمتى بالغة ما بلغت واجب اولور اجماعا اكر بر كمسنه بر آخرك يوز دينار قيمتلى بر عبدنى غصب ايلسه و يدنده هلاك اولسه اول كمسنه يه يوز دينار لازم اولور زيرا غصبده اعتبار اولنان ماليتدر آدميت دكلدر (وما قدر من دية الحر قدر من قيمة الرقيق) وشول شيئكه حرك ديتندن تقدير اولنور عبدك قيمتنده دخى او يلجه تقدير اولنور زيرا قيمت رقيق ديت حركبيدر (ففى يده نصف قيمته ولا يزاد على خمسة آلاف الا خمسة) امدى عبدك قطع يدنده قيمتنك نصفى واجب اولور نتكيم حرك قطع يدنده نصف ديت واجب اولديغى كبى اما رقيقك قيمتى حرك ديتى مقدارى اولنجق نصف قيمتى بش بيك درهمدن زياده قيلنمز لكن بش درهم نقص اولنور مصنفك الا خمسة قولى من قيمة الرقيق قولندن استثنادر (ومن قطع يد عبد عمدا فاعتق فسرى اقتص منه ان كان وارثه سيده فقط والا فلا) و بر كمسنه بر عبدك عمدا يدنى قطع ايلسه و سيدى عبدى اعتاق ايلسه وقطع سرايت ايدوب عبد فوت اولسه اول قطع ايچون قاطع اولان كمسنه قصاص اولنور اكر وارثى بر فرد اولميوب انجق سيدى ايسه و اكر سيددن غيرى بر وارث دخى اولورسه قصاص اولنمز (وعند محمد لا قصاص اصلا وعليه ارش اليد وما نقصه الى حين العتق) وامام محمد قتنده كرك يالكز سيدى وارث اولسون كرك غيرى معا وارث اولسون اصلا قصاص يوقدر قاطع يد اوزرينه يدك ارشى وحين عتقه دكين نقص اولان شيئك ارشى لازمدر و بر معنى دخى بو يله اوله كه قاطعك اوزرينه يدك ارشى فى الحال لازمدر ونقص ايلديكى شئ عتقه دكين توقيف اولنور (ومن قال لعبديه احدكما حر فشجا فبين فى احدهما فارشهما له) و بر كمسنه ايكى قولنه ايكيكزدن بريكز حردر ديسه بيان ايلزدن مقدم شج اولنسه لر يعنى باشلرى يارلسه و بعده حر قنغيسى ايديكنى بيان ايلسه ايكيسنك دخى ارشى مولى ايچوندر (وان قتلا فله دية حر وقيمة عبد ان كان القاتل واحدا) واكر قبل البيان قتل اولنسه لر اندنصكره احدهمانك عتقنى بيان ايلسه بر حرك ديتى و بر عبدك قيمتى مولاسى ايچوندر اكر قاتل بر اولورسه (وان قتل كل واحد فقيمة العبدين) واكر بو ايكيسنك هر بر ينى بر آدم قتل ايدرسه ايكى عبدك قيمتى لازم كلورز يرا متيقن دكلدر كه قنغيسى حرى قتل ايلدى وقنغيسى عبدى قتل ايلدى ايكيسى دخى منكر در * امدى ايكيسنك اوزرينه قيمتلرى لازم كلور (ومن فقأ عينى عبد فان شاء سيده دفعه اليه واخذ قيمته او امسكه ولا شئ له وعندهما ان امسكه فله ان يضمنه نقصانه) و بر كمسنه بر عبدك ايكى كوزنى چقارسه عبدك سيدى ديلرسه عبدى جانى اولان كمسنه يه و يروب قيمتنى اخذ ايلر ياخود عبدى امساك ايدر اما مولى ايچون برشئ يوقدر ابو حنيفه قتنده وامامين قتنده اكر عبدى امساك ايدرسه مولى ايچون عبدك نقصاننى جانيدن تضمين ايتدرمك واردر

فصل

وان جنى مدبر او ام ولد ضمن السيد الاقل من القيمة ومن الارش) واكر مدبر ياخود ام ولد جنايت ايلسه سيدى قيمت وارشندن اقلنى ضامن اولور (فان جنى اخرى شارك ولى الثانية ولى الاولى فى القيمة ان دفعت اليه بقضاء والا فان شاء اتبع ولى الاولى وان شاء اتبع المولى) اكر مدبر ياخود ام ولد بر آخر جنايت ايلسه ابو حنيفه قتنده ولى ثانيه ولى اولى قيمتنه شريك اولور اكر ارش جنايت ولى اولى يه قضاء قاضى ايله دفع اولنمش ايسه * واكر دفع اولنمامش ايسه ولى ثانى ديلرسه ولى اولى يه اتباع ايدر ديلرسه جانينك مولاسنه اتباع ايدر (وعندهما يتبع ولى الاولى بكل حال) وامامين قتنده ولى جنايت ثانيه هر حالده ولى جنايت اولى يه اتباع ايدر مولى ولى يه قيمتنى كرك قضاء قاضى ايله كرك رضاسيله دفع ايلسون برابردر

مولى اوزرينه برشئ لازم كلمز (وان اعتق المولى المدبر وقدجنى جنايات لايلزمه الاقيمة واحدة) واكر مولى مدبرنى اعتاق ايلسه حالبوكه اول عبد مدبر قاچ جنايات ايشلسه مولى اوزرينه لازم كلمز الاقيمت واحده لازم كاور (وان اقر المدبر بجناية خطاء لايلزمه شئ فى الحال ولابعد عتقه) واكر عبد مدبرخطأ برجنايته اقرار ايلسه اول عبد مدبره فى الحال برشئ لازم كلمز وعتقدنصكره دخى برشئ لازم كلمز عبدك خطأ جنايتك موجبى كندو اوزرينه اولميوب مولاسى اوزرينه در ومولاسى اوزرينه اقرارلرى نافذ اولمز اما عمدا جنايته اقرار بونك خلافيدر زيرا عمده نفسى اوزرينه نافذ اولور

باب غصب العبد والصبى والمدبر والجناية فى ذلك

بو باب عبد وصبينك ومدبرك غصبى وغصبده جنايتك احكامى بياننده در (ولوقطع سيديد عبدفغصب فمات من القطع فى يد الغاصب ضمن قيمته مقطوعا) و بركمسنه عبدينك يدنى قطع ايلسه بعد القطع عبد غصب اولنسه و يدغاصبده ايكن اول قطعدن فوت اولسه غاصب اولان كمسنه مقطوعا اول عبدك قيمتنى ضامن اولور (وان قطع سيده يده عندالغاصب فمات برئ الغاصب)واكر سيدى عبدك يدنى يدغاصبده ايكن قطع ايلسه و فوت اولسه غاصب ضماندن برى اولور (ولوغصب مدبرفجنى عند غاصبه عند سيده او بالعكس ضمن سيده قيمته لهما) و بركمسنه برعبد مدبرى غصب ايلسه وغاصب قتنده جنايت ايلسه بعده سيدى قتنده جنايت ايلسه ياخود عكسى اولسه يعنى اول سيدى قتنده جنايت ايلسه اول عبد مدبرك سيدى قيمتنى ولى جنايتك ايكيسنه ضامن اولور (ولوغصب محجور مثله فمات فى يده ضمن) واكر برعبد محجور برعبد محجورى غصب ايلسه ومغصوب يدغاصبده فوت اولسه ضامن اولور زيرا محجور عليه افعالى ايله مؤاخذ اولنور اكر غصب بينه ايله ثابت اولسه فى الحال بيع اولنور اقوالى بوكا مخالفدر اكر غصبى اقرار ايلسه بيع اولنمز بلكه بعد العتق مؤاخذه اولنور (ورجع بنصفها على الغاصب ودفعه الى رب الاولى فى الصورة الاولى ثم رجع به ثانيا عليه) و سيد نصف قيمتى غاصب اوزرينه رجووع ايدر و نصف قيمتى الدقدنصكر صورة اولىده جنايت اولى صاحبنه دفع ايدروسيد ثانيا غاصب اوزرينه رجو ايدر زيرا ولى جنايت اولى جمله قيمتنه احقدر زيرا ابتدا جنايت ايلدكده آنك حقنه براحد مزاحم دكل ايدى انك حقى ناقص اولمسى ثانينك مزاحمه سى اعتباريله در زيرا غاصبك يدنده ايكن بلا مزاحمه جنايت واقع اوليجق قيمتى غاصب اوزرينه لازم كلمكين تكميل ايچون ثانيا رجوع ايدر (وعند محمد لايدفعه ولايرجع ثانيا) وامام محمد قتنده غاصبدن الديغى شيئ ولى جنايت اولىيه دفع ايلمز وثانيا غاصب اوزرينه رجوع ايلمز (وفى الصورة الثانية يدفعه ولايرجع ثانيا بالاجماع)وصورت ثانيه ده يعنى ابتدا سيدك يانده جنايت ايلدكده سيد غاصبه رجوع واخذ ايلديكى شيئ ولى جنايت اولىيه دفع ايدر اما ثانيا رجوع ايلمز بالاجماع زيرا جنايت اولى كندو قتنده اولمشدر (والقن فى الفصلين كالمدبر الا انه يدفعه وفى المدبر يدفع القيمة)وقن ايكى فصلده دخى يعنى مقدم غاصب قتنده بعده سيد قتنده جنايت ايله ياخود اول سيد قتده جنايت ايدوب بعده غاصب قتنده جنايت ايلديكى صورتلرده مدبر كبيدر الا بو قدر واردر كه قن جنايت ايلدكده ولى جنايته دفع ايدر اما مدبرده قيمتنى دفع ايدر (وحكم تكرار الرجوع والدفع كما فى المدبر اختلافا واتفاقا) وتكرار رجوع ودفعك حكمى اختلافا واتفاقا مدبرده اولان حكم كبيدر (واوغصب رجل مدبرا مرتين فجنى عنده فى كل منهما غرم سيده قيمته لهما ورجع بها على الغاصب ودفع نصفها الى ولى الاولى ورجع به عليه ثانيا اتفاقا وقيل فيه خلافا لمحمد)واكر بررجل بركمسنه نك مدبر برقولنى ايكى دفعه غصب ايلسه مثلا بردفعه غصب ايلدى غاصب قتنده جنايت ايلدى سيدنه رد اولندى تكرار غصب اولندى ينه غاصب قتنده جنايت ايلدى بو تقديرجه سيدى اول عبد مدبرك قيمتنى ولى جنايتلره غرامت چكر وچكديكى غرامت ايله غاصب اوزرينه رجوع ايدر وغاصبدن الديغى نصف قيمتى ولى اولايه دفع ايدر والديغى شئ سببيله غاصبك اوزرينه اتفاق اوزره ثانيا رجوع ايدر وديلديكه امام محمد ايچون خلاف واردر (ومن غصب صبيا حرا فمات فى يده فجأة اوبحمى فلاشئ عليه) وبركمسنه برحر صبى يى غصب ايلسه وغاصبك يدنده فجأة وياحمادن فوت اولسه غاصب اوزرينه برشئ لازم دكلدر (وان يصاعقه اونهش حية فعلى عاقلته ديته) واكر صاعقه دن ياخود يلان صوقمدن فوت اولسه غاصبك

عاقله سی اوزرینه صبینك دیتی لازمدر (ولو قتل صبی عبدا مودعا عنده ضمن عاقلته) واکر برصبی کندو قتنده
مودع اولان یعنی امانت اولان برعبدی قتل ایلسه صبینك عاقله سی عبدك بهاسنی ضامن اولور (وان اکل
طعاما او اتلف مالا اودع عنده فلاضمان خلافا لابی یوسف) واکر صبی طعامی اکل ایلسه یاخود کندو قتنده
ودیعت قونیلان مالی اتلاف ایلسه ضمان لازم کلمز ابو حنیفه وامام محمد قتنده لکن ابو یوسف ایچون خلاف
واردر انك قتنده ضمان لازم کلور (ولو اودع عند عبد محجور مال فاستهلکه ضمن بعد العتق لافی الحال خلافا له)
واکر برعبد محجورك قتنده مال امانت قونلسه واول عبد اول مالی استهلاك ایلسه بعد العتق ضامن اولور
فی الحال ضامن اولمز ابو یوسف خلاف ایدوب انك قتنده فی الحال ضمان لازم کلور (والاقراض والاعارة
کالایداع فیهما) واقراض واعاره یعنی عاریت وصبی وعبد محجور حقلرنده ایداع کبی یعنی امانت کبیدر
(والمراد بالصبی العاقل وفی غیر العاقل یضمن المال ایضا بالاتفاق کما یضمن العاقل ایضا مالا اتلفه بلا ایداع ونحوه)
صبی ایله مراد صبی عاقلدر کافیده مسطوردرکه خلاف یعنی امامارك اختلافی صبی عاقلده در وغیر عاقل
اولان صبی بالاتفاق مالی ضامن اولور عاقل صبی شول مالی که ایداع واقراض واعاره اولمیه اول مالی اتلاف
ایلدکده ضامن اولدیغی کبی ✿ زیرا صبی غیر عاقلك تسلیطی هدردر عقلی اولمدیغیچون اما فعلی معتبردر

﴿ باب القسامة ﴾

بو باب قسامه نك احکامی بیانندهدر وقسامه لغتده قسم معناسنهدرکه مطلقا یمیندر شرعده ایسه یمین باللهدر
(اذا اوجد میت فی محلة به اثر القتل من جرح اوخروج دم من اذنه اوعینه اواثر خنق اوضرب ولم یدر قاتله
وادعی ولیه قتله علی اهلها او بعضهم ولا بینة له حلف خمسون رجلا منهم یختارهم الولی بالله تعالی ماقتلناه
ولا علمنا له قاتلا ثم قضی علی اهلها بالدیة) چون برمحله ده میت بولنسه واول میتده جرح یاخود قولاق
وعیندن خروج دم کبی اثر قتل اولسه یاخود خنق یعنی بوغمق اثری یاخود ضرب اثری اولسه اما قاتلی
بلنمسه وولی قتیل اهالی محله نك کلیسی اوزرینه میتك قتلنی عمدا یاخود خطأ ادعا ایلسه یاخود
بعضیسنك اوزرینه ادعا ایلسه حالبوکه ولینك بینه سی اولمسه اهالیٔ محله دن ولی اختیار ایلدیکی اللی آدمه
یمین ویریلور یعنی الله تعالینك اسم شریفنه یمین ویریلور بزقتل ایلمدك وقاتلی دخی بلمزز دیو اندنصکره
اهالیٔ محله یه دیت قضا اولنور (حلف خمسون اذا انكجوابیدر (بالله ماقتلناه ولا علمنا له قاتلا یعنی حلف الخمسون
حال کونهم قائلین بهذا القول وهذا علی سبیل الحکایة عن الجمع) امایمین ویرلدکده هربرینه بشقه جه بالله
ماقتلته وما علمت له قاتلا دیو یمین ویریلور زیرا جائزدرکه یالکز قتل ایلمش اوله ویمین ایلدکده ماقتلناه
یعنی جمله مز ایلمدك دیو یمینه اجترا ایلیه ✿ ابن عباسدن روایت اولنمشدرکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم زمان شریفلرنده خیبرده برقتیل واقع اولدی نبی علیه السلام اهل خیبره برمکتوب کوندردیلرکه بیکزده
برقتیل بولندی کیم جرح ایلدی وایلمشدر اظهار ایلیه سز دیو امر ایلدی انلر دخی مکتوبك جوابنده بونك
مثلی بنی اسرائیل زماننده واقع اولمشدر حق سبحانه وتعالی موسی علیه السلامه حکمنی انزال ایلمشیدی امدی
سندخی حق سبحانه وتعالیدن حکمنی طلب ایله دیو یازدیلر نبی علیه السلام دخی مکتوب شریف کوندروب
حق سبحانه وتعالی بکا کوستردیکه سزدن اللی آدم اختیار اولنوب یمین ویریله بعده دیتی غرامه چکه سز
دیو امر ایلدی بوجواب واردقده تحقیقا ناموس اکبر وحیله قضا ایلدك دیدیلر (ومامّ خلقه کالکبیر)
وخلقی تمام اولان سقط دخی احکامده کبیر کبیدر (ولا یحلف الولی وان کان لوث) ولی اهالی محله یی تحلیف
ایلمز اکر علامت یاخود تهمت یاخود قرینه دخی اولورسه لوث دیدکلری یا علامت اوله یاخود اول محله
اهالیسی قتل ایلدیکنه برقرینه اوله یاخود مابینلرنده عداوت اوله دیمکدر بویله اولدیغی تقدیرجه ینه
تحلیف اولنمز (فان نقص اهلها عن الخمسین کررت الیمین الی ان یتم) اکر اهل محله اللی آدمدن ناقص اولسه
اللی تمام اولنجه یمین مکرر اولور یعنی تکرار یمین ویریلور زیرا حکم شرعی اللی آدمه یمین ویرمکدر امدی
ممکن اولدیغی مرتبه اتمامی واجبدر (ومن نکل حبس حتی یحلف) وبرکمسنه یمیندن نکول ایلسه یمین ایدنجه
حبس اولنور (وان ادعی الولی القتل علی غیرهم سقطت عنهم) واکر ولی اهل محله دن غیری بررجل اوزرینه
قتلی ادعا ایلسه اهل محله دن قسامه ساقط اولور (ولا تقبل شهادتهم علی غیرهم خلافا لهما) واهل محله نك

شهادتی اهل محله دن غیری کمسنه نك اوزر ینه قبول اولنمز ابو حنیفه قتنده امامین قتنده شهادتلری مقبوله‌در قبل الخصومة عزل اولان وكيل بالخصومه نك شهادتی کبی مثلا بر کمسنه بر کمسنه یی خصومته وکیل ایلسه عند الحاكم مخاصمه ایلسه بعده وکالتدن عزل ایلسه انك شهادتی اول دعواده مقبوله دکلدر اما اکر مخاصمه ایلمزدن مقدم عزل اولنسه شهادتی مقبولدر و بر کمسنه شفعه طلب ایلسه بعده ترك ایلسه بعده انك شهادتی مقبوله دکلدر اما شفعه طلب ایلمدین شهادت ایدرسه مقبوله‌در (ولا علی بعضهم ان ادعاه اجماعا) واهل محله نك شهادتی بعضیسنك بعضی اوزرینه مقبوله دکلدر اکر ولی القتیل اجماعا یعنی جمله سندن ادعا ایلسه مثلا اهل محله دن بعینه بر رجل اوزرینه ولی قتل ادعا ایلسه واول محله دن ایکی شاهد شهادت ایلسه شهادتلری قبول اولنمز زیرا خصومت جمله سنك اوزرینه قائمدر بو محلده اجماعا قولی اولمسه دخی احسن ایدی ووجود اکثر البدن او نصفه مع الرأس کوجود کله) و بدنك اکثرینك موجود اولمسی یاخود نصفی باشیله موجود اولمسی لزوم قسامه ودیتده کلك موجود اولمسی کبیدر (ولا قسامة علی صبی ومجنون وامرأة وعبد) وصبی ومجنون وخاتون اوزرلرینه قسامه یوقدر قسامه یمین قولیدر بونلر ایسه قول صحیحه اهل دکللردر (ولاقسامة ولادية في ميت لا اثر به او يخرج الدم من انفه او فمه او دبره او ذكره اووجد اقل من نصفه ولومع رأس او نصفه مشقوقا بالطول) وقسامه ودیت یوقدر شول میت حقنده که انده اثر قتل اولمیه یاخود بورنندن یا آغزندن یا دبرندن یاخود ذکرندن قان چیقمش اوله زیرا بونلر علامت قتل دکلدر اما کوزندن یاقولاغندن قان کلسه علامت ضرب شدیددر اکا قتل حکم اولنور یاخود نصفندن اقل بولنسه اکر باشیله دخی اولورسه یاخود نصفی بولنسه اما طولاشق اولنمش ایسه بونلره حکم کل ویرلمز زیرا بو ایکیسی اکثر اجزا دکلدر (وان وجد على دابة يسوقها رجل فالدية على عاقلته) واکر قتیل دابه اوزرنده بولنسه واول دابه یی بر رجل سوق ایدر اولسه امدی دیت سائقك عاقله سی اوزرینه‌در (وكذا لو كان يقودها او راكبها وان اجتمعوا فعليهم) وینه حکم سوق ایدن کبیدر اکر دابه یی یدسه یاخود بنسه ینه عاقله لری اوزرینه‌در واکر سائق وقائد وراکب جمع اولسه‌لر دیت بونلرك جمله سی اوزرینه‌در (وان وجد على دابة بين قريتين فعلى اقربهما) واکر بر دابه نك اوزرنده بر قتیل بولنسه ایکی قریه ما بیننده دیتی اقرب قریه اوزرینه‌در (وان وجد في دار نفسه فعلى عاقلته وعندهما لا شئ فيه) واکر قتیل کندو دارنده بولنسه دیت قتیلك عاقله سی اوزرینه‌در ورثه سی ایچون ابو حنیفه قتنده اما امامین قتنده بر شئ یوقدر وفتوی دخی امامین قولی اوزرینه‌در (وان وجد في داره انسان فعليه القسامة وعلى عاقلته الدية) واکر قتیل بر کمسنه نك دارنده بولنسه قسامه صاحب دارك اوزرینه‌در ودیت عاقله سی اوزرینه‌در (وان كانت العاقلة حضور ايدخلون في القسامة ايضا خلافا لابي يوسف والا كررت عليه) واکر عاقله حاضرلر ایسه قسامه یه داخل اولورلر ابو یوسف ایچون خلاف واردر انك قتنده حاضر ایسه‌لر دخی قسامه یه داخل اولمزلر اکر عاقله غالب اولوب حاضر دکللر ایسه صاحب دار اوزرینه یمین تکرار اولوراللی یه وارنجه (والقسامة على الملاك دون السكان وعند ابي يوسف على الجميع) وقسامه ملاك اوزرینه‌در یعنی دارك صاحبلری اوزرینه‌در یوخسه سکانی اوزرینه دکلدر ابو حنیفه وامام محمد قتلرنده وابو یوسف قتنده قسامه جمله سنك اوزرینه‌در (وهي على اهل الخطة ولو بقي منهم واحد دون المشترين) وقسامه اهل الخطه اوزرینه‌در حین فتحده امام بر شهری فتح ایدوب بین الغانمین قسمت ایلدکده نصیبلری تفریق اولمق ایچون خط چکمش اوله‌لر اهل خطه انلردر اکر بر کمسنه دخی باقی ایسه قسامه انك اوزرینه‌در مشترین اوزرینه دکلدر ابو حنیفه حضرتلرینك فعلیله عصرنده اهل کوفه نك عادتنی مشاهده ایلدیکی ایچوندر زیرا اهل کوفه نك تدبیری اهل خطه نك یدنده اولوب تدبیرده مشترین مشارك اولمزلر ایمش ابو یوسف بوکا اعتبار ایلامشدر (وعنده على المشترين ايضا) وابو یوسف قتنده سابق کبی مشترین اوزرینه‌در (وان لم يبق من اهل الخط احد فعلى المشترين) واهل خطه‌دن بر احد باقی قالمامش ایسه بالاجماع مشترین اوزرینه‌در (وان بيعت دار ولم تقبض فعلى البائع وعندهما على المشتري) واکر بر دار بیع اولنسه اما مشتری قبض ایلمدین ایچنده بر قتیل بولنسه بایعك عاقله سی اوزرینه‌در وامامین قتنده مشتری اوزرینه‌در (وفي البيع بخيار على ذي اليد وعندهما على من يصير الملك له) وخیار ایله مشروط اولان

بعده دیت ذی الیدك عاقله سی اوزر ینه‌در ابو حنیفه قتنده وامامین قتنده شول کمسنه‌نك اوزرینه درکه ملك انك ایچون مقر اوله (ولاتدی عاقلة ذی الید الابحجة انها له) وذی الیدك عاقله سی دیتی و یرمز الاحجت ایله و یرر که اول ذی الید کدر دیو شهود شهادت ایلیه‌لر (وان وجد فی دار مشترکة سهاما مختلفة فالقسامة والدیة علی الرأس) واکر قتیل سهاملری مختلف بر دار مشترکده بولنسه قسامه ودیت رأس اوزرینه‌در نصیبلرینك تفاوتی اعتبار اولنمز مثلا اوچ کمسنه‌نك بیننده بر دار مشترك اولوب برینك حصه‌سی نصف اولسه و برینك حصه‌سی ثلث و برینك حصه‌سی سدس اولسه نصیبلره اعتبار اولنمز (وان وجد فی سفینة فعلی من فیها من الملاحین والرکاب) واکر قتیل سفینه‌ده بولنسه قسامه ودیت سفینه‌ده اولان ملاحین ورکاب اوزرینه‌در رکاب ایسه ملاحیندن غیری اولان یولجیلردر بو محلده مالك سفینه وغیری برابرلردر (وان وجد فی مسجد محلة فعلی اهلها وان بین قریتین فعلی اقربهما) واکر قتیل محله مسجدنده بولنسه قسامه اهلی اوزره‌در واکر قتیل ایکی قریه بیننده بولنسه قسامه ودیت اقرب قریه‌نك اهالیسی اوزرینه‌در (وان فی سوق مملوك فعلی المالك) واکر قتیل سوق مملوکده بولنسه قسامه ودیت مالکی اوزرینه‌در ابو حنیفه وامام محمد قتلرنده (وعند ابی یوسف علی السکان) وابو یوسف قتنده سکان اوزرینه‌در (وفی غیر المملوك کالشوارع علی بیت المال) وغیر مملوك اولان اسواق شوارعده یعنی طریق اعظمده بولنان قتیلك دیتی بیت المال اوزرینه‌درز یرا الغرم بالغنم ایدیکی محققدر (وکذا ان وجد فی المسجد الجامع) واکر قتیل مسجد جامعده بولنسه دیت بیت المال اوزرینه‌درز یرا مسجد جامع عامه ایچوندر بر فرده مخصوص دکلدر (وکذا ان وجد فی السجن) واکر قتیل زندانده بولنسه ینه دیتی بیت المال اوزرینه‌در ابو حنیفه وامام محمد قتنده (وعند ابی یوسف علی اهل السجن) وابو یوسف قتنده قسامه ودیت اهل سجن اوزرینه‌در (وان فی بریة لیس بقربها قریة یسمع منها الصوت فهو هدر) واکر قتیل بریه‌ده بولنسه که اول بریه‌نك قربنده قریه اولمسه که اول قریه‌دن صوت استماع اولنه بو مقوله‌ده دم هدردر (وکذا فی وسط الفرات) و وسط فراتده بولنان قتیلك حکمی دخی مرور ایدن مسئله کبیدر (وان محتبسا بالشط فعلی اقرب القری منه) واکر قتیل شاطئ النهرده کنارده محتبس بولنسه اقرب اولان قری اهالیسی اوزرینه‌درز یرا اول کنار انلرك اللرنده در اندن استقا ایدرلر ودابه‌لرینی دخی اندن صوارررلر انلره مخصوص اولمش اولور (وان التقی قوم بالسیوف ثم اجلوا عن قتیل فعلی اهل المحلة الا ان یدعی ولیه علی القوم او علی معین منهم فتسقط عنهم) واکر بر قوم سیوف ایله بر برلریله محاربه ایلسه‌لر اندنصکره آیرلسه‌لر موضع اجتماعلرنده بر قتیل بولنسه قسامه ودیتی اهل محله اوزرینه‌در مکر که قتیلك ولیسی اول قومك اوزرینه و یا انلردن بر معین اوزرینه دعوی ایلیه امدی بو تقدیرجه اهل محله‌دن قسامه ودیت ساقط اولور زیرا بو دعوی اهل محله‌نك براءتنی متضمن اولور (ولا یثبت علی القوم الابحجة) وقتیل اول قومك اوزرینه ثابت اولمز الاحجت ایله ثابت اولور مجرد دعوی ایله حق ثابت اولمز لکن اهل محله‌دن ساقط اولور زیرا ولینك قولی کندو نفسی اوزرینه حجت اولور (ولو وجد فی معسکر بارض غیر مملوکة فان فی خباء او فسطاط فعلی ربه والا فعلی الاقرب منه) واکر قتیل ارض غیر مملوکه‌نك معسکرنده بولنسه اکر خباده و یا فسطاطده بولنورسه صاحبی اوزرینه‌در والا قتیله خباء و یا فسطاطك صاحبندن قنغیسی اقرب ایسه انك اوزرینه‌در (یقال عسکر الرجل فهو معسکر والموضع معسکر بالفتح) بو محلده مراد ارض غیر مملوکه‌در خباء خیمه‌در صوفدن دوزلمشدر فسطاط ایسه خیمهٔ عظیمه‌در حاصل کلام خباء کوچك خیمه‌در فسطاط ایسه بیوك خیمه‌در (وان کانوا قد قاتلوا عدوا فلا قسامة ولا دیة) واکر عدو ایله مقاتله ایلسه‌لر و بینلرنده قتیل بولنسه قسامه ودیت یوقدر ظاهر دلالت ایدر که اول کمسنه عدونك قتیلیدر ودمی هدردر (وان الارض مملوکة فالعسکر کالسکان والقسامة علی المالك لا علیهم خلافا لابی یوسف) واکر عسکر نزول ایلدیکی ارض مملوکه ایسه امدی عسکر سکان کبیدر قسامه ودیت مالك اوزرینه‌در عسکر اوزرینه دکلدر ابو حنیفه وامام محمد قتنده اما ابو یوسف خلاف ایدوب قسامه ودیت عسکر اوزرینه‌در دیمش (ومن جرح فی قبیلة ثم نقل الی اهله ولم یزل ذا فراش حتی مات فالقسامة علی القبیلة عند الامام وعند ابی یوسف لا شیء فیه) و بر کمسنه بر قبیله‌ده مجروح اولسه اندنصکره اهلنه نقل اولنسه

اماصاحب فراش اولمقدن زائل اولمسه واول جرحدن فوت اولسه قسامه وديت اول قبيله نك اوزرينه در امام اعظم قتنده ❊ وابو يوسف قتنده برشئ لازم كلز زيرا قبيله ده بولنان جراحت مادون النفسدر مادون النفسده ايسه قسامه يوقدر (ولو مع الجريح رجل فحمل ومات فى اهله فلا ضمان على الرجل عند ابى يوسف) واكر مجروح ايله بررجل اولسه واول رجل مجروحى اهلنه كتورسه واهلى ياننده فوت اولسه رجل حاملك اوزرينه ضمان لازم كلز ابو يوسف قتنده (وفى قياس قول الامام يضمن) وامام اعظمك قياسنده رجل حامل ضامن اولور زيرا انك يدى محله منزلەسنده در وانك يدنده جريحا وجودى يعنى موجود اولمسى محله ده جريحا وجودى كبيدر (ولوان رجلين كانا فى بيت فوجد احدهما مذبوحا ضمن الآخر ديته عند ابى يوسف خلافا لمحمد) واكر تحقيق ايكى رجل بربيتده اولسهلر ايكيسندن بريسى بوغازلنمش بولنسه مذبوحك ديتنى آخر ضامن اولور ابو يوسف قتنده امام محمد ايچون خلاف واردر انك قتنده كندو نفسنى قتل ايتمك احتمالى ايله ضامن اولمز خصوصاشك ايله ضمان لازم كلز (ولو وجد القتيل فى قرية لامرأة كرر اليمين عليها وتدى عاقلتها) واكر قتيل برخاتونك قريه سنده بولنسه خاتونك اوزرينه يمين متكرر اولور وخاتونك عاقله سى ديتى ويرر ابو حنيفه قتنده قسامه نفى تهمت ايچوندر خاتونده ايسه تهمت محققه در (وعند ابى يوسف على عاقلتها القسامة ايضا) وابو يوسف قتنده ديت كبى قسامه دخى خاتونك عاقله سى اوزرينه در زيرا قسامه اهل نصرت اوزرينه در خاتون ايسه اهل نصرتدن دكلدر صبى يه مشابه اولدى (قال المتأخرون والمرأة تدخل فى التحمل مع العاقلة فى هذه المسئلة) متأخرون ديديلر كه بو مسئله ده خاتون تحمل قسامه يه ادخال اولنور بو قول امام طحاوينك اختياريدر واصح اولان دخى بودر دخى شول يرده كه بنفسها قتله مباشرت ايليه انده دخى داخل اولور (ولو وجد فى ارض رجل الى جنب قرية ليس صاحب الارض منها فهو على صاحب الارض) واكر برقريه نك ياننده بررجلك ارضنده برقتيل بولنسه صاحب ارض اول قريه دن اولمسه تحمل قسامه صاحب ارض اوزرينه در

❊ كتاب المعاقل ❊

بو كتاب معاقلك احكامى بياننده در (هى جمع معقلة وهى الدية) معاقل فتح ميم وضم قاف ايله معقله نك جمعيدر كه ديتدر ديته عقل ومعقله تسميه سى سفك دمايى منع ايلديكى ايچوندر عقل دخى بوندندر كه صاحبنى قبايحدن منع ايدر صحاحده عقل ديتدر (والعاقلة من يؤديها) عاقله شول كمسنه در كه ديتى ادا ايليه (وهم اهل الديوان ان كان القاتل منهم) وعاقلة اهل ديواندر اكر قاتل اهل ديواندن ايسه ❊ صاحب مغرب دير كه ديوان جريده درو اسلامده ابتداء اونى تدوين ايدن حضرت عمر رضى الله عنهدر وديوان ديدكارى اهل جيشك اساميسى تحرير اولنان دفتردر ❊ امام شافعى قتنده اهل ديوان قاتلك عشيرتيدر ❊ روايت اولنمشدر كه نبى عليه السلام ديتى عشيرتى اوزرينه حكم ايتمشدر بعده فسخ بوقدر زيرا عشيرتك ويرمسى صله در بوتقديرجه اقارب ديتى ادايه اولى در بزم ايچون دليل حضرت عمر رضى الله تعالى عنه قضيه سيدر وقتا كه دواوينى تدوين ايلدى محضر صحابه ده ديتى اهل ديوان اوزرينه حكم ايلدى برفرد انكار ايتمامكله اجماع اولدى بو ايسه فسخ دكلدر بلكه معنى تقرريدر زيرا عقل نصرت ايدنلر اوزرينه در حضرت عمر رضى الله عنه زماننده تناصر ديوان ايله اولمغين حضرت عمر رضى الله عنه ديتى اهل ديوانه حكم ايتمشدر (تؤخذ من عطاياهم فى ثلاث سنين) ديتى اهل ديوانك عطايا سندن وقت قضادن اوچ سنه يه دكين اخذ اولنور بويلجه اولديغى نبى عليه السلامدن مرويدر وعمر رضى الله عنهدن محكيدر زيرا عطايادن آلمق تخفيفدر شافعى قتنده ايسه فى الحال واجب اولور (فان خرجت ثلث عطايا فى اقل او اكثر اخذ منها) اكر عطايالرينك ثلثى اوچ سنه دن اقلده ياخود اوچ سنه دن اكثرده چقسه چقان عطايادن اخذ اولنور (ومن لم يكن منهم فعاقلته قبيلته يؤخذ منهم فى ثلاث سنين من كل واحد ثلاثة دراهم واربعة كل سنة درهم وثلث لايزاد هو الاصح) واكر قاتل اهل ديوان دكل ايسه انك عاقله سى قبيله سيدر وقبيله سندن اوچ سنه ده هربرندن اوچ درهم ياخود درت درهم اخذ اولنور بوتقديرجه هرسنه ده بردرهم ياخود بردرهم وثلث درهم النور زياده آلنمز اصح اولان بودر زيرا تخفيفك معناسنك رعايتى بودر (وقيل فى كل سنة ثلاثة دراهم او اربعة) وديلديكه هرسنه ده اوچ درهم ياخود درت درهم اخذ اولنور بوتقديرجه مأخوذ اولان اوچ سنه ده طقوز درهم ياخود اون ايكى درهم

اولوب حد تخفيفدن چيقمش اولور (فان لم تتسع القبيلة لذلك ضم اليهم اقرب القبائل نسبا على ترتيب العصبات والقاتل كاحدهم) اكر قبيله ديت و يرمكه كفايت ايليوب قدرتلرى يوغيسه ياخود قبيله سى قليل ايسه ترتيب عصبات اوزره نسبا اقرب قبائلى اول قبيله يه ضم اولنور وقاتل دخى انلرك بريسيدر ادا اولان شيئه يعنى ديتى اداده قبيله ايله داخلدر (وان كان ممن يتناصرون بالحرف او بالحلف فعاقلته اهل حرفته او حليفه) واكر قاتل حرف ايله و باحلف ايله تناصر ايدنلردن ايسه اول كمسنه نك عاقله سى اهل حرفتيدر ياخود اهل حليفيدر حلف كسر حا وسكون لام ايله برقوم بربرينه تناصر ايلمك ايچون عهد و يمين ايلمكدر مراد اولان ولاى موالاتدر (وعاقلة المعتق ومولى الموالاة مولاه وعاقلته) ومعتقك عاقله سى دخى مولى مولانك عاقله سى مولى سيدر ومولى سنك عاقله سيدر (وعاقلة ولد الملاعنة عاقلة امه) ولد ملاعنه نك عاقله سى اناسنك عاقله سيدر (فان ادعاه الاب بعدما عقلوا عنه رجعوا على عاقلته بما غرموا) اكر امك عاقله سى ديتى و يردكدنصكره بابا ولد ملاعنه يى ادعا ايلسه امك عاقله سى و يردكلرى غرامه ايله بابانك عاقله سى اوزرينه اوچ سنه يه دكين رجوع ايدرلر (وانما تعقل العاقلة ماوجب بنفس القتل فلا تعقل جناية عمد ولا جناية عبد ولا مالزم بصلح او اعتراف الا ان يصدقوه ولا اقل من نصف عشر الدية بل ذلك على الجانى) وعاقلك و يرديكى مال نفس قتل ايله واجب اولان شيدركه اول خطا ايله واجب اوله ياخود شبه عمد ياخود تسبب ايله واجب اوله جنايت عمدى غرامت و يرمزلر وجنايت عبدى دخى و يرمزلر وصلح واعتراف ايله لازم اولانى دخى و يرمزلر مكر كه عاقله سى اعترافنى تصديق ايليه لر بو تقديرجه ديت اوزرلرينه واجب اولور وديتك عشرينك نصفندن اقلنى دخى و يرمزلر بلكه جانى اوزرينه در زيرا نبى عليه السلامك (لا تعقل العواقل عمدا ولا عبدا ولا صلحا ولا اعترافا ولا مادون ارش الموضحة العواقل) قول شريفى واقع اولمشدر (ولا يدخل النساء والصبيان فى العقل) ونسا وصبيان عقلده داخل اولمزلر زيرا حضرت عمر رضى الله تعالى عنه (لا تعقل مع العاقل صبى ولا امرأة) بيورمشلردر اهل نصرت اوزرينه عقلك واجب اولمسى محافظه ومراقبه يى ترك ايلدكلريچوندر ناس ايسه صبيان ونسا ايله تناصر ايلدكلرى خود محققدر اول اجلدن انلرك اوزرينه واجب دكلدر (ولا يعقل مسلم عن كافر ولا بالعكس) ومسلم كافردن وعكسيكه كافر مسلمدن عقل اعطا ايلمز يعنى ديت و يرمز زيرا عدم تناصر محققدر (ويعقل الكافر عن الكافر وان اختلفا ملة ان لم تكن العداوة بين الملتين ظاهرة كاليهود مع النصارى) وكافر كافردن عقل اعطا ايدر اكر ملتلرى مختلف دخى اولورسه زيرا (الكفر كله ملة واحدة) ايديكى محققدر اكر اختلاف اولان ملتين بيننده عداوت ظاهره يوغيسه يهود ايله نصارى كبى بونلرك بيننده عداوت ظاهره واردر بونلر بربرينه عاقله اولمز (وان لم يكن لذمى عاقلة فالدية فى ماله فى ثلاث سنين) واكر ذمينك عاقله سى يوغيسه امدى ديت قضا اولنديغى كوندن اوچ سنه يه دكين مالندن و يرر (والمسلم يعقل عنه بيت المال) اكر مسلمك عاقله سى يوغيسه اندن بيت المال عقل اعطا ايدر زيرا ديتك وجوبى نصرت اعتباريله در وجماعت مسلمين ايسه بربرينه تناصر ايدرلر (وقيل كالذمى) ودينلديكه مسلم دخى ذمى كبيدر مالندن ديت و يرمكده بونك دخى اوچ سنه يه دكين مالندن و يريلور اما اوچ سنه حسابى قضا اولنديغى كوندن حساب اولنور (وان جنى حر على عبد خطاء فعلى العاقلة) واكر حر عبد اوزرينه خطأ جنايت ايلسه ديت حرك عاقله سى اوزرينه در

كتاب الوصايا

بو كتاب وصيتلرك احكامى بيانندهدر وصيت مصدر معناسنه اسمدر اندنصكره موصى به كه وصيت اولنان شيدر اكا تسميه اولندى كاهى وصيت لام ايله استعمال اولنور اوصى فلان لفلان بكذا يعنى ملكه له بعد موته كبى وكاهى الى ايله استعمال اولنور اوصى فلان الى فلان جعله وصياله يتصرف فى ماله واطفاله بعد موته كبى (الوصية تمليك مضاف الى مابعد الموت) شرعده وصيت تمليكدر اوله تمليك كه بعد الموت اولان شيئه مضافدر وصيتك شرطى چوقدر جمله دن موصى به كه وصيت اولنان شيدر بعد موت الموصى تمليكه قابل شئ اوله و برشرطى تمليكه اهل اولمقدر صبى وعبدك وصيتى صحيحه دكلدر و برشرطى دخى مستغرق بالدين اولمامقدر و برشرطى دخى ثلثدن زياده اولمامقدر و برشرطى دخى موصى له وارث اولميوب اجنبى اولمق كركدر

اكر وارثه وصيت اولورسه مكر كه سائر ورثه نك اجازتى ايله اولور و برشرطى دخى قاتلى اولميه و برشرطى دخى موصى له حى وموجود اوله (وهى مستحبة بما دون الثلث ان كانت الورثة اغنياء او يستغنون بانصبائهم والا فتركها احب) وصيت ثلث مالدن مادوننده مستحبدر اكر ورثه اغنيا ايسه لر ياخود نصيبلرندن استغنا ايدرلرسه واكر ورثه اغنيا اولميوب ياخود نصيبلرندن استغنا اتمزلر ايسه وصيتى ترك اتملك احبدر وصيتك مستحب اولمسى قيجن اوزرنده لله مستحق اولور حق يوق ايسه واكر وار ايسه زكاة وصيام وحج وصلاة كبى اول وقت وصيت واجبه‌در ونبى عليه السلام ثلث مال وصيتى كثيره در بيورمشلردر على رضى الله تعالى عنهدن روايت اولنمشدر كه نبى عليه السلام بيورمشلردر كه (لان اوصى بالخمس احب الى من ان اوصى بالربع ولان اوصى بالربع احب الى من ان اوصى بالثلث) زيرا خمس وربعده اقربا ايچون صلة واردر اما ثلث تامده صله يوقدر ونبى عليه السلام (افضل الصدقة على ذى الرحم الكاشح) بيورمشلردر (ولا تصح بما زاده على الثلث) وثلث اوزرينه زياده اولان وصيت صحيحه اولمز سعد بن ابى وقاص رضى الله تعالى عنه روايت ايدر كه مزاجم خوش اولميوب وجع مشتد اولمغين نبى عليه السلام بنى عياده‌يه كلدى نبى عليه السلامه ديدم كه يارسول الله حالم زياده مكدردر ومالم وافردر ورثه‌دن انجق بر قزم واردر مالمك ثلثانى وصيت اتملك مرادمدر ديديكمده (لا) بيورديلر امدى نصفنى تصدق ايليه‌يم ديديكمده ينه (لا) بيورديلر امدى ثلثنى تصدق ايليه‌يم ديديكمده (والثلث كثير) بيورمشلردر (ولا لقاتله مباشرة)وصيت مباشرة قاتل ايچون صحيح دكلدر زيرا نبى صلى الله تعالى عليه وسلم (لا وصية لقاتل) بيورمشلردر بو حديث شريفك اطلاقى كرك عمدا وكرك خطأ اولانه متناولدر اما مباشرة قولى قتل بالتسبيبدن احترازدر زيرا تسبب ايله قتل وصيتك صحتنه مانع اولمز وتسبب ايله قتل حقيقة قتل دكلدر (ولا لوارثه الا باجازة الورثة)ووارثى ايچون دخى وصيت صحيحه دكلدر مكر كه ورثه نك اجازتى ايله اوله (وتصح بالثلث للاجنبى وان لم يجيزوا) وثلث مالندن اجنبى ايچون وصيت صحيحه اولور اكر ورثه اجازت ويرمزلر ايسه‌ده (وتصح من المسلم للذمى وبالعكس) ومسلمك ذمى ايچون وصيتى صحيحه اولور وعكسى دخى صحيح اولور يعنى ذمى مسلم ايچون وصيت ايلسه صحيح اولور (وتصح للحمل وبه ان كان بينها وبين ولادته اقل من ستة اشهر) وفلانك حملى ايچون بو قدر درهم وصيت ايلسه صحيح وفلان جاريه نك حملنى فلان ايچون وصيت ايلدم ديسه صحيح اولور بو قولنك معناسى بودر واول حملك ولادتى يعنى ووصيت يعنى التى آيدن اقل اولورسه صحيح اولمز (ولا تصح الهبة له وحمل ايچون هبه صحيحه دكلدر زيرا هبه‌نك شرطى قبول وقبضدر جنينده ايسه بو متصور دكلدر (وان اوصى بامه دونه صحت الوصية والاستثناء) واكر حملك امنى وصيت ايدوب حملنى وصيتدن استثناء ايلسه صحيح اولور زيرا حمل لفظا اسم جاريه‌يه متناول اولمز اطلاق ايله تبعا متناول اولور قيجن وصيت ايله ام افراد اولنسه صحيح اولور حمل دخى وصيتله افراد اولنسه اول دخى جائزدر امدى استثناسى دخى جائزدر وهرشيئكه اوزرينه عقد ايرادى جائز اوله عقددن اخراجى دخى جائز اولور (ولابد فى الوصية من القبول) وصيتده قبولدن لابددر يعنى قبول لازمدر (ويعتبر بعد موت الموصى ولا اعتبار بالرد والقبول فى حياته) قبول موصينك موتندنصكره معتبر اولور يوخسه موصينك حياتنده رد وقبوله اعتبار يوقدر مثلا بر كسنه خاتوننه انت طالق غدا على درهم ديسه يارندن اول خاتونك ردو قبولى باطلدر (وبه تملك الا ان يموت الموصى له بعد موت الموصى قبل القبول فانه يملكها وتصير لورثته)وقبول ايله وصيت ايلديكى شيئه مالك اولور زيرا وصيت ملك جديدى اثباتدر بو تقديرجه بلا اختيار غير ايچون اثبات ملكه قادر دكلدر مكر كه موصى له موصيدنصكره قبل القبول فوت اولمش اوله زيرا موصى له وصيته مالك اولور وموصى به موصى لهك وصيتى ايچون اولمش اولور زيرا وصيت موصى طرفندن موتى ايله تمام اولدى فسخ لاحق اولمز موصى لهك ملكنه داخل اولميجق ورثه‌سنه انتقال ايدر قياس بو ايديكه وصيت باطله اوله اما استحسانا صحيح اولدى (ولا تصح من صبى ولا مكاتب وان ترك وفاء)وصبينك وصيتى ومكاتبك وصيتى صحيح دكلدر اكر مكاتب وفاء ترك اولنمش ايسه‌ده عبد كتابت ايله سيدك ملكندن چقمز مادامكه بدلنى ادا اتميه بو تقديرجه تبرعاتى جائزه دكلدر (والوصية مؤخرة عن الدين)ووصيت ديندن مؤخردر زيرا دينك اداسى فرضدر وصيت ايسه تبرعدر (فلا تصح ممن يحيط دينه بماله الا ان يبرئه الغرماء) وصيت ديندن مؤخر اولمغين دينى جميع مالنى احاطه ايدن كسنه نك

وصيتی صحيحه اولمز مكر كه غرماسی تبرئه ايليه‌لر بو تقديرجه مانع زائل اولمغله وصيت صحيحه اولور (وللموصی ان يرجع فی وصيته قولا وفعلا يقطع حق المالك فی الغصب او يزيل ملكه كالبيع والهبة) وموصی ايچون وصيتنده قولا وفعلا رجوع ايتمك وار در قولا ديديكی رجعت عن وصيتی ديمك كبی وفعلا قولی موصی به‌ده برشیٔ ايشلر كه رجوعه دلالت ايدر و يقطع قولی ايله تفسير ايدوب و يقطع فعلا قولنك صفتی اوله معنی بو كه فعلا غصب‌ده معنی مغصوب به‌ده حق مالكی قطع ايليه مثلا مغصوب اولان ثوب اولوب انی قطع كبی بو ايكيسیٔ ملكی ازاله ايدر امدی فيچن موصی وصيت ايلدكدنصكره حق قطع ايدر وملكی ازاله ايدر شیٔ ايشلسه رجوعنه دلالت ايدر بونك فعلی قول مقامنه قائم اولور (وان اشتراه اورجع بعد ذلك او يوجب فی الموصی به زيادة لا يمكن التسليم الا بها كالت السويق والبناء فی الدار والحشو بالقطن) واكر موصی وصيت ايلديكی شيئی بيع ايلدكدنصكره اشترا ايدرسه ده ياخود بيع وهبه ايلدكدنصكره رجوع ايدرسه ياخود موصی به‌ده بر زياده‌لك ايجاب ايليه كه تسليمی ممكن اولميوب الا اول زياده‌لك ايله ممكن اوله مثلا سويق وصيت ايتمش بعده ياغ ايله لت سويق ايتمش وداردده بنا وصيت ايتمش بعده ايچنده بنا ايتمش بعده وپنبه وصيت ايتمش قفتان ايچنه طولدرمش امدی موصی به‌ده بو فعللر زياده‌لكی موجبدر تسليمی ممكن دكلدر زيرا غير شیٔ ايله مختلط اولدی رجوعنه دلالت ايدر (وقطع الثوب وذبح الشاة رجوع) وقطع ثوب وذبح شاة رجوعدر مثلا بر ثوب و بر شاة وصيت ايتمش بعده ثوبی قطع ايتمش وشاتی بوغازلمش بو فعل استهلاكدر وصيت باطله اولوب رجوع ايتمش اولور (والجحود ليس رجوع عند محمد) ووصيتی انكار ايتمك امام محمد قتنده رجوع دكلدر زيرا رجوع ماضيده اولان شيئی اثبات وحالده اولانی نفيدر جحود ايسه ماضی وحالده اولانی نفيدر ❊ امدی ما بينلرنده تنافی واردر بو اجلدندر كه نكاحی انكار ايله فرقت واقع اولمز (خلافا لابی يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده انكار رجوعدر (ولا قوله اخرت الوصية) واكر موصی به‌ده دينلسه كه اخر الوصية اولدخی اخرت الوصية ديسه رجوع اولمز زيرا تأخير اسقاط دكلدر اما ترك اسقاطدر مثلا داين مديوننه تركت لك ديسه ابرادر اما اخرتها ديسه ابرا اولمز (او كل وصية اوصيت بها لفلان فهی حرام) ياخود هر وصيتی كه فلان ايچون ايتمش ايدم اول وصيت حرامدر ديسه وصيتدن رجوع دكلدر زيرا وصف حرمت اصلك بقاسنی مقتضيدر بو تقديرجه رجوع تحقق اولمز اما فهی باطلة ديسه بو كلام رجوع اولور زيرا باطل ذاهب شيئدر لا اصل له قبيلندندر (ولو قال ما اوصيت به لفلان فهو لفلان فرجوع الا ان يكون فلان الثانی ميتا) واكر موصی ديسه كه شول شيكه فلان ايچون يعنی زيد ايچون وصيت ايلمشيدم اول شیٔ فلان ايچوندر يعنی عمرو ايچوندر ديسه بو كلام وصيتدن رجوعدر زيرا بو لفظ قطع شركته وفلان ثانی ايچون تخصيصه دليلدر فلان اولدن رجوعی مقتضيدر مكر كه فلان ثانی ميت اوله بو تقديرجه اوله وصيت صحيحه اولوب رجوع اولمز (وتبطل هبة المريض ووصيته لاجنبية نكحها بعدها) ومريضك اجنبيه خاتونه هبه‌سی ووصيتی باطل اولور او يله اجنبيه خاتونكه هبه ووصيتدنصكره نكاح ايلمشدر (وكذا اقراره ووصيته وهبته لابنه الكافر او الرقيق ان اسلم او عتق بعد ذلك) وموصينك كافر اوغلنه وعبدينه اقراری ووصيتی وهبه‌سی باطلدر اكر اقرار ووصيت وهبه‌دنصكره اسلامه كله وعبد آزاد اوله ❊ مثلا بر كمسنه بر كافر اوغلنه ياخود عبدينه برشیٔ اقرار ايلسه ياخود برشیٔ وصيت ايلسه ياخود برشیٔ هبه ايلسه بوندنصكره كافر اولان اوغلان اسلامه كلوب وعبد آزاد اولسه اوچی دخی باطل اولور اقراريتك باطل اولمسی سبب ارث كه بنوتدر وقت اقرارده قائم ايدی تهمت ايثاری موجبدر اول اجلدن تهمت اعتباری ايله اقرار دخی وصايايه ملحق اولدی ووصيت وهبه‌نك بطلانی بونلرك اعتباری حال موتده در بو ايسه حال موتده وارث بولندی ايكيسی دخی باطل اولدی (وهبة المقعد والمفلوج والاشل والمسلول من كل ماله ان طال ولم يخف موته منه والا فمن ثلثه) ومقعدك ومفلوجك واشلك ومسلولك هبه‌سی كلی مالندندر اكر مدتی اوزانورسه واكر موتی بو مرضلرك هر برندن خوف اولنمز ايسه واكر مدت طويله اولميوب بو مرضلردن موتی خوف اولنور ايسه هبه‌سی ثلث مالندن معتبردر مقعد شول كمسنه‌در كه اياق اوزرنده كزمكه قادر اولميه مفلوج شول كمسنه‌دركه نصف بدنی عملده حركت اراديه‌دن قالمشدر اشل شول كمسنه دركه يدنده ارتعاش يعنی رعشه وحركت اوله مسلول شول كمسنه دركه انده علت

سل اوله سل ایسه آق چکرده برقرحه‌در بونلر امراض مزمنه‌در

باب الوصیة بثلث المال

بو باب ثلث ماله وصیتڭ احکامی بیانینده‌در (ولو اوصی لکل من اثنین بثلث ماله ولم یجز وارثه قسم الثلث بینهما نصفین) واکر برکسنه ایکی کسنه‌نڭ هر بری ایچون ثلث مالنی وصیت ایلسه و وارثی اجازت ویرمسه موصینڭ ثلث مالی نصفین اوزره اول ایکیسی بیننده تقسیم اولنور زیرا سبب استحقاقده برابردر (ولو لاحدهما بثلثه وللاخر بسدس قسم اثلاثا) واکر بر رجل ایکیسنڭ بریسی ایچون ثلث مالنی وآخر ایچون سدس مالنی وصیت ایلسه و ورثه اجازت ویرمسه موصینڭ ثلث مالی ایکیسی بیننده اثلاثا تقسیم اولنور بالاجماع (ولو لاحدهما بثلثه وللآخر بثلثیه او بنصفه او بکله بنصف الثلث بینهما) واکر اول ایکی کسنه‌نڭ بری ایچون ثلث مالنی وآخر ایچون مالنڭ ایکی ثلثنی وصیت ایلسه یاخود نصفنی ویا کلی مالنی وصیت ایلسه امام اعظم قتنده ثلث مال ایکیسی بیننده مناصفه اولور زیرا ثلث مالده زیاده ایله وصیت ورثه اجازت ویرمدکده باطله‌در (وعندهما بثلث فی الاول ویخمس خمسین وثلاثة اخماس فی الثانی وربع فی الثالث) وامامین قتنده ثلث مال وصیت اولده که ثلثین وصیت اولمش ایدی اوچ حصه اولوب بر سهمی ثلث وصیت اولانه و بریلور وایکی سهمی ثلثین وصیت اولانه و یریلور وصیت ثانیه‌که نصف وصیت اولنمشیدی بو صورتده ثلث مال اخماسا تقسیم اولنور ایکی خمسی صاحب ثلثه اوچ خمسی صاحب نصفه و یریلور صورت ثالثه‌که اخره کلی مالی وصیت ایلمشیدی ثلث مال ارباعا تقسیم اولنور صاحب ثلثه ربعی و یریلور صاحب کله اوچ ربعی و یریلور (ولا یضرب الموصی له بالزائد علی الثلث عند الامام الا فی المحاباة والسعایة والدراهم المرسلة) وموصی له ایچون ثلث اوزرینه زیاده ایله ضرب یوقدر ابوحنیفه قتنده ✲ صاحب مغرب دیمشدر که فقها دیمشلردر (فلان یضرب بالثلث ای یأخذ منه شیأ کانه قال لایجعل ابوحنیفة للموصی له شیأ فیه ولا یعطیه) بو محلده ضرب اصطلاح حسابده اولان ضربدر وبونده ضرب جعل معناسنه‌در صاحب مغرب بیان ایلدیکی اوزره الا المحاباتده زیاده ایله ضرب اولنور یعنی ثلثدن زیاده اخذ اولنور ✲ مثلا صورت مسئله برکسنه‌نڭ ایکی عبدی اولوب برینڭ قیمتی بیڭ یوز درهم اولوب و برینڭ قیمتی التی یوز درهم اولوب و اول کسنه وصیت ایلسه که عبدڭ برینی زیده یوز درهمه و برینی دخی عمروه یوز درهمه بیع ایلیه‌لر بو صورتده زیده بیڭ درهم و عمروه بشیوز درهم محاباة حاصل اولدی اکر ایکی عبددن غیری برشیئی اولمسه و ورثه اجازت ویرمسه‌لر محاباة ثلثدن جائز اولوب اثلاثا تقسیم اولنور ✲ وسعایتڭ صورت مسئله‌سی بودر که برکسنه‌نڭ ایکی عبدی اولوب برینڭ قیمتی بیڭ درهم و برینڭ قیمتی ایکی بیڭ درهم اولسه اول کسنه عبدینڭ ایکیسنڭ دخی عتقنه وصیت ایلسه عتق صحیح اولور اما بو ایکیسندن غیری مالی اولمسه و ورثه دخی اجازت ویرمسه‌لر ایکیسی دخی ثلث مالدن معتق اولورلر مثلا بیڭ درهم قیمتی اولان عبدڭ اوچیوز اوتوز اوچ درهم قیمتی معتق اولوب باقیسنی سعی ایدر و دراهم مرسله دیدیکی مطلقه دیمکدر یعنی ثلث ونصف و بوکا مشابه برشیئ ذکر اولنمیه صورت مسئله برکسنه‌یه ایکی بیڭ درهم و بر آخره دخی ایکی بیڭ درهم وصیت ایلسه و ورثه اجازت ویرمسه‌لر اثلاثا تقسیم اولنور بوندن غیری مالی اولمق جوازی ایله بو مقدار ثلث مالی چقمق اعتبار اولنور حضرت امامڭ بو اوچ صورتده آخر صورتلر ایله فرقنڭ وجهی قیچن وصیت صریحا نصف و ثلثین و بونلره مشابه شیئ ایله ثلث اوزرینه زیاده اولسه شرع شریف ثلث اوزرینه زائد اولان وصیتی ابطال ایدر و ذکری لغو اولوب حق ضربده اعتبار اولنمز اما عبارتده وصیتی مبطل شیئ اولمسه مثلا برکسنه بر رجله اللی درهم وصیت ایلسه اتفاق یوز درهم مالی اولسه وصیت بالکلیه باطله دکلدر ممکندر که اول کسنه‌نڭ مالی یوز درهمدن زیاده اوله بو وصیت حق ضربده معتبرة اوله (وتبطل الوصیة بنصیب ابنه) وبرکسنه اوغلنڭ نصیبنی آخره وصیت ایلسه باطل اولور زیرا حق سبحانه وتعالینڭ فرض ایلدیکی شیئی تغییر ایلمش اولور (وتصح بمثل نصیب ابنه) واوغلنڭ نصیبی مثلی ایله وصیت ایلسه صحیح اولور زیرا مانع یوقدر شیئڭ مثلی اول شیئڭ غیریدر (فلو کان له ابنان فللموصی له الثلث) اکر وصیت ایدن برکسنه‌نڭ ایکی اوغلی اولسه موصی له ایچون ثلث واردر (وان ثلاثة فالربع) وموصینڭ اوغلی اوچ ایسه مثل نصیب ابنه عبارتی ایله اولان

موصى له ایچون ربع واردر (وان اوصى بجزء من ماله فالتعيين الى الورثة) واكر موصى مالندن برجزئی وصیت ایلسه تعیین ورثه نکدر ورثه یه دینلور که مرادیکز مقداری و یرلکز زیرا جزؤ مجهولدر قلیل و کثیره متناول اولور ووصیت جهالت ایله ممتنع اولمز بو تقدیرجه ورثه موصینک قائممقامی اولورلر (وان بسهم فالسدس) واكر مالندن برسهمی وصیت ایلسه موصى له ایچون سدس واردر زیرا عرف متقدمینده سهم سدسه اطلاق اولنور (وعندهما مثل نصيب احدهم الا ان يزيد على الثلث ولا اجازة) وامامین قتنده ورثه نك برینك نصیبی مثلیدر مکر که ورثه نك نصیبی ثلثدن زیاده اوله وورثه اجازت و یرمیه لر اکر براوغلی اولسه موصى لهه نصف مال و یرلمز ثلثی و یریلور زیرا اجازت وارث وصیت ثلث اوزرینه زیاده اولمز (قالوا هذا فى عرفهم وفى عرفنا السهم كالجزء) دیدیلر که سهمدن اراده سدس ائمهٔ متقدمینك عرفنده درو بزم عرفزده سهم جزء کبیدر (وان اوصى له بسدس ماله ثم ماله واجاز وافله الثلث) واكر فلان ایچون سدس مالنی وصیت ایلسه وورثه اجازت و یرسه لر موصى له ایچون ثلث واردرو سدس ثلثه داخل اولور (وان بسدسه ثم بسدسه فله السدس سواء اتحد المجلس او اختلف) واكر موصى سدس مالنی فلان ایچون وصیت ایدوب اندنصکره ینه سدس مالنی وصیت ایلسه موصى له ایچون سدس واردر کرك مجلس متحد اولسون کرك مختلف اولسون برابردر و بو محلده سدس ماله مضاف اولمغله قچن معرفه ینه معرفة اعاده اولنسه ثانی عین اولدر ابن عباس رضى الله عنهما حق سبحانه وتعالینك (فان مع العسر يسرا ان مع العسر يسرا) قولشر يفنده عسر اول عسر ثانینك عینیدر دیو بیورمشلردر او یله اولسه بر عسر ایکی یسره غالب اولمز (ولو بثلث دراهمه او غنمه او ثيابه وهى من جنس واحد فهلك الثلثان فله الباقى ان خرج من الثلث) واكر موصى دراهمنك ثلثنی یاخود غنمنك ثلثنی یاخود ثیابنك ثلثنی وصیت ایلسه حالبوکه اول ثیاب جنس واحددن اولسه وثلثانی هلاك اولسه باقی قلان موصى له ایچوندر اکر باقی ثلثدن چقارسه مثلا موصینك اوچ بیك درهمی اولسه ثلثنی وصیت ایلسه اندنصکره ایکی بیك درهمی هلاك اولسه باقی قلان بیك درهمك جمله سی موصى له ایچوندر امام زفر قتنده موصى له ایچون ثلث ما باقی واردر زیرا هالك اولان و باقی قلان مالده ورثه وموصى له مشترکدر مال مشترکك هلاکی ایسه شرکت اوزرینه در (وكذا كل مكيل وموزون) وینه هر مکیل وموزون دخی مرور ایدن مسئله کبیدر (وان بثلث ثيابه وهى متفاوتة فهلك الثلثان فله ثلث ما بقى) واكر ثیابنك ثلثنی وصیت ایلسه واول ثیاب متفاوت اولسه وثلثانی هلاك اولسه موصى له ایچون ثلث ما بقی واردر زیرا ثیاب متفاوت اولیجق جنس واحد اولمامش اولور (وان بثلث عبيده فكذلك) واكر عبیدنك ثلثنی وصیت ایلسه وثلثانی هلاك اولسه کذلك موصى له ایچون ثلث ما بقی واردر ابو حنیفه قتنده (وعندهما كل الباقى) وامامین قتنده باقینك جمله سی موصى له ایچوندر اکرچه صورت ظاهرده متفاوت ایسه ده اما حقیقتده جنس واحددر (قيل يوافقان) ودینلدیکه امامین ابو حنیفه حضرتلری ایله هالك ما بینلرنده اولوب موصى له ایچون ثلث ما بقی اولمسنده موافقلردر (والدواب كالعبيد) ودواب خلافا واتفاقا عبید کبیدر (وان اوصى بالف وله عين ودين فهى عين ان خرجت من ثلث العين والا دفع ثلث العين وثلث ما يستوفى من الدين حتى يتم) واكر موصى برکمسنه ایچون بیك درهم وصیت ایلسه حالبوکه موصى ایچون عین وغیریلر اوزرنده دین اولسه اول وصیت عیندندر اکر وصیت ایلدیکی شئ عینك ثلثندن چقارسه اکر چقمازسه عینك ثلثی ودیندن تحصیلی ممکن اولانك ثلثی موصى لهه دفع اولنور حتى بیك درهم تمام اولنجه (وان اوصى بالثلث لزيد وعمرو واحدهما ميت فكله للحى) و برکمسنه ثلث مالنی زید وعمرو ایچون وصیت ایلسه حالبوکه ایکیسندن بری میت اولسه وصیتك کلیسی حی ایچوندر موصى کرك موتنی بلسون کرك بلمسون برابردر زیرا میت وصیته اهل دکلدر حی اولانه مزاحم اولمز (وان قال بين زيد وعمرو والنصف للحى) واكر حین وصیتده ثلث مالم زید ایله عمر بیننده اولسون دیسه واحدهما میت بولنسه ثلثك نصفی حی ایچوندر زیرا لفظ مقتضیدر که ثلث مال ایکیسنك بیننده نصفین اوله (وان اوصى بثلث ماله ولا مال له فاكتسب فله ثلث ماله عند الموت) واكر برکمسنه بر رجله ثلث مالنی وصیت ایلسه حالبوکه حین وصیتده مالی اولمسه وصیتدنصکره مال کسب ایلسه عند الموت ثلث مالی موصى له ایچوندر زیرا وصیت عقد استخلافدر موتدنصکره یه مضافدر ❊

ادی بعد الموت حکمی ثابت اولور مالك وجودینك شرطی عند الموتدر یوخسه قبل الموت دکلدر
(وان بثلث غنمه ولاغنم له او کان فهلك قبل موته بطلت وان استفاد غنماثم مات صحت فی الصحیح) واکر برکسنه
بر رجله غنمنك ثلثنی وصیت ایلسه حالبوکه حین وصیتده غنمی اولمسه یاخود غنمی اولسه موصی نك موتندن
اول هلاك اولسه وصیت باطله اولور اکر حین وصیتده غنمی اولمیوب صکره غنم استفاده ایلسه و بعده
فوت اولسه اصح روایتده وصیت صحیحه اولور مصنفین فی الصحیح قولی بعض مشایخك قولندن احترازدر
و بعض مشایخك قولنده وصیت باطله در زیرا وصیتی مال خاصه یه اضافت ایلدی بوتقدیرجه تعیین
منزله سنده اولدی امافقیه ابو اللیث بوقول صحیح دکلدر دیمش زیرا وصیتی بغیر غنم مرسله اضافت ایلدی
بوتقدیرجه ثلث ما لنه اضافت ایلمش اولدی کذا فی العنایة (وان اوصی بشاة من ماله ولاشاة له فله قیمتها)
واکر برکسنه بر رجله کندو مالندن برشاة وصیت ایلسه حالبوکه موصی نك شاتی اولمسه موصی له ایچون
شاتك قیمتی واردر زیرا ماله مضاف قیلنغله معلوم اولدیکه وصیتدن مرادی شاتك مالیتیدر امدی قیمتی و یریلور
(وتبطل لو بشاة من غنمه ولاغنم له) وصیت باطله اولور اکر غنمدن برشاة وصیت ایلسه حالبوکه غنمی اولمسه
(وان اوصی بثلث ماله لامهات اولاده وهن ثلاث وللفقراء والمساکین فلهن ثلاثة اخماس ولکل فریق خمس)
و برکسنه ثلث مالنی امهات اولادی ایچون وصیت ایلسه وامهات اولاد اوچ کسنه اولسه لر وامهات اولاده
فقرا و مساکینی اشتراك ایدوب مثلا ثلث مالم امهات اولادیمه وفقرا ومساکینه و یرلسون دیسه ابوحنیفه
وابو یوسف قتنده ثلث مال بش بلوك قلنور وهر فریق ایچون خمس واردر (وعند محمد ثلاثة اسباعه ولکل
فریق سبعان) وامام محمد قتنده ثلث مالی یدی حصه اولوب اوچ حصه سی امهات اولاده وایکی حصه سی فقرایه
وایکی حصه سی مساکینه و یریلور امام محمد جمعی اعتبار ایدر زیرا مذکور اولان لفظ جمعدر واقل جمع ایسه
ایکیدر بوتقدیرجه هر فریقه ایکی حصه و یریلور ابوحنیفه وابو یوسف قتنده دلیل الف لام ایله محلی اولان
جمعدن مراد جنسدر جنس ایسه ادنی یه متناول اولور کله احتمالی ایله الف لام ایله اولان مفرد محلی کبی زیرا
بوایکیسی ایله جنس مراد اولنور چونکه معهود اولمسه نته کیم حق سبحانه وتعالینك (لایحل لك النساء من بعد)
ومحل آخرده (وجعلنا من الماء کل شیء حی) قول شریفلرنده واقع اولمشدر امدی ادنی متعین اولور که اول
واحددر اراده کل متعذر اولور بوتقدیرجه هر فریقه واحد متناول اولوب سهام بش اولور اوچی امهات اولاده
بری فقرا فریقنه و بری مساکین فریقنه و یریلور (وان اوصی بثلث ماله لزید وللفقراء فله نصفه ولهم نصفه)
واکر ثلث مالنی زید وفقرا ایچون وصیت ایلسه ثلث مالك نصفی زید ایچون و نصفی فقرا ایچوندر ابوحنیفه
وابو یوسف قتنده (وعند محمد له ثلثه ولهم ثلثاه) وامام محمد قتنده زید ایچون ثلث وفقرا ایچون ثلثان واردر
(وان اوصی بمائة لزید ومائة لعمرو ثم قال لبکر اشرکتك معهما فله ثلث مال الکل) واکر برکسنه زیده یوز درهم
وعمروه یوز درهم وصیت ایلسه اندنصکره بکره سنی ایکیسنه شریك ایلدم دیسه ٭ امدی بکر ایچون
مائه دن هر برینك ثلثی واردر (ولو بمائة لزید وخمسین لعمر وفلبکر نصف مال الکل منهما) واکر زیده یوز درهم
وعمروه اللی درهم وصیت ایلسه و بکری ایکیسنه شریك ایلسه بکر ایچون ایکیسنك هر برندن نصف واردر
بونده اشتراك اعتباری ممکن دکلدر اقتضا ایلدیکه مفهوم اشتراك ایله عمل اولنه حتی یوز درهمك نصفی زید
ایچون و نصفی بکر ایچون اوله و اللی درهمك نصفی عمرو ایچون و نصفی بکر ایچون اوله (وان قال لفلان علی دین
فصدقوه فانه یصدق الی الثلث) واکر موصی ورثه سنه فلان کسنه نك بنم اوزرمده دینی واردر سز اول دینی تصدیق
ایلك دیسه دین ثلثه دن تصدیق اولنور قیاس بوایدیکه تصدیق اولنمیه زیرا موصی نك ورثه یه مدعی یی بغیر
بینه تصدیق ایلك دیو امر ایلسی خلاف حکم شرعیدر علی دین لفلان دیمك مجهولی اقراردر بونك صحتی بیانه
موقوفدر اول ایسه موتی ایله فوت اولدی اما استحسانا صحیحدر (وان اوصی مع ذلك بوصایا عزل ثلث لها وثلثان
للورثة) واکر موصی فلانك بنم اوزرمده دینی واردر دیو اقراری ایله نیجه وصایا ایله دینی وصیت ایلسه مال
موصینك ثلثی اصحاب وصایا ایچون عزل اولنور و ثلثانی ورثه ایچون عزل اولنور (ویقال لکل صدقوه ماشئتم
فیؤخذ اصحاب الوصایا بثلث ما اقروا به والورثة بثلثی ما اقروا به ویحلف کل علی العلم بدعوی الزیادة علی ما اقروا به)
ولکن اصحاب وصایایه و ورثه یه دینی تصدیق ایلك دیلدیککز مقدارده دینلور مثلا اصحاب وصایا یوز درهم

اقرار ایلسه‌لر اقرار ایلدکاری شیئك ثلثی ایله اخذ اولنورلر یعنی یوزدرهمك ثلثی دائنی ایچون ویریلور واکر ورثه اوچیوزدرهم اقرار ایلسه‌لر اقرار ایلدکاری شیئك ثلثانی ایله اخذ اولنورلر یعنی ایکیوزدرهم دائنی ایچون ویریلور و اصحاب وصایادن وورثه‌دن هر بری اقرار ایلدکاری شیئك اوزرینه زیاده ایله دعوی ایلدیکنده علملری اولدقلرینه تحلیف اولنورلر مثلا اصحاب وصایا یوزدرهم اقرار ایلدیلر وورثه اوچیوزدرهم اقرار ایلدیلر موصینك اقراری بونده زیاده اولدیغنه علملری اولدقلرینه یمین ویریلور (وان اوصی بعین لوارثه ولاجنبی فللاجنبی نصفها ولاشیٔ للوارث) واکر موصی برعینی وارثی واجنبی ایچون وصیت ایلسه اول عینك نصفی اجنبی ایچوندر وارث ایچون برشیٔ یوقدر (وان اوصی لکل من ثلاثة بثوب وهی متفاوتة فضاع ثوب ولم یدرایها هووالورثة تقول لکل هلك حقك بطلت الوصیة فان سلموا مابقی فلذی الجید ثلثا جیدها ولذی الردی ثلثاردیها ولذی الوسط ثلث کل منهما) وبرکسنه اوچ کسنه‌نك هر برینه برثوب وصیت ایلسه حالبوکه لفظ ثوب دال اولدیغی ثیاب بر برندن متفاوت اولسه یعنی جیدو وسط وردی اولسه‌واول ثیابدن برثوب ضایع اولسه و بلنمسه که ضایع اولان قنغیسیدر وورثه‌دن هر بری برینه سنك حقك هلاك اولدی دیسه‌لر وصیت باطله اولور زیرا مستحق اولنان مجهولدن جهالت صحت قضایی منع ایدر واکر ورثه باقی قلان ثیابی تسلیم ایدرلرسه ایکی جید ثوبك ثلثانی جید صاحبی ایچوندر وایکی ردی ثوبك ثلثانی ردی صاحبی ایچوندر و صاحب وسط ایچون جید وردی ایکی ثوبك ثلثی واردر (وان اوصی ببیت معین من دار مشترکة قسمت فان خرج البیت فی نصیب الموصی فهو للموصی له) واکر برکسنه دار مشترکه‌دن بر بیت معینی بررجله وصیب ایلسه اول دار قسمت اولنور اکر وصیت اولنان بیت معین موصی‌نك نصیبنده چقارسه اول بیت موصی‌له ایچوندر (وعند محمد له نصفه) وامام محمد قتنده اول بیتك نصفی موصی‌له ایچوندر (والافله قدر ذرعه وعند محمد قدر نصف ذرعه) واکر دار قسمت اولندقده اول بیت معین موصی‌نك نصیبنده چقمز ایسه بیتك ذرعی مقداری موصی‌له ایچوندر یعنی بیت نه‌مقدار ذراع ایسه اول مقدار ذراع موصی‌له ایچوندر وامام محمد قتنده بیت نه‌مقدار ذراع ایسه انك نصفی مقداریدر (والاقرار کالوصیة) واقرار وصیت کبیدر مثلا دار مشترکه‌دن بر بیت معینی آخره اقرار ایلسه وصیتده اولان احکام نه ایسه بونده دخی او یلجه‌در (قیل لاخلاف فیه لمحمد وهو المختار) دینلدیکه اقرارده امام محمد ایچون خلاف یوقدر شیخین ایله معادر و مختار اولان بودر (وان اوصی بالف عین من مال غیره فلربها الاجازة بعد موت الموصی وله المنع بعد الاجازة) واکر برکسنه غیرك مالندن معین بیك درهمی بررجل ایچون وصیت ایلسه اول بیك درهمك صاحبی ایچون موصینك موتندنصکره اجازت و یرمك واردر واجازت و یردکدنصکره منع ایلك دخی واردر (بخلاف الورثة لو اجازوا مازاد علی الثلث) ورثه بونك خلافیدر اکر ثلث مالدن زیاده‌یه اجازت و یرسه‌لر بعده رجوع ومنعه قادر دکللردر (وان اقر احد الابنین بعد القسمة بوصیة ابیه بالثلث فعلیه دفع ثلث نصیبه) واکر ایکی اوغلان بری بابالری ینك ترکه‌سنی قسمتدنصکره باباسنك ثلث وصیتنی اقرار ایلسه اقرار ایدن ابن کندو نصیبنك ثلثنی دفع ایدر یعنی موصی‌لهه و یرر (وان اوصی بامة فولدت بعد موته فهما للموصی له ان خرجا من الثلث والا اخذ الثلث منهما ثم منه) واکر برکسنه بررجله برجاریه وصیت ایلسه وجاریه موصی‌نك موتندنصکره بر ولد کتورسه اکر ثلث مالدن چقارلرسه امه وولد موصی‌له ایچوندر اکر ثلث مالدن چقارمزلر ایسه موصی‌له ثلثی امه‌دن اخذ ایدر اکر فضله قالور ایسه اندنصکره ولددن اخذ ایدر (وعندهما منهما علی السواء) وامامین قتنده ایکیسندن یعنی امه‌وولددن علی السواء اخذ ایدر زیرا ولد تبعا وصیتده داخلدر انفصال ایله وصیتدن چقمز ❊ امدی وصیت علی السویه ایکیسنده نافذ اولور

باب العتق

بو باب حال مرضده واقع اولان عتقك احکامی بیانده‌در (العبرة بحال التصرف فی التصرف المنجز) حال تصرف ایچون اعتبار منجز تصرفده‌در منجز تصرف شول شیدرکه فی الحال حکمی ایجاب ایدر انت حر ووهبتك کبی (فان کان فی الصحة فمن کل المال وان کان فی مرض الموت فمن ثلثه) اکر تصرف منجز صحتنده اولورسه کلی مالندن اولور اکر مرض موتنده اولورسه ثلث مالندندر وتصرف ایله مراد تصرف انشائیدر

زيرا تصرف انشائيده معناى تبرع واردر حتى مرضنده دين اقرار ايلسه كلى مالندن نافذ اولور ومرضنده
نكاح ايلسه مهر مثلى كلى مالندندر (والمضاف الى الموت من الثلث وان كان فى الصحة) وموته مضاف اولان
تصرف ثلث مالندندر اكر اول تصرف حالت صحتده اولمش ايسه ده مثلا انت حر بعد موتى او هذا لزيد بعد موتى
ديمك كبى بونلر ثلثدن اعتبار اولنور (ومرض صح منه كالصحة) و بر مرضكه اندن صحت بوله صحيح كبيدر زيرا
حق ورثه وغرما انك مالنه تعلق ايتمز الا مرض موتنده تعلق ايدر واول مرضدنكه برء حاصل اولدى ظاهر
اولديكه مرض موت دكل ايمش انك مالنه برفردك حق تعلق ايتمز (فالتحرير فى مرض الموت والمحاباة والكفالة
والهبة وصية فى اعتباره من الثلث) امدى مرض موتده تحرير ومحاباة وكفالت وهبه وصيتدر هر برينك اعتبارى
ثلثدندر (فان اعتق وحابى وضاق الثلث عنهما فالمحاباة اولى ان قدمت وهما سواء ان اخرت) اكر اعتاق ايلسه
ومحاباة ايلسه وبو ايكيسندن ثلث ضيق اولوب چقمسه امدى محاباة اولى در اكر تقديم اولنمش ايسه
مثلا بركسنه نك قيمتى ايكيوز درهمه دكر برعبدى اولوب يوز درهمه بيع ايلسه و يوز درهم قيمتلى برعبدنى دخى
اعتاق ايلسه و بو ايكى عبددن غيرى برشيئى اولمسه ثلث محاباته صرف اولنور وعبد قيمتى ايچون سعى ايدر
اكر محاباة تأخير اولنسه ايكيسى برابردر مثلا قيمتى يوز درهم اولان عبدى اعتاق ايلسه اندنصكره قيمتى
ايكيوز درهم اولان عبدى يوز درهمه بيع ايلسه حالبوكه اول ايكى عبددن غيرى مالى اولمسه ثلث ايكى عبد
ماييننده مناصفه طريقى اوزره تقسيم اولنور اعتاق اولان عبدك نصفى معتق اولوب نصفى ايله سعى ايدر
وصاحب محاباة مقدما يوز درهمه الديغى عبدى يوز اللى درهمه قبول ايدوب اخذ ايدر (وان اعتق
بين محاباتين فنصف للاولى ونصف للمحاباة بين العتق والاخيرة) واكر ايكى محاباة بيننده اعتاق ايلسه ثلث
تقسيم اولنور نصفى محاباة اولى يه ونصفى عتق ايله محاباة اخيره بيننده تقسيم اولنور* صورت مسئله بركسنه قيمتى
ايكيوز درهملك برعبدنى يوز درهمه بيع ايلسه و بعده قيمتى يوز درهملك برعبدينى اعتاق ايلسه اندنصكره قيمتى
ايكيوز درهملك برعبدينى دخى يوز درهمه بيع ايلسه بونلردن غيرى شيئى اولمسه اول كسنه نك ثلث وصيتى
تقسيم اولنوب ثلثك نصفى محاباة اولى يه ونصفى دخى عتق ايله محاباة اخيره بيننده تقسيم اولنور زيرا اخيركه
محاباتدن عتق مقدم اولمغله ماينلرى مستوى اولوب مناصفه طريقى اوزره تقسيم اولنور (وان حابى
بين عتقين فنصفه للمحاباة ونصفه للعتقين) واكر بين العتقين محاباة اولسه ثلثك نصفى محاباة ايچون ونصف
ثلث ايكى عتق ايچوندر صورة مسئله بركسنه يوز درهم قيمتلى برعبدنى اعتاق ايلسه بعده قيمتى ايكيوز درهملك
برعبدنى دخى يوز درهمه بيع ايلسه و بعده قيمتى يوز درهم برعبدنى دخى اعتاق ايلسه وموصينك بونلردن
غيرى برشيئى اولمسه ثلثك نصفى محاباة ايچون ونصفى ايكى عتقا ايچوندر ابو حنيفه قتنده (وعندهما العتق
اولى فى الجميع) و امامين قتنده جميعسنده عتق اولى در امامينك دليلى عتقه فسخ لاحق اولمديغيدر
وابو حنيفه نك دليلى محاباة اقوادر زيرا محاباة عقد معاوضه ضمننده واقع اولمشدر (وان اوصى بان يعتق عنه
بهذه المائة عبد فهلك منها درهم بطلت الوصية) واكر بركسنه وصيت ايلسه كه شو يوز درهم ايله كندو ايچون
برعبد اعتاق اولنه واول يوز درهمدن بردرهمى هلاك اولسه وصيت باطله اولور ابو حنيفه قتنده (وعندهما
يعتق بما بقى) وامامين قتنده باقيسى ايله اعتاق اولنور زيرا وصيتلر بنك برنوعيدر ممكن اولديغى مرتبه تنفيذى
واجبدر حجت وصيت قياس اوزره (ولو كان مكان العتق حج حج بما بقى اجماعا) واكر وصيت عتق مكاننده حج ذكر
اولنسه اجماعا باقى ايله حج اولنور (وتبطل الوصية بعتق عبده لوجنى بعد موت سيده فدفع بها وان فدى فلا)
وموصينك كندو عبدينك عتقنه وصيتى باطله در اكر اول عبد سيدينك موتندنصكره جنايت ايلسه
بو تقديرجه اول جنايت مقابله سنده عبد ولى جنايته دفع اولنور دفع اولنمسى صحيحدر زيرا ولى جنايتك حق
موصينك حقى اوزرينه مقدمدر كذلك موصى لهك كه عبد كندو نفسيدر انك حقى اوزرينه دخى
مقدمدر واكر ورثه ولى جنايته فدى ويرسه لر وصيت باطله اولمز (ولو اوصى لزيد بثلث ماله وترك عبدا فادعى
زيد عتقه فى الصحة والوارث عتقه فى المرض فالقول للوارث ولا شئ لزيد الا ان يفضل الثلث عن قيمته او يبرهن
على دعواه) واكر موصى زيد ايچون ثلث مالنى وصيت ايلسه و برعبد ترك ايلسه زيد ادعا ايلسه كه موصى
عبدى صحتنده اعتاق ايلدى ووارث ادعا ايلسه كه مرضنده اعتاق ايلدى امدى قول وارث ايچوندر

زید ایچون برشی یوقدر مکرکه ثلث عبدك قیمتندن زیاده اوله مثلا عبدك قیمتی بیك درهم اوله ثلث ایکی بیك درهم اوله یاخود زید حال صحتنده اعتاق ایلدیکنه بینه اقامت ایلسه اول وقت قول موصی لهك اولور حاصل کلام زیدك حال صحتنده اعتاق ایلدی دیو دعواسی حال صحتنده اعتاق وصیتدکلدر ثلث جمیع مالدن چقار کندویه زیاده‌جه نفع اولور اما مرض موتنده اعتاق وصیتدر جمله وصایادن مقدمدر بویله اولیجق ثلثه نقصان طاری اولور (ولو ادعی رجل علی المیت دینا والعبد اعتاقه فی صحته وصدقهما الوارث سعی العبد فی قیمته وتدفع الی الغریم وعندهما لایسعی) واکر بر رجل میت اوزرینه دین ایلسه وعبدی حال صحتنده کندونك اعتاقنی دعوی ایلسه حالبوکه عبددن غیری مالی اولمسه ووارث دین دعوی ایدن رجلی وعتق دعوی ایدن عبدی تصدیق ایلسه عبد قیمتی ایچون سعی ایدر وسعی ایلدیکی اقچه غریمه ویریلور یعنی دعوی ایدن کسنه یه دفع اولنور ابوحنیفه قتنده وامامین قتنده عبد معتق اولور سعی ایلز (وان اجتمعت وصایا وضاق الثلث عنها قدمت الفرائض وان اخرها فان تساوت فی الفریضة اوغیرها قدم ماقدمه) واکر وصایا جمع اولسه وثلث وصایادن ضیق اولسه یعنی قلیل اولسه فرائض تقدیم اولنور اکر موصی ذکرده اول فرائضی تأخیر ایلمش ایسه‌ده حج وزکاة وکفارات کبی اکر فرضیتده مساوی اولورسه یعنی وصایانك جمله‌سی فرض اولورسه موصی مقدم ذکر ایلدیکی شیء تقدیم اولنور زیرا ظاهر حال موصینك حالیدر کندو قتنده اهم اولانی تقدیم ایتمشدر ظاهر ایله ثابت اولان نص ایله ثابت اولان کبیدر (وقیل ان تساوت فی الفریضة تقدم الزکاة علی الحج وقیل بالعکس) ودینلدیکه اکر وصایا فرضیتده مساوی اولسه زکاة حج اوزرینه تقدیم اولنور بوقول امام محمدك قولیدر ابو یوسفدن ایکی روایتك بریدر روایت اولینك وجهی بودرکه زکاة ایله حج فرضیتده مساوی اولدیلر ایسه زکاته حق عبد تعلق ایلدیکله زکاة تقدیم اولنمق اولیدر روایت ثانینك وجهی بودرکه حج مال ایله نفس ایله قائم اولور زکاة ایسه فقط مال ایله‌در ❊ امدی حج اقوادر (ویقدم الحج والزکاة علی الکفارة فی القتل والظهار والیمین) وحج وزکاة کفارت قتل وکفارت ظهار وکفارت یمین اوزرینه تقدیم اولنور زیرا حج وزکاتك مزیتی واردر کفارات اوزرینه حتی نبی علیه السلامك (من مات وعلیه حجة الاسلام ان شاء مات یهودیا وان شاء مات نصرانیا وان شاء مجوسیا) قول شریفی تهدیدو اقع اولمشدر کذا فی النهایة (والکفارات علی صدقة الفطر وصدقة الفطر علی الاضحیة) وکفارات صدقهٔ فطر اوزرینه تقدیم اولنور وصدقهٔ فطر اضحیه اوزرینه تقدیم اولنور زیرا صدقهٔ فطرك وجوبنه اتفاق واردر بو تقدیرجه اقوی تقدیم اولنور (وان اوصی بحجة الاسلام احجوا عنه رجلا من بلده راکبا ان وفت النفقة والا فمن حیث تفی) واکر حجة الاسلامه وصیت ایلسه احجوا عنه یعنی ورثه بر رجلی کندو بلدندن راکبا آنکیچون حج ایتدیررلر اول بلددن نفقه وفا ایدرسه اکر نفقه وفا ایلز ایسه وفا ایده‌جك مکاندن حج ایتدیررلر (وان خرج حاجا فات فی الطریق واوصی ان یحج عنه حج عنه من بلده) واکر برکسنه اوندن حاجا چیقسه وطریقده فوت اولسه وکندو ایچون حج اولنمقلغی وصیت ایلسه موصی ایچون کندو بلدندن حج ایتدیریلور ابوحنیفه قتنده (وعندهما من حیث مات استحسانا) وامامین قتنده فوت اولدیغی مکاندن حج ایتدیریلور استحسانا زیرا نیتیله اولان سفر قربت واقع اولدی موصینك قطع مسافه ایلدیکی مقدار فرض ساقط اولدی اجری علی الله‌در وحق سبحانه وتعالینك (ومن یخرج من بیته مهاجرا الی الله) قول شریفی واقع اولمشدر وموصینك موتی ایله سفری منقطع اولمدی بلکه انك ایچون حج مبرور ثابت اولدی ❊ امدی بو تقدیرجه فوت اولدیغی مکاندن بدأ اولنور امام اعظم ایچون دلیل تحقیقا بلدندن حج ایتدیرمکه منصرفدر وعملی فوت ایله منقطع اولدی زیرا نبی علیه السلامك (اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا من ثلاث) قول شریفی واقع اولمشدر (وعلی هذا الخلاف اذا مات الحاج عن غیره فی الطریق) وینه بوخلاف اوزرینه‌در غیری ایچون حج ایدن کسنه یولده فوت اولسه امام اعظم قتنده موصینك بلدندن احجاج ایتدیریلور امامین قتنده فوت اولدیغی یردن احجاج ایتدیریلور

❊ باب الوصیة للاقارب وغیرهم ❊

بو باب اقارب واقاربدن غیری ایچون واقع اولان وصیتك احکامی بیانده‌در (جار الانسان ملاصقه) انسانك

جاری ملاصقیدر ابو حنیفه قتنده (وعندهما من یسكن محلته ویجمعهم مسجدها) وامامین قتنده جار
شول كمسنه‌در كه انك محله سنده ساكن اوله وانلر ایله مسجدنده جمع اوله عرفا وشرعا بونلرك كلیسنه جار
تسمیه اولنور زیرا نبی صلی الله تعالی علیه وسلمك (لاصلاة لجار المسجد الا فی المسجد) قول شریفی وارد اولمشدر
(ویستوی فیه الساكن والمالك والذكر والانثی والمسلم والذمی) ووصیته دخولده ساكن ومالك وذكر وانثی
ومسلم وذمی برابردر زیرا جارا سمی جمله یه متناولدر (وصهره من هو ذو رحم محرم من امرأته) وانسانك
صهری خاتونك ذو رحم محرمی اولان كمسنه‌در وصحاحده اصهار اهل بیت المرأة دیمشدر (وختنه
من هو زوج ذات رحم محرم منه) وانسانك ختنی ایچون وصیت ایلسه اول وصیت زوج ذات رحم محرم
اولان كمسنه ایچوندر قزلرینك ازواجی كبی وقزقرنداشلرینك زوجلری وعمات وخالاتنك زوجلری كبی بونلرك
جمله سنه ختن تسمیه اولنور ودینلدیكه بونلر ائمه متقدمین عرفنده‌در اما بزم عرفزده ازواج محارمدن
غیری یه ختن اسمی متناول اولمز (یستوی فی ذلك الحر والعبد والاقرب والابعد) صهر وختنده حر وعبد
واقرب وابعد برابردر زیرا لفظ صهر جمله سنه متناولدر (واقاربه واقرباؤه وذو قرابته وارحامه وذوا ارحامه
وانسابه الاقرب فالاقرب من كل ذی رحم محرم منه) وبر كمسنه اقاربی یاخود اقرباسی وذوقرابتی
یاخود ارحامی یاخود ذوا ارحامی وانسابی ایچون وصیت ایلسه اقربی ایچون اولور واقرب ایسه
اول موصینك ذی رحم محرم اولان كمسنه‌لر یدر امدی اقرب اولان تقدیم اولنور (ولا یدخل فیه الوالدان
والولد) وبو الفاظك كلیسنده بابا وانا واوغل داخل اولمزلر زیرا اسم قریب بونلره اطلاق اولنمز زیرا قریب
اهل لغتك عرفلری اوزره غیرك واسطه سیله بر كمسنه یه تقرب ایلیكدر والد وولد ایسه بنفسها تقرب
ایلمشلردر ما بینده واسطه یوقدر بو اجلدندر كه حق سبحانه وتعالی (الوصیة للوالدین والاقربین)
بیورمشلردر اقربی والدینی اوزینه عطف ایلدی عطف ایسه مغایرت ایچوندر اكر والدین اقربیندن اولیدی
عطف اولنمزدی (وفی الجد روایتان) وجده امامدن ایكی روایت واردر وولد ولدده دخی ایكی روایت واردر زیرا
وصیت اخت میراثدر اقربیت اعتبار اولندیغی كبی بونده دخی اعتبار اولنور ظاهر روایتده ❊ جد وجده
وولد ولد ظاهر روایتده داخل اولورلر (وان لم یكن له ذو رحم محرم بطلت) واكر موصی ایچون اقاربندن
ذو رحم محرم بر كمسنه اولسه وصیت باطله اولور ابو حنیفه قتنده (وتكون للاثنین فصاعدا) واقارب ایچون
وصیت ایكی ایچون دخی زیاده ایچون اولور زیرا وصیت اخت میراثدر ومیراثده مذكور اولان جمع اثناندر
وصیتده دخی اویله‌در (وعندهما ینسب الی اقصی اب له فی الاسلام بان اسلم او ادرك الاسلام وان لم یسلم)
وامامین قتنده وصیته شول كمسنه داخل اولور كه موصینك اقصای ابنه نسبت اولنه كه زمان حضرتده اسلامه
كلمش اوله یاخود اسلامه ادراك ایلمش لكن مسلمان اولممش اوله اقصای اب بو اولمش اولور بو مسئله‌ده
مشایخك اختلافی واردر ثمرۀ اختلاف ابو طالب وعلی رضی الله تعالی عنهما مثللوده ظاهر اولور بر كمسنه
اولاد علی اقرباسندن برینه وصیت ایلسه شول كمسنه كه اسلامه ادراكنی اكتفا ایلدی وصیت اولاد
ابو طالبه صرف اولنور دیدی وشول كمسنه كه اسلامی شرط ایلدی وصیت اولاد علی یه صرف اولنور غیری یه
صرف اولنمز دیدی وبالاجماع اولاد عبد المطلب دخی داخل اولمز زیرا عبد المطلب اسلامه ادراك ایلمدی
(فمن له عمان وخالان الوصیة لعمیه) امدی بر كمسنه اقاربی ایچون وصیت ایلسه واول كمسنه‌نك ایكی عمی وایكی خالی
اولسه وصیت ایكی عمی ایچوندر ابو حنیفه قتنده اقربه اعتبار ایله ارثده اولدیغی كبی (وعندهما للكل
علی السواء) وامامین قتنده عمان وخالان هر بری برابردر ایكی فرقه دخی موصی له‌در علی السویه تقسیم
ایدرلر اقربیت اعتبار اولنمز (ومن له عم وخالان نصف الوصیة لعمه ونصفها بین خالیه) وبر كمسنه‌نك بر عمی
وایكی خالی اولسه واقاربه وصیت ایلسه نصف عمی ایچوندر ونصفی ایكی خالی بیننده یعنی ما بینلرنده تقسیم
ایدرلر عم ترجیح اولنور زیرا اب طرفندندر (وان له عم فقط فنصفها له) واكر موصینك انجق بر عمی اولسه
وصیتك نصفی اول عم ایچوندر زیرا اقارب جمعدر ادناء جمع ایكیدر ❊ امدی جمعك اعتباری لابددر
بو تقدیرجه نصفی عم ایچون ویرلدكدنصكره نصفی ورثه ایچون رد اولنور (وان له عم وعمة وخال وخالة
فالوصیة للعم والعمة علی السواء) واكر بر كمسنه اقاربنه وصیت ایلسه وموصینك بر عمی وبر عمه‌سی وبر خالی

و برخالەسی اولسە ❊ امدی وصیت عم وعمتە ایچوندر زیرا قرابتدە ایکیسی برابردر ومعنای جمع ایکیسی ایلە متحقق اولور کرچە عمتە عم ایلە وارث اولمز اما وصیتدە برابر مستحقە اولور (وعندهما الوصیة للکل علی السویة فی جمیع ذلك) وامامین قتندە وصیت علی السویە جملەسی ایچوندر زیرا تحت اقاربە داخلاردر بو مسئلەدە اقربیت اعتبار اولنمز (واهل الرجل زوجته) ورجلك اهلی زوجەسیدر ابوحنیفە قتندە مثلا اکرفلان کمسنەنك اهلنە دیو وصیت ایلسە اول وصیت اول فلانك زوجەسی ایچوندر (وعندهما من یعولهم وتضمهم نفقته) وامامین قتندە رجلك اهلی شول کمسنەدرکە عیالندە اولە ونفقەسنی ضم ایلیە (وآله اهل بیته وابواه وجده من اهل بیته) وانسانك آلی اهل بیتیدر برکمسنە فلانك آلنە دیو وصیت ایلسە وصیت اول فلانك اهلی بیتی ایچوندر زیرا آل شول قبیلەدرکە اسلامدە اقصای ابە دکین بابا طرفندن منسوب اولانك جملەسی داخل اولورلر بوندە اقرب وابعد وذکر وانثی ومسلم وکافر وصغیر وکبیر برابردر اولاد بنات واولاد اخوات آل تعریفنە داخل اولمزلر وقرابت امدن برفرد داخل اولمز باباسی وجدی اهل بیتندندر (واهل نسبه من ینسب الیه من جهة الاب) وموصینك اهل نسبی شول کمسنەدرکە اول کمسنەیە باباجهتندن منسوب اولە (وجنسه اهل بیت ابیه) وانسانك جنسی باسنك اهل بیتیدر زیرا انسان باباسنە تجنیس ایدر بوتقدیرجە آل کبی اولدی قرابت بونك خلافیدر زیرا اقاربدە بابا وانا طرفندن اعتبار اولنور برکمسنە اهل بیتنە یاخود نسبنە وصیت ایلسە بوعبارت اب طرفندن اولان کمسنەیە متناول اولور (والوصیة لبنی فلان وهو اب صلب للذکور خاصة) وبنی فلان ایچون وصیت حالبوکە اول فلان اب صلبدر اول وصیت خاصة ذکور ایچوندر اناث داخل اولمز ابوحنیفە قتندە وصیة مبتدأ للذکور خبردر (وعندهما وهو روایة عن الامام یدخل الاناث ایضا) وامامین قتندە معنی انلرك قولی امامدن روایتدر ذکور داخل اولدیغی کبی اناث دخی داخل اولور فقط ذکور واناث مختلط اولسە ❊ ورجالە خطاب جملەسنە عام اولور (ولورثة فلان للذکر مثل حظ الانثیین) وفلانك ورثەسی ایچون ایلدیکی وصیت للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم اولنور (واولاد فلان للذکر والانثی علی السواء) واکرفلانك ولدی ایچون دیو وصیت ایلسە ذکر وانثی برابردر زیرا اسم ولد ذکر وانثیە شاملدر صاحب اختیاردرکە ولد مولود ایچون اسم جنسدر کرك ذکر اولسون کرك انثی اولسون کرك براولسون کرك چوق اولسون جملەسی داخلدر حتی حمل دخی داخل اولور (ولا یدخل اولاد الابن عند وجود اولاد الصلب ویدخلون عند عدمهم دون اولاد البنت) واولاد ابن اولاد صلب وار ایکن فلانك ولدی ایچون اولان وصیتە داخل اولمز اما اولاد صلب یوغیکن اولاد ابن داخل اولور امامطلقا اولاد بنات داخل اولمز (وان اوصی لبنی فلان وهو ابو قبیلة لا یحصون فیه فهی باطلة) واکر برکمسنە فلانك بنی ایچون دیو وصیت ایلسە حالبوکە اول ابنای فلان احصا اولنمز ابو قبیلە اولسە اول وصیت باطلەدر زیرا هرکسك حقی تصحیح اولمق ممکن دکلدر جهالت متفا حشە واردر صرف ایتمك متعذر اولدیغندن باطل اولور (وان لایتامهم اوعمیانهم اوزمناهم اوارامله‍م فللغنی والفقیر منهم والذکر والانثی ان کانوا یحصون وللفقراء منهم خاصة ان کانوا لا یحصون) واکر موصی بنی فلانك ایتامی ایچون یاخود اعمالری ایچون یازمناسی ایچون یعنی مقعدلری ایچون ویا ارامل ایچون دیو وصیت ایلسە ذکر اولنان طائفەنك غنی وفقیری وصیتە داخل اولور وذکر انثی دخی داخل اولور اکر موصی لهك احصاصی ممکن اولورسە وانلرك خاصة فقراسی ایچون اولور اکر موصی لهك احصاسی ممکن اولمز ایسە وصیتدن مراد قربتدر امدی فقرانك حاجتی ادا ایتمك قربتدر ❊ ارامل ارملەنك جمعیدر صاحب مغرب دیمشدرکە ارملە شول خاتوندرکە زوجی فوت اولوب فقیرە قالە ابن سکیت الارامل المساکین من الرجال والنساء دیمشدر (ولموالیه فهی لمن اعتقهم فی الصحة او المرض ولاولادهم) وبرکمسنە موالیسی ایچون وصیت ایلسە اول وصیت شول کمسنە ایچوندرکە موصی اول موالی بی اعتاق ایتمشدر حال صحتندە ویاحال مرضندە دخی موالینك اولادی رجال ونسادن انلر دخی داخلاردر موالی ایکی معنایە محتملدر بری اعتاق ایلدیکی عبددر وبری کندوبی اعتاق ایدن افندیلردر امابومحلدە مراد اعتاق اولنان عبددر (ولا یدخل مولی الموالاة) ولموالیه لفظیلە اولان وصیتە مولی الموالاة داخل اولمزلر زیرا ولاء عتاقە عتق ایلەدر مولی الموالاة عقد ایلە داخل اولمز (ولاموالی الموالی الاعند عدمهم)

موالی الموالی دخی داخل اولمز الاحقیقة او لان موالینك عدمی قیدیه داخل اولور موالی الموالی غیریدر
موالیسیدر انلر ولد الولد منزله سنده در ولد صلب وار ایکن ولد الولده برشی یوقدر و حقیقة موالی شونلردر که
انلرك اوزرینه عتق واقع اوله برکمسنه نك برمولی سی اولسه و بردخی مولی الموالی سی اولسه وصیتك نصفی
مولی سنه و یریلور باقیسی ورثه یه و یریلور مولی الموالی یه برشی یوقدر (وتبطل ان کان له معتقون و معتقون)
لموالیه لفظیله اولان وصیت باطله اولور اکر موصینك معتقلری و معتقلری وار ایسه مثلا موصی عبدایمش
کندو یی اعتاق ایدنلردن و کندو اعتاق ایلدیکی معتقلردن موجود اولسه اسم موالی ایکیسنه دخی متناولدر
لکن معنالری مختلفدر بری منعم و بری منعم علیه در عموم لفظ ایله عمل متعذر در زیرا اسم مشترك معنیین
مختلفین ایچون حالت واحده ده موضع اثباتده منتظم اولمز ✻ بو مسئله نك خلافیدر برکمسنه فلانك موالیسنه
تکلم ایلیه یندیو یمین ایلسه اعلی و اسفله متناول اولور ✻ زیرا نفیده واقع اولمشدر (واقل الجمع اثنان فی الوصایا
کالمواریث) وصایاده اقل جمع ایکیدر مواریث کبی زیرا وصایا اخت میراثدر

✻ باب الوصیة بالخدمة والسکنی والثمرة ✻

بو باب خدمت و سکنی و ثمره ایله واقع اولان وصیتك احکامی بیانینده در (تصح الوصیة بخدمة عبده و سکنی داره
و بغلتهما مدة معینة و ابدا) عبدك خدمتنی و دارك سکناسنی و بو ایکیسنك غله سنی مدت معینه ایچون و ابدی
وصیت صحیحه اولور مثلا برکمسنه عبدنی برسنه یاخود ایکی سنه یاخود ابدی خدمت ایلسون دیو وصیت
ایلسه و فلان کمسنه دارمده مدت معینه و ابدا لفظی ایله ساکن اولسون دیو وصیت ایلسه صحیح اولور زیرا
منافعن تملیك حیاتنده بدل ایله و بغیر بدل صحیح اولور کذلك بعد الممات حاجت ایچون اعیانده اولدیغی کبی
منافعده دخی صحیح اولور بو تقدیرجه حق منفعت ایچون میتك ملکنده محبوس اولور زیرا موت حاجتی
ازاله ایلمز اکر موصی له فوت اولسه عبد یاخود دار موصینك ورثه سنه تسلیم اولنور غله وصیتی دخی
بویله در (فان خرج ذلك من الثلث سلم الی الموصی له والاقسمت الدار وتهایئا فی العبد یومین لهم و یوما له)
اکر مذکور اولان رقبهٔ عبد و رقبهٔ دار وصیتی ثلث مالدن چقارسه عبد و دار موصی لهه تسلیم اولنور
اکر ثلث مالدن چقمز ایسه دار قسمت اولنور اثلاثا ثلثی موصی له ایچون و ثلثی ورثه ایچوندر انتفاع
جهتندن و عبدده ورثه موصی له تهایئی ایدرلر یعنی عبد ایکی کون ورثه یه خدمت ایدر و برکون موصی لهه
خدمت ایدر زیرا موصی لهك حقی ثلثدر و ورثه نك ثلثیندر عینده اولان وصیت کبی (فاذا مات الموصی له
ردت الی ورثة الموصی) پس موصی له فوت اولسه عبد و دار موصینك ورثه سنه رد اولنور موصی لهك
ورثه سی استخدامه قادر دکللردر زیرا موصی موصی له ایچون تملیك ایلمشدر که ورثه یه انتقال ایده
(وان مات فی حیاة الموصی بطلت) و اکر موصی له موصینك حیاتنده ایکن فوت اولسه وصیت باطله اولور زیرا
وصیت موتندنصکره مضاف بر تملیکدر فی الحال ایسه موصینك ملکنده ثابتدر (ومن اوصی له بغلة الدار
والعبد لایجوز له السکنی والاستخدام فی الاصح) و اکر برکمسنه ایچون بر دارك غله سی یاخود عبدك غله سی
وصیت اولنسه اول کمسنه ایچون دارده ساکن اولمق و عبدك استخدامی جائز اولمز اصح روایتده مصنفك
اصح روایت دیدیکی بعضیلر سکنی و استخدامی تجویز ایلمشلردر اول اجلدن اصح روایت قیدنی ذکر ایلدی
(ولالمن اوصی له للخدمة والسکنی ان یواجر) دخی شول کمسنه ایچونکه برعبد استخدامه و بر دار سکناسیله
وصیت اولنسه اول کمسنه ایچون عبدی و داری اجاره یه و یرمك جائز دکلدر (وان اوصی له بثمرة بستانه
فمات وفیه ثمرة فله هذه فقط وان زاد ابدا فله هی ومایستقبل) و اکر بستانك ثمره سی ایله وصیت اولنسه
و وصیت ایدن کمسنه فوت اولسه و بستانده ثمره اولسه انجق اول موجود اولان ثمره موصی له ایچوندر
اکر موصی ابدا لفظنی زیاده ایلسه موجود اولان ثمره و کله جك ثمره موصی له ایچوندر (وان اوصی بغلة بستانه
فله الموجود ومایستقبل) و اکر برکمسنه بستانك غله سیله وصیت اولنسه موجود اولان ثمره و کله جك موصی له
ایچوندر غله ایله ثمره نك فرقی واردر غله وصیت اولنانه دائما مستحق اولور ثمره ایسه مستحق اولان شیئده انجق
قائم و موجود اولان مستحق اولور مکر ابدا لفظی ایله زیاده اوله اول زمانده غله کبی اولوب دائما مستحق اولور
(وان اوصی له بصوف غنمه اولبنها او اولادها فله مایوجد من ذلك عند موته فقط قال ابدا اولم یقل) و اکر برکمسنه

غمك، صوفی یاخود غمك لبنی یاخود اولادی یعنی قوزوسی ایله وصیت اولنسه موصینك موتنده مذكور اولان شیئك انحق موجودی یعنی بولنان شیء موصی‌له ایچوندر موصی‌له كرك ابدالفظنی دیسون كرك دیمسون برابردر موصینك موتندنصكره حادث اولان شیئه مستحق اولمز

باب وصیة الذمی

بو باب ذمینك وصیتنك احكامی بیانندەدر (لوجعل ذمی داره بیعة او كنیسة فی صحته ثم مات فهی میراث) اكر برذمی كندو دارنی صحتنده یهودی یه بیعه یاخود نصارایه كنیسه ایلسه اندنصكره فوت اولسه اول دار میراثدر بالاتفاق (ولو اوصی به لقوم مسمین جاز من الثلث) و برذمی كندو دارنی برمعین قوم ایچون بیعه یاخود كنیسه اولمق ایچون وصیت ایلسه ثلث مالندن جائز اولور اتفاق اوزره مسمین جمع مسمیدر اصلی مسمیین ایدی یای اولایی الفه قلب ایلدك اجتماع ساكنین اولدی الفی حذف ایلدك مسمین اولدی (وكذا فی غیر المسمین خلافا لهما) وغیر مسمین یعنی متعین اولمیان قوم غیر محصور ایچون دخی وصیت جائز اولور ابو حنیفه قتنده اما امامین ایچون خلاف واردر زیرا وصیت حقیقتده معصیتدر واكر كندو اعتقادلرنده قربت ایسه‌ده ※ امدی معصیته وصیت باطله در (وتصح وصیة مستأمن لاوارث له فی دارنا بكل ماله لمسلم او ذمی) وارثی اولمیان مستأمنك دخی بزم دار یعزده یعنی دار اسلامده كلی مالنی مسلم ایچون یاخود ذمی ایچون وصیتی صحیحه‌در زیرا ثلث اوزرینه زیاده وصیتك امتناعی ورثه‌نك حقی ایچوندر و ینه اجازتلری اولدقده اولدخی تنفیذ اولنور بونك ایسه دار اسلامده ورثه سی یوقدر جمله مالنه وصیتی صحیح اولور (وان اوصی ببعضه رد الباقی الی ورثته) واكر مستأمن بعض مالنی وصیت ایلسه وفوت اولسه باقیسی دار حربده اولان ورثه‌سنه رد اولنور دار حربده اولان ورثه‌سنه رد حق ورثه یی مراعاة ایچون دكلدر حق مستأمنی مراعاة ایچوندر (وتصح الوصیة له مادام فی دارنا من مسلم او ذمی) ومستأمنك مسلم وذمی یه وصیتی صحیح اولور مادامكه بزم دار یعزده در زیرا مادامكه دار اسلامده ذمی منزله‌سنده‌در (وصاحب الهوی ان لم یكفر بهواه فهو كالمسلم فی الوصیة والا فكالمرتد) وصاحب هوا یعنی اهل ضلالتك هواسی سببیله اكر كفرینه حكم اولنمامش ایسه مسلم كبیدر اكر كفرینه حكم اولنمش ایسه مرتد كبیدر صاحب هوی شول طائفه‌در كه علی رضی الله عنه ایچون الله اكبر دیرلر وبعضیلری الله اصغر دیرلر وبعضیلری حضرت عائشه رضی الله عنهانك براءت ونزاهتنده‌بوقدر آیات قرآنیه نازل اولمشیكن مخالف نص شریف قذف ایدرلر ومرتدك احوالی ابو حنیفه و امامین قتلرنده اختلاف اوزره‌در اكر برمسلم مرتد اولسه یهودی ونصرانی ومجوسی هرقنغیسی اولورسه اولسون عیاذا بالله تعالی شو وصایادن بعضیسن وصیت ایلسه ابو حنیفه قولی اوزره مسلمك وصایاسندن صحیح اولان شیئلر توقیف اولنور واول شیئكه مسلمك وصایاسندن صحیح اولمز اول وصیت باطله اولور امامین قتنده مرتدك تصرفاتی نافذه‌در فی الحال ※ وصاحب الهوی مبتدأ فهو كالمسلم خبریدر (ووصیة الذمی تعتبر من الثلث) وذمینك وصیتی ثلثدن اعتبار اولنور (ولا تصح لوارث) وذمینك وارثه وصیتی صحیح دكلدر مسلمك صحیح اولمدیغی كبی زیرا انلر احكام اسلامدن معاملاته رجوع ایدن شیئی التزام ایتمشلردر (وتجوز لذمی من غیر ملته) وذمینك كندو ملتندن غیری ذمی ایچون وصیتی صحیحدر زیرا الكفر ملة واحدة (لا لحربی فی دار الحرب) وذمینك دار حربده اولان حربی ایچون وصیتی صحیح دكلدر زیرا ارث تباین دارین ایله ممتنعدر ووصیت دخی اخت میراثدر

باب الوصی

بو باب موصی الیهك یعنی وصینك احكامی بیانندەدر (ومن اوصی الی رجل فقبل فی وجهه ورد فی غیبته لا یرتد) وبركمسنه بررجلی وصی ایلسه اولدخی وصایتی انك یوزینه قبول ایلیوب غیبتنده رد ایلسه وصایتی رد اولنماز زیرا موصی اكا اعتماد ایلدیكی حالده فوت اولمشدر اكر غیبتنده ردی صحیح اولسه موصی مغرور اولمق لازم كلور (وان رد فی وجهه یرتد) واكر مواجهه‌سنده رد ایدرسه رد ایتمش اولور (فان لم یقبل ولم یرد حتی مات الموصی فهو مخیر بین القبول وعدمه) اكر موصی بررجلی وصی ایلدكده اول كمسنه وصایتی موصی فوت اولنجه نه قبول ایلسه ونه رد ایلسه اول كمسنه قبول ایله عدم قبول بیننده مخیردر دیلرسه قبول ایدر دیلرسه رد ایدر (وان باع شیئا من التركة لم یبق له الرد وان غیر عالم بالایصاء) واكر وصی تركه‌دن برشیء

بیع ایلسه اول کمسنه ایچون وصایتی رد ایتلك یوقدر زیرا انك بیعی وصیتی قبولدر اکر بیع ایلدکده ایصایه
عالم دکل ایسه‌ده بیع ایله وصیتی قبول ایتمش اولدی (فان رد بعد موته ثم قبل صح مالم ینفذ قاض رده) اکر وصی
موصینك موتندن صکره وصایتی رد ایلسه ورد ایلدکدن صکره ینه قبول ایلسه قبولی صحیحدر مادامکه
قاضی ردنی تنفیذ ایلمیه الا ایچون لاقبل دیدکده قاضی ردنی تنفیذ ایدوب وصایتدن اخراج ایلسه قبولی صحیح
اولمز (وان اوصی الی عبد او کافر او فاسق اخرجه القاضی ونصب غیره وان الی عبده) واکر برکمسنه وصایتی
برعبده یاخود برکافره ویا برفاسقه وصیت ایلسه قاضی اول وصی یی اخراج ایدوب مکانه غیریسنی نصب ایدر
اکر کندو عبدنه دخی وصیت ایدرسه‌ده (فان کان الورثة صغارا صح) اکر جمله ورثه صغار اولوب ذکر اولنان
طائفه‌نك هرقنغیسی ایچون ایصا ایدرسه صحیح اولور ابو حنیفه قتنده (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف
واردر انلرك قتنده صحیح دکلدر (وان فیهم کبیر بطل اجماعا) واکر ورثه‌ده کبیر وار ایسه کندو عبدنه ایصا
بالاجماع باطل اولور (ولو کان الوصی عاجزا عن القیام بالوصیة ضم الیه غیره) واکر وصی امور وصایته
قیامدن عاجز اولورسه قاضی وصی‌یه برکمسنه دخی ضم ایدر (وان کان قادرا امینا لایخرج وان شکا الیه الورثة
او بعضهم منه مالم یظهر منه خیانة) واکر وصی وصایته قادر اولوب امین اولورسه قاضی اول وصی یی
وصایتدن اخراج ایتمز اکر ورثه قاضی‌یه شکایت ایدرلرسه‌ده یاخود ورثه‌نك بعضیسی شکایت ایدرلرسه‌ده
مادامکه وصیدن خیانت ظاهر اولمیه خیانت ظاهر اولورسه وصایتدن اخراج ایدر (وان اوصی الی
اثنین لاینفرد احدهما) واکر وصی ایکی کمسنه‌یی وصی نصب ایلسه هر بریسی مال میتی تصرفده منفرد
اولمز ابو حنیفه قتنده و امام محمد قتنده اشیاء معدوده‌ده منفرد اولور (الا بشراء کفن وتجهیز) لکن شراء
کفننده وتجهیزنده منفرد اولور (وخصومة وقضاء دین وطلبه) وموصینك حقوقی خصوصنده ودینی قضاده
وطلب دیننده منفرد اولور (وشراء حاجة الطفل وقبول الهبة له) وطفلك حاجتنی شراده وطفل ایچون
اولان هبه‌یی قبولده منفرد اولور (ورد ودیعة معینة وتنفیذ وصیة معینة واعتاق عبد معین) وودیعهٔ معینه‌یی
رده ووصیت معینه‌یی تنفیذده وعبد معینی اعتاقده منفرد اولور زیرا جمله‌سی معیندر غیر معین اولسه
منفرد اولمز اجتماعلری لازمدر (ورد مغصوب) ومغصوبی رده منفرد اولور (ورد مشتری بشراء فاسد
اوجمع الاموال الضائعة وحفظ المال وبیع مایخاف تلفه) وشراء فاسد ایله اشترا اولنان شیئی رده واموال
ضایعه‌یی جمعده ومالی حفظده وتلف اولمسی خوف اولنان شیئی بیع ایلدکده منفرد اولور (وعند
ابی یوسف یجوز الانفراد مطلقا) وابو یوسف قتنده اشیاء معدوده‌دن غیریده دخی مطلقا تصرفده
منفرد اولورلر (فان مات احد الوصیین اقام القاضی غیره مقامه ان لم یوص الی احد) اکر وصینك بری فوت
اولسه قاضی برغیریسنی انك مقامنه اقامت ایلر اکر موصی برکمسنه‌یه وصیت ایتمش ایسه (وان اوصی
الی الحی جاز ویتصرف وحده) واکر موصی ایکی کمسنه ایچون وصی اولسون دیو وصیت ایلدکدن صکره
بری فوت اولورسه حی اولان مستقل وصی اولسون دیو وصیت ایلسه جائزدر ویالکز تصرف ایدر
(وصی الوصی وصی فی الترکتین) وصینك وصیسی ایکی ترکه‌یه وصیدر مثلا وصی فوت اولسه وآخر کمسنه‌یی
کندویه ومیت اوله نصب ایلسه ایکی ترکه‌یه یعنی میت اولك ومیت ثانینك ترکه‌سنه وصی اولور (وکذا
ان اوصی الیه فی احدهما خلافا لهما) واکر فوت اولان وصی ایکی ترکه‌نك برینی تصرفه آخری وصی
نصب ایلسه ینه ایکی ترکه‌یه دخی وصی اولور ابو حنیفه قتنده اما امامین ایچون خلاف واردر (وتصح قسمة
الوصی عن الورثة مع الموصی له) ووصینك نیابة ورثه ایله موصی له ایچون قسمتی صحیح اولور مثلا برکمسنه
فوت اولسه واول کمسنه‌نك غائبده ورثه‌سی اولسه وثلث مالنی بکره وصیت ایلسه وزیدی وصی نصب
ایلسه وصی ایچون جائزدرکه بین الورثة والموصی له ترکه‌یی تقسیم ایلیه (فلا یرجعون علی الموصی له لو هلك
حظهم فی ید الوصی) ورثه موصی له اوزرینه رجوع ایده‌مزلر اکر وصینك یدنده حظلری یعنی نصیبلری
هلاك اولسه زیرا وارث میتك خلیفه‌سیدر وصی دخی کذلك خلیفه‌سیدر قچن وارث اولمسه وصینك قسمتی
نافذ اولور (لامقاسمة معهم عن الموصی له فیرجع علیهم بثلث مابقی لو هلك حظ فی ید الوصی) ووصینك
موصی له غائبندن ورثه ایله مقاسمه‌سی صحیح دکلدر اکر وصینك یدنده موصی لهك نصیبی هلاك اولسه

ثلث مابقی ایله ورثه‌نك اوزرینه موصی‌له رجوع ایدرز یرا موصی‌له من کل وجه میتك خلیفه‌سی دکلدر
غیبتنده ورثه‌یه خصم اولیز وغیبتنده اولان مقاسم نافذ اولمز ووصی ضامن اولمز زیرا وصی ایچون ولایت
حفظ واردر واول اجلدن ورثه‌یه رجوع ایدر (وصحت للقاضی لوقاسمهم عنه واخذ قسطه) وقاضی ایچون
قسمت صحیح اولور اکر ورثه موصی‌له ایچون مقاسمه ایلسه‌لر وقاضی موصی‌له غائبك حصه‌سنی اخذ ایلك
جائزدر زیرا غائبك نصیبنده قاضینك نظری واردر ووصیت صحیحه‌در اکر موصی‌له قبل القبول فوت اولسه
ورثه‌یه میراث اولور امافوت اولمیوب غائب ایکن کلوب حاضر اولسه وصیت ورثه‌یه ومقبوض اولان
حصه‌سی دخی هلاك اولسه ورثه اوزرینه رجوعه قادر دکلدر (وفی الوصیة بحج لوقاسم الوصی الورثة فضاع
عنده یؤخذ للحج ثلث مابقی) وحج ایله اولان وصیتده یعنی حج ایچون وصیت ایلسه ووصی ورثه ایله مقاسمه
ایدوب موصی به اولان حج اقچه‌سنی وصی السه وقتنده ضایع اولسه ورثه‌ده اولان ثلث مابقیدن حج ایچون
اخذ اولنور (وکذا لودفعه لمن یحج فضاع فی یده) وینه مرور ایدن مسئله کبیدر حج ایلك ایچون برکسنه‌یه
برمقدار اقچه دفع ایلسه‌لر واقچه اول حج ایده جك کسنه‌نك یدنده ضایع اولسه ثلث مابقیدن مال حج اخذ
اولنور (وعند ابی یوسف ان بقی من الثلث شئ اخذ والافلا) وابو یوسف قتنده اکر ثلثدن برشئ بقیه وار ایسه
اخذ اولنور اکر یوغیسه اخذ اولنمز زیرا محل وصیت ثلثدر محلی باقی اولدقده تنفیذی واجبدر قچن باقی
قالمسه وصیت باطله اولور زیرا محلی فوت اولمشدر (وعند محمد لایؤخذ شئ) واما محمد قتنده برشئ اخذ
اولنمز زیرا قسمت حق وصیدر اکر موصی حج ایچون برمقدار مال افراز ایلسه وهلاك اولسه برشئ لازم کلمز ووصیت
باطله اولور وصینك دخی افرازی انك کبیدر زیرا مقامنه قائمدر (ولو باع الوصی من الترکة عبدا مع غیبة
الغرماء جاز) واکر موصینك ترکه‌سندن برعبدی غرما غیبتنده وصی بیع ایلسه بیعی جائزدر زیرا وصی موصینك
قائممقامیدر (وان اوصی ببیع شئ من الترکة والتصدق به فباعه وصیه وقبض ثمنه فضاع فی یده واستحق
المبیع ضمنه ورجع به علی الترکة) واکر موصی ترکه‌دن برشیئك بیعنی واول شیئك بهاسیله مساکینه تصدق
ایلك ایچون وصیت ایلسه ووصی دخی امر اولنان شیئی بیع ایدوب ثمننی قبض ایلسه ووصینك یدنده ثمن
ضایع اولسه ومبیع دخی مستحق چیقلسه وصی اول ثمنی ضامن اولور وضامن اولدیغی ثمن ایله ترکه‌یه رجوع ایدر
(ولوقسم الوصی الترکة فاصاب الصغیر شئ فقبضه وباعه وقبض ثمنه فضاع واستحق ذلك الشئ رجع فی مال
الصغیر والصغیر علی بقیة الورثة بحصته) واکر وصی ترکه‌یی قسمت ایلسه ووارث صغیره برشئ اصابت ایلسه یعنی
حصه‌سنه دوشسه واو شیئی وصی قبض ایدوب بیع ایلسه وثمننی قبض ایلسه وثمن وصی قتنده ضایع اولسه واول
بیع اولنان شئ مستحق چیقلسه وصی اول اقچه‌یی ضامن اولور وصغیرك مالنه رجوع ایدر وصغیر دخی حصه‌سیله
سائر ورثه اوزرینه رجوع ایدر (ولایصح بیع الوصی ولاشراؤه الا بما یتغابن فیه) ووصینك غبن فاحش ایله
بیع وشراسی صحیح اولمز الا شول شیئده صحیح اولور که ناس انده تغابن ایدرلرز یرا وصینك تصرفی نظر یدر غبن
فاحشده ایسه وصینك نظری یوقدر غبن فاحش شول شیدر که تحت تقویمه داخل اولمیه (ویصحان من نفسه
ان کان فیه نفع) ووصینك بیع وشراسی صحیح اولور کندو نفسندن اکر صغیره نفعی وار ایسه مثلا وصی کندو
مالندن اون بش درهمه مساوی شیئی اون درهمه صغیره بیع ایلسه یاخود صغیرك مالندن اون درهمه
مساوی شیئی اون بش درهمه اشترا ایلسه صحیح اولورز یرا صغیره نفع واردر (خلافا لهما) امامین ایچون
خلاف واردر وکیله قیاسا (وله دفع المال مضاربة وشرکة وبضاعة) ووصی ایچون مال یتیمی مضاربه‌یه وشرکته
وسرمایه‌یه ویرمك واردر زیرا باباده بو تصرفات واردر ووصی دخی بابانك قائممقامی اولور (وقبول الحوالة
علی الاملاء لاعلی الاعسار) ووصی ایچون حواله‌یی ملئ اوزرینه قبول ایلك واردر امامفلس اوزرینه
قبول ایلك یوقدر زیرا معسر اوزرینه قبول ایلسه مال یتیم ضایع اولمق لازم کلور (ولایجوز له ولاللاب
الاقراض) وصی وبابا ایچون مال یتیمی آخره قرض ویرمك یوقدر (ویجوز للاب الاقتراض لاللوصی)
وبابا ایچون مال یتیمدن اقتراض یعنی کندو ایچون قرض المق واردر وصی ایچون اقتراض یوقدر (ولایتجر
فی مال الصغیر) ووصی ایچون مال صغیرده تجارت ایلك یوقدر اول انجق حفظه مأموردر (ویجوز بیعه علی الکبیر
الغائب غیر العقار) ووصی غائب کبیرك مالنی بیع ایلسی جائزدر اما عقاری بیع جائز دکلدر (ووصی الاب

احق بمال الصغير من جده) بابا نك نصب ايلديكى وصى مال صغيره احقدر جدك نصب ايلديكى وصيدن (وان لم يوص الاب فالجد كالاب) واكر اب كسنه يى وصى نصب ايتمسه جد دخى اب كبيدر يعنى وصى نصب ايلمكه قادر درحتى نكاحه دخى قادر اولور ﴿ فصل ﴾ شهد الوصيان ان الميت اوصى الى زيد معهما لاتقبل الاان يدعيه زيد) ايكى وصى تحقيقا ميت بزمله معا زيدى وصى نصب ايتمشدر ديو شهادت ايلسه لر قبول اولنماز مكر زيد ادعا ايلسه شهادتلرى مقبوله اولور وقياس بو ايديكه مقبول اولميه لكن استحسانا مقبول اولدى (وكذا لوشهد ابنا الميت) وينه مسئله مرور ايدن مسئله كبيدر اكر ميتك ايكى اوغلى شهادت ايلسه لر كه بابامز زيدى اول ايكى وصى ايله معا وصى نصب ايتمشدر اكر زيد دعوى ايتمز ايسه شهادتلرى مقبوله اولمز اكر زيد دعوى ايدرسه شهادتلرى مقبوله اولور (ولغت شهادة الوصيين بمال الصغير) ومال صغيرده ايكى وصينك شهادتى لغودر مثلا ايكى وصى وارث صغير ايچون بر ماله شهادت ايلسه لر شهادتلرى باطله در كرك اول مال ميتدن انتقال ايلسون كرك غيريدن انتقال ايلسون برابردر زيرا بو ايكى شاهد ولايت تصرفى كندو نفسلرى ايچون اثبات ايلدكلرى اجلدر متهم اولمشلردر ياخود خصم اولورلر شهادتلرى قبول اولمز (وكذا للكبير فى مال الميت) وينه مسئله مرور ايدن كبيدر وارث كبيره ميتدن انتقال ايدن مالده دخى ايكى وصينك شهادتى مقبوله اولمز زيرا بو ايكى وصى حفظى وولايت بيعه متقومى كبيرك غيبتنده كندو نفسلرينه اثبات ايلدكلرى ايچون متهم اولديلر ياخود خصم اولديلر (وصحت له فى غيره) وشهادتلرى كبير ايچون صحيح اولور غير يده يعنى ميتدن انتقال ايدن مالدن غير يده شهادت ايلسه لر صحيح اولور (وعندهما تصح للكبير فى الوجهين) واماميننك قتنده ايكى وصينك شهادتلرى كبير ايچون ايكى وجهده دخى صحيحدر كرك ميتدن انتقال ايلسون وكرك غيريدن برابردر (وشهادة الوصى على الميت جائزة لاله ولو بعد العزل وان لم يخاصم) وصينك ميت اوزرينه شهادتى جائزدر زيرا بو شهادتده تهمت يوقدر اما ميتك له سى ايچون شهادت جائز دكلدر زيرا بونده تهمت واردر مثلا ميت فلان كسنه يه مديوندر ديسه وشهادت ايلسه جائزدر لكن فلان كسنه ميته مديوندر ديو شهادت ايلسه جائز دكلدر اكر وصايتدن عزل اولندقدنصكره شهادت ايدرسه ده ومخاصمه ايتمش ايسه ده شهادت عليهنه جائز له سنه دكلدر احتمالدر كه زمان وصايتده نفسى ايچون برمغنم جر ايلمش اوله ه اول مغنمك زوالى خوفندن شهادت ايليه آنك ايچون قبول اولمز (ولو شهد رجلان لآخرين بدين الف على ميت والآخران لهما بمثله صحتا) واكر ايكى رجل ايكى آخر كسنه ايچون ميت اوزرنده بيك درهم دينى اولديغنه شهادت ايلسه لر وآخران يعنى ميت اوزرنده دينلرى اولان كسنه لر دخى شهادت ايدن اول ايكى رجل ايچون ميت اوزرنده بيك درهمى واردر ديو شهادت ايلسه لر ايكى فرقه نك دخى شهادتلرى صحيح اولور (خلافا لابى يوسف) ابو يوسف ايچون خلاف واردر انك قتنده شهادتلرى صحيح اولمز (ولو شهد كل فريق للآخر بوصية الف لاتصح) واكر هر فريق آخر ايچون ميت بيك درهم وصيت ايلدى ديو شهادت ايلسه لر صحيح دكلدر مثلا ايكى كسنه ايكى آخر كسنه ايچون ميت بيك درهم وصيت ايلدى ديو شهادت ايلسه لر واول مشهودله اولنلر دخى شاهدلرى اولان كسنه لر ايچون ميت بيك درهم وصيت ايلدى ديو شهادت ايلسه لر صحيح دكلدر دينده صحيح اما وصيتده صحيح دكلدر (ولو شهد احد الفريقين للآخر بوصية جارية والآخر له بوصية عبد صحت) واكر احد فريقين آخر ايچون بر جاريه وصيتنه شهادت ايلسه وآخر دخى اولى ايچون بر عبد وصيتنه شهادت ايلسه شهادتلرى بالاتفاق صحيح اولور زيرا بونده شركت وتهمت يوقدر (وان شهد الاخر له بوصية ثلث لاتصح) وفريق اول كه آخر ايچون جاريه وصيتنه شهادت ايلدكلرنده اكر فريق ثانى كه آخردر انلر دخى ميت ثلث مالنى فريق اولى يه وصيت ايلدى ديو شهادت ايلسه لر شهادتلرى صحيح اولمز زيرا بونده شهادت شركتى ميتدر

﴿ كتاب الخنثى ﴾

بو كتاب خنثى نك احكامى بياننده در (هو من له فرج وذكر) خنثى شول كسنه در كه انك ذكرى وفرجى اوله (فان بال من احدهما اعتبر به) اكر هر قنغيسندن تبول ايدرسه اندن اعتبار اولنور مثلا ذكردن تبول ايدرسه غلام اعتبار اولنور (وان بال منهما اعتبر الاسبق) واكر هم ذكر وهم فرجدن تبول ايدرسه اسبق اولان اعتبار اولنور هر قنغيسندن اول تبول ايدرسه اعتبار اكادر (وان استويا فى السبق فهو مشكل) واكر سبقده

ایکیسیده برابر اولسه خنثای مشکلدر (ولا اعتبار بالکثرة) و بعد الاستوا بولك کثرتنه اعتبار یوقدر (خلافا لهما) امامین ایچون خلاف واردر انلرك قتنده کثرت بوله اعتبار اولنور زیرا کثرت بول اولعضوك قوتنه علامتدر اکثر ده ایسه حکم کل واردر امدی کثرت بول ایله ترجیح اولنور امام اعظم ایچون دلیل کثرت خروج قوته دلالت ایلمز بعضیسنده اتساع مجاری و بعضیسنده ضیق مجاری واردر کثرت بوکا دلیل اولمز و کثرت ایله ترجیحی ابو حنیفه استقباح ایلشدر برکون ابو یوسف ابو حنیفه نك حضورنده بورث من اکثرهما بولادیکده ابو حنیفه حضرتلری هل رأیت قاضیا یکیل البول دیو بیورمشلردر (فان بلغ فان ظهر له بعض علامات الرجال من نبات اللحیة اوقدرة علی الجماع او احتلم کاحتلام الرجل فرجل) اکر بالغ اولسه ده بعض علامات رجال که صقال بتمك و جماعه قادر اولمق یاخود رجل احتلامی کبی احتلام اولمق علامتلری ظاهر اولسه اول خنثی رجلدر (وان ظهر بعض علامات النساء من حیض وحبل وانکسار ثدی ونزول لبن فیه وتمکین من الوطئ فامرأة) واکر بالغ اولدقده علامات نساکه حیضدن و حبلدن و ممه لرك صارقه سندن و ممه لردن سود اقسندن و وطئه تمکیندن بو مقوله علامات ظاهر اولسه خاتوندر (وان لم یظهر شیء او تعارضت فمشکل) و اکر ذکر اولنان اشیادن برشیء ظاهر اولمسه یاخود تعارض ایلسه یعنی هم علامات رجال وهم علامات نسا ظاهر اولسه خنثای مشکلدر (قال محمد الاشکال قبل البلوغ فاذا بلغ فلا اشکال) امام محمد دیدیکه اشکال قبل البلوغدر یوخسه قچن بالغ اولسه اشکال قالمز زیرا البته برعلامت مرجحه ظاهر اولور وتعارض خوفی قتی نادر اولور نادرات ایله حکم شرعی اولمز (واذا ثبت الاشکال اخذ فیه بالاحوط) قچن اشکال ثابت اولسه احوط واوثق ایله اخذ اولنور (فیصلی بقناع و یقف بین صفی الرجال والنساء) امرأة اولمق احتمالیله باش اورتسی ایله نمازقیلر و امامك خلفنده طورمق لازم کلدکده رجال ایله نسا صفنك ماییننده طورر خاتون اولمق احتمالیله بین الرجال تخلل ایلز صلاتلری فاسد اولمق ایچون و رجل اولمق احتمالیله نسا صفنه تخلل ایلز که کندونك صلاتی فاسد اولمق ایچون (فلو وقف فی صفهم یعید من لاصقه من جانبیه ومن بحذائه من خلفه) اکر رجال صفنده واقف اولسه اکا ملاصق اولان ایکی کسنه وخلفندن حذاسنده اولان کسنه صلاتنی اعاده ایدر (وان فی صفهن اعادهو) واکر خنثی نسا صفنده واقف اولورسه اول صلاتنی اعاده ایدر رجالدن اولمق احتمالیله (و یلبس المخیط فی احرامه) واحرامنده مخیط کیر یعنی دیکلمش شیء کیر نسا کبی (ولا یکشف عند رجل ولا امرأة) وعورت اولان محلی رجل قتنده کشف ایلیه نسا اولمق احتمالیله وخاتون یاننده دخی کشف ایلمیه رجل اولمق احتمالیله (ولا یخلو به غیر محرم من رجل وامرأة) اول خنثی ایله محرمندن غیری رجل و امرأه دن برفرد ایله خلوت اولمیه لر ذکر اولنان احتمالات ایچون (ولا یسافر بلا محرم) واول خنثی بلا محرم سفر دخی ایلمیه (ولا یختنه رجل ولا امرأة بل تبتاع له امة تختنه من ماله ان کان له مال) و اول خنثایی رجل و امرأه سنت ایلمز بلکه خنثی ایچون اکر مالی وار ایسه کندو مالندن برجاریه اشترا اولنور وسنت ایلر (والا فمن بیت المال ثم تباع) واکر اول خنثانك مالی یوغیسه بیت المالدن برجاریه اشترا اولنوب سنت ایلدکدنصکره بنه بیع اولنور (فان مات قبل ظهور حاله لا یغسل بل ییمم و یکفن فی خمسة اثواب) اکر اول خنثانك حالی ظهورندن اول یعنی زوال اشکالدن اول فوت اولسه غسل اولنمز بلکه تمیز طوپراق ایله تیمم اولنور بش ثوب ایله تکفین اولنور احتیاطا احتمالدرکه انثی اوله (ولا یحضر بعد مراهق غسل رجل ولا امرأة) واول خنثای مشکل مراهق اولدقدنصکره رجل و امرأه نك غسلنه حاضر اولمق جائز دکلدر آنك نظری ایکیسنه دخی جائز اولمز ذکر اولنان احتمالات ایچون (وندب تسجیة قبره) وخنثانك قبرنی تسجیه مندوب اولور و تسجیه نك معناسی نسایی دفن ایلدکلرنده رجال نظری طوقنمسون دیو پرده چکرلر تسجیه اولدر اکر نسا ایسه ماوجب اداایلمش اولنور اکر رجل ایسه برشیء لازم کلمز (و یوضع الرجل مما یلی الامام ثم هو ثم المرأة ان صلی علیهم جملة) مثلا بردفعه ده اوچ جنازه جمع اولسه بری رجل و بری خنثی و بری خاتون اولسه رجل امامی ولی ایلین محلده وضع اولنور اندنصکره خنثی اندنصکره انثی وضع اولنور خنثی رجلدن مؤخر اولور نسا اولمق احتمالیله و نسادن مقدم اولور رجل اولمق احتمالیله (وله اخس النصیبین من المیراث عند الامام) وخنثای مشکل ایچون میراثدن نصیبینك اخسی واردر ابو حنیفه قتنده (فلومات ابوه عنه

وعن ابن فلان بن سهمان وله سهم) واكر خنثانك باباسى فوت اولوب بر اوغلنى و بر ده اول خنثايى قوسه ابن ايچون ايكى سهم وخنثا ايچون بر سهم واردر (وعند الشعبي له نصف النصيبين) وشعبى قتنده خنثى ايچون نصيبنك نصفى واردر (وهو ثلاثة من سبعة عند ابى يوسف) وخنثانك نصيبى ابو يوسف قتنده يديدن اوچدر يعنى يدى سهم اولنوردردى ابنه و بر يلور اوچ سهمى خنثاء مشكله و بر يلور (وخمسة من اثنى عشر عند محمد) و امام قتنده ميراث اون ايكى سهم اولنوب بشى خنثايه و يلور سا ئرى ابنه و بر يلور (ولو قال سيده كل عبدلى حرا وكل امةلى حرة لايعتق مالم يبين) واكر خنثانك سيدى بنم قوللرم حردر ديسه ياخود جاريه لرم حره در ديسه خنثاء مشكل حره اولمز بعد البلوغ حالى ظاهر اولمنجه (ولو قال بعد تقرر اشكاله انا ذكر او انثى لايقبل وقبله يقبل) واكر اشكال يعنى خنثاى مشكل اولديغى مقرر اولدقدنصكره خنثى اولان كمسنه بن اركگم ديسه ياخود انثى يم ديسه حريتى مقبول اولمز اما اشكال مقرر اولمزدن مقدم ديسه مقبول اولور

✵ مسائل شتى ✵

ومسائل منثوره ومسائل متفرقه ذكر ايلمك مصنفلرك دأبيدر يعنى مسائلك ذكرى لازم ايكن محلى واقع اولمامغله ذكر اولنميوب حالا تداركى لازم اولمغين مسائل شتى ديو ذكر ايدرلر (كتابة الاخرس وايماؤه بمايعرف به اقراره) بى زبانك كتابتى وايماسى يعنى شول شيئله ايماسيكه اقرارى اول شيئله بيلنور ✵ بماده اولان لفظ باايمايه متعلقدر (بنحو تزوج وطلاق و بيع وشراء ووصية وقود عليه اوله كالبيان) بنحوه ده اولان باكتابت وايمايه متعلقدر يعنى اخرسك تزوج وطلاق و بيع وشرا ووصيت وكندو اوزرينه قود ياخود كندو ايچون قود مثللو يه كتابت وايماسى بيان كبيدر (ولا يحد لقذف ولا غيره) وقذف ايچون حد اولنمز وغيرى كه زنا وشرب خمر در انلره كتابت وايما ايله اقرارى بيان دكلدر حد اولنمز زيرا الحدود تندرئ بالشبهات وارداولمغله اشارتى بيان اولمز(ومعتقل اللسان ان امتد به ذلك وعلمت اشاراته فهو كالاخرس والا ولا) ومعتقل اللسانك اعتقالى اكر ممتد اولورسه اول اعتقال واشاراتى دخى بين الناس بيلنورسه اول معتقل اللسان اخرس كبيدر يعنى اخرسده جارى اولان احكام بونده دخى جاريدر اكر اعتقال ممتد اولمز ايسه و بين الناس اشارتى دخى بلنمز ايسه اخرس كبى دكلدر ومعتقل اللسان شول كمسنه دركه تكلمه قادر اولميه (والكتابة من الغائب ليس بحجة) وغائبدن كتابت حجت دكلدر عمل اولنمز زيرا حاضر اولمغه قادردر حجت اولمغه ضرورت يوقدر اخرس بونك خلافيدر (وقالوا الكتابة امامستبين مرسوم وهو كالنطق فى الغائب والحاضر) وديديلر كه كتابت يامستبين يعنى كاتبنك مرادنى مظهر اوله يعنى على وجه المعتاد عنوان ايله مصدر اوله امدى و بوذكر اولنديغى اوزره كتابت غائب وحاضرده نطق كبيدر اما فى زماننا ختم شرطدر زيرا معتاد اولمشدر (واما مستبين غير مرسوم كالكتابة على الجدار واوراق الشجر و ينوى فيه) ياخود مستبين يعنى مرادنى مظهر اوله غير مرسوم اوله يعنى على وجه المعتاد عنوان ايله مصدر اولميه ديوار اوزرينه واوراق شجر اوزرينه يازمق كبى و انده نيت ايليه بو مقوله كتابت لغودر زيرا بو طريق ايله امرى اظهارده عرف ناس يوقدر بو حجت اولميز الا انضمام نيت ايله مثلا نيت ايدوب اوزرينه اشهاد اتمك ايله حجت اولور (واما غير مستبين كالكتابة على الهواء والماء ولا عبرة به) ياخود غير مستبين اوله يعنى غير مظهر اوله وهوا اوزرينه وما اوزرينه كتابت كبى بو غير مستبينه اعتبار يوقدر (وان اختلطت الذكية بميتة الميتة اقل منها يحرى واكل والا فلا يو كل حالة الاختيار و يحرى عند الاضطرار) وذكيه يعنى بوغزلنمش لحم كندودن اقل ميته يه مختلط اولسه تحرى ايليه وحالت اختيارده اكل ايليه واكر ميته ذكيه دن اقل اولميوب مساوى اوله ياخود اكثر اوله تحرى اولنمز وحالت اختيارده اكل اولنمز اما عند الاضطرار اكلده تحرى اولنور (واذا احرق رأس الشاة المتلطخ بدم وزال دمه فاتخذ منه مرقة جاز والحرق كالغسل) قچن بركمسنه دم ايله ملوث اولمش قيونك باشنى احراق ايلسه ودمى زائل اولسه واول احراق ايلديكى باشدن شوربا اتخاذ ايلسه جائزدر وحرقى غسل كبيدر زيرا نار باشده اولان نجاستى اكل ايدر يعنى زائل ايدر برشئ باقى قالمز ياخود دمى رماد ايدر استحاله سببيله طاهر اولور خمر تخلل اولنسه پاك اولور وخنزير مملحه يه دوشسه وملح اولسه پاك اولور (ولو جعل السلطان الخراج لرب الارض جاز بخلاف العشر) واكر سلطان ارضنك خراجنى صاحبنه هبه ايلسه جائزدر عشر بونك خلافيدر خراج ارض ايچون وظيفه معيندر (ولو دفع الاراضى المملوكة الى قوم ليعطوا الخراج جاز) واكر امام

اراضئ مملوكەیی صاحبی زراعت ایتمکله خراج و یرمك ایچون آخر کمسنه لره و یرسه جائزدر ✲ فاضل زیلعی دیر که قچن اصحاب خراج ارضلرین زراعتدن عاجز اولسه لر و خراجی دخی ویرمکه قادر اولمسه لر امام اول ارضی قادر اولان کمسنه لره اجرت ایله و یرر و خراجی اخذ ایدر زیادەسنی املاك صاحبلرینه و یرر (ولو نوی قضاء رمضان ولم یعین ای یوم صح) و بر کمسنه رمضاندن بر کون یاخود ایکی اوچ کون قضاسی اولسه قضاسنه نیت ایلسه اما قنغی کون ایدوکنی تعیین ایتمسه قضاسی صحیح اولور (ولو عن رمضانین فلا فی الاصح) واکر قضاسی ایکی رمضاندن اولسه و ایکی رمضاندن نیت ایلسه صحیح اولمز مادامکه فلان سنه‌ده اولان رمضانك قضاسیدر دیو نیت ایلیه اصح روایت بودر (وکذا فی قضاء الصلاة لو نوی ظهرا علیه مثلا ولم ینو اول ظهر او آخر ظهر او ظهر یوم کذا) و ینه قضاء صلاتده دخی صحیح اولمز مثلا اوزرینه واجب اولان ظهره نیت ایلسه اما کندونك ابتدا قضایه قلان ظهرنه دیو نیت ایتمسه یاخود آخر قضایه قلان ظهرنه دیو نیت ایتمسه یاخود فلان کونك قلان ظهرنه دیو نیت ایتمیوب مجرد صلاة دیو نیت ایلسه صحیح اولمز (وقیل تصح فیهما ایضا) و دینلدیکه قضاء صومده و قضاء صلاتده یعنی رمضانین ایچون نیت و مجرد صلاة ظهر ایچون نیت صحیح اولور کیرو کچن مسئله کبی بو قول بعض مشایخ عظامك قولیدر لکن اصح اولان اولکی قولدر (ولو ابتلع الصائم بزاق غیره فان کان حبیبه لزمه الکفارة والافلا) واکر صائم غیرك بزاقنی یوتسه اکر اول ابتلاع ایلدیکی بزاق حبیبنك ایسه کفارت لازمدر اکر حبیبنك دکل ایسه کفارت لازم دکلدر انجق قضا لازمدر (وقتل بعض الحاج عذر فی ترك الحج) و حاجیلرك بعضیسنك قتلی حجی ترك ایتمکده عذردر زیرا امن طریق وجوبنك شرطیدر و مناسکده بیان اولندیغی اوزره اداسنك دخی شرطیدر (ومن قال لامرأة عند شاهدین تو زن من شدی فقالت شدم لا ینعقد النکاح بینهما مالم یقل قبول کردم) و بر کمسنه بر خاتونه ایکی شاهد یاننده فارسی لسانیله سن بنم خاتونم اولدکمی دیوب خاتون دخی اولدم دیسه ما بینلرنده نکاح نافذ اولمز مادامکه اول کمسنه قبول ایلدم دیمیه (ولو قال لها خویشتن را زن من کردانیدی فقالت کردانیدم فقال پذیرفتم ینعقد) واکر بر رجل بر خاتونه کندوکی بکا خاتون ایلدکمی دیوب خاتون دخی ایلدم دیسه و رجل قبول ایلدم دیسه نکاح منعقد اولور زیرا کردانیدی ایجابدر و پذیرفتم قبولدر ایجاب و قبول بولنیجق لابد نکاح منعقد اولور (ولو قال لرجل دختر خویشتن را بپسر من ارزانی داشتی فقال داشتم لا ینعقد) و بر کمسنه بر رجله کندو قزیکی بنم اوغلومه لایق طوتدکمی یعنی لایق کوردکمی دیسه و اول رجل دخی کوردم دیسه نکاح منعقد اولمز (ولو منعت المرأة زوجها من الدخول علیها وهو یسکن معها فی بیتها کانت ناشزة) واکر خاتون زوجنی کندویه دخولدن یعنی جماعدن منع ایلسه حالبوکه اول زوج خاتونك بیتنده انکله ساکن اولسه اول خاتون ناشزه اولمشدر زیرا نفسنی بغیر حق زوجندن حبس ایتمشدر بو تقدیرجه خاتونه نفقه لازم و واجب دکلدر و اکر نشوزی آخر منزله نقل ایچون ایسه ناشزه اولمش اولور زیرا سکنی زوج اوزرینه واجبدر بو تقدیرجه نفسنی بحق حبس ایتمش اولور نفقه‌سی ساقط اولمز (ولو سکن فی بیت الغصب فامتنعت منه فلا) واکر زوج غصب اولنمش بیتده ساکن اولسه و خاتون جماعدن کندوبی منع ایلسه ناشزه دکلدر زیرا خاتون سکنی طلبنه قادره‌در (ولو قالت لا اسکن مع امتك وارید بیتا علی حدة فلیس لها ذلك) واکر خاتون سنك جاریه‌ك ایله معا براوده ساکن اولمم دیسه علی حدة براو مراد ایلسه اول خاتون ایچون مراد ایلدیکی شیئه قدرت یوقدر زیرا اول جاریه اکا نامحرم دکلدر اویله اولسه منعی ممکن دکلدر (ولو قالت مرا طلاق ده فقال داده کیر او کرده کیر او داده باد او کرده باد ان نوی یقع والافلا) واکر خاتون زوجنه بکا طلاق و یر دیسه زوج دخی داده کیر دیسه یعنی و یرلمش طوت یاخود کرده کیر یعنی اولمش طوت یاخود داده باد یعنی و یرلمش اولسون یاخود کرده باد اولمش اولسون دیسه اکر نیت ایتمش ایسه طلاق واقع اولور اکر نیت ایتمش ایسه واقع اولمز (ولو قال داده است او کرده است یقع وان لم ینو) واکر خاتون مرا طلاق ده دیدکده داده است و کرده است دیسه طلاق واقع اولور اکر نیت ایتمش ایسه‌ده (ولو قال وی مرا نشاید تا قیامت او همه عمر لا یقع الا بالنیة) واکر دیسه که اول بکا قیامته دکین لایق دکلدر یاخود اول بکا لایق دکلدر مدت عمرمده دیسه طلاق واقع اولمز زیرا لیاقت صریح طلاق دکلدر الا نیت ایله واقع اولور زیرا بو لفظلر کنایه‌در (ولو قال لها حیله زنان کن فهو اقرار بالطلاق الثلاث)

اكر بركسنه خاتوننه حيله ٔ زنان كن ديسه طلاق ثلاثه به اقراردر زيرا حيله ٔ نسا ايله طلاقدن تعبير اولنور عرفه اعتبارا (ولو قال حيله ٔ خويشتن كن فلا) وخاتوننه حيله ٔ خويشتن كن ديسه طلاق واقع اولمز (ولو قالت له كابين ترا بخشيدم مرا چنك بازدار فان طلقها سقط المهر والافلا) واكر خاتون زوجنه كابن يعنى نكاحمى سكا باغشلادم الكى بندن كيروچك ديسه ياخود بنم ايله مجادله ايتمه ديسه اكر طلاق ويررسه مهر ساقط اولور واكر طلاق ويرمزسه مهر ساقط اولمز (ولو قال لعبده يا مالكى او لامته انا عبدك لا يعتق) واكر بر رجل عبدنه يا مالكى ديسه و ياجاريه سنه انا عبدك ديسه عتق واقع اولمز زيرا بو لفظلر عتقه دلالت ايتمز (ولو دعى الى فعل فقال برمن سوكند است كه اين كار نكنم فهو اقرار باليمين بالله تعالى) واكر بركسنه بر فعله دعوت اولنسه واول كمسنه اول ايشى ايشلمكه بنم اوزريمه يمين واردر ديسه بو كلام يمين باللهه اقراردر (وان قال برمن سوكند است بطلاق فاقرار بالحلف بالطلاق) واكر بركسنه بر فعله دعوت اولنسه واول كمسنه بنم اوزريمه طلاقه يمين واردر ديسه بو كلام حلف بالطلاقه اقراردر (فان قال قلت ذلك كذبا لا يصدق) اكر اول كمسنه بو سوزى بن كذبا سويلدم ديسه تصديق اولنمز زيرا انسان اقرارى ايله مؤاخذه اولنور (وكذا لو قال مرا سوكند خانه است كه اين كار نكنم) واكر بر فعله دعوت اولندقده بو ايشى ايشلمامكه بكا سوكندخانه واردر ديسه يينه يمين بالطلاقه اقراردر عرفه اعتبارا ايله (ولو قال المشترى للبايع بعد البيع بهابازده فقال البائع بدهم يكون فسخا للبيع) اكر بعد البيع مشترى بايعه بهاسنى كيرو دون يعنى قيمتنى رد ايله ديسه بايع دخى بدهم يعنى ويره يم ديسه بيعى فسخ اولور زيرا مشتريدن رد ثمنى طلب وبايعدن رضا جانبيندن اقاله در (والعقار المتنازع لا يخرج من يد ذى اليد ما لم يبرهن المدعى) ومتنازع فيه اولان عقار ذى اليدك يدندن چقمز مادامكه مدعى دعواسى اوزرينه برهان اقامت ايتميه (ولا يصح قضاء القاضى فى عقار ليس فى ولايته) والى ٔ ولايت اولميان قاضينك قضاسى عقارده صحيح دكلدر يعنى عقار اولان مكانده بالفعل قاضى اولمدقچه حكمى صحيح دكلدر (واذا قضى القاضى فى حادثة ببينة ثم قال رجعت عن قضائى او بدا لى غير ذلك او وقفت فى تلبيس الشهود او ابطلت حكمى ونحو ذلك لا يعتبر والقضاء ماض ان كان بعد دعوى صحيحة وشهادة مستقيمة) چون بر قاضى بر حادثه ده يعنى بر ايشده بينه ايله قضا ايلسه ده اندنصكره بن قضا ايلديكمدن رجوع ايلدم ديسه ياخود بكا قضا ايلديكمدن نصكره غيرشى ٔ ظاهر اولدى ديسه ياخود شهودك تلبيس ايديكنه واقف اولدم ديسه ياخود حكمى ابطال ايلدم ديسه دخى بوكا مشابه شيلر سويليوب رجوع ايلدم ديسه قاضينك بو سوزلرينه اعتبار اولنمز زيرا قضا ماضى ونافذ اولمشدر اكر قضا دعواى صحيحه وشهادت مستقيمه دنصكره اولمش ايسه حكمى نافذدر تغيير اولنمز (ومن له على آخر حق فخبأ قوما ثم سأله عنه فاقر به وهم يرونه ويسمعونه وهو لا يراهم صحت شهادتهم عليه وان سمعوا كلامه ولم يروه فلا) وبركسنه نك آخر كمسنه اوزرنده حقى اولسه وصاحب حق بر قومى اخفا ايلسه اندنصكره صاحب حق اول آخردن حقنى طلب واول كمسنه دخى اقرار ايلسه حالبوكه اول قوم اول كمسنه يى كوررلردى وكلامنى استماع ايدرلردى واول مديون اولان آخر اول قومى كورمزدى اول قومك مقر مديون اوزرينه شهادتى جائز اولور اما اكر كلامنى استماع ايدوب كندويى كورمزلر ايسه شهادتلرى جائز اولمز (ولو بيع عقار وبعض اقارب البائع حاضر يعلم البيع وسكت لا يسمع دعواه بعده) واكر بر عقار بيع اولنسه وبايعك بعض اقاربى حاضر اولسه وبيع اولديغنى بيلسه وسكوت ايلسه بعد البيع دعواسى مسموعه اولمز (ولو وهبت امرأة مهرها من زوجها ثم ماتت فطلب اقاربها المهر وقالوا كانت الهبة فى مرض موتها وقال بل فى صحتها فالقول له) واكر بر خاتون مهرنى زوجنه هبه ايلسه اندنصكره فوت اولسه وخاتونك اقاربى مهرنى زوجندن طلب ايليوب ديسه لركه هبه مرض موتنده اولمشدر وزوج ديسه كه بلكه صحتنده اولمشدر قول زوجكدر قياس بو ايديكه قول ورثه نك اوله زيرا هبه حادثدر حوادث ايسه اقرب اوقاته مضافدر اما استحسانا قول زوجكدر (ولو اقر بحق ثم قال كنت كاذبا فيما اقررت حلف المقر له ان المقر لم يكن كاذبا فيما اقر ولست بمبطل فيما تدعى عليه عند ابى يوسف وبه يفتى) واكر بركسنه آخر كمسنه يه حق اقرار ايلسه اندنصكره بن اقرارمده كاذبم ديسه مقرله تحليف اولنور كه تحقيقا مقر اقرار ايلديكى شيده كاذب اولمديغنه وسن انك اوزرينه دعوى ايلديكك شيده مبطل اولمديغنه ديو يمين ويريلور ابو يوسف قتنده

وفتوی دخی ابو یوسف قولی اوزره‌در مثلا زید عمرو ایچون برشیء اقرار ایلسه اندنصکره زید بن اقرارمده کاذبم دیسه عمروه یمین ویریلور (والاقرار لیس سببا للملك) واقرار ملکه سبب دکلدر مثلا زید عمروده بیك درهم الهجق حقم واردر دیو دعوی ایلسه‌وزیده نه‌سبب ایله حقکدر دینلسه عمروك اقراری سببیله در بنم مدیونمدر دیسه دعواسی مقبول اولمز مجرد اقرار ملکه سبب دکلدر بلکه قرضدر یاخود مبیعك ثمنیدر دیو ثبوتی لازمدر (ولوقال لآخر وکلتك ببیع هذا فسکت صار وکیلا) و برکمسنه آخر کمسنه‌یه شوشیئی بیع ایلمکه سنی وکیل ایلدم دیسه مخاطب سکوت ایلسه وکیل اولور زیرا سکوتی وعدم ردی عادتا دلیل قبولدر (ومن وکل امرأة بطلاق نفسها لایملك عزلها) و برکمسنه خاتوننی کندو طلاقنه وکیل ایلسه وکالتدن عزله مالك اولمز زیرا توکیل کندو جانبندن یمیندر و یمیندن رجوع صحیح دکلدر (ولوقال لآخر وکلتك بکذا علی انی متی عزلتك فانت وکیلی فطریق عزله ان یقول عزلتك ثم عزلتك) واکر برکمسنه آخره دیسه که شوقدره سنی وکیل ایلدم شونك اوزرینه که نه وقت سنی عزل ایلیه‌یم سن بنم وکیلمسن دیسه انك طریق عزلی (عزلتك ثم عزلتك) دیمکدر زیرا وکالتك شرطه تعلیقی جائزدر امدی وکالتدن عزله تعلیقی دخی جائزدر قچن انی وکالتدن عزل ایلسه‌ك وکالت منجزه‌دن منعزل اولور ومعلقه منجزه اولوب وکیل جدید اولور اندنصکره ثانیا عزل ایله وکالت ثانیه‌دن منعزل اولور (ولوقال کلما عزلتك فانت وکیلی فطریقه ان یقول رجعت عن الوکالة المعلقة وعزلتك عن المنجزة) واکر دیسه که سنی شوکا وکیل ایلدم هربار که سنی عزل ایلیم سن بنم وکیلمسن انك طریق عزلی وکالت معلقه‌دن رجوع ایلدم وسنی وکالت منجزه‌دن عزل ایلدم دیمکدر زیرا کلمهٔ کلما افعالك تکرارنی مقتضیدر یوخسه نهایته‌دکین دکلدر (وقبض بدل الصلح قبل التفرق شرط ان کان دینا بدین والا فلا) و بدل صلحی قبض مجلسده قبل التفرق شرطدر اکر صلح دینا بدین اولورسه مثلا صلح التوندن اقچه اوزرینه اولسه یاخود ذمتنده اولان شیئدن غیری اوزرینه صلح اولسه قبل التفرق بدل صلحی قبض شرطدر اکر دینا بدین دکل ایسه قبل التفرق قبض شرط دکلدر (ومن ادعی علی صبی دارا فصالحه ابوه علی مال الصبی فان کان له بینة جاز الصلح ان کان بمثل القیمة او اکثر بما یتغابن فیه وان لم یکن له بینة او کانت غیر عادلة لایجوز) و برکمسنه برصبی اوزرینه براودعوی ایلسه یعنی صبینك الندە اولان او بنمدر دیو ادعا ایلسه اول صبینك باباسی اودعواسی مال صبیدن صلح ایلسه اکر مدعینك شاهدی وارایسه صلح جائزدر وصلح دخی قیمتی مثلیله اولورسه یاخود دارك قیمتندن اکثر اولورسه یعنی اول اکثرده ناس تغابن ایده کلمش اولسه صلح جائزدر اکر مدعینك بینه‌سی یوغیسه و بینه‌سی اولدیغی تقدیرجه عادله اولمسه باباسنك صلحی جائز دکلدر زیرا مال یتیمه تعدی ایلمش اولور (ومن قال لابینة لی ثم برهن صح) و برکمسنه بردعوی خصوصنده شاهدم یوقدر دیسه صکره شاهد کتورسه صحیحدر کرچه صورت ظاهرده تناقضدر لکن ایکیسنك بیننی توفیق ممکندر بوآدمك شاهدی وارایمش لکن اونتمش یاخود شاهد وار ایدوکنی مقدما بلمیوب صکره بلمش اوله وابوحنیفه‌دن روایت اولنمش که تناقض اولمغله شاهدلری قبول اولنمیه اما اصح قول بودر که قبول اولنه (وکذا لوقال لاشهادة لی فی هذه القضیة ثم شهد) و یه‌مرور ایدن مسئله کبی قبول اولنور قچن برکمسنه شوقضیه‌ده بنم ایچون شهادت یوقدر دیسه بعده شهادت ایلسه شهادتی قبول اولنور توفیق ممکندر اولدن اونتمشیدم شمدی خاطریمه کلدی دیمك کبی ینه ابوحنیفه‌دن قولدر که قبول اولنمز تناقض قتی ظاهردر اما وفاقا قبول اولنور کذا فی الملتقط اما برکمسنه فلان کمسنه‌نك اوزرنده بنم حقم یوقدر دیسه‌و بعده دعوی ایلسه دعواسی مسموعه اولمز زیرا اقرار ایله دعوی بیننده مناقضه قتی ظاهردر توفیق ممکن دکلدر (وللامام الذی ولاه الخلیفة ان یقطع انسانا من طریق الجادة ان لم یضر بالمارة) وخلیفه نصب ایلدیکی امام ایچون انسانی طریق جاده‌دن قطع ایلمك یعنی کچورمامك واردر اکر مرور ایدنلره ضرر ویرمز ایسه زیرا امامك حق کافه‌ده ولایت تصرفی واردر اکر قطع مروره برمصلحت کورمش ایسه حاصل کلام مسلمانلره نفع اولان شیئده رأیی وعملی مقبولدر (ومن صادره السلطان ولم یعین بیع ماله فباع نفذ) وشول کمسنه‌یی که سلطان مصادره ایلسه ومالنی بیعه کیمسه تعیین ایلسه واول کمسنه مالنی بیع ایلسه نافذ اولور مثلا برکمسنه‌نك اوزرنده مال میری اولسه مالنی پادشاه طرفندن اخذ ایلسه کندوسی مالنی بیع ایدوب دیننی ادا ایلسه اول بیع

نافذ اولور زیرا اکراه دکلدر (ولوخوف امرأته بالضرب حتی وهبت مهرها منه لاتصح الهبة ان قدر
علی الضرب) واکر برکمسنه خاتوننی ضرب ایله قورقوتسه حتی مهرنی هبة ایلسه هبه‌سی صحیح دکلدر اکر رجل
خاتوننی ضربه قادر ایسه زیرا خاتون مکرهه اولمشدر (وان اکرهها علی الخلع ففعلت یقع الطلاق ولایجب
المال) واکر خاتوننی خلع اوزرینه اکراه ایلسه وخاتون دخی اول خلعی ایشلسه طلاق واقع اولور خاتون اوزرینه
مال واجب اولمز زیرا خلعك صدوری زوج طرفندن اولمشدر خاتونك رضاسی یوغیدی انجق اکراه ایله
اولمشدر (ولو احالت انسانا بالمهر علی الزوج ثم وهبته من الزوج لاتصح الهبة) واکر خاتون زوجی اوزرنده
اولان مهرینی برکمسنه‌یه حواله ایلسه وبعد الحواله مهرینی زوجنه هبه ایلسه هبه‌سی صحیح اولمز زیرا حواله
ایلدکله مهر خاتونك ملکندن چیقمشدر ملکنده اولمیان شیئك هبه‌سی صحیح دکلدر (ومن اتخذ بئرا او بالوعة
فی داره فنز منها حائط جاره وطلب تحویله لایجبر علیه) وبرکمسنه کندو دارنده بئر یاخود بالوعه اتخاذ ایلسه
واول قیودن یاخود بالوعه‌دن قوکشونك دیوارینه نشف ایلسه قوکشوسی اول قیویی یاخود بالوعه‌یی
آخره تحویل ایلدکه جبر اولنمز بالوعه شول قیودرکه اغزی دار وایچی بول قازیلوب یغمور صوینی وسائر
جرکاب جمع اولمق ایچون اوله (وان سقط الحائط منه لایضمنه) واکر قوکشونك دیواری اول قیونك نشفندن
ساقط اولسه ضامن اولمز زیرا قیو قزان کمسنه کندو خالص حقنده تصرف ایلمشدر (ومن عمر دار زوجته بماله
باذنها فالعمارة لها والنفقة دین له علیها) وبرکمسنه زوجه‌سنك دارنی کندو مالیله زوجه‌سنك اذنیله
عمارت ایلسه عمارت خاتون ایچوندر ونفقه یعنی زوجك صرف ایلدیکی اقچه دیندر زوجه‌سی اوزرینه ملك
خاتوننکدر انجق صرف ایلدیکی اقچه خاتونك دینی اولور (وان عمرها لها بلااذنها فالعمارة لها وهو متبرع)
واکر زوجه‌سنك دارنی بلااذن زوجه‌سی ایچون عمارت ایلسه عمارت خاتون ایچوندر وزوج متبرعدر یعنی
صرف ایلدیکی اقچه‌یی تبرع ایلمش اولدی زیرا بلااذن تعمیر ایلمشدر (وان عمر لنفسه بلااذنها فالعمارة له)
واکر زوجه‌سنك دارنده بلااذن کندی نفسی ایچون بنا ایلسه بنا ایلدیکی شیء زوج ایچوندر انجق عرصه‌یی غاصب
اولمشدر اکر زوجه مراد ایدرسه قلع ایتدیرر (ومن اخذ غریما له فنزعه انسان من یده فلاضمان علی النازع)
وبرکمسنه غریمنی اخذ ایلسه برکمسنه دخی کلوب یدندن نزع ایلسه نازع اوزرینه ضمان لازم کلمز یعنی حقی اولان
خصمك الندن خلاص ایدن کمسنه‌نك اوزرینه ضمان لازم کلمز (ومن فی یده مال انسان فقال له السلطان ادفعه
الی والاقطعت یدك اوضربتك خمسین سوطا لایضمن لودفع) وبرکمسنه‌نك یدنده برکمسنه‌نك مالی اولسه سلطان
اول کمسنه‌یه فلانك سنده اولان مالنی بکا ویر والا یدیکی قطع ایدرم یاخود سکا اللی قامچی اوررم دیسه
واول کمسنه آخرك کندوده اولان مالنی ویرسه ضامن اولمز زیرا دفع بابنده اول کمسنه مکرهدر
(ولو وضع فی الصحراء منجلا لیصید به حمار وحش وسمی علیه فجاء فی الغد ووجد الحمار مجروحا میتا لایحل اکله)
وبرکمسنه حمار وحشی صید ایلك ایچون صحراده براوراق وضع ایدوب وحین وضعده اوراغك اوزرینه
(بسم الله) دیسه اوراق وضع ایدن کمسنه ایرته‌سی کلوب بر حمار وحشی‌یی مجروح ومیت بولسه
اول حمار وحشینك اکلی حلال اولمز زیرا حلنه شرط انی انسان ذبح ایلمکدر یاخود مجروح ایلمکدر بونی ایسه
جرح ایدن اوراقدر نطیحه ومتردیه یعنی حیوان سوسمش ویوکسك یردن دوشمش شیء کبی اولمشدر منجل
شول اوراقدرکه انکله اکین بچیلور (ویکره من الشاة الحیاء والخصیة والمثانة والذکر والغدة والمرارة والدم المسفوح)
وشاتدن اکلی مکروه اولان دیشی ایسه دخی ارکك ایسه حیاه‌سی وخصیتینی ومثانه‌سی یعنی قاوغی وذکری
وغده‌سیکه بزدیدکاری شیدر واودی وقانیدر بونلری اکل ایلك مکروهدر جمله‌یی بوبیت جمع ایلمشدر (بیت)
اذا ذکی الشاة کلها ۞ سوی سبع اعضاء فدع اکلها ۞ فیاء وصاد وثاء وذال ۞ وغین وراء ومنهن دال ۞
(وللقاضی ان یقرض مال الغائب والطفل واللقطة) وقاضی ایچون مال غائبی ومال طفلی ولقطه‌یی آخره قرض
ویرمك واردر زیرا استخلاصه قادردر وولایت عامه‌سی واردر اما اب ووصی قاضینك خلافیدر
(ولوکانت حشفة الصبی ظاهرة من رآه ظنه مختتنا ولاتقطع جلدة ذکره الابمشقة جاز ترك ختانه) واکر صبینك
حشفه‌سی ظاهر اولسه واول حشفه‌یی کورن ختان اولنمش ظن ایلسه حالبوکه ذکرینك جلدی قطع
اولنمیوب الامشقت ایله قطع اولنسه اول صبینك ختاننی ترك ایلك جائزدر (وکذا شیخ اسلم وقال اهل البصر

لایطیق الختان) بر اختیار کمسنه اسلامه کلسه اهل بصر یعنی اهل وقوف اولان کمسنه شیخ فانی بو کا طاقت کتورەمز دیسه صبی کبی ترك ختان جائزدر (ووقت الختان غیر معلوم) ووقت ختان معلوم دکلدر ابو حنیفه حضرتلرندن سؤال اولندقده لاادری بیورمشلردر (وقیل سبع سنین) ودینلدیکه وقت ختان یدی سنه‌در یعنی یدی یاشنده ایکندر (ولایجوز ان یصلی علی غیر الملائکة والانبیاء الابطریق التبع) وملائکه وانبیادن غیری اوزرینه صلاة ایتمك یعنی صلی الله تعالی علیه وسلم دیمك جائز دکلدر الابطریق التبع جائزدر (ولا الاعطاء باسم النیروز والمهرجان) ونیروز ومهرجان اسمیله اعطا جائز دکلدر یعنی نیروز ومهرجانك شرفی ایچون عید هدیه‌سی کبی هدیه ویرمك جائز دکلدر زیرا بو ایکیسی مجوسیلرك عیدیدر ابو حفص کبیر رحمة الله علیه بیورمشدر که برکمسنه اللی سنه الله سبحانه وتعالی یه عبادت ایلسه اندنصکره نیروز ومهرجان کونی کلسه و بعض مشرکینه بریمورطه هدیه ویرسه اول کونی تعظیم ایچون تحقیقا کافر اولور وجمله عملی حبط اولور العیاذ بالله تعالی ❊ جامع الصغیر صاحبی دیمشدر که یوم نیروزده برکمسنه بر مسلمه برشیء اهدا ایلسه اما اول کونك تعظیمی مراد اولنمسه انجق بعض ناسك اعتباری اولدیغی اجلدن ایسه کافر اولماز اما لایق اولان اول فعلی ایشلمامکدر زیرا نبی علیه السلام (من تشبه بقوم فهو منهم) بیورمشلردر (ولابأس بلبس القلانس) وقاوق کیمك لابأسدر (وللشاب العالم ان یتقدم علی الشیخ الجاهل) وشاب عالم ایچون شیخ جاهل اوزرینه تقدم ایتمك وادر زیرا حق سبحانه وتعالی (هل یستوی الذین یعلمون والذین لایعلمون) بیورمشلردر و ینه موضع آخرده (اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم) بیورمشلردر اولی الامردن مراد اصح اقوالده علمادر خصوصا (العلماء ورثة الانبیاء) بیورلمشدر و روایت اولنمشدر که نبی علیه السلام علمادن شاب اولان علمایی عملده انلردن دون اولنلرك اوزرلرینه تقدیم بیوررردی (ولحافظ القرآن ان یختم فی اربعین یوما) وقرآن عظیم الشانك حافظی ایچون قرق کونده بر ختم ایتمك واردر زیرا قرآندن مقصود اولان معنای شریفنی فهمدر ومضمون شریفنده اولان فرمان الهیه‌دن عبرت آلوب امر ایسه طوتمق ونهی ایسه اجتناب ایتمکدر مجرد تلاوت دکلدر حق سبحانه وتعالینك (افلا یتدبرون القرآن) قول شریفی فهم معانی‌یه دالدر

❊ کتاب الفرائض ❊

بو کتاب فرائضك احکامی بیانندەدر فرائض فریضه‌نك جمعیدر وفرض نیجه معنایه کلور اول معنالردن بری تقدیردر وبو محلده مراد اولان تقدیردر زیرا حق سبحانه وتعالی هر کسك نصیبنی ملك وانبیادن برفرده تفویض ایلیوب بالذات کندوسی اصحاب نصیب بیاننده نصف وربع وثلث وثلثین وسدس حصه بیان بیورمشدر وسائر احکام بونك خلافیدر انلرده نصوص مجمله‌در وفرائض اشرف علومدن اولمغین نبی علیه السلام (تعلموا الفرائض وعلموها الناس فانها نصف العلم) بیورمشدر (یبدأ من ترکة المیت بتجهیزه وتکفینه ودفنه بلا اسراف ولا تقتیر) میتك تجهیز وتکفینی ودفنی ترکه‌سندن بدأ اولنور اسرافسز وتقتیرسز نه زیاده اولنور ونه تقصیر اولنور اکر ترك ایلدیکی شیء غیرك حقی اولمز ایسه اکر غیرك حقی اولور ایسه مثلا رهن کبی وجنایت ایتمش قول کبی بونلری ترك ایلسه صاحبلری تجهیز اوزرینه تقدیم اولنور حیاتنده تقدیم اولندیغی کبی اکر میتك مالی یوغیسه حیاتنده نفقه‌سی واجب اولان کمسنه‌نك اوزرینه تجهیز وتکفینی واجب اولنور مصنفك بلا اسراف قولی یا عدد ایله‌در یاخود قیمت ایله‌در اما عدد ایله اولان رجالك اوچ کفندن زیاده‌سی وخاتونك بشدن زیاده‌سی اسرافدر بونلردن آشاغه‌سی تقتیردر یعنی تقصیر در اما قیمت ایله اولمسی اکر میت حال حیاتنده مثلا یوز درهم قیمتی اولور ثوب کیسه کفنی یوز درهمدن زیاده اولسه اسرافدر نقصان اولورسه تقصیر در وبر اعتبار دخی مثلا برکمسنه‌نك عید شریفده کیه‌جك بر ثوبی اولسه وبر دخی بین الاقران کیه‌جکی اولسه اوسط که بین الاقران کیدیکی ایدی انك بهاسی مقداری ایله تکفین اولنور (ثم یقضی دیونه) اندنصکره میتك دیونی قضا اولنور دیندن مراد عباد طرفندن مطالبه اولنان دیندر یوخسه زکات وکفارات وغیری دیون کبیلری دکلدر زیرا بو مقوله دیون موت ایله اداسی ساقط اولور ورثه اوزرینه لازم کلمز مکر وصیت ایلمش اوله یاخود ورثه کندو خصه‌لرندن تبرع ایلیه‌لر زیرا عباداتده رکن مکلفك نیتی وفعلیدر بو ایسه موت ایله مفقود اولور (ثم تنفذ وصایاه من ثلث مابقی بعد الدین) اندنصکره وصایاسی بعد الدین باقی قلان شیئك

ثلثدن تنفيذ اولنور (ثم يقسم الباقى بين الورثة) تجهيز وتكفين ودين وووصيتدنصكره باقى قلان بين الورثه على مافرض الله تقسيم اولنور (ويستحق الارث بنسب ونكاح وولاء) واستحقاق ارث نسب ونكاح وولاء سببيله در وبونلردن غيرى ايله ارثه مستحق اولنمز وولاء فتح واو ايله ممدوددر وولاء ايكى نوعدر برنوعى ولاء عتاقه در وبوكا ولاء نعمت دخى تسميه ايتمشلردر زيرا ولاء نعمت عصوبتدر سببى نعمت عتقدر رقيق اوزرينه ذكر اولنان عتق كرك بدل ايله وكرك بغير بدل ايله كرك كفارات ايچون وكرك نذر ايچون اولسون برابردر (ويبدأ باصحاب الفرائض) وتركه تقسيم اولندقده ابتدا اصحاب فرائض ايله بدأ اولنور اصحاب فرائض كتاب اللهده سهام مقدره سى اولنلردر انلر اون ايكى نفردر دردى رجالدن سكزى نسادندر رجالدن اولان برى بابادر وبرى جد صحيحدر وبرى لام قرنداشدر وبرى دخى زوجدر نسادن اولان برى زوجه وبرى قز وبرى اوغل قزى وبرى لابوين قزقرنداش وبرى لاب قزقرنداش وبرى دخى لام قزقرنداشدر وبرى دخى انا وبرى دخى جدهٔ صحيحه در بوجمله دن زوج وزوجه نك ارثه استحقاقلرى نكاح سببيله در باقيسى نسب جهتيله در (ثم بالعصبات النسبية) اصحاب فرائضدنصكره عصبات نسبيه ايله بدأ اولنور زيرا عصوبت نسبيه عصوبت سببيه دن اقوادر اصحاب فروض نسبيه اوزرينه رد اولنور اما اصحاب فروض سببيه اوزرينه رد اولنمز انلر زوج وزوجه در بونلره من لايرد عليه تسميه اولنور (ثم بالمعتق) اندنصكره معتق بدأ اولنور اكا مولاء عتاقه دينلور مثلا بركمسنه برعبد ياخود برجاريه يى اعتاق ايلسه انلرك ولاسى معتق ايچوندر مولاء عتاقه كرك مذكر وكرك مونث اولسون برابردر (ثم عصبته) اندنصكره معتقك عصبهٔ ذكورى ايله بدأ اولنور بومحلده ذكور قيدى لازمدر زيرا نسا ايچون ولاء اولمديغنه نبى عليه السلامدن (ليس للنساء من الولاء الا ما اعتقن) حديث شريفى وارد اولمشدر (ثم الرد) اصحاب فرائض حقلرينى الدقدنصكره باقى قلان شيلرى الوربو لنمدقده ذوى الفروض نسبيه يه رد ايله بدأ اولنور اماذوى الفروض سببيه يه رد اولنمز انلر زوج وزوجه در انلر حقلرينى الدقدنصكره قرابتلرى قالمز (ثم ذوى الارحام) اندنصكره ذوى الارحام ايله بدأ اولنور ذوى الارحام دخى درت صنفدر صنف اول ميته منسوب اولور انلر اولاد بناتدر كرك ذكور اولسون كرك اناث اولسون واولاد بنات ابندر صنف ثانى ميت انلره منسوب اولور انلر اجداد فاسدون وجدات فاسداتدر هرنه قدر عالى اولورسه وصنف ثالث ميتك ابوينه منسوبدر انلر اولاد اخوات وبنات اخوه در دخى لام اخوه نك اوغللريدر هرنه قدر سفلى اولورسه ده صنف رابع ميتك جدينه منسوبدر انلر مطلقا عماتدر ولام اعمامدر دخى اخوال وخالاتدر بوجمله بونلرك سببيله ميته منسوب اولنلر ذوى الارحامدر (ثم مولى الموالاة) بالاده مذكور اولنلر بولنمدقدنصكره جميع ميراثده مولى الموالاة ايله بدأ اولنور مولى الموالاة اولدركه برمجهول النسب آدم برآدمه سن بنم مولام اول اكر بن اولورسم بنم وارثم اول واكر جنايت ايدرسم عاقله مى يعنى ديت وارشمى ويرديسه واولدخى قبول ايلسه وآخر دخى اولكى كبى ديوب اولدخى قبول ايلسه بر برينك وارثى اولور وارشى ادادن مقدم رجوع ايلمكه قادر اولور (ثم المقر له بنسب ولم يثبت) اندنصكره مقرله بنسب ايله بدأ اولنور برنسب ايله مقرله كه اول نسب اكا ثابت اولمدى مثلا بركمسنه برمجهول النسب كمسنه يى بنم قرنداشمدر ديو اقرار ايلسه ياخود عمم در ديسه لكن موصينك باباسى بنم اوغلمدر ياخود قرنداشمدر ديو نسبنى اقرار ايلدين اقرارى اوزره موصى فوت اولسه بومقوله يه المقر له بنسب ولم يثبت ديو تسميه ايتمشلردر (ثم الموصى له باكثر من الثلث) بوقاروده ذكر اولنان كمسنه لر بولنمدقدنصكره ثلثدن اكثرده موصى له ايله بدأ اولنور وصيتى تكميل اولنور ثلث اوزرينه زياده ده منع اولنمق ورثه ايچون ايدى بونده ايسه ورثه اولمغله منع اولمز (ثم بيت المال) ذكر اولنان كمسنه لردن برفرد اولمدقده بيت المال ايچون اخذ اولنور (ويمنع الارث الرق) ورق ارثى منع ايدر كرك كامل اولسون عبد كبى كرك ناقص اولسون مكاتب ومدبر وام ولد كبى (والقتل كامر) وقتل دخى ارثى منع ايدر نتكيم كتاب ديانده ذكرى مرور ايتمشدر (واختلاف الملتين) واختلاف ملتين دخى ارثى منع ايدر اختلاف دينين ديمدى زيرا يهودى نصرانيدن ونصرانى يهوديدن ارث الورلر مع هذا دينلرى مختلفدر بوتقديرجه الكفر ملة واحدة اعتبارى ايله وارث اولورلر اما بعض فقها بين اليهود والنصارى توارث اولمامغه ذاهب اولمشلردر زيرا اعتقادلرى مختلفدر يهودينك عيسى عليه السلامه وانجيله اعتقادى يوقدر بوتقديرجه مسلم ايله

نصارى كبى ملتين اولمش اولورلر (واختلاف الدارين حقيقة) اختلاف دارين دخى ارثى منع ايدر اول اختلاف دارين حقيقة اولسون حربى وذمى كبى مثلا برحربى فوت اولسه ودار اسلامده براوغلى اولسه ياخود دار اسلامده برذمى فوت اولسه دارحربده باباسى اولسه تباين دارين سببيله وارث اولمزلر اكرملتده متحدايسه (اوحكما) ياخود اختلاف دارين حكما اولسه مستأمن كبى مثلا برحربى امان ايله دار اسلامه چقسه واول حربينك برذمى قرنداشى اولسه وحربئ مزبور مرد اولسه دار اسلامده اولان ذمى قرنداشى اكا وارث اولمز اكرچه حقيقتده دار واحددر لكن دارين مختلفدر (والمجمع على توريثهم من الرجال عشرة) ورثه دن توريثى اوزرينه اجماع اولنان رجالدن اون نفردر (الاب) واون نفرك اولكيسى بابادرو بابانك اوچ حالى واردر برى فرض مطلقدر ولد وولد ابن اولدقده حقى سدسدر نتكيم حق سبحانه وتعالينك (ولابويه لكل واحدمنهما السدس ان كان له ولد) قول شريفى واقع اولمشدر و برى دخى تعصيب محضدر ولد وولد ابن اولمدقده نتكيم حق سبحانه وتعالينك (فان لم يكن له ولد وورثه ابواه فلامه الثلث) قول شريفى وارد اولمشدرو برى دخى فرض وتعصيبدر قزى واوغلنك قزى اويله اولدقده فرض جهتيله سدس آلور قز براولورسه نصف ايكى اولورسه ثلثان الدقدنصكره باقيسنى تعصيب جهتيله بابا آلور (وابوه) اون نفرك ايكنجيسى بابانك باباسيدركه جد صحيحدر وجد صحيح اولدركه ميته نسبتده امداخل اولميه اوغل اولمدقده جد صحيح بابا منزله سنده در جد صحيحك درت حالى واردر اوچ حالده بابا كبيدر بابا اولمدقده دردنجى حالى بابانك وجودى قتنده ساقطدر الا درت مسئله ده بابا كبى دكلدر مسئله ٔ اولى بابانك اناسى بابا ايله وارث اولمز جد ايله وارث اولور مسئله ٔ ثانيه بركمسنه ابوينى ترك ايلسه وزوجيندن برى ترك اولنسه وترك اولنان احد زوجينك نصيبندنصكره انا ايچون ثلث مابقى واردر اما بابا يرينه جد اولسه انا ايچون جميع مالك ثلثى واردر مسئله ٔ ثالثه بنو الاعيان و بنو العلات كليسى بابا ايله ساقط اولورلر اجماعا جد ايله اولمزلر بنو الاعيان اخوه واخواتدن لاب وام اولنلردر مسئله ٔ رابعه معتقك باباسى اوغلى ايله اولسه ولاء اخذايدر امام ابو يوسف قتنده اما معتقك جدى اوغلى ايله بولنسه ولانك جمله سى اوغلنكدر جد ساقطدر (والابن وابنه والاخ وابنه والعم وابنه والزوج ومولى النعمة) واوچنجيسى اوغلدر ٭ دردنجيسى اوغلنك اوغليدر ٭ بشنجيسى قرنداشدر ٭ التنجيسى قرنداش اوغليدر ٭ يدنجيسى عمدر ٭ سكزنجيسى عميسى اوغليدر بونلر نسب ايله ارثه مستحقلردر ٭ طقوزنجيسى زوجدر بونك ارثه استحقاقى نكاح سببيله در ٭ اونجيسى مولى النعمتدر يعنى مولاى عتاقه در بونك ارثه استحقاقى ولاء ايله در (ومن النساء سبع) وورثه دن توريثى اوزرينه اجماع اولنان نسادن يدى كمسنه در (الام والجدة والبنت وبنت الابن والاخت والزوجة ومولاة النعمة) برى انادر و برى دخى انانك اناسيدرو برى دخى قزيدرو برى دخى اوغلنك قزيدرو برى دخى قز قرنداشدرو برى دخى زوجه درو برى دخى مولاة نعمتدر ومعتقه اولان خاتوندر (وهم ذو فرض وعصبة) ورجال ونسادن مذكور اولان وارثلر ايكى نوعدر برنوعى صاحب فرضدر و برنوعى عصبه در (وذو الفروض من له سهم مقدر) واصحاب فروض شول كمسنه لردر كه انلر ايچون سهم مقدر واردر (والسهام المقدرة فى كتاب الله تعالى ستة) وكتاب اللهده سهام مقدره التيدر (النصف) برى نصفدر حق سبحانه وتعالى اوچ موضعده نصفى ذكر ايلشدر (وان كانت واحدة فلها النصف) وموضع آخرده (ولكم نصف ماترك ازواجكم) و برموضعده دخى (وله اخت فلها نصف ماترك) بيورمشلردر (والربع) و برى دخى ربعدر كتاب اللهده ايكى موضعده ذكر اولنمشدر (ولكم الربع مما تركن) وموضع آخرده (ولهن الربع مما تركتم) بيورلمشدر (والثمن) و برى دخى ثمندر حق سبحانه وتعالى ثمنى برموضعده ذكر ايلشدر (فلهن الثمن مما تركتم) بيورمشلردر (والثلثان) و برى دخى ثلثاندر كتاب اللهده ايكى موضعده ذكر اولنمشدر حق بناتده (فان كن نساء فوق اثنتين فلهن ثلثا ما ترك) وحق اخواتده دخى (فان كانتا اثنتين فلهما الثلثان) بيورمشلردر (والثلث) و برى دخى ثلثدر وكتاب اللهده ثلث ايكى موضعده ذكر اولنمشدر (فلامه الثلث) و برغيرى موضعده (وان كانوا اكثر من ذلك فهم شركاء فى الثلث) بيورمشلردر (والسدس) و برى دخى سدسدر كتاب اللهده سدس اوچ موضعده ذكر اولنمشدر (ولابويه لكل واحد منهما السدس) وموضع آخرده (فان كان له اخوة فلامه السدس) وموضع آخرده ولد ام حقنده يعنى لام قرنداش

حقنـده (وله اخ او اخت فلکل واحد منهما السـدس) بیورمشدر (فالنصف للبنت) امدی نصف
بنت صلبیه ایچوندر (ولبنت الابن عند عدمها) دخی نصف اوغل قزی ایچوندر بنت صلبیه اولمدقده
زیرا بنت صلبیه حقنده نص شریف صریحا واقع اولمشـدر لکن بنت صلبیه منعدمه او لمغله بنت ابن
انك مقامنه قائم اولور (وللاخت لابوین وللاخت لاب عند عدمها) ونصف لابوین قرنداش ایچوندر
ولابوین قرنداش اولمدقده نصف لاب قزقرنداش ایچوندر (اذا انفردن) بوذکر اولنان حکم قزقرنداشلردن
بری منفرد اولدقده در اما قیچن مختلط اولسـه لر عصبات للذکر مثل حظ الانثیین حکمی واقع
اولور ان شاء الله تعالی محلنده ذکر اولنور (وللزوج عند عدم الولد وولد الابن) دخی نصف زوج
ایچوندر ولدو ولد الابن اولمدقده ٭ امدی مجموع اصحاب نصف بش صنف کمسـنه اولوب دردی
نسـادن بری رجالدندر (والربع له عند وجود احدهما) وزوج ایچون ربع واردر ولد وولد ابندن
بری موجود اولدقده (وللزوجة وان تعددت عند عدمهـا) وزوجـه ایچون دخی ربع واردر
متعدد اولورلر سـه ده ولد وولد ابن اولمدقده مثـلا برکمسنه نك ایکی یاخود اوچ خاتونی اولسـه
وکندولره ربع دکسـه ربع واحد ده جمله سی مشترك اولورلر زوجاتك تعددی ایله ربع متعدده اولمز
(والثمن لهـا کذلك عند وجود احدهما) وثمن زوجه ایچوندر ربع اولدیغی کبی ابن وولد ابن موجود
اولدقده حاصل کلام زوجاتك ایکی حالی واردر ولد وولد ابن اولمدقده ربع آلور ولد یاخود ولد
ابن اولدقده ثمن آلور (والثلثـان لکل اثنین فصاعدا ممن فرضهن النصف) وثلثان شـول کمسـنه لر
ایچوندر که فرضلری نصف اوله کندولر ایکی یاخود دها زیاده اولدقلرنده ثلثان آلورلر وفرضی نصف
اولان طائفه درت صنفدر بری بنت صلبیه در و بری بنت ابندر و بری اخت لابویندر و بری اخت لابدر
(والثلث للام عند عدم الولد وولد الابن والاثنـین من الاخوة والاخوات) وام ایچون ثلث جمیـع مال
واردر ولد وولد ابن واخوه واخواتدن ایکی کمسـنه اولمدقده بونلر امی ثلثدن سـدسه حجب ایدر
(ولها ثلث مایبقی بعد احد فرض الزوجین) وامك ایکنجی حالی احد زوجینك فرضندنصکره ثلث مابقی
واردر فی زوج وابوین اوزوجة وابوین احد زوجین فرضنی الدقدنصکره ام ایچون ثلث مابقی واردر
دیمکدر یعنی ایکی مسئله ده در مثلا برمرأه فوت اولسـه زوجنی وابوینی ترك ایلسه مسئله التیدندر نصفنی
زوج آلدقدنصکره اوچ باقی قالور ثلثی بردر ام الور باقیسنی بابا آلور وایکنجی مسـئله برکمسنه فوت
اولوب زوجه سنی وابوینی ترك ایلسه مسئله مز اون ایکیدندر ربعی اوچدر زوجه یه و بردك باقی طقوز
قالدی ثلثی اوچدر امـه و بردك باقیسنی بابایه و بردك (ولو کان مکان الاب فیهما جد فلها ثلث الجمیـع
خلافا لابی یوسف) واکر ذکر اولنان ایکی مسئله ده دخی اب مکاننده جد اولسه ام ایچون ثلث جمیع مال
واردر لکن ابو یوسف ایچون خلاف واردر آنك قتنده جد ایله معا ثلث مابقی واردر (وللاثنین فصاعدا
من ولد الام یقسم لذکورهم واناثهم بالسویة) واناپراخوه واخواتدن ایکی دخی زیاده ایچون ثلث واردر
زیرا حق سبحانه وتعالینك (وان کانوا اکثر من ذلك فهم شرکاء فی الثلث) قول شریفنده واقع اولمشدر
اولاد امه بنو الاخیاف دخی دینلور اولاد امك حالی اوچدر بر اولدقده سدس آلور بردن زیاده اولسه لر
ثلث آلورلر و برحالی دخی سقوطدر مثلا التی کمسـنه ایله سـاقط اولور ولد وولد ابن واب وجد و بنت
و بنت ابن بونلر موجود اولدقده اولاد امه برشیء یوقدر واولاد امك ذکوری واناثی قسمتـده برابردر
اما اولادی ذوی الارحامدندر ذکور واناثی برابر دکلدر (للذکر مثـل حظ الانثیین) تقسیم اولنور
(والسدس للواحد منهم ذکرا اوانثی) واولاد امدن ذکر اولسون کرك انثی اولسون واحد ایچون سدس
واردر زیرا حق سبحانه وتعالینك (وان کان رجل یورث کلالة او امرأة وله اخ او اخت فلکل واحد
منهما السدس) قول شریفی واقع اولمشدر اجماعا مراد اولان اولاد امدر (وللام عند وجود الولد وولد
الابن او اثنین من الاخوة والاخوات) ولد وولد ابن موجود اولدقده اخوه ویا اخواتدن ایکیسی موجود
اولدقده ام ایچون سدس واردر (وللاب مع الولد وولد الابن) ولد وولد ابن موجود اولدقده بابا ایچون
سدس واردر (وکذا للجد الصحیح عند عدمه وهو من لایدخل فی نسبته الی المیت ام فان دخلت فجد فاسد)

صورت ردیه ... اصل مسئله التیدندر
ام سدس ۱
اخوین لام ثلث ۲
اخت لام سدس ۱
اختین لام ثلث ۲

جد صحیح اب اولمدقده اب کبی سدس الور جد صحیح شول کمسنه‌در که میته نسبتده ام داخل اولمیه اکر ام داخل اولور ایسه جد فاسد اولور (وللجدة الصحیحة وان تعددت وهی من لایدخل فی نسبتها الی المیت جد فاسد) جد صحیح اولدیغی کبی جده دخی صحیحه اولور اکر متعدد دخی اولور سه جدهٔ صحیحه شول کمسنه‌در که جده نك میته نسبتنده جد فاسد داخل اولمیه (ولبنت الابن وان تعددت مع الواحدة من بنات الصلب) و بنات صلبیه دن بری ایله اولدقده بنت ابن ایچون سدس واردر اکر متعدده دخی اولورسه (وللاخت لاب کذلك مع الاخت الواحدة لابوین من بنات الصلب) وکذلك اخت لاب ایچون سدس واردر لابوین اختك بری ایله معا اولدقده بنات صلبیه دن

فصل

بو فصل عصباتك احکامی بیاننده‌در صاحب مغرب دیمشدر که عصبه لغتده (هی البنون والجماعة المحیط بالرجل من اقربائه الکائنة من جانب الاب) وعصبات نسبیه اوچ نوعدر بری عصبه بنفسه‌در و بری عصبه بغیره‌در و بری عصبه مع غیره‌در (والعصبة بنفسه ذکر لیس فی نسبته الی المیت انثی وهو یأخذ ما ابقته الفرائض) وعصبه بنفسه شول مذکردر که اول مذکرك میته نسبتنده انثی اولمیه وعصبه بنفسه اولان مذکر اصحاب فرائض باقی قودیغی شیئ اخذ ایدر (وعند الانفراد یحرز جمیع المال) وعصبه بنفسه یالکز اولدقده جمیع مالی جهت واحده ایله احراز ایدر وعصبه بنفسه‌درت صنفدر بر صنفی جزء میتدر اوغل واوغل اوغلیدر هر نقدر آشاغه کیدرسه‌ده ☼ ایکنجی صنفی اصل میتدر بابادر وجد صحیحدر ☼ اوچنجی صنفی جزء ابدر لابوین ولاب قرنداشلردر ☼ دردنجیسی جزء جددر که عمیلردر بونده ذکوره اعتبار اولنور زیرا انثی عصبه بنفسه اولمز بلکه عصبه بغیرها یاخود عصبه مع غیرها اولور (واقربهم جزء المیت وهو الابن وابنه وان سفل) ودرت صنفك اقربی یعنی میراثه اولی‌سی جزء میتدر که اوغلدر واوغل اوغلیدر هر نقدر آشاغه اولورسه اولسون (ثم اصله وهو الاب والجد الصحیح وان علا) اندنصکره میتك اصلیدر اول اصل ابدر وجد صحیحدر هر نقدر یوقارو اولورسه اولسون (ثم جزء ابیه وهم الاخوة لابوین اولاب ثم بنوهم وان سفلوا) اندنصکره میتك باباسنك جزئیدر انلر لابوین اخوه‌در یاخود لاب اخوه‌در اندنصکره بونلرك اوغللریدر هر نقدر آشاغه اولورسه اولسون ثم جزء جده وهم الاعمام لابوین اولاب ثم بنوهم وان سفلوا) اندنصکره عصبات بنفسه میتك جدینك جزئیدر انلر لابوین اعمام یاخود لاب اعمامدر اندنصکره بونلرك اوغللریدر هر نه قدر آشاغه اولورسه اولسون (ثم جزء جد ابیه کذلك) اندنصکره میتك باباسنك جدینك جزئیدر اعمامده اولدیغی کبی باباسنك عملریدر (والعصبة بغیره من فرض النصف والثلثان یصرن عصبة باخوتهن ویقسم للذکر مثل حظ الانثیین) وعصبه بغیره شول کمسنه‌در که انك فرضی نصفدر وثلثاندر بونلر قرنداشلری ایله عصبه اولورلر للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم اولنور مثلا عصبه بغیره بریسی بنت صلبیه‌در ابن ایله عصبه اولورو بری دخی بنت ابن درمحاذیسنده اولان ذکر ایله عصبه اولورو بری دخی اخت لابویندر قرنداشیله ومیتك صلبیه قزی ایله وبنت ابن ایله عصبه اولورو بری دخی اخت لابدر قرنداشیله ومیتك صلبیه قزی ایله و بنت ابن ایله عصبه اولور (ومن لافرض لها واخوها عصبة لایصیر عصبة به کالعمة و بنت الاخ) دخی اناثدن شول کمسنه‌در که صاحب فرض اولمیه حالبوکه قرنداشی عصبه اوله ذکر اولنان اناث قرنداشیله عصبه اولمز عمه و بنت اخ کبی عمه عم ایله وبنت الاخ قرنداش ایله عصبه اولمز ☼ اکر سائل سؤال ایدرسه که اناثك ذکور ایله عصبه اولمسنه خود نص شریف وارد اولمشدر ☼ اکا جواب ویریلور که اول نص ایکی موضعده واقع اولمشدر بنات بنین ایله واخوات اخوه ایله عصبه اولمسنه‌در وذکر اولنان اناث ذوات فرضدندر شول اناثك که فرضی یوقدر نص اکا متناول اولمز عمه ایله عم جمع اولسه مالك کلیسی عم ایچوندر وابن عم لابوین یاخود لاب ایله بنت العم لابوین لاب جمع اولسه ابن عم وارث اولور بنت عم محجوب اولور بنت الاخ ابن الاخ ایله جمع اولسه مالك کلیسی ابن الاخ ایچوندر (ولعصبة مع غیره الاخوات لابوین اولاب مع البنات او بنات الابن) وعصبه مع غیره الاخوات لابوین یاخود لابدر بنات ایله یاخود بنات ابن ایله عصبه اولورلر زیرا نبی علیه السلام (اجعلوا الاخوات مع البنات عصبه) بیورمشلردر (وذو الابوین من العصبات مقدم علی ذی الاب حتی ان الاخت لابوین مع البنت تحجب الاخ لاب) عصباتدن ذوی الابوین اولان یالکز ذو الاب اولان عصبه

صورت مسئله ٦ ردمسئله ٤

اخت لابوین	اخت لاب
نصف	سدس
٣	١

صورت مسئله ٦ ردمس ٤

بنت ابن	اخت صلب
سدس	نصف
[illegible]	٣

اوز ينه مقدمدر عصبه ايكى وجه ايله ترجيح اولنور برى قرب درجه وبرى قوت قرابت ايله اولان وقرب درجه ايله اولاندر عصبه يوقاروده ذكر اولنمشدر قوت قرابت ايله اولان لابوين اخوات لاب اخواتدن ميراثه اولى در حتى لابوين قرنداش بنت اولدقده لاب اولان ارقرنداشى حجب ايدوب ميراثدن منع ايدر (وعصبة ولد الزنا وولد الملاعنة مولى امه) ولدزنانك وولد ملاعنه نك عصبه سى اناسنك معتقيدر ✻ زيلعى ديمشدر كه ولدزنا وولد لعان انجق ام جهتيله وارث اولور زيرا اب جهتندن نسبى منقطعدر (والاب مع البنت صاحب فرض وعصبة) وبابا بنت ايله صاحب فرضدر وعصبه در بنت كرك صلبيه اولسون كرك بنت ابن اولسون فرض جهتيله بابا سدس آلور عصبه جهتيله باقيسنى بابا آلور ✻ مثلا بركمسنه فوت اولوب برقزى ايله باباسنى ترك ايلسه مسئله التيدندر نصفى اوچدر قزه ويريلور سدسى بردر بابايه ويريلور باقى قلان ايكى يى عصوبت جهتيله بابا قبض ايدر (وآخر العصبات مولى العتاقة) وعصبانك آخرى مولاى عتاقه در يعنى معتقدر (ثم عصبته على الترتيب المذكور) اندنصكره مولاى عتاقه نك عصبه سيدر ترتيب مذكور اوزره يعنى عصبهٔ نسبيه ده ذكر اولنان ترتيب اوزره (فمن ترك اب مولاه وابن مولاه فماله كله لابن مولاه) امدى شول كمسنه كه مولى سنك باباسى ايله اوغلنى ترك ايلسه مالك كليسى مولى سنك اوغلى ايچوندر ابو حنيفه ايله امام محمد قتنده زيرا جزء ميت اصل ميت اوزرينه مقدمدر (وعند ابى يوسف للاب السدس والباقى للابن) وابو يوسف قتنده اب ايچون سدس واردر باقيسى ابن ايچوندر (ولو ترك جد مولاه واخاه فالجد اولى) وبر معتق مولى سنك جدى ايله مولى سنك قرنداشنى ترك ايلسه امدى ميراثه جد اولى در (وعندهما يستويان) واما مين قتنده ميراثده برابرلر در (والعصبة انما تأخذ مافضل عن ذوى الفروض) وعصبه انجق ذوى الفروضدن فضله قلان شيئى الاندر (فلو ترك زوجا واخوة لام واخوة لابوين واما فالنصف للزوج والسدس للام والثلث للاخوة للام ولا يشارككهم الاخوة لابوين وتسمى المشتركة والحمارية) مثلا برخاتون فوت اولوب زوجنى ولام اخوه سنى ولابوين اخوه سنى واناسنى ترك ايلسه نصف زوج ايچوندر وسدس ام ايچوندر وثلث لام اخوه ايچوندر لابوين اخوه بونلره مشارك اولمز ✻ زيرا مسئله حز التيدندر وبو مسئله يه مسئلهٔ مشتركه وحماريه تسميه اولنور وتسميه سنه سبب حضرت عمر رضى الله عنه منبرده ايكن بو مسئله دن سؤال اولندى وحضرت ابو بكر رضى الله عنهه دخى سؤال اولندى ابو بكر حضرتلرى بيوردیكه زوج ايچون نصف ام ايچون سدس لام اخوه ايچون ثلث واردر لابوين اخوه ايچون برشئ يوقدر بزم علمامز بو مسئله يى اخذ ايلدى وحضرت عثمان رضى الله عنه (يشترك الاولاد لاب وام مع الاولاد لام) بيورمشدر امام مالك وامام شافعى بو قولى اخذ ايلشلردر حضرت عمر رضى الله عنه ابتداء حالده صديق اكبر قولى اوزره بيوررلردى صكره صديق اكبر قولندن حضرت عثمان قولنه رجوع ايلدى ورجوعنه سبب بو مسئله در سؤال اولندقده مقدما اولان قولى اوزرينه جواب ويروب لابوين اولان اولاددن برى يا امير المؤمنين فرض ايدهلم كه بابامز حمار ايمش ايكيمز خود بر انادن دكليوز ديدكده حضرت عمر رضى الله عنه تفكر ه واروب فى الواقع بر انادندر ديو ثلثده تشريك ايلدى اول اجلدن حماريه ومشتركه وعثمانيه تسميه اولنمشدر ✻ فصل ✻ حجب الحرمان منتف فى حق ستة الابن والاب والبنت والام والزوج والزوجة) حجب حرمان التى كمسنه حقنده منتفيدر برى ابن وبرى اب در وبرى بنت در وبرى امدر وبرى زوج وبرى زوجه در (ومن عداهم يحجب الابعد بالاقرب) ذكرى مرور ايدن التى كمسنه دن ماعداسى ابعد اقرب ايله محجوب اولور (وذو القرابة بذى القرابتين) وبر قرابت صاحبى ايكى قرابت صاحبى ايله محجوب اولور اخ لاب اخ لابوين ايله وابن اخ لاب ابن الاخ لابوين ايله محجوب اولور ابن عم لاب ابن عم لابوين ايله محجوب اولور (ومن يدلى بشخص لايرث معه الا اولاد الام حيث يدلون بها ويرثون معها) وشول كمسنه كه برشخص سببيله ميته منتمى اولور اول شخص موجود ايكن معا وارث اولمز ابن الابن كبى ابن وار ايكن ابن الابن وارث اولمز الا اولاد ام وارث اولور اولاد ام ميته ام سببيله منتمى اولمش ايكن ينه ام ايله وارث اولور (ويحجب الاخوة بالابن وابنه وان سفل وبالاب والجد) اخوه

ابن ایله و ابن ابن ایله محجوب اولور هر نه قدر آشاغه اولورسه ده و اب ایله دخی محجوب اولورز یرا اخوه کلاله در و توارث کلاله ایسه عدم ولد و والد ایله مشروطدر وجد ایله دخی مشروطدر (ویحجب اولاد العلات بالاخ لابوین ایضا) و اولاد علات که اخوه و اخواتدن لاب اولنلردر لابوین اخ ایله محجوب اولور (وعندهما لایحجب الاخوة لابوین اولاب بالجد بل یقاسمونه وهو کاخ ان لم تنقصه المقاسمة عن الثلث عند عدم ذی الفرض اوعن السدس عند وجوده والفتوی علی قول الامام) و امامین قتنده لابوین اخوه یاخود لاب اخوه جد ایله محجوب اولمز بلکه مقاسمه اولنور واول جد اخ کبیدر اکر ذوی الفرض اولمدقده مقاسمه ثلثدن یاخود ذوی الفرض اولدقده سدسدن نقص ویرمز ایسه حالبوکه فتوی امام اعظمک قولی اوزرینه درکه اخوه واخوانک جد ایله سقوطیدر (واذا استکمل بنات الصلب الثلثین سقط بنات الابن الا ان یکون بحذائهن او اسفل منهن ابن ابن فیعصب من بحذائه ومن فوقه من لیست بذات سهم ویسقط من دونه) وقتی بنات صلبیه ثلثینی تکمیل ایلسه بنات ابن ساقط اولور وارث اولمز زیرا بناتک حقی ثلثاندر بنات صلبیه ثلثانی کاملا المغله بنات ابنه برشی قالمز الا بو قدر وار درکه اول بنات ابنک حذاسنده و یا اسفلنده غلام اوله اول غلام کندو حذاسنده اولانی و کندونک فوقنده اولوب ذاسهم اولمیانی عصبه قیلور و کندودن اشاغه اولان بناتی اسقاط ایدر ※ ابن مسعوددن روایت اولنمشدرکه نبی علیه السلامدن استماع ایلدمکه برکون بنت صلبیه و بنت ابن و اخت مسئله سی سؤال اولندقده (النصف للبنت والسدس لبنت الابن والباقی للاخت) بیورمشلردر زیرا حق بنات ثلثاندر زیاده اولمق احتمالی یوقدر چونکه بنت صلبیه نصفنی اخذ ایلیه ثلثانی تکمیل ایچون سدس بنات ابن ایچوندر کرک بر اولسون کرک زیاده اولسون بناتک ثلثانی تکمیل ایچوندر مابقی عصبه ایچوندر

الفریق الاول	الفریق الثانی	الفریق الثالث
ابن ...	ابن	ابن
ابن ... بنت	ابن	ابن
ابن ... بنت	ابن ... بنت	ابن ...
ابن بنت	ابن ... بنت	ابن ... بنت
	ابن ... بنت	ابن ... بنت
		ابن بنت

فریق اولدن بنت علیانک مقابله سنده برشی یوقدر و فریق اولک وسطاسنک حذاسنده فریق ثانینک علیاسی واردر فریق اولک سفلاسنک حذاسنده فریق ثانینک وسطاسی ایله فریق ثالثک علیاسی واردر فریق ثانینک سفلاسنده اولان بنتک حذاسنده فریق ثالثک وسطاسی و فریق ثالثک سفلاسنده براحد محاذی دکلدر بو اوغلانلرک بری صاغ اولیوب طقوز قالسه لر فریق اولدن علیاده اولان بنته نصف ویریلور و فریق اولدن وسطا ایله فریق ثانینک علیاسنده اولان قزه سدس ویریلور غیریلره برشی اصابت ایلمز باقی قلان کندو اوزرلرینه رد اولنور ※ صورت مزبوره ده اصل مسئله التیدندر التینک نصفی اوچدر علیایه ویریلور بنت صلب مقامنه قائمدر و التینک سدسی بردر وسطا ایله محاذیسنده اولان قزه ویریلور باقی یی اوزرلرینه رد ایلدک مسئله ده من لا یرد علیه یوق من یرد علیه جنسان اولمغله مسئله سهامندن قلدق فریق اولیده علیانک الندهٔ اولان سهامی عدد رؤسنه مستقیم وسطی و محاذیسنده اولاننک اللرنده سهمی بر عدد رأسلری ایکی بر ایله ایکی ما بیننده مباینت واردر عدد رأسلری اولان ایکی رد مسئله اولان درده ضرب ایلدک سکز حاصل اولدی و بنت علیانک النده اولان اوچ سهمی مضروب اولان ایکی یه ضرب ایلدک التی اولدی بنت علیایه و یردک وسطی مع من توازیها النده اولان بری مضروب اولان ایکی یه ضرب ایلدک ایکی حاصل اولدی انلره ویردک جمله سی سکز اولور مثلا ذکر اولنان ورثه نک مال متروکی یکرمی ایکی بیک ایکیوز یکرمی ایکی اقچه اولسه مال متروکک اصل مسئله اولان درده تقسیم اولنور هر نه حاصل اولورسه هر کسک النده اولان سهمی حاصل تقسیمه

ضرب اولنسه كندونك حصه سی اولمش اولور وتصحیحی سکزدندر مال متروك تصحیح اولان سکزه تقسیم اولنسه وتصحیحدن اللرنده اولان سهم حاصل تقسیمه ضرب اولنسه اندن دخی موافق کلور یعنی ایکی وجهله تقسیم صحیحدر

٠٣٣٣٣ ٤ | ١ ٥٥٥٥ ٥٥٥٥
٢٢٢٢٢ ٨ | ٣٠٢ ١
٥٥٥٥ ١٦ | ٤ ١٦٦٦٥ ٥٥٥٥
٣٢ | ٨ حصهٔ بنت علیا ❊ حصهٔ بنتین یکون

١٦٦٦٥
٥٥٥٥ باقی
٢٢٢٢٠ ٢
٢
٢٢٢٢٢

الفریق الاول	الفریق الثانی	الفریق الثالث
ابن...	ابن	ابن
ابن... بنت	ابن...	ابن
ابن... بنت	ابن... بنت	ابن...
ابن بنت	ابن... بنت	ابن... بنت
	ابن بنت	ابن... بنت
		ابن بنت

فریق اولینك سفلا سنده اولان غلام صاغ فرض اولنسه علیایه نصف و یریز وسطامع من توازیهایه سدس و یریلور اول غلام کندو حذا سنده اولانی و فریق ثانینك وسطاسنی وفریق ثالثك علیاسنی عصبه قیلور ما باقی ما بینلرنده اخماسا للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم اولنور اصل مسئله التیدندر نصفی که اوچدر علیایه و یردك وسدسکه بردر وسطامع من توازیهایه و یردك باقی قلان ایکی سهمی عصباته و یردك علیانك النده اولان اوچ سهم عدد رأسنه مستقیم وسطامع من توازیهانك النده اولان برعدد رأسلرینه مستقیم دکل مباین در عدد رأسلرینك کلیسی موقوف عصباتك اللرنده اولان ایکی عدد رأسلری اولان بشه مباین انلرك دخی عدد رأسلری موقوف موقوفلره نظر ایلدك ایکی ایله بش ما بیننده مباینت وار در فچن موقوف اولان رؤس بیننده مباینت اولسه احد موقوف آخرك کلیسنه ضرب اولنور ایکی بشه ضرب ایلدك اون حاصل اولدی مبلغ مز بوری اصل مسئله اولان التی یه ضرب ایلدك التمش اولدی علیانك النده اولان اوچی مضروب اولان اونه ضرب ایلدك اوتوز اولدی بنت علیایه و یردك وسطامع من توازیهانك النده اولان بری اونه ضرب ایلدك اون اولدی انلره و یردك عصباتك النده اولان ایکیی مضروبمز اولان اونه ضرب ایلدك یکرمی حاصل اولدی عصباته و یردك ❊ اصل مسئله التیدن مضروبمز اوندن تصحیح مسئله مز التمشدندر یوقاروده ذکر اولندیغی اوزره مال متروکی اصل مسئله اولان التی یه تقسیم اولنسه حاصل تقسیم هر نه ایسه هر کسك النده اولان سهمی حاصل تقسیمه ضرب اولنسه هرکسك حصه سی اولمش اولور وتصحیح اولان التمشه دخی تقسیم اولنسه وتصحیحدن

اللرنده اولان سهملری ضرب اولنسه اول دخی تخالف ایلز راست کلور

٦

٤٢٥٨	٤٢٥٨	٤٢٥٨	١٢	١٣٥٢
٢	١	٣	٢٤	٢٥٥٥٠
٨٥١٦	٤٢٥٨	١٢٧٧٤	٤٨	٤٢٥٨

يكون

١٢٧٧٤ باقى

٤٢٥٨ كسر

٨٥١٦ ٢

٢٥٥٤٨

٢

٢٥٥٥٠

الفريق الثالث	الفريق الثانى	الفريق الاول
ان	ان	ان .
ان	ان .	ان . . بنت
ان .	ان . . بنت	ان . . بنت
ان . . بنت	ان . . بنت	ان . بنت
ان . . بنت	ان . بنت	
ان . بنت		

اكر فريق ثانينك سفلاسنده اولان غلام صاغ فرض اولنسه ينه مسئله التيدندر نصفى كه اوچدر بنت عليايه و يرلدى وسدسى بردر وسطامع من تواز يهايه و يرلدى باقى قلان ايكى عصباته و يرلدى اسباعا تقسيم بنت عليانك النده اولان اوچ عدد رأسنه مستقيم وسطا مع من تواز يهانك النده اولان برسهم عدد رأسلر يني موقوف ايلدك عصباتك النده اولان ايكى عدد رأسلرى اولان يدى يه مباين عدد رأسلر يني موقوف ايلدك وروٴس موقوفات بينلر ينه نظر ايلدك ايكى ايله يدى مابينده مباينت بولدق ايكيى يدى يه ضرب ايلدك اون درت حاصل اولدى مبلغ مزبورى اصل مسئله مز اولان التى يه ضرب ايلدك سكسان درت اولدى تصحيح مسئله مز سكسان درتدندر عليانك النده اولان اوچ سهمى مضروبمز اولان اون درده ضرب ايلدك قرق ايكى اولدى بنت عليايه و يردك وسطامع من تواز يهانك اللرنده اولان برسهمى مضروب اولان اون درده ضرب ايلدك اون درت حاصل اولدى انلره و يردك عصباتك النده اولان ايكى مضروبه ضرب ايلدك يكرمى سكز حاصل اولدى عصباته و يردك

مال ———————— متروك

٠٠٩٢	٢٠٩٢	٢٠٩٢	١	٦	١٢٥٥٦
٢	١	٣	٢	١٢	
٤١٨٤	٢٠٩٢	٦٢٧٦	٤	٢٤	٢٠٩٢
		حصهٔ بنت عليا بنتين عصبات	٨	٤٨	

يكون

٦٢٧٦ باقى

٢٠٩٢ كسر

١٨٤ ٤

١٢٥٥٢

٤

١٢٥٥٦

تصحيح مسئله اولان سكسان درده تقسيم اولنسه و تصحيحدن اللرنده اولان حاصل تقسيمه ضرب اولنسه صحيح اولور اكر سائل سؤال ايدرسه درت اقچه كسر كلدى كلمك كرك ايدى اكا جواب و يريلور كه ربع وثمن

وسدس وثلثان وثلث دخی اخراج اولندقده لابد كسر كلور مثلا اون ایكی بیك بشیوز اللی التی اقچه‌نك سدسنی اخراج ایلدك درت اقچه راست كلدی لابد هر قنغی یوزدن اولورسه قرق اللی بیك اقچه‌ده اوج درت كسر

كلور اصل كسر كلمك سهادله در والسلام

الفريق الاول	الفريق الثانى	الفريق الثالث
ابن.	ابن	ابن
ابن. . بنت	ابن.	ابن
ابن. . بنت	ابن. . بنت	ابن.
ابن . بنت	ابن . بنت	ابن. . بنت
	ابن . بنت	ابن. . بنت
		ابن . بنت

اكر ثالثك سفلاسنده اولان غلام صاغ فرض اولنسه ینه اصل مسئله التیدندر التینك نصفی اوچدر بنت علیایه ویرلدی سدسی بردر وسطامع من توازیهایه ویرلدی باقی قلان ایكی عصباته ویرلدی اثمانا تقسم اولنور بنت علیانك النده اولان اوج سهم عدد رأسنه مستقیم وسطا مع من توازیهانك اللرنده اولان برسهم عدد رأسلرینه مباین عدد رأسلرینی موقوف ایلدك عصباتك اللرنده اولان ایكی سهم عدد رأسلری اولان سكزه مستقیم دكل لكن مابینلرنده موافقت بالنصف بولدق عدد رأسلرینك نصفی موقوف رؤس موقوفات بیننده نظر ایلدك ینه موافقت بالنصف بولدق احدهمایی آخره ضرب ایلدك سكز اولدی مبلغ مذكوزی اصل مسئله مز اولان التی‌یه ضرب ایلدك قرق سكز اولدی تصحیح مسئله مز قرق سكزدندر بنت علیانك النده اولان اوچی مضروب اولان سكزه ضرب ایلدك ۲٤ حاصل اولدی بنت علیایه ویردك وسطامع من توزایهانك یدلرنده اولان برسهمی سكزه ضرب ایلدك اون التی اولدی عصباته ویردك

مال

۲۲۲۲	٦	٣	٣٣٣	٣٣٣٣	٣٣٣٣
۲۰۰۰	١٢	٣		١	۲
٣٣٣٣	۲٤	٩	٩٩٩	٣٣٣٣	٦٦٦٦
	٤٨				

یكون

٩٩٩٩ باقی

٣٣٣٣ كسر

٦٦٦٦ ۲

١٩٩٩٨

۲

۲۰۰۰۰

تصحیحی اولان قرق سكزه دخی تقسیم اولنسه راست كلور غفلت اولنمیه (واذا استكمل الاخوات لابوين الثلثين سقط الاخوات لاب الا ان يكون معهن اخ لاب) وقچن اخوات لابوین ثلثینی تكمیل ایلسه اخوات لاب ساقط اولور مكر كه بونلر ایله لاب برارکاك قرنداش اوله

مسئله ٣ مسئله بنت

٣ ٦

اختی لابوین	اخت لاب	٩ اخ لاب	اخت لابوین	اخت لاب	ورثه	اختین لابوین	اخت لاب
۲	١	١ ۲	نصف	سدس		ثلثان	ط
٦		٣	٣	١	٤		

باقی قلان ایكی مثل حظ الانثیین تقسیم ایدرلر (والجدات كلهن يسقطن بالام) وجداتك كلیسی ام ایله ساقط اولور (والابويات خاصة بالاب ايضا) خاصة ابویات ایله اولان اب ایله ساقط اولور امیات ساقط اولمز مثلا بركمسنه باباسی

وباباسنك اناسنی وانانسنك اناسنی ترك ایلسه باباسنك اناسی بابا ایله ساقط اولور اناسنك اناسی بابا ایله ساقط اولمز (وكذا بالجد الام الاب) بابا طرفندن اولان جدلر بابا ایله ساقط اولدیغی كبی جد ایله دخی ساقط اولور الام الاب ساقط اولمز زیرا ام اب جدك قبیلندن دكلدر بلكه جدك زوجه سیدر (والقربی منهن من ای جهة كانت تحجب البعدی من ای جهة كانت) وجداتدن جدهٔ قربی هر نه جهتدن اولورسه كرك اب جهتدن وكرك ام جهتدن اولسون بعدایی حجب ایدر اول بعدی دخی هر نه جهتدن اولورسه اولسون (وارثة كانت القربی او محجوبة كام الاب معه فانها تحجب ام ام الام) جدهٔ قربی كرك وارثه اولسون كرك محجوبه اولسون جدهٔ بعدایی حجب ایدر (فاذا اجتمع جدتان احدهما ذات قرابة كام الاب والاخری ذات قرابتین كام اب الاب وهی ایضا ام ام الام فثلث السدس لذات القرابة وثلثاه للاخری عند محمد وبنصف عند ابی یوسف) یعنی ایكی جده جمع اولسه بری بر قرابت صاحبی اولسه كه باباسنك اناسنك اناسیدر بری دخی ایكی قرابت صاحبی اولسه كه باباسنك باباسنك اناسیدر واول جده باباسنك باباسنك اناسی اولدیغی كبی اناسنك اناسنك اناسیدر امدی سدسك ثلثی بر قرابت صاحبنه ثلثانی ایكی قرابت صاحبنه ویریلور جهات اعتباریله امام محمد قتنده وابو یوسف قتنده سدس تنصیف اولنور

م ابدان اعتباریله اب

م ...... ب ...... م

م واب قرابتی

م واب قرابتی

(والمحروم بالقتل ونحوه لا یحجب) قتل ایله دخی ردت وكفر ایله ورق ایله میراثدن محروم اولان غیری یی حجب ایلمز كرك حجب حرمان كرك حجب نقصان اولسون (والمحجوب یحجب كام فی الجدة) وحجب حرمان ایله محجوب غیریی حجب ایدر نتكیم جده ده مرور ایلدی مثلا باباسنك اناسنی ترك ایلسه واناسنك اناسنك اناسنی ترك ایلسه باباسنك اناسی اب ایله محجوب ایكن اناسنك اناسنك اناسنی حجب ایدر (وكالاخوات والاخوة یحجبهم الاب ویحجبون الام من الثلث الی السدس) دخی اخوات واخوه كبی بونلری اب میراثدن حجب ایدر وبونلر دخی محجوب ایكن انایی ثلثدن سدسه حجب ایدر مثلا بر كمسنه فوت اولوب باباسنی واخوه واخواتدن ایكی یاخود دها زیاده یی ترك ایلسه واناسنی دخی ترك ایلسه اخوه واخواتدن بابا ایله محجوب ایكن انایی ثلثدن سدسه حجب ایدر اگر اخوه واخوات اولمامش اولسه ام ثلثدن كل آلوب باقیسنی بابا آلوردی وحجب نقصان بش كمسنه یه در زوج نصفدن ربعه وزوجه ربعدن ثمنه ام ثلثدن سدسه بنت ابن اخت لاب نصفدن سدسه محجوب اولور

فصل

بو فصل عول بیاننده در عول لغتده جور ومیل معناسنده استعمال اولنور فلان یعول علی دینلور ای یمیل ویجور وغلبه معناسنه دخی استعمال اولنور عاله دینلور اذا غلبه ورفع معناسنه دخی استعمال اولنور عال المیزان دینلور اذا رفعه بو محلده رفع معناسنه در اصطلاح علم فرائضده عول كندی اجزاسندن مخرج اوزرینه برشیٔ زیاده اولمقدر یعنی مخرج فرضدن ضیق اوزره اولسه حاصل كلام قچن مخرج فروض مجتمعه ایله وفادن مضایقه اوزره اولسه تركه مخرجمز بوردن عددا كثره رفع اولنور (واذا زادت سهام الفریضة علی الفریضة فقد عالت) وقچن اصحاب فریضه نك سهامی فریضه اوزرینه زیاده اولسه اول فریضه عول ایدر معلوم اوله كه مجموع مخارج یدیدر زیرا كتاب اللهده مذكور اولان فرائض التیدر ومخارجی بشدر زیرا اثنانك مخرجی یوقدر (واربعة مخارج لا تعول) ومجموع مخارج یدیدر ذكر اولنان یدیدن درت مخارج اصلا عول ایلمز (الاثنان والثلاثة والاربعة والثمانیة) عول ایلیان مخارجدن اولكیسی لفظ اثناندر ایكنجیسی ثلاثه در اوچنجیسی اربعه در * دردنجیسی ثمانیه در (وثلاثة تعول) واول یدیدن اوچی عول ایدر حق سبحانه وتعالی كتاب كریمنده نصف وربع وثمن وثلث وثلثان وسدس بیورمشدر فقها ذكر اولنان نصیبلری ایكی نوع ایدوب نصف وربع وثمنه نوع اول تسمیه ایدوب وثلث وثلثان وسدسه نوع ثانی تسمیه ایلشلردر قچن نوع اولدن نصف نوع ثانینك كلیسنه یاخود بعضیسنه مختلط اولسه مسئله التیدن اولور واگر نوع اولدن ربع نوع ثانینك كلیسنه یاخود بعضیسنه مختلط اولسه مسئله اون ایكیدن اولور اگر نوع اولدن ثمن نوع ثانینك كلیسنه یاخود بعضیسنه مختلط اولسه مسئله یكرمی درتدن اولور نهایت بعضیسی رد وبعضیسی عول ایدر محلنه كوره رعایت اولنور (الستة الی عشرة وترا وشفعا) عول ایدن اوچ

التی مخرجك برى ستەدر اونەدكین وترا وشفعا عول ایدر یدى وترا عول ایدر نصف ایله ثلثان جمع اولسه

التیدن یدی یه عول

٣	٤	٣	٣	١		
نصف	ثلثان	نصف	نصف	سدس		
زوج	اختین لابوین	مسئله	زوج	اخت لابوین	اخت لاب	مسئله
٣	٤	٦	٣	٣	١	٦
		عولهـا				عولهـا
		٧				٧

التیدن سکزه عول

٣	٤	١		٣	٣	٢	
نصف	ثلثان	سدس		نصف	نصف	ثلث	
زوج	اختین لابوین	ام	مسئله	زوج	اخت لابوین	اختین لام	مسئله
			٦				٦
			عولهـا				عولهـا
			٨				٨

دخی التیدن طقوزه عول ایدر فچن مسئله ده نصف وثلثان وثلث جمع اولسه

نصف	ثلثان	ثلث	٦	نصف	نصف	سدس	سدس	٦
زوج	اختین لابوین	اختین لام	مسئله	زوج	اخت لابوین	اخت لام	ام	مسئله
٣	٤	٢	٩	٣	٣	٢	١	٩

دخی سدس اونه عول ایدر قچن مسئله ده نصف وثلثان وسدس جمع اولسه

نصف	ثلثان	ثلث	سدس	٦
زوج	اختین لابوین	اخت لام	ام	مسئله
٣	٤	٢	١	١٠

					١٠	١	٣٧٦٥	باقی
٠٢٥٥٥	١٢٥٥	١٢٥٥	١٢٥٥	١٢٥٥	٢٠	٢	٥٠٢٠	کسور
١٢٥٥٥	٢	١	٣	٤	٤٠	٤	٢٥١٠	٥
١٢٥٥	٢٥١٠	١٢٥٥	٣٧٦٥	٥٠٢٠	٨٠	٨	١٢٥٥	
							١٢٥٥٠	

مثلا مال متروکی تحریر ایدوب عولیه اولان مسئله یه تقسیم ایلیه سن تقسیمدن نه حاصل اولورسه هر کسك الندە اولان سهمنی تقسیمدن حاصل اولانه ضرب ایلیه سن هر نه حاصل اولورسه مال متروکدن کندی حصه سی اولمش اولور ذکر اولنان تقسیم کبی علو یه ده الله اعلم نصف وثلثان وثلث وسدس اخراجی ممکن دکلدر زیرا زوج التیدن نصف آلمش ایدی واختین لابوین ثلثان واختین لاب ثلث وام سدس آلمش ایدی مال متروکك نصفنی زوج وثلثانی اختین لابوین وثلثی اختین لامه وسدسی انایه ویرلسه مال متروك وفا ایلمزدی مثلا زوج صاحب نصف مالك نصفی نقدر دیو طلب ایلسه ومال متروك که اون ایکی بیك بشیوز اللی بش اقچه در نصفی ٦٢٧٥ اقچه در زوج ایچون ویرلسه وذکر اولنان اقچه نك ثلثانی ٨٣٧٠ اقچه در اختین لابوین ایچون ویرلسه وثلثی ٤١٨٥ اقچه ایدر لام اختینه ویرلسه وسدسی ٢٠٩٢ اقچه ایدر امه ویرلسه مجموعی ٢٠٩٢٥ اقچه اولور بوتقدیرجه عولیه ده نصف وربع وثلثان وثلث وسدس وثمن رعایت اولنمق ممکن دکلدر ❊ بوفقیر پرتقصیر تحریر ایلدیکی تقسیم اوزره آسان وجهله توزیع وتقسیم اولنور و بوقاعده عولیه نك جمله سنده رعایت اولنور وحضرت علی رضی الله عنهدن عولیه مسئله سی منبرده ایکن سؤال ولندقده زوجه نك حقی ثمندر

لكن ثمنی تسع اولمشدر دیو بالبداهه جواب ویرمشلردر اما عولیه اولمیوب اصل مسئله ده نصف وربع وسائری رعایت اولنوب واقع اولان متروکاتدن نصفنی وربعنی وسائرینی اخراج ایلك ممکندر واصل مسئله اولوب عولیه اولمز ایسه اصل مسئله یه تقسیم اولنور (والاثنا عشر تعول الى سبعة عشر وترا الاشفعا) وعول ایدن مخارجك ایکنجیسی اثنی عشردر وترا اون یدی یه عول ایدر

مسئله	اختین لام	اختین لابوین	زوجه	مسئله	اخ لام	اختین لابوین	زوجه
	ثلث	ثلثان	ربع		سدس	ثلثان	ربع
١٥	٤	٨	٣	١٣	٢	٨	٣

مسئله	ام	اختین لام	اختین لابوین	زوجه	مسئله	ام	اخت لام	اختین لابوین	زوجه
	سدس	ثلث	ثلثان	ربع		سدس	سدس	ثلثان	ربع
١٧	٢	٤	٨	٣	١٥	٢	٢	٨	٣

اون ایکیدن عولیه مثال درت صورت تحریر اولندی اون ایکیدن اون یدی یه عولیه اولان مسئله یه مثال

١	٠١٧	٣	٨	٢	٤	١٠
٢	٠٣٤	٦٠٧٨	١٦٢٠٨	٤٠٥٢	٨١٠٤	٣٤٤٤٤
٤	٠٦٨		٢٠٢٦	٢٠٢٦	٢٠٢٦	٢٠٢٦
٨	١٣٦					

(واربعة وعشرون الى سبعة وعشرين عولا واحدا فى المنبرية وهى امرأة وبنتان وابوان) عول ایدن مخرجك بری دخی یکرمی درتدر یکرمی درت یکرمی یدی یه عول ایدر عول واحد ایله مسئلۀ منبریه ده واول مسئله زوجه و بنتان وابوان اولدقده

یکون
١٦٢٠٨ کسر
٠٦٠٧٨ ٢
٠٨١٠٤
٠٤٠٥٢
٣٤٤٤٢
٢
٣٤٤٤٤

	زوجه	بنتان	اب	ام	مسئله
٥٤٥٦٧	ثمن	ثلثان	سدس	سدس	٢٨
٢٠٢١	٣	١٦	٤	٤	٢٤

٠٢٨	١	٢٠٢١	٢٠٢١	٢٠٢١	
٠٥٦	٢	٣	١٦	٤	هکذا ام
١١٢	٤	٦٠٦٣	٣٢٣٣٦	٨٠٨٤	
٢٢٤	٨				

یکون
٠٦٠٦٣
٣٢٣٣٦
٠٨٠٨٤
٠٨٠٨٤
٥٤٥٦٧

مال متروك عولیه یه تقسیم اولنور حاصل تقسیم هر کسك عولیه دن النده اولان سهمی تقسیده حاصل اولانه ضرب اولنور ضربدن حاصل اولان کندو حصه سی اولمش اولور ✵ و بر کون علی کرم الله وجهه کوفه ده منبرده ایکن بو مسئله دن سؤال اولندقده بالبداهه جواب ویروب سائل نه سؤال ایدوب زوجه ایچون ثمن دکلیدر دیدکارنده ثمندر لکن تسع اولمشدر بیوردیلر هر کس فطانتنه تعجب ایلدی وحضرت علی علم حسابده غایت مرتبه ماهر ایدی ✵ روایت اولنور که بر نصرانی حضرت علی یه کلوب سزك کتابکزده (ثلاث مائة سنین وازدادوا تسعا) قرائت ایدرسز بزم کتابمزده ثلثمائة سنین در بو تقدیرجه سزك کتابکز بزم کتابمزه مخالفدر دیدکده حضرت علی رضی الله عنه جواب ویروب ثلثمائة سنین شمسیه حسابجه در قمریه حسابجه اوچیوز طقوزسنه اولور دیدکده نصرانی حضرت علی رضی الله عنهك بالبداهه جواب ویردیکنه تعجب ایدوب ایمان کتورمشدر

وبالبداهة جوابنك بری دخی بودرکه حضرت علی رضی الله عنهه خلافتنده برخاتون کلوب یا امیر المؤمنین
برقرنداشم فوت اولوب التیوز دیناری قالدی قسام بکا ظلم ایدوب بردینار و یردی دیو شکایت ایلدی ❊
امدی حضرت علی کرم الله وجهه نور ولایت ایله معلوم ایدینوب خاتونه خطاب ایدوب فوت اولان
قرنداشکك اناسی وزوجه سی وایکی قزی واون ایکی ارقرنداشی وارمیدر نعم دیوب ❊ بیوردی امدی بوحساب
اوزره سکا بردینار دکرغیری یوقدر دیو جواب و یردکده حاضر اولان اصحابدن چوق کمسنه بالبداهه جواب
و یردیکنه استحسان ایلشلردر ❊ وابن مسعود رضی الله عنه حضرتلری یکرمی درت اوتوز بره دکین عول ایدر
بیورمشلردر حتی ابن محروم زوجه یی ربعدن ثمنه حجب ایدردیمشلردر لکن بومسئله بزم علمامز قتنده متداول
دکلدر (والرد ضد العول) ورد عولك ضدیدر ❊ ردك تعریفنده یفضل المخرج علی السهام دیمشلردر وعولك
تعریفنده یفضل السهام علی المخرج بیورلمشدر (بان لاتستغرق السهام الفریضة مع عدم العصبة فیرد الباقی
علی ذی السهام سوی الزوجین بقدر سهامهم) ورد عولك ضدیدر سهام فریضه مستغرق اولمامغله عصبه دن
مستحقك عدمی قتنده بونقدیرجه باقی رد اولنور سهام صاحبلرینك اوزرینه سهامی مقداری زوجیندن
غیری زیرا زوجینك اوزرینه ردیوقدر (فان كان من یرد علیه جنسا واحدا فالمسئلة من عدد رؤسهم) اکرمن
یرد علیه جنس واحددن اولورسه مسئله عدد رؤسندندر زیرا جمیع مال انلر ایچوندر مثلا ایکی قز ترك ایلسه
یاخود ایکی قزقرنداش یاخود ایکی جده ترك ایلسه مسئله ایکیدندر هر برینه نصف و یریلور ایکی قزك
مسئله سی بودر حقلری ثلثاندر مسئله اوچدندر وثلثان ایکیدر باقی برقالدی بری دخی اوزرلرینه رد ایلدك
من رد علیه جنس واحد مسئله یی عدد رأسلرندن قیلدق ایکی قزقرنداشی دخی کذلك جدتین دخی کذلك
(وان كانوا جنسین او اكثر فمن عدد سهامهم) واکر من یرد علیه جنسین یاخود جنسیندن اکثر اولسه مسئله
سهامنك عددندن قیلنور (فمن اثنین لو كان فی المسئلة سدسان) امدی اکر مسئله ده ایکی سدس وار ایسه مسئله
ایکیدن قیلنور ❊ مثلا برکمسنه فوت اولوب جده سن ولام قزقرنداشن ترك ایلسه اصل مسئله التیدندر لکن
سهامی ایکی اولمغله ایکی یه رد اولندی نصفین اوزرینه تقسیم اولنور (ومن ثلاثة لو سدس وثلث) ومسئله اوچدن
قیلنور اکر مسئله ده سدس وثلث آلیجی بولنورسه ❊ مثلا برکمسنه فوت اولوب اناسنی ولام ایکی قزقرنداشنی ترك
ایلسه اصل مسئله التیدندر رد مسئله اوچدندر مذکورلرك مأخوذی اوله جق سهام اوچدر ❊ امدی
اوچی اصل مسئله اولوب اثلاثا تقسیم اولنور (ومن اربعة لو سدس ونصف) واکر مسئله ده سدس ونصف آلیجی
اولورسه مسئله درتدن قیلنور مثلا برکمسنه فوت اولوب برقزنی و بردخی اوغلی قزنی ترك ایلسه مسئله
التیدندر لکن سهامی درتدر ردی اصل مسئله ایدوب ارباع اوزرینه تقسیم اولنور ارباعك اوچی بنت ایچون
وبری بنت ابن ایچون ویریلور (ومن خمسة لو ثلث ونصف او سدسان ونصف او ثلثان وسدس) واکر مسئله ده
نصف وثلث یاخود سدسان ونصف ویا ثلثان وسدس بولنورسه مسئله بشدن قیلنور مثلا برکمسنه فوت
اولوب لابوین برقزقرنداشنی ولام ایکی قزقرنداشنی ترك ایلسه اصل مسئله التیدندر سهامی بش اولمغله مسئله
بشدن قیلنور التینك نصفی اوچدر لابوین قزقرنداشنه ویریلور ثلثی ایکیدر لام اختینه ویریلور مجموعی بشدر

یکون	٣٧٧٧	٣٧٧٧	١	٠٥	٣،٣٣
١١٣٣١	٢	٣	٢	١٠	١٨٨٨٥
٠٧٥٥٤	٧٥٥٤	١١٣٣١	٤	٢٠	٣٧٧٧
١٨٨٨٥			٨	٤٠	

(وان كان مع الاول من لا یرد علیه اعطی فرضه من اقل مخارجه ثم قسم الباقی علی رؤسهم) واکر مسئله ده
من لا یرد علیه اولسه یعنی زوج وزوجه دن بری اولسه من لا یرد علیهك نصیبی اقل مخارجندن اعطا اولنور
اندنصکره ذلك المخرجدن باقی قلان من یرد علیهك عدد رأسلری اوزرینه تقسیم اولنور (فان استقام) اکر باقی
من یرد علیهك عدد رأسلرینه مستقیم اولورسه فبها ونعم ضربه حاجت یوقدر (کزوج وثلاث بنات) برزوج
واوچ قز من یرد علیهك عدد رأسلرینه مستقیم ضربه حاجت یوقدر اصل مسئله اون ایکیدندر ورد مسئله

درتندر (والا) واكر باقی قلان من يردعليهك عدد رأسنه مستقيم اولمز ايسه (فان وافق ضرب وفق رؤسهم فی مخرج فرض من لايرد عليه كزوج وست بنات) اكر من لايرد عليهك اقل مخرجندن باقی قلان من يردعليهك عدد رأسنه موافق اولورسه من يردعليهك عدد رؤسنك وفقی كه ايكيدر ومن لايرد عليهك فرضی مخرجنه ضرب اولنور زوج وست بنات كبی ❋ مثلا بركمسنه فوت اولوب زوجنی والتی قزنی ترك ايلسه من لايردعليهك اقل مخرجی درتدر برينی زوجه و يردك اوچ باقی قالدی وباقی قلان اوچ التی قزلرك عدد رؤسنه مستقيم دكل لكن ماينلرنده موافقت بالثلث واردر موافقت بالثلث اولمغله عدد رأسلرينك وفقی كه ايكيدر دورده ضرب ايلدك سكز اولدی سكزدن ايكی سهم زوج ايچون والتی سهم بنات ست ايچون و يرلدی

١٢	٠٤	١	زوج		ست بنات		يكون
١٢٢٢٤	٠٨	٢	ربع	٣٠٥٦		٣٠٥٦	٩١٦٨
٣٠٥٦	١٦	٤	١	٣	٣	١	٣٠٥٦
	٣٢	٨		٩١٦٨		٣٠٥٦	١٢٢٢٤

فريق بناته دكن خصه‌دن هرفرده نه مقدار دكر ايدوكنه قاعده فريق بناته طقوز بيك يوز التمش سكز اقچه دكش ايدی ذكر اولنان مبلغی عدد رأسلرينه تقسيم ايدرسك هركسك حصه‌سی معلوم اولور هرفرده بيك بشيوز يكرمی سكز مبلغ دكر سائری دخی بو كاقياس اولنور

٣١٤	٢	١
٩١٦٨	١٢	٢
١٥٢٨	٢٤	٤
	٤٨	٨

(وان باين ضرب كل رؤسهم فيه كزوج وخمس بنات) واكر باقی من يردعليهك عدد رأسنه مباين اولورسه من يردعليهك عدد رؤسنك كليسی من لايردعليهك فرضی مخرجنه ضرب اولنور بر زوج و بش بنات كبی ❋ مثلا برخاتون فوت اولوب زوجنی وبش قزينی ترك ايلسه ربع ايله ثلثان جمع اولمغين اصل مسئله اون ايكيدندر لكن دورده رد اولنور زوجك اقل مخرجی درتدر برنی زوجه و يردك باقی اوچ قالدی اوچ سهم بش قزك عدد رأسنه مستقيم دكل مباينت واردر مخرج من لايردعليه كه درتدر عدد رؤس بنات كه بشدر اكا ضرب ايلدك يكرمی حاصل اولدی ومسئله يكرميدن تصحيح اولندی زوجك النده اولان بری مضروب اولان بشه ضرب ايلدك بش حاصل اولدی زوجه‌ويردك و بنات خمسك النده اولان اوچی بشه ضرب ايلدك اون بش حاصل اولدی قزلره و يردك (وان كان مع الثانی من لايردعليه قسم الباقی علی مسئلة من يردعليه) واكر من يرد عليهدن جنسين ياخود ثلاثة اجناس ايله من لايرد عليه جمع اولسه من لايرد عليهك فرضی مخرجندن باقی قلان من يرد عليه مسئله‌سی اوزرينه تقسيم اولنور (فان استقام) امدی باقی قلان من يردعليه مسئله‌سی اوزرينه مستقيم اولورسه فبها يعنی مرحبا بهذه الاستقامة و نعم بو تقديرجه ضربه حاجت يوقدر (كزوجة واربع جدات وست اخوات لام) بر زوجه ودرت جدات ولام التی اخوات كبی من لايرد عليه كه زوجه در اقل مخرجيكه درتدر برينی اخذ ايلسه اوچ باقی قالور من يردعليه مسئله‌سی اوزرينه مستقيمدر زيرا حق اخوات لام ثلثدر وحق جدات سدسدر بو صورتده مستقيم لكن سهملری عدد رأسلرينه مستقيم دكل مثلا نصيب جدات بردر عدد رأسلرينه مباندر عدد رؤسی حفظ ايلدك وكذلك اخوات ستك نصيبی ايكی عدد رأسلری اولان التی‌يه مستقيم دكل لكن ماينلرنده موافقت بالنصف واردر عدد رؤس اخواتی نصفی كه اوچدر اكا رد ايلدك اندنصكره جدات واخوات رأسلری يننده موافقت طلب ايلدك مباين بولدق ورؤس جداتكه درتدر ورؤس اخواتكه اوچدر اكا ضرب ايلدك اون ايكی حاصل اولدی اندنصكره من لايرد عليهك اقل مخرجی اولان درتدر اون ايكی‌يه ضرب ايلدك قرق سكز اولدی تصحيح مسئله‌مز قرق سكزدندر زوجه‌نك النده اولان بری مضروبمز اولان اون ايكی‌يه ضرب ايلدك اون ايكی حاصل اولدی زوجه‌يه و يردك واخواته و يريلان ايكی سهم اون ايكی‌يه ضرب اولندی يكرمی درت حاصل اولدی جداته و يرلدی

	٥٥٥٦	١	٠٤	٢٢٢
هكذا حصهٔ زوج	٢	٢	٠٨	٢٢٢٢٢
٥٥٥٦	١١١١٢	٤	١٦	٥٥٥٦
	حصهٔ اخوات	٨	٣٢	حصهٔ زوج

رد مسئله كه درتدر وجه مشروح اوزره تقسيم اولنور صحيح كالديكی كبی تصحيح مسئله كه قرق سكزدندر اكا دخی تقسيم اولنسه و تصحيحدن يدلرنده اولان حاصل تقسيمه ضرب اولنسه اولدخی صحيح اولور مثاله

يكون	٤٦٣	٤٦٣	٤٦٣	١	٠٤٨	٣٠٤
٠٥٥٥٦	٢٤	١٢	١٢	٢	٠٩٦	٢٢٢٢٤
٠٥٥٥٦	١١١١٢	٥٥٥٦	٥٥٥٦	٤	١٩٢	٤٦٣
١١١١٢				٨	٣١٤	
٢٢٢٢٤						

(والا ضرب جميع مسئلتهم فی مخرج فرض من لا يرد عليه كاربع زوجات وتسع بنات وست جدات) واكر من لا يرد عليهك فرضی مخرجندن باقی قلان من يرد عليه مسئله سنی اوزرينه مستقيم اولمز ايسه من يرد عليه مسئله سنك جمله سی من لا يرد عليهك فرضی مخرجنه ضرب اولنور درت زوجه وطقوزقز والتی جده كبی ✹ اصل مسئله يكرمی درتدندر ثمن ثلثين وسدسه مختلط اولديغی ايچون لكن مسئله رديه اولمغله من يرد عليهك فرضی مخرجنه رد ايلدك اول مخارج سكزدرسكزك ثمنی بردر زوجاته و يردك باقی يدی قالدی من يرد عليه مسئله سی اولان بشه مستقيم دكلدر بلكه ايكيسی بيننده مباينت واردر من يرد عليه ايسه ايكی جنسدندر برجنسی صاحب ثلثاندر و برجنسی صاحب سدسدر مثلا زوج اولمسه بو ايكيسنك مسئله سی ومخرجی التيدندر ثلثانی درتدر وسدسی بردر مجموعی بش اولور من يردعليه مسئله سی بودر وذكر اولنان بشی من لا يرد عليهك فرضی مخرجی اولان سكزه ضرب ايلدك قرق حاصل اولدی (ثم يضرب سهام من لا يرد عليه فی مسئلة من يرد عليه) من لا يرد عليه حصه سنی بلمكده طريق بودركه من لا يرد عليهك سهامی من يرد عليه مسئله سی اولان بشه ضرب اولنور ضربدن حاصل اولان من لا يرد عليهك نصيبيدر (وسهام من يرد عليه فيما بقی من مخرج فرض من لا يرد عليه) ومن يرد عليهك حصه سنی بلمكده طريق بوركه من يرد عليهك سهامی من لا يرد عليهك فرضی مخرجندن باقی قلان يدی يه ضرب اولنور حاصل ضرب من يرد عليهك نصيبی اولور ✹ مثلا مسئلهٔ مذكوره ده زوجات ايچون اولان بری من يرد عليه مسئله سی اولان بشه ضرب ايلدك حاصل ضرب بش اولدی زوجاته و يرلدی ومن يرد عليه مسئله سندن بناتك التده اولان دوردی من لا يرد عليهك فرضی مخرجندن باقی قلان يدی يه ضرب ايلدك يكرمی سكز اولدی بناته و يردك وجداتك يدنده اولان برسهمی ذكر اولنان يدی يه ضرب ايلدك يدی حاصل اولدی جداته و يردك (و يصحح بالاصول الآتية) و بو مسئله اصول آتيه ايله تصحيح اولنور صورت مذكوره ده زوجات اربعه نك قرقدن نصيبی بش وعدد رأسلری درتدر سهامی ايله عدد رأسلری بيننده مباينت واردر عدد رأسلرينك كليسی موقوف و بنات تسعه نك قرقدن نصيبلری يكرمی سكزدر سهامی ايله عدد رأسلری بيننده مباينت واردر كذلك عدد رأسلرينك كليسی موقوف وجدات ستك قرقدن نصيبی يديدر يدی ايله التی ماييننده مباينت واردر كذلك عدد رأسلرينك كليسی موقوف بوندنصكره رؤس موقوفات بيننده موافقت بالنصف بولدق ✹ امدی دوردك نصفی ايكيدر جداتك عدد رؤسنك كليسنه ضرب ايلدك اون ايكی حاصل اولدی ومبلغ مذكور اون ايكی ايله بنات تسعك ماييننده موافقت بالثلث واردر ✹ امدی طقوزك ثلثی اوچدر اون ايكی يه ضرب ايلدك اوتوز التی حاصل اولدی ومبلغ مذكوری يوقاروده مذكور اولان قرقه ضرب ايلدك ١٤٤٠ اولدی تصحيح مسئله مز مبلغ مذكوردن اولور مثلا زوجاتك قرقدن التده اولان بشی اوتوز التی يه ضرب ايلدك ١٨٠ حاصل اولدی زوجاته و يرلدی و بناتك يدلرنده اولان يكرمی سكزی اوتوز التی يه ضرب ايلدك ١٠٠٨ حاصل اولدی بناته و يرلدی وجداتك قرقدن يدنده اولان يدی يی اوتوز التی يه ضرب ايلدك ايكيوز اللی ايكی حاصل اولدی جداته و يرلدی ✹ بو مسئله

ایکی دفعه تصحیح اولمشدر مضر و بز اوتوز التیدر مسئله ٢٤ دندر لکن سکزه رد اولندی یکون

٠٨٧٥٠	١٢٥٠	١٢٥٠	١٢٥٠	١	٤٠	١٠٢٠
٣٥٠٠٠	٧	٤٨	٥	٢	٨٠	٥٠٠٠٠
٦٤٥٠	٨٧٥٠	٣٥٠٠٠	٦٢٥٠	٤	١٦٠	٠١٢٥٠
٥٠٠٠٠				٨	٣٢٠	

مثلا اربع زوجات وتسع بنات وست جدات ایچون تقسیم اولنمنك قاعده سنك برنوعی بودر که تصحیح اولان قرقی اصل مسئله ایدوب مال متروکی اکا تقسیم ایلیه سن و تقسیمدن حاصل اولان هر نه ایسه قرقدن هر کسك النده نه مقدار سهم بولنمش ایسه حاصل تقسیمه ضرب ایلیه سن کندینك حصه سی ظاهر اولور مثلا ٥٠٠٠٠ اقچه مال متروك اولسه تصحیح اولان قرقه تقسیم ایدرز حاصل تقسیم ١٢٥٠ اقچه اولدی ذکر اولنان ١٢٥٠ اقچه یه تصحیح مسئله دن زوجاتك یدنده اولان بشی ضرب ایلدك ٦٢٥٠ اقچه حاصل اولدی زوجاته و یردك و بناتك تصحیح مسئله مز اولان قرقدن یدنده اولان یکرمی سکزی ١٢٥٠ یه ضرب ایلدك ٣٥٠٠٠ اولدی بناته و یردك وجداتك یدنده اولان تصحیح مسئله مز قرقدن یدی یی ١٢٥٠ یه ضرب ایلدك ٨٧٥٠ اقچه اولدی جداته و یردك کامل ٥٠٠٠٠ اقچه اولدی وهر فردك حصه سنه قاعده بودر که هر فریقك حصه سی عدد رأسلر ینه تقسیم اولنور حاصل تقسیم هر برینك حصه سیدر

حصهٔ جدات	حصهٔ بنات
٢٣٥٢	٨٨٨٨
٦ ٨٧٥٠	٩ ٣٥٠٠٠
١٤٥٨	٣٨٨٨

زوجاتك حصه سی التی بیك ایکیوز اللی اقچه در

حصهٔ زوجات
٢٢١
٤ ٦٢٥٠
١٥٦٢

عدد رأسلری اولان دورده تقسیم اولندی هر برینه بیك بشر یوز التمش ایکشر اقچه دکرو بناتك النده اولان حصه لری اوتوز بش بیك اقچه طقوزه تقسیم اولندقده هر برینه اوچر بیك سکزیوز سکسان سکزر اقچه دکر و جداتك حصه لری اولان سکز بیك یدیوز اللی اقچه عدد رأسلری اولان التی یه تقسیم اولندقده هر برینه بیك دورد یوز اللی سکز اقچه دکر ﴿فصل﴾ بو فصل ذوی الارحام توریثنك احکامی بیانده در (ذو الرحم هو قریب لیس بعصبة ولا ذی سهم) ذو الرحم میتك قریبی در که عصبه و ذی سهم اولمیه یعنی کتاب اللهده یاخود کلام رسولده و اجماع امتده ذو فرض اولمیه لغتده مطلقا ذی قرابت معناسنه در (و یرث کما یرث العصبة عند عدم ذی السهم) و ذو الرحم وارث اولور عصبه وارث اولدیغی کبی صاحب سهم موجود اولمدقده (فمن انفرد منهم احرز جمیع المال) ذوی الارحامدن بری منفرد اولسه جمیع مالی احراز ایدر هر قنغی صنفدن اولورسه اولسون (و یرجحون بقرب الدرجة ثم بقوة القرابة) و ذوی الارحام قرب درجه ایله ترجیح اولنور اندنصکره قوت قرابت ایله ترجیح اولنورلر مثلا برکمسنه برخالنی و بر ابن خالنی ترك ایلسه خالك قرب درجه سی اولدیغی اجلدن جمله مالی اخذ ایدر و قوت قرابت ایله ترجیح اولندیغنه مثال برکمسنه لابوین خالنی ترك ایلسه و بردخی لاب خالنی ترك ایلسه لابوین خال ترجیح اولنور (ثم یکون الاصل وارثا عند اتحاد الجهة) اندنصکره اصلك وارث اولمسیله ترجیح اولنور جهتك اتحادی وقتنده مثلا قچن درجه ده و قوت قرابتده و اتحاد جهتده برابر اولسه لر میته وارث ایله خالی اولان ترجیح اولنور مثلا برکمسنه فوت اولوب اوغلنك قز ینك قز ینی ترك ایلسه و بردخی قز ینك قز ینك اوغلنی ترك ایلسه اوغلنك قز ینك قزی اولیدر زیرا اوغلك قز ینك قزی صاحب فرض ولدیدر اما قز ینك قز ینك اوغلی ذوی الارحام ولدیدر (واذا اختلف فلقرابة الاب الثلثان ولقرابة الام الثلث) و اکر جهت قرابت مختلف اولسه قرابت اب ایچون ثلثان و قرابت ام ایچون ثلث واردر مثلا برکمسنه باباسنك اناسنك باباسنی ترك ایلسه و بردخی اناسنك باباسنك باباسنی ترك ایلسه بابا جهتندن اولانه ثلثان و اردر و ام جهتندن اولانه ثلث واردر زیرا قرابت اب اقوادر و اب ایله

ذوی الارحام اولاددر ... صاحب فرض اولادیدر اولادر
بنت ... بنت ... ابن ... ابن ... بنت ... بنت

منتسب اولان اب مقامنه قائمدر مابینلرنده مال اثلاثا تقسیم قیلنور کانه اول کمسنه ابو ینی ترك ایلش اولدی (ثم یعتبر الترجیح فی کل فریق کما لو انفرد) اندنصکره هر فریقك ترجیحی اعتبار اولنور منفرد اولدقلرنده اعتبار اولندیغی کبی اب طرفندن اولان ایکی جد ایچون ثلثان و یریلور انا طرفندن اولان ایکی جد ایچون ثلث و یریلور (وعند الاستواء فی القرب والقوة والجهة للذکر مثل حظ الانثیین) ودرجهٔ قربده وقوت قرابتده وجهتده برابر اولسه‌لر للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم اولنور زیرا موارثنده ذکر انثی اوزرینه تفضیل اولنور اما اخوه واخوات لامده اصل مذکور ترك اولندی وذکر اولنمسی علی خلاف القیاس نص ایله در کرچه اولاد امك ذکور واناثی قسمت واستحقاقده برابردر لکن اولادلرنده برابردکلدر زیرا اولادلری ذوی الارحامدندر (و بقیة ابدان الفروع ان اتفقت الاصول) واکر اصول متفق اولورسه ابدان فروع اعتبار اولنور امام محمد وابو یوسف قتنده (وکذا ان اختلف عند ابی یوسف) وکذلك ابدان فروع اعتبار اولنور اکر اصول مختلف اولورسه ده ابو یوسف قتنده (وعند محمد تؤخذ الصفة من الاصول والعدد من الفروع) وامام محمد قتنده اصولدن صفت فروعدن عدد اخذ اولنور (و یقسم علی اول بطن وقع فیه الاختلاف) ومال تقسیم اولنور اول بطنه دك که انده اختلاف واقع اولمشدر (ثم یجعل الذکور علی حدة والاناث علی حدة فیقسم نصیب کل طائفة علی اول بطن اختلف) اندنصکره ذکور علی حدة برطائفة قیلنور واناث دخی علی حدة بر طائفه قیلنور وهر طائفه‌نك نصیبی تقسیم اولنور اختلاف اولان بطنده (کذلك ان کان) ینه ذکور بشقه طائفه واناث دخی بشقه طائفه قیلنور اکر اختلاف برقاچ بطندنصکره دخی اولورسه (والادفع حصة کل اصل الی فرعه) اکر بطونده اختلاف اولمز ایسه هر اصلك حصه سی فرعنه دفع اولنور (و بقول محمد یفتی) وامام محمدك قولیله فتوی و یریلور مفتی به اولان بودر

بنت ۳	بنت	٤ ابن	مسئله
بنت	بنت	بنت	۷
بنت	ابن	بنت	٤
			۲۸
ابن ابن	بنت	بنت بنت	
۳ ۳	٦	۸ ۸	

امام ابو یوسف قولنجه فروعده اولان ایکی اوغلان درت قز حساب اولنوب واوچ قز دخی مجموعی یدی اولور مال اسباعا تقسیم اولنور اما امام محمد اصولدن صفت وفروعدن عدد آلوب ابدان اعتبار یله تقسیم ایدر صورت مذکوره‌ده اصل مسئله یدیدندر وخلاف واقع اولان بطن ثانیده بر ابن بولندی واول ابنك بطن رابعده ایکی قزی بولندی فروعدن عدد اعتباری اولیجق اول بر ابن ایکی ابن منزله‌سنده قیلنور یدی سهمك دوردی ابنه و یرلدی و ینه بطن ثانیده اولان بر قزك بطن رابعده ایکی ابنی بولندی اصولدن صفت وفروعدن عدد اعتبار یله اول بر قز ایکی قز منزله‌سنده اولدی یدی سهمك ایکیسی بر قزه و یرلدی اول محاذیسنده اولان قزه ایکی سهم و یرلدی وذکر اولنان اوچ سهم بطن ثالثده تقسیم اولنور و بطن ثالثده بر ابن بولندی اول ابن بسط اولوب ایکی قز قیلندی او بر قز دخی تقدیرا ایکی قز حساب اولنمش ایدی عدد رأسلری درت سهملری اوچدر مابینلرنده مباینت واردر بو تقدیرجه عدد رأسلری اولان دردی اصل مسئله مز اولان یدی یه ضرب ایلدك یکرمی سکز حاصل اولدی اصل مسئله مز یدیدر مضروب مزدردر تصحیح مسئله مز یکرمی سکزدر بوندنصکره بطن ثانیده ابنك النده اولان درت سهمی مضروب مز اولان دورده ضرب ایلدك اون التی اولدی فروعی اولان ایکی قزه سکزر و یرلدی زیرا اجدلر ینك نصیبی در قزلرك النده اولان اوچ سهمی مضروب مز اولان دورده ضرب ایلدك اون ایکی حاصل اولدی بطن ثالثده بروجه مناصفه تقسیم ایلدك مثلا التیسی ابنه والتیسی ایکی بنت مقامنه قائم اولان بنته و یرلدی هر کسك حصه سی فروعنده اولانه و یرلدی ذکری مرور ایدن مسئله یه مماثل بر مسئله نك

اب ام ام ۰ ا
اب اب اب ام
ام اب ام اب
اب ثلثان اب اب
ثلث

عم عم لابوین عم لاب وام
ابن بنت ابن ابن
بنت ماتصه بنت بنت
اتفاق اوزرینه لابوین عم قربه تقسیم ویلور اوبر اولنور قربه بر شی یوقدر

صورتیدر که تحریر اولندی

بنت بنت بنت
بنت ابن بنت

مسئله مز یدیدندر تصحیح مسئله مز یکرمی سکزدندر وامام محمد قتنده بطن بنتین ابن ثانیده تقسیم اولنور بو قاروده ذکر اولندیغی اوزره اصولدن صفت وفروعدن عددحسابی اوزره بنتینه بابا طرفندن اون التی انا طرفندن التی سهم ذکر مجموعی یکرمی ایکی اولور وابن انجق اناسی طرفندن آلوراکا التی سهم ذکر وسائر بوکا مشابه اولان مسائل دخی اصولدن صفت وفروعدن عدد آلنوب وجه مشروح اوزره تقسیم اولنور

(یمی کچیت) بو مسئله اون بشدندر زیرا ابنك ابدانی تکدرواوچ ابن بسط اولنوب التی قز حسابنه طوتلدقده بوتقدیرجه ابدان اون بش اولور بطن اولده مالی اخماسا تقسیم اولنوب ایکی خمس بنونه واوچ خمس بناته وریلور اون بشی بلکه طقوزی تحقیقیه التیسی تقدیریه در چونکه مسئله التمشدن اولیجق بطن اولده هر دوردنه دوردر سهم تقدیر اولنور بوتقدیرجه اوچ ابن که التی بنت حساب اوزره طوتمش ایدی سکز سهمدن درت سهم اولور

اوچنجی بطنده اوچ اوغلان والتی قز بولندی اوغلانلری دخی بسط ایدوب التی قز ایلدك مجموعی اون ایکی اولدی اون ایکی ایله اصل مسئله مز اولان اون بش ماییننده موافقت بالثلث بولدق اون ایکینك ثلثی درتدر دردی اون بشه ضرب ایلدك التمش اولدی امدی تصحیح مسئله مز التمشدندر

المسئلة الاولى ٧ المسئلة الثانية

بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت ابن ٢٤ ابن ابن مسئله ٢٠
بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت ١٥ بنت بنت ابن بنت ابن ابن
٢١ ١٢ ٤ ١٢
بنت بنت بنت بنت بنت ابن ابن ابن بنت ابن ٦٠ بنت ابن بنت بنت بنت ابن
٣ ٢ ٣ ٣ ٣ ٣ ٣ بو محلده اوغلانلر بسط اولنوب اون ایکی ابن اولور ٦ ٣ ٦ ١٠ ٦ ٢٠
بنت بنت بنت ابن ابن ابن بنت بنت ابن ٤٨ بنت بنت موقوف اولان
بنت بنت ابن بنت ابن بنت بنت بنت بنت ابن بنت بنت بنت بنت بنت ابن
بنت ابن بنت ابن بنت بنت ابن بنت بنت بنت بنت ٩
١ ٢ ٣ ٤ ٦ ٢ ٦ ٣ ٩ ٤ ٨ ١٢ بنت بنت ابن ابن بنت بنت

بطن رابعدۀ بر اوغلان ایکی قز بولندی اللرنده اولان اون سکزی تقسیم ایدوب طقوزی اوغلانه و برلدی

بنت بنت بنت ابن بنت بنت بنت
بنت بنت ابن بنت بنت بنت بنت
بنت ابن ابن بنت بنت بنت بنت
ابن بنت ابن بنت بنت بنت بنت
٦ ٣
بنت ابن بنت بنت بنت بنت
ابن بنت بنت بنت بنت بنت
بنت بنت بنت بنت بنت بنت
بنت بنت بنت بنت بنت بنت
٦ ١٢ ٩ ١٠ ٣ ٢٠

٧ اصل مسئله مز درتدندر زیرا درت قزی ایکی اوغلان فرض ایلدکده درت اوغلان حسابی اوزره اولمشدر تصحیح مسئله مز التمش دندر تصحیح مسئله ایکنجی بطنده حاصل اولور مثلا جانب یسارده بر اوغلان وبر قز بولندی واوغلانی ایکی فرض ایلدك اوچ رأس اولدی موقوف ایلدك وجانب یمینده ایر اوغلان اوچ قز بولندی اوغلانی دخی ایکی فرض ایلدك بش رأس اولدی انی دخی موقوف ایلدك موقوفلرك بری بش وبری اوچدر بربرینه ضرب ایلدك اون بش حاصل اولدی اون بشی دخی اصل مسئله اولان درده ضرب ایلدك التمش حاصل اولدی تصحیح مسئله مز التمشدندر

طن ثانیده بر اوغلان بر قز بولندی للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم اولندی

المسئلة الثالثة

بنت بنت بنت بنت بنت ابن بنت بنت ابن بنت ابن بنت
٤ ٤ ٤ ٤ ٤ ٨ ٤ ٤ ٨ ٤ ٨

بنت ابن بنت بنت بنت بنت بنت ابن بنت ابن بنت بنت
٣ ٦ ٢ ٦ ٣ ٠٠ ٣ ٦ ٠٠ ٦ ٠٠

بنت بنت بنت ابن بنت بنت ابن ابن ابن بنت بنت بنت

٦ ٠ ٩ ١٦ ٦

ابن بنت بنت ابن ابن ابن بنت بنت بنت بنت بنت بنت
٦ ٨ ٣ ٣ ٤

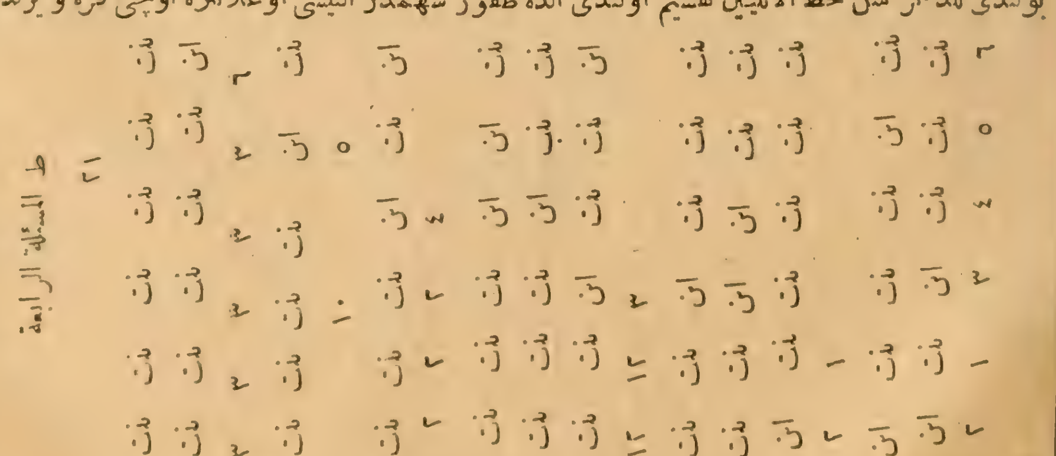
بطن ثالثده ایکی قز یدنده اولان اون ایکی بر اوغلان ایکی قزه للذکر مثل حظ الانثیین

بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت

بنت

ابن ابن بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت بنت
٤ ٦ ٢ ٦ ٨ ٨ ٣ ٣ ١٢ ٣ ٤ ١

اصل مسئله مز اون بشدندر تصحیح مسئله مز التمشدندر بطن اولده طقوز قز واوچ اوغلان بولندی قزلرك اختصاری ممکن اولمامغله اوچ اوغلانی بسط ایلدك التی قز فرض اولنمغله مسئله مز اون بشدن اولدی و تصحیح مسئله مز بطن ثانیده اولور مثلا بطن ثانیده اوچ اوغلان اون قز حساب اولندی اصل مسئله مز اون بشدندر انکله اون ایکی ماییننده موافقت بالثلث بولدق بو تقدیرجه اون ایکینك ثلثی درتدر اون بشه ضرب ایلدك التمش اولدی ﷼ امدی تصحیح مسئله مز التمشدندر ﷼ بطن اولده اولان اوچ اوغلانك سهملری اولان یکرمی دردی بطن ثالثده بر اوغلان و ایکی قز ماییننده تقسیم ایدوب اوغلانه اون ایکی و ایکی قزه اون ایکی و یرلدی غفلت اولنمیه ﷼ بطن اولده اولان طقوز قزك اللرنده اولان اوتوز التی سهمی بطن ثانیده تقسیم ایدوب مثلا بطن ثانیده التی قز و اوچ اوغلان بولندی اون سکزی اوغلانلره و اون سکزی قزلره و یرلدی بطن ثانیده بولنان التی قزك حصه سی اولان اون سکز بطن ثالثده درت قز و ایکی اوغلانه و یرلدی ﷼ بطن رابعده ایکی اوغلان و ایکی قز بولندی للذکر مثل حظ الانثیین تقسیم اولندی الده طقوز سهمدر التیسی اوغلانلره اوچی قزه و یرلدی

(و یقدم جزء المیت وهم اولاد البنات و اولاد بنات الابن وان سفلن) جزء میت تقدیم اولنور اول جزء میت اولاد بناتدر دخی اولاد بنات ابندر هر نه قدر آشاغه اولورسه ده (ثم اصلهم وهم الاجداد الفاسدون والجدات

ط
اصل مسئله مز یدیدندر تصحیح مسئله یکرمی بردندر و تصحیح مسئله مز او چنجی بطنده حاصل اولور مثلا اوچنجی بطنده بر اوغلان درت قز بولندی قزلری اختصار ایلدك ایکی اوغلان حسابی اوزره اولدی و بر اوغلان حقیقة واردر مجموعی اوچ اوغلان اولور ذکر اولنان اوچ رأسی اصل مسئله اولان یدی یه ضرب ایلدك یکرمی بر حاصل اولور امدی تصحیح مسئله یکرمی بردندر ایکنجی بطنده بر اوغلان بش قز بولندی اوغلانی بسط ایلدك یدی قز حسابی اولدی اول اجلدن مسئله مز یدیدن اولدی

بطن ثالثده بر اوغلان درت قز بولندی اختصار ایدوب درت قزی ایکی اوغلان ایلدك اللرنده اولان اون بشی تقسیم ایدوب بشی اوغلانه و اون سهمی درت قزه و یرلدی

الفاسدات) اندنصكره اصل ميت تقديم اولنور كه انلر اجداد فاسدون وجدات فاسداتدر مثلا اجداد فاسدون ميتك اناسى باباسى و اناسنك باباسنك باباسيدر وجدات فاسدات ميتك اناسنك باباسنك اناسى و اناسنك باباسنك اناسنك اناسيدر

اب	اب	اب	اب	اب	اب	اب	اب
ام	ام	اب	ام	اب	اب	ام	ام
اب	اب	اب	ام	ام	اب	اب	اب
اب	ام	ام	ام	اب	اب	اب	ام
		اب	اب	ام	ام		
ثلثان	ثلث	ثلثان	ثلث	ثلثان	ثلث	ثلثان	ثلث

ام
ام میراثه اولی‌در زیرا
اب جده صحیح باباسیدر

ام
اب بوجد فاسد
اب باباسیدر

اب جد صحیح	ام	اب	ام
اب	ام	اب	اب
اب	ام	ام	اب
ام	اب	اب	اب
اب	ام	ام	ام
ثلثان	ثلث	ثلثان	ثلث

ثم جزء ابيه وهم اولاد الاخوات واولاد الاخوة لام وبنات الاخوة) اصل ميتدنصكره جزء اب تقديم اولنور انلر قزقرنداش اولاديدر ولام اخوه اولاديدر وبنات اخوه دركه ارقرنداشلرك قزلريدر (ثم جزء جده وهم العمات والخالات والاخوال والاعمام لام) اندنصكره جزء جد تقديم اولنور انلر باباك قزقرنداشلريدر واناك قزقرنداشلريدر دخى اناك ارقرنداشلريدر وانا بر عملردر لام ذكر اولندى زيرا الاب وام ياخود لاب عملرى عصبه دندر

عم	عمه	لابوين عمه	عم لاب	عمه لاب	خاله لاب	عمه لام
بنت	ابن	بنت	بنت	بنت	بنت	بنت

میراثه بنت عم اولادر زیرا عصبه ولد یدر

عمه لابوین اولاد بنت میراثه اولی در

میراثه بنت عم اولی در

میراثه اولی در

(ثم اولاد هؤلاء) اندنصكره بونلرك اولاديدر (ثم جزء جدابيه) اندنصكره باباسنك جدينك جزئيدر (او امه) ياخود اناسنك جدينك جزئيدر (وهم عمات الاب اوالام وخالاتهما واخوالهما واعمام الاب واعمام الام وبنات اعمامهما واولاد اعمام الام) وانلر بابك ياخود انانك عملريدر وخاله لريدر وخاللريدر و بابانك اعماميدر وامك اعماميدر دخى ابايله امك عملرينك قزلريدر دخى امك اعمامنك اولاديدر و بومذكوراتك جميعسى ذوى الارحامدر ﴿ فصل فى الغرقى والهدمى ﴾ بوفصل غرقى وهدمى احكامنك بياننده‌در غرقى غريقك جميدر وهدمى هديمك جميدر ايكيسى دخى مفعول معناسنه‌در غرقى بر طائفه دركه بركيده اولوب جمله سى دفعة واحده ده غرق اولالر وهدمى بر طائفه دركه اوزرلرينه ديوار ياخود سقف يقيلوب براغوردن هلاك اوله لر (اذا لم يعلم ايهم مات اولا يقسم مال كل على ورثته الاحياء) بونلردن هنگى قنغيسى اولا فوت اولديغى معلوم اولمسه هر برينك مالى حياتده اولان ورثه سى اوزرينه تقسيم اولنور حرقى وقتلى دخى بومنوال اوزره‌در موتلرنده تقدم وتأخر يعنى مقدم ومؤخر لقلرى معلوم اولمسه بونلرك جمله سى معا فوت اولمش كبى قلنور (ولا يرث بعض الاموات من بعض) وذكر اولنان امواتك بعضيسى بعضيسندن وارث اوليماز ائمة ثلاثه قتنده مختار اولان دخى بودر (وان اجتمع ابناعم احدهما اخ لاب اعطى السدس فرضا

ثم اقسما الباقي عصوبة) بركسنه نك عميسنك ايكى اوغلى جمع اولسه بريسى آخرك لام قرنداشى اولسه اخ لام اولان قرنداشنه فرض جهتندن سدس اعطا اولنور اندنصكره اول ايكى اوغلان باقى مالى عصوبت جهتندن تقسيم ايدرلر مثلا زيدعمرو ايله ايكى قرنداش اولوب زيد فوت اولدقده ايكى اوغلى قالوب برى برخاتوندن و برى آخر خاتوندن اولسه عمرو زيدك زوجه سنى تزوج ايلسه و براوغلان وجوده كلسه اول اوغلان زيدك اوغلينك برينك لام قرنداشى و ابن عميسى اولور عكسى دخى كذلك بعده عمروك اوغلى فوت اولسه فوت اولان اوغلان ايكيسنك دخى ابن عميسيدر و برينك لام قرنداشيدر ولام قرنداشنه دخى فرض جهتندن سدس و يريلور باقيسنى ينه ايكيسى عصوبت جهتيله تقسيم ايدرلر (ولايرث المجوسى بالانكحة الباطلة) وانكحهٔ باطله ايله مجوسى وارث اولمز ٭ مثلا قچن مجوسى اناسنى تزوج ايلسه ياخود محارمندن برينى تزوج ايلسه نكاح ايله امنه وارث اوليمز (وان اجتمع فيه قرابتان لو انفردا فى شخصين ورثا بهما يرث بهما) واكر مجوسيده ايكى قرابت جمع اولسه واكر اول ايكى قرابت بر بر ينه قرابتين ايله وارث اولان ايكى شخصده منفرد اولسه هر برى اول ايكى قرابت ايله وارث اولور (وان كانت احداهما تحجب الاخرى يرث بالحاجبة) واكر قرابتك برى اخرى يى حجب ايدرسه قرابت حاجبيه ايله وارث اولور ٭ مثلا بر مجوسى اناسنى تزوج ايلسه واندن ولد حاصل اولسه اول ولد خاتونك اولاديدر و اوغلنك اوغليدر خاتون فوت اولسه اول اوغلان حاجبيت ايله وارث اولور (و يوقف للحمل نصيب ابن واحد هو المختار) وحمل ايچون براوغلان نصيبى موقوف قيلنور مختار اولان دخى بودر (وعند ابى يوسف نصيب ابنين) وابو يوسف قتنده ايكى اوغلان نصيبى موقوف قيلنور (فان خرج اكثره حيا ثم مات ورث وان اقله فلا) امدى اكر ولدك اكثرى حيا خروج ايلسه اندن صكره فوت اولسه وارث اولور اكر اقلى خروج ايلسه وارث اوليمز

٭ فصل ٭

المناسخة ان يموت بعض الورثة قبل القسمة) مناسخه مفاعله وزنى اوزره در نسخدن مأخوذدر نقل و تحويل معناسنه بو محلده مناسخه ايله مراد قسمتدن اول موتى ايله بعض ورثه نك نصيبى كندودن وارث اولنلره نقل اولنمقدر بويله اولديغى اجلدن مصنف مناسخه قبل القسمه بعض ورثه نك موتيدر ديدى (فصحح المسئلة الاولى ثم الثانية) باب تصحيحده مذكور اولان قواعد ايله مسئلهٔ اولايى تصحيح ايله اندنصكره ميت ثانينك تصحيح اولدن النده اولان سهام ايله تصحيح ثانى ما بيننده اوچ حاله نظر ايله كه اول اوچ حال استقامت و موافقت و مباينتدر (فان استقام نصيب الميت الثانى على مسئلة) اكر ميت ثانينك نصيبى ميت اولك فريضه سندن كندو مسئله سى اوزرينه تماثل سبيله مستقيم اولورسه فبها وفق ضربه حاجت يوقدر (والا فاضرب وفق التصحيح الثانى فى التصحيح الاول ان وافق نصيبها مسئلة) واكر ميت ثانينك النده اولان تصحيح ثانى ما بيننده استقامت اولمز ايسه تصحيح ثانينك وفقنى تصحيح اولك جمله سنه ضرب ايله اكر نصيبى مسئله سنه موافق اولورسه (والا فاضرب كل الثانى فى الاول) واكر نصيبى مسئله سنه موافق اولمز ايسه تصحيح ثانينك كليسنى تصحيح اولك كليسنه ضرب ايله (فالحاصل من الضرب مخرج المسئلتين) امدى ضربدن حاصل اولان ايكى مسئله نك مخرجيدر (ثم اضرب سهام ورثة الميت الاول فى وفق التصحيح الثانى او فى كله) ميت اولك ورثه سنك النده اولان سهامنى تصحيح ثانينك وفقنه ضرب ايله اكر موافقت اولورسه و كليسنه ضرب ايله اكر مباينت اولورسه (وسهام ورثة الميت الثانى فى وفق ما فى يده او فى كله فالخارج فهو نصيب كل فريق) وميت ثانينك ورثه سنك سهامنى يدنده اولان شيئك وفقنه ياخود كليسنه ضرب ايله شول شئ كه ضربدن حاصل اولور كل فريقك نصيبيدر (فان مات ثالث فاجعل المبلغ مكان الاول والثانى وكذا يفعل ان مات رابع او خامس وهلم جرا) اكر ورثه دن ثالث فوت اولسه مسئلهٔ اولى و ثانى ايله تصحيح اولان مبلغى تصحيح اول مكانه قيل و ثالثى تصحيح ثانى مكاننه قيل ميت اول و ثانى ميت واحد منزله سنده قيلنور ثالث ميت ثانى مرتبه سنه تنزيل اولنور اكر رابع و خامس دخى فوت اولسه ينه بويله در والى غير النهايه

مات ——— الزوجه

زوج		بنت		ام	
١	ربعدندر	نصف	بنت ايله	سدس	
بنت	تصحيحدندر	٣	باشقه مسئله ام	١	تصحيحدن تصحيح ثانينك
٩	تصحيح ثانينك وفقنه	بنت	اولمشدر	بنت	وفقنه اوچى ضرب بدن
بنت	ضرب بدن حاصل اولان	٩	٦	٢	حاصل اولان التيدر
٨	شيلردر			بنت	
				٦	

مسئله ده ربع و نصف وسدس جمع اولدى اصل مسئله اون ايكيدندر زيرا انواع اولدن ربع نوع ثانينك بعضيسنه مختلط اولدى اوچنى زوج ايچون و يردك التيسنى بنته و يردك وايكيسنى امه و يردك اون براولدى بلدك مسئله رديه‌در مسئله ده من لا يرد عليه واردركه زوجدر ومن يرد عليه دخى ايكى جنسدندر برجنسى بنت و برجنسى امدر مسئله يى ايكى قيلدق نتكيم ردبابنده بيان اولنمشدر ومن لا يرد عليهك اقل مخرجى دتدر زيرا ربعك مخرجنك اقلى دردتدر ومن يرد عليه مسئله سى انجلين دردتدر زيرا ربع مختلط اولمجق مسئله لرى التيدن اولور التينك نصفى اوچدر بنته و يردك سدسى بردر امه و يردك مجموعى درت اولدى مسئله لرى سهامندن قيلندى من لا يرد عليهك فرضنك مخرجندن باقى قلانكه اوچدر من يرد عليه مسئله سيكه دردتدر ماينلرنده مباينت واردر ✵ امدى من لا يرد عليه مسئله سنك كليسنى من يرد عليه مسئله سنك كليسنه ضرب ايلدك اون التى حاصل اولدى تصحيح مسئله‌مز اون التيدندر زوجك النده اولان برسهمى من يرد عليه مسئله سيكه دردتدر اكا ضرب ايلدك درت حاصل اولدى زوجه و يردك بنتك النده اولان اوچ سهمى من لا يرد عليهك فرضنك مخرجندن باقى قلان اوچه ضرب ايلدك طقوز اولدى بنته و يردك امك النده اولان
برى اوچه ضرب ايلدك اوچ حاصل اولدى مجموعى اون التى اولدى ٤

الزوج وفى يده

ثم مات ———

زوجه		٤		ام	
١	ميت ثانينك يدنده	اب	ميت ثانينك يدنده	بنت	ميت ثانينك يدنده
٢	اولان دردك وفقنه	٢	اولان دردك وفقنه	١	اولان دردك وفقنه
بنت	ضرب بدن حاصل	بنت	ضرب بدن حاصل	بنت	ضرب بدن حاصل
٨	ايكيدر	٤	اولان دردر	٢	اولان
		بنت		بنت	
		١٦		٨	

مسئله دردتدندر سهامى عددى رأسلرينه مستقيم ضربه حاجت يوقدر و تصحيح ثانى ايله اللرنده اولان سهامى ماينلرنده استقامت واردر و بنت اولدن امك النده تصحيحدن و بريلان اوچ سهمى تصحيح ثانى و وفقيكه ايكيدر اكا ضرب ايلدك التى اولدى بالاده اولان امه و يردك و بنت اولدن زوجك النده دردى تصحيح ثانينك وفق اولان ايكى يه ضرب ايلدك سكز اولدى زوج ايچون و يردك ينه كندو ورثه‌سنه تقسيم اولنور وميت ثانينك ورثه‌سنك سهامنى زوجك يدنده كتورديكى دردك وفقنه ضرب ايلدك هركسه حصه‌سى و يرلدى ✵ مثلا زوجه‌نك النده بروار ايدى ذكر اولنان دردك وفقنه ضرب ايلدك ايكى اولدى زوجه و يردك بابانك النده اولان ايكى يى مذكور اولان دردك وفقنه ضرب ايلدك درت حاصل اولدى بابايه و يردك امك النده اولان
برى وفق مذكوره ضرب ايلدك ايكى اولدى امه و يردك

٩
البنت فی یدها

مائة

		بنت		جده	
	اصل مسئله دن	١		١	
ابنین	طقوز وفقنه	٣	اصل مسئله دن	٣	اصل مسئله دندر
٤	ضربدن حاصل	١٢	و یریلندر طقوزك وفقنه		طقوزك وفقنه ضربدن
١٢	اولاندر جده که		ضربدن حاصل اولاندر		حاصل اولاندر
٤٨	میت اتك		جده که میت ثانیدر		
	تصحیحندن -		اتك تصحیحندن کلندر		
	کلندر				

مسئله مز التیدندر وتصحیح ثانی ذیدیکمز بو التیدر تصحیح ثانی ایله میت ثانینك یدنده اولان طقوز ایله ماینلرنده موافقت بالثلث بولدق وتصحیح ثانینك وفقی ایکیدر تصحیح اولکه اون التیدر اکا ضرب ایلدك اوتوز ایکی اولدی ذکر اولنان اوتوز ایکی مخرج مسئلتین اولدی میت ثانینك ورثه سندن ابنینك النده اولان دردی میت ثانینك یدنده کتور دیکی طقوزك وفقی که اوچدر اکا ضرب ایلدك اون ایکی اولدی ابنینه ویردك بنتك النده اولان بری مذکور اولان اوچه ضرب ایلدك اوچ حاصل اولدی بنته ویردك جدهنك یدنده اولان بری مذکور اولان اوچه ضرب ایلدك اوچ حاصل اولدی جدهیه ویردك

اصل مسئله ایکیدندر تصحیح مسئله دردندر الجدة فی یدها

ثم ماتت

زوج	اخ	اخ	٦
٢	١	١	٣
١٨	٩	٩	٩

جده موتنده اصل مسئله ایکیدندر زیرا نصف واردر ایکینك برینی زوج ایچون ویردك وبرینی اخوینه ویردك بر سهم عدد رأسلری اولان ایکی یه مستقیم دکل مباینت واردر عدد رسلری اولان ایکی یی اصل مسئله اولان ایکی یه ضرب ایلدك درت حاصل اولدی دردك ایکیسنی زوجه ویردك ایکیسنی دخی اخوینه ویردك مستقیم اولدی تصحیح مسئله مز دردن اولدی ومیت ثانیکه جدهدر النده اولان طقوز ایله تصحیح ثانی اولان درت ماینلرنده مباینت واردر تصحیح ثانینك کلیسی که دردر تصحیح اولك کلیسی که اوتوز ایکیدر اکا ضرب ایلدك یوز یکرمی سکز اولدی تصحیح مسئله مز یوز یکرمی سکزدندر ثانیا فوت اولان کمسنه نك زوجهسنك یدنده اولان ایکی سهمی تصحیح ثانینك کلیسی که دردر اکا ضرب ایلدك سکز اولدی زوجیه ویردك بابانك النده اولان دردی تصحیح ثانینك کلیسنه ضرب ایلدك اون التی اولدی بابایه ویردك وامك النده اولان ایکی یی تصحیح ثانی که دردر اکا ضرب ایلدك سکز اولدی امه ویردك ابنینك النده اولان اون ایکی یی درت که تصحیح ثانیدر اکا ضرب ایلدك قرق سکز حاصل اولدی ابنینه ویردك بنتك النده اولان دردی ضرب ایلدك اون ایکی اولدی بنته ویردك میت ثانیکه جده در ورثه سندن زوجنك النده اولان ایکی یی جده یدنده کتوردیکی طقوزه ضرب ایلدك اون سکز اولدی زوج ایچون ویردك اخك النده اولان بری ذکر اولنان طقوزه ضرب ایلدك طقوز اولدی اخه ویردك او براخك النده اولان بری طقوزه ضرب ایلدك ینه طقوز اولدی اخه ویردك

حصهٔ زوجه
٥٠٠٠٨

حصهٔ اب	حصهٔ ام	حصهٔ ابنین	حصهٔ بنت	حصهٔ زوج	حصهٔ اخ	حصهٔ اخ
١٠٠٠٠١٦	٥٠٠٠٨	٣٠٠٠٠٤٨	٧٥٠٠١٢	٢٥١٨	٥٦٢٥١١	٥٦٢٥

یکون ١٢٨ مثلا مال متروك تقسیمنده قاعده بودر که مال متروکی تصحیح مسئله اولان یوز یکرمی سکزه تقسیم ایلیه سن و تقسیمدن حاصل اولان مبلغه بنه تصحیحدن کندولره و یریلان سهمی ضرب ایلیه سن ضربدن هر نه حاصل اولورسه کندی حصه لری اولمش اولور

مال متروك

٦٢٥	٦٢٥					
١٦	٨					
١٠٠٠٠	٥٠٠٠	٦٠				
		٢٢١	٦٢٥	٦٢٥	٦٢٥	٦٢٥
		٨٠٠٠٠	٤٨	٩	٩	٨
٦٢٥	٦٢٥	٦٢٥	٣٠٠٠٠	٥٦٢٥	٥٦٢٥	٥٠٠٠
١٨	١٢					
١١٢٥٠	٧٥٠٠					

* باب حساب الفرائض * بو باب فرائضك حسابی بیاننده در (ذو الفرض نوعان الاول النصف و نصفه و هو الربع) کتاب اللهده مقدر اولان فروض ایکی نوعدر نوع اول نصفدر دخی نصفك نصفیدر که ربعدر (و نصف نصفه و هو الثمن) دخی نصفك نصفنك نصفیدر که ثمندر (و الثانی الثلثان و نصفهما و هو الثلث و نصف نصفهما و هو السدس) و نوع ثانی ثلثان و ثلثانك نصفیدر که اول ثلثدر و ثلثانك نصفنك نصفیدر که اول سدسدر (فالنصف یخرج من الاثنین و الربع من اربعة و الثمن من ثمانیة و الثلثان و الثلث من ثلاثة و السدس من ستة) امدی نصف اثنیندن و ربع اربعه دن و ثمن ثمانیه دن و ثلثان و ثلث ثلاثه دن و سدس سته دن چقار زیرا بو فرضدن هر فرضك مخرجی اعداد دن کندونك سمیسیدر * مثلا اربعه نك سمیسی ثمانیه در و ثلثان و ثلثك سمیلری ثلاثه در و سدسك سمیسی سته در لکن نصفك سمیسی یوقدر * مثلا مسئله ده انجق نصف الیجی اولسه مسئله ایکیدندر برکسنه قزنی و لا بوین ارقرنداشنی ترك ایلسه مسئله ایکیدندر نصفی قزه و یریلور باقیسی قرنداشنه و یریلور اکر ربع الیجی بولنسه مثلا زوج ایله ابن کبی مسئله درتدندر زوج ایچون ربع و یریلور باقیسی ابن ایچوندر اکر مسئله ده ثمن الیجی اولسه زوجه ایله ابن کبی مسئله سکزدندر ثمن زوجه ایچون باقیسی ابن ایچوندر اکر مسئله ده انجق ثلث الیجی بولنسه مسئله اوچدندر ام و اخ لابوین کبی ام ایچون ثلث واردر باقیسی اخ ایچوندر اکر مسئله ده انجق ثلثان الیجی اولسه بنتین ایله عم کبی بنه مسئله اوچدندر ثلثانی بنتینه باقیسی عمیسنه و یریلور اکر مسئله ده انجق سدس الیجی اولسه اب ایله ابن کبی مسئله التیدندر سدس بابا ایچون باقیسی ابن ایچوندر * حاصل کلام کتاب اللهده مقدره اولان فروض التیدر نصف ربع ثمن ثلثان ثلث سدس اوچ اولکنه نوع اول تسمیه اولنمشدر اوچ صکره کنه نوع ثانی تسمیه اولنمشدر فروض سته تنصیف اولدیغی کبی تضعیف دخی اولور نتکیم متن شراجیه ده و هو علی التنصیف و التضعیف دینلمشدر * مثلا نصفی تنصیف ایلسك ربع اولور و ربعی تنصیف ایلسك ثمن اولور و ثمنی تضعیف ایلسك ربع اولور و ربعی تضعیف ایلسك نصف اولور و نوع ثانیدن ثلثانی تنصیف ایلسك ثلث اولور و ثلثی تنصیف ایلسك سدس و سدسی تضعیف ایلسك ثلث اولور ثلثی تضعیف ایلسك ثلثان اولور ایکی نوع دخی هم تنصیف و هم تضعیف اولدیغی ممارستی اولانه خفی دکلدر چون مسئله ده بو فروضدن ایکیشر یاخود اوچر کلسه حالبوکه نوع واحددن اولسه اولزمان هر عدد ذلك النوعك کندی ایچون مخرج اولور و بنه اول عدد ذلك النوعك کندی ضعفی ایچون دخی مخرج اولور * مثلا سته سدس ایچون مخرجدر و ضعفی اولان ثلث ایچون دخی مخرجدر و ضعفنك ضعفی اولان ثلثان ایچون دخی

مخرجدر وثمانيه دخی بو يلجه‌در زيرا ثمانيه ثمن ايچون مخرج اولور دخی ثمنك ضعفی اولان ربع ايچون مخرج اولور دخی ضعفنك ضعفی اولان نصف ايچون دخی مخرجدر (وان اختلط النصف بالنوع الثانی كله اوبعضه فمن ستة) واكر نوع اولدن نصف نوع ثانينك كليسنه ياخود بعضيسنه مختلط اولسه مسئله التيدندر مثلا برخاتون فوت اولوب زوجنی ولام ايكی قزقرنداشنی ترك ايلسه مسئله التيدندر ❊ كله مثال برخاتون فوت اولوب زوجن واناسن ولابوين ايكی قز قرنداشنی ولام ايكی قز قرنداشنی ترك ايلسه مسئله التيدندر زوجه نصف وانايه سدس ولابوين اختينه ثلثان واختين لامه ثلث ويريلور مخرجده مضايقه اولمغين اونه عول ايلدی (اوالربع فمن اثنی عشر) ياخود نوع ثانينك كليسنه ياخود بعضيسنه ربع مختلط اولسه مسئله اون ايكيدندر ❊ كله مثال بركمسنه فوت اولوب خاتوننی واناسن ولابوين قزقرنداشن ولام ايكی قزقرنداشن ترك ايلسه زوجه‌نك حقی ربع امك سدس لابوين اختينك حقی ثلثان ولام اختينك حقی ثلثدر اصل مسئله اون ايكيدن اون يدی‌يه عول ايلدی ❊ وبعضه مثال برخاتون فوت اولوب زوجن وايكی قزين ترك ايلسه مسئله اون ايكيدندر زوجك حقی ربع وقزلرك حقی ثلثان باقی قلان برقزلر اوزرينه رد اولنور (اوالثمن فمن اربعة وعشرين) ياخود نوع اولدن ثمن نوع ثانينك بعضيسنه يا كليسنه مختلط اولسه مسئله يكرمی درتدندر لكن كله مختلط اولمسی متصور دكلدر الا ابن مسعود رضی الله تعالی عنه قولی اوزرينه متصور اولور زيرا انك قتنده بالكليه محروم اولان حجب نقصان ايله حجب ايدر ❊ مثلا بركمسنه بركافر اوغلنی وزوجه‌سنی واناسنی ولابوين ايكی قزقرنداشنی ولام ايكی قزقرنداشنی ترك ايلسه ابن محروم زوجه‌يی ربعدن ثمنه حجب ايدر اما بزم ائمه‌مز رأيی اوزره متصور دكلدر بزم ائمه‌مز رأيی اوزره ثمن نوع ثانينك بعضيسنه مختلط اولسه مسئله يكرمی درتدندر ❊ مثلا بركمسنه فوت اولوب زوجه‌سن وايكی قزين واناسن ترك ايلسه زوجه‌نك حقی ثمندر اوچی زوجه‌يه‌و برلدی وقزلرك حقی ثلثاندر اون التيسی انلره ويرلدی امك حقی سدسدر امه‌و يرلدی مسئله رديه‌در (واذا انكسر سهام فريق عليهم وباينت سهامهم عددهم فاضرب عددهم فی اصل المسئلة كامرأة واخوين) چون برفريقك سهامی اوزرينه منكسر اولسه يعنی قسمت صحيحه ايله منقسم اولمسه‌و سهامی دخی عدد رأسلرينه مباين اولسه عدد رأسلرينی اصل مسئله‌يه ضرب ايله برخاتون ايله ايكی ارقرنداش كبی ❊ مثلا بركمسنه فوت اولوب برخاتونن وايكی ارقرنداشن ترك ايلسه اصل مسئله درتدندر ربعی بردر زوجه‌يه‌و يردك باقی قلان اوچی اخوينه‌و يردك عدد رأسلری ايكی اولمغين اوچ ايكی‌يه مستقيم دكل بلكه مابينلرنده مباينت وار در كسر كلان طائفه‌نك عدد رأسلری كه ايكيدر اصل مسئله كه درتدر اكا ضرب ايلدك سكز حاصل اولدی زوجه‌نك النده اولان بری مضروب اولان ايكی‌يه ضرب ايلدك ايكی حاصل اولدی زوجه‌يه‌و يردك اخوينك النده اولان اوچی مضروب اولان ايكی‌يه ضرب ايلدك التی حاصل اولدی اخوينه‌و يردك (وان وافق سهامهم عددهم فاضرب وفق عددهم فی اصل المسئلة كامرأة وستة اخوة) واكر سهامی عدد رأسلرينه موافق اولورسه عدد رأسلرينك وفقی اصل مسئله‌يه ضرب ايله برخاتون والتی ارقرنداش كبی ❊ مثلا بركمسنه فوت اولوب خاتوننی والتی ارقرنداشنی ترك ايلسه اصل مسئله درتدندر ربعی كه بردر زوجه‌يه‌و يردك باقی قلان اوچ سهمی التی اخوه‌يه‌و يردك لكن سهامی ايله عدد رؤسی مابيننده موافقت بالثلث اولمغله عدد رأسلرينك وفقی كه ايكيدر اصل مسئله‌يه ضرب ايلدك سكز حاصل اولدی تصحيح سكزدندر اصل مسئله‌دن زوجه‌نك النده اولان بری مضروب اولان ايكی‌يه ضرب ايلدك ايكی حاصل اولدی زوجه‌يه‌و يردك اخوه‌نك النده اولان اوچی مضروبه ضرب ايلدك التی حاصل اولدی اخوه‌يه‌و يردك (وان انكسر سهام فريقين او اكثر وتماثلت اعداد رؤسهم فاضرب احد الاعداد فی اصل المسئلة كثلاث بنات وثلاثة اعمام) واكر فريقينك ياخود فريقيندن اكثرك سهامی منكسر اولسه‌و عدد رأسلری مابيننده مماثلت اولسه يعنی فريق آخرك مثلی اولسه احد اعدادی اصل مسئله‌يه ضرب ايله اوچ قز واوچ عم كبی اصل مسئله اوچدندر زيرا بناتك حقی ثلثاندر باقيسی اعمام ايچوندر واوچك ثلثانی ايكيدر بنات ثلاثه‌يه‌و يردك باقی بری اعمام ثلاثه‌يه‌و يردك بنات ثلاثه‌نك النده اولان ايكی عدد رؤسی اولان اوچه مستقيم دكلدر عدد رأسلرينك كليسی موقوف اعمام ثلاثه‌نك النده اولان برسهم عدد رأسلری اولان اوچه مستقيم دكل عدد رأسلری موقوف رؤس موقوفات ماييننه نظر ايلدك مماثلت بولدق هر باركه رؤس

موقوفات بيننده مماثلت اولسه احد اعداد رؤس اصل مسئله يه ضرب اولنور مثال مذكورده بناتك عدد رؤسى اولان اوچى اصل مسئله اولان اوچه ضرب ايلدك طقوز حاصل اولدى بناتك النده اولان ايكى يى مضروب اولان اوچه ضرب ايلدك التى حاصل اولدى بناته و يردك هر برينه ايكيشر سهم دوشدى اعمامك النده اولان برسهمى مضروب اولان اوچه ضرب ايلدك اوچ حاصل اولدى اعمامه و يردك هر برينه برسهم دوشدى

(وان تداخلت الاعداد فاضرب اكثرها فى اصل المسئلة كاربع زوجات وثلاث جدات واثنى عشر عما) اكر اعداد متداخله اولسه يعنى اعدادك بعضيسى بعضيسنه داخل اولسه ✻ امدى اعدادك اكثرنى اصل مسئله يه ضرب ايله درت زوجات واوچ جدات واون ايكى عم كبى ✻ اصل مسئله اون ايكيدندر زيرا نوع اولدن ربع نوع ثانينك بعضيسنه مختلط اولديغى ايچون اون ايكينك ربعى اوچدر زوجاته و يردك لكن سهامى ايله عدد رأسلرى ماييننده مباينت اولمغين عدد رأسلرينك كليسى موقوف واون ايكينك سدسى ايكيدر جداته و يردك انك دخى عدد رأسلرى بيننده مباينت وار درعدد رأسلرينك كليسى موقوف اون ايكيدن باقى قلان يدى يى اعمامه و يردك لكن سهامى ايله عدد رأسلرى ماييننده مباينت اولمغين عدد رأسلرينك كليسى موقوف اولوب بوندنصكره رؤس موقوفات بيننده درت حالته نظر ايلدك تداخل بولدق زيرا درت واوچ اون ايكيده تداخل اولمغين اون ايكى رأسكه اعمام ايدى انى اصل مسئله اولان ايكى يه ضرب ايلدك يوزقرق درت حاصل اولدى تصحيح مسئله مز يوزقرق درتدندر وزوجاتك اصل مسئله دن النده اولان اوچى اون ايكى يه ضرب ايلدك اوتوز التى اولدى زوجاته و يرلدى جداتك النده اولان ايكى سهمى اون ايكى يه ضرب ايلدك يكرمى درت حاصل اولدى جداته و يردك اعمامك اصل مسئله دن النده اولان يدى يى اون ايكى يه ضرب ايلدك سكسان درت حاصل اولدى اعمامه و يردك (وان وافق بعض الاعداد بعضا فاضرب وفق احدهما فى جميع الثانى والمبلغ فى وفق الثالث ان وافق والا فى جميعه والمبلغ فى الرابع كذلك ثم الحاصل فى اصل المسئلة كاربع زوجات وخمس عشرة جدة وثمانى عشرة بنتا وستة اعمام) واكر بعض اعداد بعضيسنه موافق اولسه ايكيسندن برينك وفقنى ثانينك جميعسنه ضرب ايله اندنصكره حاصل اولان مبلغى ثالثك وفقنه ضرب ايله اكر ثالثه موافق اولورسه واكر موافق اولمز ايسه ثالثك جميعسنه ضرب ايله وحاصل مبلغى رابعك وفقنه ضرب ايله اكر مبلغ رابعه موافق اولورسه واكر موافق اولمز ايسه رابعك جميعسنه ضرب ايله اندنصكره حاصل اولانى اصل مسئله يه ضرب ايله درت زوجات واون بش جده واون سكز قز والتى عم كبى ✻ اصل مسئله مز يكرمى درتدندر يكرمى دردك ثمنى اوچدر زوجاته و يرلدى وسدسى درتدر جداته و يرلدى وثلثانى اون التيدر بناته و يرلدى باقى برقالدى اعمامه و يرلدى زوجاتك النده اولان اوچ عدد رأسلرينه مباين اولمغله موقوف ايلدك جداتك النده اولان درت عدد رأسلرى اولان اون بشه مباين عدد رأسلرينك كليسى موقوف بناتك سهامى ايله عدد رأسلرى ماييننده موافقت بالنصف واردر بناتك عدد رأسنك نصفى موقوف اعمامك النده اولان برسهم عدد رأسلرى اولان التى يه مباين عدد رأسلرينك كليسى موقوف رؤس موقوفات ماييننه نظر ايلدك درت ايله التى ماييننده موافقت بالنصف بولدق احدهمانك وفقنى آخرك جميعسنه صرب ايلدك ✻ مثلا دردك وفقى كه ايكيدر التى يه ضرب ايلدك اون ايكى اولدى واون ايكى ايله عدد ثالثكه طقوز در ماينلرنده موافقت بالثلث بولدق طقوزك وفقى اوچدر اوچى اون ايكى يه ضرب ايلدك اوتوز التى اولدى واوتوز التى ايله اون بش ماييننده موافقت بالثلث بولدق اون بشك وفقى بشدر اوتوز التى يه ضرب ايلدك يوزسكسان حاصل اولدى يوزسكسانى دخى اصل مسئله اولان يكرمى درده ضرب ايلدك درت بيك اوچيوز يكرمى حاصل اولدى ✻ هر فريقه نه دكرانك قاعده سنه كلدك زوجاتك اصل مسئله دن يدنده اولان اوچى ١٨٠ ضرب ايلدك ٥٤٠ اولدى زوجاته و يردك جداتك يدنده اولان دردى ١٨٠ ضرب ايلدك ٧٢٠ اولدى جداته و يردك بناتك يدنده اولان اون التى يى ١٨٠ ضرب ايلدك ٢٨٨٠ اولدى بناته و يردك اعمامك النده اولان برى ١٨٠ ضرب ايلدك ١٨٠ حاصل اولدى اكا و يرلدى (وان تباينت الاعداد فاضرب كل احدهما فى جميع الثانى ثم المبلغ فى الثالث ثم المبلغ فى الرابع ثم الحاصل فى اصل المسئلة كامرأتين وعشر بنات وست جدات وسبعة اعمام) واكر اعداد ماييننده تباين اولسه احدهمانك كليسن

ثانينك جميعسنه ضرب ايله اندنصكره حاصل اولان مبلغى ثالثه ضرب ايله اندن صكره حاصل اولان مبلغى رابعه ضرب ايله اندنصكره حاصل اولان مبلغى اصل مسئله يه ضرب ايله ايكى خاتون واون قز والتى جده و يدى اعمام كبى ❋ اصل مسئله مز يكرمى درتدندر ثمنى ٣ زوجينه ويردك سدسى دردر جداته ويردك ثلثانى اون التيدر بناته ويردك باقى برقالدى اعمامه ويردك زوجاتك اصل مسئله دن يدنده اولان اوچ سهم عدد رأسى اولان ايكى يه مباين عدد رأسلرى موقوف جداتك يدنده اولان درت سهم عدد رأسى اولان التى يه مستقيم دكل لكن ماينلرنده موافقت بالنصف واردر عدد رؤسنك نصفيكه اوچدر موقوف و بناتك يدنده اولان اون التى سهملرى عدد رأسلرينه مستقيم دكل لكن ما بينلرنده موافقت بالنصف واردر عدد رأسلرينك نصفى موقوف اعمامك يدنده اولان برسهم عدد رأسلرى اولان يدى يه مباين عدد رأسلرينك جمله سى موقوف وموقوف اولان اعداد رؤس ماينده نظر ايلدك جمله اعداد متباينه در زوجينك عدد رؤسنى جداتك موقوف اولان اوچ عدد رأسنه ضرب ايلدك التى اولدى ذكر اولنان التى يى بناتك موقوف اولان بش عدد رأسنه ضرب ايلدك او توز اولدى واوتوزدخى اعمامك موقوف اولان يدى عدد رأسنه ضرب ايلدك ٢١٠ اولدى آندنصكر ايكيوز اونى اصل مسئله كه يكرمى درتدر اكا ضرب ايلدك ٥٠٤٠ حاصل اولدى تصحيح مسئله مز ٥٠٤٠ دندر مضروبمز ٢١٠ در ❋ هر فريقه نه دكر قاعده بودركه اصل مسئله دن يدنده اولان مضروب ايكيوز اوندر اكا ضرب اولنور حاصل اولان كنديلرينك تصحيحدن اولان حصه سيدر مثلا زوجينك النده اولان اصل مسئله دن اوچى مضروب اولان ايكيوز اونه ضرب ايلدك ٦٣٠ اولدى زوجينه و يردك جداتك النده اولان دردى ايكيوز اونه ضرب ايلدك ٨٤٠ اولدى جداته ويردك و بناتك يدنده اولان اون التى يى ايكيوز اونه ضرب ايلدك ٣٣١٠ حاصل اولدى بناته و يردك واعمامك يدنده اولان برى مضروبه ضرب ايلدك ٢١٠ اولدى اعمامه ويردك ❋ هر فرده نه دكر قاعده بودركه هر فريقك يدنده اولان سهامنى عدد رأسنه نسبت ايتدروب اول نسبتى مضروبدن ويرمكدر مثلا زوجينك يدنده اوچ سهم واردر عدد رأسى ايكيدر ايكى اوچه مثل رؤس و نصف رؤس نسبت طوتار بزدخى هر برينه مثل مضروبكه ايكيوز اوندر و نصف مضروبكه يوز بشدر انى ويرر زهر فرده اوچيوز اون بشر اولور جداتك النده اولان درت سهمى عدد رسلرى اولان التى يه نصف رؤس سدس رؤس نسبت طوتار هر برينه مضروبك نصفنى وسدسنى ويررز يوزبش نصفى ايدر اوتوزبش سدسى ايدر هر برينه يوزقرق ويرلور بناتك يدنده اولان اون التى سهمك عدد رؤسى اولان اونه مثل رؤس و نصف رؤس وعشر رؤس نسبت طوتار بزدخى مضروبك مثلى و نصفنى وعشرينى ويررز هر برينه اوچيوز اوتوز التيشر دكر اعمامك يدنده اولان برسهم عدد رسلرينه سبع نسبت طوتار بزدخى اعمامدن هر برينه مضروبك سبعنى ويررز هر برينه اوتوزدكر ❋ قاعدهٔ اخرى هر فردك نصيبنى بلمكده قاعده بودركه ورثه نك عدد رأسنى مضروبه تقسيم ايليه سن بعده حاصل اولانه النده اولان سهمنى ضرب ايليه سن حاصل ضرب كندونك حصه سيدر

٢١٠	٢١٠	١	٢	٢١٠		٢١٠
٣٠	٣٥	٢	٤	١٠٥	١٢٦	٢١
١	٤	٤	٨	٣	٢١	١٦
٣٠	١٤٠	٨	١٦	٣١٥	٣٣٦	١٢٦

برقاعده دخى هر فردك نصيبنى بلمكده طريق بودركه تصحيح مسئله دن كندولره دكن حصه يى هر برينك عدد رأسنده تقسيم ايليه سن حاصل تقسيم هر فردك حصه سيدر

٠٢	٧		١	٠		١	٦		١	٢	
١	٤	٣١٠	٢	٠	٣٣٦٠	٢	٢	٨٤٠	٢	٤	٦٣٠
٢	٨	٣٠	٤	٠	٣٣٦	٤	٤	١٤٠	٤	٨	٣١٥
٥	٦		٨	٠			٨		٨	١٦	

(وان كانت المسئلة عائلة فاضرب ماضربته فى الاصل فيه مع العول فى جميع ذلك) واكر مسئله عوليه

اولورسه سن ضرب ايليه سن اصله ضرب ايلديكك شيئي عول ايله معاذلكك جمله سنه ☼ مثلا برخاتون فوت اولوب زوجن ولابوين بش قزقرنداشن ترك ايلسه اصل مسئله مز التيدندر نصفى اوچدر زوج ايچون ثلثان وردتدر اخوات خمس ايچون بوتقديرجه مسئله يدى يه عول ايلدى اخوات خمسك يدنده اولان اصل مسئله دن درت ايله عدد رأسلرى ماينده مباينت واردر عدد رسلرى اولان بشى عوليه اولان يدى يه ضرب ايلدك اوتوز بش حاصل اولدى مسئله مز بومبلغدن تصحيح اولنور زوجك اصل مسئله دن النده اولان اوچى مضروبمز اولان بشه ضرب ايلدك اون بش حاصل اولدى زوجه ويردك واخواتك يدنده اولان دردى مضروب اولان اون بشه ضرب ايلدك يكرمى حاصل اولدى اخواته ويردك

✻ فصل ✻ وتداخل العددين يعرف بان تطرح الاقل من الاكثر مرتين او اكثر فيفنيه او يقسم الاكثر على الاقل فيقسم قسمة صحيحة كالخمسة مع العشرين) وتداخل عددين اقلى اكثردن طرح ايلكله بيلنور ايكى دفعه يادخى زياده طرح ايلكله اقل اكثرى افنا ايليه تداخل عددينك تعريفى بودر ياخود اكثر اقل اوزرينه تقسيم اولنه وقسمت صحيحه ايله منقسم در بش ايله يكرمى اولديغى كبى ثلاثه يى سته دن ايكى دفعه طرح ايلسك سته يى افنا ايدر وثلاثه يى تسعه دن اوچ دفعه طرح ايلسك بالكليه افنا ايدر اصطلاح علم فرائضده بوكا متداخلين تسميه اولنور اما ثلاثه يى ثمانيه دن ايكى دفعه طرح ايلسك ايكى باقى قالور ثلثه ايله افنا ممكن دكلدر اثنينى ثمانيه دن درت كره طرح ايلسك افنا ايدر بودخى متداخلندر مثلا خمسه يى عشريندن درت دفعه طرح ايلسك عشرينى افنا ايدر ويكرمى يى بشه قسمت ايلسك بلاكسر دوردر منقسم اولور (وتوافقهما بان تنقص الاقل من الاكثر من الجانبين حتى يتوافقا في مقدار فان توافقا في واحد فهما متباينان) دخى عددينك توافقى بيلنور ايكى جانبدن اكثردن اقلى نقص ايلكله حتى برمقدارده متوافق اولنجيه دكين اكر برده متفق اولورسه متباينلر در خمس ايله سبع كبى بشى طرح ايلسك ايكى قالور وبشدن ايكى يى طرح ايلسك اوچ قالور واوچدن ايكى يى طرح ايلسك برقالور وايكيدن برى طرح ايلسك برقالور برده اتفاق ايلدكلرى ايچون ☼ معلوم اولديكه خمس ايله سبع بيننده مباينت واردر وبش ايله طقوز دخى بويلجه در طقوزدن بشى طرح ايلسك درت قالور وبشدن درت طرح اولنسه برقالور وبرى درتدن بر بر طرح ايلسك بودخى مباينذر (وان كان في اكثر فهما متوافقان) واكر واحددن اكثرده اتفاق ايلسه لر متوافقلردر (فان كان اثنين فهما متوافقان بالنصف) اكر بردن زياده اولان اكثر ايكى اولورسه اكا موافقت بالنصف تسميه اولنور سكز ايله اون سكز كبى مثلا اون سكزدن سكز طرح اولنسه اون قالور واندن سكز طرح اولنسه ايكى قالور سكزدن ايكيشر طرح اولنسه ايكى عدد قالور بوكا موافقت بالنصف ديرلر (وان ثلاثة فبالثلث) واكر واحددن اكثر اولان اوچ اولورسه موافقت بالثلث تسميه اولنور مثلا طقوز ايله اون ايكى كبى اون ايكيدن طقوزى طرح ايلسك اوچ قالور واوچى طقوزدن ايكى دفعه طرح ايلسك اوج قالور بوكا موافقت بالثلث تسميه اولنور (واربعة فبالربع) واكر واحددن اكثر اولان درت اولورسه موافقت بالربع تسميه اولنور سكز ايله اون ايكى كبى اون ايكيدن سكز طرح اولنسه درت قالور وسكزدن درت طرح اولنسه درت قالور (هكذا الى العشرة) اونه دكين بو منوال اوزره در (وان في احد عشر فبجزء من احد عشر) واكر عددينك اتفاقى اون برده اولسه موافقت بجزء من احد عشر تسميه اولنور يكرمى ايكى ايله اوتوز اوچ كبى مثلا اوتوز اوچدن يكرمى ايكى طرح اولنسه اون برقالور ويكرمى ايكيدن اون بر طرح اولنسه اون برقالور (وهلم جرا)والى غير النهايه چكه بلديكك مقدارى چك (وان اردت معرفة نصيب كل فريق من التصحيح فاضرب ماكان له من اصل المسئلة فيما ضربته في اصل المسئلة فخارج فهو نصيبه) واكرسن تصحيحدن هر فريقك نصيبنى بلمك مراد ايلسك اصل مسئله دن اول فريق ايچون اولان شئ ضرب ايله اصل مسئله يه ضرب ايلديكك شيئه ضرب ايله اول مضروبدن شول شيكه بعد الضرب حاصل اولور اول شئ اول فريقك نصيبيدر وفلانه ضرب ايله ديديكى مضروبه ضرب ايله ديمكدر (وكذا العمل في معرفة نصيب كل فرد فانسب سهام كل فريق من اصل المسئلة الى عدد رؤسهم ثم اعط بمثل تلك النسبة من المضروب لكل فرد منهم)واكر هر فردك نصيبنك

معرفتنده دخی عمل بو یلجه در و اکرسن دیلرسك هر فریقك اصل مسئله دن سهامیله عدد رأسلری ماییننده نسبت ایله اندنصکره نسبت ایتدیکك شیئك مثلنی مضرو بدن هر فرده اعطا ایله هرفردك نصیبی اولور (وان اردت قسمة الترکة بین الورثة والغرماء فانظر بین الترکة و التصحیح) واکر بین الورثه یاخود بین الغرماء ترکه‌یی قسمت مراد ایلسك ترکه ایله تصحیح بیننده نظر ایله (فان کان بینهما موافقة فاضرب سهام کل وارث من التصحیح فی وفق الترکة ثم اقسم الحاصل علی وفق التصحیح فما خرج فهو نصیب ذلك الوارث) اکر ترکه ایله تصحیح بیننده موافقت اولورسه تصحیحدن هر وارثك سهامنی ضرب ایله ترکه‌نك وفقنه اندنصکره حاصل اولان تصحیحك وفقنه تقسیم اولنان شیئکه تقسیمدن حاصل اولور ذلك الوارثك نصیبیدر ❊ مثلا برکمسنه فوت اولوب زوجن واناسن ولابوین ایکی قزقرنداشن ترك ایلسه اصل مسئله التیدندر سکزه عول ایدر التینك نصفی اوچدر زوج ایچوندر وسدسی بردر ام ایچوندر ثلثانی دردتدر لابوین ایکی قزقرنداش ایچوندر تصحیح مسئله سکزدندر مثلا جمیع ترکه اللی دینار فرض اولنسه تصحیح ایله ترکه ماییننده موافقت بالنصف بولنور تصحیحدن زوجك النده اولان اوچ سهمی ترکه‌نك وفقی اولان یکرمی بشه ضرب ایلدك یتمش اش حاصل اولدی ذکر اولنان یتمش بشی تصحیحك وفقی اولان دردده تقسیم ایلدك اون سکز دینار وثلثة ارباع دینار اولوب زوجه و یرلدی و تصحیحدن انك النده اولان بر سهمی ترکه‌نك وفقی اولان یکرمی بشه ضرب ایلدك ٢٥ حاصل اولدی و تصحیحك وفقی اولان دورده تقسیم ایلدك التی دینار وربع دینار اولوب امه و یردك و اختیندن هر برینك سهمی ایکیدر ترکه‌نك وفقی اولان یکرمی بشه ضرب ایلدك اللی حاصل اولدی بعده تصحیحك وفقی اولان دورده تقسیم اولندی اختیندن هر بری ایچون اون ایکی دینار ونصف دینار حاصل اولدی

مال متروك							یکون
دینار	وفق ترکه		٧٥	٢٥	٥٠		١٢
٥٠	٢٥		١٨ حق زوج	٦ حق ام	١٢		٠٦
	٣	زوجه‌نك				اختینك هر بری	١٨
	٧٥	النده اولان				ایچون ١٢	١٢
		اوچ سهمدر				دینار در	٤٨
							٥٠

وان لم یکن بینهما موافقة فاضرب سهام کل وارث فی جمیع الترکة ثم اقسم الحاصل علی جمیع التصحیح فما خرج فهو نصیبه) واکر تصحیح ایله ترکه بیننده موافقت اولمزایسه هر وارثك سهامنی ترکه‌نك جمله سنه ضرب ایله اندنصکره ضربدن حاصل اولانی تصحیحك جمله سنه ضرب ایله اندنصکره ضربدن حاصل اولانی تصحیحك جمله سی اوزرینه تقسیم ایله ❊ امدی تقسیمدن خارج اولان وارثك نصیبیدر زوج ام اختین لابوین

٣ ٢ ٤

مسئله حز التیدندر عول مسئله سکزدندر ترکه یکرمی بش دینار فرض اولنسه زوجك النده اولان اوچی یکرمی بشه ضرب ایلدك یتمش بش حاصل اولدی عول مسئله سکزدر اکا تقسیم اولنور امك النده اولان بری یکرمی بشه ضرب ایلدك ٢٥ حاصل اولدی سکزه تقسیم اولندی اختینك النده اولان دردت یکرمی بشه ضرب اولندی یوز اولدی سکزه تقسیم ایلدك وزوجك النده اولان اوج بشه ضرب اولندی ٧٥ حاصل اولدی سکزه تقسیم اولندی هر کسك حقی کندویه و یرلدی

مال متروك دینار ترکه دینار

٢٥	٠٨	١	٢٥	١٠٠	٨	٢٥	٩	٧٥	٠٨	١
٣	١٦	٢		١٢	١٦	٣	٣	٩	١٦	٢
	٣٢	٤			٣٢	٧٥	١٢		٣٢	٤
	٦٤	٨			٦٤		٤٢		٦٤	٨
							١			
							٢٥			

(وکذا العمل لمعرفة نصیب کل فریق) وورثه‌دن هرفریقك نصیبنك معرفتی ایچون عمل بو یلجه‌در یعنی اصل مسئله‌دن هر فریقك النده اولان سهم ترکه‌نك وفقنه ضرب اولنور وبعده حاصل اولان مبلغ تصحیح مسئله‌نك وفقنه تقسیم اولنور اکر ترکه ایله تصحیح مسئله ماییننده موافقت اولورسه اکر تصحیح مسئله ایله ترکه بیننده مباینت اولورسه هر فریقك سهمی ترکه‌نك کاینسنه ضرب اولنور وحاصل اولان اول فریقك نصیبیدر ❊ موافقته مثال برخاتون فوت اولوب زوجن ولابوین درت قزقرنداشن ولام ایکی قزقرنداشن ترك ایلسه اصل مسئله التیدندر نصفی اوچ زوج ایچوندر ثلثانی درتدر لابوین اخوات ایچوندر وثلثی ایکیدر لام اختین ایچوندر مسئله طقوزه عول ایلدی مثلا ترکه اوتوز دینار فرض اولندقده ترکه ایله تصحیح ماییننده موافقت بالثلث بولنور بوتقدیرجه زوجك النده اولان اوچ سهمی ترکه‌نك وفقی اولان اونه ضرب ایلدك اوتوز حاصل اولدی ذکر اولنان مبلغی تصحیح مسئله‌نك وفقی اولان اوچه تقسیم ایلدك اون حاصل اولدی زوجه ویردك لابوین اخواتك النده اولان درت سهمی ترکه‌نك وفقی اولان اونه ضرب ایلدك قرق حاصل اولدی تصحیح مسئله‌نك وفقی اولان اوچه تقسیم اولندی اون اوج دینار وثلث دینار اصابت ایدر ولام اختین النده اولان ایکی سهمی اونه ضرب ایلدك یکرمی حاصل اولدی یکرمی یی اوچه تقسیم ایلدك التی دینار وثلثان دینار اصابت ایلدی

مال متروك	دینار	زوج	اختین لابوین	اختین لام	مسئله
		نصف	ثلثان	ثلث	
وفق ترکه	٣٠	٣	٤	٢	٦
١٠		١٠	٦	٦	عولها
٣	٣٣٠				٩
٣٠	١٠	ترکه‌دن حصه‌سی	ترکه‌دن حصه‌سی	ترکه‌دن حصه‌سی	

(وفی القسمة بین الغرماء اجعل مجموع الدیون کالتصحیح وکل دین کسهام وارث ثم اعمل العمل المذکور) وغرما بیننده اولان قسمتده مجموع دینی تصحیح کبی قیل وهر دینی وارثك سهامی کبی قیل بعده قسمت ترکه بیننده مذکور اولان عمل کبی عمل ایله ❊ معلوم اوله که تجهیز وتکفیندنصکره ترکه‌دن باقی قلان اکر دیونه وفا ایدرسه فیها انده اشکال یوقدر زیرا هر غریم حقنی کامل آلور اکر وفا ایتمز ایسه وغرمادنخی متعذر اولسه ترکه‌یی قاصردن هر غریمك نصیبنی ویرمکده طریق بودر که غرمادن هر برینك تصحیحدن هر وارثك سهامی منزله‌سنده قیلنور ومجموع دیونی مجموع تصحیح منزله‌سنده قیلورسن ❊ مثلا برکمسنه فوت اولوب طقوز دینار ترك ایلسه وزیده اون دینار وعمروه بش دینار دینی اولسه بو ایکیسنك مجموع دینی اون بش اولور مذکور اولان اون بش تصحیح منزله‌سنده‌در وزیدك اون التونی ترکه‌نك وفقی اولان اوچه ضرب ایلدك ٣٠ حاصل اولدی وحاصل اولان مبلغی تصحیحك وفقی اولان بشه تقسیم ایلدك التی حاصل اولدی صاحب عشره‌یه ویردی وعمروك النده اولان بش التونی ترکه‌نك وفقی اولان اوچه ضرب ایلدك اون بش حاصل اولدی وحاصل اولان مبلغی تصحیحك وفقی اولان بشه تقسیم ایلدك اوج حاصل اولدی صاحب خمسه‌یه ویردك

مال متروك			دین زید دینار			دین عمرو			دینار	وفق مال متروك
			١٠			٥			٩	٣
				٠٥	١		٥	٠		
				١٠	٢		٠	١		
یکون	یکون	٢٠	١٥	٢٠	٤		٠	٢		
١٥	٦	٦	٣	٤٠	٨		٠	٤		
	٣									
	٩									

اما صورت مزبورده ترکه‌یی اون اوج فرض ایلسك ترکه ماییننده مباینت واقع اولوب بو تقدیرجه صاحب عشره نك دینی ترکه نك کایسنه ضرب اولنوب ١٣٠ اولور مبلغ مزبوری مجموع دیونکه تصحیح منزله سنده اولمش ایدی انك جمله سنه تقسیم اولنوب سکز دینار و ثلثان دینار حاصل اولوب صاحب عشره اولان زیده ویرلدی وعمروك بش التونی ترکه نك جمله سنه ضرب اولنوب ٦٥ حاصل اولدی تصحیح منزله سنده اولان اون بشه تقسیم اولنوب درت دینار وثلث دینار حاصل اولوب عمروه ویرلدی مجموعی ١٣ اولدی

مال ———— متروك ١٣

دین زید	دین عمرو		١٥	١	٥
دینار	دینار	١٣٠	٣٠	٢	٦٥
١٠	٥	٨	٦٠	٤	٤
			١٢٠	٨	

دین زید	دین عمرو	دین بکر	تقسیم غرما	مال متروك
٠٥٠	٠٧٠	٠٨٠	وموت	
١٠٠	١٠٠	١٠٠	یکون	
٠٠٠	٠٠٠	٨٠٠٠	٣٠٠	١٦٠٠
٥٠٠٠	٧٠٠٠	٨٠٠٠	٤٠٠	١٨٠٠
٥٠٠٠	٧٠٠٠	٠٠٤٠	٦٠٠	٢٠٠٠
			٨٠٠	

١٠٠	زیده اصابت ایلدی	٧٠٠٠	عمروه اصابت ایلدی	بکره اصابت ایلدی	١٠٠٠	صحیح
١٠٠٠		٣٥			١٢٠٠	٤٠
٢٥					١٤٠٠	٢٥
						٣٥
						١٠٠

مثلا برکسنه فوت اولوب زیده اللی اقچه وعمروه یتمش اقچه و بکره سکسان اقچه دینی اولسه ومجموع دینی ٢٠٠ اقچه اولسه ومتروکی ١٠٠ اقچه اولسه ذکر اولنان متروکاتی که یوز اقچه‌یی هر کسك دیننه ضرب ایلیه‌سن حاصل ضربی مجموع دیونه تقسیم ایلیه‌سن هرنه حاصل اولورسه کندولره اصابت ایدن حصه‌لریدرکه ذکر اولندیغی مثال اوزره

مال ———— متروك ٥٠

زید	عمرو	بکر	یکون	١١			تقسیم غرمانك
٣٠	٤٠	٦	١١	٥٠٠٠	١٠	١	بر نوعی دخی
٣٠	٤٠	٦٠	١٥	٣٨	٢٠	٢	
٣٨	٣٨	٣٨	٢٢ کسر		٥٠	٤	
١١٤	٨٥٢٠	٢٢٨٠	٤٨		١٠٠	٨	
			٢ باقی				
			٥٠				

تقسیم غرمانك بونوعنك قاعده‌سی بودرکه مال متروکه ایکی نقطه زائده قویه‌سن ومجموع دیونه تقسیم ایلیه‌سن تقسیمدن حاصل اولان هرنه ایسه ارباب دیونك دینلرینه ضرب ایلیوب ایکی خانه‌سن طرح ایلیه‌سن حصه‌لرینه دوشن اول مقدار شیدر (ومن صالح من الورثة والغرماء علی شیء منها فاطرح نصیبه من التصحیح او الدیون واقسم الباقی علی سهام من بقی او دیونهم) وشول کسنه‌که ورثه‌دن یاخود غرمادن ترکه‌دن

برشئ اوزرینه مصالحه ایلسه‌لر اولکسه‌نڭ نصیبنی تصحیحدن یاخود دکاندن طرح ایلیه‌سن و باقیسنی ورثه‌دن باقی قلان کمسه‌لرڭ سهامی اوزرینه یاخود غرمادن باقی قلان دکانی اوزرینه تقسیم ایلیه‌سن زوج ام عم کبی اصل مسئله التیدندر نصفی اوچدر زوج ایچوندر ثلثی ایکیدر ام ایچوندر باقی برقالدی عم ایچوندر زوج نصیبی اولان نصفدن زوجه‌سی ایچون ذمتنده اولان مهر اوزرینه صلح اولوب بین الورثه مخرج اولدی مهردن ماعدا اولان ترکه ام ایله عم ماییننده سهامی مقداری اثلاثا تقسیم اولنور بوتقدیرجه باقیدن برسهم ام ایچون و برسهم عم ایچون اولور تتکیم تصحیحدن سهامی بومنوال اوزره اولمشدر (قال الفقیر هذا آخر ملتقی الابحر) فقیرکه مؤلف مرحوم ابراهیم حلبیدر دیدیکه شوکتاب ملتقی الابحر اسمی ایله مسمی اولان کتابڭ آخریدر (ولم آل جهدا فی عدم ترك شئ من مسائل الکتب الاربعة) وکتب اربعه نڭ مسائلندن برشئ ترك ایتمامکده بن جهدمی یعنی اجتهادمی منع ایلدم یعنی تقصیر ایلدم (والتمس من الناظر فیه ان اطلع علی الاخلال بشئ منها ان یلحقه بمحله) و بوکتابه ناظر اولان اخواندن برشیئك خللی اوزرینه مطلع اولورسه محلنه الحاق ایلمکلکنی اول ناظردن التماس ایدرم ❊ ان یلحقه جمله‌سی التمس نڭ مفعولیدر (فان الانسان محل النسیان) زیرا انسان محل نسیاندر (ولکن ذلك بعد التأمل فی مظان تلك المسئلة) ولکن ابتداء حالده اولمیوب اول مسئله نڭ مظاننده یعنی بومسئله بوموضعده اولدیغی تحقیق ظن اولندیغی تأملدن نصکره محل اصلیسنه الحاق ایلیه (فانه ربما زکرت بعض المسائل فی بعض الکتب المذکورة فی موضع وفی غیره فی موضع آخر) زیرا چوق واقع اولورکه بعض مسائل کتب مذکوره‌نڭ بعضیسنده برموضعده وغیریسنده موضع آخرده ذکر اولنمشدر (فاکفیت بذکرها فی احد الموضعین) امدی اول مقوله مسئله یی برموضعده ذکر ایله اکتفا ایلدم ناظر اولان ظن ایدرکه اول مسئله نڭ محلی ذلك الموضع دکلدر لکن تأمل اولنسه وجهی ظاهر اولور (ثم انی زدت مسائل کثیرة من الهدایة ومن مجمع البحرین) اندنصکره بن هدایه‌دن و مجمع البحریندن مسائل کثیره زیاده ایلدم (ولم ازدشیأمن غیرها) وهدایه ومجمع البحریندن غیریدن برشئ زیاده ایلمدم (حتی یسهل الطلب علی من اشتبه علیه صحة شئ مما لیس فی الکتب الاربعة) حتی کتب اربعه‌دن اولمیانشیدن برشیئك صحتی مشتبه اولان کمسنه‌یه اول شیئك طلبی سهل اولمق ایچون هدایه و مجمع البحریندن غیریدن زیاده ایلمدم والله حسبی ونعم الوکیل ولله الحمد علی توفیقه

سدس	نصف	سدس		اصل مسئله
ام	اخت لابوین	اخت لام		٦ ردیه
١	٣	١		٥
				المخلفات
٢٥٠٠٠	٥٥٠٠٠	٢٥٠٠٠		١٢٥٠٠٠
١	٥	١	٢٥٠٠٠	
٢٥٠٠٠	٧٥٠٠٠	٢٥٠٠٠	٢٥٠٠٠	

مخلفات ردیه مسئله‌سنه تقسیم وحاصل تقسیمه ورثه‌نڭ یدلرنده اولان سهملری ضرب اولندقده حاصل اولان حصه‌لریدر

٣		١٦	٥		
ثمن		ثلثان	باقی		
زوجه		بنتین	اخت لابوین	اخ لابوین	مسئله
٩		٤٨	١٥		٢٤
					٣
المخلفات	١٢٥	١٢٥	١٢٥	٣٠٠٠	٧٢
٣٠٠٠	٣	١٦	٥	٣٠٠٠	
	٣٧٥	٢٠٠٠	٣٠٠٠	١٢٥	٢٤

قاعده بودر كه مضروب ايله اولان مسئله ده اصل مسئله مخلفات تقسيم اولنوب حاصل اولان ورثه يدلرنده
اولان سهملرى ضرب اولندقده حصه لرى حاصل اولور

تمت

م

بحمده سبحانه وتعالى اشبو شرح شريف وايضاح لطيفكه ✲ لسان تركئ منيف سبكى اوزره قالب بيانه افراغ ✲ وطرز زبان ابناء روم تركيبى اوزره كشيدهٔ سلك سطورعيان اولان ترجمهٔ لطيفه كه ✲ مرحوم ومغفور له محمد موقوفاتى افندى ديمكله شهرتكير اولان ✲ كريم الشيم علو الهممك آثار بديعه سى وثمرهٔ بنان شريفه سيدر ✲ ملتقى الابحر نام كتاب فاخر وبحر زاخر كه مجموعهٔ علوم فقهيه وخزينهٔ معارف شرعيه اولان كتاب مستطاب فصل الخطابه ترجمه هيئتنده ترتيب اولنمش ايسه ده ✲ لكن حقانى نظر ايله امعان اولندقده اول كتابه برشرح لطيف سهل النوال وبيان فور الانتقال دوشمشدر كويا ✲ مرج البحران يلتقيان ✲ منهما اللؤلؤ والجواهر يغتنمان ✲ دينسه سزادر ✲ شكر المولى سعيهما وضاعف بحسن القبول فى حضرته اجرهما ✲ وافاض علينا مافيها من العلوم الشرعيه الشريفة ✲ ونورنا بما فيها من المسائل الدينية الحقية الالهية ✲ وذلك فى يمن عصر حضرة السلطان السلطان ✲ السلطان غازى عبد الحميد خان ✲
ادام المولى مدار دولته ✲ وايد عماد اركان ملكه وسلطنته ✲ بتأييد نصره وتقويته آمين ✲
واشبو كتاب مذكور نيجه دفعه طبع وتمثيل وبلاد اسلاميه نشر وتوزيع اولنوب ✲ بودفعه
دخى بتوفيقه سبحانه وتعالى نفعا للعباد وذخرا للمعاد بوسنوى الحاج محرم افندينك
همت وغيرتيله كندى مطبعه لرنده طبع وتمثيل اولنوب
بيك اوچيوز ايكى سنه سى شوال
اولنده ختام پذير
اولمشدر

م ا